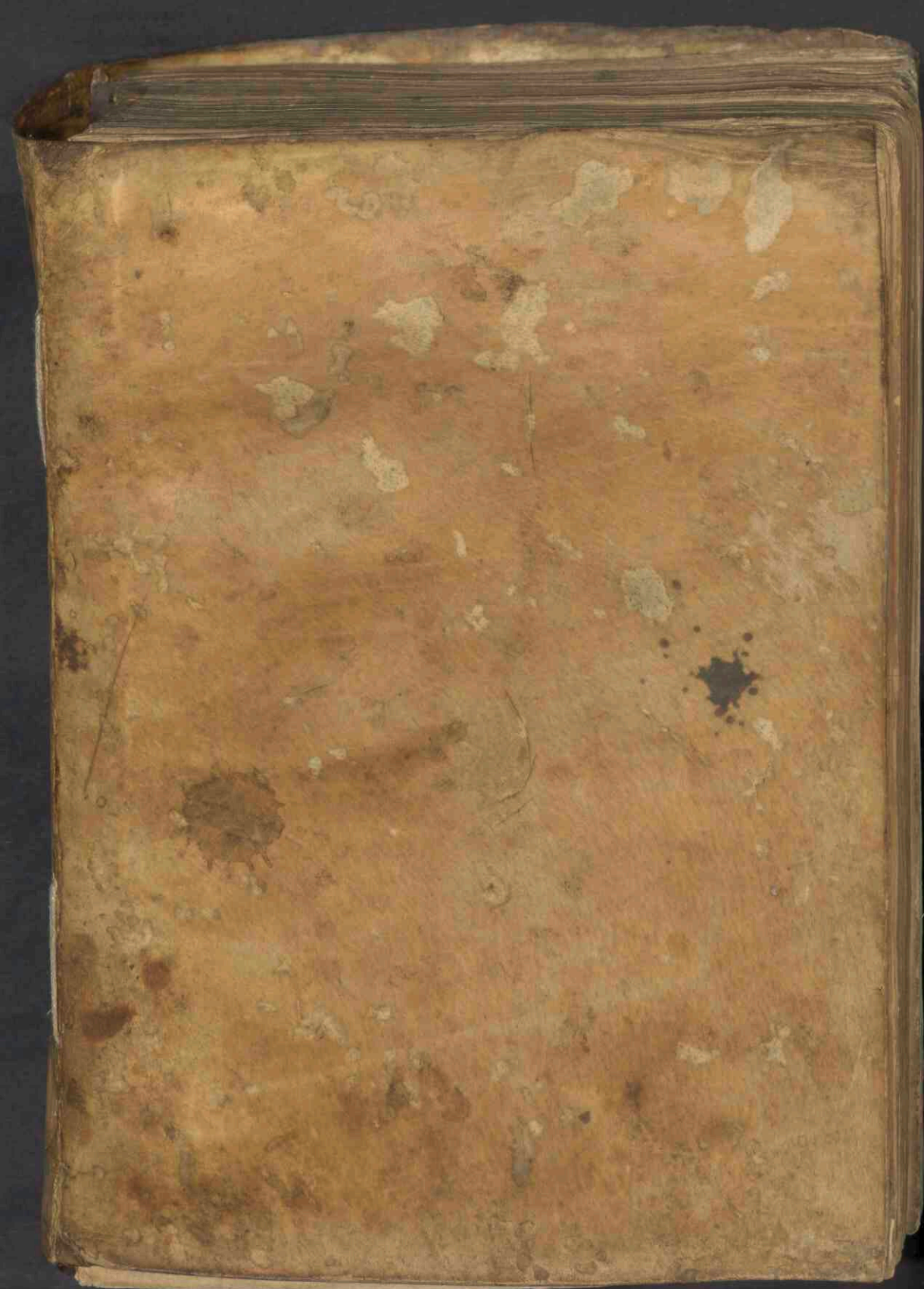

Speculum peregrinarum quaestionum

<https://hdl.handle.net/20.500.14918/461862>

Cm

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
 - de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:

<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
 - the spine
 - the head edge
 - the fore edge
 - the bottom edge
 - the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

Caput Septimum

cum delectatiōe ppter ea qd dicit a philosopho. iij. ethi
cor: qd philosophia hēt magnas delectatiōes. & Lactā
tius primo diuinarū institutionū dicit. Nullus est suā
uior anime cibus q̄ cognitio veritatis. Respondet qd si
cut in beatis ad pfectam eorū beatitudinem nichil erit
quod nō sit gaudiū materia: ita nichil erit in dānatis qd
nō sit causa & materia tristitie: nec deerit aliquid quod
ad tristitiā possit pertinere: vt eorū miseria sit sic cōsum
mata. Damnatī ergo considerabūt mala que gesserunt
ex quibus sunt damnatī: & bona deleta que amiserunt
& ex utroq; torquebunt. Similiter etiam torquebuntur
de hoc qd considerabūt scientiā & noticiā quā de rebus
speculabilibus habuerunt imperfectam fuisse & amissile
summā perfectionē eius quā potuissent adipisci. Et sic
licet vt dicit philosophus. consideratio scientie per se
sit delectabilis ratione cōueniētie & pfectionis superi
oris partis hominis: tamen ex aliquo accidente potest
esse causa tristitie. Hec Tho. in. iij. sniarum. di. l.

Quartā questiūcula est: Si
q̄ aīe damnatorū ante & post iudiciū videāt deū:
angelos, & bñs et eorū glām. Ad quā sic rñde
tur: qd aīe damnatorū vsq; ad diem iudiciū videbūt aīas
beatorū & eorū glām in vniuersali: & nō in particula
ri. Videbūt enī eos in magna & iestimabili gloriā. Sed
nō in qualī: que visio est potius per modū argumēta
tionis & cognitiōis q̄ visionis. Sicut pauperes extra do
mū epulantiū delectatiōes eorū cogitant: tñ in particu
lari quid comedant nesciūt. de huiusmodi autē visiōe
nō letant: sed tristant: tum ppter inuidiā aliene felicitat
is: tum ppter carentiam pprie beatitudinis quam ipsi
perdiderunt: de quibus dicitur Sapientie. v. Videntes

Prime decadis CXXVIII

turbabunt zc. Post iudiciū aut ita ad pprias penas eorū
cogitatio deflectetur: qd de sanctorū gloria nō poterunt
cogitare. Hec magister sniar in. iij. di. l. in fine. Sancti
Tho. autē dicit: qd damnati post diē iudiciū omnino vis
sione beatorū priuabunt. Nec tamen ex hoc eorū pena
minuet: sed augebitur: quia memoriā habebunt glorie
beatorū quam in iudicio viderūt: vel ante iudiciū: &
hoc erit eis intormentū. Sed vltius affligentur in hoc
qd videbunt se indignos reputari etiam videre gloriā
quam sancti merentur habere. Hec Tho. vbi supra.

Octauū caput principa
le huius prime decadis est de perfectione
anime rationalis rapte vel in extasim pos
te: sub quo septem questiones absoluentur
quarum quilibet infra suo ordine notabitur.

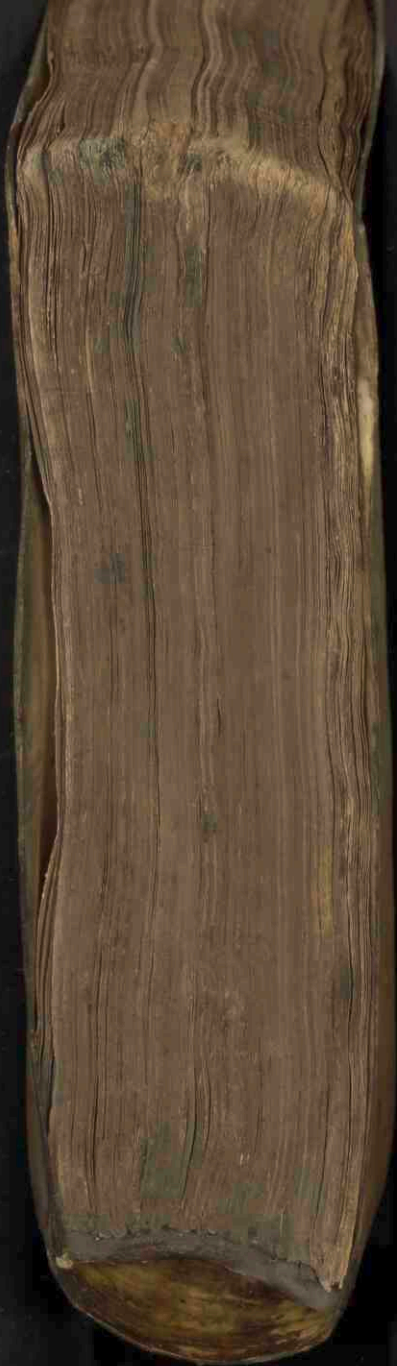
Prima questio octauī hui
capitis est. Si aīa rapta vel abstracta a sensibus
possit ex natura sua diuinare vel futura cogno
scere sub qua septem questiuncule soluentur: quarum
quolibet infra suo ordine enucleabitur.

Prima questiuncula prime
questiōis huius octauī capitis est: si diuinatiōes
in aīabus raptis insint eis a natura. Ad quā pri
mo videt rñdendum qd sint aīabus raptis naturales: qd
pbat ratiōe auctoritatibus & exemplo. Ratione primo
sic. Cognitio intellectuā hoīs efficiatior est q̄ cognitio
brutorū aīalium: sed quedā aīalia naturaliter cognoscūt
quedā futura: sicut cornicule crociāes significāt pluuiā
mox futurā. Vnde virgil⁹ pri⁹ georgicorū dicit. Et cor
nux rauca pluuiā vocat improba voce. ergo multo magis

Rariora

E. qu.
485

Cm

Cm

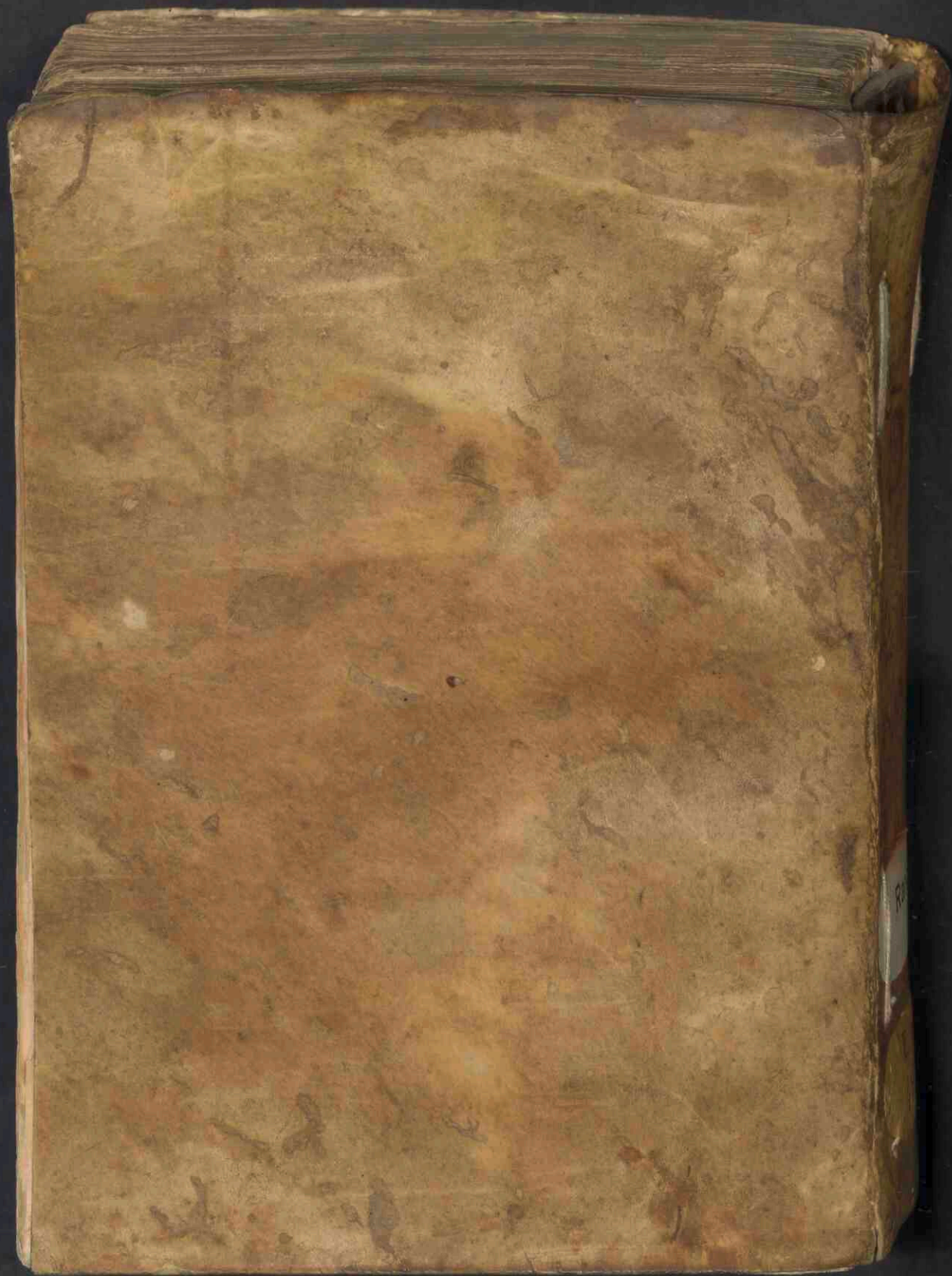

Cm

Cm

Cm

Thol
405

Theologia

Quarto n°. 405

101. Bartholomaeus Sibilla, Speculum peregrinarum quaestionum. Straatsburg, Joh. Grüninger 19 Aug. 1499. 4°.

E. 4°. 485

Typen 19, 22. — HC* 14720. — BMC I p. 113. — Pr. 490. — Bl. 1 (titelhouts.) ontbreekt.

Op bl. 2: „bibliothece fratrum minorum Recollectorum Trajecti ad Mosam“. — Uit de Maastrichtsche collectie.

goussander 12-12-02

Titulus huius operis

Index capitū Peregrinarum

petitionū: Ac questiuuncularū: Triū Decadū hui⁹ ope-
ris: Bartholomei Sybille: Monopolitani: Theologie p-
fessoris: De animabus rationalibus In cōiuncto: & les-
paratis: Deq; angelis bonis & malis: multisq; alijs scitu
dignissimis: Ex vastis & viuacissimis Theologorū: Ius-
ris pontificiū: P̄horum ac Astrologorū: campis: & florib;
bus: collectis: & exornatis: Quod studiosis quibuscūq;
& animarum curam agentibus: non minus vtile: q̄ ne-
cessarium: Illustrissimo Principi: Alfonso de Arago-
nia: Inuictissimo Duci Calabrie: dedicatum est. Ad-
uertat autē lector q̄ numer⁹ in margine indicis positus re-
mittit ad cartas: pūcta vero numero p̄posita: priores Car-
tarum partes: postposita autem posteriores designant.

CAPITA ET QVESTIONES Prime decadis.

Primum cuius caput est: vn-

Pderibi & qñ sint facte aut create anime ratio-
nales: sub quo septem questiuuncule solunt.

Pria: Si anime rationales sint facte ex essentia dei: vt
dixit Parmenides & Marcus Tullius Varro. ij.

Secunda: Si omnes sint create ab initio: simul cum
angelis in celo empyreo: vt dixit Origenes. iij.

Tertia: Si traducant de nouo ex semine simul cū corpus
humanū seminatur: vt dixit Cyrillus. v.

Quarta: Si q̄s dicimus animas nō sint aīe: sed demones
spūs apostate: inclusi corpib⁹: vt ibi purgent: &c. vi.

Quinta: Si qd verū est: organizzato corpe: successiue: si-
mul infundendo: ex nichilo creentur a deo. vii.

Sexta: Si deus rationabiliter agat cooperans in anima
bus: coitus illi citi. viij.

Septia: Quare de⁹ creauerit & semp creet aīas q̄z mltas
p̄sciuit peccatrices & dānandas. & like querit Aug⁹ de
angelis a principio creatis: statim vero auersis: viij.

A ij

Registrum

ECVNDVN caput est de immortalitate animarū
sub quo decem questiuncule solvuntur.

Prima si anime rationales sint immortales. x.

Secūda: Si vas hoc fictile: corpus hūanū: aīe pfectibile cor-
ruptū & incineratū resurget iterū & viuificabit. xy.

Tertia: Cū resurrectio corporū: sūm fidē in finemūdi. sit
futura: querit si verū sit q̄ mūdus hēat terminari. xxi.

Quarta: Si mundo v̄l alicui creature: repugnet simpli-
citer esse ab eterno. xxv

Quinta: Si aīa moriēte homine desinat informare suc-
cessiue: partē post partē corpis: an forte oēs partes simul
in eodem instanti informare desinat. xxvi

Sexta: An possit cōtingere q̄ corde iā mortuo aīa adhuc
informaret aliquā aliā ptē: v̄l aliud mēbrū corpis. xxvij.

Septima: Anima eixēs de corpore ad quā differentiam
positionis naturaliter exeat an sursum an deorsū: de-
xtrū vel sinistrum: ante vel retro. xxvij.

Octaua: Anima exiens de corpore: ad quos terminos
vadit: an de luce ad tenebras: vel de tenebris ad lucē: de
gaudijs ad tristitiam: vel de tristitia ad gaudia. xxvij.

Nona: An iudiciū particulare aīe egrediētis de corpore
fiat a xpo corporalit: an ab angelis custodib⁹ aīarū. xxix.

Decima: An a prio instātī: nō eē hoīs vsq; ad ei⁹ iudiciū
particulare: sit aliqđ iteruallū & spaciū t̄pis. xxx.

ERTIVM caput est de receptaculis post exitum
animarum: sub quo septem questiones solvunt.

Prima questio ē simplex: de numero receptaculorū
animarum post earū a corporib⁹ egressum. xxxi.

ECunda q̄stio ē de celo ēpyreo prio receptaculo
aīarū felicū: sub qua nouē questiuncule solvunt.

Prima: Si celū empyreū scđm veritatē repiat. xxxi.

Secunda: qđ sit scđm theologos celū empyreū. xxxij.

Tertia: Quid est dos spūalis animarū & corporū beatorū
in celo empyreo. xxxiiij.

Registrum

Quarta: Quot sunt dotes aiarū i celo empyreo existētū. xxxviij.

Quinta: Quot sunt dotes corporū i celo empyreo glorificatorum. xxxviij.

Sexta: Si dotes aiarū in celo empyreo: sint idē cū beatitudine ipsarum. xliij.

Septima: Si vltra dotes quicūq; aliud in celo empyreo requiratur necessario ad veram beatitudinē. xliij.

Octaua: Si quinq; sensus exteriores i celo empyreo beatificabuntur. xliij.

Nona: Quid & quot sūt aureole q̄si parafernalis martyrum confessorū: & virginū in celo empyreo. xlvij.

Tertia questio est de inferno:

scđo receptaculo aiarū: sub q̄ tresdecim. q. solu.

Prīa si infern⁹ post mortē repiā scđm rei veritatē: an sit īfīctōe ad terrēdū laicos et īpalia bona ab eis extorquēdū li.

Scđa: Si loc⁹ & situs inferni sit in centro terre. lviij.

Tertia: Si alibi q̄ in centro terre repiānt īn sup̄ficie terre loca in quibus aīe damnatorū penas luant. lviij.

Quarta: Quis ordo & que habitudo est sub terra triūz locorū penaliū. s. purgatorij: limbi: & sinus Abrahę: vlt̄ sanctorum patrum ad infernum. lix.

Quinta: Que est maior regio locorum penaliū. lx.

Sexta: que est diturnior regio eorum. lxi.

Septima: quot carceres seu māsiōes h̄z regio īfernalis. lxij.

Octaua: Si ignis inferni sit corporeus vlt̄ similitudinarius vel imaginarius. lxij.

Nona. Quō demones & aīe spirituales separate possint ab igne inferni corporali pati & cruciari. lxiiij.

Decima: quō differāt ignis inferni & hui⁹ mūdi. lxv.

Vndecima: Quō corpus hūmanū poterit post iudiciū incōsūptibiliter ppetuo in igne subsistere. lxvi.

A iij.

Registrum

Duo. Iecia: Quot penarum genera recipiunt in inferno. .lxviij

Tertiadecima: An pro suffragia viuorum fidelium minui vel abbreviari possit pena inferni. .lxx

Quarta questio est de purgatorio tertio receptaculo animarum: sub qua quindecim questiuuncule solvunt.

Prima: Si locus purgatorii in centro terre vere esse recipiat an sit fictio: ecclesie militantis clericorum ad emungendum temporales redditus & elemosynas laicorum. .lxxvi

Secunda: Si propter principale in centro terre purgatorium recipiatur etiam in superficie terre locus ubi purgant anime mediocriter bonorum. .lxxxiiij

Tertia: Si in purgatorio remittant aliquam partem quantum ad culpam: & ois reatus pene veniali & mortali debite. .lxxxv

Quarta: Si pene purgatorii excedant omnem temporalem penam huius vite: & que & quot sunt ille pene. .lxxxviij

Quinta: Quod dominum est iter ignis inferni et ignis purgatorii. lxxxix

Sexta: Si pena purgatorii tam grandis sit ab hijs qui ibi purgantur voluntarie sumpta. .xc

Septima: An anime ibidem pro impatiencia in penis vel pro aliquo alio actu peccare possint mortaliter vel saltem venialiter. .xc:

Octava: An anime in purgatorio penas pacienter ferendo vel alio actu mereri possint citiorem liberationem a penis. .xci

Nona: Quare damnati usque ad diem iudicii pro impatientiam in penis blasphemantes demerendo: crescit eorum pena: cum sint eiusdem status vite & temporis quo. scilicet ad meritum vel demeritum cum animabus purgandis que ante vel post iudicium amplius mereri vel demereri non possunt. .xci

Decima: Quare sola anima patiat penas purgatorias pro peccatis a toto homine commissis in mundo: & nichil corpus penarum luat ante vel post resurrectionem. .xcij

Undecima: Si anime mortuorum in purgatorio recipiunt

Registrum

solationē ex operibus viuorum fidelium. .xciiij

Duodecim: An papa possit ex plenitudine sue clauis iurisdictionis relaxare per indulgentias totū vel partē pene eius qui de facto est in purgatorio. .xcv

Tertiadecim: An papa de plenitudine sue iudicarie potest possit ligare vlt̄ absoluerē existētē in purgatorio. .xcviij

Quartadecim: An papa possit ex genere sue iudicarie potestatis totū simul euacuare purgatoriū. .xcix

Quintadecim: An duo in purgatorio existētes digni eq̄ li pena vnus altero possit inde citius liberari. .c

Quinta questio ē de quarto receptaculo aīarū. s. de limbo puulorū cū solo originali decedētū. Circa q̄. vi. q. solunt.

Prima: Quomodo differat limbus sanctorum patrum vel sinus Abrahę a limbo puerorum. .ci.

Secunda: Qua pena puniuntur in limbo pueri sine baptismo: vel cum solo originali defuncti. .cij.

Tertia: Si in limbo puerorū sit pēa sensus vlt̄ demōes. .ciij

Quarta: Quare cum xp̄s in limbum descēdit: inde pueros ibidem existentes non extraxit. .ciij

Quinta: Si eis indulgentie valeāt & si p̄ eis sit orādū. .ciij

Sexta: Si in die iudicij: surgent in iudicio cum ceteris resurgendis. .ciij

Sexta questio ē de cāpis elisijs: q̄nto post mortē receptaculo aīarū. s. phōre poetarū & machumetistarū: sub q̄ vna t̄m. q. sol. .cv

Vbi sit loc⁹ cāporū elisorū: & q̄ ibidē rep̄iāt delicie. .cv.

Septima questio est de paradiso terrestri loco translatorum. Circa quam quatuor questiuuncule soluntur. .cv

A iij

Registrum

Prima: An paradísus terrestris sit locus in terra corp⁹
an sit figura spiritalis bñtudinís i celo epyreo. cv.

Scda: i q̄ ptemūdi & terre sit sit⁹ padísus terrestris. cvij

Tertia: Quot sunt q̄ in huncortū deliciarum & volupta
tis paradísus translati fuerunt. cx.

Quarta: An penes ea circa q̄ attendit salubritas regio
nū: Regio orientalis cōiter infidelitū: eligibilior sit & gra
tior regionibus occidētalib⁹ cōiter xpianorū. cxij.

Quartū caput ē: Si aīe defū

q̄ rōz exire possint receptacula deputata eis vitz
de padiso: i inferno: purgatorio: limbo: & de capis
elis: & apparere viuís. Circa qd. iij. q. solunt.

Prima: Si aīe defunctorum possint exire eorum recep ta
cula & apparere viuís. cxiiij

Secunda: Si xpiana aut gentili pbatōe aliquos spiritus
effectualiter apparuisse cōperiat: cxvi

Tertia: si aīe statim egressē de corp⁹ sociēt āgelis bōis v⁹ mā
lis: et ab eis deducāt sine mora ad loca deputata eis. cxvij

Quarta: An liceat regnare morientē q̄ sibi reuelet suoz
statum post mortem. cxviij

Quintū caput ē. Si aīe dā

q̄ nate ppter fugā & carētiāz miseriarū & penarū
eternalitū possint appetere recta rōne & delibe
ratiua nō esse. Circa qd. iij. q. questiu⁹ cule solunt.

Prima est questitū principale nūc supra positū. cxviij

Secunda. Quot sunt ppter que mors occurrit appetens
da sub ratione boni. cxxi

Tertia: An recta rōne eligibilius sit hoī fideli appetere
nō esse q̄ peccare mortaliter aut venialit. cxxij.

Quarta. Si fortis fortitudine politica debeat plus fuge
re p cām oppositū fortitudini q̄ mortē corpale. cxxij.

Registrum

Septima: An vaticinia futurorū a sibyllis & quarūdam
magarū & phitonissarū i pplo gētili sint credēda eis res
uelata a spū scō: & q̄re solis sibyllis mulierib⁹ apud gen
tiles cōcessū ē de xpō vaticinari & nulli alteri. cxxxiiij.

ECVNDA qō ē de sōno corpali: circa q̄. 3. q. sol.
Prima: qd sit sōnus corpāl⁹ & vñ causat. cxxxiiij.
Scda: qd sit sōnus vniuersalis & qd ptialis. cxxxv.

Tertia: Vnde causatus est somnus Ade a principio cū
nichil de dictis in supra nūc questuncula causantib⁹
somnum: nec fumalis euaporatio cibi potuerit ad ca
put ei⁹ vñ cor ascēdere: nec in padiso comederit ante for
mationē Eue: & qd vidit Adā in sopore illo. cxxxvi

TERTIA questio est de sōnijs siue appionib⁹ fan
tasticis sōniorū. Circa q̄ sex questuncule solunt.

Prima: Quid sit somniū: & vnde causant somnia: siue
apparitiones fantastice somniorum. cxxxvij.

Secunda: Si spūs boni & malī possint apparere & imit
tere somnia viuīs. cxxxviiij.

Tertia: Si spūs vel aīe mortuorū possint in sōnis mone
re ad bonū: vñ abducere a malo viuos: & si sint seruande
& exequende mortuorū monitiones. cxxxix.

Quarta: An somnia amentium & stultorū habeant p
sagium alicuius veri. cxxxix.

Quinta: q̄re spūs boni nō dare erudiūt hoīes p sōnia: s;
enigmatice & pabolice: cū finis imissio is sōniorū sit si
gnificatio aliq̄re q̄ sciri vñ psciri expedit hoīb⁹. cxxxix.

Sexta: quare influxus spiritū in hoīes poti⁹ & cōmū
nius respicit somnium q̄ vigiliam. cxl.

QUARTA questio ē vnica. s. quot & q sunt q bene
somniaut & somnando diuinant. cxl.

QUINTA questio est simplex. s. si dare fidem som
nijs sit licitū. cxli.

Sexta qō vnica ē. s. vaticinari fūt a p sōnia sit p̄m. 142:

Septima questio duas hēt questūculas videlicet.

Registrum

Priat̃ q̃re pueri & amētes q̃nq; futura p̃dicūt. xliij
Secūda: quare animalia bruta aliquibus moribus futu-
ros effectus ostendunt. cxliij

NONVM CAPVT est de imunitate & nobili-
tate intellectus & volūtat̃is potētiarū aīe respec-
tu corporū celestīū: sub q̃ septē q̃stīōes declarāt.
Prima q̃ō est de intellectu & volūtate respectu cor-
porū celestīū: sub qua q̃nq; questīuncule solūnt̃.

Prima: Si voluntas & intellectus potētie aīe rationalis
subdant̃ & necessitant̃ a corpibus celestib⁹. cxliij.

Secunda: Si ab astris vel alijs causis accidentālibus vnus
sit altero acutioris ingenij vel tardioris. cxlvi.

Tertia: Si ab astris vel alijs accidentālibus vnus incli-
netur, ad vnā sciam: & alter ad alteram. cxlvi.

Quarta: quot sunt cause accidentāles ex q̃bus acuitas i-
genij & inclinatio ad diuersas scias pueniūt. cxlvi.

Quinta: Quis melius iudicat de bonitate & prauitate
intellectuum medicus an astrologus. cxlvij.

ECVNDA questio est vnica & simplex vs: An
ex ip̃ressionē celestīū corporū causent̃ in diuersis re-
gionib⁹ quasi app̃priata vitia & virtutes: & in hoibus
diuersitas morū. s. vitiorū & virtutum. cxlvij

TERCIA questio est de fato: an. s. aīa rōnalis respec-
tu voluntatis & actuum eius subdatur & neces-
sitetur a fato: sub qua septem questīuncule solūnt̃.

Prima: Quid sit fatū secundum poetas. d.

Secda: Quid sit fatū scdm phōs: stoicos: & astrologos:
& qd ipsi fato p̃hi: astrologi & stoici ascribūt. cli.

Tertia: Quō p̃dicti p̃hi: astrologi & stoici p̃bant om̃ia
subdi & necessitari a fato. clij.

Quarta: Quot sūt sacrilega de fato dogmata phōs: &
quō a catholicis doctoribus reprobant̃. clij.

Quinta: Quō demonstrant theologi nō om̃ia subdi
fato nec singula ab eo necessitari. clvi

Registrum

Sexta quō rñdēt theologi rōib⁹ auctoritatib⁹ & exēplis
phōz male de fato sup. 3. q̄stiuncula sentiētū. clviij;
Septima: Quid sit fatum scđm theologos: & que fm
iplos fato sic vel nō subdunt: & quō xpiani fatū catho
lice admittere possunt: & in quibus secundum eos dif
fert fatum a puidētia dei. clx

Quarta questio ē de fortuna. s. si ei subdant humane
& volūtarie electiōes: & an casuales euentus necessi
tenē ab ea: sub q̄ qñq; de fortuna questiuēcule solunt.
Prima est: qd sit fortuna secundum poetas & gentiles et
quomodo eā pingunt: & qd ascribūt ei & in quibus ma
le de fortuna sentiunt. clx.

Scda est: qd sit fortuna scđm phōs & theologos. clxij;
Tertia est: quot & que sunt facientes homines fortun
tos & infortunatos: clxiiij

Quarta est: quot sunt cōditiones fortune: clxv.

Quinta est: An medici: lusores: milites: agricolae: for
tunentur ab astris in operibus suis. clxvi.

Quinta questio est de practica diuinatoria effe
ctuū futurorū ex astris & imaginib⁹ siue in celo
stellarū cōgregationib⁹: sub q̄ tres q̄stiuncule solunt.

Prima: Si deus a principio in celo stellato. i. firmamēto
posuit stellas scđm aliquas formas vel imagines anima
lium & specierum mundi inferioris. clxviij

Secunda: Si aliquo rōnabili mō & nō supstitiose: tales
imagines trāssate sint & attribute stel⁹ in celo. clxx

Tertia, An ex astris & imaginibus talib⁹ possit aliqua
practica certa & diuinatoria effectuum: & futurorum
euentuum haberi ab hominibus. clxxij

Sexta questio est simplex videlicet An astrologi
ex inspectiōe ylech & alcocoden in locis plane
tarū, vel gradibus zodiaci: possint yere iudicare de lon

Registrum

gitudine & breuitate vite natorum.

clxxiiij.

SEPTIMA questio est simplex videlicet: An ab astrologis per solū respectū ad statū oīm scđarū causarū agētū: possit de futuris euētib⁹ certū ferri iudiciū. clxxiiij.

DECIMū caput est de beatitudine ipsius aīe rōnalis. Circa qđ sex. q. sol.

Prima: In cuius actu potentiārū aīme cōsistat beatitudo eius: & hic de triplici opiniōe dicentiū. clxxviij.

Secunda: Si in patria vna aīa sit beator alia. clxxxij.

Tertia: Si anima minus bona & doctior in patria sit dignior anima meliori & minus docta. clxxxij.

Quarta: Si ille q in charitate habuit intensiōrē gradū sine actibus martyrij: doctoratus: & virginitatis: sit beator illo qui predictis actibus fuit decoratus cum remissione gradu charitatis. clxxxij.

Quinta: quot noīb⁹ aīa rōnalis ī scripturis noīat. clxxxij.

Sexta: Quare in microcosmo. i. in pmo mūdo q dicit hō: anima que est ei⁹ pars potētiōr & nobilior: nō regit & dominat corpori inuincibiliter & irresistibiliter: sicut in macrocosmo. i. in maiori & latiori mundo quē magnū aīal philosophi vocauerūt: supiora & potētiōra & subtiliora corpā: regūt quodā ordine naturali irresistibiliter corpā hec inferiora & infirmiora. clxxxiiij.

SECUNDE DECADIS bonorū angelorū.

PRIMUM caput est de essentia ipsorū: sub q gnc⁹ questiuicūle solūt.

Prima: Si āgeli sint cū ethimologia ipsorū. clxxxiiij.

Secunda: Quid sūt spūs q̄s angelos appellam⁹. clxxxv.

Tertia: Quot sūt celestes spūs q̄s āgelos vocam⁹. clxxxv.

Quarta: Quando fuerūt creati angeli. clxxxvi.

Quinta: Vbi creati fuerunt angeli. clxxxviij.

B

Registrum

SECUNDVM caput est simplex: n̄ vnā q̄oem
cōtinēs videlitz: Si āgelis et b̄is: demōib⁹ & dā
natiz: viatorib⁹: & ī ip̄o deo: sit liberū arbitriū. cxxxviij.

tertium caput est de officio angelorū circa ho
mines: sub quo quatuor questiuncule solvunt̄.

Prima: Si angeli ad custodiā hoīm deputent̄. .cxv

Secunda: Quō dicant̄ angeli ad custodiam hominū
vel ad aliam operationē mitti cū semp in celis sint vidē
tes faciem patris. Mathei. xviij. .cxvi

Tertia: Si ad omniū trium ierarchiarum angelos per
tineat homines custodire. .cxvij

Quarta: Quare indigēt hoīes custodiā infirmiorū ange
lorum cū eis semp adsit custodiā fortioris dei. .cxviij

quartum caput est de assistētia angelorū circa
hoīes: sub quo quatuor questiuncule solvuntur.

Prima: Quibus hominibus alias hominū angeli ad cus
todiam deputentur. .cxviij

Secunda: Si singulis hominibus vnus vel plures ange
li in custodiā assignentur. .cxviij

Tertia: Ad qd hoībus angeli ī custodiā largiant̄. .cxv

Quarta: In quo statu incipiat angelorum custodiā: &
quo tempore terminetur. .cxv.

quintum caput est de cessatione custodiē:
q̄ d̄ augmēto & decemēto gaudij angelorū. Circa
quod tres questiuncule solvuntur.

Prima: Si angeli desiderant hoīes quorū custodiē de
putant̄ ppter presentia aut obstinationem custodito
rum: vel ppter existentia eorū in celo. .cxvi.

Secunda: Si ex salute custoditi crescat gaudium ange
lorū. .cxvi.

Tertia: Si angeli (li custodientis. .cxvi.
affligant̄ & doleant ex damnatiōe custoditorū. .cxviij.

sextum caput est de vigilantia angelorū circa
salutē hoīm: sub quo tres questiuncule solvunt̄.

Registrum

Prima: Si angeli boni sint magis solliciti p hoies q̄
sint contra eundem maligni spiritus. .cxviiij.

Secda: q̄re angeli amiciores hoibus & fortiores demoni-
bus: vt p̄t ex nūc sup̄ soluta q̄stiuicula p̄mittūt & p̄mi-
serūt hoies & scōs viros vexari & supari q̄nq; a demoni-
b⁹: maxie cū p̄ditio custoditi a scriba negligētie custodi-
entis. Vñ. 3. Reg. 2. dicit̄ cuidam. Custodi virū istū: qui
si lapsus fuerit: erit anima tua p aīa eius. .cxviiij.

Tertia: Si āgeli boni timeāt cadere a deo p̄ p̄ctm̄. .cxciij.

EPTIMUM caput est de potētia virtuali angelo-
rum: Circa qd̄ tres questiuicule solunt̄. Priā: Si āge-

li p̄nt imutare potētias hoīm īteriores & exteriores. .cc.

Secunda: Si possunt cōsecrare corpus christi. .cc.

Tertia: Si angelus bonus vel malus in figura hoīs sacer-
dotis apparēs possit baptizare aut absoluerē. .ccij.

CTAVVM caput ē de angelorū virtute respectu
distātie local̄. Circa qd̄ qn̄ p̄ questiuicule solunt̄.

Prima: Quō vnus angelus intelligat aliū. .ccij.

Secda: q̄ sit in āgelis cognitio matutina & vesptina. .ccij.

Tertia: Quō vnus angelus loquit̄ cum alio. .ccij.

Quarta: quorū modis pōt angelus loq̄ cū hoibus. .ccij.

Quinta: Si distantia localis impediāt locutionem ange-
lorum ad inuicem. .ccij.

ONVM caput est de potēti & sagaci angelorum
resistentia. Circa qd̄ tres questiuicule solunt̄.

Prima: quorūplex sit preliū & pugna angelorū. .cciiij.

Secunda: Si preliū angelorū de quo scribit̄ Apocal. xij.
fuerit reale & corpale v̄l intentiōale & mētale. .cciiij.

Tertia: de q̄ & q̄ materia fuit p̄liū mīhael. cū dracōe. .ccv.

ECIMUM caput ē de assūptiōe hoīm intra chō-
ros angelorū. Circa qd̄ due questiuicule solunt̄.

Priā: si ad angelorū collegiū p̄ mortē hoies assumāt̄. .ccv.

Registrum

Secunda: Si supra choros angelorum virgo Maria fuerit assumpta. .ccvij

TERTIE DECADIS MALORVM angelorū.

Primum caput est de essetia ipsorū. Circa qđ sex q̄stiuncule solvūt.

Prima: Si demōes scđm rei veritatē repiānt an sit cōmētum & fictio theologorū & xpianorum. .ccvij

Scđa: qđ sint quos vocamus nos demones. .ccxi

Tertia: Si casus & lapsus demonū a principio mundi vt dicunt christiani fuit possibilis. .ccxij

Quarta: Quanto tpe post eorum creationem demones ceciderunt. .ccxiiij

Quinta: In quē locū demones lapsi ceciderūt. .ccxv

Sexta: quot fuerūt demones q de celo ceciderūt. .ccxvi

SECVNDVM caput est de simplicitate demonū: Circa quod qñq̄ questiuncule solvuntur.

Prima: Si demones habent corpora naturaliter sibi vñta vt forma materie. .ccxvi

Scđa: Si i demonib⁹ sit generatio ex sexu masculino & feminino p semē vt in hoib⁹ & aialibus pfectis. .ccxvij

Tertia: q̄re cū assumūt corpora: n̄ assumūt nisi aerea. .ccxviij

Quarta: Si demones in corporibus assumptis vere exercent opera vite. .ccxix

Quinta: Si diabolus transfigurans se in angelus lucis vel in specie christi apparens possit adorari pro angelo vel pro christo absq̄ peccato. .ccxix

TERTIVM caput est de potentia demonum. Circa quod sex questiuncule solvuntur.

Prima: Si demones ingredi possint corpora hominū vel aliorum animalium. .ccxx

Secunda: Si demones cum ingrediunt corpora illabā.

Registrum

tur toti corpori: aut alicui parti corporis: vt puta digito aut musculis. cccxi.

Tertia: Si demones possunt mouere corpora absq; eorum approximatōe. solū p imperiū voluntatis. cccxi.

Quarta: Si demōes ingredi pnt aīas hoīm. cccxij.

Quinta: Si spiritus hominis damnati illabi possit in corpus alierius hominis. cccxij.

Sexta: Si alicui obfesso sit credendū cū dicit se eē aīam vī spm alicui⁹ defuncti vt credebat Hermes. cccxij.

QUARTVM caput ē de potētia demonū ī spectu effectūū naturalīū. Circa qd̄ tres q̄stīūcule solūt.

Prima: Si demōes p̄pria virtute absq; seminib⁹ possint pducere effectū aliquē naturalē: vt puta formā vermīs aut serpentis in materia īmediate. cccxij.

Secda: Si demōes nō pnt p̄pria virtute vt ex sup̄ questis uncūla dictū est: īmediate verū effectū naturalē pducere quā Magi corā Pharaone ranas: & nigromanici aīalia multa virtute demonū pduxerunt. cccxij.

Tertia cū demones possint applicādo actiua passiuis formare corpus humanū sīlē embrioni: vt dictū est nūc supra. Querit si hāc arē & potētā coagulādī corpora hūana possint docere nigromāticos et hoīes eis deuotos: vt de Alber. magno & Virgilio a qbusdā affirmat. cccxv.

QUINTVM caput est de impugnatione hoīm a demonibus. Circa qd̄. iij. questīūcule sol.

Prima: Si verū sit qd̄ demōes hoīes īpugnēt. cccxv.

Secunda: Quomodo & quomodis demones deludāt sensus humanos. cccxviij.

Tertia: si alijs mōis p̄ter dictos demōes hoīes fallāt. cccxix.

Quarta: q̄re pmittit de⁹ qd̄ demōes hoīb⁹ īsidiēt. cccxx.

SEXTVM caput est de rēptatiōe hoīm a demonibus. Circa quod sex questīūcule solūuntur.

B iij

Registrum

Prima: Si temptare homines sit officium proprium demonum ccxxxix.

Secunda: Quorsu ten sattemptatio demonu. ccxxxix.

Tertia: Et q sunt temptantia & insidiatia hoib. ccxxxix.

Quarta: Si ab hijs pdictis temptari sit appetendu. ccxxxix.

Quinta: Quare demon no temptauit Euam interiori suggestione: sed vocali locutione: & quare in specie serpentis magis q ceteroru reptiliu vñ aialium. ccxxxix.

Sexta: Quo ydiomate diabolus primos parentes in paradiso terrestri est allocutus. Et quod fuit primu ydioma: & quod erit vltimu in beatis & damnatis post iudicium: & quo ydiomate deus in paradiso terrestri primos parentes alloquebatur. ccxxxix.

SEPTIMUM caput est de potetia & conditione demonu. Circa quod quatuor questiu cule solunt.

Prima: Si demones cognoscunt futura. ccxxxix.

Secunda: Si demones cognoscunt cogitationes hoim. ccxxxix.

Tertia: Si demones pnt facere miracula. ccxxxix.

Quarta: Si sicut dicit de mulieribus de nocte equitantes cu Diana: vñ cu Herodiade vxore Philippi: sic sit ia re: an sit illusio demonum. ccxxxix.

OCTAVVM caput est de impotentia & inbecillitate demonu. Circa qd qnq questiu cule solunt.

Prima: Si demones aliqua arte naturali inuenta: vel que reperiri possit: combinationis verborum: characteru vel virium naturalium cogi possint ab homine vñ intrent aliquelocu videlicet fiala vel imagine: ibiq fixe p maneant & responsa petentib reddant. ccxxxix.

Secunda: An demones possint expelli a corpib obsessis virtute melodie aut lapidis vel herbarum. ccxxxix.

Tertia: Si fascinatio infantu & pueroru a sortilegis ventulis sit opus naturale vel diabolicum. ccxl.

Quarta: Apparitiones & mirabiles factiones apparentes quādoq; circa corpora defunctorum: vt puta conseruatio corporum post mortē ab incineratiōe: & augmentum vnguīū: barbe: pilorum in mortuis: aut emanatio sanguinis de corpore occisi ad presentiam eccisoris/ quibus causis sunt tribuende diuino miraculo/ an nature vel demoni. .ccxl

Quinta. Cū mirabiliū apparitiōes fieri consueuerint ex causis malis & bonis vt dictū est: nunc queris vnde sumenda sit discretio harum ab illis. .ccxli.

NONVM caput est de diuinatione: commertio & inuocatione demonum. Circa quod sexdecim questiuuncule soluuntur.

Prima: Si quisq; possit vaticinari futura per inuocationem demonum absq; peccato. .ccxliij.

Secunda. Quot sunt genera & species diuinationum quibus demones inuocantur. .ccxliij.

Tertia: Si licitum sit vti rebus naturalibus ad sanitatē corporum acquirendam. .ccxliiij.

Quarta: Si figure signa vel caracteres pñt rebus naturalibus adhiberi ad effectū aliquos inducendos. .ccxliiij.

Quinta: An ad p̄cognoscēda aliqua futura fortuna v̄l infortunia: sicut sanitates vel infirmitates vt medici faciunt sit licitū aliq̄ signa obseruare. .ccxliiij.

Sexta: Si obsuare t̄pa ad aliqd faciēdū sit licitū. .ccxliiij.

Septima: An inuestigare de rebus furtim subtractis per inspectionem astrolabij & per iudiciū astrorum sit peccatum. .ccxlv.

Octaua: An sit licitum in collectione herbarū v̄l p̄ quauis infirmitate dicere aliqua carmina: vel aliquas scripturas sup hoīes vel animalia ponere preter symbolum & orationem dominicam. .ccxlv.

Nona: An suspēdere diuina verba ad collū sit licitū. .ccxlv.

Registrum

Decima: An reliquias sanctorum portare & qualiter
cunq; tenere sit licitum. .ccxlv

Vndecima: An serpentes incantare: vel aīa līa incan-
tationibus sanare sit licitum. .ccxlv

Duodecima: An iudicii ferri candētis vī aq̄ bulietis ordi-
nare ad alicui⁹ pēti occulti ingitionē sit licitū. .ccxlv

Tertiadecima: Si p acquisitione scientiarum licitum sit
vti obseruantis artis notorie. .ccxlv

Quaradecima: Si prestigijs & diuinationibus demo-
nū cū sic euenit sit credendum. .ccxlvj

Quintadecima: Si sit licitū ad acqrendum & sciendū
aliquē euentū occultū: vt puta de electione p̄latorum &
manifestatione peccatorū occultorū: & adeptione digni-
tatū tp̄alium vt i iudicio sortium. .ccxlvj

Sextadecima: Quare tria peccata sortilegiorū: diuina-
tiō: incantatiō & huiusmodi plus habūdant in mus-
lieribus q̄ in viris. .ccxlvij

DECIMUM caput est de cōcessa & assidua demo-
nū cōtra hoies pugna. Circa qd̄ sex q̄stīōculi sol.

Prima: Quibus cōcessa est maior p̄tās sup hoies malis
sp̄ritibus vel malis hominibus. .ccxlix

Secunda: Quibus cōcessa est maior p̄tās ad affligendos
bonos agenti naturali vel homini. .ccxlix

Tertia: Quare actio afflictīua vī naturaliter agentium
ab agentibus liberis: qñq; fuit pmissa: qñq; autē impe-
dita. Actio vero gladij semp in oēs suum sortita est esse
ctum & nunq; impedita. .ccxlix

Quarta: Quot sunt species demonū: hoies ante & post
iudiciū torqueantium. .cc.

Quinta: Que est causa q̄ demones sic temptent: torque-
ant & insidentur hominibus. .ccli.

Sexta: Si i cuilibet morienti in eius articulo semp demo-
nes appareant. .cclij.

Finis Tabule.

Ad inuictissimum ac illustrissi-
mum principem Alfonsum de Aragonia Ducem Ca
labriae: fratris Bartholomei Sybille Monopolitani theoz
logie & ordinis predicatorum minimi professoris: Prefa
tio in animarum rationalium in coniuncto & seperatarum
bonorum & malorum demonum Tres decades.

Consueuerunt fere omnes

C inclyte dux Alfonse qui clara alique maiu
sculis lucubrationibus annotassent. Eminen
tiori: & clarioi cuiusque principis: aut viro illa
offerre atque dicare. Tum sibi dominorum aios gratificandi
& conciliandi gratia: Tum ut grecorum aut Romanorum
consuetudine: mortalem principem: in deos sic transferre
liceret: quo etiam eorum scripta honestius sic in publicum
exirent: & cum nouitatis gratia: auctoritatem quoque apud
lectorem haberent. Sic Virgilium Octauio: Sic Lucanum
Neroni: Sic Plinium Vespasiano: ac Stacium nostrum
Domiciano sua scripta: sacrasse comperimus. Ego vero
qui iure omni post deum & diuum Dominicum: post primum
ac christianissimum Regem patrem tuum: Ferdinandum im
perio obnoxius & ascriptus sum tuo: Cum relaxandi
animi gratia: superioribus temporibus ex uastis theologo
rum: iurispontificum: philosophorum ac astrologorum campis/
de animarum rationalibus in coniuncto & seperatis: deque
angelis bonis & malis: tres petitionum decades collegissem
tuo potissimum nomini illas dicare constitui: ut que per
se obscure erant: mirifico tuo illustrarentur fulgore: &
fierent te suspiciente preciose. At dicet quispiam: Quid cum
theologis: iuribus: philosophis & astrologis/ Alfonso duci Cal
labrum in maximis belli ac pacis negocijs exercitato: quem
in armis velut alterum martem hostes exhorruere: quem has

Caput primum

nibal apud anthiochū inter Alexandrū & Pirrū locare potuisset: quē nūc ceu pacis aut belli arbitrū: vniuersa habet & reuerē Italia: Huic ego sic Responsum velim. Alfonso Dux nō minus sacris romanisq; litteris quā armis atq; milicia delectari. Quomodo. n. res toties tumultuantis italie subactis diuersarū partiū copijs ad fidē principum: & obsequiū redigisset. Quō regnū autum sedi tiōibus & i testinis bellis afflictū: patri & sibi reddidisset pacatum: nisi sapientia que diuinis & humanis litteris edocetur: enitisset/ nisi iuribus ac liberalibus artibus flo reret que plus certe conferunt principi: teste Vegetio: ad obtinendā victoriā quā robur militū aut strenue pugnā tium industria. Adde q; virtutū vestigia: veterū principū emulatus: ceu Alexander Aristotelē. Claudius Nero Lucium Senecā. Trayanus Plutarchū. Alfonso rex regū: auus suus Michaelē Epilam Theologū. & Anto. Panormitam. Ferdinādu pater Henricū philosophūq; diuinū. Sic Alfonso dux noster domi forisq; charissimos habeat viros in omni sapiētia eruditos: cū quibus lectitare: conferre: & astu persepe arguere consueuit: quicq; ad erigendas disciplinas: fouēdaq; studia: velut alter Prolo meus philadelphus rex egypti: vna cū patre rege Ferdinando bibliothecā omniū librorū genere ornatissimam erexerit. Tibi ergo princeps Alfonso. dux inuicte: qui seculum: & regnum patris ac tuū: qui barbaras etiā gentes radio tuarum rerum gestarum exornas: & velut clarissimum quoddam sidus illustras. praesentem libellum hunc dedicauit: quem speculum peregrinarum questio num nominare constituit. Quē tibi si gratum fuisse persensero: fauore ac dignitate tua excitare me poteris ad maiora. Vale columen & gemma principum.

Caput primū prime decadis

Primum caput huius

decadis animarū rationalium est. vnde
vbi: & quādo sint facte aut create. Cir
ca quod septē erunt questiuncule ab
soluēde. Prima si anīe rationales sint
facte de essentia dei vt dixit Parmenī

des & Marcus Terentius Varro. Secunda si omnes
sint create ab initio simul cū angelis in celo empyreo: vt
dixit Origenes. Tertia an traducantur de nouo ex semi
ne simul cū corpus humanum seminatur: vt dixit Cyril
lus. Quarta an quas nos dicimus animas non sint anī
me: sed demones: spūs apostate inclusi corporibus vt ibi
purgentur. & eos ibidem delictorū peniteat vt dixerunt
cum Origine qdam heretici. Quinta an quod verē est
organizzato corpe successiue simul infundēdo: ex nichil
lo creentur a deo. Sexta an deus rationabiliter agat cor
operans in animabus: coitus illiciti. Septima quare de
us creauit & creat animas quarum multas presciuit pec
catrices atq; damnandas. Et simile querit Augustinus
de angelis a pīcipio creatis: statim vero a deo auersis.

Prima questiuncula est: Si

anīe rationales sint facte ex essentia dei vt dixit
Parmenides: & Marc⁹ Terēti⁹ Varro. Ad quā
respōdēdo sciendū est q. ppter essentialē pfectiōem aīarū
ratiōaliū: & earū inuisibilitatē: cū nō cadāt nisi tū cogni
tione quia sunt: sub sensibus: a qbus ori ē omnis nostra
ppria cognitio: ideo circa eas varij errores: opiniones &
difficultates orie sunt: vt patet primo de anima. vnde &
philosophus dicit ibidem: Omnino & penitus difficilis
morū est accipere quid sit anima: Secundū vero Augus
tīnū libro de origine anime, Primū dogma aperte per

Caput primum

uertum & fidei catholice aduersum. de animabus rationalibus ē illud quod posuerunt quidā dicentes eas nō de nihilo sed de seipso deū fecisse. Ad quod ponendum ex hoc moti sunt/ nam cū cepissent quidā naturas rerū considerare; nō valētes imaginationē & sensū transcendere vt possent credere aliquas substātiās esse spūales/ posuerunt nihil esse prater corpa que videntur; imagināt & fantastificantur ppter quod dixerūt deum esse quoddā corp⁹ infinitum. i. aut totū hoc corpus ethereum & elemētale vt dixit parmenides. Vel totam hanc lucē corporalē quā videmus vt dicebant manichei. Et hoc totū corpus vel totā hanc lucē dicebant omniū rerum; & omniū corporū esse principium: sicq; ponebāt deum esse animā mundi & de essentia omnium rerū. Animā vero rationalē ponebant esse de natura illius infiniti corporis; vel quandam partem illius lucis; & cōsequenter de essentia ipsius dei. Et hic error fuit primo ipsius Parmenidis: dicentis omnia esse vnum simpliciter; & nō differre/ nisi secundum sensum & extimationem. primo philicorū; quem post ea Marcus Therentius Varro sequens; posuit vt refert. Augustinus septimo de ciuitate dei: deum esse animā mundi/ ipsum motu & ratione gubernās. Animā vero hominis posuit esse partem illius magne anime mundi. i. dei. Quam etiā opinionem retulit Virgilius (post Aratum poetam grecum) dicens: Iupiter est quodcunq; vides: quodcunq; mouetur. Roborari isuper hec opinio ab eis potuisset hoc argumento. Nam illud quod spiratur ab aliquo: fit ex eo quod emittitur a spirante: sicut patet de aranea que formando telas ad muscas capiendas: spirat de substantia sua: & sic tabescit & debilitat: vt inquit psalmista. Sed deus formato homine de limo terre quo ad corpus: inspirauit in eum spiraculum vite

& factus est homo in animam viuente. Gene. ij. Ergo anima rationalis qua homo uiuit est spirata & aliqd actum de substantia dei. Sed in contrariū est Augustinus libro de origine aie dicēs: hoc esse dogma aperte puerum. Nam si anime essent de essentia dei: essent eiusdem nature cū eo: & per cōsequens tot essent dii quot anime. Item hec opinio cōtradicit sensui, opponitur fidei, reprobatur a philosophis: & improbat a sacris doctoribus: precipue a sancto Tho. i. par. q. xc. art. i. tali ratione virtualiter. Nam natura diuina est actus purus: inuariabilis: immobilis: semp̄ intelligēs: cuius potentia realiter ab ei⁹ essentia nō differt. Anima vero rationalis est pmixta potentie: variabilis de affectiōe in affectum: de cognitione in cognitionem de veritate in errorem: de virtute in vitium. ante eius addiscere/est sicut tabula rasa/ in qua nihil ē depictū iij. de Anima. Quandoq; actu: quandoq; potētia intelligens. Cuius potētie secundū Thomā realiter differūt ab eius essentia: ergo anima nō ē de essentia dei

Ad argumentū autē vbi supra in contrariū dicitur q̄ inspirare in libro Genesis nō est accipiendū corporaliter: sed idem est deum inspirare quod spiritū facere. Homo vero spirans corporaliter etiā nō emittit de substantia sua: sed de natura extranea. s. aere. Aranea autē nō dicit̄ spirare telas: sed texere de substantia sua.

Secunda questiuncula est.

I Si omnes anime sint create ab initio simul cū angelis in celo empyreo vt dixit Origenes. Ad quā respondet q̄ Plato cū aliquibus philosophis & manicheis & ex nostris tantū solo Origene vt sibi imponitur: Dixerūt omēs animas ante corpora in celo

Caput primum

empyreo simul cum angelis a deo fuisse creatas, (Et secundum platonem in numero finito astrorum & stellarum celestium). Dicebatq; Origenes a principio animas & angelos fuisse creatos equales secundum conditionē nature specificę, s. in virtute; & perfectione & duratione postea vero per liberum arbitrium secundum qd plus vel minus adheferunt vel recesserunt a deo: ex diuina iusticia diuersimode fuisse promotas vel punitas: ita vt quidam essent angeli secundum diuersos effectus ordinum: quedam anime secundum diuersos status. Quidā autem demones in diuersis statibus. Et de animabus dicebāt secūdu diuersitatē meritorū vñ de meritorū qñdā fuisse promotas ad diuersos ordines angelorum, quedam fuerunt alligate corporibus celestibus: vnde & corpora celestia animata ponebant. Quedam vero fuerunt detruse corporibus vilioribus animalium brutorum propter quod Pitagoras vt dicit Cicero de finibus bonorum, Et Iuuenalis satira. xiiij. Cūctis ani malibus abstinuit: nec ventri indulsit. Omne legumen .s. fabas propter ventositatem: vel propter intus vermē absconditum: quem esse putabat animā alicuius hominis ibiq; purgari. Quedam vero pro inequalitate etiā aduersionis earum a deo: fuerunt alligate corporibus nobilioribus humanis vel ignobilioribus & male formatis: puta claudorum: cecorum: vt in talibus corporibus purgarentur. Nam volebat qd deus hanc diuersitatem creaturarum corporaliū creasset in penam & purgationem creaturarum spiritalium: in quibus corporibus postq; fuissent purgate reuocarentur secundum Platonem. In celum in suis similibus & comparibus stellis deorum vel dearum. Origenes autem cui principaliter hec opinio de conrea

tione angelorum & animarum attribuitur: roborabat illam rationibus & auctoritate. Primo ratione sic: Oportet quod non dependet ab alio secundum suum esse: potest a deo creari absque illo. Sed anima rationalis non dependet a corpore secundum suum esse: ut patet. i. de Anima: ergo non oportet quod creetur in corpore: sed potuit creari ante corpus simul cum angelis. Item Gen. i. habet Quod deus die septimo requieuit ab omni opere. i. cessauit: ergo postea non creauit animas sed omnes in principio fecit cum angelis. Idem probatur auctoritate Ecc. xviij. dicentis: Qui uiuit in eternum creauit omnia simul.

Sed in contrarium est magister sententiarum in. ij. d. xxviij. hanc Origenis de concreatione angelorum & animarum falsam opinionem reprobans: ut adducetur infra in calce huius questionis. Potest etiam predicta opinio Origenis duabus rationibus Auicenne confutari: & primo sic: Impossibile est diuersitatem in numero causari sub eadem specie: nisi ex diuersitate materie. Nunquam enim essent due albedines nisi ratione diuersorum subiectorum in quibus sunt tanquam in materia subiectiua. Si igitur omnes anime fuissent simul create absque corporibus: cum ipse etiam non habeant materiam partem sui ut omnes consentitur: ergo oportet vel eas esse diuersas specie: cum semper ad diuersitatem formalium principiorum sequatur diuersitas speciei: & sic omnes anime differrent specie: & per consequens omnes homines quorum anime sunt forme: quod est inconueniens. Vel oportebit dicere quod tantum esset una anima numero: & sic sequeretur error Auerrois de unico intellectu omnibus hominibus: Cum ergo hec duo sint inconuenientia. Restat ut catholice dicamus: Animas non

Capit primum

ante sed simul in corporibus fuisse creatas. Item secundo sic: Proprius actus est in ppria potentia & materia: sed anima est proprius actus corporis, ij. de anima. Ergo videtur q anima nō possit creari nisi i corpe. Facit etiam ad hoc quod dicit Gregorius sup libro. iij Dialogorū. Tres vitales spiritus creauit omnipotens deus. Vnum qui carne non tegitur. s. angelorū. Alium qui carne tegitur. & cū carne moritur. s. brutorū animalīū. Tertium qui carne tegitur: & cum carne non moritur. s. hominū. Ad primum autem Origenis sic respondet Auicēna: q quāuis anima non dependeat a corpore quantum ad suum esse vel suū finem: dependet tamē ab illo secundum suum esse indiuiduale. quod quidē esse indiuiduale incipit i corpore cuius est forma. Et quia hoc esse indiuiduale anime in corpore acquisitum: est esse absolutū non depressum nec alligatum ad corpus. Ideo post corruptionem corporis: remanet sibi suū esse indiuiduale. Ad secundum vero dicitur: q pro tanto scribitur: deū die septimo cessasse ab omni opere: quia vt dicit. Tho. prima par. q. lxxiij. articu. primo. Ad tertium: nichil postea a deo factum est totaliter nouum quin aliquo modo in operibus sex dierum precesserit. Et quedā materialiter tantum: sicut eua in costa Ade. Quedam materialiter & realiter sicut indiuidua que nunc generantur: precesserunt in primis indiuiduis suarū specierum. Species etiā que apparent quasi noue: precipue i animalibus ex putrefactione generatis precesserunt in quibusdam actiuis virtutibus stellarum & elementorū. Noua etiam species que videtur multorum: prestitit causaliter i diuersis animalibus secundum speciem ex quorū cōmixtione generantur: puta asini & eque. Quedam vero preces-

serunt secundum similitudinē sicut anime que de nouo
 creantur. Que quidem similitudo potest attendi secun-
 dum genus & naturam. Communem animabus & ange-
 lis. s. quo ad intellectualitatem. & sic precesserunt anie
 in opere creationis qua leguntur omnia simul creata. Ec-
 cle. xviij. Qui viuit in eternū creauit omnia simul. Vel
 quantum ad naturam specificā rationalem & sic preces-
 serunt in operibus sex dierū: in quibus anima Ade crea-
 ta fuit vnita corpori. Cum anima sit pars essentialis huius
 mane nature. & deus primas res in perfecto statu sue na-
 ture & specie instituerit. Vel secundum q̄ dicit Augu-
 nō asserēdo sed recitando in septimo sup Gene: Q, ani-
 ma Ade creata fuit ante corpus perfecta & completa in
 specie cum inclinatione voluntatis ad corpus administrā-
 dum. Similiter etiā opus incarnationis precessit: quia
 vtdicitur Phil. ij. Filius dei est in similitudinem homi-
 num factus. Gloria etiā spiritalis secundum similitu-
 dinem precessit in angelis. Corporalis vero in celo precis-
 pue empyreo: vt dicit Tho. questi. lxvi. pri. par. arti. iij.
 in corpore. Vnde propter hoc: dicitur in Ecc. i. Nih-
 il sub celo nouū. Iam enim precesserunt in seculis que
 fuerunt ante nos. Quod si contra dicatur per illud Iohā.
 v. Pater meus vsq; modo operatur: & ego operor. ergo
 non quieuit die septimo. Respondetur q̄ dicitur deum
 quieuisse die septimo a nouis rerum generibus & speci-
 ebus condēdis: que in operibus primis extiterunt vt di-
 ctum est. & dicitur assidue operari conseruādo & admi-
 nistrando creaturam conditam. Ad auctoritatem vero
 quam adducebat Origenes sup Ecc. xviij. Qui viuit
 in eternum. &c. Respondet Albertus libro de quatuor
 coeuis: q̄ intelligatur quantum ad scientiam dei omnia
 simul apprehendentis. Vel quantum ad quatuor coeua

Caput primum

simul creata. s. natura angelica/celum empyreum/ tempus. & materia quatuor elementorum/ in quibus omnia erant vt dictum est. Ad illud postremo quod dicebat Origenes: naturam hanc corporalem fuisse in penam spiritalis creatam. Respondet Aug. xi. de ciui. dei ca. Q nichil stultius dici potest q̄ istum solem ceteras q̄ corporalia non decore pulchritudinis: vel salute rerū corporalium: sed in penam animarum peccantium dici cere deum creasse:

Tertia questiuncula est: Si anime traducantur de nouo ex semine simul cum corpus humanū seminā vt dixit Cyrillus Ad quā dixerunt cum Cyrillo aliqui/ q̄ anime nō creantur de nouo a deo & successiue: sed magis traducunt per viam seminalem & fiunt ex traduce: cum corpus seminatur a parentibus. ita q̄ sicut corpus filij est ex corpore patris: ita anima filij sit ex anima patris. Et hoc pbare nitentur per illud Deuter. xii. Caue ne sanguinem comedas. Sanguis enī eorum pro anima est. vnde et quidam philosophi & medici dicunt: q̄ anima sit in sanguine: & q̄ sanguis sit sedes eius. sed sanguis est ex traduce: igitur & anima. Item quod egreditur de femore hominis causatur ex semine. Sed dicitur Gen. xli. ca. Q de femore iacob egressi sunt. lxvi. anime: ergo. Item tertio sic iubemur reuerentiam prestare parentibus ratione esse quod ab eis habem⁹. Sed esse est ab anima ergo anima fluit cum semine ex traduce & ex parentibus. Sed in contrariū est text⁹ Augustini. libro questionū noui & veteris testamenti. & ponitur transumptiue in decretis xxxij. q. ij. ca. Moyses. Probat̄ etiā hec veritas primo rationabilibus: Quia omnis forma que educitur in esse p̄

transmutationem materie & seminis decisionem: est formaeducta de potentia materie. Hoc enim est materiam transmutari. s. de potentia ad actum reduci. Anima autem non potest educi de potentia materie: ergo nec per transmutationem potest produci. Minor declaratur: Quia nulla virtus actiua agit vltra suum genus: sed constat q̄ anima transcendit omne genus corporis: cum habeat operationem supra omnia corpora eleuatam que est nitelligere: Ergo nulla virtus corporea potest producere animam intellectuam. Secūdo patet hoc idem sic: Quorumcunq; principiorum operationes non possunt esse sine corpore: nec initium eorum potest esse sine corpore. Nam sicut res habet esse ita operatur/ et e converso: quorumcunq; principiorum operationes sunt sine corpore eorum generatio non est per generationem corporis. Operatio autē anime nutritiue & sensitiue nō potest esse sine corpore: ergo esse incipiunt per seminis traductionem. operatio autem anime intellectiue cum nō fiat per organum corporeum vt dictum est: sequitur q̄ non esse incipiat per seminis traductionem: ergo aliter producit. Preterea actus actiuorum sunt in patiente bene disposito. iij. de anima. Anima autem est actus corporis visci organici potentia vitam habentis: vt patet. ij. eiusdem: ergo corpus anteq̄ ab anima vitam recipiat: oportet esse dispositum organizatū & complexiōnatum. Nam oportet q̄ anima prius habeat domū ad habitandū quā creetur. Aliter enī habitaret in sicco vt dicitur in glosa decreti vbi supra. Secūdo probat ex ordine quem tenuit deus in formatione Ade: in cuius creatiōe prius formauit corpus & postea inspirauit animā Gen. ij. Probatur & tertio inconuenienti. Nam sequeretur q̄ sicut multa corpora pereunt cum quandoq; semen

Caput primum

defluxum non proficiat natiuitati: vnde nec nascitur hō
Ita etiam cum corporibus multe anime perirent quod
est inconueniens: cum anime sint immortales. ergo re-
stat dicere q̄ anima organizato corpore creet̄ a deo. Et
ideo vult capitulū Sicuti. xxxvij. q. ij. Q̄ fetus si ante in-
fusionem anime extingatur nō comittatur homicidiū
Quia tunc nō potest dici q̄ sit natus homo: sed debet
reus mulctari pecunia. Si autem fetus sit animatū ani-
ma rationali: debet reus capite plecti vt dicit capitulum
Moyse: causa vbi supra. Magister etiam sententiarum
in. ij. di. xxvij. De hoc sic dicit. Catholica ecclesia nec si-
mul nec ex traduce factas esse animas docet. Sed in cor-
poribus per coitū seminat̄is atq; format̄is infundi atq; in-
fundendo creari. Ad argumenta autem in oppositum
Ad primum dicitur q̄ sanguis non est anima: sed inter
alios humores disponit plurimū ad vnionē & cōseruari
onem aīe cū corpe Nam vt dicit Albert⁹ ex humore san-
guis generant̄ sp̄itus/ quibus virtutes aīe deferunt̄ ad
organa potentiarum. Vnde & illud quod dicunt q̄dam
phī & medici q̄ aīa sit in sanguine/ &c. non est sic accipi-
endū q̄ sanguis sit res animata. vel quod anima princi-
paliter coexistat sanguini: vel q̄ nullibi sit in corpore vbi
non sit sanguis: nam ossa & nerui: sanguinem non ha-
bent: quorum anima est forma substātiālis: facta etiam
supernaturaliter subitania totius sanguinis ablatione a
corpore sine lesione cōplexionis membrorum ad huc vi-
deretur ibi anima posse esse possentq; sp̄itus vitales &
animales: aliquanto tempore sufficere ad operationes
suas: remoto toto sanguine a corpore: & etiam ante pri-
mum instans productionis anime in embrione ibi non
fuit sanguis: nec in illo instanti potuit generari: sed
aliquantum tempus adhuc requirebatur: igitur ani-

ma est apta nata esse in corpore sine sanguine. Dictum ergo illud philosophorum q sanguis sit sedes anime videtur intelligendum ex eo q ad dispositionē sanguinis sequitur dispositio operationū vitalium/ita quod si deficiat sanguis: operationes deficiunt: si sanguis sit optime dispositus: operationes erunt validissime: si autem corruptus infect⁹ aut aliter male qualificatus sit: operationes vitales impediuntur & deficiunt. & causa huius est quia instrumenta anime que sunt spiritus vitales & animales/ quibus pro exercendis operationibus vitalibus anima corpore indiget: & sine quibus nō est apta nata illas facere: originaliter generantur ex sanguine sublimato: cōcurrente quodāmodo substantia aeris. ppter ea sanguis corruptus vel veneno infect⁹: crudus seu indigestus nō est aptus ad generationem spirituum vitalium & animalium in epate aut in corde: nec per cōsequens est aptus ad operationes erorū. vnde necesse quandoq; est ex toto propter hoc deficiat compositum. Ad secundum dicendum vt dicit Tho. pri. parte, que. cxviij. arti. ij. q in auctoritate illa ponitur pars pro toto. i. anima pro corpore per figuram synodochen. Ad tertium dicitur q parentes non dant esse rationale quasi per defluxum: sed disponūt corpus in matrice vltima dispositiōe ad quā sequitur de necessitate anima rationalis.

Quartā questiūcula ē: si q̄s dicimus animas non sint anime sed demones spiritus apostate inclusi corporib⁹ vt ibi purgentur vt dixit Cyrillus. Ad quā aliqui simpliciter dixerūt q̄ quas nos dicim⁹ incorporib⁹ humanis aīas: nō sūt aīe sed spiritus reprobī & angeli apostate. i. demōes in corporib⁹ humanis inclusi vt ibi purgentur: & dilabi dicuntur de corpore in corpus vt si eos in vno corpore nō penitusser

Caput primum

nec fuissent purgati peniteret & purgarentur in alio. Sed hec opinio ridiculosa est: & tripliciter errat. Primo quia ponit per penitentiam demones saluandos. Contra quod dicitur Mathei, xxv. Ite maledicti in ignem eternum. (Secundo quia ponit non esse animas contra illud Mathei, xi. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Tertio quia dicit demones includi in omnibus corporibus humanis quod dicere est insipientis. Concedere enim demones habitare ubi habitat spiritus sanctus stultum est. Sed spiritus sanctus habitat in mentibus & humanis corporibus secundum illud prime Corinth. xiiij. An non scitis quia membra vestra templum sunt spiritus sancti: ergo opinio istorum falsa & heretica est: & merito reprobanda.

Quinta questiuuncula est: Si anime organizato corpore successiue simul creando & infundendo ex nichilo creentur a deo. Ad quam respondendo ponentur vnum notabile & due conclusiones. Notabile autem est quod in matrice siue embryone per actionem agentium, id est parentum: disponitur materia & corpus ad susceptionem anime rationalis cum tota materia corporalis: agat ut instrumentum virtutis spiritualis & precipue ipsius dei: & sic homo disponens dicitur generare sibi simile. Deinde sit hec prima conclusio: Anima intellectualis ex nichilo creatur a deo. & probatur: nam cum triplex sit agens, scilicet artificialis: naturale & supernaturale. Actioni agentis artificialis de necessitate subternitur ens in actu. Actioni autem agentis naturalis subijcitur ens in potentia, id est materia. Actioni vero agentis supernaturalis de necessitate nichil subijcitur. Cum igitur anima a tali agente creetur: ergo nulla preiacente materia: sed ex nichilo deus eam creat. Secunda conclusio

deus organizato corpore actione parentum: animam infundit in corpore & infundendo creat & quidē in corpore maris post quadraginta dies communiter a cōceptis one prima. In corpore vero femelle per octuaginta. Rationem autem diuersitatis in masculo & femina de infusione anime rationalis assignat Plinius & dominus Dominicus tholosanus post philosophos super Leuiticum xij. ca. Nam fetus masculinum concipitur ex semine calido in dextera parte matricis: que est calida. Fetus autem femineus ex semine frigido in sinistra pte matricis. Frigidum autem tardum est & pigrum in operatione sua. Calidum vero velox: & ideo virtus formatiua in vno semine velotius & citius mēbra organizat & formatq̃ in alio. Probat hāc conclusionē Augustin⁹ libro de ecclesiasticis dogmatibus sic inquit: Animas hominū nō esse ab initio creatas inter ceteras intelligētiās: nec simul omnes creatas (sicut Origenes finxit) dicimus nec cū corporibus seminari per coitum sicut Luciferiani: & Cyrillus & quidam latinorum presumptores affirmant. Sed dicimus corpus tantum per coniugij copulam seminari Creationem vero anime creatorē solum noscere. eiusq̃ corpus coagulari in vulua & compingi atq̃ formari: & formato corpore animam creari & infundi vt viuat. Vltimo homo ex aīa constans & corpore: nascit̃ & egredit̃ viuus ex ytero plenus humana substantia. Hec ille.

¶ Sexta questiuncula est: Si deus rationabiliter agat cooperans in animabus coitus illiciti. Ad quam sic false arguunt aliqui: Si deus de foris infundit animas (vt dictum est & adducit philosophus in libro de generatione animalium) Deus cooperabitur in adulterijs: de quorum illicitis

Caput primum

to coitu proles interdū generant. Ad hoc dicitur secundū Tho. prima pte. q. cxviii. arti. ij. ad vltimum/ q in actione adulterorū illud quod est nature bonum est: & huic cooperatoratur deus. Quod vero est inordinate voluptatis/ malum est. & huic deus non cooperatur. Hec. Tho. prima parte & dominus Iohannes de Turre cremata Cardinālis sancti Sixti ordinis predicatorū/ super decretum.

Septima questiuuncula est:

Ite deus creauit & creat animas quas nouit dā nandas: & angelos quos nouerat lapsuros. Ad quā respōdent primo theologi dicētes q q̄a dei p̄sciētia aīab⁹ ratiōalibus creādis aut creatis necessitatem respectu operū suorū ad vtrūlibet nō imponit/ sed magis reliquit eas in manu cōsilij & arbitrij sui. Ideo licet p̄sciuiſſet deus aīas fore damnādas/ voluit nihilomin⁹ eas creare: q̄a sciebat etiā eas libere acturas quecūq; agerēt. Pro q̄ sciendū ē q de⁹ p̄scit qdā esse futura de necessitate. i. ex cā necessaria sicut solē oriri cras. Quedā vero ex libera volū tate vt hūc currere vel aliqd opari. Sol ḡ necessario oriet⁹ q̄a sic de⁹ p̄sciuit & ordinauit: & hō volūtariē opabit⁹ q̄a sic deus p̄sciuit & preuidit. Illa ergo que sunt a causa necessario operāte: necessaria sunt de necessitate. que vero a causa libere opante: ventura sunt libere: quia deus sic euenire instituit & p̄sciuit. Verū tamen quoniam intellectus diuinus ab eterno cognoscit vnūquodq; contingentiū/ nō solum p̄ut est in causis suis: sed etiam p̄ut est in esse suo determinato quod .s. habet qñ est in rerū natura: & tūc res certitudinaliter cognoscitur. qñ cognoscitur secundū q̄ est actu: vt patet in eo qui vidit sortem currere actu. Ideo ab eterno intellect⁹ diuin⁹ certitudinaliter & indefectibiliter cōgscit vnūquodq; futurū: sed p̄pter

ea contingētib⁹ & liberis actibus/necessitatem nō imponit: sicut etiā si aliquis videat aliquem facere rotam necessario sequitur q̄ ille faciat rotam: nec tamen visus istius est causa q̄ ille faciat rotam. Sic etiā preuidet deus istius mala opera. nec tñ est causa q̄re ipse mala operet̃.

Secundo respondet ad hanc petitionē: & similiter ad illā de angelis malis. Augusti. xi. libro sup̄ gen̄. dicens: Talia querētibus respondeo altitudinē consilij dei Ego penetrare nō possū: & lōge sup̄ vires meas negocium hoc esse p̄fiteor: meliorib⁹ sanctiorib⁹q̄ aperiendū reseruatū. Verumtamen q̄a nos cōcedim⁹ meliorē naturā rationalē que oīno peccare nolit. Concedant ergo talia querentes nō esse malam creaturam/que sic facta est/ vt possit non peccare. si velit. Sicut ergo ratio vera docet meliorē esse naturam quam prorsus nullū delectat illicitū. Ita ratio docet etiā bonā esse que habet in potestate illicita cohibere. Ita vt non solū de bonis recteq̄ factis gaudeat vt et̃ de prauorū vitatiōe leuet̃. Cum ergo talis natura esset bona: illa vero in se melior cur illā solā & nō potius vtrāq̄ faceret dñs deus. Illa q̄dem iā est in sc̄tis āgelis hec ī sc̄tis hominib⁹. Qui etiā ab initio p̄tes iniquitatis poti⁹ elegerūt: nō ideo q̄a p̄sciti erāt: creati nō debuerūt q̄a habuerūt et̃ mali locū suū ī reb⁹. Tum p̄ decore vniuersi. tū p̄ vtilitate scōrū: cū g̃ iusti p̄ iustos: & p̄ i p̄ ipios p̄ficiunt cur de⁹ sapiētissim⁹ nō creasset et̃ quos p̄sciebat malos futuros. cur nō fecisset quos tā mltipliciter sciebat bonis p̄ futuros/ & vtilēs/ p̄ voluntatib⁹ bonorū excitandis & exercēdis atq̄ p̄ sua p̄uersa volūtate ad declarationem iusticie puniēdis. hec ille. Rationabilissime ergo sicut fecit de⁹ hoiem rectū relinq̄s eū in manu arbitrij sui: p̄ponens ei p̄cepta & aquā & ignē: vt dicitur Eccl̄. xv. Vt apponeret manus ad q̄d vellet. ita suo modo ab initio: oēs

Caput secundum

angelos fecit rectos: & dedit eis sciā & virtutē sufficiē
rē ad stādū i rectitudine iusticie: & dimisit eos in libtate
respectu boni & mali arbitrii eorū: & decreuit cōcurrere
cū eorū volūtātib⁹ ad oēm actū bonū vel malū/quē elici
tiue pducere vellēt: & hoc quo ad actū entitatē: & nō q̄
ad eorū de formitatē, ita q̄ si sua libtate declinarēt in par
tem iusticie: in ipsorū penīs diuina manifestaret iusticia.
Si vero mallent stare in rectitudine: largitas diuine mise
ricordie in collatione excellentissime felicitatis demon
straretur. Hec Henric⁹ de bassia. Quoniam vero illu
stris princeps teste Plinio maiore, Benignū est & plenū
ingenui pudoris fateri p quos pseceris. Notabo ppter
rea nōnunq̄ in calcib⁹ & pedib⁹ questionū doctores &
loca ex quib⁹ elicitue que scribo emūxerī & elicuerim.

Secūdū caput prime decadis

Secundum caput est de
immortalitate anime rationalis. Circa quod
decem liquefient q̄stiuncule. Prima erit:
si aīe ratiōales sint imortales & in corrupti
biles. Secūda: si vas hoc fictile corpus hu

manum aīe perfectibile corruptū & incineratū resurget
iterū & viuificabitur. Tertia cum resurrectio corporū
secundum fidem i fine mūdi sit futura. Petitur si verū
sit q̄ mundus habeat terminari. Quarta: si mūdo vel
aliciū creature repugnet simplici esse ab eterno. Qui
ta si anima moriente homīne desinat informare succes
siue: partem post partem corporis: an forte omnes pres
simul in eodē instanti in formari desinat. Sexta An
possit contingere q̄ corde iam mortuo: anima adhuc
informaret aliquam aliam partem: vel aliud membrū
corporis. Septima anima exiēs de corpe ad quā disse

rentiā positionis naturaliter exeat. An sursum. An de
orsum: dextrū vel sinistrum: ante vel retro. Octaua:
Anima exiens de corpe ad quos terminos vadit: an de
luce ad tenebras: vel de tenebris ad lucē: de gaudijs ad tri
sticiam: vel de tristicia ad gaudia. Nona An iudiciū
particulare anime egredientis de corpore fiat a christo
corporaliter: an ab angelis custodibus earū. Decima
An a primo instanti nō esse hominis vsq; ad eius iudi
cium particulare sit aliqđ interuallum & spaciū tps.

Prima questiūcula huius
secundī capitū est: Si anime ratiōales sint im
mortales & incorruptibiles. Ad quam videtur
primo respondendū negatiue. Nam primo Salomon
dicit Eccēs. iij. Vnus est interitus hominū & iumētorū
& equa vtriusq; cōditio: sed illa simul corpore & ani
ma intereunt: ergo. Item primo celi dicit philosophus
Illud quod nō semp fuit: ipossibile est habere virtutem
semp essendi: sed aīa nō semp fuit: ergo &c. Item quo
rum non est vnū esse: nō potest alterum corrūpi: quin
& alterum corrūpatur: sed corporis & aīe sicut materie
& forme in cōposito est vnū esse: ergo. Item Alexāder
grecus/vt recitat cōmetator. iij. de aīa. & Albertus in li
bro de origine aīe: dixit aīam rationalē esse generabilē
& corruptibilē more aliarū formarū naturalīū: per nos
bilissimā mixtionē qualitātū primarū: & dissolutionem
eiusdem mixtionis. Item Plinius li. viij. ca. lv. Naturalis
historie dicit: de aīab⁹ facilius certiusq; est sibi quēq; cre
dere/ac specimē securitatis aīe gēitali sumere experimēto.
Sed in cōtrariū est Aristō. xij. metha. vbi dicit: Omnis
forma corrumpitur corrupto eo cuius est forma/preter
aīam itellectiua. Et. i. de aīa dicit. Intellect⁹ videt substā
tia quedā esse & nō corrumpi. Et Dīo. iij. ca. de diuinis

Caput secundum

nominiſb⁹ dicitaie humane habēt ex bonitate diuina q^d
ſint intellectuales & q^d habeāt ſubſtantiale vitā & incon-
ſumptibile. Pro ſolutione huius petitionis relictis theo-
logis/qui in hac parte poſſent eſſe ſuſpecti: probabit^r ani-
marū immortalitas rationibus naturalibus: auctoritatibus
gētilium: & exemplis. Primo ſic. Omne illud quod eſt
alienū ab omni materia & corruptione corporali eſt im-
mortale & ſempiternū: Sed oīſ aīa rōnalis eſt huiusmo-
di. ergo cīſ aīa rōnalis eſt immortalis. Argumētū eſt in pri-
mo prime. Maiorē vero pbat phīſ. vii. meth. vbi oſtēdit
rerū corruptionem eſſe picipatione materie/ dicēs. Ma-
teria eſt p quā res pōt eſſe & nō eſſe. i. corrūpi & nō cor-
rūpi. Et. i. phīſicorum dicit. Materia eſt primum ſubie-
ctum vnicuiq^{ue} entitū/ ex quo fit aliquid cū inſit. Propter
hoc phīſ primo de celo cōcludit celū eſſe incorruptibile
q^{ia} nec materiā habet nec ſubiectū ex q^o fiat/ Hinc Auer-
roys. i. phīſicorum dicit. Ex hoc declarabit^r q^d corpa ce-
leſtia oīno nō habeant materiā q^{ia} tūc eſſent generabilia
& corruptibilia. Nichil enī eſt aliud cā generationis &
corruptiōis quā materia prima ppter nō ēe incluſū i ſub-
ſtantia ei⁹. Minorē vero pbat Anaxagoras dicēs: aīam
eſſe immortale: imixtā: ipaſſibile. ſ. paſſione corruptiua nō
pfectiua. Hec rō ē Scoti i. iij. ſniarum. Scđo hoc idem
pbat ſic: Nulla forma corrūpiſ niſi vel actiōe cōtrarij
vel corruptiōe ſui ſubiecti: vel ppter defectū ſue cauſe
Per actionē q^{uod}dem cōtrarij: ſicut calor deſtruiſ p actio-
nē frigidi. Per corruptionē ſui ſubiecti: ſicut deſtruc-
to oculo: deſtruiſ ei⁹ viſus: vel virtus viſiua. Per deſ-
fectū aut cauſe: ſicut lumē in aere deficit deficiēte ſolis
pntia: q^{uod} erat ei⁹ cā. Sed aīa corrūpi nō pōt a corruptiōe
cōtrarij: q^{ia} ei nō ē aliqd cōtrariū: cū p intellectu poſſibi-
le ſit ipa omniū cōtrariorū ſuſceptiua, nec p corrupti

onem sui subiecti cū aīa humana sit forma nō depēdens
scdm esse a corpe. Sed nec ppter defectū sue cause: qā cām
nō hēt nisi eternā: cū a solo deo creēt: vt pbatū ē: ergo aīa
intellectiua nullo mō pōt corrūpi corrupto corpe. hee
Tho. ij. cōtra gēti. ca. lxxviiij. Tercio sic: phūs. i. &. v. phi.
dicit oēm trāsmutationē & altatōez eē iter terminos cōtra
rios vnde dicit i. i. phi. Omnes/igit/ pīcipia cōtraria faciūt
&c. Tunc sic: Si naturaliter aīa vetiret. ad nō esse per es
sentia: esset alterabilis: cū alteratio sit preuia corruptiōi.
Sed ipa nō est alterabilis: cū qualitates cōtrarie/iter quas
est alteratio/sint accidentia inseparabilia materie prime:
& corpe elemētatorū. Vnde & cōmēta. ij. phi. cōmēto.
xv. noīat has qualitates essentialia accidētia materie a qua
materia: aīa est oīno aliena: vt pbauit prima rō: ergo idē
qd supra. Item quarto sic. Aristot. i. &. ij. de celo. &. iij.
de aīa dicit. Qs deus & natura nichil agūt frustra. Et in
ij. phis. dicit: Vanū esse cū nō fiat. Cum igitur sint due
potētie nre vniuersales. s. intellectus & volūtas/ pducte
ad cōsequendū primū verū & sūmū bonū. & hic nō ac
quirantur: vt experientia monstrat: quia qd est ipale/ve
re beatum & felicem facere non potest: ergo necessarium
erit/ aut q iste potentie sint frustra: aut q sit dabilis
alia vita in qua consequamur obiecta nostra: qd est ipos
sibile/ si post hanc vitam immortales non remanerent ani
mi. Quinto sic: conditiones recipientis & recepti debēt
ppportionari: sed vniuersalia que recipiuntur in anima
sunt immortalia & incorruptibilia. primo posteriorum
ergo etiā anima intellectiua. Sexto idem pbatur sic qā
si anima esset materialis non esset intellectus reflexiuus
supra se: nec vniuersaliū cognitiuus. Quod si dicatur
q licet per se anima non corrumpitur cum non habeat
materiā corrūpitur tū per accidens/ ad corruptionē cor

Caput secundum

poris/subiecti p̄p̄inquit: sicut alia accidentia & forme substantiales siue naturales. Ad hoc dicit q̄ illud dicit p̄ accidēs corrūpi ad corruptionē alterius: qd nō pōt esse sine illo: & a quo depēdet quātū ad esse & cōseruari: vt patet de accidentib⁹ & formis naturalib⁹. Nunc autē aīa rōnalis pōt esse sine corpore: cū separet a corpore tanq̄ p̄petuū a corruptibili. iij. de aīa. & sola iter formas naturales sit forma & substantia: & maiore depēdentia hēat corp⁹ ab aīa q̄ econuerso: cū aīa corpori cōparet vt causa formalis efficiens & finalis. ij. de aīa. Nunc ponende sunt auctoritates phōz & gentiliū. Et primo Platonis de quo sic dicit Aug⁹. ix. de ci. dei. ca. ix. Plato enī cū de humanis animis ageret/inquit. Ipse misericors deus mortalia illis vīcula faciebat. Ita ergo hoc ip̄m q̄ mortales sunt hoīes corpore: ad misericordiā dei patris p̄tinere arbitrat⁹ est: ne semp hui⁹ vite miseria tenerent. Et Lactantius. iij. li. Institutionū. Multi inq̄t phōz/librū de immortalitate: quē Plato scripsit: legētes: se p̄prijs manibus ne cauerūt tanq̄ post mortē in celum migraturi essent. Et Aristot. iij. de aīa dicit de intellectu agēte & passiua potētia/q̄ est intellect⁹ possibilis/nichil adhuc manifestum est. Sed videt⁹ gen⁹ alterū aīe/p̄pter sui in corporeitatē: & hoc sup̄ gen⁹ intellectuorū: cōtingere separi videt⁹ ab alijs potētijs tanq̄ p̄petuū a corruptibili. Item. i. de aīa inq̄t: intelligere & cōsiderare cōtūpūnt interiori quodam. s. fantasmate corrupto. Ipsū autē intellectū ip̄ossibile est corrūpi. Et subdit. Intellect⁹ autē est qd diuinū & ip̄assibile. s. passio corruptiua. Et cōmēta: sup. iij. de aīa cōmēto. xxij. dicit. Patet ex verbis Aristot. Q. aliq̄ p̄tes aīe nō sunt abstracte a subiecto: imo generant & corrūpūntur eo corrupto. Intellect⁹ autē est abstract⁹ a subiecto & nō generat nec corrūpit cū illo. Vnde intelli

gētie celi simpliciter sūt abstracte a corpē: q̄a nec informāt corp⁹ nec corpi iherēt. forme vero educte de potētia materie sunt corpi simpliciter cōiuncte. s. p̄ inherētia & p̄ informationē: & iō corruptibiles sūt. Anima vero intellectiua/medio mō se habet: q̄a aliq̄ mō cōiungit corpi. s. p̄ informationē: & aliq̄ mō abstrahit ab illo. s. p̄ inherētia. & hec ē bona phia. Quid vult ergo dicere phūs Sepat hoc ab hoc tanq̄ ppetuū a corruptibili: nisi q̄ aīa corrupto corpē remanet incorruptibilis. Itē Aui. ix. metha. ca. vii. dicit. Lex n̄ra quā tradit machumet⁹ ostēdit p̄fectionē felicitatis & miserie q̄ sūt scām corp⁹. Sed est alia p̄missio q̄ app̄hendit intellectū q̄ erit i cōiunctiōe prime & sūme veritatis. Et Algazel in suo tractatu de naturalib⁹ dicit. Cum aīa sepata fuerit a corpē/durabit ei⁹ coherētia cū intelligētia agēte: & delectabit delectatōe cui⁹ esse explicari nō pōt. Et Alber. magn⁹ sup. i. de aīa/differēs aduersus eos q̄ aīam ponebāt corruptibile sic inq̄t. Sed id q̄ videt hāc dubitationē destruere est q̄ ab antiq̄ ter megisto/ & nūc a diuinis & icantatorib⁹ asserit q̄. i. spūs quos āgelos aut demones vocāt: & aīe exute a corpibus suis mouēt de loco ad locū. Cui⁹ veritatē & nos experiri sumus i magicis. Et Cicero de sōno Scipionis: & Sexto de republica iroducit maiorē Scipionē minorē alloquentē dicentēq̄. Sed quo sis affricane alacrior ad tutandā rēpulicā/sic habeto/oībus q̄ patriā cōseruauerint aut auxerint certū esse in celo & definitū locū: vbi beati euo sempiterno fruūt. Et in libro de senectute iroducit Socratē apud platonē dicentē. Quid multa: sic michi persuadeo: sic sentio. Cum tāta celeritas animorū sit: tanta memoria preteritorū: futuroꝝ prudentia. Tot artes: tante scie: tot inuenta: nō posse eā naturā que res eas cōtinet esse mortale. Et in fine de senectute

Caput secundum

inquit. E vita ita discedo tanq̃ ex hospicio: nō tanq̃ ex do-
mo. Commorādi enī natura diuerforiū nobis/nō habita-
di dedit. O preclarū diem cum in illud animorū concili-
um cetumq̃ p̃ficiscar. Et cum ex hac turba & colluuios-
ne discedam. Proficiscar enī non ad eos solū viros de qui-
bus ante dixi. Sed etiam ad Catonem meū quo nemo
melior vir natus est: nemo prestatior. Cuius a me corp⁹
crematum est: quod contra decuit ab illo meū. Et Cirus
maior moriens dixit filijs apud Xenophōtē vt patet vbi
supra. Nolite arbitrari michi carissimi filij me cum a vo-
bis discessero: nusq̃ aut nullū fore. Nec enim dum eram
vobiscum animum meum videbatis. Sed cum essem in
hoc corpore/ex his rebus/quas gerebam/ intelligebatis.
Eundem igitur esse creditote/ & si nullū videbitis. Nec
vero clarorū viroꝝ post mortē honores p̃manerēt si nihil
eorū ipsoꝝ animi efficerēt: quo diutius memoriā sui tes-
neremus. Michi nūq̃ p̃suaderi potuit: Animos dū in
corpi⁹bus essent mortalibus viuerē: dum exissent ex his
emori. Et Herodot⁹ li. v. inquit. Traces verū circa nata-
lia suorū atq̃ obitus hoc facit: tantē dedito puero p̃p̃inqui
eū circūsedentes cōploratione p̃sequūt: recēdentes/quali-
cūq̃ necesse est illi q̃ vitam ingressus sit/ p̃peti humanas
calamitates: hoīem fato functum p̃lursum: atq̃ letitiam
terre demandant/ referētes q̃ malis liberatus in omni sit
felicitate. Idem ponit Valerius libro. ij. Rubrica prima
Item Salustius in Catellinario inducit Catonem & Ce-
sarem loquētes de penis animarum separatarum. Et Va-
lerius li. ij. Rubrica prima inquit. Immortalitatem ani-
morum mos gallorum approbat: qui pecunias mutua-
tas apud inferos se recepturos sperant. Et Virgilius in
sexto Eneydos dicit: animā post sepeparationē subiectā
iusticie diuine: & pro vt in vita gessit: sic post decessum

recepturā dicens. Ergo exercentur penis veterumq; malorum. Supplicia expendunt; alie panduntur inanes. Suspense ad ventos; alie sub gurgite vano. Insectū eluitur scelus; aut exurit igni. Quisq; suos patimur manes/exinde q̄ amplum Mittimur elisium / & pauci leta arua tenemus. Et Ouidius ponit animorū immortalitatem maxime in nono methamorphosios: quando excellentes viros ponit deificatos. Et cū ibidem introducit mortem Herculis & Iouem sic dixisse. Nec nisi materna vulcanū parte nepotum: sentiet. eternū est a me quod traxit & expers. Atq; immune necis nullaq; domabile flāma. Et Seneca prima tragedia: introducit Theseum redeuntem de inferno / & amphitrionem alloquentem dicentemq;. Quisquis est placide potens: dominusq; vite / seruet innocuas manus: & incruentum ditis imperiū regat. Animeq; parcat: longa permensus diu: felicis eui spacia. Vel celū petit vel leta felix nemoris Elisij loca. Certus inclusos tenet locus nocentes. Vtq; fert fama impios supplicia vndis seuā ppetuis domāt. Et in fine opis dicit: Morte carent aīe. Et Iuuenalis satyra. ij. monet esse bene faciendū metu inferorū / vbi aīe post mortē ppetuo cruciabūt / dicens. Esse aliq̄s manes & subterranea regna Et contum & stigio ranas ingurgite nigras. Atq; vna transires simul tot milia cūba. Nec pueri credunt nisi qui nondum ere lauantur. Sed tu vera puta. Et condudat infra: Illuc heu miseri traducimur / arma quid vltra &c. Nunc vero apponamus exempla phōrum / quorū aliqui credentes animas immortales / se vltro necauerūt quorum aliquos Lactantius li. iij. ca. xv. Institutionum adducit dicens. Multi vero ex his qui eternas esse animas suspicabantur tanq̄ in celum migraturi essent / sibi ipsis manus iniecerunt: vt Cleantes Elisippus Zeno &

Caput secundum

Empedocles qui se in ardētis ethne specu intempesta nocte deiecit: vt cū repēte nō apparuisset abisse ad deos crederetur. Et ex romanis Cato cū legisset Platonis librū qui est scriptus de eternitate aīorum ad summū nephas philosophi auctoritate / cōpulsus est: & Ambrachiades cū eundē librū perlegisset: altiori loco se dedit precipitē. Et Cleobrotus vt immortalitatē / quā etiā in libris Platonis legerat cōsequeretur: seipsum ipegit in mortē. hec ibi. Hac expectata & credita immortalitate animorū Veteres illi magno & excellēti ingenio phi antiquiq; romani / obitus suorum: casusq; nature / modice quidē / & equo aīo admittere sūt conati. Telamon enī & Anazagoras phi: cū filios amisissent: nō amplius lugendū duxerunt. Pericles & Zenophō socratici: alter amissis duobus filiis coronat⁹ in contiōe differuit. Alter sacrificans cū filiū audisset in bello occisū: coronā deposuit: postea vero quom illū fortiter in acie dimicantē repperit concidisse coronā quā deposuerat reaccepit. Et Socrates spe imortalitatis adduct⁹ / nullū ad iudiciū capitis / quesiuit patrum. Cumq; mortiferū manu teneret poculū talia verba emisit. Non se credere moriturū: sed mortem cū vita cōmutaturū quisq; iudicasset. Et Solonis quidem sapientis eulogiū est / quo rogabat velle suam mortem dolore amicorum lamentisq; vacare. Et Ennius suis dicere consuevit. Nemo melachrymis decoret: neq; funera flentu faxit. Nam volito docta per ora virum. nō esse lugendam mortem quā sequit̃ immortalitas. Hinc & ex Romanis. Q. maximus: filium efferes consularem: lachrymas nō emisit. Et Mar. por. Cato. pretoris designati filij mortem siccis oculis tulit. Mar. Hosti. puluillus edes iouis in capitolio dedicans / nuncianti mortem filij nichil aliud ad eum a proposito auersus q; vt cadaver effere iussit.

beret. Lucius paulus septem diebus inter duorum exequias filiorum triumphas/urbē ingressus est. Sed quid hominum exempla ppono. Ciguns dicatus appollini/quod ab eo diuinationē habere videatur: prouidentis nihil mali esse in mortē/cū cātu moriē/& voluptate. Inde etiā volūt q̄ plurimi q̄ idcirco corpa mutorū aialium ocisā nō timeam? corpa vero hūana mortua/formidem? quia in priuātis nichil post mortem remanet: in corporibus autē humanis lateat dicunt nescio quid numinis. Hinc canoniste, xxiiij. q. iij. ca. si habes. dicunt. Si vna anima sine baptisate, de corpore exeundo perierit in numerabiliū mors corporum hūc damno aon potest comparari. Et iuriscōsultus. C. de sacro sanctis ecclesijs l. sancimus nemini licere. & ff. de carboniano edicto. l. prima. dicit q̄ potius sit consulendum anīme quā corpori: quia vbi maius periculum: cautius est prouidentidum. Sed obsecro preter ea que a philosophis: oratoribus & poetis dicta sunt: & plura adduci possent. vnde tanta ab antiquis legū obseruatiā: templorū: statuarūq̄ erectio: vnde tot funera sumptuosa: tot deorū pietates. Certe omnia ex sola sperata: imo certissima animorū immortalitate. Propterea Cicerō cōcludens in de somno Scipionis: animorū immortalitē dixit. imo vero viuūt qui e corporū vīculis tāq̄ e carcere euolauerunt. Nostra vero q̄ dicūt: vita mors est. Nunco illustis princeps adducam ex Herodianō greco/captiū quemadmodū Romani vt animorū immortalitatem ostenderent: imperatorū manes post funera inter deos referēbāt. Mos est Romanis Herodianus inquit: Imperatores sic cōsecraret: referēq̄ inter deos. Quippe certā imaginem defuncto similimā: vestibus instratam aureis: super lectum eburneum in regie vestibulo proponūt. Aleua quidē

Caput secundum

senatus oīs vestibus attritis amictus. A dextera vero matrone honorabiles: clareq; etiam vestibus exilibus indute. Post vero septem dies nobilissimi iuueues & lectissimi lectum humeris attollūt: inuectūq; per viam sacram deferunt in forū: vbi magistratus Romani: deponere imperium consueuerūt. Erant circa lectū gradus ad scalarum similitudinem: in quib⁹ altera ex parte puerorū & feminarū chorus hymnos poemataq; lamentabili carmine in defunctum modulabantur. Inde extra urbem in campū marciū lectus deferebatur. Assurgebat hic suggestus quidā. i. pulpitus: in tabernaculi forma cōpactus: materia ingentiū lignorū oppletus/ ad intra fomitibus aridis: auro vero varijsq; picturis extra ornatus. Supra hunc pulpitū alter erat minor forma: sed ornatu plimilis. Tertiusq; item & quartus semp inferiore cōtractione ac deinceps alter donec ad extremū q erat omnium brevissimus perueniret. Posses eius edificij formā cōparareturibus his que iminentes noctu igne prelato naves in tutas statioes dirigunt (pharos vulgus appellat) Igitur lecto in secundū tabernaculū sublato: gens oīs & ciuitas aromata & suffimenta oīs generis: fructus: herbas: succos oīs odoratus cōquirūt: atq; semp aceruatim effundunt. Tum circa edificium: adequat ordo vniuersus equestris: lege quadam & recurſu motuq; pirritico. Demū facem capit imperij successor: eā admouet tabernaculo: tum ceteri vndiq; ignem subiciunt: cunctaq; illico fomitibus illis aridis odoramentisq; referta: igni vas lido corripuntur. Moxq; ab extremo minimoq; tabernaculo: tanq; e vastigio quodam simul cum subiecto igne aquila dimittitur: que in celum creditur ipsam principis animam deferre. Ac iam ex illo vna cum ceteris numinibus imperator colitur. Hec ille. Nunc ad

argumēta respondetur: & ad primū dicitur q̄ Salo-
mon ibi loquitur ex persona insipientium & epicu-
reorū: vt dicit Tho. i. par. q. lxxv. Et similiter respō-
detur ad illud Sapi. ij. Dixerunt impij apud semetipsos
non recte cogitātes: exiguum & cum tedio est tempus
uite nostre: & nō est agnitus/qui sit reuersus ab inferis
quia ex nihilo nati sumus: & post hoc erimus/ q̄ si non
fuerim⁹. Ad secundū dicit q̄ anima nō habet virtutē
ad essendū semp. i. sine principio & sine fine, sed semp.
per. i. sine fine, tantū habet virtutem ad essendum. Pri-
mo modo accipit phūs in de celo. Vnde vt dicit Scotus
in. iij. hoc aduerbium semp in predicatione dicitur principi-
um & finem. a parte autē subiecti positum: dicit tantū
finem. Ad tertū dicendū q̄ sicut cōmētator dicit in. iij.
de aia. Intellectus nō eodem modo dicitur forma sicut
alię forme materiales & naturales. Nam anima cum
habeat esse absolutū: vt eius operatio ostendit: non est
per esse cōpositū: sicut alię forme materiales: quin poti⁹
compositum est per esse anime. Et ideo corrupto corpo-
re/nō corrumpitur per accidēs anima/ sicut alię forme
que nō sunt nisi per esse compositi: & ppter hoc quan-
do aia sepe a corpore bene definit esse forma: sed nō
definit esse essentia: quod formis naturalibus nō conue-
nit. Ad quartū responderet Albertus vbi supra in oppo-
nēdo dicēs: q̄ solus Alexander peripatetic⁹ ab omnibus
peripateticis degenerauit dicens: animā rationalem cū
corpore interire. Ad quintū ipsius Plinij responderet
ipsum tanq̄ pphanū negando. vel q̄ dixerit illud recita-
tiue & nō assertatiue. Ergo cū ecclesiastes vltimo con-
cludamus. Cū moritur homo & diuiditur aia a corpore:
reuertit puluis in terram suā: & spūs redit ad deum qui
fecit illū: cuius sententiā confirmat Lucretius dicens

Caput secundum

Cedit idem retro/quod fuit ante de terra: Sed quod mis-
tum est ex superis rursum celi fulgentia tēpla receperāt.

Secunda questiuuncula est:

Si vas hoc fictile corpus humanū anime pfecti-
bile corruptū & in cineratū resurget iterum &
reuiuificabit. Ad quā respondendo dicendū est: q̄ mul-
ti phī qui immortalitatem animorū posuerūt uiuificatio-
nem tamē corporū & illorū eandē numero resurrectio-
nem: vt dicit Aug. xij. de ci. dei. ca. iij. Nullo modo po-
tuerunt credere muniētes se rationibus: auctoritatib⁹: &
exemplis. Prima ratio eorū ē talis. Agens naturale nō
agit nisi per motū vel mutationē. Motus autē / & muta-
tio interrupta / redire idem numero nō potest. Nam in-
terruptio motus & iteratio eius repugnat cōtinuitati &
vnitati illius: vt patet in esse generationis hoīs: & esse ip-
sius resurgētis. Non ergo terminus ei⁹ potest redire idē
nūero. Hanc rationē ponit Scot⁹ in. iij. di. xliij. Et dñs
Egidius romanus / in cōmēto quāti phisicorū. vbi ponit
phūs exemplū de sanitate cōtinuata in mane: interrupta
in meridie: quam dicit nō esse eandē numero / cū reddis-
ta in vespere. Item secūdo sic. Natura semper per formā
aliquā operat⁹: nā principium cuiusq; operatiōis est aliq̄
forma. primo celi. Ignis enim agit p calorē. Artifex ves-
ro per formam in mēte. Sed corruptū amisit illud quod
poterat esse principium actiōis: ergo nō potest redire:
nec a se / cum nichil possit seipsum generare & educere
de potentia ad actum. Nec ab alio q̄a sic genitū esset ge-
neranti: nō solum idem specie: sed idem numero. Hec ra-
tio est sancti Tho. iij. contra gentiles. Item tertio sic:
Deus nō potest facere preterita nō fuisse preterita: nam
hoc solo priuā deus, vt dicit phūs. vi. ethicorū. de mens

te agatonis ingenita facere que facta sunt ergo nō pōt
corpa corrupta & preterita & dissoluta resuscitare quia
faceret nō solū preterita non fuisse preterita: sed ea esse
pntia. Nunc idē pbat auctoritatib⁹: & primo Eccēs.
iij. dicit. Vnus est interitus hominū & iumentorum: &
equa vtriusq; cōditio: sed iumēta nō resurgēt: ergo. Et
Iob. xviij. Homo cū dormierit nō resurget donec altere
tur celum: sed celum nūq; alterabitur cum sit corrupti-
bile: ergo. Et phūs. viij. metha. Negat vinū ex aceto red-
ditū in vinū: etiā imēdiate esse idē: nec numero nec spē
Nam oportet pri⁹ resolutionē fieri ad materiā cōem. Et
Auiēna dicit. iij. sue meth. qđ ānichilatum est nō reuer-
tit: sed forme corporum humanorū vltimo annichilant:
qā nichil de illis remanet nisi materiā prima. ergo. Itē
in postpredicamētis dicit. A priuatiōe ad habitū nō est
regressus. Qđ intelligitur scđm Scotū de priuatiōe sub-
sequēte formā: nō formā precedente. Et plini⁹ libro. viij
naturalis hystorie. ca. lv. dicit: Resurrectio corporū que
dam vanitas est. Et cōmētū de asseruādīs corpib⁹ hominū
nū ac reuiuiscēdis pmissum a Democrito: q nō reuixit
ipse: maliq; ipsa demētia sit reiterari vitā mortemq;. Hec
ille exemplo etiā patet: nā aliq̄ue natiōes vescunt carnī-
bus humanis: & solū talī nutrimento nutriuntur: ergo
hec caro in eo quē nutriuit resurget: & non in comesto
ergo saltim: nō erit vniuersalis resurrectio corporū: vt
dicūt christiani. Hec Tho. iij. cōtra gentī. ca. xviij. Qđ
aūt aliq̄ue natiōes vescant carnib⁹ hūanīs: patet p Hie-
roni. cōtra Iouinianū dicentē. Quid loquar de ceteris
nationib⁹: cum ipse adolescentul⁹ videri in galliā: scō-
tos gentē britanicā: humanis vesci carnib⁹. Et cum per
siluas porcorū gregē: & armentorū pecudūq; reperiant:
pastorū nates & feminarū papillas solent abscindere: &

Caput secundum

has solas ciborū delicias arbitrari. Et Massagetes & der
bices miserrimos putāt q̄ egroratiōe moriunt̄: sed parē
tes & pp̄inuos cū ad senectā venerint iugulatos deuo
rant: rectius esse dicētes: vt a se potius q̄ a vermibus cōsu
ment̄. Hec ille. Sed in cōtrariū est Innocentius tertius
ca. i. extra. de sūma trinitate & fide cath. vbi dicit: Om̄es
cū suis pp̄rijs resurgent corporib⁹ / que nūc gestāt / vt res
cipient oēs sc̄dm̄ opera sua: siue bona fuerint siue mala
Idem habetur multis alijs locis vtriusq̄ testamenti: & in
sacris doctoribus fidelibus. Pro responsione sciendū
est q̄ multi ex antiquis & modernis solo noīe christiani
attendentes principia sola ph̄ie que fundantur in virtu
te nature: que semel corrupta ex toto: eadē numero repa
rari nō pōt̄: exciderūt a fide. Nam ī primis scribit̄ Actū.
xvij. Predicante Paulo resurrectionē athenis qdā philos
fophi epicuri: & stoici dicebāt. Quid vult hic semiator
verborū nouorū demoniorū annunciatorē & duxerūt eū
ad ariopagū: & cū iterū pdicaret corā rege agrippa resur
rectionē. Festus ph̄s maximus. voce magna dixit: insa
nis Paule: multē lūc te ad insaniā cōuerterūt. Ibidē ca.
xxvi. Saducei ēt resurrectionē nō credētes cū christo in
palestra fuerūt pponētes historiā mulieris septem viros
habētis. Luce. xx. Similiter philetus & Hymeneus. ex
eadē cā negauerūt resurrectionē vt inq̄t Pau. ij. ad thi.
ij. Et cum contra eos textus Iohānis adduceretur. Ioh.
v. Venit hora & iā nūc est qn̄ mortui audient vocem
filij dei: & qui audierint viuent. Respondebant q̄ il
lud intelligebatur de resurrectione sp̄ali animarum
in baptismo in fide & obedientia. Illāq̄ iam factā cum
diabolo & pompis eius abnegamus: christo fide inhe
rētes in baptismo. Qd̄ si contra eos argueret vt Pau.
ij. ad Corinth. v. arguit dicendo: Si resurrectio mortuo

rū nō est: nec christus ergo resurrexerit. Respondent q̄
christus de gratia speciali/quā solus habuit ratione sue
diuinitatis: que nunq̄ separata fuit a corpore eius in ses-
pulchro: nec ab ei⁹ anima in limbo: nec a sanguine effu-
so tunc in cruce & in terra & iterum assumptio in resur-
rectione: excitauit se a mortuis idem numero/ppria vir-
tute quod nulli alteri a christo pōt cōuenire. Ideo i chris-
to resurrectionem concedūt: in alijs vero nō. Dixi autē
hic q̄ diuinitas nunq̄ fuit separata a corpore: anima &
sanguine intelligendo vnione psonali: bene tamē fuit
separata vnione integrali nature: qua vnione aīa vnīt
corpori. vt declarat sanctus Tho. iij. par. q. liij. Origenes
similiter, vt adducit Hieroni, ad Pāmachium contra
Iohānē hierosolymitanū episcopū. Resurrectionē cor-
porū negauit ppter illud Pauli. i. cor. nth. xv. Caro &
sanguis regnum dei nō possidebūt. Si enī dicit Orige-
nes eadē ossa caro sanguis idē vultus & mēbra totiusq̄
corporis particule resurgēt in nouissimo die: vt simpli-
ces & philosophantes. i. amatores carnīū dicunt. Consequēs
est dicere q̄ a nobis sit comedendū: bibēdū: dirigendū
ducende vxores: liberi pcreandi. aliter enim frustra ibi
essent iste potentie. Item Martion, apelles. valentinus.
Manes: salutem tantū tribuerūt animabus: corporis ve-
ro. i. carnīs resurrectionem penitus negātes: eam tantū
putatiuā & fantastica concedentes. Frustraq̄ dicunt
nos ad exemplū domini resurrecturos. Cum ipse quoq̄
dñs in fantasmate resurrexerit. Et nō solum resurrectio
eius: sed ipsa natiuitas putatiue magis visa sit quā fuerit
Iohānes etiā & Rufinus dicunt: q̄ anima cū hoc sedum
caducumq̄ corpusculum: dei iussione dimiserit: corpora
humana redibunt ad materie sue antiquas substans-
tias. Carnes in terram: alitus in aera: aqua in humorem

Caput secundum

talor ad ethera. Nam vnūquodq; resoluit in hiis ex q̄
bus componit. vi. phisicorū. Nunq̄ tamen dicūt eadem
corpora in antiquā speciē redire: nec posse ex toto eadē
esse que fuerunt. Et ponunt exemplū: nam si sextariū
lactis aut vini mittas in pelagus: vel isq; rursum separas
re vinum aut lac quod fustum fuerat: non poteris. Licet
vinum & lac que fuderis non perierint. Sic dicunt sub
stantiam carnis & sanguinis nō perire quidem in origi
nalibus materijs: nunq̄ tamen in antiquā speciē redire
posse. Non ergo dicunt corpora nostra pristinam reci
pient vilitatē: vt. s. carnes: ossa sanguis & mēbra resur
gant: & tonsore egeamus p̄ vnguibus: libidines effluāt
inferiores partes stercorea emittant. Sed aliud nobis erit
ethereum & spūale corpus quod nec tactui subiacebit:
nec id oculus videbit: pondere nō grauabit: & p̄ locorū
varietate in quib⁹ futurū est nō mutabit. Hi sunt fere
omnes hereticorū in tanta diuersitate de resurrectione
corporum errores. Nunc aut ex sacra scriptura doctori
busq; fidelibus/ponēda est de dilapsoꝝ in cinerē corpo
rū regeneratiōe/ vera & catholica sn̄ia. & de idē p̄scri
ptis obiectis respōdebit. Ad cuius euidentia ponit scdm
theologos in. iij. sn̄ia. d. xlvij. & xlvij. hec conclusio
vniuersalis. Qd̄ oēs hoies mūdi: preteriti: presentes: &
futuri: boni & mali: cuiuscūq; secte: status: cōditiōis: &
etatis fuerit: in nouissimo die resurgēt cū corporib⁹ suis
& reddēt de factis pprijs rationē. Que cōclusio pbabit
tōnibus /auctoritatibus & exēplis. Prima rō sumit ex
aīe rationalis cōditiōe. Forma enī que ē per se subsistēs
& ad beatitudinē ordinata: p̄ ipsam potentia & beatitū
dinē p̄ficiť. Sed aīa humana cū sit forma & actus: habi
tudinē habet ad potentia siue ad corpus cuius est actus.
ij. de aīa. Ergo vel oportet dicere q̄ aīa remaneat in ppe
tuum imperfecta cū sit immortalis & in corruptibilis

quod non est dicendum: quia nō solū natura abhorret
imperfectū: sed fortius auctor nature: cuius virtute/cui
libet nature conferi/esse perfectū. Ergo oportet pones
re/cū vnūquodq; naturaliter tendat ad pfectionem su
am: q; p resurrectionē aīa iterū suo perfectibili corpori
vniatur. Et confirmat hec ratio inquantū anima est ad
beatitudinē ordinata. Nam impossibile est q; res aliqua
frustetur sine suo etiā secundū naturā. Nam neq; deus
neq; natura faciunt aliquid frustra. primo celi. & .iij. de
aīa. Sed anima rationalis ordinata est ad beatitudinem
perfectam consequendam: quā sine corpore consequi
nō potest: si cut nec esse perfectum habere potest. Ergo
oportet ponere ipsam corporis resurrectionem: si perfe
ctionem anime rationalis volumus saluare. Et propter
hanc rationem omnes fere philosophi posuerunt anī
mas aliquando in corporibus reuersuras siue ratiōas
biliū siue irrationabiliū: vt supra adductum est. Sed
Augu. in .x. de ciui. dei. & Hieroni. dicunt. Q; fas non
est q; cum in alijs corporibus aīe peccauerint: in alijs tor
queantur. Nec est iusti iudicis alia corpora pro christo
sanguinem fuisse: & alia coronari. Sed iustorum anī
me ad illa corpora redibunt: quorum vsu & ministerio
virtutes & scientias acquisiuerunt: eleuateq; sunt in
deum. Malorum vero ad illa cum quibus & in quibus
peccauerunt: vt dicit vbi supra. Augu. Secunda ratio
sumit ex iusta diuina premiatione: nā ad diuinā iustici
am p̄tinet vnicuiq; reddere nō solū merita aut demerita
sed etiā vbi & in quo meruit vel demeruit. Licet aus
tem meritum & peccatum principaliter anime a scribas
tur/in quantum in ea consistit liberum arbitriū/& gra
tia/que sunt causa meriti principaliter: actus tamen bo
nus & malus imputat homini soli. Nam actiones sunt

Caput secundum

Suppositorū, ij. de aīa. Et ideo totus hō iudicāndus aut premiāndus est. Sed totus homo dicitur cū partes essentielles, s. anima & corpus sūt cōiuncte. ergo &c. Qd aut aīa preueniat corpus in premio paradisi: aut pena inferni: hoc est: quia ipsa etiā preuenit corpus in merito vel peccato. Nam act⁹ aīe precedūt actus corporis: & tpe & valore. vt dicit Tho. i. secūde. q. vij. arti. i. Tertia ratio sumit ratione innaturalis violentie. Nam violenta perpetua esse nō possunt. primo de celo. Sepatio autē corporis ab aīa est violenta: qā contra naturalē inclinationē aīe qā scdm philosophū. aīa naturaliter inclināt ad pficiēdū corpus quantum ad actū primū/que est imperfectū ad perfectū: nō autē quantum ad actū secundum. s. pfectū ad pfectionē aliz quā secundā. qā hec secunda nō est violēta: vt dicit Scotus in q̄rto. Ergo sequit⁹ q̄ hec violētia qñq̄ terminabit cū aīa iterū corpus reformabit. Ex his etiā pōt deduci q̄ idem numero resurget q̄ cecidit: nam oportet q̄ illud idem ad finem pueniat/qd ad finē factū est & ordinatū. Sed totus hō est factus & ordinatus ad beatitudinē & vltimū finē: ergo oportet q̄ idem totus in aīa & corpore ad illū finē pueniat. Item cui⁹ principia sūt eadem numero & principiatū oportet sit idē numero. Sed in resuscitato sūt eadē numero principia: qā materia corpore manet semp eadem numero: & similiter etiā eadē aīa cū sit incorruptibilis: vel salte scdm eos q̄ ponūt vnitatē forme substantialis: ergo idem hō resurget q̄ cecidit. Nunc ponēde sunt auctoritates: & primo Platonis/q̄ vt refert Augu. xij de ciui. dei. ca. xij. dixit. Q. post cōpletā vltimē spere vel celi stellari reuolutionē: que est in. xxxvi. milibus annorū. (Nam in centū annis celum stellatū mouet vno gradu). Omnes partes mundi eedem numero in esse reducēt: cum ad easdē causas sequantur iidem

q̄ oīa idē dīctā et to
his mūdū p̄mōbūt p̄m
p̄ 35 milia annorū
p̄m p̄mōbūt

effectus. Vnde dicebat Plato: se iterum atq; iterū athenis lecturum in eisdem scholis: & eisdē scholaribus post innumerabilia secula: sicut retro prolixis interuallis p innumerabilia secula ibidem & illis legerat. Et Plotinus sicut refert Augu. xxij de ciui. dei. ca. xxvij. dixit. Si ne corporibus in eternum anime esse nō possunt. Ideo q; post quodlibet longum tempus sūt ad corpora reditura. Et Tertullianus in apologetico capite. xlvj. dicit. Multo itaq; dignius creditur hominē ex homine reditum quēlibet p quolibet: vt eadem qualitas aīe in eandem restituat cōditionem: quia ratio restitutionis/destinationis iudiciū est. Necessario igit idem ipse qui fuerat exhibet vt boni seu cōtrarij meriti iudiciū a deo referat Hec ille. Item & Virgilius dicit in sexto. Has oēs vbi mille rotā voluere p ānos. Letheum ad fluuiū deus euocat/agmine magno/ scilicet immemores /supera vt conuexa reuissent. Rursus & incipiant in corpora velle reuertī. Item Iob. xix. ca. dicit. Scio q; redemptor meus uiuit. s. mecū p fidem: & in nouissimo die de terra surrecturus sum &c. De quo Iob dicit hieronimus ad Paulinum: vt de ceteris sileam resurrectionē corporū sic Iob pphetat vt nullus de ea vel manifestius vel clarius scripserit. Tertio idem suadetur exēplis. Nam plante que tpe hyemis vidētur mortue: appropinquāte sole i vere reuiuiscūt atq; frondibus: floribus & fructibus vestiuntur. Leones primo nascūtur/ q̄si priuati vita: postea vero ad rugitū parentū reuiuiscunt. Vrsus cū nascit non videtur aīal: sed frustū carnis generatū: qđ semina lambens ad formā veri aīalis pducit. Fenix dū ad senium post quingētos ānos peruenerit: cōstructo nido vel pira ex lignis siccis & aromaticis: eoq; alis incēso vel calore solis spōte se ipsū ingerit: que cōbusta redit in cinerē: ex

Caput secundum

q p hanc fuerunt
mortui resuscitati

quo cinere, vermiculus exit q in ipsa autē fenicis iterum
postea cōmutat. In qua si esset eadē aīa: que in prima fu-
erat: tūc esset fenix q si eadē numero de nouo resuscitata
Et vermes ex qbus sericū fit: iacent per annū mortui: in
vere postea feminarū aut virorū calore tēperato reuiu-
scunt. Et refert Esculapius medicus q cū semel offendit
set duos serpētes ad inuicē preliantes: vnusq alterū occi-
disset: superstes serpēs delata quadā herba & posita sup
os serpētis mortui: suscitauit eū. notataq herba cum ea
tres mortuos suscitauit Filiū. s. regis mynoys. hypolitū
filiū Thesei: & quendā aliū. Vnde Ouidius. xv. metha-
mor. dicit. Nec nisi apolline valido medicamine prolis
Reddita vita foret quā postea fortibus herbis. Atq ope
peonīa dite indignante recepi. Si ergo natura & ars pōt
vt patet supradicta viuificare: quāto magis virtus diuī-
na/ dissoluta & in cinerē redacta corpora: iterū poterit
reformare: que sola mortificat & viuificat: perducit ad
inferos & reducit: vt inqt Psal. Nunc ad argumēta res-
spondem⁹ ad que omnia Scotus in. iij. sniaz dicit. Q. li-
cet interrupta eadē numero: opere nature p motum &
mutationem operātis redire iterum nō possint virtute
tamē diuīna/ que nō ordine generatiōis naturalis ope-
ra t: poterit oīs/ & totus homo/ iterū idem numero viuī-
ficari. Et addit Scotus & bene: q ipossibilitas hui⁹ eius-
dem numeri reditus: nō est ex pte rerū factarū/ cū insit
eis eadem potentia passiua siue obedientialis. Sed est ex
parte agentis nature finite: & ex parte modi viuificandi
cū naturalia agentia p motū semp & mutationē operē-
tur. Tho. aut cū domino Petro de Tarenta. in quarto di-
cunt q resurrectio corporū/ partim erit naturalis & par-
tim miraculosa. Ibi enī tria concurrent. Primū erit cor-
porum reformatio. Secundum erit animarū ac corporū

coniunctio. Tertiū erit inseparabilitas istius coniunctionis

Primū horū est contra naturā. i. contra cursum nature & solū a deo. Secundū est a natura/ dico secundū terminū: nō tamen effectiue sed dispositiue. Tertium est supra naturā. Et ideo cū in resurrectione/ corporū plus sit de miraculo. q̄ de natura: oportet simpliciter dicere q̄ resurrectio sit miraculosa: nō naturalis: nisi scdm qd̄ p̄pterea dicūt q̄ in illa resurrectione: collectio puluerum vox tube: & huiusmodi: fient in tpe: sed inceptibili: & p̄motū localem: & mīsterio angelorū: & hoc erit naturaliter. Reformatio autē corporis: & coniunctio partiū essentialiū: fiet ī instanti & virtute diuina. Et p̄ hoc patet responsio ad argumēta. Ad auctoritates omniū phōz̄ dicit̄: q̄ intelligunt respectu agentiū naturalium/ virtutū finitarū: & scdm ordinē generatiōis naturalis: non autē respectu dei & ei⁹ virtutis: & eius potentie cui nichil est īpossibile. Ad Salomonē dicit̄: q̄ loquit̄ ibi vt contionator assumēs psonā insipientiū. Ad Iob etiam dicit̄ q̄ post iudiciū celū quātū ad efficientiā: & ad īfluentiā & motū alterabit̄: nō autē quātū ad substantiā. Ad philosophum etiā & Auicēnā dicit̄: q̄ loquit̄ naturaliter: & respectu virtutis finite ipsi⁹ nature. Plini⁹ autē sicut de immortalitate aīorū p̄uise sensit. Ita & de nō resurrectione corporis dānabili⁹ tenet. Ad exemplū illorū q̄ humanis carnibus pasti sūt: respōdet Tho. in. iij. contra gentiles ca. lxxxi. dicens. Q, caro comesta si erit necessaria ad cōplementum debite quantitatis comesti: vel ad perfectiōem nature specificē humane. vt puta si fuerūt mēbra organica: tunc resurgent in comesto. Si autē caro fuit de perfectione indiuidui tūc resurget īgenito. Vnde comesta Ade resurget in eua: & semē resurget in genito & nō in generāte. Si autē quis humanis solū carnibus fuerit

Capitulum secundum

nutritus: resurget in comesto/ illud/ quod traxit a gene-
rantibus parētib⁹: & quod defuerit supplebitur omni-
nipoſtētia creatoris. Hinc Augu. xxij. de ciui. dei dicit
Absit vt ad resuscitāda corpora viteq; reddēda nō pos-
sit omnipoſtētia creatoris omnia reuocare: que uis bes-
tie vel ignis absumpsit: vel quod in puluerem & cine-
rem collapsum: vel in humorē solutum: vel i auras est
exalatum. Absit vt sinus vllus secretūq; nature: ita res-
cipiat: aliquid subtractū sensib⁹ nostris: vt omnīū crea-
toris aut cognitionē lateat aut refugiat potestātē. Hec
ille. Ad illud quod epicuri: stoici & Festus phūs aplo
Paulo in actibus aplosum dicebāt: patet responsio ex
dictis supra. Ipsi etiā saduceis christus respōdit. Luce
xx. Q. in resurrectione: neq; nubēt neq; nubent. Ad il-
lud Phileti & Hymenei respondit Tho. iij. cōtra genti-
les vbi supra: q; christus vtrāq; resurrectionem predixit
Spritualem. ibi. Amen amen dico vobis: quia venīt ho-
ra & nunc est quando mortui &c. Corporalem vero cū
dixit. Venīt hora in qua omnes qui in monumētis sūt
audient vocem filiū dei. In monumentis autē non sunt
animē: sed corpora. Ad illud quo se Origenes tuebatur
q; caro & sanguis regnum dei non possidebunt. dicit q;
ibi accipitur caro p homine carnaliter viuente: qui dei
regnum nō possidebit. vt dicit Tho. in cōmentario sus-
per Paulū: Et licet potētie sensitiue corporū glorifica-
torū habebūt eorū actum & obiectū: vt adducetur infra.
Non tamē ppter hoc necesse erit q; comedāt & bibāt sed
sufficit q; habeāt saporū iudiciū. Nec erūt ibi liberi: q;
ibi nō erūt matrimonia. vt dictū est. Qd vero Marchiō
& Apelles dicūt christū in fātaſmate resurrexisse est fal-
sum. Nam spūs carnē & ossa nō hēt: sicut christ⁹ se ostē-
dit habere. Luce vltimo. Et quod Iohānes & Rufinus

dicūt. De resolutiōe corporū in his ex quib⁹ cōposita fuerant concedim⁹. Qd̄ vero eadem numero/redire nō possunt virtute dei negandum est. Postremo ad id qd̄ dicūt si resurrectio erit: corpa nostra pristinā recipient vilitatem inquātum erit necesse q̄ humores. s. sanguis colera: fleuma: melācolia: sudor: vrīna: semē: resurgāt erit etiam necesse libidines effluant: vngues precidant: emittant stercore &c. Ad hec respōdet: q̄ in homine est duplex humor. Quidam superfluous ipsi corpori sicut sudor: vrīna sterco: semen quod emittit per actū generationis. Lac per actum nutritiue potentie: & nulus talis humor resurget eo: q̄ non sunt de perfectiōe resurgenti. Est alius humor q̄ non est superfluous ipsi in diuiduo: sed ad perfectiōē ordinatur: vt sanguis & alij humores tres: & hi resurgēt. Nam post resurrectionem singule partes corporis stabiliēt in formis suis: vt dicit in. iij. sniax. Vngues autē & capilli resurgent non tanq̄ principaliter intenta sed secūdario: inquātū anis maytet illis ad cōseruationē principalium mēbrorū. s. pedū capitis & manūū. Nec erit necesse post iudiciū vngues precipere &c. q̄a hec omnia nūc fiunt motu primi mobilis/qui tūc cessabit: nō naturaliter vt q̄dam dicūt sed diuina volūtate: qua sicut nūc mouet per influentiā mouētis intelligentie sic tūc ipso dei/cessabit eius motus per cessationem intelligentie a mouendo.

Tertia questiūcula est: Cuz
 resurrectio corporū scdm fidem in fine mūdi sit futura: querit si verū sit q̄ mūdus quādoq̄ habeat terminari. Ad quā respondēdo dicit: q̄ sicut de principio duratiōis mūdi/diuerſa a fide catholica/philosophi senserūt. Ita de fine ipsius/& termino varia volue

Caput secundum

runt. Aristoteles enī vt ceteros preteriamus/scđm q̄ san-
cti ei imponūt cōmētatores/exponūt & verba eius prez-
tēdunt/in hunc errorē dilapsus est: q̄ posuit mundum
ab eterno ex nichilo creatum/ppetuoq; & in infinitum
duraturū: vt pateſcit in libro de natura deorū. Et idem fa-
tet̄ domin⁹ Albertus in cōmento octauī phisī. Primā
autem partem de eternitate mundi a parte ante pbant
Aristotelem tenuisse sic. Nam primo phisicorū dicunt
Aristotelē ponere naturā esse īgenitā. Et primo de celo.
mundum esse īgenitum: sed īgenita semp̄ fuerunt: er-
go vniuersitas rerū scđm Aristotelē nō incepit esse. Itē
sic arguebat (vt dicūt) Aristō. viij. phisī. Nichil de nouo
incipit moueri/nisi p hoc q̄ mouēs vel mobile aliter se
hēt nunc quā pri⁹. Sed qđ aliter se habet nūc q̄ pri⁹ mo-
uet̄/ergo ante oēm motum de nouo incipiētē fuit aliqs
motus: ergo mot⁹ semp̄ fuit: ergo & mobile: q̄a mot⁹ nō
est nisi in mobili. iij. phisicorū. Et cum contra Aristotelē
adducereſ. Sī mūdus fuit ab eterno: ergo generatio fuit
ab eterno: & sic infiniti hoīes p̄cesserunt: ergo infinite
incorruptibiles aīe & infinite circulatōes solis: mundo
existēte ab eterno p̄cesserunt: ergo erit ponere infinitū ī
actu & infinita cōtinget p̄transire: que sunt iū phīa ab-
surdū. Vel nūc q̄ cōtinget deuenire ad circulationē ho-
diernā. Item in q̄libet circulatione deus potuit creare
vnum lapidē: ergo erunt infiniti lapides remanētes &
cum isti lapides possint ad inuicē cōiungi erit īfinitū
nō tantum scđm multitudinē: sed etiā secundum mas-
gnitudinē in actu. Ad hec forte sic respōdisset Aristote-
les: & ad primum argumētum sic. Qđ posita eternitas
te mundi nō sunt īfinite aīe in actu cum infideles tene-
ant aīorum mortalitatē. Item cōmentator & Algazel. ij.
metha. Posuerunt nō esse impossibile infinita per ac-

cidēs esse i actu: adhuc ratio nō cōcluderet: q̄a sic aīa es
 set creatura vt supponit. Impossibile est autē q̄ aliqd ge
 nitum sit eternum q̄a eterno nichil est pri⁹. Omne ves
 ro genitum vniuersaliter p̄cedit aliqs motus duratio
 ne & tempe & p̄ consequēs generatum in tempē deter
 minato generat: & sic nō fuissent infinite aīe in actu.
 Ad secundum diceret: q̄ nō fuissent infinite circulati
 ones/cum vna cōtinua sit illuminatio: & vnus dies &
 p̄ consequēs multe in potētia: Ratio autē vnitatis circu
 lationis: & vnius diei/ & vnius illuminatiōis/ est vnitas
 motus. Sed q̄ multi dies dicant et multe illuminatio
 nes hoc est ex parte nostra. q̄a de illuminatione iudica
 m⁹ scdm hemispermum nostrum/ vbi apparet illumina
 tio quādoq; sic/ quādoq; nō p̄pter diuersam it̄positio
 nem corporis opaci ad solem. Ad illud etiā de lapidib⁹
 bus dicendum: q̄ nō valet: quia tu vnum ponis/ ex quo
 sequit̄ impossibile: nam tu ponis illam cōtinuā circu
 lationē/ que actu et realiter est vnatactu diuisam et in
 finitam/ quod est impossibile cum ipsa sit diuisibilis in
 potētia. Et ponis scdm imaginationem tuam infinitos
 dies: et hoc incōuenienti posito oportet concedi quod
 sequitur: quia vno incōuenienti dato alia sequit̄. Tho.
 autē in de potentia. q. iij. ar. x. defendens Aristotelem di
 cit. Posuit Aristoteles mundū semp fuisse: nō ex cōsis
 deratione illa qua intelligit̄ exitus vniuersi esse a deo:
 sed ex illa qua agens particulare incipit operari per mo
 tum. Et quia ante quēlibet motum est motus/ ex hoc pos
 suit mundū eternum disputatiue/ contra Anaxagoram
 & Empedodem. vt patet. viij. phisicorū & nō demonstrati
 ue. Et in. i. par. q. xlvj ar. i. dicit. Non potest probari
 demonstratiue mundum semper fuisse. Nec rationes
 quas adducit Aristoteles ad hoc sunt demonstratiue.

Caput secundum

simpliciter sed scdm quid, s. ad contradicendū rationibz antiquorū ponentiū mundū incepisse scdm quosdam modos in veritate impossibiles: videlicet aut p cōcursum athomorū: vt dixit Democritus aut per ignem aut p aquam. &c. Et hoc apparet (dixit Tho.) ex tribus

Primo qā tam ī octauo phisicorū q̄ in primo de celo premittit quasdam opīniōes videlicet Anaxagore: Em pedoclis: & platonis contra quos inducit rationes contradīctorias. Secundo quia vbiq; de hac materia loquit̄ inducit testimonia antiquorū: quod nō est demōstrantis: sed p̄babiliter suadentis. Tercio quia ipse expresse dicit in primo thopicorū: q̄ quedē sunt p̄bleumata dialectica/de quibus rationes nō habemus: vt vtrum mūdus sit eternus. Et respondit Tho. ibidē duobus argumentis adductis contra Aristotelē in opponendo dicens ad primū: q̄ ī primo phisicorū pbat Aristoteles naturā esse ingēnitā ppter hoc/ q̄ non habet subiectū de quo sit. Et in primo de celo pbat celum ingēnitū: quia celū non habet cōtrariū ex quo generetur. Vnde patet q̄ p vtrūq; nō concluditur nisi q̄ materia & celū nō inceperūt per generationem & motū naturalē/ q̄o generabilia & corruptibilia/ vt quidā ponebāt precipue de celo. Nos autē dicimus q̄ materia & celum pducta sūt in esse per creationem. Ad aliud argumentū dicit idē q̄ primus motor/semper eodem modo se habuit: primū autem mobile non semper eodem modo: quia cepit esse cum prius nō fuisset: sed hoc non fuit per mutationem sed per creationem/ que nō est mutatio: cū nichil preexistens presupponat. sed dicat quādam relationem ad creatorem tanq̄ ad principium sui esse. Et Bonauentura. d. i. secūdi libri dicit. Quidam moderni dicūt Aristotelem non intendisse probare mundū omnino non

incepisse: sed q̄ non inceperit motu naturali. Sed quic
quid Aristoteles senserit: & ceteri philosophi/ de eterni-
tate mundi: nichil ad nos christianos/ qui mundum ce-
pisse in tempore/ fide tenemus/ magis quā ratione aliq̄
demonstratiua. Vnde & articulus fidei dicit. Credo in
deum patrē omnipotentē creatorē celi & terre. Articuli
autem fidei demonstrari nō possunt: q̄a fides est de nō
apparentibus. ad Hebre. xi. Probabiliter autē mundū
incepisse sic potest suaderi. Nam sic se habet de⁹ ad cau-
salitatem omniū rerum/ sicut artifex ad artificiatum:
sed artifex est causa omniū artificiatorum p̄ voluntatem
ergo similiter deus est causa rerū. Modo certū est q̄ vo-
luntas nunq̄ necessitat̄/ ad agendum aliquid vel volen-
dum/ nisi respectu/ in quē naturaliter inclināt: vel respe-
ctu eorū/ sine quibus finis haberi nō potest. Finis autē
diuine voluntatis est sua bonitas: que ab alio nō depen-
det: ergo nec est necessariū eum extra se aliquid velle: er-
go nec creaturarū pductio similiter fuit necessaria. Cō-
gruum tamē fuit q̄ ipse mūdus in tempore pduceretur
quia p̄ hoc magis ostendit̄ diuina pfectio. Cum enī ni-
hil possit esse sui ipsius causa: sed omne qd̄ de nouo in-
cipit esse: acquirit̄ esse ab alio: ex eo q̄ ponunt̄ oēs crea-
ture quandoq̄ nō fuisse: ostendit̄ q̄ pdierint ab aliquo
principio primo quod est deus. Si aut̄ ita semp̄ fuissent
nō fuisset ita euident̄ ip̄sas a deo creati: ergo cōueniens
fuit mundū in tempore fuisse creatū. Hoc primo testas-
tur Augu. xi de ciui dei: ca. iiii. dicēs q̄ deus fecerit mun-
dum: nulli potius credimns quā Moyse pphete: p̄ quē
locutus est deus dicens. In principio creauit deus celū
& terrā: per quē locuta est sapiētia dei: p̄ quē facta sunt
oia que ī animas sanctas se transfert amicos dei & pphe-
tas constituit atq; opera sua sine strepitu intus enarrat.

Caput secundum

Loquuntur quoque prophetis angeli dei qui semper vident faciem patris voluntarieque eius; quibus oportet annūciā. Et Gregorius in omelijs super Ezechielem dicit. Quidam propheta est de preterito: sicut est Moyses: qui prophetavit dicens. In principio creauit deus celum & terrā. In quo nouitas mūdi traditur. Et Ios. xvij. Clarifica me pater apud te ipsum/claritate quam habui priusquam mūdos fieret. Et Macrobius de somno Scipionis. libro. ij. dicit ad hoc. Quis non hinc existimet ipsum mundū cepisse & nec longam retro eius etatem: cum ab hinc ultra duo retro annorum milia de excellentiū rerum gestarum memoria nec greca quidē extet hystoria. Nam super Ninum nichil in libris preclare redactum est. Si enim ab initio immo ante initium fuit mundus cur per innumerabilium seriem seculorum nō fuit cultus/quo nunc vtimur/ inuentus? Non literarū vsus quo solo fulcitur eternitas huiusmodi omnia videntur eternitati repugnare: dum opinari nos faciunt/certo mūdi principio paulatim singula queque cepisse. Hec ille. Nunc vero vidēdū est quid de fine mundi philosophi senserint: & quid christiani secundū fidē catholicam de eo debeant firmiter credere.

Pro quo primo sciendū. Quod omnes fere philosophi (excepto vt diximus) Aristotele concorditer conflagrationē & finē mundi huius confessi sunt. In modo vero/finis & terminus eius/varia fuerunt opinati. Nam plato & Pitagoras posuerunt hanc partē elementalem mundi post triginta sex milia annos solui debere: atque iterum post/curtus eius repetitis partibus debere reformari. Rationē autem. xxxvi. milium annorum assignant sic. Nam dicūt quod omnis dispositio celi & orbium celestium naturaliter in tanto tempore finitur. Luna enim complet cursum suum in vno mense. Mercurius & Venus in mis

*non quoniam de
mūdi per christum
in aeternum*

Prime decadis XXIII

nori tempore vnus anni. Sol in vno anno terminat
 motū suum. Mars in duobus annis. Iupiter in duo
 decim. Saturnus in triginta. Prīmū mobile. i. celum
 cristallinū siue aqueū a diaphanitate dictū: terminat
 girum suum in. xxiiij. horis. Celū autē stellatū. i. firma
 mentum infra primum mobile cōplet cursum suum in
 xxxvi. milia annos. Nam in cētum annis mouet vno
 gradu: vt dicunt astronomi. Dicunt ergo Plato & Pis
 tagoras q̄ mundus terminabit cum oēs celeses supradī
 cti orbes cursus suos terminabunt. Incipiēdo ab illo in
 stanti quo creatum est firmamētum quod fuit in equi
 noctio vernali. i. viij kalēdas aprilis: die dñico: luna ex
 istēte plena ante vrbē conditā. 4440. annis: ante incar
 nationē scđm hebreos & Hieronimū. terminabit nōgē
 tis triginta sex. Scđm bedam: quinq; milibus cētum no
 naginta nouem. Cūq; iterū virtute infusa in substan
 tijs celorum omnes celi partes redibunt ad suum locū
 prime creatiōis: tunc dicunt/omnia generabilia & cor
 ruptibilia eadem numero: que fuerunt virtute corporū
 celestium reuerrentur. Sed hanc opinione Augu. xij.
 de ciui. dei. ca. xij. confutat dicens. Q̄ philosophi q̄
 sic tenent putant non quod sciunt: sed quod volunt:
 Sciunt enī q̄ naturaliter a pura priuatione ad habitū
 nō est regressus: ideoq; sic aduersus eos cōcludit. Absit
 a nobis vt ista credamus. sicut enī semel christus p no
 bis mortuus est: & resurgēs amplius nō moritur. Ita
 & nos post resurrectionē semp cum dño erimus. Cui
 modo dicimus qđ facer admonet psalmus. Tu domie
 seruabis nos & custodies a generatiōe hac in eternum
 Empedocles agrigentinus cū Anaxagora dixerūt: ami
 ritia elemētōrū mundū fuisse solutū: & infinites lite
 corū & dissonātia fore repetendū: horū opinionē phūs

Caput secundum

viij phisicorū reprobat. Erailitus (teste phō. i. phisi.) pos-
fuit ignē mūdi principiū: & vt finis pīcipio respōderet
dixit eundē igne terminandū: vt patet. iij. phisi. Sed hic
sicut de principio mundi errauit: sic de fine eius male
dixit. Non enī ex igne sed ex nichilo de⁹ creauit mūdū
& terminabit nō quo ad partes essentiales. s. celos: ange-
los: substantiāq; elementalē: sed quo ad aliq; ei⁹ partes
accidētales elemētōrū. s. indiuidua specierū & motū ce-
lorū: vt i libro de celo declarat. Seneca li. naturalium que-
stionū de mente Empedoclis dixit: arsurā esse terrā na-
turaliter: cū vnīuersa sidera cōuenient in signo cancri.
scilicet. de mense Iunij: ex cōcursu. s. calidorū & siccorū:
sicut ex cōiunctiōe planetarū humidorū & frigidorū fa-
ctū fuisse dicit diluuiū tpe noe: cū vnīuersa sidera cōues-
nent in capricorno de mēse septēbris. Sed dñs Petr⁹ de ta-
ranta. & Ricardus in. iij. sniāz. d. xlvij. & xlvij dicunt
Q; nec cōcursus humidorū & frigidorū fuit cā necessa-
ria diluuii tpe noe: sed bene cōgrua. Nec etiā cā termini
mūdi/p ignē dispositio/siue cōcursus calidorū & sicco-
rū/erit cā necessaria sed cōgrua inquātū purgationē
ignis/purgaturi i fine seculorū ipm mūdū pcedet vehes-
mēs siccitas naturalitē generata/cōgrua igni/pducēdi ad
nutū dei ad talē effectū. Ari. (vt sup nūc dixim⁹ vbi sibi
imponit) dixit mūdū ppetuo duraturū/ea ratiōe q̄ in de-
celo & mūdo. dixit in generabile & icorruptibile adiui-
cem cōuertī. Sed in cōtrarium est: quia. xij. metha. di-
cit. Q; prima causa mouet in ratiōe amati & desiderati:
ac si diceret q; intelligētie mouentes celum ex deside-
rio: & amore quem habent obediēdi prime cause: sicut
nūc obediunt in mouēdo: sic semper obediunt in desinē-
do mouere. Fuerūt & alij qui deformandū orbem/licit
nō causis naturalibus: sed diuine cōmitterent volūtatē.

Tentarunt tamē audaci presūptione sub definitis ac certis tēporib⁹ illā p̄scribere. Nam Lactāti⁹ libro. vii diuinitatis institutionū post sextū conclusum millenarium mundi consumationem posuit. Alij vero quādringētos annos. Alij quingētos. Nonnulli tot ānos a salute quot antea fluxerāt posuerunt. Nonnulli mille ab ascēsiōe dñi vsq; ad vltimū aduētum posse compleri dixerunt. Quidā de sp̄ritu pphetie aliqd habere presumētes: vt abbas Ioachi. Et quidē moderniores ip̄sorum calculationibus inherētes ante finē. vi. milia annorum vel circa stulte cōplendum mundum expectabāt. Quorū omniū error: quia maxim⁹ est & sermo eorū serpit: vt cancer. Idcirco eos Paulus Thessalonicensib⁹ scribens ait. Nemo vos seducat vllō modo quasi instet dies dñi &c. Que verba tractans Aug⁹. dicit. Triū de mundi termino dicentiū. Primus q̄ dies dñi prope sit. Alter q̄ longe. Terti⁹: nescio deus scit. Primus plusq; secundus errat. Terti⁹ vero cum christo concordans in viam cōstitut⁹ est veritatis. Nos igit christiani omīssis litigatoribus furiosis ac p̄tinacibus phōz & hereticorū turbis: veniam⁹ ad theologos datores simplicis veritatis. Et ad sacras scripturas: nō humana idustria: sed sp̄ritus sc̄i instinctu cōscrip̄tas. Et primo dicamus & cōfiteamur q̄ mundus transibit & cōcupiscētia ei⁹ prime Ioh. ij. Et q̄ celum & terra trāsibūt. Luce. xxi Mar. xiiij & Mat. xxiiij. Et q̄ mundi terminus/erit effectus non nature: sed sp̄s sancti. Dicamus sc̄do q̄ instrumētum cōflagrationis mundi erit maximus ignis: nō ex cōcursu naturali calidorū & siccorū generatus: vt dixit Sene ca. aut ex cōcursu igniū superiorū & inferiorū: vt dixerunt alij. Nec succendet ignis ille: ex reflexiōe radiorū solariū: incorp̄ibus terrestribus naturaliter solidis: sicut

Caput secundum

fit ex reflexione solis: ad speculū concavū & p̄p̄inquū;
Nec ex relaxatione p̄pere ignis: que virtute celi detineē
nūc ne fluat. Sederit ille ignis voluntate & virtute dei
sup̄naturaliter causatus: qui sicut in p̄cipio mundi tē
pore noe: destruxit seculum diluvio aquarū: ad purgā
dum ardorem cōcupiscentie & luxurie. Ita iterum gen⁹
humanū & mundum: destruet per ignē ad purgandū
frigus malitie & avaritie cōtra caritatē: vt sic purgatio
mūdi fiat p̄ cōtraria. Dicamus & tertio: q̄ quia vt dixi
mus cōsumatio mundi nō depēdet a causa naturali:
sed a volūate diuina. Idcirco nō pōt certitudinaliter sci
ri tempus finis eius. Propterea christus interrogātibus
discipulis de tpe dixit Actuū primo. De die illo & ho
ra nemo scit. Et Lu. xij. ingt. Estote parati q̄a qua hora
nō putatis filius hoīs veniet. Et Mat. xxv. Nescitis diē
neq; horam. Et Mar. xij. Videte vigilate & orate ne
scitis enī quādo tempus sit. Hinc Tho. in de potentia
q. v. ar. vi. in hanc partē cōcludens ait. Finis mūdi cum
a pura dei volūate dependeat: naturali cōgnitiōe sciri
nō potest. Cumq; completo numero electōrū sit finie
dus: vt dicit Grego. Cuius cōpletio: executio est ques
dam diuine predestinatiōis: nō poterit nisi christo reue
lari: p̄ quem quodāmodo humani generis predestina
tiō adimplet. Et Augu. xviij. de ci. dei. ca. xij. in hanc
conclusionē dicit. Frustra igit̄ annos qui remanēt huic
seculo cōputare ac definire conamur: cum hoc scire nō
esse nostrum. Et Marcus asstruat: dicens. De die illo &
hora nemo scit neq; celorū angeli ap̄los etiā doctores
futuros mundi omnesq; de hac re calculantes: digito re
soluit ac quiescere iubet ille qui dixit. Non est vestrū
noscere tempora vel momenta: que pater posuit in sua
potestate. Hec Augustinus vbi supra.

Quartā questīōcula est: Si

mundo vel alicui creature repugnet simpliciter esse ab eterno. Ad quam respondetur simpliciter negative: & ratio est: quia si hoc repugnaret creature hoc non posset esse: nisi altero duorum modorum: quia aut oporteret / quod causa agens necessario precederet effectum suum. & sic effectus non esset coeternus cause agenti. vel quia oporteret quod non esse ipsius effectus necessario precederet suum esse. Sed neutro istorum modorum potest repugnare creature esse ab eterno / ut probabo: ergo. Primum autem probosic. Nam nulla causa producit effectum suum subito precedit effectum suum duratione: sed deus est agens non per motum sed in instanti & subito: ergo non est necessarium ipsum precedere suum effectum necessario. Maior patet in omnibus mutationibus subitaneis. Nam statim ad presentiam solis causa fit in instanti illuminatio in aere. Et statim ignis cum incipit ascendere sursum calefacit. Minor etiam patet de se. ergo. In causis autem non agentibus subito: sed per motum oportet agens precedat duratione effectum suum: quia semper principium motus: effectum & finem eius precedit duratione. Nec etiam non esse effectus necessario precedit duratione suum esse: quia cum dicitur aliquid fieri ex nichilo. hec prepositio ex non designat causam materiale: sed tantum ordinem: ut patet manifeste bene perscrutanti.

Quinta questiuncula est: Si

Quod anima / moriente homine / desinat informare successiue / partem post partem corporis: an forte omnes partes simul in eodem instanti informare desinat. Ad quam responderetur affirmatiue scilicet quod anima moriente homine desinit informare successiue partem post partem. Et ratio est: quia anima non desinit informare materiam sibi subiectam: nisi dispositio ipsius quam ad operationes requirit: sit irreformabiliter per-

Capitulum secundum

naturā corrupta Cum autem corruptio dispositionis
huiusmodi reperiat primo fieri in partibus remotiori-
bus a corde: in quo est fons virtutis vitalis. Ergo habet
propositum. Huic conclusioni consonat primo quod in mo-
riente pedes primo reperiuntur frigidi: calore spiritibus
destituti: deinde manus: & ita deinceps successiue usque
ad cor. Consonat secundo illud commune dictum philosophorum: quod
inter membra corporis: cor primo uiuit: & ultimo moritur.
Quod si contra dicatur: quod proportionabiliter ita debet esse
se in ultima de animatione corporis humani sicut in pri-
ma eiusdem animatione: sed in prima animatione cor-
poris anima informat omnes partes corporis simul. Nam a
primo instanti animationis embryonis: incipit corpus ses-
cundum omnem partem que sensum habere solet: vege-
tari & sentire: licet imperfecte: ergo similiter inde anima
one ultima corporis humani: debet anima desinere infor-
mare in vno aliquo instanti omnes partes corporis simul.
Ad hoc respondetur quod non est simile in prima & postre-
ma de animatione corporis. Nam prima animatio partiū cor-
poris est naturalis: & etiam dispositio materie: ut informe
tur ab anima intentra est a natura. Sed separatio & animatio par-
tiū corporis: non est per se a natura intentra: sicut nec in-
ductio in dispositionis: ad quam separatio anime sequitur: non fit
secundum ordinem & iudicium nature: ergo &c. Propter ta-
men ea que nunc dicta sunt: diligenter est sciendum quod progressus
corruptionis hominis ad quam sequitur separatio anime: fit e contrario
progressui hominis ad vitam: progressus enim ad vitam incipit in ho-
mine: ab exercitio operationū anime vegetatiue in embrio-
ne. secundo sensitiue, tertio intellectiue siue rationatiue: ut di-
cunt philosophi naturales. progressus autem corruptionis contrarius est
quia primo desinit usus corporis, secundo actus sensatiōis. & tertio
operatio vegetatiōis. Hec Henricus de Alia super genesim.

Erra questiuncula est: **S**in

possit cōtingere q̄ corde iam mortuo: aīa adhuc informaret aliquā aliā partē: vel aliud mēbrum corporis. Ad quā sic respōdet: q̄ cū cōplexio fixa ceterorū mēbrorū corpīs: nō dependeat a corde: nulla repugnātia videt: q̄ cōplexiōe cordis corrupta: adhuc in aliq̄ parte alia corporis: possit esse cōplexio: fixa sufficiēs vni onī aīe ad partē illā. Nam sicut cōtingit sepe oculū esse cecū irrecupabiliter: & in aīam adhuc totā materiā eius informare. Sic videt etiā q̄ aīa informare possit aliquā corpīs partē: licet sic distrahiata esset: q̄ aīa operatiōes vegetatiuas in ea exercere nō posset: quia pfectior requiri videt cōplexio: ad exercendū vitālē operationē: q̄ ad solam ipsius aīe ad corpus vnionē. Et ita stat cū cessatiōe operatiōnū vegetabilis & sensibilis aīe in toto corpore q̄ aīa adhuc informāter inhereat corpori: & ita hoīem adhuc mortuū nō esse: p solutionē vnionis informatiue ad corpus. Illi autē qui dicūt q̄ q̄ cito corrupta est irreformabiliter dispositio corpīs: vel partis ei⁹ aut cordis vlt alterius mēbri principalis: sine cuius operatiōe nō stat vitam cōtinuari (vt puta de operatiōibus aīe vegetatiue) tam cito aīa desinit informare totū corp⁹ qualiter cūq; alia mēbra fuerint disposita. Isti tales respiciunt ad regularē pcessum hoīs ad mortē: vel respiciunt solū ad id qd in plurimū cōtingere solet in moriētibus. cōmuniter enī i illis videt cor vltimo mori. Ex qua cōclusiōe siue opīniōe sequit hoc correlariū: q̄ nō semp q̄ vulgari existimatiōe habet mortuus: sit simpliciter mortuus: q̄ ad cessatiōē sēsus & mot⁹ cordis nō sequitur semp deaīatio corpīs. Sed pōt cōtingere q̄ post illā cessatiōē quādoq; p magnū tēpus maneat vnio informatiua aīe ad corpus: & ita cōtingere pōt: q̄ quādoq; homo viuus

Caput tertium

sepeliatur in sepelitione mortuorū qualiter tempore pestilentie fieri cōsuevit. Potest etiā nōnūq̃ ex aliqua causa accidentalī cōtingere q̃ in hoīe sano cessat anhelitus & oīs motus & sensus longo tpe vt per diē vel circa: ita vt omnino mortuus appareat. Immo aliquis pōt sic in naturalibus dispositus esse q̃ ad aliquem planctū: vel contemplationem fortem: spiritibus ad intra retractis iaceret similimus mortuo. Sicut beatus Augu. narrat in li. de ciui. dei. De quodam presbitero. Ergo nisi causa subit: nō est festinandum aut precipitanter agendū in sepeliendo mortuos: ne contingat sepelire viuos. Hec Henricus de Alia vbi supra.

Optima questiuncula est:

Anima exiēs de corpore: naturaliter ad quā differentiam positionis exeat: sursum vel deorsum: dextrum: an sinistrum: ante vel retro. Ad quam respōdetur: q̃ licet cuiuslibet morientis aīa t̃p̃ cito desinit corpus informare naturalibus suis derelicta: potius iret in supremam partem celi: cum naturaliter appetat loca superiora vniuersi: put tamen dicūt vel trahūt ab angelis bonis vel malis: anime saluandorum plene purgate directe trahuntur sursum: & damnandorū directe deorsum. anime saluandorū nō plene purgate directe exeūt a dextris ad purgatorium: & damnandorum a sinistris in infernum. Hec ille vbi supra.

Octaua questiuncula est:

Anima exiens de corpore ad quos terminos vadit: naturaliter: an de luce ad tenebras: vel de tenebris ad lucē: de gaudijs ad tristitiā vel de tristitia ad gaudia. Ad quam sic respondet: q̃ aīa rationalis postq̃ desijt informare corpus: vel post solutionē vniōis

ipſius ad corpus: dupliciter pōt intelligi de luce ad tenebras: vel de trifticia ad gaudiū trāsmutari: aut. ſ. de trāsmutatiōe ſcđm int ellectū: aut de tranſmutatione ſcđm affectum. Si loquamur primo modo dicūt: q̄ platonici qui poſuerūt corpus quaſi carcerem anime: impediētē eius pfectam cognitionē: quam ſcđm ſe in ſua puritate naturaliter apta nata eſt habere. Ipſi dicunt q̄ aīa deſeparatione eius a corpe nō triftat: ſed potius gaudet quē admodū incarcerationis gaudet: quādo liberatur a carcere ſibi graui & obſcuro: ad quem vt dicūt: nō relinquitur penitus appetit⁹: vñ illa inclinatio redeūdi. Et ppter hoc vnū: valde pſi auertebant a reſurrectione mortuorū p reunionē aīarum ad corpa: q̄a p eam credebāt aīas ipediſſe pfectiōe cognitione earū. Et hos platonicos ſectatus eſt vt apparet Cicerō circa ſententiā libri de ſenectute vbi ita dicit: introducēs Cīrū maiorē in morte ſiſſios alloquē. Michi nunq̄ pſuaderi potuit ſilij: aīas dū in corpib⁹ eſſent mortalib⁹: viuere: & cū exiſſent ex ijs emori. Nec vero tū animū eſſe inſipientē: cū ex inſipienti corpe euaiſſet: ſed cū oī ad mixtiōe corpis liberatus purus & ieger eſſe cepiſſet: tūc eſſe ſapientē: p quo pſuaſionē adducēs iqt. Videtis enī nichil mortū eſſe tā ſimile: q̄ ſomniū in quo dormientiū animi maxime dedaſſant diuinitatem ſuā. Multa enī cū remiſſi & liberi ſūt futura pſpiciūt. Ex quo intelligit̄ quales futuri ſint cū ſe corporis vinculis relaxauerint. Hec ille. Theologi aut̄ quantum ad hanc tranſmutationē ſcđm intellectum anime ſeparate a corpe dicerent cū platoniciſ: q̄ exit⁹ animarū de corpib⁹ relictarū ſuis naturalibus eſt q̄ſi reſceſſus de regione caliginis ad regionē lucis: vel quaſi abſceſſus de vmbra ad lucem clariorē: non quia exeant corpus impediēſ earum cognitionē: ſed quia intrant

Caput secundum

modū cognoscēdi intellectuū sepatōrum: nō tamē plenum quantū ad oīa: cū aīa sit infima species in genere intelligētiarum: sed partialē: quomodo forte & se ipsas sicut & res circūstantes clarius cognoscūt: q̄ in corpore cognoscere potuerint. Et notandū dīxi: q̄ aīe exute non habent plenū modum cognoscēdi intellectuū separatōrū quia si haberent: mox exute scirent se esse in caritate vel non: ex suis naturalibus. Nam quilibet intelligētia sepata videt̄ primo reflecti sup se/ intuitiua visione. Nec cōcedunt theologi q̄ aīa exuta nō habeat naturalē inclinationē & appetitū reunionis ad corp⁹ ppriū: q̄a iterū impediret̄ a pfecta cognitione: vt platonici imaginant̄. Sed dicūt q̄ cuiuslibet anime exute remanet naturalis desiderii reunionis ad corpus: quia aīa naturaliter est forma: & p cōsequens naturaliter determinata & inclinata ad formandū subiectū sibi pportionatum. Nec etiā cōcedunt q̄ aīa esset in corpore tanq̄ in carcere: q̄a aīa naturaliter illud sibi determinat: tanq̄ habitaculū seu organū cōuenientissimū. Nec cōcedit̄ q̄ aīa per corpus impediatur: q̄a aīa scdm rationē sue nature est ppetua & ex hoc naturaliter esse sepatā a corpore: ideo cōgruit/ vt etiā illi modo essendi eius corresponsdeat specialis mod⁹ naturaliter cognoscēdi se & alias res: quo modo p accis dens clarius multa cognoscet quā p corpus: nec tamē dicit̄ impediri ab illa imaginatione ratiōe corporis: quia naturaliter inquantū forma: determinata est ad modū cognoscēdi p corpus. Igīt cum res nō dicat̄ impediri p illum statū ad quē naturaliter tendit: relinquit̄ igitur ppositum. Et hec de transmutatiōe anime exute scdm intellectuū p posse dicta sint. Secūdo autē modo loqui possumus de transmutatiōe aīe exute scdm affectū: an scilicet imediate exuta a corpore transmutet̄ ad tristitiam

vel gaudiū: penam vel delectationē. Ad quā respondet
 q̄ aīe defunctorū malorū fidelīū vel infidelīū phōz in
 mediate mutant in tristiciā. Ratio est: quia cum sciētie
 in hac vita acquisite remaneāt in aīa post mortē: reman
 nent etiā in ea errores & false opiniones quibus in hac
 vita tales decepti sunt. Statim ergo q̄ aīa sepatur a corpe
 clara vīsiōe cōuertens se sup se: & sup corpus a quo se
 parata est: & super res alias que circūstant ad certam di
 stantiā: vtiq; multis suspicijs & magnis afficiē tristicijs
 quia nō reperit que vane sperabat: nō reperit sicut puta
 bat: nō collocat inter cōpares stellas feliciter iocando si
 cut arbitrabatur: non ascēdit sursum ad lucē celi: sed deor
 sum ad tenebras inferni plenī merore: videt se p̄trahi a
 demonibus horēdis. Vident aīe hereticorū: iudeorū: &
 fidelium sup̄stītiōsorū clare: q̄ stulte & negligenter a
 virtute saluari deuiarunt. Vident aīe illorū qui se huius
 iusmodi honoribus: delitijs & gaudijs ex toto dederūt
 credētes aīas hominū in morte desinere sicut iumentoz
 rum: q̄ ingressi sūt regiōnē ignotā: vbi contraria honori
 bus prioris vite occurrūt: vbi p̄ dominij t̄palibus subiz
 ciūtur vilissimis demonib⁹: eorū derisionib⁹ & obpro
 brijs o quāto merore & stupore taliū aīe turbātur. Fide
 lis vero aīa adhuc specialiter plures habet causas doloris
 Primo q̄a nouit se p̄ fidē ad iudiciū p̄ticulare deduci
 vbi iudicāda est: vel ad paradīsum: vel purgatorium vlt̄
 ad infernū: qđ quidē iudiciū in magna p̄plexitate ex
 pectat. Secundo q̄a videt se añ oculos chruiti idigne ve
 titū: carentē habitibus virtutum: & indutā habitibus
 vitiorū. Terrio erubescit & tristat aīa fidelis ex recorda
 tione & reminiscētia peccatorū & negligētiarum: quas
 cū ad ministraret corpus cōmisit. Tristat quia videt ta
 bernaculum suū naturalissimū: in quo multas delectas

Caput tertium

tiones habuit: vel habitura erat: in quo p^rectiōes sciāz
& virtutū acquisierat: vel acquisitura erat: iam eius in
habitationi ineptū redditum: & abominabiliter cor-
ruptū. Dolet q^d quasi cogat corp⁹ deferere & inde exire
Dolet sicut q^d videt domū vel vestē sibi cōueniētissime
dispositā corrumpi & fedari: ita vt cogat inde exire: aut
nō sine dolore & gemitu illā abicere. Dolent finaliter
quedā aīe & tristantur ppter penas ad quas ducunt in
infernū vel purgatorij. Iste ergo sūt causē tristitiarū aīe
post mortē: ex quibus patet qd sit ad hāc questiunculā
respondendū scdm philosophos platonicos & theolo-
gos. Hec Henricus de Assia super Genesim.

Qua questiuncula est: An
iudiciū p^rticulare aīe egrediētis de corpe fiat:
a christo corporaliter: an ab angelis culto dib⁹
aīarum. Ad quā sic respondeat q^d iudiciū in quo aīe ad
suppliciiū vel gaudiū post mortē iudicant: est duplex.
Primū est particulare: sic dictū q^d tuor rōnib⁹. Primo
q^d nō est vniuersaliter oīm. Secūdo: q^d nō est totalium
hoīm: sed solū partium eorū. Tertio q^d i illo iudicat aīa
respectu ad merita vel demerita que intra ipsā sunt: aut
quorū ipsa scdm se causa fuit vel origo. Quarto: q^d non
ad totā penā infernī quā hō meruit tunc cōdemnat: sed
ad minōrē/quā habebit post iudiciū generale. Vnde nec
etiā demones vt videt. velle. Aug⁹. Habēt modo tātas
penas quātas habebunt post iudiciū. Et quantū ad hoc
iudiciū p^rticulare dicunt qdā: q^d christ⁹ corporaliter se-
cūdum humanitatē p^rsīdeat cuilibet aīe statim egredienti
iuxta illud Act. x. Hic est q^d cōstitut⁹ est iudex viuorū
& mortuorū. Et Ioh. v. Pater oē iudiciū dedit filio. Sed
hoc nō videt^r faciliter credibile: q^d christus corporaliter
totiēs descēderet de celo: quotiēs aliq^s hō morit^r in toto

orber: q̄a si ita esset: tunc innumeris ip̄e vicib⁹: ad innu-
merabilia mūdi inferioris loca descēderet: in q̄libet hora
immo in q̄libet p̄ticula hore: q̄a innumerabiles hoīes mo-
riunt̄ infra idē tēpus paruus in toto mundo: p̄cipue cū
pestilētia simul viget ī diuersis: ac distātissimis regionib⁹
bus: sicut sepe contingit: p̄pter qđ etiā seq̄ videret qđ er-
itus multotiēs sūp̄ & semel descēderet corporaliter circū-
scriptiue ad diuersa loca mundi inferioris: quia potest
bene cōtingere qđ idem instans in numero: sit primum
instans non esse mille hominum simul morientium
in diuersis locis. Propter quod probabilius dicēdum vi-
detur: qđ christ⁹ corporaliter nō descēdat ad iudiciū par-
ticulare cuiuslibet aīe. Sed veraciter eas iudicare dicitur
per angelos q̄s ad morientes mittit vt iudiciū exerceāt
cū p̄cessib⁹ & sentētijs eis cōmissis a christo iudice pri-
cipali: qđ solus iudicādorū q̄litates plene nouit. Ange-
lus ergo scđm doctores cuiuslibet aīe deputatus frequēter
aut semp̄ ei assistens: qđ nouit vitā: merita: & demerita
ei⁹ quē custodiuit: & nouit ex suo officio quādoq; quō
& vbi sit mortuus homo sibi cōmissus: datur a christo
& cōstituītur iudex aīe a corpore separande vt eā iam
separatam colligat & diuagare errabunde post mortē
hinc inde nō permittat: sed eā perducatur aut ad gaudia
paradisi: vel ad penas purgatorijs: vel inferni. In iudicio
autē cōmuni & vniuersali christus corporaliter de ce-
lo descēdens: presidebit iudex: & oēs ip̄se iudicialiter iu-
dicabit: quia vt dictū est: ipse est qui cōstitutus est iudex
vītorū & mortuorum scilicet in iudicio cōmuni & vni-
uersali. Hec Henricus de Alia super Genesim.

Quarta questio. e: An aprio i
d. statū n̄ eē hoīs: sc̄p̄ ad ei⁹ iudiciū p̄ticulare sit aliqd̄ i

Caput tertium

teruallū & spaciū tēporis. Ad quā sic respondet: q̄ li-
cet generaliter respectu omnīū aīarū nō sit concedendū
interuallū aliquātī tēporis: inter primū instans non esse
hominis & iudiciū particulare aīe: tamē respectu aliq̄-
rum aīarum potest concedi/aliquod interuallū & spaz-
cium añ iudiciū: a primo instanti non esse hoīs: sicut
fuit in illo famoso magistro laudabilis vite habito/pa-
risius mortuo: qui inter exequias ibidē: congregatis om-
nibus doctoribus magistris & scolariis: vt ibi moris
est: se in feretro erigens dixit. Ad iudiciū vocatus sū.
Deinde altero die dixit. Iudicatus sum. & tertio con-
cludēdo intulit. Condemnatus sum: p̄ spaciū ergo triū
dierum vel circa/distabat conclusio iudicij: ab instanti
mortis illi⁹: & hīc habuit originē ordo caritūsiū. vt cre-
dit̄. Simile legit̄ de aīa beati Hieronimi in ep̄la Augu-
stini ad Cyrillum episcopū. Et congruēter ante iudici-
um particulare tale interuallum ponitur. Tum primo
quā licet deus omnia instantanee possit facere: tamen
vt ordo & processus decens sapientie & iustitie sue ma-
gis appareat: qui magis p̄cedere cōsueuit in suis operi-
bus secundum modum & capacitātē seu conditionē
recipientis creature: sicut in prima formatione mūdi in
sex dierum spacio facta apparet. Nam sapiētia dei om-
nia disponit suauiter. i. suis ordinibus & it̄uallis dis-
ponit conuenienter atq; decenter: conueniētius interue-
nit aliquod interuallū. Tum secundo quā anima post
separationem a corpore: intrat nouum statū & modū
essendi substantiarum separatarū: in quo quidem sta-
tu nūq̄ vires suas exercuit: nec experta est: videt̄ ergo
etiā virib⁹ suis sepata per aliq̄d tempus relinquenda vt
agnoscat quātū vltra vires suas naturales viriūsq; stat⁹
ei⁹ ipsā sup̄naturaliter oportet adiuuari vel adiuta sit vt

celestem felicitatem attingat; vel attingeret. Vniuersale autem iudicium in quo erit accusatio anime iudicande a demonibus & ab angelis bonis excusatio & cōpatio peccatorum & meritorum: tota celesti curia animabus omnib⁹ & cunctis angelis p̄sentibus: nō fiet cōuenienter totū simul instanti: sed cū aliquo temporis intervallo. Hec Henricus de Alia sup Genesim.

Tertium caput prime capitū

Tertiu caput huius prime decadis est: de locis & receptaculis animarū e corporibus separatarū. Circa qđ quinque questionēs absoluentur. Prima erit: quot sunt loca & receptacula animarū e corporib⁹ absolutarū. Secunda erit: de celo empyreo receptaculo feliciū animarū. Tertia erit: de inferno receptaculo damnatorū. Quarta erit: de purgatorio receptaculo purgatorū. Quinta erit: de limbo receptaculo absq; baptismo paruulorū. Sexta erit: de campis elisijs receptaculo: machumetistarū gentiliū philosophorum & poetarum.

Prima questio hui⁹ tertij capitū vnica est. scilicet. quot sunt receptacula & loca animarū e corpibus solutarū. Ad quā sic respondet: qđ scđm theologos post mortem christi p quā sinus abrahe. i. limbus sanctorū patrum fuit expoliatus & clausus. Loca in quibus recipiunt aīe a corpore separate sunt quatuor. scilicet. Paradisus; infernus; purgatorium & limbus. Ratio autē huius locorū quaternitatis est: qđ aīa quatuor modis decedit a corpore. Primo enī aīa decedit quandoq; sine omni culpa: sicut patet de

Caput tertium

pueris baptisatis: & de martiribus: & de uiris perfectis
q̄ edificauerunt aurum & argentum: & lapides preciosos. i. dei dilectione: christi amore: & bona operatione
& locus talis est paradysus in q̄ beatifican̄t: eo q̄ ibi sūt
affluētie ois boni. Secūdo quādoq; aīa decedit cū actuali
& mortali culpa: & tūc eius receptaculū est infernus: i
quo damnat̄: in quo est carētia gratie: pena dāni & pe
na sensus eternaliter. Tertio decedit aīa cū culpa & pe
nitētia insufficiēti: & tūc eius receptaculū est purgatori
um: in quo purgat̄: vbi nō est carētia gratie: sicut in in
ferno: sed est ibi pena sensus & damni tēporalis. Quar
to quādoq; aīa decedit cū originali culpa: tunc eius re
ceptaculū est limbus: in quo est carentia gratie & pena
damni eternalis: sed nō pena sensus. Hec dñs Petrus de
taranta. Et Tho. in. iij. d. xxxi. Scdm̄ vero gentiles est
aliud quintū receptaculū camporū elisorū: in quo aīa
machumetistarum gentilium phōz: & poetarū post
exitum a corpore recipiuntur.

Secunda questio sub hoc
tertio capite est de celo empyreo: receptaculo
angelorū & beatorū hoīm. Sub q̄ nouē absol
uent questiuuncule: quarū q̄libet īfra scrutabit̄ ordine suo.

Prima questiuuncula est: si
celum empyreū receptaculū angelorū & bea
torum hoīm scdm̄ veritatē repiāt. Ad quā respondet: q̄
existētia celi empyrei. hūana ratiōe inuestigari nō pōt
Cui⁹ rō est: q̄a quicq̄d humana ratiōe inuestigat̄: opor
tet q̄ subiaceat motui & visui: celū aut̄ empyreū est imo
bile & visui n̄ subiectū ppter qd̄ phi naturales celū em
pyreū imobile: negāt: ergo. Itē premiū & loc⁹ p̄mij debēt
assimilari: sed būrudo & gloria scōz excedit inuestiga
tionē humanā: q̄a nec oculus vidit nec auris audiuit

nec in cor hominis ascendit que prepaui deus dilige. se.
 vt dicit Paulus prime Corinth. Ergo nec locus congruus
 beatitudini inuestigari poterit naturaliter. Propterea
 dicitur Prouer. xxv. Celum sursum: & terra deorsum:
 & cor regnum inscrutabile. Et Sapie. ix. dicitur. Diffici-
 le estimamus que in terra sunt: & que in p'spectu sunt
 inuenimus cu labore: que autē in celis sunt: quis inuesti-
 gabit: Et idē co dicūt doctores q celū empyreū non in-
 uenit positum nisi per auctoritates Strabi Bede et Basi-
 lii. Nam Strabo et Beda dicūt: q celum empyreū statim
 factū fuit repletū angelis. Et Basilius omelia. ij. in li. Ex-
 ameron dicit. Sicut dānati in tenebras vltimas abigū-
 tur: ita remuneratio p dignis opibus restaurat in ea lu-
 ce que est extra mundū: in qua angeli et beati quietis do-
 miciliū sortiunt. Tho. i. par. q. lxxvi. ar. iij. et. in. ij. snia.
 di. ij. et quolibet. vi.

Secunda questiuuncula est.

Quid sit celū empyreū. Ad quā sic respondeēt
 q celum empyreum est corpus intellectuale et
 spirituale: immobile: quietum & lucidissimum: inter
 omnia simplicia corpora nobilissimū: cōtemplatiōi glo-
 rie aptissimū: mox factum repletū angelis. Circūstans
 inmediate oēs celos mobiles: ornatū varietatibus premi-
 orum omniumq amenitatibus: incogitabilis pulchritu-
 dinis: & indicibilis dispositiōis in gloria: vt decet aulā
 regis supremi. Dicit primo q celū empyreū sit corp⁹: qd
 sic suaderi pōt. Spes enī et intentiō cuiuscūq excitat et
 roborat ex inspectione, alicuius exemplaris. In futura
 aut remuneratiōe speramus gloriā spirituale et corpora-
 le. Sicut ergo excitamur et roboramur in spe gl'ie spiri-
 tualis anime: exemplo beatitudinis & glorie a princi-
 pio mundi inchoate: beatorū angelorū quorū eq̄litas

Caput tertium

nobis pmittit. iuxta illud Mat. xxij. Eritis sicut angeli dei in celo. ita similiter excitamur & roboramur in spe glorie incorruptiōis & immutabilitatis corporis ex in spēctiōe incorruptiōis & imutabilitatis corpis celi empyrei in principio mundi creati. Dicis scdo intellectuāle: nō q nō habeat materiā naturalem: sed quia nō sub icit visui nostro. Dicis etiā corpus spirituale: quia locus est beatorum spirituum & hominū glorificatorū. Dicis etiā celum: a celando inuisibilia. & dicis empyreū qz si intus igneū a pir quod est ignis: eo q cōuenit cū igne in splendore: nō in ardore. Dicis tertio immobile: quietū & lucidissimū. Nam cū res onio determinet ex fine: & finis huius corporis sit in habitatio sāctorū: oportet cōditiones eius accipere scdm q conuenit statui sanctos rū beatorū: ppter qd creatū est. Et q illi sunt in plena participatiōe quietis & eternitatis: & eterne lucis. ideo tale corpus debet esse immobile: quietū: incorruptibile: et lucidissimum: quā lucē celum empyreum non determinat sibi a natura: sicut facit flāma vel ignis: sed sibi determinat limpidissimā diaphanitatē: quā habet a splendore glorificati corporis christi: sicut hic aer illuminat a sole. Vnde & Apoca. xxi. dicitur. Ciuitas dei non eget sole neq; luna vt luceant in ea: nam claritas dei illuminabit eam: & lucerna eius est agnus. Dicis quarto inter omnia simplicia corpora nobilissimū: quia. s. est supremum omniū locorum corporalium. Dicis quinto contemplationi glorie aptissimū: Nam sicut contemplatio dei in qua consistit felicitas angelorum & hominū beatorum: super omnia corporalia: eleuat intellectum: Ita celum empyreū inter omnia alia corporalia est magis eleuatum: et per cōsequens cōtemplationi magis aptū. Dicitur sexto: mox factū: repletum angelis: non q ibi

nō sint multa loca vacua: in quibus sunt & erunt beati:
 sed dicitur repletum secundū modum loquēdi nostrū:
 secundum quē dicimus aliquā ciuitatem plenam homi-
 nibus: cum in ea omniū hominū habitacula plena sūt.
 Dicitur septimo circūstans imediate omnes celos mobi-
 les. i. celum cristallinum: quo dicitur etiam aqueū pro-
 pter similitudinem quam habet cum aqua congelata
 in diaphanitate & soliditate: quod celum astrologi vo-
 cant nonam speram. Circūdat etiā celum sidereum. i.
 firmamentū: in quo sunt stelle. & celum aereum in quo
 sunt aues: diuisum in septem celos septem planetarū. s.
 Saturni: Iouis: Martis: Solis: Mercurij: Veneris: & Lu-
 ne. In quo quidē celo empyreo raptus Paulus vidit ar-
 chana dei. i. essentiam diuinam. ij. Corin. xij. Dicitur
 octauo ornatum varietate premiorū. Nam ibi sūt no-
 uem chori angelorum orbiculares: & multe mansiōes
 animarum distinctorū meritorum & premiorū. Dicitur
 nono omniū amenitatibus plenum. Nam dicitur pa-
 radisus quasi ortus deliciarū. cetera plana sunt. De hoc
 loco dicitur Baruch. iij. O israel q̄ magna est dom⁹ dei
 & ingens locus possessionis eius: magnus & nō habēs
 finem. De hoc dicit Moyses. In principio creauit deus
 celum. & Paulus Galat. iij. Illa autem que sursum est
 ierusalē libera est: que est mater nostra. Et ecclesia can-
 tat. Vrbs beata ierusalem. Et Psalmi. Vnam petij a do-
 mino & hanc requiram. &c. Sed pro maiori euidētia
 eorum que in predicta descriptiōe celi empyrei posita
 sunt. Arguitur primo: q̄ celū empyreum nō sit corp⁹
 materiale & naturale: quia corpus materiale & natura-
 le est mobile. Cum natura sit principium motus: mate-
 ria etiam & motus se consequūtur: sed per dicta corpus
 empyreū est immobile ergo. Ad hoc respondetur: q̄ nō
 G

Caput tertium

omne naturale est mobile: sed tantum illud quod est generabile & corruptibile: de quo intēdit phis. ij. phisicos. Nec omne materiale est mobile. Mathematicus enim non abstrahit ab omni materia: sed a sensibili tātum. Arguitur secundo contra illud quod dictū est q̄ celum empyreum sit lucidissimū: quia si sic: cum aliq̄ celī sint perspicui & diaphani: apparet nobis vndiq̄ tale celum. Ad hoc Respondetur: q̄ sicut suspenditur claritas coporis christi sub hostia ne radiat: ita deus decreuit suspendere radiationes celi empyrei: in celos inferiores: & hoc ne tota circūferentia celi apparet nobis tāq̄ vna lux continuat: quia sic nō haberemus distinctionem stellarum celi: nec distinctionem diei & noctis super terram: quod pro statu huius vite non expedit: sed forte tempore futuri seculi radiabit vndiq̄ per totū mūndum inferiorem: ita q̄ nulla vmbra vel obscuritas remanebit tunc in elementis. Et concessio tamen quod lūmē celi empyrei multiplicetur per celos inferiores: quorum forte ab eo tota virtus dependet: tamen potest esse q̄ propter longitudinem distantie radij claritatis eius deficiant anteq̄ perueniant ad nos: & ideo nobis nichil de illo apparet. Tertio arguitur contra illud quod dictum est: q̄ celum empyreum mox creatum: fuit repletum angelis: quia si sic non fuit aliquod spaciū vacuum ab angelo pro beatis. Respondet ad hoc Albertus in de. iij. coeuis. Q̄ angeli non implent celum empyreum: ut locatum locum: sed implent secundum distinctionem hierarchiarum: & chororum: & mansionum: que in domo patris multe sunt. Hec ex Henrico de As

sis. & Tho. ij. sententiarum. di. ij.
Tertia questiūcula ē: Quid

est dos spiritalis animarum & corporum beatorum in celo empyreo. Ad quam sic respondet: quod dotes spirituales animarum & corporum beatorum appellate sunt ad similitudinem dotium corporalium nubilium filiarum. Dos autem matrimonij corporalis secundum iura civilia sic diffinitur. Dos est illud quod datur a parentibus sponse a parentibus viri: filie ut facilius nubat: cum sponsa in domum sponsi adducitur: unde ornatur sponsa & delectabiliter uterque ad inuicem uniantur: atque provideatur viro: unde possit sufficienter sponsam & liberos nutrire: inammissibiliter soluto matrimonio sponse reservatum. Et dicitur primo quod dos datur a parentibus sponse: intellige communiter. Nam propter duo contingit quod sponsus vel pater sponsi assignat dotes vice patris puelle. Primo propter excessum affectus: nam sponsus vel pater sponsi propter amorem nimium quem habet ad sponsam dotat eam: sicut contingit de Emor qui voluit assignare dotem quam debebat recipere: & augere propter vehementem amorem filij sui Sichem ad Dinam filiam Iacob. unde dixit pater eius Emor ad Iacob & ad filios eius: Sichem filius meus adhesit anime filie vestre: date eam illi uxorem. Et subdit: Augete dotem & munera postulate libenter tribuam quod petieritis. Gen. xxxiii. Secunda causa est propter commissum scelus. scilicet in pena sponsi: qui virginem corripit & violauit scilicet ut virgini a se corrupte de suo dotem assignet: quam pater puelle debuerat assignare. ut dicitur Exodi. xxii. Si seduxerit quis virginem: dormieritque cum ea: dotabit eam & accipiat eam in uxorem. Dicitur secundo quod dos datur parentibus sponsi vel sponso: nam dos debet esse penes eum qui supportat onera matrimonij. ut dicit Bartholus. in lege. Si is qui & Stichum. paragrapho primo. ff. de

Caput Tertium

iure dotiū. Et intellige tu: q̄ dos assignatur sponso quā
tum ad vsum vel ad dispensationē. Sponse vero quan-
tum ad dominū & proprietatē. Dicitur tertio: filie vt fas-
cilius nubat. Nam non facilius ducitur filia cuiuscūq;
sine dote. ff. Solutio matrimonio. l. pri. Dicit̄ q̄rto cū
sponsa ad domū traditur: nā in matrimonij incho-
atione. s. quando desponsatur spōsa: dotes promittunt̄
sponso. Sed cum introducitur sponsa in domū spōsi
tunc sponso dotes assignantur. Tu tamen intellige q̄ si
maritus cui dos promissa est: dotem non recepit: potest
uxorem de domo expellere. vt dicit glo. in autēticis. de
nō eligendo secundo nubentes. §. si. colla. pri. Licet cō-
narium habeat in. c. Per vestras. de donationibus inter
virum & uxore. Dicitur quinto: vt inde sponsa ornatur
& decoret̄. Intellige secundū statum suū: & morē patrie
Dicitur sexto: vt delectabiliter vterq; ad inuicē vnian̄t̄
Nam dos est illud per quod sponsa delectabiliter con-
iungit̄ viro: & ecōuerso. Dicitur septimo: & vt pvideat̄
viro vnde possit sufficienter. & c. vt patet in. l. pro oneri-
bus. C. de iure dotiū. Dicit̄ octauo: ināmissibiliter. & c.
Nam dos censet̄ esse patrimoniū mulieris: vt dicit loh.
an. de foro competentī. ex tenore. & ff. de minoribus
viginti quīq; annis. l. deniq; §. patrimoniū. Ad similis-
tudinē ergo dotiū corporalū huiusmodi: dantur diuie-
nitus ipsis beatis quando in gloriam transferuntur ali-
qua dona ad eorū ornatum: que dona & ornatus vocā-
tur dotes spirituales: que dos spiritualis sic diffinitur.
Dos est perpetuus ornatus aie & corporis: vite suffi-
ciēs: in eierna beatitudine iugiter perseverās. Sicut enī
primo dos corporalis datur a patre carnali sponse in do-
minū: & sponso in vsum: Sic in matrimonio spiritua-
li christi & anime dan̄t a tota trinitate q̄ est pater sponz

se. s. anime & ecclesie: dona & ornamenta siue decore
spirituales. Nam pater tenetur dotare filiā: nō solū cō-
trahentem matrimoniū carnale sed etiā spirituale: vt
dicit Bal. in. l. si. C. de dotis pmissione. Et dant christo
sponso in dispensatione: & ecclesie siue membris ei?
id est animabus in dominiū & pprietatem. Et sicut in
matrimonio carnali dotes dantur in solatium sponso-
rū & vt subleuet onus matrimoniij. Sic in matrimonio
spirituali inter christū & animā p dotes spirituales. i. p
ornamentum & decorē anime fit quedā spiritualis iocū-
ditas in anima principaliter ex gratia & gloria: qui-
bus nichil est delectabilius: p que anima sponso christo
delectabiliter vnitur. In quo matrimonio spirituali: nō
sunt onera sicut in corporali: sed summa iocunditas ex
gratia consummata: vel gloria in celo. Et sicut in carnali
matrimonio dotes dantur sponse in dominiū: & spon-
so in vsum. Sic in matrimonio spirituali ornat⁹ dant⁹
sponso in vsum. i. in quantū tendunt ad honorē & glo-
riam christi. Sed sponse. i. aīe vel ecclesie in dominiū
inquantū p eas ornant. Et sicut in matrimonio corporali
nō dantur dotes quādo mulier desponsat: sed cū intro-
ducit in domū: sic dotes spirituales nō dant animabus
q̄ diu peregrinant a dño: vt dicit ap̄ls. ij. ad Cor. v. Sed
quādo transferunt in gloriā: in q̄ gloria aīe pfruūt spō-
so presentiaiter. Et iste dotes spūales tāto digniores sūt
corporalibus quāto aīa plus est q̄ corp⁹. Iste cōsistunt in
bonis interiorib⁹ gl̄ie. Psal. Omnis gl̄ia ei⁹ filio regis
ab intus in fribijs aureis circūamicta varietate. Sed dotes
corpales de foris in bonis exteriorib⁹ fortune. De q̄
matrimonio spirituali & dotibus & spōsis dicit Apo.
xix. Gaudeamus & exultemus & demus gloriā ei que
niam venerūt nuptie agni: & vxor eius preparauit se

Caput Tertium

& datū est illi vt cooperiat se bissino splendente & candido, bissinum autē sunt iustificaciones sanctorū. Hec elicitur ex **Tho.** iij. sniarum. di. xlix. Sed hic est vna dubietatio. Nam dictū est sup̄ in pri. §. diffinitiois dotis temporalis: q̄ si pater sponsi vel sponsus: dotent puellā nubilem vel sponsum: dicetur vno modo sp̄sus raptor puelle & violator. Cum autē christus sp̄sus sp̄se sue. i. anime dotem largiatur: sc̄dm illud Ysaie. lxi. Induit me vestimētis salutis: & quasi sponsam ornatā ornavit me monilibus suis. Erit ergo christus sc̄dm hoc sponsus raptor vel violator anime. Ad hoc Respondet dupliciter. Primo q̄ sc̄dm canones: sp̄sus dicitur tunc raptor puelle: quando puella in turpi actu nō consentit. Si autē puella cōsentiat nō dicetur sp̄sus raptor vel violator. Extra de raptorib⁹ & incēdianis. c. primo cū glo. vbi ponit glosa casum in terminis sic dicens: Quidā miles volens contrahere cum puella quadam: parentes eam illi dare volebant: tandē de consensu puelle eam rapuit: & cū ea cōtraxit matrimoniū: & carnaliter cognouit eam que postea monasterium intrauit. miles tanq̄ suā vxorem petiit: quia sine licentia sui post carnalem copulā intrare monasterium nō potuit. dicebat illa q̄ nō tenebatur ei tanq̄ viro adherere: quia eā rapuerat: & raptor cum rapta cōtrahere nō potest. Ad hoc respondet papa q̄ nō fuit raptus cum ipsa consenserit: & post matrimoniū contractū & cōsumatū religionē intrare nō potuit viro iūto: licet rapta fuerit: quare si hoc constiterit debet ei restitui. Hec glo. ibi ad lram. Quare ad ppositū cū christus aīam in sponsā accipit cōsentientem: nō in actu turpissimo carnis: sed in fide & in misericordia: sc̄dm illud. **Osee. i.** Despōsaui te michi in fide & in misericordia & miseratiōibus. & .ij. **Cor. x.** Despōdī. n. vos vni viro

virginē castā exhibere christo: ergo nō est cēsendus christus spōsus raptor aīe. Secundo etiā ad hoc dicit: q̄ licet de cōmuni iure dos deī spōso a sponsa: vel ab aliq̄ eius noīe: quādoq; tñ cōtingit ecōuerso: & hoc p̄ maxime quādo grādis est amor patris spōsi: vel spōsi ad sponsā & spōsa paup̄ est. vnde spōsus vel pater spōsi eā dotat: dote quā dicit a spōsa accipisse: & contentat̄ de dote. Et sic in pposito ex grandi amore dei patris & filij ei⁹ ihe su christi ad aīam sponsam fidelem: dat̄ dos a patre & filio christo: & contentat̄ cum ad eorū honorē & gloriam cedat: hec ex theologis & canonistis.

Quarta questiūcula ē: quot
 q̄ sunt dotes aīarū i celo empyreo existentū. Ad
 quam sic respondetur: q̄ aīabus beatis in celo
 assignant̄ tres dotes. s. visio: cōprehensio & delectatio.
 Ratio hui⁹ est: q̄ dos est aliq̄s ornatus vel dispositio i
 herens aīe: p̄ quā aīa ordinat̄ ad opationē in qua cōsistit
 pfecta beatitudo. Ad beatitudinē aut̄ tria regunt̄. s. in
 intuitiva notitia: intima p̄sentia: & sūma cōplacētia. Pri
 mo ad opationē in q̄ pfecta beatitudo cōsistit: requirit̄
 intuitiva vel clara notitia: & hec est visio: prima dos aīe
 Vbi nota q̄ visio dei dupliciter pōt accipi. Vno modo
 p ipso actu visionis. & sic visio nō est dos: sed ē ip̄a bea
 titudo: de qua visiōe dicit loh. xiiij. Hec est vita eterna vt
 cognoscāt te solū verum deū: & quē misisti ihesū xp̄m.
 Et Lu. x dicit. Beati oculi q̄ vidēt q̄ vos videtis. qd̄ nō
 intelligit̄ de oculis exteriorib⁹: aliogñ beati fuisset̄ ocu
 li scribarū & phariseorū qui christū corp̄aliter videbant
 sed intelligit̄ de oculis interioribus mētis deitatē intelli
 gibilem intuetib⁹: de q̄bus dicebat aplūs Ephe. primo
 Det vobis sp̄ritū sapiētie & reuelatiōis in agnitionem
 G iij

Caput Tertium

ei⁹ illuminatos oculos cordis vestri. Et Aug⁹ dicit. Q^o visio est tota substantia beatitudinis. Alio modo dei visio potest accipi p ipso habitu quo talis operatio. s. visio dei elicitur. i. p ipsa claritate qua aia ad deū videndū diuinitus illustrat: & sic visio est dos & principiu beatitudinis: vt dicit Tho. iij. snia. d. xlix. arti. ij. Vnde Ricardus in. iij. dicit. Q^o dos visionis: est quidā habitus luminosus in intellectu q̄ eleuat ad clare deū videndum & hec dos est in potētia intellectiua aie: & succedit virtuti theologice fidei que euacuabit cū venerit qđ perfectum est. prime Corin. xij. Secundo ad beatitudinē v^o ad operationē in qua pfecta beatitudo cōsistit: requirit intima presentia siue cōprehensio. secunda dos aie: que nichil aliud est quā in p̄sentia deum habere: & in seipso ipsum tenere. & hec cōprehensio sequit ex visioe: nā cū in prima: de⁹ visus nō videat p similitudinē: sed p essentiam efficiat intra videntem: & sic vidēs tantū cognoscit quantū ipsū cognoscere potest: illūq; scdm mensurā videntis cōprehendit: & hec cōprehensio succedit & respōdet spei: que ibi euacuabitur. Nam sicut cessat mor⁹ habitata forma: ita cessat spes habito qđ sperabat. Cū igitur in prima erit cōprehensio: tētio. & segura possessio dei nō quidē p gratiā sicut hic: sed p gloriā: q̄ nec p peccatum poterit amitti amplius. ergo ibi cessabit omis spes & hoc modo hec comprehensio pertinet: vt quidam dicunt ad memoriā: quam dotem tentationis sic Ricardus diffinit. Dos cōprehensionis est, habitus pfectus quo voluntas est perfecte segura de perpetuatione tentationis dei. Tercio ad beatitudinē vel ad operationem: in qua perfecta beatitudo consistit: requirit sūma cōplacentia siue delectatio: quā nominat fruitio ex parte cōplementi. & ē tertia dos. Postq̄ enī res cōprehendit & posside

tur: sequitur quidē ad eam amor & delectatio. Nam ad
vniōē seu visionem maxime conuenientis sequitur de
lectatio sūma de re uisa & possessa. Cum igitur ī patria
deum maxime intellectui nostro conuenientē videbi
mus & comprehendemus: sequitur q̄ ibi consequenter
erit sūma delectatio: in qua perficietur nostra felicitas.
Ethanc dotem sic diffinit Ricardus in. iij. Dos fruitio
nis siue delectatiōis est perfectus charitatis habitus quo
anima fruitur deo completiue: & in eo delectatur: &
hec dos succedit charitati: & est in voluntate cōpletiue
De his tribus dotibus dixit Aug⁹ in Encheridion. &
ponitur in secūdo sniaz. di. i. Fecit deus rationalē cre
aturam vt summum bonum intelligeret: intelligendo
amaret: amādo possideret: & possidendo frueretur. Ex
Thonia elicitue in primo & quarto sententiarū ubi su
pra. Sed forte argues q̄ dotes sunt quinq; quia Boeti
us tertio de consolatione ponit quinq; ad beatitudinē
pertinentia: que sunt sufficientia, quam promittunt di
uitie. Iocunditas: quam promittit voluptas. Celebritas
quam promittit fama. Securitas: quam promittit potēs
tia. Reuerentia: quam promittit dignitas. Respondez
tur & dicitur: q̄ ista quinq; non debent dici dotes: sed
quedam beatitudinis conditiones qđ patet quia ī ve
ra beatitudine sunt omnia que in hoībus in temporas
li felicitate querunt: que vel ptinent ad imunitatem a
malo sicut securitas, vel ad cōsecutionē boni & cōueniē
tis: sicut iocunditas: & pfecti sicut sufficientia, vel ad mani
festationem boni sicut celebritas inquantū bonū vni⁹
est ī notitia multoz & reuerētia īquantū illi⁹ notitie v⁹
boni signū aliquod exhibet. Reuerentia enī consistit
in exhibitione honoris: qui est testimoniū virtutis. Et
sic patet q̄ non sunt nisi tres dotes, s. visio cōprehensio

Caput Tertium

& delectatio siue fructio. Et respōdet vt quidam dicūt tribus virtutibus theologīcis, s. fidei: spei: & charitati. Nam fidei respondet visio. Spei cōprehensio vel tētio. Charitati dilectio vel fructio: qualis habetur a beatis in patria. Hec Tho. iij. scrip. sniarum. di. xlix. arti. v.

Quinta questiūcula ē: quot sunt dotes corporū in celo empyreo glorificatorū. Ad quā sic respondet: q̄ preter tres dotes aīe dictas: ponūtur etiā in corpe glorioso quatuor dotes, s. impassibilitas: subtilitas: agilitas: & claritas. Et ratio hui⁹ est: q̄a sicut dotes aīe sunt q̄dam ornatus: & quedā dispositiōes aīe q̄bus aīa ornat̄ & disponitur vt p̄fecte cōiungatur deo. Ita dotes corporales sūt quidā ornatus & quedā dispositiōes quib⁹ corp⁹ gloriosū p̄fecte aīe subicitur. Et hec q̄tuor dotes q̄tuor virtutib⁹ cardinalibus adaptātur: eo q̄ cardinaliū virtutū materia: sunt bona corporalia. vt. s. prudētie respōdeat claritas p̄pter cognitio nē. Iustitie q̄ est p̄petua & imortalis respōdeat ipassibilitas. Fortitudini ex q̄ cōtigit vt nichil corpori possit resistere. Respondeat agilitas: temperātie qua corpus attenuatur. respondeat subtilitas. Tho. in. iij. di. xlix. Numerū aut̄ harū quatuor dotiū corporū doctores sumūt a diuersis. Nam. s. Tho. Sumit numerū illarū ab his q̄ aīa rationalis p̄ presenti statu cōmuniter cōfert corpi corruptibili. Videmus enī dicit̄ ip̄e sup primā epistolā ad Cor. xv. ca. **Q** ex aīa corpori corruptibili quatuor pueniunt: & tanto perfectiori modo quanto aīa fuerit virtuosior. Nam primo corpori dat esse corpale. ip̄sa. n. est actus corporis. ij. de aīa. Sed tunc cū erit virtuosior. immo in sūmo p̄fectiōis virtutis dabit esse nō corpale sed spirituale. & hec est dos que dicit̄ subtilitas. Secun-

do hanc animam dat corpori in corruptionem: unde videmus
homines quod quanto sunt fortiores nature: minus a calore &
frigore patiuntur. cum ergo tunc anima erit perfectissima: conseruabit tunc corpus omnino impassibile. & hec dos est impassibilitas. Tercio hanc animam dat corpori pulchritudinem
& claritatem. Infirmi enim & mortui propter debilitatem operationis anime in corpus efficiuntur discolorati. sed quando erit in summa perfectione faciet corpus clarissimum & fulgentissimum. Et hec dos est claritas. Quarto anima hic dat corpori motum: & tanto facilius quanto virtus anime fuerit fortior supra corpus. & ideo quando erit in ultima sui perfectione dabit corpori agilitatem: & hec dos est agilitas. hec Thomas. ubi supra. Dominus autem Bonauentura in. iiii. di. xlix. alius unde recipit rationes quatuor dotium corporis. scilicet ex quatuor elementis: ex quibus corpus nostrum compositum est. Nam quia elementa sunt imperfecta: corpus nostrum quadupliciter habet ab eis defectibilitatem. Habet enim primo corpus nostrum ab aqua: que est elementum humidum & passibile corruptionem & passibilitatem. & huic Respondet dos que est impassibilitas. Secundo corpus nostrum habet a terra obscuritatem: quia terra est elementum opacum. & huic respondet claritas. Tercio corpus nostrum habet ab igne actibilitatem. Nam calor continue consumit: & ideo continue indiget homo alimonia ciborum: quibus fit corpus spissum & grossum. contra que erit dos penetrabilitatis siue subtilitatis. Quarto corpus nostrum habet ab aere infirmitatem. aer enim facillime immutatur & cedit cuilibet impellenti: sed tunc facilius mouebitur corpus per dotem agilitatis. Prima igitur dos corporis gloriosa est immortalitas siue impassibilitas vigorosa qua corpus ex virtute anime ab omni lesione seruabitur immune. Ratio huius dotis est ista: quia sicut anima erit perfecte subiecta deo: ita corpus huius

Caput Tertium

manū: & quicquid in eo est: erit aie rationali pfecte subiectum. & ideo in corpore glorioso nō poterit esse aliq̃ immutatio cōtra dispositionem illā qua perficit̃ ab aīa. Vnde in corporibus sanctorū post resurrectionē nulla actio, vel passio poterit provenire a qualitatibus elemētalibus que sit contra dispositionē animē: que intendit corpus ppetuo cōservare. corpora enī nostra nūc ppter in equalitatē: contrarietatē: & litem & pugnā quatuor elementorū: ex quibus componunt̃ tandem corrūpunt̃ & incinerant̃: in die autē iudicij in beatīs omnis cōtrarietas: & lis & pugna & inequalitas reducet̃ ad omniū modam pacē: concordia & equalitatē. Vnde Apo. vii. & xxi dicūt. In die illo mors nō erit ultra neq; luctus neq; clamor neq; yllus dolor quoniā, priora abierunt. Et Paulu⁹. i. Cor. xv Oportet enī corruptibile hoc iduere in corruptionē: & mortale hoc iduere immortalitatē. Cū autē mortale hoc induerit immortalitatē: tunc fiet sermo qui scriptus est. Absorpta est mors in victoria. Et Augu. ad Dioscorum. Tam potenti virtute deus fecit animam vt eius beatitudo redūderet in corpus: & plenitudo sanitatis & vigor in corruptionis. Secunda dos corporis gloriosi ponitur esse subtilitas virtuosa. Nam quāto corpora sunt nobiliora: tanto sunt subtiliora: sed corpora gloriosa inter omnia corpora sunt nobilissima: ergo subtilissima. Dicitur autem quid subtile a virtute penetrandi. ij. de generatiōe. Vnde dicitur intellectus subtilis: quia pertingit penetrando vsq; ad intrinseca principia: & naturales pprietates rei latentis. Et dicitur quis habere subtilem visum: quia ad aliquid longe nimium potest pertingere visu. Et corpus siue gladius subtilis: quia potest penetrare & pertingere vsq; ad intima rei. In die autem iudicij corpora gloriosa ex virtute beatīs

tudinis anime redundantis in corpora erūt tante acti
 ue virtutis q̄ poterunt penetrare quecūq; corpora su
 periora & inferiora: multo efficacius quā aqua vel vis
 num vel ignis: vel aer: vel ventus. Aqua enī penetrati
 ua est: quia simplex: sed vinū multo magis. Propter qd̄
 aqua bibita cū modico vino magis refrigerat sanū quā
 si biberetur sola: quia vinū facit eā ad loca corporis effi
 caciū penetrare ad que aqua per se penetrare non pos
 set: vt dicit Ricardus in. iij. di. xlix. Corpa ergo sanctos
 rum post iudiciū per dotem subtilitatis penetrabunt ce
 los sine eorū lesione aut fractione: sicut nunc lux vitrū
 & corpa inferiora cedēt eis: pertransibūt mōtes & saxa
 sine resistētia & lesione: vnde ostia: muri: clausure: īs
 mo & capse ferrate cedent eis. Psal. In nomine tuo trās
 grediar murū. Et Grego. in. iij. li. moralit̄ dicit. In illa
 resurrectionis gloria erit corpus nostrū subtile perfectū
 spiritualis potentie: sed palpabile per virtutem naturā.
 Tertia dos corpis gloriosi erit agilitas vigorosa. Non
 enim corpora gloriosa erūt grauiā: quia in motu cor
 porum gloriosorum nō erit aliquis labor: sed erunt agi
 lia: eo q̄ anima tunc p̄fecte dominabit̄ corpori: & ideo
 corpus per dotem agilitatis subiciet̄ anime quātum ad
 imperium quo ad motū: vt sine labore aliquo quo vult
 moueatur. subito ergo homo cū corpore mutabitur de
 loco ad locum: immo quasi in momento quocūq; volu
 erit discurret. Magna est agilitas aquarum currentiū.
 Maior est auiū volantium. Maior sagitarum. Maior
 or solis. Maior imaginationis que subito vadit quo
 vult. Sed supra omnes maior erit agilitas corporum
 gloriosum. Vnde Ysaie. iij. dicit. Current & non las
 borabunt: volabūt & nō deficiēt & sap. iij. et mat. xij. Ful
 gebunt iusti & tanq̄ scintille in arundinetis discurrēt.

nō

Caput tertium

Qd si arguatur: quia scribitur prime ad thessa. iiii. Qd corpora gloriosa dicuntur ferri ab angelis & nubibus: ergo non erunt agilia sed graui. Respondetur: quod corpora gloriosa non dicuntur ferri ab angelis quia graui: & propter defectum agilitatis: quia tunc eorum motus esset cum labore & pena: & corpora eorum sic non essent subiecta aiab⁹ perfectis & beatissimis ut dictum est. Sed dicuntur corpora gloriosa ferri a predictis ad reuerentiam designandam: que corporibus gloriosis & ab angelis & ab omnibus creaturis deferret. Quarta dos corporis glorificati erit claritas gloriosa: de qua dicitur Mat. xiiij. Iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum: quod quidem iuxta doctorum sententiam intelligendum est: non de claritate solis secundum quod nunc lucet: sed secundum quod post diem iudicii lucidus erit. Sed teste ysa. xxx. ca. In die illa erit lux lune sicut lux solis: & lux solis erit septupliciter sicut lux septem dierum. Sequitur quod minimus inter sanctos ad minus lucebit septies quam nunc luceat sol. Et si hoc verum est: qui in duplo erit beator: erit quatuordecies tantum lucidus: & sic multiplicando de gradibus beatitudinis beatorum usque ad virginem & christum: quod gratia anime eius & corporis cum plus passionis habuerit quam ceteri omnes simul: quantum ergo erit luminosum corpus eius sanctissimum. Propter claritatem ergo & planetarum & corporum glorificatorum (quorum unum loco solis ad nunc illuminandum mundum posset ponere deus) dicit. scilicet. Tho. in iiii. ubi supra. Qd in die iudicii nox nullibi erit nisi in centro terre. De hac claritate dicit Iob. xxviij. Non ad equabitur ei aurum vel vitrum. Et Paulus ad Ephe. iij. Reformabit corpus humilitatis nostre configuratum corpori claritatis sue. Hic tamen notandum est quod christus non habuit dotem claritatis: sicut nec etiam alias dotes. Nam neque angelus neque christus habuerunt dotes. Non quidem angelus cum

ipsi nō habeant rationē sponse; que confirmatē naturę
re cum sponso habere debet. Nec etiam christus habuit
dotes: quia dos assignat sponse & nō sponso. christ⁹ autē
est sponsus & nō sponsa. Ioh. iij. ergo. Vnde nō est dis
cendū sicut dicit Vgo. de sancto victore: q̄ christ⁹ assū
psit quatuor dotes. Claritatis in transfigurationē. Agis
silitatis ambulando sup mare. Subtilitatis egrediendo de
clauso vtero virginis. & impassibilitatis in cena quādo
dedit corpus suū ad comedendum sine hoc q̄ diuidere
tur: quia dotes nominant & sunt quedā naturalia. Sed
claritas christi intransfigurationē fuit miraculosa: sicut
& q̄ ambulauerit sup vndas maris. q̄ sine viro cōcipere
retur: & q̄ clauso virginis vtero exiuerit: & alia huius
modi vt dicit Tho. iij. sūm. di. xltx. arti. iij. Sed forte
queres utrū claritas corporis gloriosi poterit naturalis
ter videri ab oculo nō glorioso. Respondet q̄ sic: nā cla
ritas corp⁹ christi cui assimilabimur visa fuit ab oculis
discipulorū nō gloriosis. Et ip̄i videbūt claritatē iustorū
ex q̄ torquebūt: ergo & claritas corporū beatorū po
terit videri ab oculis nō gloriosis: & cōsequēter videbi
tur gloria animarū intra corpora glorificata positarū:
sicut in vitro cognoscit color corporis qđ in vase vitreo
continet. p̄pterea Grego. dicit. Ibi quippe vnus cuius
q̄ mentem ab alterius oculis membrorum corpulentia
nō absconderet: sed patebit animus corporalibus oculis:
& ipsa etiam corporis armonia. Sicq̄ vnus cuiusq̄ tūc
mens erit cōspicibilis alteri: sicut nūc esse nō potest cō
spicibilis sibi. &c. Si autē querat vtrum necessario illa
claritas videat. Dicitur q̄ nō: nam in corpore glorioso
est sūma obediētia ad animā: ergo in volūtate & potes
tate anime erit q̄ corpus suū videat vel nō: sicut corni
culus ostēdit suā claritatē quādo vult aut nō sicut sibi

Caput tertium

placet: & christus disparuit quando voluit ab oculis
discipulorum in Emaus: & quando voluit viderunt eum &
cognouerunt. propterea dicit Aug⁹. xix. de. ci. dei. cxxvij.
Imperabit deus homini animus corpori. & cetera.
Istas quatuor dotes Paulus. i. Corinth. xv. posuit dicens
Stella differt a stella in claritate: sic & resurrectio mor-
tuum. Seminatur. s. corpus corruptibile: & sepelitur
in corruptione in terra: resurget in corruptione. s. im-
mortale. Ecce immortalitas siue impassibilitas. Et dicitur
seminatur. s. mortuus dum sepelitur. Nam apostolus vo-
cat sepelire: seminare. Sicut enim granum seminat ut fac-
iat fructum: ita seminatur corpus. & sepelitur: ut res-
surgat gloriosum cum fructibus. Sequitur textus. Se-
minatur corpus aiale & grossum materiale: surget cor-
pus spirituale. s. quo ad omne anime imperium quo ad motum
vel quia habebit conditiones spiritus ad penetrandum ubique
sine fractura. ecce dos subtilitatis. Seminatur in infirmitate
id est sepelitur corpus infirmum ab anima de difficili mobile:
quia corpus quod corrumpitur aggrauat animam. Sapientie. ix. Sur-
get in virtute. i. immobilitate. s. secundum voluntatem anime: per dotem
agilitatis. Seminatur. i. sepelitur corpus secundum Ambro.
in ignobilitate obscuritatis & deformitatis: surget in
gloria. i. cum claritate & formositate per dotem claritatis. De
istis quatuor dotibus dicebat Aug⁹. xxij. de. ci. c. xx. Ab-
erit a corporibus nostris: omnis tarditas: omnis deformitas: omnisque infir-
mitas: omnis corruptio. Tunc verificabit illud puer. ultio
Omnes domestici eius vestiti sunt duplicibus. s. dotibus anime
& corporis. Tunc verificabit illud Apo. vi. Date sunt illis
singule stole albe: & dictum est ut quiescerent adhuc modum
cum tempus donec impleretur numerus confratrum suorum. Et tunc di-
cet anima illud Ysa. lxi. Induit me dominus vestimentis salutis &
quasi sponsam ornatam me ornauit monilibus suis.

Sexta questiuuncula est: Si
 dotes aīarū & corporū in celo empyreo sint idē
 cū beatitudine ipsarū. Ad quā respondet nega
 tiue dicendo: q̄ dos differt a beatitudine in quīq̄. s. in
 subiecto: in numero: in modo: in vocabulo: & ī termi
 no. Primo differt in subiecto: q̄a beatitudo in est hoī
 scđm illud qđ est potissimum in eo. s. scđm intellectū.
 vt dicit phīl. ij. Ethī. Sed dos est etiā in corpore. Secū
 do dos differt a beatitudine in numero: q̄a beatitudo est
 vna tantū: dotes vero sunt plures vt patuit supra. Tercio
 differt in habēdi modo: q̄a dos datur sine meritis: sed be
 atitudo nō datur: sed reddit. Quarto differt ī significa
 to: q̄a dos est quidā ornatus corpīs & aīe. i. quidā decor
 beati in eterna beatitudine iugiter perseuerās: vt dictū ē
 Sed beatitudo pprie loquēdo nō est ornatus aīe: sed alī
 quid quod ex ornatu puenit. Quinto differt in termi
 no. i. ī fine vltimo: q̄a dos ordinatur ad delectabilē vnio
 nē: qđ patet q̄a dos est illud p̄ qđ sponsa delectabiliter
 iungit spōso. Sed beatitudo nō ordinatur ad cōiunctio
 nē: sed est ipsa cōiunctio aīe cū christo q̄ est p̄ operatio
 nē. i. p̄ ipsā dei clarā visionē. Vnde dotes nō sūt ipsa be
 atitudo. sed sunt quedā dispositiōes vel q̄litates vel or
 natus ex quibus beati ad beatitudinē ordinātur: ita q̄
 dotes sunt dona dīspōnētia ad cōiunctionē cum christo
 p̄ operationē. i. per īmediatam visionem Tho. in. iij.
 inīar. di. xlix. art. ij. elicitiue.

Prima questiuuncula est:
 Si vltra dotes p̄dictas quicq̄ aliud necessario
 requiratur ad verā & perfectā in celo empyreo
 beatitudinē. Ad quā respōdetur affirmatiue q̄ sic. Nam
 vltra dotes requirūtur tria. s. diuine gratie influētia: lu
 H

Caput Tertium

minis glorie refulgētia: diuine essentie clara euidētia.
Primo requirit influētia diuine gratie pbat ratione au
toritate: & similitudine. Nam nullus intellectu creat⁹
angelicus vel hūanus sua naturali virtute pōt ptinge
re vbi cōsistit pfecta beatitudo. habitat enī deus lucē in
accessibilē. & nos cū creati sumus ad increatū & diuinū
nō attingimus naturaliter: sed ad creatū & finitū: ergo
indigemus diuina gratia, ppter hoc Paul⁹. Ro. vi. dicit
Gratia dei vita eterna. .i. vita que est visio dei & ihesu
christi: quē misit pater in mundū: est ex gra dei Et prie
me ad thi. vi. Deus lucē habitat inaccessibilē quē nullus
hominū vidit. Vbi glo. dicit q nullus hoīm ad eā ex se
accedit: sed cui dat ex dono dei: donū autē dei est grā ei⁹
Et Ambro. sup Lucā cū Augu. in li. de vidēdo deū dī
cunt. Non est i ptāte nra videre deū: sed in ptāte illi⁹ ap
parere. Et subdit. Si nō in ptāte nra est vidēdi deū: est
in in ptāte nra gratiā pmerēdi vt videre possimus. Et p
bat etiā similitudine. Nam sicut aqua q inferior est igne
nō pōt esse calida nisi p ignē supiorē: ita intellectus crea
tus naturaliter infra deū ad diuinā essentiā sursum ferri
nō pōt nisi virtute grē i pius. Et sicut ferrū graue. sur
sum trahi nō pōt nisi virtute supioris magnetis: ita intel
lect⁹ hūanus grauis ad dei essentiā: nō nisi p gratiā ei⁹
eleuari pōt. Scdo requiritur refulgētia lumis glie: nō q
dē ex pte diuine essentie q de se Asq; medio maxime est
intelligibilis: sed ex pte intellect⁹ nri: vt. s. habilitet: for
tificet & eleuet. Primo qdē vt habilitet: qa sicut lux nō
recipit in corpe nisi corp⁹ disponat p diaphanū. .i. p trās
parentiā disponentē corp⁹ ad susceptionē lumis: ita in
tellectus noster nō suscipit istū actū. s. videre diuinā es
sentiā nisi disponat p lumē glie. Itē vt fortificet: nā ita ē
debilis intellect⁹ noster creatus & naturalis respectu dī

vine essetie: sicut ocl's vesp'tillio's ad lumē solis, ij. metha
 Ideo psal. dicit. Amictus lumie sicut vestimēto. Itē vt ele
 uet: nā cū diuina essentia distet i infinitū a qlibet intel
 lectu creato, intellectus creatus ei nō cōiūgeretur: nisi ad
 visionē ei' eleuaret p lumē gl'ie: quā virtutē eleuādū lu
 mē gl'ie n̄ hēt ex virtute, ppria cū sit etiā qd creatū: s; ex
 virtute quā ad hoc sortit a deo, de q lumine dicitur in
 psal. In lumie tuo videbimus lumē. Tercio requit ad p
 fectā beatitudinē diuine essetie clara euidentia: nā nūc de
 cognoscit a nob p creaturas: & p imaginē ipsarū & ve
 stigia, vnde dicit Damascē. Non dimisit nos deus in oī
 moda sui ignoratiā: sed oībus cognitio existēdi deū ab
 ipso inserta ē. Sed oportet q in patria al tiori mō cognos
 scat, s. p gloriā. & hoc mō clare videbitur essentia dei, nec
 posset eē aliter. Primo qā desiderū scōrū aliter esset
 frustra tū: qd esse nō potest. Desiderū aut eorū est illud
 Moy'si, Exo. xxxij. Ostēde michi gloriā tuā. & illud
 Philippi: loh. xij. Ostēde nobis patrē & sufficit nob. Itē
 pmiū in hoc cōsistit q deus videat pfecte & cognoscat
 sed hoc nō pōt esse nisi p essentiam videat: ergo Hec ex
 Tho. iij. cōtra gētiles. & Alexādro de ales. iij. pte sūme.

Octaua questiuncula est: Si
 o quinque sensus exteriores in glificatis corpibus i
 celo ēpyreo bñficabūtur. Ad quā videt qbusdā
 respōdendū negatiue: & primo sic. Nam si qnq; sens
 sus deberēt bñficari: hoc eēt p auctuationē cuiuslibet res
 pectu obiecti ipi' cōueniētissimē: sicut potētia intellecti
 ua bñficat in clara visiōe obiecti nobilissimē: qd ē diuina
 essetia: & de volūate q bñficat i dilectiōe sūmi boni. Si
 g potētie scētiue eēt finalis bñ: erit qlibet earū pfecte actu
 ata respectu obiecti nobilissimī & cōueniētissimī cui' ē

Caput Tertium

capax. Sed nō videt̃ que erūt vel esse poterūt illa obiecta
in qbus beatificetur p̃cipue tres sensus inferiores, s. olfa-
ctus: gūsus & tactus: cū res sensuales ī qbus illi sensus
delectātur nō erūt in regno celesti: q̃a ibi nō erūt tēperi-
es inter frigus & estū: nō erit sitis neq; esuries: nō fragra-
tie aromatū: non applicatio rerū sapidarū: sed erūt oēs si-
cut āgeli dei: non manducātes nō bibētes nec generatio-
ni vacātes: dicēte saluatore Mat. xxiij. s. aduceis carnalit̃
de statu future bñtudinis sentiētib⁹. Erratis inq̃t nesciē-
tes scripturas neq; virtutē dei. In resurrectione enī neq;
nubēt neq; nubent̃: sed erūt sicut angeli dei ī celo: ergo
non poterūt beatificari quinq; sensus hominū glorifica-
torū. Sed in contrariū est. Aug⁹. li. de p̃fectione iusticie
hoīs. vbi dicit: q̃ in plenitū dñe charitatis patrie implebit̃
p̃ceptū illud. Diliges dñm deū tuū ex toto corde: ex tota
aia: ex omnib⁹ viribus: qđ esse nō posset: nisi opatio &
vltus omniū humanarū viriū: & potentiarū in patria in
obiectis suis quīetarētur: vt declarat Tho. in. iij. di. xliij.
art. vi. Ad hanc dubitationē respondēdo: dicēdū est q̃
dupliciter loqui possū⁹ de beatificatione sensuū exte-
riorū hoīs gloriificati: videlicet aut quatum ad obiecta
eorū: aut quantū ad actus. Si loquamur quantū ad ob-
iecta: dicitur q̃ q̃libet potētia habebit obiectū suū. Nam
visus hēbit obiectū corp⁹ christi: qđ inter oīa corpa pul-
cherrimū erit & gratissimū ad videndū. vnde Iob. xix.
Scio q̃ redēptor &c. vsq; in sinu meo. Audit⁹ hēbit ob-
iectū christū naturalibus organis vocē formantē. Psal.
Auditui meo dabis gaudiū & letitiā. & hoc duplici. s.
cantādo & loquēdo. De loquēdo dicit̃. Cant. v. Aīa mea
liquefacta est: vt dilectus me⁹ locutus ē: dicit sponsa lau-
dans christū sponsum. De cantādo habetur in officio be-
ate Agnetis dicētis. Amo christū in cuius talamū itroiui

cui⁹ mater virgo est, cui⁹ pater semina nescit, cui⁹ michi organa modulatis vocibus cantant. Erit etiam ibi cant⁹ aliorum sc⁹torum: de q^o dicitur ab ecclesia. In ciuitate dⁿⁱ clare sonat iugiter organa sc⁹torum. Et i hymno dedicati⁹is dicitur. Omnis illa deo sacra & dilecta ciuitas plena modulis in laude & canoro iubilo trinum deum vnucumq^{ue} cum fauore pdicat. Erit etiam ibi cantus angelorum: sed non corporaliter. Sed vt dicit Criso. Cantus eorum est discursus vnus post aliud circa attributa & alias p^{er}fectiones dei q^{ue} cum intelligunt discurrendo letant & iubilant i cognoscendo: & affirmantes replicant ad vnum quodq^{ue}. Sanctus: sc⁹tus: sanctus. Odo⁹rat⁹ habebit obiectum suum. s. corpus xpi: de q^o dicitur. Can. i. In odore vnguentorum tuorum. i. non vnus simplicis aromatis: sed q^{ui}si imixtura omnium odorum. Ideo adolefcetule. i. omnes creature electe. &c. Tactus habebit obiectum suum s. corpus xpi & carnes aliorum sanctorum. Gustus habebit obiectum suum: suauitatem corporum glorificatorum. psal. Gustate & videte. &c. Si autem nos loquamur de actuati⁹one sensuum. s. si vere odorabunt vere comedent: vere tanget. &c. Dicitur q^{od} circa hoc quadruplex est modus dicendi. Primus est: q^{od} in glorificatis corporibus sensus erunt suspensi ab omni actu ratione vehementissime conuersio nis intellectus ad obiectum beatificum: quemadmodum accidit in vehementibus & p^{ro}fundis contemplationibus: in quibus contingit taliter hominem rapi: vt omnis sensus ita destitutus sit viribus q^{ue} etiam obiectis applicatis non sentiunt. Si ergo hoc facere possent contemplatio possibilis vie: videtur a fortiori q^{od} simile suspensionem sensuum facere possit beatifica contemplatio: q^{ue} erit in patria. Nec videtur quare ibi sensus a sensibilibus actuari oporteat: vbi intellectus omnium sensibilibus species & differentias clare conspiciunt in verbo. Secundus modus dicendi est: q^{od} sensus glori

Caput Tertium

ficati corporis nō erūt destituti virib⁹ modo superius dī
cto: imo erunt in eis actus lōge q̄ hic pfectiores. Aliq
tñ sensus q̄rum obiecta nō congruūt regioni celestī vt
olfactus: gustus & tactus erunt ibi sine actuatiōe a p
prijs suis obiectis. Et alij sensus quorū obiecta statū ho
minū taliter dispositōrū decent aut illam regionē deco
rant ibi actuabunt ab obiectis suis cōuenientissimis: vt
visus in claritate luminis: & forte etiā auditus. Terti⁹
modus dicēdi est: q̄ in regione illa celesti quomodocūq;
diuina dispositiōe sicut erunt realiter obiecta cōueniē
tissima oīm sensuū vt dictum est. Ita etiā erunt actuatō
nes omniū respectu obiecti cōuenientissimi: ga nō vī
detur qd phibeat corpora glorificata esse diuersorū co
lorum: & flagrare odoribus: & sonare vocibus suauissi
mis. potest etiā corpus christi gloriosum obiectalē in
fluxum obiectorum quicq; sensuum supplere: q̄ supplet
ibi obiectum visus. iuxta illud Apo. xxi. Et ciuitas illa
nō eget sole neq; luna vt luceant in ea: nam claritas dei
illuminabit eam: & lucerna eius est agnus. Quartus
modus dicēdi est: q̄ quilibet sensuū erit cōuenientiss
ime actuat⁹ non quidem ex influxibus obiectalibus
obiectorum ppriorū: sed diuina essentia tales influxus
supplebit sicut fieri pōt: cū obiectaliter influere ptineat
ad potentiam actiuam. Et phoc videtur esse q̄ finaliter
hoibus glorificatis deus erit oīa in omnibus. Vnde bñs
Aug⁹. xxij. de. ci. dei. c. vlti. dicit. Quid enim est aliud
quod per pphetam dicitur. Ero illorum deus nisi ego
ero vnde fatientur. Ego ero quecunq; honeste deside
rantur & vita & salus & virtus & copia & gloria: honor
pax & omnia bona. Sic enī & illud intelligitur quod
ait apostolus. Vt sit ipse omnia in omnibus. ipse enim
erit finis omniū desiderii. Quintus modus dicēdi est

predicabilis. s. q. potentia visiva videbit nō per intelles-
 ctum: vt nunc faciunt sancti: sed per actum videndi in-
 tramittendo & suscipiendo ab obiecto: vt dicit ph̄s in
 de sensu & sensato. Et tunc adimplebitur illud Luce.
 iij. Videbit omnis caro salutare dei. i. christum. Et ysa.
 xxxiij. Regem in decore suo videbunt: & oculi eorum
 cernent terram de longe. Vnde nec differentia situum
 nec altitudo corporū vel montiū poterit impedire visi-
 onē oculorum sanctorum. Et Aug⁹. xxi. de ci. dei dicit
 Durum est dicere q. sancti talia tunc corpora habebunt
 vt non possint oculos claudere & aperire cum velint:
 sed habebunt oculi illi corporei officium suū: vtetur
 q. illis spiritus per spirituale corpus. Sed videtur q. oclī
 gloriosi cum erunt lucidissimi actu non poterunt reci-
 pere species visibiles ab obiectis: & per consequens ibi
 non erit actus videndi. Exemplū patet in speculo quod
 directe ponitur sub radio solis. Speculū enim tunc non
 recipit speciem corporis oppositi. Ad hoc respondet
 sanctus Tho. in. iij. di. xliij. q. intensio luminis nō im-
 pedit receptiuum speciei in pupilla dūmodo remaneat
 natura diaphani: vt patet in aere: qui quanto plus illu-
 minatur: tanto magis videtur: nisi sit defectus ex parte
 videntis. Quod autē in speculo non fiat species in radio
 solis non accidit ex lumine: sed ex hoc q. species in spe-
 culo fit per reflexionem: quod non contingit in pupilla
 Reflexio autem non fit nisi in aere opaco. fortitudo
 autem radij remouet opacitatem a speculo: & ideo
 species nō resultat. Erit secūdo ibi actus proprius auriū
 sensibiliter. Nam aures beatorum corporum non erūt
 vt idolorum: sed audient voces & laudes reales domi-
 ni. Ysaie. li. Gaudium & letitia inuenietur in ea gra-
 tiarum actio & vox laudis. Et Psalmista. Exultationes

Caput Tertium

dei in faucib⁹ eorū. Vbi dicit Aug⁹. Q⁹ corda & lingue
nō sufficient laudare deum. Et Tho. in. iiii. d. xliiij. di-
cit. q⁹ laus vocalis erit in patria. Erūt etiā ibi species can-
tus nō solum decise ab obiecto: sed etiam aliorū aialium
p species influxas a deo. Non enī erūt philomene & ces-
tera aialia cantātia: vt p̄sentialiter fluant voces & cant⁹
ab ore eorū. Sed huius cantus erunt desup̄ influxi. Nec
erit falsum iudiciū sanctorū audientiū sicut in frenetiz-
cis: sed cognoscent desup̄ sic verum esse. hoc mō loquitur
Canti. ij. Flores apparuerūt in terra nostra: vox turturis
&c. Audient etiam ibi risus: vt dicit Tho. q̄lib. x. scdm
illud iob. viij. Donec impleat os tuū risu. Erit tertio vsus
& actus p̄prie sensibilis odoratus nariū: vt dicit Tho.
in. iiii. d. xliiij. Cum ecclesia cantet: q⁹ odor suauissim⁹
erūt corpora sanctorū. aliter enī essent vt idola. Et plus
hic emitterēt odorē ossa sanctorū q̄ ibi corporum. Et p̄-
batur etiā ratiōe: nā si de cadauerib⁹ damnatorum cor-
porū ascendet fetor vt dicit ysaie. xxxiij. & Apoc. xiiij.
vt dānati puniant̄ in fetore: scdm illud psal. Ignis sul-
phur & spūs pcellarum pars calicis eorum: ergo de cor-
poribus sanctorū ascendet odor vt sancti etiam p̄mien-
tur in odore. Qd si arguat q⁹ odor requirit mixturā ca-
lidi: frigidi: humidi & siccī: contrariorū: q̄ vbi sunt: ibi
necesse est esse corruptionē. Cum ergo corpa sanctorū
sint incorruptibilia. ergo. Ad hoc dicit q⁹ dos impassibilis
tatis donata sc̄is facite eos in corruptibiles: licet habeant
veras carnes cōpactas ex humido & sicco: calido & frigi-
do reductis ad p̄portionē optimā: vnde & sunt corpa
idonea vt sint odorifera & suauissima. Erit q̄rto actus
gustus sanctorū nō in alimēto: sed vt dicit Tho. in
iij. di. xliiij. quantū ad saporū iudiciū. Vnde iob. vi. di-
cit. Quis gustare poterit quod gustatū afferet mortē qd

quidē iudiciū saporū erit (vt dicit Tho. vbi supra) p
 immutationē lingue ab aliq̄ humiditate cōiuncta. Qd
 si contra arguat: q̄a si sic: seq̄retur q̄ saliuā esset premis
 um essentialē ipsius gustus. Respōdet dupliciter. Vno
 modo q̄ gustus fiet in actu p̄ imutationē spiritalē si
 ue intentionalē absq̄ sumptione cibi & masticatione
 facta a corpore xp̄i: & corporib⁹ sanctorū mediāte sapore
 eis formaliter inherēte: quē corpa si masticata fuissent
 anteglorificationem nata fuissent imutare suo sapore
 ipsum gustū. Scđo dicit q̄ Tho. nō dicit q̄ saliuā imu
 tabit gustū sanctorum/asserit iue: sed reliquit illud in du
 bio. de cui⁹ gustus actuatione/ dicit Psal. Gustate & vi
 dete quoniam suauis. &c. Erīt quito actuat⁹ sensus tac
 tus: vnde Tho. dicit. Infer digitū tuum &c. Vnde dñs
 iesus dixit Marię magdalene volēti eum tangere. Noli
 me tangere/ nō dum enī ascendī ad patrem meum: q̄si
 diceret: quādo ero ibi tangetis. Et pbat⁹ hoc ratioib⁹.
 Primo q̄a ibi sensus tactus nō est idolorum. Scđo q̄a
 hic sensus nō erit ceteris sensib⁹ actuat⁹ inferior. Tertio
 q̄a totum hominē oportet beatificari in xp̄o et felicitari:
 qd nō esset si deficeret a sua actuatione tactus: ergo omēs
 quinq; sensus beatificabuntur. Visus dicet: Video bo
 na domini in terra uiuentiu. Auditus: Audiam quid
 loquatur in me domin⁹ deus. Odoratus: In odore vn
 guentorum tuorum currimus &c. Gustus: Gustate &
 videte quoniam suauis est domin⁹. Tactus: Leua eius
 sub capite meo: & dextera illius amplexabit⁹ me. Quis
 autem istorum quinq; modorum erit quo verius vires
 & potētie inferiores beatificabuntur: mortalib⁹ non cō
 stat. p̄pterea dicit Aug⁹. xxij. de ci. dei. ca. vlti. Temere
 inquit diffinire non audeo quod cogitare nō valeo.
 Sufficere tñ debet mortalibus hoc scire & credere q̄ que

Caput Tertium

oculus non vidit/nec auris audiuit/nec in cor hominis
ascendit: pparauit deus is qui diligunt eum. Sed forte sa-
pienter dubitabit quisq; ad huc circa actum odoratus &
auditus. Nam primo sensus odoratus in actu suo esse non
potest nisi aliqua corruptione facta: quia odor non sen-
titur sine aliqua fumali euaporatione/ que in quadam
resolutione & corruptione consistit. post resurrectionem
vero nichil corrumpetur: quia tota creatura vestietur qua-
dam virtute incorruptionis: ergo sensus odoratus non
erit ibi in actu. Ad hoc respondet Tho. in. iij. xliij di-
cens. Quidam posuerunt quod odor nichil aliud est quam
quedam fumalis euaporatio: sed hec positio non potest esse
vera: quod patet ex hoc quod vultures currunt ex odore pre-
cepto ad cadauer ex locis remotissimis: nec esset possibile
quod euaporatio aliqua pertingeret a cadauere ad tam re-
mota loca etiam si totum resoluereetur in vaporem: &
precipue cum sensibilia in equali distantia ad quam li-
bet partem imutent. Vnde odor quandoque imutat me-
dium: quandoque & instrumentum spirituali imutatione
sine aliqua immutatione pertingente ad organum. Sed
quod aliqua euaporatio requiratur: hoc est: quia odor in
corporibus est humiditate conspersus. vnde oportet res-
olutionem fieri ad hoc quod percipiat. Sed in corporibus
gloriosis erit odor in vltima sua perfectione nullo mo-
do per humidum suppressus/ vnde imutabit spirituali
immutatione: sicut odor fumalis euaporationis facit:
& sensus odoratus in sanctis: quia nulla humiditate im-
pedietur/ cognoscens non solum excellentias odorum:
sicut nunc in nobis non contingit propter nimiam cere-
bri humiditatem: sed etiam nimias odorum differentias.
Secundo dubitatur circa actum sensus auditus scilicet si
in celo empyreo erit laus vocalis: & si formabuntur ibi

voce: & videtur q̄ nō. Nam omne corpus in quo for-
matur vox: & per quod sit motus: in medio oportet q̄
contineat aerem: & sit diuisibile per densitatem & ra-
ritatem. Sed si in celo empyreo erit laus vocalis: vt di-
cunt aliqui: & sancti inambulēt p̄ illud: vt dicitur Sa-
pien. iij. Fulgebunt iusti & tanq̄ scintille in arundinetis
discurrent: ergo erit ibi aer & condensatio & rarefactio
aeris. Sed vbi cūq̄ est densitas & raritas/est generatio
& corruptio: cū sint quedam principia corruptionis &
generatiōis: ergo oportet dicere vel q̄ ibi nō sit vox lau-
dis/ nec mot⁹ p̄ mediū. Aut si dicat q̄ sit ibi vox laudis
dicere oportebit q̄ ibi sit aer & cōdensatio & rarefactio
& p̄ consequens generatio & corruptio: & duo corpa
possint esse simul: que oīa repugnant excellentie corpo-
ris celi empyrei. Ad hoc respondet Tho. ij. sūia. q. di. ij.
q. ij. ad quintū argumentū questiuēcule secūde dicens: q̄
celum empyreū est locus angelorū: aīarum: & hoīm.
Angelorū autē & animarum exutarū cōstat q̄ nō erit in
celo empyreo laus vocalis. Sed vtrū hominū sit futura
laus vocalis post iudiciū: quidam dicunt q̄ nō: sed solū
mentalis que dignior est: quia nō erit ibi respiratio quā
requirit vox. ij. de aīa. Alij dicunt q̄ ibi erit vocalis laus
vt nichil in sanctis vacet a laudē diuina neq̄ mens neq̄
lingua. Quomodo autē esse possit ita dicunt q̄. s. in pul-
mone & instrumētis vocalibus est aer naturalis cōplan-
tatus: sicut aīalia habent etiā spiritū cōplantatū: & p̄ il-
lum aerē poterūt sancti voces formare. & hoc quātum
ad aliquid videt esse cōueniens: quia ad formationē vo-
cis nō est necessaria expulsio vel attractio aeris: vnde re-
spirando vel expirando nō pōt aīal vocē formare. ij. de
aīa. sed quo ad aliquid videt insufficiens: quia ad vocē
nō tantū exigit aer interior: sed etiā exterior: cuius cō-

Caput Tertium

fractiōe & motu sonus deferat̃. Propter hoc addendū
est & dicendū q̃ quedā sensibilia deferūtur ad sensum
sc̃dm esse spirituale tantū: sicut species colorū. Quedam
autē cōtingunt organum sc̃dm esse suū materiale sicut
in gustu & tactu. Quedam vero deferunt̃ vtroq; modo:
sicut species odorū cū permixtiōe fumalis euaporatiōis
quādoq; tñ species extendunt̃ vltra fumalē euaporati
onē. & similis est de sono et motu: ibi tñ species soni de
fertur sc̃dm esse spirituale tñ: vnde nō oportebit esse mo
tum in medio: aut fractiōnē aut cōdensationē. Vel pōt
dici q̃ erit etiam ibi contractiō celi empyrei: nec hoc ce
det in eius ignobilitatē: q̃a erit instrumētū motum a lin
gua glorificata: & materia vocis prolata in laudē diuiz
nam nec ppter hoc sequitur q̃ sit generabile & corru
ptibile: quia raritas & densitas sūt equiuoce dicta in il
lo corpore & in illis corporibus: sicut etiā ponūt astro
logi inter duas speras q̃ nō possunt scindī: esse aliquod
spatium repletum corpore diuisibili: cum in illo spacio
sit motus planetarū sc̃dm motum epicidī. Item p̃ mira
culum fieri potest q̃ duo corpora sint in eodē loco: qđ
oportet esse ad minus dum corpus gloriosum supra ce
lum empyreum transferetur mediante celesti corpore
quod nō scinditur. Quid autem de his verum sit incer
tum est quia nec fide determinatur: nec p̃batur ratione.
Ex Thoma & Henrico de Assia elicitiue.

Quonaquestiūcula est: Quid
n & quot sunt aureole q̃ si parafernales martyrū
cōfessorū: & virginū in celo empyreo. Ad quā
respōdet: q̃ aureola est quoddā gaudiū accidētale q̃ bea
ti gaudēt de bonis operibus a se factis: q̃ p̃ victoriā acq̃si
uerūt. Nam victoribus coronā dat̃. Circa quā aureolā

quatuor declarabuntur. scilicet essentia sufficientia; eminen-
tia; correspondentia. Primū est essentia; nam dictum
est q̄ aureola est gaudium quoddam accidentale. Pro
quo sciendum est q̄ in beatis est duplex gaudium. scilicet
essentiale & accidentale. Primū enī premiū vel gaudiū
beatorum est essentiale; quod consistit in perfecta con-
iunctione anime ad deum per visionem & fruitionem
dei in quantum anima p̄fecte coniungitur deo; vidēdo
amando eū & fruendo; & hoc premiū similitudinarie
corona aurea nominatur triplici ratione. Primo signi-
quia corona est p̄prium signum regie dignitatis. Sed
per istud premiū essentiale quod in dei visione consi-
stit quodāmodo efficitur homo particeps diuinitatis &
per consequens regie dignitatis; vt dicitur Apo. v. Feci-
sti nos deo nostro regnum & sacerdotes. Secundo hoc
premiū essentiale vocatur corona ratione circuli. Nam
figura circularis est perfectissima eo q̄ nichil sibi addi
potest quin sit ea minus; & significat premium & gau-
dium essentiale beatorū; cui nullum premium addi po-
test quin sit eo minus; quod patet quia nichil est maius
visione dei. Tercio premium essentiale vocatur aurea
ratione materie siue nūmi; q̄a sicut auro nullū metal-
lum est preciosius; ita visione dei; que est premiū essen-
tiale sanctorum; nullum aliud premium est maius &
nobilius. Qd̄ autē aurum sit inter metalla preciosius pa-
tet ex valore & raritate. patet etiā quia nulla egritudo
apparet in eo; neutra enī pars eius est intemperata aut
imperfecta; vt dicit Hermes egyptius. Omnia enī metal-
la fiunt ex sulphure quasi ex parte & substantia semi-
nis paterni; & ex argento viuo quasi ex matre & mē-
struo; quod menstruū coagulatur in substantiā embri-
onis virtute sulphuris digerentis ipsum & adurentis;

Caput Tertium

que duo. s. sulphur & argentū viuū in auro sunt magis
lucida & purificata per loturas fortissimas ita q̄ nichil
vinctuositatis cremabilis nec humiditatis aquee flegmati
ce potest amplius euaporari: vt patet in anulo aureo cir
cūdante digitū nō tingēte: n̄ sic in anulo argēteo v̄l alio
rū metallorū: q̄ plus & minus tingūt corpa cōtigua: vt
dicit albertus in. iij. mineraliū. c. vij. Secūdū p̄miū v̄l se
cundū gaudiū beatorū in patria additū p̄mio essentiali
ip̄sorū. i. visioni diuine est accidētale: & vocat̄ aureola
diminutiue: q̄a quasi minūm est hoc p̄miū accidentale
respectu p̄mij essentialis visionis diuine. De q̄bus coro
nis aureis & aureolis tanq̄ de p̄mio essentiali & acci
dentali dicit̄ Exo. xxv. Archam de lignis sethim (q̄ sūt
imputribilia: vt dicit Iosephus) cōpingite & deaurabis
eas auro mūdissimo intus & foris: q̄d significat p̄miū
essētiāle. Faciesq̄ alterā coronam aureolaz p̄ circuitū q̄d
significat p̄miū accidentale. De prima corona dicit̄ Eccl̄
xlv. Corona aurea sup̄ caput eius expressa signo sancti
tatis. De sc̄da cātat ecclesia. Filie ierusalē venite & vide
te martyre cū corona. s. victorie p̄ q̄ datur in die solēnita
tis & letitie. Secūdo circa aureolam videnda est eius suf
ficiētia. s. numeralis. Nam tres ponūtur esse aureole. s.
virginū martyrū: & doctorū siue p̄dicatorū. Probat̄
Nam corona dat̄ p̄ victoria: q̄ cū quadā pugna agitur:
nam nō coronabitur nisi q̄ legitime certauerit. ij. Th̄.
ij. Sed triplex est genus sanctorū q̄ in mundo viriliter
pugnarūt & vicerūt. s. virgines: martyres & p̄dicatores
ergo triplex erit corona aureola q̄ dabit̄ sanctis p̄ vi
ctorijs & de hoste triūphis. Prima aureola debet virgi
nibus de bonis operibus a se factis ratione virginitatis
Cuius ratio est: q̄a corona victoribus datur vt patet sup̄
q̄ vbi ē specialis ratio victorie ibi debet specialis aureola

Sed per virginitatē aliq̄s vel aliqua obtinet singulārē
 & specialem victoriā de carne contra quam bellū ge-
 rūt: vt patet Gal. v. Spiritus concupiscit aduersus carnē
 & ecōuerso: ergo virginitati speciale gaudiū accidentale
 debetur & datur/ qđ a ureola nominatur. Ad cuius eui-
 dentiaz est sciendū qđ illis tñ virginibus debet aureola
 qđ ppositū habuerūt virginitatem perpetuo conseruan-
 di: siue hoc ppositū fuerit voto firmatū/ siue non: quod
 qđem ppositū q̄uis aliqñ fuerit interruptum: integrita-
 te tñ carnis manente dūmodo in fine vite istud ppositū
 inueniatur: debetur aureola. Cuius ratio est: qđ licet vir-
 ginitas carnis reparari non possit. tñ virginitas vel cor-
 ruptio mentis per penitentiam reparatur & ad plenu-
 restituitur: & ideo si mens finaliter remanet incorrupta
 habebit aureolā. Non enī ē dubiū quin tales de corpo-
 ris incorruptione gaudebūt. Si autē corruptionē men-
 tis sequatur corruptio carnis/ pccata aliquo instrumē-
 to vel alio modo: talis amittit aureolā: & debet humil-
 liter & verecunde a cōsecratione abstinere: nō tamē res-
 pellitur a cōsecratione: quia ecclesia iudicat solū scđm
 ea que apparent in foro exteriori. Si uero p violentias
 amisit integritatem carnis: nō pdit aureolam. Nam nō
 corrūpitur corpus: nisi fuerit corruptus animus. Vnde
 beata Lucia dixit. Si me inuitā violari feceris: castitas
 michi duplicabitur ad coronā. non qđ duas aureolas ha-
 beat: sed quia duplex premium reportabit. Vnum pro
 virginitate custodita: aliud p iniuriā quā est passa: imo
 si violēter aliqua oppressa cōcipiat: ex hoc tñ meritum
 virginitatis nō perdit: nec aureolam. Sed dicet aliq̄s: si
 aureola debetur victoriē de pugna: vbi nulla est pugna
 vlt victoria/ ibi nec aureola. Sed virgo Maria nō habuit
 pugnā carnis: ergo nec aureolā qđ falsuz ē. Respondet

Caput Tertium

q̄ virgo maria habet aureolā p̄ premio virginitatis: & licet nō habuerit pugnā carnis ab intra: habuit tñ tentationē que est ab hoste: qui nec ipsū xpm reueritus est tētare. Secūda aureola debet̄ martyrib⁹. Cuius ratio est: q̄a speciali victorie debetur aureola specialis: vt patet supra sed martyr de tyranno habet victoriā specialē ergo. Ad cuius euidentia sciendū q̄ duplici ratione alia qua victoria dicit̄ magna. Primo ratione pene mortis que est vltimū terribiliū. iij. Ethī. Secundo ratioe cause honestissime/que causa est xps. & hec duo in martyrio considerantur: & p̄cipue causat: quia martyrē nō facit pena/ sed causa. p̄pter q̄d ille qui p̄ fidei cōfessione moritur/ siue de fide a persecutore interrogetur siue nō: & moritur aureolā obtinebit. Similiter si q̄s. R. p. ab hostiū impugnatione defendit: q̄ xpi fidē corrūpere molimur: & in tali defensione moriatur aureolā habebit. Similiter si q̄s mortale vuln⁹ p̄ xpo accipiat: & aliquāto tpe superuiuat martyr ē: & aureolā nō p̄dit. vt patet de beata Cecilia. Si aut̄ mortale vulnus nō accipiat: & tñ exinde postea moriatur: nō tñ negligētia sua in curādo: aureolam habet. Si etiā vulnera nō mortalia susceperit: & post hoc carcerē subit nēs moriat̄: martyr est: & aureolam meretur: vt beatus Marcellus. Si aut̄ afflictio p̄pter xpm vsq̄ ad mortem continuata nō fuerit: nō erit martyr: vt patet de beato Siluestro multas p̄ xpo penas passus: qui tamen in pace vitam finiuit: nec martyr fuit nec aureolam meruit. Tertia aureola debetur doctorib⁹ vel predicatoribus: illis. s. q̄ ea solū predicant & docent que ad salutē p̄tinent animarū. Cuius ratio est: quia victorie speciali specialis aureola debet̄: & ideo sicut per virginitatem & martyriū aliquis de carne & mundo specialem victoriam habet: & p̄ cōsequens aureolā specialem

lem. Ita etiā. qñ aliquis nō solum a corde suo: sed etiā a
 cordibus aliorū diabolū p̄ errorē in pugnante repellit
 aureolam mereť. Cuius ratio est: quia talibus salutaris
 bus documētis diabolū velut quibusdā spiritualibus ar
 mis expugnat: de quibus dicit. ij. Corinth. x. Arma mi
 litie nostre nō sunt carnalia: sed spūalia. Prelatis autē q̄
 bus competit ex officio docere vel predicare aureola nō
 debet nisi actu predicet. Ratio est: q̄a corona nō debet
 pugne & victorie habitualis: sed actuali. scđm illud. ij.
 Thī. ij. Non coronabit nisi q̄ legitime certauerit. Et iō
 quibuscūq; legitime exercentibus actum istū. s. docendi
 vel p̄dicandi debet aureola. Tertio circa aureolā aduer
 ti debet preeminētia dignitatis: que ex tribus p̄tibus pōt
 cōsiderari. s. ex pte pugne: permanētie: & materie. Pri
 mo modo aureola illa est potior q̄ fortiori pugne debet:
 hoc modo aureola martyrum alijs aureolis supeminet:
 quia ibi est difficilior pugna. Secūdo modo potest cōsi
 derari aureola ex pte p̄manentie: & sic aureola virgī
 num alijs aureolis supeminet: quia pugna carnis peri
 culosior ē in quantū est diuturnior & magis nobis emi
 net ē vicino. Tertio pōt aureola cōsiderari ex parte ma
 terie de qua est pugna: & sic aureola doctorū & predica
 torū inter oēs est potior. Cuius ratio est: q̄a pugna do
 ctorū vel predicatorū versatur circa bona intelligibilia.
 Aliē vere pugne. s. virgīnum & martyrū versantē circa
 passiōes. Quāvis autē vna aureola sit scđm qd̄ maior
 altera. simpliciter tamē loquēdo aureola martyrū iter
 omnes est potior. qđ p̄batur ratione: auctoritate: & ob
 seruatiōe. Ratiōe sic. Vbi pugna est difficilior: & victo
 ria maior: ibi aureola potior: sed pugna & victoria mar
 tyrū est huiusmodi: ut patet supra. ergo. Secundo p̄bat
 auctoritate Mat. v. Beati qui p̄secutionē patiunt p̄pter

Caput Tertium

iustitiā &c. Dicit glo: q̄ oēs alie beatitudines p̄ficiunt
in ista. Tertiō p̄bat obseruatione ecclesie: nam ecclesia
in cōmemoratione sanctorū preponit martyres videli
cet doctoribus et virginibus ad ostendendū preeminē
tiam martyrū respectu doctorum & virginū. Hec om̄ia
Tho. in. iij. di. xlix. arti. v. Quarto circa aureolam cons
sideranda est correspondentia. i. cui parti dotiū aureole
correspondet. Respondetur q̄ parafernalibus. Parafer
nalia autem sunt que mulier habet extra vel vltra do
tem a parentibus & amicis. C. de pactis conuenis tam
sup dote. l. hac lege. & ff. de iure dotiū. l. Si ego. §. dotis
& glo. in. c. ex litteris. de pignoribus. In quib⁹ bonis pa
rafernalibus maritus non habet aliqd ius ministrandi
muliere contradicente/ nisi illa bona tradiderit marito
vt. l. fi. C. de dotis promissione. quo casu maritus habet
ad ministratiōē: & de fructibus pōt cum vxore viuerē:
vt dicit textus & ibi Bartholus. Et hec sunt satis de pri
mo receptaculo animarū separatarum. s. celo empyreo.

Tertia questio sub hoc ter
tio capite prime decadis est de secūdo recepta
culo aīarū separarū. s. de inferno: sub q̄ tresdecī q̄
stiūcule soluent: q̄rum q̄libet infra suo ordine declarabit.

Prima questiūcula est: Si
infernus post mortē reperiat scdm veritatē/an
sit in fictiōe ad terrendū laicos: & temporalia
bona ab eis extorquendū. Ad quā questiunculā videt
primo respondendū negatiue/argumētis Platonis &
Origenis: & primo argutis Platonis vt adducit Aug⁹
xxi. de. ci. dei. c. xij. sic. Omnis pena diuina vel legalis
adhibet ratione emendatiōis: aut p̄fectus ad virtutem.
Sed post transitum huius seculi demones & dānatos ex

contemplatione pene eterne peccatorum nō penitebit
 nec peccare cessabūt: & beati de cōmuni lege quacūq;
 occasione data nō poterunt melius in bono p̄ficere: ergo
 post hanc vitam nō est ponendus infernus: nec pene
 eterne illius. Maior patet p̄ psalmistā dicentē. Cum
 occideret eos querebant eum & reuertebant & diluculo
 veniebant ad eum. Et iterū. Imple facies eorū igno-
 minia & querent nomen tuū dñe. Et Isidorus dicit. v.
 Ethimologiarū. & ponitur. iij. di. c. causa constitutiōis
 legū est humanā coercere audaciā & nocendi facultatē
 refrenare. & in glo. ff. de iustitia & iure. l. iustitia. Ode-
 rūt peccare boni virtutis amore. Oderūt peccare mali
 formidine pene. Minor p̄batur per Grego. iij. dialogo
 rū. c. xxxvj. & ponitur in. c. qualis. xxv. di. dicens. Qua-
 lis hinc quisq; egreditur talis in iudicio finali presenta-
 tur. Quod dictum oportet intelligi de egrediētibus aīa-
 bus in statu damnationis vel saluationis: ita videlicet q̄
 mortalis culpa hīc p̄ penitentiam aut baptis̄mate nō de-
 leta cū tali culpa deferatur ad iudiciū: nuncq; post deletus
 ra neq; remissura. Et Eccēs. x. dicitur. Si ceciderit lignū
 ad austrum aut ad aquilonē: in quocūq; loco cecide-
 rit: ibi. s. semper erit. Lignum est homo. Aquilo infer-
 num designat: & celū austrū. Et Eccēs. ix. dicitur. Quod
 cūq; facere pōt man⁹ tua instāter operare: ga nec op⁹
 nec ratio nec scientia erit apud inferos quo tu properas
 Et q̄ etiam beati in merito nō possint proficere patet:
 quia meritum p̄tinet ad statum vite presentis. Vnde
 Paulus dicebat. Ecce nunc tempus acceptabile: ecce
 nunc dies salutis. Et ysaias. Tempore accepto exaudiui
 te: & in die salutis auxiliatus sum tui. Item secundo ar-
 guit Plato sic. Quidam phōz & poetarum finxerunt
 deorsum esse infernū locū tristissimū/omni genere pes-

Caput Tertium

narū & miseriarū plenū/ibiq; descensuras p̄ditorū aias
sine fine puniendas. Finxeruntq; iras & beneficentias
deorū: & dearū: nō qđ sic verum esse animo crederēt cū
tenerent nichil de penis post mortem futurū esse malis
sed hoc fingeant p̄pter tyrannorū timorē. s. vt princ̄i
pes tyranni timerentur a subditis: vt dicit Aug⁹. vi. de ci.
dei. Item. iij. de ci. dei. dicit Aug⁹. Q; antiqui⁹ presidē
tes in ciuitatibus finxerūt multa falsa de dīs & locis pe
nalibus: existimātes illa esse vtilia si credant a populo ad
retrahendū ipsum a vicijs & vocandū ad virtutes. Pro
hac opinione loquebat̄ Satius in thebayde dicens.

Primus in orbe deus fecit timor. Et Cicerō pri
mo libro. de natura deorū dicit. Quidā totā de dīs im
mortalibus opinione factā esse dixerunt ab hominibus
sapientibus. R. p. causa vt quos ratio nō posset: eos ad
officiū religio duceret. et Ci. li. iij. inuectiuarū in Catel
linam inquit. Itaq; vt aliq̄ inuita formido ip̄obis esset
posita: apud inferos quedam illi antiqui supplicia im
p̄ijs constituta esse voluerūt. Idem ponit Seneca trages
dia sexta. metro quinto. Et platonici vt dicit Aug⁹. vbi
supra. dicere soliti erant vtile esse in ciuitatibus vt viri
fortes: & si falsum sit: ex dīs genitos se esse crederēt: vt
audacius res magnas diuine stirpis fidētia aggredieretur
Secundo arguit p̄ hac pte exitialiter & venenose Ori
genes: q̄ vult omnes damnatos & etiam demones in fi
ne mundi p̄ diuinam misericordiam saluari: & per cō
sequens infernū nō reperiri saltē post iudiciū vniuers
sale. & primo sic. Sapie. xi. dicit. Misereris omniū dñe
& nichil odisti eorū que fecisti: sed inter omnia cōnu
merantur etiam damnati: & demones: ergo & illorum
in fine mundi miserebitur deus. Et Gen. vi. dicit. Non
p̄manebit spiritus me⁹ in hoīe in eternū: quia caro est:

sed spiritus dei: vt ibidem glo. dicit: accipitur p indigna-
 tione. Indignatio autē dei & pena quā infligit videntur
 idem esse: ergo si spiritus nō permanebit. i. indignatio
 dei in homine in eternū: ergo nec pena similiter. Item
 xxxv. Psal. dicit. Homines & iumenta saluabis dñe, se-
 cundum Origenē homines. i. rationales. & iumenta. i.
 demones. Et iterum: nūquid in ira sua cōtinebit mis-
 ricordias suas: q̄si dicat nō. Ira autē dei est punitio eius.
 Et Anselm⁹ libro cur deus hō. ait. Non ē iustū vt deus
 creaturā rationalē quā ad beatitudinē fecit oīno perire
 sinat. sed inter rationalē creaturā sunt etiā dānati: ergo il-
 los in eternū p̄ire nō sinet. Itē deus vult oēs hoīes saluos
 fieri: vt dicit Paulus. i. thī. ij. Sed volūtas dei est tā effi-
 cax vt necesse sit oīno īpleri: & ei nemo aliquo mō res-
 sistere pōt: nāq; quēcūq; voluit: fecit i celo & in terra: vt
 dicit Psal. ergo oēs hoīes etiā dānati saltē post iudiciū sal-
 uabunt: & p cōsequēs nō erit infernus post iudiciū. Sz
 qm̄ hāc Platonis & Origenis erroneā opinionē qdam
 carnales hoīes bonis huius sc̄i iebriati: vt licenti⁹: glo-
 riosius & voluptuosius viuere possint sequunt. Idcirco
 pbabo breuiter quīq; rōnibus: & auctoritatibus: & exē-
 plis: esse infernū ante & post iudiciū. Et primo rōne di-
 uine pfectiōis. Nam deo cōpetit misericordia & iusti-
 tia. Omnes enī vie dñi misericordia & veritas: inqt psal.
 & alibi. Potestas tibi dñe ē & misericōdia. & reddes vnicui
 qd scdm̄ opa sua. Si enī esset iust⁹ sine misericōdia esset cru-
 delis. & si misericors sine iustitia: esset insipiēs: vt i. c. dīz
 sciplina. xlv. d. pp̄erea dicit Tho. i. par. q. xxi. p totum
 q in oī ope misericordia & iustitia dei reperit. Miseri-
 cordia si qdem quantū ad primā radicē: vt puta creatio-
 ni in oībus: & in hoīe creatio illius: & finis beatitudinis
 eius: q̄ ex sola bonitate diuine volūtatis dependet. Iustis

Caput Tertium

tia distributiva vero i quantū reddit unicuique scdm eos
rū naturā: dignitatem: & merita: in hoc mūdo vñ in fu-
turo: ppter ea dicit **Dio⁹. viij. c. de di. noib⁹.** Oportet vi-
dere in hoc verā dei esse iustitiā q̄ oībus tribuit ppria
scdm vnus cuiusq̄ existētiū dignitatē: & vnus cuiusq̄
naturam in pprio saluat ordine & virtute. Ergo sicut ex
misericordia eternaliter bonos remunerabit in celo: ita
ex iustitia malos ppetuo dānabit in inferno. Secundo
pbatur rōne oppositorū cōditionis. Nam cū in natura
reperiū vnū oppositorū siue contrariorū: inuenitur &
reliquū. xi. metha. & .ij. de celo. (nisi tamē vnū esset insti-
tūtū) Sed reperitur locus scdm phōs: vbi est absentia oīs
cōtrarietatis: & p̄sentia totius pulchritudinis: diapha-
nitatis: luminositatis: vt patet de nouē celis mobilibus
ab oī cōtrarietate semotis. primo celi. ad quos ascendūt
aīe bonorū ad cōpares stellas de mēte Platonis: siue secū-
dum grecos & valdenses reperit locus & aliqua regio in
superficie terre temperatissima: oībus delectationibus
gratissima: omni terra excelsior: sita in oriēte & dextra
parte celi q̄ nobilior est sinistra. ij. de celo. qui dicit pas-
radisus terrestris: siue ortus deliciarū: siue paradisus vo-
luptatis. Gen. i. ad quem locū vsq̄ ad diem iudiciij ascē-
dunt aīe nō plene purgate: scdm grecos & **Valdenses.**
Siue reperitur locus scdm theologos christianos inco-
gitabilis pulchritudinis: & indicibilis dispositiōis in glo-
ria: vbi omne bonū sine oī malo: vbi lumē indeficiēs &
pax dei que exuperat omnē sensum: qui est celum em-
pyreū circūstans imēdiate omnes nouē celos mobiles:
in q̄ loco sanctorū aīe requiescūt: & sempiterno euo &
diuinitate fruunt. Ergo ex opposito reperibilis ē & esse
debet aliq̄s loc⁹: vel aliq̄ regio subterranea i cētro circū-
dans mediū mundi sūme deorsum: q̄ regio quodā igne

est plena: & naturaliter tenebrosa: oī influxu celestis lux
 minis priuata: ex eo q̄ elementū terre hāc regionē circū
 stans/est simpliciter opacū: carēs penitus diaphanitate:
 sine q̄ lumē nūllq̄ diffundi pōt vñ penetrare. In q̄ regio
 ne est oē malū sine oī bono: & oīa cōtraria corū q̄ sunt
 in corpibus celestibus siue in paradiso terrestri: siue in
 celo empyreo vbi dānati in sc̄m sc̄i cruciabunt. Tercio
 pbat ratione honeste eq̄tatis. Nam sc̄m canonistas &
 legistas in dubijs semitā debem⁹ eligere tutiorē. Extra
 de homicidio. c. ad audientiā. & extra de clerico excōica
 to ministrāte. c. illud/dicit q̄ i dubijs via tutior ē eligēda
 & extra de sponsalibus. c. iuuenis. dicit in his que du
 bia sunt qđ certius existimamus tenere debemus. & de
 penitētijs. d. viij. dicit Aug⁹. in. c. nemo. §. si q̄s aut. Tene
 certū & dimitte incertū. Vnde Cicero primo officiorū ait
 Bene p̄cipiūt q̄ vetant quicq̄ agere qđ dubites equū sit
 an iniquū. Et iuriconsult⁹ dicit in. l. semp. ff. de regu
 lis iuris. Semp in dubio benigniora p̄ferenda sunt. Idē
 in. l. in ambiguis co. ti. Cum ergo benignius sit & hone
 stius & rationi magis consonū credere: q̄ malī qui hic
 absq̄ timore mala perpetrāt: nō castigati in hoc seculo:
 alibi puniant post mortē i inferno: q̄ q̄ semp hic gaudē
 tes in iniquitate reportent de malis tractis cōmodū p
 talibus: & virtute post mortē ditenē: gauisi semp in vita
 iniquitate: vt dicit de pe. di. viij. nullus. ergo oīno p tali
 bus ponendus est infernus post mortē. Argueret enim
 aliter ex continuo hic malis/nec hic/nec alibi post mor
 tem punitis deum esse iniustū: imitē: improuidū: & par
 tiale: quod esset imitius: inbenignius & itutior semi
 ta ad credendū. Quarto pbat ratione diuine cōmina
 tionis. Nam deus & xp̄s & sancti minant infernū mas
 lefacientibus post mortem. sc̄m illud Mat. xxv. Ibunt

Caput Tertium

hi in supplicium eternum. Iusti aut in vitam eternam. & Iob. xxi. Tenent tympanum & cytheram & gaudent ad sonitus organi ducunt in bonis dies suos: & puncto ad inferna descendunt. Sed si dicas quod infernum minatus est Christus ut terreat malos & ad bonum convertat: non ut penas inferat. Audi. Grego. iij. dialo. c. xxxvi. Quid si quis dicat: idcirco eternam penam peccantibus minatus est Christus ut eos a peccatorum perpetracione compesceret. Respondet: quod si falsum est quod deus minatus est: ut ab iniustitia corrigeret etiam falsa pollicitus est ut ad iustitiam provocaret. Sed quod hoc etiam infans dicere presumat: quia si deus minatus est quod non erat impleturus: tunc cum alterere ipsum misericordem volumus: eum fallacem esse: quod nephas est predicare compellimur. Hec. Grego. & Hiero. ad Pammachium & oceanum propter hoc sic scribit. An putamus fratres quod iocando prophete predicant: ridendo loquantur apostoli: Christus iudicium infantiliter comminet. Sed ioci non sunt ubi supplicia intercidunt. Si iocando passi sunt: credantur: & iocando locuti. Isaias serra secatur. Daniel leonibus deputatur. Paulus truncatur gladio. Petrus in cruce: domini exemplo suspenditur. Et hoc totum ut nos a peccatis sua doctrina reuocarent. hec ille. Quinta ratio est: ratione vniuersalis mundi condicio. Nulla enim communitas particularis: nulla dominatio temporalis sine aliquo iustitie loco est: eo quod iustitia maxime perfectionis est. Nam ait deus Deuter. xviij. Maleficos non sinas vivere super terram: ergo & in toto mundi regno de quo nemo alius nisi deus dominus est (quia dominus est terra & plenitudo eius) debet assignari aliquis locus tormentorum ubi diuina iustitia in reprobos ostendatur: & hic locus dicitur infernus. Secundo probatur existentia inferni auctoritatibus: & primo sacre scripture Gen. xx. xviij. dixit Iacob. ad Ruben: visa tunica filij Ioseph sanguine

tineta. Descendā ad filiū meū lugens in infernū. & Numeri. xvi. Dathan & abiron descenderēt in infernum uiuētes. & Virgi. in sexto. Facilis descēsus auerni. Noctes atq; dies patet attri ianua dītis. Sed retrocare gradū superasq; euadere ad auras. Hoc opus hīc labor est. Et ibidem idē. En qsq; suos patimur manes &c. & Iuuenalis li. i. saty. ij. dicit esse aliquos manes &c. Et Sene. i. trage dia dicit. Quisq; est placide &c. Vide ante in q̄stione de aīarum imortalitate. Et Ouidi. 4. metham. Est via de clīuis funesta nubila saxo. Ducit ad infernas per inuita silentia sedes. & infra. Mille capax aditus & apertas ubiq; portas vrbs habet. Et Lactantius sexto institutio num de inferis dicit. Zeno stoicus docuit & sedes piorū ab ipīs esse discretas: & illos q̄dem quietas ac delectabiles incolore regiones: hos vero penas luere in tenebrosis locis: atq; in ceni voraginibus horrēdis. Tertio p̄batur existentia inferni exemplis. & primo illius tyranni impatoris Trayani qui vt fert: ad preces beati Gregorij de inferno ereptus & ad p̄sentis uite statum reductus penitentiā egit: vt dicit in. iij. dialogorū. c. xxvij. Ex q̄ exemplo tria correlaria sequunt. Primū q̄ nichil p̄hibet ali quem ante resurrectionē generalem aliq̄ de causa deo nota ad uitā hanc resuscitandum: fuisse mortuū in peccato mortali: de q̄ resuscitat? penitentiā acturus erat. Secundum quod sequitur est: q̄ nō valet dicere. Iste moritur in peccato mortali. igit̄ dānabitur. sed benefic sequitur. Iste in peccato mortali moritur: & ad uitā p̄sentē iterum nō resurget: igitur illud peccatū nō remittet: sed dānabit. Tertiū quod sequitur ē: q̄ oēs auctoritates q̄ dicunt q̄ in inferno nulla est redēptio. vel in inferno nullus amplius confitebit deo. Intelliguntur de morte finalī illorū q̄ amplius ad p̄sentis uite statū post generalem

Caput Tertium

resurrectionē nō resurgēt. Secūdo idem patet exemplo illius de cuius sepulchro oibus vidētibus flāma exiuit. & exemplo illius de cui⁹ sepulchro clamatū est: ardeo: ardeo: vt Greg⁹ veridice refert in. iij. dialogorū. ca. iij. Probant etiā infernū esse stridor humanis vlulatus & gemitus ceteraq; mēsticie signa: que ponit Statius libro secundo thebaydos de habitantibus in acchya: vbi est mons altissim⁹ a deo vt neq; vēti/neq; pluuiē ibi aliqd possint: vbi talia etiā qñq; audiunt. Et greg⁹. iij. dialogorū adducit montē ethne in Siciliā vbi crebro audiūt penarū voces. Et etiā infernū pbat̃ur ex multiplici reductione animarū ad corpora vt manifestarēt penas & alia que fieri viderūt apud inferos: sicut veridice refert beatus Greg⁹. libro. iij. dialogorū. c. xxvij. vbi in p̃ncipio dicit. Superna pietas ex magna misericordie sue dignitate disposuit: vt nōnulli etiā post exitum repente ad corpus redeant. & tormenta inferni que audita nō crediderant: saltē visa p̃timeſcant: vt patet de Lazaro qui nūq; risit resuscitatus: qui & ita se post castigauit ieiunijs: vigilijs & laboribus vt se vidisse tormēta apud inferos etiā si lingua taceret: cōuersatio loqueret̃. hec ille.

Nunc ad tria argumenta Platonis in fronte huius q̃ stiūcule facta respondet. Et ad primū dicit: q̃ erroneū est dicere cū philosophis q̃ frustra erūt pene eterne: cū pfectus penarū esse desinat: & ideo finiende. Sicut forte sequit̃: frustra sunt medicine: & ideo finem habiture quia egri curari nō possunt: & sani nō possunt infirmari. Quia scdm̃ irrefragabilē catholicorū religionis veritatem: pene damnatorū in eternū erūt ppter tria: videlicet ad iustitie dei declarationem: ad vniuersi decorem p bonorū & malorū comparationē: & ppter beatorū legitimatōē vindictā videntū iustissime fieri in eos qui

se in hac vita iniuste glorificauerūt. iuxta illud. **L**etabitur iustus cū viderit vindictā: manus suas lauabit i sanguine peccatoris. **A**d secundū autē & tertīū dicendū: q̄ philosophi & poete qui finxerūt infernū esse ppter. **R.** p. vilitatem: nō credentes de facto esse infernū: meruerunt nō sapientes: sed insipientes dici. **T**ū primo: quia huiusmodi penarū fictiones scdm fidem sunt illicite si cut sunt in dubie. **T**um secūdo: q̄ etiā scdm rationē naturalē veritas q̄ est virtus nobilis p̄tens ad intellectū & ad regulandū affectū nō est p̄ qualicūq̄ cōmodo abi cienda cū bonū honestū sit preferendū bono vtili: sed p̄ fictionē illā vtilē. **R.** p. & virtus & veritas & bonū honestū abiciebat: ergo nō erat licitū fingere zc. **N**ec est via dei aut p̄cessus ratiōis: vt hoīes simplices reuocent a peccatis: & puocent ad virtutes p̄ deceptiones vel errores: vel fictas fabulas: vt faciūt poete. **N**am q̄ talib⁹ medijs vsi sunt nō p̄fuerūt hoībus: nec. **R.** p. sed maxie nocuerūt sicut exitus p̄baurit: quia exinde successu tempis execrabiles errores radicati & firmati fuerūt in populo gentili: q̄ post xp̄o veniēte cum magna difficultate vix extirpari potuerūt. **M**ediā aut cōgrua retrahēdi hoīes a vitijs: & ad virtutes puocandi sunt vere eruditiones: apte increpatiōes: deuote exhortatiōes: p̄missiōes bonorū: cōminationes penarū tā p̄ntis q̄ futuri seculi: nō quidem fictarū: sed oi ambiguitate remota verissimarū: quibus medijs qui vere vtiūt: sapiens merito dici pōt. **A**d p̄phanā preterea & hereticā op̄inōē in hoc **O**rigenis dici primo: q̄ demones nunq̄ saluabunt. **N**am vt dicit **D**amasce. **H**oc est angelis casus: quod hoībus mors. **S**ed hoīes post mortē si i peccato mortali moriant: eorū nulla est redēptio ex inferno. **E**rgo & angeli post casum facti sunt similiter irrecuperabiles: propterea dicebatur.

Laput Tertium

Mat. xxv. Ite maledicti in ignē eternū q̄ paratus est dīa
bolo & angelis eius. Et Apo. xx. dicit. Diabolus q̄ sedu
cebat eos missus est in stagnū ignis & sulphuris vbi &
bestia & pseudo pphete cruciabūtur die ac nocte in sc̄la
seculorū. Sed p̄ hoc sc̄la seculorū in scriptura solet eterni
tas designari: ergo. Qd etiā mali hoīes in hoc mundo
et postea dānati nunc saluabunt: patet ratiōe. Nam si
in fine oēs saluarent: sequeretur q̄ oēs possent ad libitū
offendere deum: et in mūdo gaudere: et postea vellet
vel nollet deus saluaret eos: et sic de delitijs ad delitias
trāsirent: p̄sentib⁹ et futuris bonis fruerētur: hic ventrē
plenū et ibi mentē haberent: in vtroq; seculo essent pri
mi et sic postremo in terra et in celo apparerēt glorios
si qd̄ est impossibile: vt dicit Hieronymus ad Iulianum.
Ad auctoritates vero extorte et infideliter ab eo pro sua
falsa opinione adductas respōdetur: et primo ad primā
dicit: q̄ illa distributio omniū debet accipi vt sit acco
modata sc̄dm hunc sensum. s. omniū eorū quos dignos
misereri diuina iustitia noscet. Dammati autē post mor
tem: & demones post casū sunt irreuerabiles. Vel di
catur q̄ distributio illa intelligitur p̄ generibus singu
lorum: & nō pro singulis generū: vt declarabitur ad vl
timū. Et ad illud Gen. xi. dicitur: q̄ intelligitur de ho
mine sc̄dm genus suum vnde indignatio fuit ablata per
christi passionē. Et ad illud psal. nunqd obliuiscet mis
fereri de⁹ aut cōtinebit in ira sua misericordias suas: di
citur q̄ intelligit de his qui sunt vasa misericordie: q̄
ipsi nō p̄ meritis suis: sed deo miserāte de miseria liberat
Ad auctoritatē vero Anselmi dicit: q̄ itelligatur de na
tura tationali absolute & simpliciter vt sit sensus: de na
tura angelorū & de natura hoīm vniuersaliter nō est iu
stū oēs p̄ire: sed nichil phibet aliquē eorū p̄ire & aliquē

saluari. Ad illud autē Psal. Hoīes & iumēta saluabis dñe
 rñdet negādo expositiōnē Origenis. Ad vltimu rñdet
 Aug⁹. exponēdo auctoritatē apostoli, primo vt sit dī
 stributio accomoda scđm hūc sensum. Deus vult saluos
 fieri oēs hoīes qui saluantur: nō q̄a nullus hō sit quē sal
 uū fieri nō velit: sed q̄a nullus salu⁹ sit quē nō velit sal
 uū fieri. Secūdo exponit sic: vt fiat distributio p generi
 bus singulorū: & nō p singulis generū. & scđm hūc sen
 sum deus vult de quolibet statu hoīm saluos fieri mares
 & feminas: iudeos & gentiles: paruos & magnos: non
 tñ oēs de singulis statibus. Et licet auctoritas apostoli
 posset trahi ad istos sensus: tñ quia nō sūt de virtute ser
 monis. Dicendū est aliter scđm Damascenū li. ij. ca. vl
 timo. Q, volūtas diuina diuidit in voluntatē antecede
 tem & cōsequentē. Volūtate autē antecedente deus vult
 oēs hoīes saluos fieri. Volūtate autē cōsequēte nō. Et q̄a
 volūtas antecedēs nō semp implet: ideo nō oēs saluant
 Ad sciendū autē quid appellat in deo volūtas antecede
 s & quid volūtas cōsequēs. Notandū q̄ in volūtate diui
 na cū sit sūme simplex nō pōt diuersitas inueniri. Raz
 tione tñ volūtā nichil phibet eā diuersimode cōsiderari
 scđm diuersas cōditiones volitorū. Volitū autē scđm
 q̄ nūc loquimur in creatura rationali: ordinabile est in
 beatitudinē in quo est duo considerari. s. illud qđ ordi
 nat: & auxilia eius quibus iuuat ad cōsequendū finē ad
 quē ordinatur. Et scđm vtrūq; istorū pōt accipi distin
 ctio volūtatis in antecedentē & consequentē. In eo enī
 qđ ordinat ad beatitudinē ē cōsiderari naturā & psonā
 quantū ergo ad naturā deus vult oēs hoīes saluos fieri: ī
 quantū dedit oībus naturā capacē & ordinabilē ī beati
 tudinē, quantū vero ad personā nō vult oēs hoīes saluos
 fieri: actiōes autē sūt suppositi & psonē. Et q̄a multi de

Caput Tertium

uiant a fine ultimo p̄ suas actiōes prauas: iō quantū ad
ea que sūt p̄sone nō vult deus oēs personas saluas fieri
Prima voluntas dei dicit̄ antecedēs: scđa cōsequens: q̄a
prius debet cōsiderari natura ordinabilis in finē q̄ acti
ones p̄sone q̄bus finis cōsequit̄ cū ab ipso deuiat. Ses
cūdo pōt̄ hec distinctio volūtatis antecedentis & conse
quētis sumi quantū ad auxilia quibus creatura iuuatur
sunt enī quedā antecedentia q̄si quedā cōia auxilia que
dan̄t oibus hōibus vt salui fiant. s. liberū arbitriū: pre
cepta consilia & huiusmodi quibus oēs possunt dirigi
in his que p̄tinēt ad salutē. Sūt nichilominus quedā spe
cialia: vt gratia: virtutes: p̄seuerantia in bono & huius
modi que dan̄t quibusdā specialiter & singulariter: er
go q̄a cōe p̄cedit ordine nature illud qđ est speciale/vo
lūtas diuina scđm q̄ respicit cōia auxilia dicit̄ volūtas
antecedens. p̄ vt aut̄ respicit specialia dicit̄ consequens.
& isto modo vult deus oēs hoīes saluos fieri voluntate
antecedēte sed nō cōsequēte. Volūtas aut̄ antecedēs nō
semp̄ implet̄: quia nō est volūtas simpliciter: nec volū
tū volūtate antecedēte solū: sed scđm qđ. Nam volūtas
de salute alicui⁹ est voluntas practica que necessario re
spicit cōditiōes p̄ticulares suppositōrū q̄rum sunt actio
nes. hoc aut̄ nō facit antecedēs volūtas: sed consequēs:
& iō q̄ vult deus volūtate antecedēte solū nō simpliciter
vult paup̄ qđ nō oportet eā impleri. Hec collectiue ex Tho.
i. pte. q. xix. art. vi. & dñō Henrico de assia sup̄ Gen.

 Secunda questiuncula est:
An in cētro terre: vel vbi sit situs & positi⁹ locus
infernī. Ad quā sic respōdet̄: q̄ loc⁹ infernī vbi sit
certitudinaliter doctores theologi nō ponūt. Magister
enī sn̄ias in. iij. ppe finē. xlv. di. dicit sic. Ignis eternus
cuiusmodi sit & in qua mundi vel terre pte futurus sit

hominem scire neminē arbitror: nisi forte cui spiritus
 diuinus ostēdit. Et Aug⁹. in libro retractionū. ca. xxix.
 retractans qđ dixerat. xij. super Gen. dicit sic. Magis
 michi videtur dicere debuisse qđ sub terris sit qđ rationē
 reddere cur sub terra esse credat. Et Greg⁹. in. 4. dialo-
 gorum interrogatus an sit credendum infernū esse sup
 terram vel subrus dicit. Hac de re temere diffinire non
 audeo: nōnulli nanq; in quadā terrarū parte infernū
 esse putant. Alij vero hunc sub terra esse existimāt. hec
 ille. Alij vero dicunt qđ infernus sit in opposito aride axe
 que est inter equinoctialem & polum articum in quo
 lo co viget excessus caloris. Vel est sub aliquo polorum
 vbi est excessus frigiditatis. Potest etiam esse aliqua rez
 gio in superficie terre sub aqua: vel super aquā per mo-
 dum magne insule intemperantissima: molestissima:
 horribilissima: de formissima que dicitur infernus: &
 huic imaginationi consonat quod dicunt quidam in
 extremis partibus septentrionis vltra noruegianos ha-
 bitantes: vbi dicunt esse multa demonia. & clamores &
 tumultus horribiles audiri ab inhabitantibus insulas.
 Dominus autem petrus de taranta. & Tho. & Ricard⁹
 & dominus Bonauentura. in. iij. d. xliij & dominus
 Henricus de Assia sup Gen. Suadet tribus cōgruentijs
 esse infernū in centro terre. & primo ratione diuine or-
 dinationis sic. Deus cū sit sapiētissimus oīa scđm exigen-
 tiā suarū naturarū i suis locis statuit & ordinauit. Nam
 sapientis est ordinare. primo. meīa. & Aug⁹. dicit. xix
 de ci. dei. ca. xij. qđ ordo ē pariū di spariūq; rerū sua cui-
 q; loca tribuēs dispositio. Sicut ergo naturalib⁹ & corpa-
 lib⁹ reb⁹ oppositis assignauit diuersa loca opōita cor-
 respōdētia pprijs earū naturis: vt puta rebus leuibus:
 locū sursum & circūferentiā: & reb⁹ grauibus locū ife-

Caput Tertium

rius & centrū mūdi. Ita & spūalib⁹ rebus loca cōueniē
tia earū naturis statuere debuit: vt leues. s. & spūales vi
ri q̄ corda sua sup terrā ad celestia & spūalia infixerunt
ad: circūferentiā toti⁹ mundi & in sūmo celī statueren
Graues vero & pētis pōderosi q̄ corda sua bonis terres
nis sup terrā indebite fixerūt: tenderēt ad mediū toti⁹ &
circa centrū mūdi atq; in pfundo iferni. Scđo idē pbat
rōne assimilatiōis. Nam loc⁹ & locatū debet assimilari
siue pportionari. 4. phisī. Pctōres aut tres hnt cōditiōes
elongationē: obscuritatē: & frigiditatē: nā peccatū diuī
dit & elongat hoīem a deo. puer. xv. Longe est dñs abī
piis. pctōres sūt obscuri. excauit enī eos malitia eorū:
Sapie. ij. & iō in tenebris ambulāt: & vie illorū tenebre:
& lubricū: & angel⁹ dñi coartās eos Pctōres sūt frigidi
p pētū q̄ dicūt venenū aīe ab Aug⁹ li. 83. q. Venenū at
vt dicūt lido. i. ethimo. est frigidissimū: ergo loc⁹ nouis
simus: obscur⁹ & frigidus eis debet: Infernus aut in me
dio & in cētro mūdi existēs ē sūme elongat⁹ a celo: ē na
turaliter tenebrosus: oī influxu celestis lumīs priuat⁹: ex
eo q̄ elementū terre hāc regionē circūstans ē simpliciter
opacū carens penitus diaphanitate sine qua lumē nūq;
diffundi potest vel penetrare: est frigidissimus naturalī
ter: vnde dicūt tartarus a tremore frigoris: vt dicūt lido
rus: eo q̄ ibi nec radius solis penetret nec adsit motus
aeris. Tertio pbat idem ratiōe oppositionis sic. Loca op
posita: oppositas & cōtrarias cōditiōes & naturas solent
habere: sed paradīsus terrestris est aliq̄ regio in supficie ter
re tēperatissima sita in parte orientali & dextera pre celi
que regio est gratissima oībus delectatiōibus. Ergo in
fernus poni debet ex opposito in inferioribus partibus
terre: interioribus siue centralib⁹ spere terre: vī supficiali
bus terre opposite axe axi: que inferiores dicunt respez

ctur nostri: que regio est intemperatissima: remotissima
a celo omnibus molestijs & contrarietatibus plena. Itē
paradisus terrestris oppositus inferno (vt dicunt docto
res & historici) habet omnia que requirunt ad bonita
tem loci: ciuitatis & regionis. Ad que requirit conue
niens dispositio montium: scaturigo fontiu: decursus
fluminu: nobilitas plantarum: iocunditas animaliu: i
fluentiaru bonitas: aurarum siue ventorum regularitas:
temperies elementoru. Vnde & Damascen⁹ libro secū
do sententiaru dicit. Paradisus terrestris est positus in
oriente omni terre excelsior tēperato: tenuissimo ac pu
rissimo aere fulgens: plantis semp floridus: comat⁹: bo
no odore repletus: & omnibus gratissimis oblectationi
bus plenus. Ergo infernus habere debet omnia contra
ria paradiso terrestris: & per consequens si paradisus in
summo sit: infernus debet esse in infimo loco mundi.
Secundo pbatur eadem cōclusio auctoritatibus: & Pri
mo Ione. ij. Proiecisti me in pfundum in corde maris.
vbi glo. dicit. q sicut cor est in medio & centro aialis:
sic infernus in medio terre. mediū autē terre est centrū
ei⁹. Et Iob. x. Dimitte ergo me zc. Et Psal. Liberaisti me
ex inferno inferiori. vbi dicit glo. Augustini q duo sūt
inferna: superius & inferius. Terrena in habitatio vbi
est caro & sanguis: decessio & successo mortalitatis &
mutabilitatis. Infernus est superior: sed ab hac terrena
inhabitatione & inferno itur ad infernū inferiorē. Pro
pter hec duo inferna missus est filius dei vndiq; liberās
ad vnum infernum missus est nascendo: ad aliū mor
riendo. Hec Aug⁹. Et Ysaías. xiiij. Infernus subtus con
turbatus est. Et Math. xij. Sicut fuit Ionas in ventre ceti
tribus diebus & tribus noctibus: ita erit filius hominis
in ventre terre tribus diebus & tribus noctib⁹. Et Pros

Caput Tertium

uerbionꝝ. ix. In pfundis inferni cōuue eius. & Apo. v. dicit: q̄ iohānes cum vidisset librum signatum septem sigillis: flebat quia nō videbat dignū aliquem illū apere neq; in celo neq; in terra neq; subtus terrā. Liber est sacra scriptura. apertus. i. patefactus a christo qui fuit de tribu iuda. Et inuit iohānes subtus terrā: quasi ibi sint aliqui scia prediti vt demones: aīe mortuorū qui hic sapientes habiti sunt: vt sancti patres: pphete & multi philosophi. & in glo. xij. q. ij. c. temp⁹ in verbo abditi dicit. Infernus est sub terra & celū supra. Item. xxij. q. iij. ca. hec aūt vita. & Grego. in quarto determinās: quid de loco inferni credat dicit. Hoc animū pullat q̄ idcirco infernus dicit: q̄a inferius iacet. Idē dicit Isido. xij. ethimo. vnde infernus dicit etiā gehēna. a geos q̄ est terra: & hēnos q̄ si pfundū: q̄ si in pfundo situs. Et Virg. in sexto introducit Eneā alloquentē Didonē: dicentēq;. Infelix dido verus michi nūcius ergo. Venerat/ extincta ferroq; extrema secuta. Funeris heu tibi cā fuit: p̄sidera iuro. Et superos/ & si q̄ fides tellure sub ima est. Inuitus regina tuo de litore cessi. Et Seneca tragedia. i. i. troducitur thesē inuocantē. Fas oē mūdi teq; dñantē p̄cor regno capaci: Teq; quā tota irrita q̄siuit ethna mater. Vt iura abdita & opta terra liceat ipune loq. Et vltia tragedia de virtute loquēs dicit. Nunq̄ stigas fert ad vmbas inclita virt⁹ Viuite fortes noc letheos seu a p̄ ānos. Vos fata trahent. Sz cū sūmas exiget horas. Consumpta dies iter ad superos gloria pandet. Exēplis etiā veritas p̄dicta patere pōt ex Grego. iij. moral. c. xxxij. Et a scō Cyrillo ad Augu. in trāsitu bti Hie. hec collectiue ex. 4. sniāz: et ex henrico.

Tertia questiuuncula est: Si alibi q̄ in cētro terre reperiant ī superficie terre loca in quibus aīe dāpnatorū penas luant. Ad

quā sic responderet: q̄ vt **Greg⁹**, dicit iij. dialo. **Omnis**
 potens deus ad correctionē uiuentiū in hoc mūdo in q̄
 busdam patētib⁹ in sup̄ficie terre quasdā damnatorū
 aīas penas luere: voluit ostendere vt mētes infidelitū q̄ in
 ferni tormēta esse nō credūt tormentorū loca videant q̄
 audita credere recusant. Et infert. c. xxiiij. li. vbi supra.
 quendā sanctū heremitā q̄ in insula Lipparis Sicilie
 morabat vidisse q̄ aīa theodorici regis in ollam vulcani
 ibidē ebullientē piecta fuit p̄ Iohannē papā & Simachū
 patriciū quos ille rex añ occiderat. Et iuste dicit ibi bea
 tus greg⁹ ab illis in ignē mitti apparuit: quos i hac vita
 iniuste iudicauit. Itē in. iij. c. narrat de quodā romano
 cui in extremis laborātī apparuit nauis pata: qua ip̄e &
 qdā vicinus suus adducēdi erāt in Siciliam: q̄ statim post
 hoc fuerant sibi mortui. & subiūgens dicit greg⁹. q̄ ver
 ro ille morēs se ad Siciliā ducendū testatus ē. qd sentiri
 aliud pōt: nisi p̄ ceteris locis in ei⁹ terre insulis eructāt
 igne tormētorū olle patuerunt: q̄ vt solē narrare q̄ vo
 uerūt lassatis q̄tidie finib⁹ crescūt vt mūdi termio app
 pinquāte quantū certū est illic ampli⁹ exurēdos colligi
 tāto & eadē tormētorū loca ampli⁹ videāt ap̄iri. hec gre
 go. Ex ista autē narratiōe apparet q̄ per ollas vulcani in
 telligunt qdaz putei flāmiuomi: vlt quedaz cauerne ter
 re flāmaz spirantes sulphureā. Quare autē olle ille vulcas
 no attribuant p̄ p̄ Isido. li. xxij. ethi. dicētē q̄ iuxta sup
 stitionē gētiliū: vulcanus in fornacibus fabroz q̄si deus
 ignis habitare dicit. & p̄ ip̄m figuraliter ignis intelli
 solet: quēqdē p̄p̄i mltas vtilitates quas hoi confert (ab
 Isidoro ibi enumeratas) gētiles eū deū posuerūt: ip̄sum
 noīantes vulcanū: quē tūc ridere dicūt qn̄ ignis q̄si to
 nitrūa emittit & scintillis strepit. & iterū Isido: li. xv di
 cit q̄ quedaz īsule circa Siciliāz vulcanie dicunt: ex eo q̄

Caput Tertium

ipse sicut mons ethna ardeat: & sunt octo quarū noīa ibi ponit. Et prima vocatur lipparis zc. Ethna vero est mens ab incenso sulphure: quo plenus est: flāmas spirans. Et dicit Isidorus q̄ mōs ille hēt ab ea pte qua eurus & africanus flāt spelūcas sulphure plenas: que ventis illis agitate & cōmote flāmas emittunt terribiles: itaq̄ putatum est a q̄busdā ibi infernū esse. Sed horū opīnionē illa que prece denter de situ inferni dicta sunt stare nō pmittunt. nō enim omnis locus in quo vel a quo aīa luit penam dānationis vsq̄ in diem iudicij est principalis locus inferni. Sed q̄dam sunt particulares in quo (causa nota deo) quedā damnatorū aīe vsq̄ ad diem iudicij penas luunt. Henricus de Allia super Genesim.

Quarta questiuncula est: Quis ordo & que habitudo est sub terra triū locorū penaliū. s. purgatoriū: limbi: & sinus abrahe: vel sanctorū patrū/ad infernū. Ad quā sic respondet: q̄ de habitudine & ordine triū locorū penaliū ad infernū est duplex opīnio. Prima est pbabilis videlicet q̄ infernus est regio centralis terre: & q̄ q̄libet alia regio inferi illā orbiculariter circūstet scdm sub & supra pportionaliter p differentijs incolarū in idignitate vel dignitate: ita videlicet q̄ cū sint quatuor totalis inferi regiones scdm cōmunē doctorū opīnionē, s. infernus inferior: limbus puerorū: purgatoriū: & sinus abrahe: vel limbus patrum. Infernus est regio centralis infima & imediate post eam regio puerorū q̄ in solo peccato originali decesserūt. Sup quā est regio purgationis aīarū quā circūstat regio que vocat sinus abrahe: vel limbus patrū: Prime due regiones sunt damnatorū: sed differūt quo ad penā sensus & penā dāni solā. Alie due non

sed sūt vel fuerūt saluādorū. Alia opinio de ordine locorū:
 penarū ad infernū/est: q̄ iste q̄tuor regiōes sese orbiculari
 ter nō circūdant: quod pōt tribus modis cōtingere. Pri
 mo modo: si imaginamur quandam piramidē terre
 magnā cuius conus sit centrū mūdi: & basis sit tota sup
 ficies terre arida: & illam piramidē imaginemur diuisā
 per lineas vlt sup̄ficies trāuersales in quatuor regiōes
 scdm̄ sub & supra distantes: quarū infima sit infernus
 & ceterē sup̄ eā ordine predicto. Secūdo mō iste q̄tuor
 regiōes possunt se ad inuicē habere ad modū quatuor
 sperarū: sup̄ inuicē imēdiate vel mediate positarū: ita q̄
 centrū mūdi: & aliē tres directē ad vnā differentiam po
 sitionis celi situent̄ sup̄ eaz. Tertio mō esse pōt q̄ tres re
 giōes nō cētrales astent centrali a diuersis differentijs po
 sitionis: vt puta vna ab oriente: alia ab occidēte: & tertiā
 a meridie vel ex opposito: & sic sunt quatuor imagina
 tiōes de constitutiōe regionū inferi. Sed prima est p̄
 babilior & dictis sanctorum cōuenientior. Quicquid
 tū sit de cōstitutiōe dictarū regionū: videt̄ tū verisimili
 ter ponendū q̄ inter sinū abrahe & infernū inferiorē
 sit quedā distantia mediā q̄si inuia vndecūq; & amfra
 ctibus cōfusa. Nam dicit̄. Luce. xvi. q̄ diues epulo ele
 uatis oculis vidit a longe Abrahā & Lazarū in sinu ei⁹
 vbi videt̄ localis distantia denotari. Et iterū ex hoc q̄ ibi
 dictū legi ab abraham. Et in his oībus inter nos & vos
 chaos magnū firmatū est: vt hī qui volunt hinc trāsire
 ad vos nō possint: neq; inde huc transire. Quod lito
 teraliter acceptū videt̄ de notare interpositionē itineris
 imtransibilis: licet doctores exponant illud mystice.
 Pro hac etiam opinione facit illud dictū in p̄sona sapie
 in create. Eccī. xxiij. Penetrabo omnes inferiores par
 tes terre & inspiciam oēs dormientes & illuminabo oēs

Caput Tertium

sperantes in dño. Ex quib⁹ oībus sequit̃ q̃ aīe dānatorū
qñ deducūt tur ad infernū in centro terre ad luciferū ibi
dem consistentē & alligatū habēt illas oēs regiones sub
terraneas p̃transire. Et aīe quod descendūt ad limbū pue
rorū transeūt duas: & que ad purgatoriū vadūt vnam:
& p̃transeuntes se vident sibi inuicē loquūtur & cetera
Et similiter qñ aīe de purgatorio educūtur in gloriā ex
pedite de culpis & penis forte ad confusionē & penarū
cumulū dānatorū & demonū: q̃ odiūt ascensum hoīm
in celum permittente deo transeunt per centrum mūs-
di ad mansiōes suas in celo. Hec Henrī, de as. sup Gen.

Quinta questiuncula est:
q̃ Que est maior regio locorū penalius. Ad quā
sic respōdetur: q̃ si certo cōsiderare velim⁹ quā
titate regiōnū predictarū: nō occurrit vnde possimus
quātificare eas: nisi ex multitudine incolarū cuiuslibet
Vbi ergo supponēdo q̃ quelibet aīa exuta sicut qlibet
spūs determinet sibi certū spaciū corporeū: videt̃ mi-
nima regionū predictarū fuisse sinus abrahe: in q̃ erāt
oēs sancti veteris testamētī a pena purgatoriū absoluti:
q̃ pauci videntur fuisse respectu illorū q̃ adhuc in pur-
gatorio tenebantur: qui iterum pauci fuerunt & adhuc
sunt respectu eorū q̃ in inferno tenentur: & forte quan-
doq̃ pauciores his qui in regiōe limbī tenentur. Dico
ergo cōsequenter ex his q̃ maxima harū regionum est
regio inferni inferioris: qđ apparere poterit cuilibet
attente cogitare volenti numerū saluandorū: numerū
damnatorū: numerū assumptorū post iudiciū corpo-
rum. Nan primo numerus saluandorū bonorū post ge-
neralem resurrectionē nō erit forte minor (immo forte
maior vt alibi disputabitur) q̃ multitudo dānatorum

hominū & demonū. Sed numerus saluandorū implebit celum empyreū qđ est longe capacius quā totū spatium infra concavū orbis lune imo infra celum siderēū vt patet in speris celorum se inuicem intercludentiū; ergo oportet qđ locus infēni sit amplissimus. Secundo hoc idem patet ex numero damnatorū. Nam iam plus qđ p sex milia quadringentorū nonaginta quatuor annorum ab initio mundi elapso tūc dānatorū ad infēnū descenderunt de cunctis regionibus viatorum fidelium & infidelium: quibus si cōnumeretur oēs demones qui scđm aliquos tot sunt quot sūt angeli beati vlt plures; & itē quot sunt in pēnti & erūt mali in futuro qđ moriētur & dānabunt. Cum ergo sit maxima mltitudo damnatorū vt patet: ergo locus inferior infēni vbicūqđ sit est mire & stupēde magnitudinis & amplitudinis & maior aliarū oīm regionum dictarum. Tercio hoc idem patet maxime ex numero corporū assumptorū ab hominib⁹ post resurrectionē generalē circūscriptiue loca occupātium; ppter ergo maximā damnatorū multitudinē qđ dā quantificare volētes locū infēni diuersimode loquunt. Quidā enī dicunt qđ licet numerus damnatorū maior erit qđ oīs numerus saluādorū: nō tñ oportebit ppter hoc qđ spatium infēni sit ita amplū sicut paradisi: quia infēnus habet rationē carceris cōstringentis & conculantis: & nō rationē amene & libere latitudinis: nā ad penā dat damnatis locus artus. Vnde dicit a Psal. qđ dā nati/sicut oues ī infēno positi sūt: que aīalia coanguste multuz in ouilib⁹ cōstipant. Alij dicunt qđ loc⁹ infēni erit a centro terre mūdi: & orbiculariter extēdet versus concavū orbis lune quantū sufficiet p illa mltitudine. Alij dicūt qđ rota regio elementalī post iudiciū erit locus infēni: ita qđ qui in elemētis huius mundi peccauē

Caput Tertium

runt in illis puniēti. Auari. s. in terra. Lasciui in aqua
Iracundi in igne. Superbi in aere. Alij dicunt q̄ centrum
terre & concauū eius est maius amplū q̄ pars terre dis-
coperta aquis que ab hoībus habitatur: que pars terre
nunq̄ ab hoībus p̄sentibus: p̄teritis & futuris (dato q̄
mundus habeat terminari) posset totaliter sup̄ficietū
impleri: ita q̄ nulla pars eius etiā minima vacua rema-
neret. Alij dicunt & rationabilius q̄ sicut deus a princi-
pio creauit locum inferni detinētis & instrumentum
ignis quo ibidem punirētur mali: sic etiam a principio
deus p̄uidētia sua de capacitate loci p̄uidit: vt. s. infer-
nus esset capax damnandorum localiter & distincte ca-
piendorum. Hec Henricus de Assia sup̄ Genesim.

Sexta questiūcula est: Que
regio locorū penaliū est diuturnior. Ad quā sic
respondet: q̄ istarū q̄tuor regionū illa. s. dam-
nandorū inferni sicut imensurate est & erit alijs exiēs-
sior: ita & durabilior. Nam regio superior q̄ est sinus
abrahe incepit primo inhabitari fortasse a morte iusti
Abel: & depopulata fuit imēdiatē post mortē xp̄i: post
hanc regiōnē inhabitari cepit regio purgatorij: que etiā
oībus incolis priuata fuit p̄ xp̄m ad inferos descendē-
tem vt q̄busdā doctoribus verisimilius videt̄. post quā
purgatorij euacuatiōnē iterū regio illa cepit incolas ha-
bere & habebit de iceps forte sine interruptione vsq̄ ad
resurrexiōnē mortuorū generalē. Regio vero totalis in-
ferni v̄l dānādorū sola cū suis ifelicibus icolis in eternū
durabit in altū extendēda quantū ad declarationē diuīe
iusticie p̄ distinctas singulorū penas iudici dei no h̄ occulto
qd̄ tūc decerneret ab oīb⁹. Hec hen. de As. sup̄ gen̄

Septima questiūcula est:

Quot carceres seu mansiones habeat regio infernalis.
 Ad quā si respondet. q̄ totalis regio inferni septē carce-
 res habet: vel in septē regiones parciales: iuxta septē pec-
 cata mortalia videtur diuisa esse: vel post iudiciū diui-
 denda. Pro qua imaginatiōe est beatus Greg⁹. iiii. dia-
 logorū. c. xxvi. vbi ait: q̄ siue electi siue reprobi quorū
 cōis causa in ope fuit ad loca etiā cōia deducunt: xpi no-
 bis verbis satisficientibus etiā si exempla deessent. Ipsa
 quippe veritas ppter electos in euangelio dicit. In domo
 patris mei mansiones multe sunt. Si enī dispar retribu-
 tio in illa eterna beatitudine nō esset: vnapot⁹ mansio
 quā multe ibi dicende essent. Multe ergo mansiones ibi
 sunt in qbus distincti ordines bonorū ppter meritum
 cōfortiū cōmuniter letant. Et eadē veritas (dicit greg⁹)
 finalis iudiciū diē denūciās ait. Tūc dicā messorib⁹. Col-
 ligite zizania & ligate ea ī fasciculos ad cōburrendū.
 Quid autē est zizania in fasciculos ligare: nisi cōpares
 paribus in tormētis similibus sociare vt supbos cū supbis
 luxuriosos cū luxuriosis: auaros cū auarīs: fallaces cū
 fallacibus: infideles cū infideb⁹. Cū ergo siles in culpa
 ad tormēta silia angelī ī locis penalibus deputāt: q̄si zi-
 zaniōrū fasciculos ad cōburendū ligāt. hec Greg. Vel
 dicendū q̄ sicut post cōsumatiōē mūdi iuxta ierarchias
 angelorū malorū ordinabunt ī inferno diuerse mansio-
 nes seu regiōes eorū scdm differētias in statib⁹ & culpis
 eorū. Ita videlicet q̄ illi āgelī malī q̄ fuerūt vlt⁹ stātes fuis-
 sent de seraphin sūmi ī celo cadētes facti sunt infimi. Et
 illi q̄ fuissent cherubin: cadētes/cōstituti sūt in choro sup-
 istos: ita q̄ q̄ fuissent de īfimo ordine cet⁹ angelici col-
 locabunt in sūmo loco inferni. Sicut ergo in celo cū q̄
 libet ordine angelorū collocabunt alig hoies p cōformi-
 tate meritōrū: ita pportionabiliter ī ierarchijs inferni p

Caput Tertium

cōformitate demeritorū hoies collocabunt ītra choros demonū: ita q̄ in īfimo loco seraphinorū īfemi: ponent illi q̄ hic fingūt ardere in amore dei vt religiosi zc. & ar dēt ab itōe diaboli. In choro cherubin īfemi ponent illu miati scientia: sed non sibi nec recte alijs. In choro tro norū īfemi ponent q̄ fingūt se pauperes & thesaurizant p̄ ep̄atu. In ordine dñationuz īfemi ponent mali plati: sp̄iales & tēporales: reges: duces: comites. In ordine vir tutū īfemi ponent zizaniosi: & sic de singulis. Qd̄ si ali qs arguat: q̄a scdm lob. x. In īfemo null⁹ est ordo. & hic ponit ordo septē carcerū v̄l triū ierarchiarū. Rñdet q̄ lob itelligit de ordine itentionū & opationū q̄ n̄ sūt ī īfemo: nā nullus dñatorū hēt itentionē v̄l actū debite or dinatū in finē q̄ est de⁹ Elicitiue ex Hen. de al. sup̄ gen̄.

Otraua questiūcula est: Si ignis īfemi sit corpe⁹ v̄l silitudinari⁹ aut imas ginari⁹. Ad q̄ sic rñdet q̄ Auicē. ix. sue metha. negās exustionē corporū post iudiciū cū nō admittat car nis resurrectionē. & vidēs q̄ naturalis spūs ab igne cor palis pati nō possit: dixit ex hoc q̄ ignis īfemi nō esset corporalis: s; imaginari⁹: ita q̄ aīe malorū post mortē dicūt tur iō igne cremari: q̄a imagināt cruciari apphēdēdo ignē sub rōne discōueniētis. Et ponit exēplū ibidē de sō niantē q̄ ex apphensione fantastica alicui⁹ discōueniētis in sōno qñq; plus cruciat quā fecisset ex pñtia eiūsdē in vigilia: s; hoc est falsū & erroneū: q̄a imaginatio est potētia quedā vtēs organo corporali: vñ nō pōt eē q̄ tales imaginatiōes fiāt in aīa a corpe sepata: sicut in aīa sōni antis. Iō dicebat q̄ si ille ignis nō sit imaginari⁹: est certe silitudinari⁹: vt sic itelligant aīe ardere ī igne: & affligi fetorib⁹ spūalib⁹: sicut iocūdarij dicunt. s. q̄ rideāt v̄l refi ciant: q̄ nō itelligūt in aliq̄ re corporali: sed spūali tm̄.

Prime decadis LXIII

Et si aliquis dicat: quare ergo delectationes & pene spirituales
 bonorum & malorum demonstrant & pingunt copaliter.
 Respondet **Auicē**, quia scilicet tristitia & delectatio spiritualis est
 multum ignota & homines melius ad amorem vel timorem mor-
 uentur corporalibus quam spiritualibus. Sed quoniam etiam hoc falsum
 est. Idcirco dicendum quod ignis inferni est verus ignis cor-
 poreus & eiusdem speciei cum isto quem nos videmus. **Quod** p-
 batur ratione & auctoritate. Primo ratione sic. Corpori non
 potest convenienter aptari in penam nisi corporeum: sed pena dan-
 natorum non solum erit pena damni & privationis diuine visionis
 que mallet auersioni quam fuit in peccato mortali: sed erit etiam pena
 sensus corporaliter que respondet conversioni ad bonum
 commutabile. Corporalis autem pena per corpora irrogatur
 ergo. Secundo etiam probatur auctoritate philosophi pri-
 mo **Thomae**, dicentis: quod omnis aqua omnis aque est eadem species
 ergo eadem ratione omnis ignis omni igni est idem spes-
 cie. Tertio probatur auctoritate **greg. xiiii. dialo.** & **Au-
 gustini dicentium**: quod anime damnatorum igne corporeo affli-
 guntur. **Hec Thomas in. iiii. sententiarum. dist. xliii.** Alij tamen dicunt
 ut recitat **Scotus in. iiii.** quod spiritibus & angelis datur qui-
 dam habitus supernaturalis propter demeritum peccati: &
 per illum subiciuntur corporali agente ut possint ab
 eo pati. Hoc tamen **Scotus** improbat & bene.

Quaestiuuncula est: Si
 demones & anime spirituales separe possint ab igne in-
 ferni corporali pati & cruciari & quomodo. Ad quas
 primo videtur respondendum negative per illud **Aug. xij. super
 gen. c. xliij.** Agens debet esse nobilius passio. Ignis autem corpus
 non est presentior spiritui. Item **Aristoteles. i. de generatione** dicit
 quod corpus non agit nisi per contactum. corpus autem spiritus tange-
 re non potest quia illa se tangunt quorum ultima sunt secundum philosophum. **v. philo-
 sophus** autem indivisibilis non habet ultimum. Item primo de

Laput Tertium

generatiōe & scdm Boetiū li. de duabus naturis. Illa
solū agūt & patiunt ad inuicē q̄ in materia cōmunicāt
sz aia & ignis corpore nō cōicant i materia: q̄a corpali-
um & spūaliū nō est materia cōis. xi. metha. Itē oē qd
patit recipit aliquid ab agēte. Si ergo aia patiat ab igne
corporeo: aliquid ab eo recipiet: sed oē qd recipit in aliquo
est ibi p modum recipiētis: ergo recipiet ignis in aia cor-
poraliter. Sed spūalia recepta ab aia sūt aīe pfectiōes &
nō pena: ergo ignis receptus in aia nō erit pena ei: sed
magis pfectio. Itē agēs corporeū nō agit i re remota: nisi
p hoc qd agit in mediā. Sed aīe & demones qñq; sūt ex-
tra locū inferni. Cū qñq; in hoc mūdo appareāt hoībus
nec tñ sūt imunes a pena. Et tñ videmus q oīa interme-
dia ab igne inferni nō patiant: ergo videt q aīe dānatoꝝ
nō patiant ab igne corporeo inferni. Idē pbat auctorita-
te Tertulliani in apologetico. i. in libro defensionū ca-
pite. xlv. dicētis. Ideo in iudicio rep̄sentabunt & corpa
q̄a neq; pati quicq; pōt aia sola sine materia stabili. i. car-
ne & q oīno de iudicio dei pati debēt aīe: nō sine carne
merueſt infra quā oīa egerūt. hec ille. Et Lactāti⁹ li. vii.
c. xxi. dicit. Aīe cū in se nichil habeāt solidū & cōtracta-
bile a solidis & corpali⁹ nullā vim pati pñt: sz q̄a in sol-
spīritib⁹ viuūt a solo deo tractabiles sūt: cui vīn⁹ & sub-
stantia spūalis est. Sed tñ docēt nos sancte līe quēadmo-
dū penas impij sint laturī: nā q̄a pētā in corpib⁹ cōtra-
xerūt rursus carne induentī: vt in corpib⁹ piaculū soluat.
hec ille. In oppositū est fides & Lucas. xvi. loquens de
epulone: q vocabatur Tomtalus vt patet in collationi-
bus patrum: collatiōe abbatis Panūtij: de quo epulone
dicitur q cruciabatur igne inferni. Ad hāc questionē
respōdetur sub hac conclusiōe: q anima separata potest
pati ab igne corporeo: & ab eo cruciari. Probat aut sic

ratioe. Eadem est ratio de animabus separatis & de demonibus: sed demones patiuntur ab igne corpeo: vt patet Mat. xxv. Ite maledicti in igne eternum qui parati sunt diabolo & angelis eius: ergo & anime separate ab igne corporeo pati possunt. Ite pena debet respondere culpe: sed anima per culpam & per prauam concupiscentiam se subicit corpori: ergo & iustum est vt in penam rei corpee per passionem subiciatur. Vnde & Grego. iij. dial. dicit. Si diabolus & eius angeli cum sint incorporei corporeo igne sunt cruciandi: quod mirum si anime antequam recipiant corpora passunt igne corporeo cruciari: quasi diceret non est mirum. Firmiter ergo tenendum est quod anima separata pati: affligi & cruciari possit ab igne corporeo. Sed circa modum quod pati possit diuersa diuersa sensere. Alij enim dixerunt quod anima ab igne patiatur videndo solum ignem: sed hoc est falsum: quia visum vt visum perfectio est videntis. Alij dixerunt quod anima ab igne patiatur imaginando ipsum vt sibi noceat. Sed hoc tenere est hereticum: quia tunc pena inferni ignis: secundum veritatem non esset realis: sed apparens & imaginaria. Alij dixerunt quod anima patiatur ab igne alterando vt puta recipiendo ab igne calorem: ardorem siccitatem vel adustionem: quod est falsum: quia tales passionem sunt passionem corporis & non spiritus. Ideo Tho. in. iij. di. xliij. declarando dicit. Quod ignis inferni cum sit vere ignis corporeus: non tamen corporaliter animas affligit. scilicet vt eas per modum corporis adurat scilicet spiritualiter: & hoc quatuor modis. scilicet detinendo: impediendo: subiugando & inimicando. Primo in detinendo siue alligando: & hoc supernaturaliter concedit igni. Nam quous res corpea possit spiritum in corporeum loco diffinire & spiritus possit vniri corpori: sicut mouens mobile: vel sicut locatum loco (Nam spiritualis creatura loco diffinitur ita. scilicet in vno loco existens & operans quod non in alio: eo modo quo in corporalia dicuntur esse in loco) non tamen potest res corpea: & per

4 magis ignis
inferni nos cruciat

Caput Tertium

consequens ignis inferni naturaliter & propria virtute spiritum corporeum loco diffinitum detinere alligatum sic in uno loco quod ad alia loca non possit se diuertere. Cum id quod est minoris virtutis: ut est corpus ignis: non possit sua virtute propria ligare vel tenere id quod est maioris virtutis. scilicet spiritum & animam. Sed hoc ut ignis inferni teneat & alliget animas & spiritus malos/habet in quantum est instrumentum diuine iustitie vindicantis: ut ipsum spiritum & animam quodammodo retineat alligatum. Et in hoc ille ignis veraciter est spiritui noxius. per hoc exemplum. Nam videmus quod demones virtute quorundam verborum: quibusdam corporibus alligantur: detrahuntur & sic patiuntur. Ergo multo magis anima de trahetur & alligabitur & patietur ab igne corporeo ut instrumento diuine iustitie vindicantis. Secundo modo ignis corporeus infert penam anime retardando eam vel impediendo ab executione proprię voluntatis. Sicut enim lapis dicitur pati cum impeditur ne deorsum cadat. Et homo dicitur pati cum detinetur vel ligatur ne vadat quod vult. Ita ignis inferni ut instrumentum diuine iustitie tardans vel impediens animam ab executione proprię voluntatis. scilicet ne anima possit operari ubi vult: & secundum quod vult efficere anime vel spiritui maxime penalis. Et posuit beatus Thomas. exemplum beati Augustini. xxi. de ci. dei dicens: quod sicut anima spiritualis concipit & recipit ex coniunctione ad corpus naturale maximum amore: sic anima ligata igni: & ab eo detenta ex illa detentione maximum concipit horrorem & dolorem. Tertio ignis inferni infert anime penam sub iugando. Nam sicut anima vel spiritus per hoc quod coniungitur superiori deo essentialiter premiatur. Ita per hoc quod priuatur diuina visione: coniungitur & subditur rebus infimis. scilicet igni: & loco infimo & abiectissimo terre astringitur: ex hoc maxime affligitur: patitur & angustatur. Quarto ignis infert penam anime abusus & spiritui inimicando. Nam cum anima videt & apprehendit ut nocivum illud ignem

vt instrumentū diuine iustitie vindicātis eē sibi nociuus
 & p cōsequēs inimicū interiori tristitia affligit & anxi
 atur: nō q ille ignis noceat aīe eo ipso q videt intellectu
 aliter: qā nichil est cōtrariū & cōtristabile intellectu in
 eo q aliqd intelligit ab eo. sed fit cōtristabile in quantū
 videt vt repugnans volūtati. Hec tangit Greg⁹. in iij.
 dialo. & Tho. iij. contra gentiles. c. xc. & q̄libero. ij. &
 iij. & in q̄stionibus disputatis de aīa. q. xxi. Nunc ad
 ratiōes in oppositū respondeat: & ad primam sic: q licet
 aīa spūalis simpliciter sit nobilior igne corpeo inferni.
 tñ scdm q ille ignis ē instrumentū diuine iusticie cui⁹ vir
 tute operat dici & fieri pōt nobilior ipsa aīa. Ad scdm
 dicit q licet inter animā & corp⁹ nō sit alqs cōtact⁹ cor
 poralis siue phisic⁹. Est tñ inter eos alqs cōtactus spūa
 lis & virtutis. Sicut & motor celi cū sit spūalis spiritua
 li cōtactu tangit celū: mouēs ipm p modū quo dicit cō
 tristans tangere. vt dicitur in primo de celo. & hic mo
 dus sufficit ad actionē. Ad tertū rñdet negādo cōsequē
 tiaz dicēdo q phūs & Boeti⁹ loquunt de illa actiōe per
 quā paties transmutatur in naturam agētis. Talis autē
 actiō nō est ignis in aīam. Ad quartū rñdetur: negando
 cōsequentiaz: & rō est: qā assumptū est verū de eo qd pa
 titur ab agēte p modū influētie. Ignis autē in aīam nō
 agit p modū influētis: sed per modū detinētis vt dictus
 est. Ad quintū rñdetur. q spūs dānati nūq̄ sunt extra
 infernū nisi ex dispensatiōe diuina: v⁹ ad instructiōē
 vel ad exercitiū electorū. Vbiq̄q̄ autē extra infernum
 sint: semp tñ vident ignē eterni vt eis in penas preparas
 tum. Vnde cū ista visio sit imēdiate affligens vt dictus
 est: ideo vbiq̄q̄ sūt spūs dānati ab igne inferni affligū
 tur: sicut & captiui extra carcerē existētes: a carcere quo
 dāmodo affligunt dū vident se ad carcerē dānotos. Vñ

Caput Tertium

sicut gloria electorū in nullo minuit: nec quantū ad p̄miū essentialē: nec quantū ad premiū accidentale. si aliis quādo extra celum empyreū sint: qđ aliquāliter in corpore gloriā cedit: ita in nullo damnatorū pena diminiuit. Si aliquñ extra infernū ad tempus ex diuina dispensatiōe ponant. Et hoc est qđ dicit glo. sup̄ illud Iacobi. iij. Inflāmat rotā natiuitatis. Diabolus vbicūq; sit siue sub aere siue sub terra secū fert tormēta suarū flāmarū. Obiectio autē pcedit ac si ignis corporeus affligeret sp̄s imēdiate sicut affligit corpora. Ad auctoritates autē sic respōdet: & primo ad Tertullianū dicit negādo qđ demones & aīe absq; corpore pati nō possint ab igne corpeo: nā dei tāta ē p̄tās vt in corporalia quēadmodū voluerit p se vel ī igne efficere possit & castigare modo a nobis inceptibili & inenarrabili. Et cū dicit qđ aīe nichil sine corpe meruerunt ideoq; in corpibus p̄p̄iis torqueri & puniri debent: hoc similiter negat: nā vt dictū est de mente Tho. pri. secūde. q. viij. Actus aīe in merito vel de merito dupliciter pcedunt actus corporū. s. quo ad tēpus & qđ ad valorē. nō quo ad tēpus prius habetur ppositū benefaciendi vel malefaciēdi quā illud executiōi mandetur & omnis bonitas que ascribitur actibus exterioribus corporum: ex voluntate prius habuit originē & formam. Ad illud etiā Lactantiij respondet: negando ī hoc Lactantium: sicut negatur etiā in ceteris erratis suis.

Quēcima questiuncula est: Que differētia sit inter ignē inferni & ignē huius mundi. Ad quā rñdet: qđ licet nobis ignotū sit in q̄ materia sit ignis inferni siue in materia p̄pria put est ī spera sua in q̄ nō lucet: vt dicunt ph̄i: siue in materia aliena. s. terrestri vt in carbone: siue aerea vt ī flāma

siue ignita per violentiam vt patet in ferro: siue ignita ex naturali principio intrinseco: vt patet in sulphure: tñ in quacūq; materia in inferno ignis inueniat semper est idem specie: quantū ad naturā ignis pertinet cū nō stō: vt dicit Tho. in. iij. vñ supra. In quantum vero ille ignis est instrumētum diuine iustitie differt in multis ab igne q̄ est apud nos. Primo, n. differt: q̄ ignis noster naturaliter vrit: sed nō detinet. Ibi ligat & detinet vt dictum est supra. Secūdo ignis n̄ est corruptibilis: deficiente materia, ignis inferni est incorruptibilis: q̄ in materia immortalī. s. aīa & corpe incōsūptibili vt dicit statim infra. Tertio ignis n̄ succensore indiget & succensore nutrit: q̄ violententer accendit. Ignis inferni succensore nō indiget: nā flatus dñi sic vt torrens sulphuris succēdet eū: vt dicit ysaie. xxx. Nec lignis indiget q̄ deus talē ei naturā indidit. Quarto ignis apud nos sua luce delectat. Ignis inferni parū lucet & ad penā dānatorū: vt. s. videant sua afflictīua vnde doleant. Vnde Psal. Peccator videbit & irascet dentibus zc. Quinto ignis noster nō habet scdm virtutē ppriam q̄ aliquos cruciat magis aut minus. Ignis inferni autē cruciat scdm modū peccati: vt in modo sue actionis sequat modum culpe: vt patet in igne fornacis q̄ in sua actiōe modificatur ex industria fabri scdm q̄ cōpetit ad effectū artificis. Vnde Greg. in. iij. dialo. dicit. Vnus quidē est gehenne ignis sed nō vno modo oēs cruciat peccatores. Vniuscuiusq; enī quantū exigit culpa tantū sentiet pena. Sexto ignis huius mundi habet ardorē naturālē nō infinitū intensiue: sed ignis inferni respectu huius ignis habet ardorem incōpabilem: Primo ratione loci infernalis vbi est clausus & coartatus. Secundo ratione cōtrarij. i. frigoris circūstantis: nā ex ppinquitare vnus cōtrarij: alterum

Caput Tertium

contrariorū fortificatur: sicut patet in aurore que ex p-
pinq̄uitate aduentus sui contraij, s. caloris radiorū so-
lar iū: quod contrariorū philosophi vocant anthiparistas-
sim: fortior facta gelu frigidior est media nocte. Habet
etiā tertio ignis inferni intensore ardore ab igne nō in
quantū est instim diuine iustitie. vñ ppter hoc dicebat a
Polycarpo post Augm. in vita sc̄i Sebastiani q̄ ignis nū
& inferni vs̄ purgatorij differūt sicut ignis pic̄i & ver?

Undecima questiūcula est:

v An corpa damnatorū post iudiciū cōiuncta
aīab⁹ poterūt ppetuo incōsumptibiliter i igne
subsistere. Ad quā videt primo respondendū negatiue
nā vt dicit ph̄s. vi. thopi. Omnis passio facta magis abi-
cit a substantiā & cōtinua tandē cōsumit. Sed corpus hu-
manū post iudiciū iunctū aīe cum nō sit incorruptibi-
le per naturā vt corpa celestia. Nec per gratiā vt corpus
primorum parentū. Nec per gloriā sicut corpus xp̄i &
electorū post eorum resurrectionē: ergo sequitur q̄ tan-
dem ab igne destruet̄ & cōsumetur. Respondet q̄ circa
hoc aliq̄ dixerūt corpa damnatorū ideo nō consumi: q̄
exustio illa est intentionalis & non realis. Pro quorū
verborū intelligentia notandū est q̄ inter sensum tact⁹
& alios sensus est hec differentia. Nam in quatuor sen-
sibus: visus: auditus: gustus: & olfactus nō est actio ni-
si intentionalis: in aure enī remanet sonus: nec tñ son⁹
immutatur realiter. Similiter in visu recipit species
coloris absq̄ hoc q̄ oculus realiter coloret̄: & sic de alijs
duobus sensib⁹. In sensu aut̄ tactus vtrāq̄ actio simul
est, s. realis & intentionalis. Cum enī aīa calefit: calor
remanet realiter in aīali: & vltra hoc aīal concipit calo-
rem intēionaliter: vt habet. ij. de aīa. Nec realiter posset

aiā p̄cipere intentionē caloris: nisi etiā calorē realiter re-
cipiat. Dicūt ergo isti q̄ iō corpa dānatorū ab igne nō cō-
sumunt: q̄a ille ignis agit in eis intēcionaliter t̄m: & nō
realiter. Et ex hoc vitat corruptio eorū: nō t̄m vitat afflic-
ctio: q̄a dolor nō est lesio sed sensus. i. sensitiua p̄ceptio
lesionis. ij. de aīa. sed hoc est falsissimū. Sequeret enī q̄
aliquis sentiret exustionē q̄ in rei veritate nō exureret.
& sequeretur etiā q̄ ibi nō esset nisi intentio & imaginis
natio sup̄ excessiui caloris & non realis exustio ignis: si
cut apparet in freneticis q̄bus videtur q̄ aues in aere vo-
lant cū t̄m non volāt: & sic illa afflictio esset apparens &
non existens: q̄d est hereticū. Dicendū est ergo q̄ actio
caloris in corpa dānatorū est realis & intēcionalis. sicut
de sensu tactus dicebat. Nam corpa illa realiter exure-
tur nec dormiēt: aut in contemplatiōe rapiēti cū exurent
sed p̄cipient lesionē & exustionē: & tāto p̄fundius quā
tō ille ignisaget vt instrumentū diuine iustitiē: que exi-
git vt pena respondeat culpe. & culpe p̄portionetur: vt
dicitur Apo. xviij. c. Et cū petit quomodo cōtinue ex-
urantur: nec cōsumunt aut corrūpūt. Respondetur
& dicitur: q̄ principalis causa & prima hui⁹ est: virtus
& iustitia diuina. iustitia enī diuina sepat vnā actionē ab
altera: cū scdm naturā vna sine altera eē nō possit. Sepat
enī corruptionē a cōtinua exustione: cū scdm naturā
oē q̄d diu exurit corrūpīt. Qd etiā factum fuit in
rubo quem vidit Moyses. Exodi. ij. & in camino ignis
triū puerorū. Daniel. ij. c. Alia ratio quasi coadiuuans
poterit esse naturalis. s. quies motus celi quo quiescens
nulla actio vel passio poterit esse in corporibus perti-
nens ad transmutationē nature. Et sic dicitur ad dubita-
tionē: q̄ causa in corruptionis corporū non est natura:
vel gratia: vel gloria: sed diuina virtus & ordo iustitiē

Caput Tertium

ei us: quibus etiā obtemperabit quies motus celi. Auctoritas est ad hoc Gregorij sup illud Iob. xx. Luet qui fecit omnia. Cruciabit & nō extinguetur: morietur & semp viuet finiet & sine fine manebit. Cui⁹ enī vita mortua fuit in culpa: necesse est vt mors semp viuet in pena. Hec ille. Quantum ad exempla notandū q nullū corpus est quod tandē nō cōsumetur ab igne: q̄uis quedā corpora sint que ad horā vel per paucū tempus in igne permanant sine lesiōe aut corruptiōe. Vnde galien⁹ dicit q salamādralicer aliquo tēpore possit esse in igne: nō tamē finaliter sine corruptione ibidē posset pseuerare. Sic etiam patet de ebano. Augustin⁹ tñ. xxi. de ci. dei. vt declararet quomodo corpora damnatorū semp cremata & exusta nunq̄ consumēt (virtute dei operante) ponit aliqua que reperiunt in natura que sub igne incorruptibiliter pseuerāt. Et primo ligna tñat nec verme cōsumuntur: nec in aqua corrumpunt: nec in igne (vt dicitur) cōburunt. Lapis preciosus Achades in igne posit⁹ inpassibilis & incorruptibilis in igne pmanet. Vnde semel accensus nec pluuijs nec ventis extinguit: & ardēs nunq̄ consumitur. Vnde dicit q erat athenis phanū ueneris in quo erant lucerne de dicto lapide: q̄ nunq̄ ali qua intemperie extinguebant. Item aurū quantūcūq̄ stet in igne nec leditur nec corrūpitur. Est quoddaz genus virgultū (dicit Ang⁹) qua si quedā radix semper ardens: nūq̄ veniens ad cōsumptionem. Montes ethne sicilie vsq̄ hodie flāmis estuant: & integri pseuerāt. In legenda sancti Nicolai habet de quodaz igne in quo si manū apponas sentis ardoris afflictionem: sed manus nō patitur cōbustionis: corruptionē siue destructionē. Cor hoīs veneno mortui semp substat igni incōsumptibiliter: vt dicūt medici. Carbo ligni virtute ignis fit im

putribilis ita vt nunq̃ putrescat in aquis. Item latericius lapis prius mollis & dissolubilis: in igne decoctus manet in aquis ppetuo icorruptibilis. Qd̃ ergo nature tribuit supradictis quod ignis cōcedit carboni & latericio multo magis pōt deus dare corpori humano. Ad argumentū autem philosophi dicit̃: q̃ intelligitur de causa pura naturali. Hec Tho. in. iij. di. xliij. & Scor⁹ ibidē. & Iohānes de blibia bononiensis in quolibetis.

Modecima questiuncula

Quest. Quot penarum genera reperiunt̃ in inferno
Ad quā sic respondet̃: q̃ in inferno inter alias sunt octo pene. s. ignis inextinguibilis: vermis immortalis: fletus cōtristabilis: tenebre palpabiles: fetor intollerabilis: stridor iestimabilis: aspectus demonū horribilis: flagellū corporis. Prima pena est ignis inextinguibilis. Nam ignis inter alia elemēta est maxime actiu⁹. iij. meth. Vnde a qualitate ppria & naturali nō potest alterari vt infrigidet̃. Sicut aqua pōt calefierī: & ideo maxime ponitur ignis pena gehēnalis: & est inextinguibilis quia sicut culpa in inferno nunq̃ poterit expirari vel remitti: ita & pena anime & corporis ex parte ignis nunq̃ poterit terminari. Secunda est vermis immortalis: de quo ysaie. lxxv. Vermis eorum non morietur. Qui vermis non intelligitur corporaliter: quia post diem iudicij innouato mūdo non remanebit aliquod corpus mixtum: vel aliquod aīal nisi tm̃ corpus hoīs. Sz intelligit̃ de verme spūali. i. remorsu cōscientie: q̃ remorsus cōscientie ita orit̃ ex putredine peccati & affligit puniendo aīam. Sicut vermis corporalis orit̃ ex putredine ligni & affligit puniēdo corpus. Tho. in. iij. d. l. Tertia pena est fletus cōtristabilis Mathei, xxi. Ibi erit fletus &

Caput Tertium

stridor dentiū. Vbi notādum q̄ in fletu corporali sūt duo. scilicet lachrimarum resolutio & hoc nō erit post diem iudicij: quia tūc cessante motu celi nulla generatio vel alteratio erit. Secūdo in fletu corporali est capitis & oculorum turbatio: & hec erit in die iudicij & in aīa & in corpore. Nam aīa maxime affliget: & corpus imutabitur in bonū: vt in beatīs. & in malum vt in damnatis ab aīe passione. Tho. vbi supra. Quarta sunt tenebre palpabiles Mat. xxij. Ligatis manibus & pedibus mitte eū in tene. zc. Licet enī infernus quantū est ex se sit locus tenebrosus: eo q̄ in medio terre situs: vbi nō potest esse nisi ignis turbid⁹ & q̄si fumosus. Tamē ex diuina dispensatiōe est ibi aliquid luminis sub quadā vmbrositate: que sufficit ad vidēdum illa que aīam & corpus torquere p̄nt. Vnde infernus dicitur terra miserie & tenebrarū. Iob. x. Tho. vbi supra. Quinta est ibi stridor iestibilis Mat. xxij. Stridor dentiū qui erit ibi corporalis. Nam stridor nullā importat resolutionem sicut effusio lachrymarū. hoc dicit Petrus de taranta. in. iij. di. l. Vnde Greg⁹ dicit. Eijicientur in tenebras exteriores vt illic dentes strideāt: qui hic de edacitate gaudebant. Sexta est fetor intollerabilis. Ioelis. ij. Ascendit fetor eius: & ascēdit putredo eius: quia supbe egit. hic autē fetor noīe sulphuris designatur. Vnde Psal. Pluet super peccatores laqueos ignis sulphur & spiritus p̄cellarū. Nam ignis respondet concupiscētie & ardori peccati. Sulphur respondet fetori voluptatis. Spiritus p̄cellarū respondet strepitui perpetratiōis peccati. Septima aspectus demonū horribilis. Vbi notandū q̄ demōes in natura sua & decore apparere non possunt damnatis in inferno siue in purgatorio: sed apparent in corporib⁹ assumptis in aliqua visione sicut deo placet: cum tali & tanta de

formitate q̄ vidētes illos in tali aspectu maxime deterre-
tur & cōtristantur. Vnde Tantus est horror in eorum
aspectu q̄ nullus sine adiutorio dei in hac vita etiā quā-
tumcūq; sanctus possit illū videre & tollerare. vt patet
de beata virgine. & dicitur infra in. iij. decade in vltimo
Octaua pena est flagelluz. Prouer. xix. Mallei percutiē-
tes stultorū corporibus. Vbi notandum q̄ demones cū
sint incorporei: motu tactus nō operantur imediate in
aliquod corpus a se distans: sed vtendo q̄busdam cor-
poribus. Vnde sicut angeli vtuntur ad aliquos corpora-
les effectus aliquibus seminibus in quibus sunt vir-
tutes aliquenaturales: ex quibus aliqui effectus celeris-
ter pducunt: vt dicit Aug⁹. iij. de ci. dei. Ita etiam faciūt
demones cum motu tactus aliqd operant. Hec Tho.
q. xvi. de spūalibus creaturis. De istis octo generibus
penarū sūt versus videlicet. Vermes & tenebre flagellū
frigus & ignis. Aspectus demonis scelerū confusio lu-
ctus. Quibus penis dicit bñs Aug⁹. xi. de ci. dei. corre-
spondet octo genera penarū que ponit Cicerō in de le-
gibus q̄bus malefactores puniūtur in mundo. s. damnū
vinculū. seruitus. verbera. talio. ignominia. exiliū. mors
Per damnū in mundo tollūtur diuitie. Per vincula &
seruitutes tollit libetas. Per verbera tollit incolumitas
corporis. Talio per quā patit q̄libet qd alteri fecit. Igno-
minia p quā tollit fama. Exiliū p qd tollit patria. Mors
p quā tollit vita. In inferno autē damno respōdet pena
dāni. i. priuatio visiōis diuine: cū priuatiōe gr̄e: gl̄ie: &
misericordie ei⁹: nō soluz in re: s; in spe. Vnde ysa. xxx.
Non remāebit de fragmētis ei⁹ testa vt hauriat: parū aq̄
de fouea. s. diuine misericordie: aut de portei igniculus de in-
cēdio. s. charitatis. Pene vinculorū cōm̄dent ligatio ma-
nuū & pedū. i. ga manus nō pnt bñ. facere nec pedes &

Wap

*Octo genera penarū
puniunt in hoc mundo
malefactoris*

Caput Tertium

affectioes bñ velle vtdicit Greg⁹. Pene verberz rñdent i inferno mallei demonũ materialiter: vt dixim⁹. vñ spũaliter. i. p verbo xpĩ dicẽtis. Ite maledicti in ignẽ eternuz. Pene tali ois rñdet eq̃litas penarũ. Apoca. 18. Quãtuz se glorificauit in delitijs: tantũ ei date tormẽtuz & lactũ. Qd̃ verbũ. b. Tho. exponit q̃ quantũ & tñ nō iporant eq̃litate quãtitatĩ: sed pportiõis. Pene ignominie rñdet in inferno cõfusio oim electorũ ysa. xiiij. Facies cõbuste. s. a cõfusione vultus eorũ. Pene exiliĩ respõdet cecitas cordis: & mors dñationis. Vnde Greg⁹. Interiores tenebras dicimus cecitate cordis. Exteriores vero eternã mortẽ dñationis. Pene seruitutis correspõdet tributũ penarum Treñ. i. Princeps prouintiarum facta est sub tributũ. Nam dñati sũt sub tributũ penarum. Semp enĩ emũt nunq̃ tñ soluũt. Pene mortis rñdet mors secũda. i. sine morte: dñatio. s. ppetua vbi cũq̃ aĩe & corporis sine fine. Sunt aut̃ etiã in inferno alie pene. s. transitus ab aquis ad ignẽ. Job. xxiiij. Transibũt ab aq̃s niuiũ ad calore nĩmiũ: q̃ quidẽ transitus nō dicit interpolationem inter penã ignis & penã aque: vt qñq̃ patiant̃ penam aque: qñdoq̃ patiant̃ penã ignis: sicut hic in mũdo. Ss̃ ibi vtraq̃ pena erit continua: q̃a culpa eorũ est ibi ppetua. Vnde Greg. dicit sup̃ hoc in mortalĩ. q̃ pena aque debet̃ ppter timorẽ male humiliantẽ. & pene ignis ppter amorẽ male inflãmantẽ. Vnde transitus ille nō dicit ordinẽ vel interpolationẽ: sed cõtinuitatẽ & varietatem penarũ: ppter varietatẽ & cõtinuitatẽ culparũ. Erit etiã ibi decima pena. s. mors sine morte. Vñ dicit. Apo. ix. Vocabũt mortẽ & mors fugiet ab eis: que mors erit i ppetua diuisione malorũ a deo: & eorũ ppetuis penis gehẽne aliarũq̃ penarũ. Vñ Gre. dicit. Erit miseris mors sine morte. Finis sine fine. Defectus sine defectu. Nam

mors ibi semp uiuit: & finis semp incipit. & defectus de
ficere nescit. Hec, Aug. xi. & xxi. de ci. dei. & Gre. ix.
morat. & Tho. sup illud lob. x. Dimitte ergo me ut zc:

Tertiadecima questiuicula

est: Si p suffragia uiuorū fideliū minui: v^l p abbre
uiari possit pena inferni. Ad quā rñdent aliq̃ q

siccantiq̃s & abollitas positiōes suscitare cupientes. naz
primo arguūt sic: q̃a. ij. Macha. xij. dicit: q̃ inueniētr sub
tunicis interfectorū de donarijs idolorū a qbus lex phi
bet iudeos. & tñ postea subdit: q̃ iudas collatiōe facta.
xij. milia dragmas argēti misit ierlmā offerri ibi p pētis
mortuorū. Constat aut̃ q̃ illi peccauerāt mortalit̃ cōtra
legē agētes: & in pētō illo decessisse: & p cōsequēs fuisse
in infernū dānatos: ergo suffragia p̃sunt ī inferno dāna
tis. Scđo sic: q̃a Aug. in encheridiō dicit: q̃ qbus suffra
gia valēt ad h̃ p̃sūt: ut v^l plena sit rmissio: vel ut tollera
bilior sit eorū dānatio. Sed solū q̃ in īferno sūt: dānati di
cunt: ergo existentibus in īferno dānatis suffragia p̃sūt.

Tertio Diony. vltio. ecclē. ierar. sic inqt. iustorū oñes
& scđm hāc virā magis quā post mortē iis q̃ digni sunt
sacris oratiōibus operant̃ īmmodo. Ex quo videt̃ colligi
posse: q̃ suffragia magis profunt mortuis quā uiuis: sed
uiuis p̃sunt in pētō mortali existētibus. Nam ecclēsia
orat p peccatoribus: p hereticis: iudeis: paganis zc. ut cō
uertant̃: ergo & mortuis ī peccato mortali suffragia va
lēt quos ī inferno dānatos: si ita decesserūt certum est.

Quarto q̃a in vitis patrū legi t̃: & ponit̃ etiā a Damasce
no in quodā sermōe q̃. b. Machari⁹ inuenit caput cui⁹
dam defūcti in viā: & orōne p̃missa ut sciret cui⁹ caput
fuiſſet. Illud responsū dedit: q̃ fuerat cuiusdā sacerdos
tis gentilis: qui in inferno damnatus erat: & tñ ibi cons

Caput Tertium

2° fessus est oratione Macharij: se & alios iuuari. **Quinto** to Damascen^o vt recitat in eodē sermōe. Greg^o. p. Trayano imperatore orationem fundēs: audiuit vocem sibi diuinitus allatā. Vocem tuā audiui & veniā Trayano do. Cuius rei: vt ibidem Damascenus dicit: testis & oriens omnis & occidens. Sed constat trayanum in inferno fuisse damnatū: q̄a crudelem necē multorum martyrum instituit vt dicit ibidē Damascenus: ergo suffragia p̄sunt existētibz in inferno. **Sexto** q̄a sicut seh̄nt beati ad gloriā: ita damnati ad penā: sed beatis saltē vsq; ad diem iudicij suffragia p̄sunt ad gloriā augmentandā: ergo & damnatis p̄desse possent ad penā minuendam. Minor p̄batur: nam in collecta quadā dicit. Vt sicut sanctis tuis p̄sunt ad gloriā: ita nobis proficiāt ad medelā. Item in secreta oratione de sancto Leone in antiquis ita habebat. Annue nobis dñe vt anima famuli tui Leonis hec p̄sit oblatio. vt habet in ca. cū marthe. de celebratione missarum. **Septimo** quia sicut non repugnat statui beatitudinis q̄ augeatur premium accidētale vsq; ad diem iudicij: qđ est gaudiū de bono opere. Ita nō debet repugnare statui miserie & finalis damnationis q̄ diminuitur pena accidētalis: que est remorsus conscientie siue dolor de malo ope inquantū est causatiuū pene: s; b̄tis accrescit gaudiū accidētale: q̄a dicitur Luce. xv. **Q**ui gaudium est angelis dei sup vno peccatore penitentia agere: ergo & damnatis pōt minui pena accidētalis. siue conscientie remorsus. Crescit autē gaudiū beatis p̄ ipsa suffragia: vt in priori argumēto adductū est: ergo & damnatis similiter decrescit aliq; dolor p̄ eadē: & sic eis p̄derunt. **Octauo** Aug^o in encheridiō dicit: q̄ cū sacrificia altaris siue quarūcūq; elemosynarū p̄ batizatis oībz offerunt: p̄ valde bonis sūt gratiarū actiōes: p̄ nō valde

malis ppitiationes: p valde malis nulla sunt adiumenta
mortuorū: sed qualescūq; viuorū consolationes. Quib;
bus vero p sunt: ad hoc p sunt: vt vel plena sit remissio:
vel tollerabilior sit eorum damnatio. Ex quibus verbis
magistri in. iij. di. xlv. & textus in. c. cū marthe. de cele
bratione missarum. §. finali. elicit q sacrificia altaris zc:
valde malis nō p sunt & similiter valde bonis: imo
iniuriam facit martyri qui orat p eo: cuius potius orati
onibus cōmendari debuit vt dicit Aug⁹ & textus ibidē
Sed p sunt mediocriter bonis ad expiationē: & mediocri
ter malis ad pene mitigationem: sed mediocriter mali
sunt damnati: ergo. Minor declaratur: qā p distinctio
nem illam quadrimēbrem nō videtur aliud posse intel
ligi nisi q valde boni sunt illi: qui post mortem statim
volauerūt ad celum. Valde mali sunt infideles qui nū
q; fuerunt de gremio ecclesie: nec numero: nec merito.
Mediocriter boni qui aliqua secū criminalia in purga
torio deserūt: & his p sunt ad pene absolutiōz. Mediocri
ter mali: qui in fide & sacris ecclesie fuerūt: sed imortas
li decesserunt: & his p sunt ad mitigationē seu vt tolles
rabilis sit eorū damnatio. **Nono** idēz cōfirmatur ex alio
dicto Augustini: qd adducit magister sn̄at in. i. iij. di.
xvi. vbi ait. Querit de valde bonis vtrū & ipsi aliq; pe
ne mitigationē dei misericordiā sentiāt. Et postq; arguit
mag⁹ q nō: subdit solutiōē & ait: Aug⁹ quoq; respon
dens illis qui reproborū supplicia sinez habitura contē
dunt: ita repellit illorū opiniōē asserēs reprobos in per
petuū puniēdos: vt eorū supplicia aliquatenus mitiga
ri nō neget. **Decimo** idēz confirmat ex quadā oratio
ne siue collecta que reperit i missali: cuius titulus siue
inscriptio est oratio pro eo de cuius aīa dubitatur. Non
aut p hanc intendit orare pro eo qui est in purgatorio.

Caput Tertium

quia hec inscriptio singularis est. Et idem patet: quia in
 ea dicitur: ut si plenam veniam obtinere non possint: saltem di-
 minutionem vel refrigerium obtineant. Ad istam questionem
 respondendo dicendum: quod circa damnatos olim fuit
 opinio quod suffragia ipsis prosunt: sed dupliciter. scilicet, vel qua-
 rum ad tempus videlicet usque ad diem iudicii: nam dicunt quod
 usque ad diem iudicii dantur iuuare possunt suffragiis eccle-
 sie: post vero non. Alio modo quantum ad personas in
 inferno detentas (nam ibi valde malis sine fide & sacra-
 menti defunctis nullo modo suffragia prosunt. non
 enim fuerunt de gremio ecclesie numero vel merito. Alij
 vero ibi sunt non valde mali qui, scilicet, de ecclesia fuerunt nu-
 mero: & fides & sacramenta habuerunt: & aliqua opera
 de genere bonorum fecerunt: sed quia in peccato morta-
 li decesserunt: & talibus dicebant suffragia non prodesse. Et
 isti dicebant quod licet damnatorum pena sit infinita secundum
 durationem: tamen est finita secundum intensiorem. (Sed con-
 tra hoc arguitur sic. Finitum per continuam ablationem con-
 sumi potest siue totaliter tolli: ideo si suffragia ecclesie
 minuunt penam: tantum possent multiplicari quod nichil
 de pena remaneret: sed totaliter tolleret: quod est error.
 Origenis. Sed propositius ut hoc Origenis inconueni-
 ens fugeret: dixit quod tantum possunt suffragia dantis mul-
 tiplicari quod totaliter remouebitur ab eis omnis pena: non
 quidem simpliciter ut Origenes posuit: sed ad tempus. scilicet, usque
 ad diem iudicii. tunc enim aie iterato corporibus coniuncte
 in inferno sine ulla spe venie detruentur. Sed contra: effe-
 ctus non minuitur vel aufertur: nisi ablata vel diminuta
 eius causa: sed culpa est causa pene in genere cause me-
 ritorie: & culpa semper inextinguita remanet in damnatis:
 ergo eorum pena pro nullo tempore totaliter tolli poterit.
 Et ideo Porrethanum alium modum inuenerunt dicentes:

Ad istam
 questionem

Origenis

Propositus

G

Porrethanum
 ad istam
 questionem

ad istam questionem respondendo dicendum: quod circa damnatos olim fuit opinio quod suffragia ipsis prosunt: sed dupliciter. scilicet, vel quarum ad tempus videlicet usque ad diem iudicii: nam dicunt quod usque ad diem iudicii dantur iuuare possunt suffragiis ecclesie: post vero non. Alio modo quantum ad personas in inferno detentas (nam ibi valde malis sine fide & sacramenti defunctis nullo modo suffragia prosunt. non enim fuerunt de gremio ecclesie numero vel merito. Alij vero ibi sunt non valde mali qui, scilicet, de ecclesia fuerunt numero: & fides & sacramenta habuerunt: & aliqua opera de genere bonorum fecerunt: sed quia in peccato mortali decesserunt: & talibus dicebant suffragia non prodesse. Et isti dicebant quod licet damnatorum pena sit infinita secundum durationem: tamen est finita secundum intensiorem. (Sed contra hoc arguitur sic. Finitum per continuam ablationem consumi potest siue totaliter tolli: ideo si suffragia ecclesie minuunt penam: tantum possent multiplicari quod nichil de pena remaneret: sed totaliter tolleret: quod est error. Origenis. Sed propositius ut hoc Origenis inconueniens fugeret: dixit quod tantum possunt suffragia dantis multiplicari quod totaliter remouebitur ab eis omnis pena: non quidem simpliciter ut Origenes posuit: sed ad tempus. scilicet, usque ad diem iudicii. tunc enim aie iterato corporibus coniuncte in inferno sine ulla spe venie detruentur. Sed contra: effectus non minuitur vel aufertur: nisi ablata vel diminuta eius causa: sed culpa est causa pene in genere cause meritoe: & culpa semper inextinguita remanet in damnatis: ergo eorum pena pro nullo tempore totaliter tolli poterit. Et ideo Porrethanum alium modum inuenerunt dicentes:

Qd hoc modo est in diminutione penarum per suffragia
 sicut in diuisione continuu: licet enī vna linea sit finita
 tamē potest in infinitū diuidi. & nunq̃ per diuisiones
 finietur dūmodo fiet subtractio partiū secundū eandē
 proportionē: & nō sīdē eandem quatitatem: vt si pri-
 mo auferatur medietas, deinde medietas medietatis: &
 sic in infinitū. Et similiter imaginati sunt: q̃ per primū
 suffragium dimīnuīt aliquota pars puta medietas pe-
 ne: deinde per secundū medietas medietatis: que est octa-
 ua totius: & sic vltērius in infinitū quo mō pena nūq̃
 terminabitur: sed semp aliquid pene remanebit. Et hanc
 opinionem psequitur glo. in. c. tempus. xxiij. q. ij. Sed
 respondet contra hoc Tho. dupliciter. Primo: quia esse
 ctus nō minuit vel auferitur nisi causa sit ablata vel di-
 minuta vt dictū est. Alio modo respondet dicēs: q̃ iste
 modus dicendi est defectiuus: quia infinita diuisiō que
 cōgruit quantitati continue videtur posse ad quantita-
 tem spiritualement deferri. Vnde licet si diuidat linea in
 partes eiusdē pportionis: possit diuidi in infinitum: si
 tamē diuidatur pena modo predicto nō semper diuide-
 tur in penas: pp̃ter eandē insensibilitatem. Caro enī nō
 semper diuidit in carnes: nec ignis in ignē: datur enī
 minima caro. primo Philicor. Similiter dicit de pena mi-
 nima que causaret tandē insensibilitatē: & sic nō esset
 pena cū pena includat cognitiōē & sensibilitatē. Propter
 hoc Altiſiodorensis dixit aliter. s. q̃ suffragia psum dā-
 natis nō qdē p diminutionē vel interruptionē pene:
 sed p cōfortationē patientis: sicut si aliquis homo portet
 graue onus. & facies sua pfundatur aqua: cōfortatur ad
 melius portandū: cum tamē onus nō fiat in se leuius.
 Sed contra dicit Tho. Nam culpa dānati remanēte i-
 mutata dānatus nō potest leuius penam ferre. Fortis

Tho. 3^m

1° Altiſiodorensis

Tho. 3^m

Caput Tertium

catio enī subiecti nō est nisi ex ablatione passibilitatis. Passibilitas autē est scđm mensuram culpe; ideo si culpa non dimīnuitur: per consequēs nec subiectū fortificari poterit. Propter hoc alij dicūt qđ licet nō minuatūr pena eorum quantū ad ignē; minuitur tamē quantū ad vermē & remorsus cōscientie. Nam sicut ī sanctis cre scit gaudiū accidentale: qđ est gaudium de bono opē. Ita & damnatis pena accidentalis minuitur. i. dolor de malo opere. Sed contra: quia culpam damnatorū sicut sequit̃ ignis ita & vermīs cōscientie. vnde similis debet esse ratio de vtroq; Propterea Albert⁹ dicit sup vltio. c. ecclesiastice ierarchie: qđ suffragia nō p̃sunt defunctis ī inferno: nec quantum ad diminutionem pene: vel īnterruptionē; vel quātus ad diminutionē pene sensus vt dixerūt p̃cedentes. Sed q̃a ex huiusmodi suffragijs aliq̃ materia doloris eis subtrahitur q̃ eis esse posset: si ita se abiectos cōspicerent qđ nullus de eis curā haberet: que materia subtrahitur dum suffragia p̃ eis fiunt. Et hoc īquit vbi supra Albertus. p̃ accidens minuit. Sed contra dicit Tho. quia istud nō pōt esse scđm legem cōem: quia vt dicit Aug⁹ in li. de cura p̃ mortuis agenda. Qđ precipue de damnatis verū est: ibi sunt aīe defunctorū vbi nō vidēt quecūq; hic aguntur: siue q̃ ī ista vita eueniunt: & ita non cognoscūt quando p̃ eis suffragia fiunt: nisi forte preter cōem legem hoc remediū daretur diuinitus aliquibus damnatis: sed hoc oīno incertum est: et go non asserendum. Sed diceretur qđ Albertus non dicit qđ pena dimīnueretur: sed t̃m dixit qđ hoc modo pōt dimīnui: q̃si diceret: posset hic modus imaginari. Propterea aliqui moderni dicere voluerunt: quia per suffragia ecclesie minuitur timor quem habent damnati. Ipsi enī timent multos damnari ex occasione sua: sicut de

Prime decadis, LXXIII

diu ite patet: qui rogabat Lazarus mitti ad fratres suos
ne & ipsi venirent in locū illum tormentorum. Timor
autē penam habet: sicut spes gaudium. Cum ergo dam-
nati per suffragia ecclesie possint liberari ab hoc timore
re dum aliqui viui reducunt ad pñiam per suffragia ec-
clesie: de quibus sciunt illos saluatos: vel nō damnatos
quos timebant: ergo p illa suffragia liberabuntur a pena:
quam de timore illo habebant. Sed contra: q̄a hic mo-
dus dupliciter deficit. Primo quia nō sequitur: si non
videant vsq; ad diem iudicij eos in inferno: q̄ ppter hoc
sciant illos nō esse damnatos. De inde posito q̄ sequat̄
& q̄ ita sciant: nō ppterea habet hi intentū: quia inuidia
de salute illorū bene pōt equari. immo sup̄are penam
quam habebāt ex illo timore. Diues enim ille dūz sciret
aliquos nō damnandos potius voluisset fratres suos in-
ter illos: tamen absolute voluisset & fratres suos omnes
damnari si hoc esse posset: cū odium damnatorū sit con-
summatū. & sic si sciunt illos saluari quos timebāt ne
damnarētur: pena eorū nō diminuit̄: sed augetur. Ergo
concludendū est cū. b. Tho. q̄ simpliciter & absolute
dicendum est q̄ suffragia non p̄sunt damnatis: nec ad
tollendum penam nec ad diminutionem eius aut alle-
uiationem aut interruptionem. Er̄pbatur hec conclusio
rationib⁹ & auctoritatib⁹. Prima ratio est sc̄i Tho.
in. iij. di. xxi. sic. Suffragia siue opera viuorū cōtinuant̄
siue applicant̄ defunctis per vinculu⁹ charitatis. iuxta
illud loh. xv. Volo pater vt ipsi vnum sint: sicut & nos
vnū sumus. sed dānati sunt oīno extra charitatem: ergo
opa siue suffragia viuorū nō possunt eis applicari. Ma-
ior sic pōt declarari: nam ex quo in opere suffragij sunt
duo indiuidua. s. faciens vel agens suffragia: & ille cui
virtus suffragiorū applicari debet. Non potest aut̄ illud

Has
conclusio

q̄ba? cōmby

Caput Tertium

quod vnus facit alteri applicari siue continuari nisi in quantum ambo sunt membra eiusdē corporis q̄a sic vni untur & copulantur sub vno capite. Nec sufficit sint vnita p̄ fidem: sed etiā oportet q̄ sint vnita p̄ charitatez: quia mortuū membrum nō recipit influentiam: nec a capite nec remediū aut iuuamentum ab altero mēbro licet p̄ quantitatem sint cōtinuata: sed oportet q̄ cōtinuentur per formā: sicut de ramo sicco quod cōtinuatur radici vel trūco per quantitatem qua vltima sunt vnū: non autē per formam viuētis. Damnatī autē sunt praecisi ab ecclesia irreuocabiliter p̄ finalem sententiā. & sic nō sunt membra eiusdem corporis. **Secunda ratio** est talis. Quicunq; ad terminū vie totaliter puenierunt recipiunt retributionem que diminui nō potest. Si enī diminueretur nō recipisset finem vie sue. Sed damnati sunt simpliciter extra viam: ergo recipiunt penā sine diminutiōe. qui autē sunt in purgatorio sunt aliquo modo viatores: & aliquo modo nō: vt dicit Thomas. **Tertia ratio** est Durandī sic. Plus debet valere vnicuiq; (ce teris paribus) quod ipse facit dum viuūt pro seipso: vlt alius p̄ eo: quā quod facit viuens p̄ mortuo: vel saltem nō minus: ex quo viuētes magis inuicem cōmunicant quā cū mortuis. Sed id quod facit viuēs ī peccato mortali: de quo nō penitet: nec penitere pponit: aut quod facit alter pro eo: nichil omnino valet ei ad diminutionē pene talī peccato debite: quāuis possit valere vt talis disponatur ad penitendū. Ergo a fortiori quod facit viuens pro mortuis damnatis: q̄ de p̄ctis suis nō penitent nec penitere pponūt sed in eis obstinati sūt: nō pdest eis ad aliquā pene diminutionem p̄pterea inquit q̄ contra rationē & iustitiā videret q̄ in penitenti & p̄seueranti in impenitētia remittat aliquid de penea debita. **Quarto**

7^a no

3^a no

8ta no

sic: Officiū misericordie & charitatis siue dilectiōis de
 beī illis qui nobis sūt p̄ximi vt patet ex magistro sniāz
 in. iij. di. xxviiij. & iuxta parabolam de samaritano in
 Luca. Sed dānari nō sūt nobis p̄ximi: ergo dilectio cha-
 ritatis siue misericordie nō est eis exhibenda. Dilectio
 enī charitatis fundat sup cōmunicatione eterne beatis-
 tudinis a qua ip̄ si sunt immobiliter exclusi. **Quinto** sic
 Si dānatis p̄desse possent suffragia viuorū: sequerēt q̄
 etiā indulgentie date p̄ p̄latos possent eis p̄desse eo mo-
 do quo p̄desse possūt mortuis in purgatorio. **Consequēs**
 est falsum: qđ & nullus asserit ergo & antecedēs: & cō-
 sequētia est nota. **Nam** & si indulgentie nō valeant de
 functis tanq̄ iis qui possunt facere id p̄ qđ indulgentia
 confert: in valere possunt si p̄ viuos aliquid fiat p̄ ip̄s
 si hoc in forma indulgētie contineat: puta si quis hanc
 ecclesiāz v̄sitaauerit tantū de pena inferni minuat patri
 suo. **Consequēs** est falsum: q̄a vt dictū est: in inferno ex-
 istentes nō sunt in charitate: ideo nō p̄sunt eis aliorū
 satisfactiōes. **Auctoritates.** Prima Augusti. li. de cura
 p̄ mortuis hūda dicit. Suffragia viuorū nō p̄sunt oībus
 sed tantis ijs qui dum viuit cooperant hoc v̄teis p̄fici-
 ant. **Et in encheridion dicit.** Heceis p̄sunt qui cū viue-
 rent vt hec sibi p̄desse possent meruerunt. & in eodē lo-
 co dicit idem. Qui sine fide que p̄ dilectionē operat eiuf-
 q̄ sacramētis de corpore exierunt frustra illis a suis vi-
 uentibus huiusmodi officia ip̄endūtur. **Et in de ci. dei.**
 dicit. Si scirē patrē meū damnatū esse: nō magis rogare
 p̄ eo quā p̄ diabolo. **Et Gre. Bonifacio.** **Et habet. iij. q. ij.**
 c. p̄ obeūtibz dicit. Pro impijs q̄uis xp̄ianis fuerint tas-
 le quid. i. oblationem & suffragia facere non licebit.
Et. xxxiiij. moral. sup illud iob. Estimabit abyssum q̄ si
 senescente. Eadē inquit est causa cur nō ora f. s. post dies

h. m. 20

Prima auctoritas

Caput Tertium

iudicij p hoibus eterno igne dānatis: que nūc ē causa vt
nō oret p diabolo & angelis ei⁹: eterno supplicio depu-
ratis. Et Hiero. & habet in. c. in pñti. xij. q. ij. In pñti
inquit seculo scimus siue oratiōibus siue cōsilijs inuicē
nos posse iuari: cū aut ante tribunal xpī venerimus:
nec Iob: nec daniel: nec noe rogare posse p quoq: s; vnū
quēq; portare onus suū. Vbi Gracian⁹ dicit. Hoc ingt
de ipenitētib; accipiendū est: de quibus ppheta dicit.
Non dabit deo placationē suā: nec precii⁹ redēptionis
aīe sue: sed laborabit & viuet adhuc in finē. Non aut lo-
quitur de hic ipenitētib; q. licet hic p illis orare: s; de
ipenitētib; in alio mūdo: q hic ipenitētes mortui sūt
Et Criso. de repatiōe lapsi dicit. In inferno nūq; & nul-
q; est nullū solatiū: ergo nulla cōsolatio neq; diminutio
aut alleuiatio pene. Et Dio. vij. c. celesti. ierarchie ait. Sū-
mus sacerdos p imundis nō orat: quia in hoc auerteret
a diuino ordine. & loquit de dānatis. Et Albert⁹ in cō-
mento huius loci dicit. Opinio tenēs q suffragia dānatis
p sunt: est cōtra dicta & auctoritates doctorū: & allegat
pdicta verba Augustini & Gregorij. Et glo. sup illud
prime lo. vltio. Est peccatū ad mortē: dicit pñm vsq; ad
mortē continuatū: dico vt nō p illo oret. i. doceo & p-
cipio q nō oret. Idem habet. xxiij. q. v. c. placuit: vbi phi-
bentur fieri orationes & cōmemorationes p hijs qui se
interficiūt: vel q suis sceleribus puniūtur. Intellige scdm
glo. nisi cōtriti fuerint. Et. xiiij. q. ij. c. fi. Idem dicit de q;
libet quē constat i peccato mortali decessisse Item. xxiij.
q. v. c. quicūq; clericus: aut bello aut rixa aut gentilius
ludis mortu⁹ fuerit: neq; in oblatiōe neq; in orōne p eo
postulet. glo. nisi in fine peniteat. Sepultura tñ nō pri-
uet. glo. canina. Non aut phiberet ecclesia p hijs orare:
si eis pdesse possent oratiōes nostre: qui phiberet qd &

illis esset bonū & orantibus meritorius: ergo nō profuit
 eis. Exemplo etiā patet in epulone qui extremū digiti
 Lazari intinctū in aquā: quo refrigeraret in inferno lin-
 gua eius ab abraham obtinere nō potuit. Ex oībus istis
 cōcludendū est: q̄ suffragia nō profūt dānatis. *Sed si dic-*
cas pater ponamus q̄ suffragia fiant pro aliquibus q̄bus
prodesse nō possūt: peccat ne suffragās? Dico q̄ si certo
 scim⁹ aliquos tales esse: tūc male facim⁹ cū cōtra diuinā
 ordinationē facimus: & cōtra statutū ecclesie sancte. Si
 aut̄ ignoramus & illi saluati sint: tunc quidē illis suffra-
 gia nō profūt: s; quodāmodo obligant̄ orare p̄ suffragā-
 te. Si autē dānati sunt: oratio nostra & elemosyna nra in
 sinu nostro cōuertent̄: vt dicit ppheta. Nunc tertio loco
 rōndendū ē ad argumēta. *Ad primū q̄ donaria illa idolo-*
rū nō fuerūt in uēta apud illos mortuos vt ex eis signus
accipi posset q̄ in reuerentiā idolorū illa deferrēt. Sed ea
acceperūt vt victores que eis ibi iure belli debebant: &
tū p̄ cupiditatē venialiter peccauerunt: vnde nō fuerunt
in inferno damnati: & sic suffragia eis prodesse poterāt
Vel dicendum scdm̄ quo scdā: q̄ in ipsa pugna videntes
sibi periculum imminere de peccato penituerunt scdm̄ il-
lud Psal. Cum occideret eos q̄rebant eum zc. Et q̄a hoc
probabiliter poterat extimari: ideo oblatio fuit pro eis
facta. Ad scdm̄ dicēdū q̄ ibi accipit̄ damnatio large.
l. pro quacūq; punitione: vt sic etiā includat penas pur-
gatorij. Dicitur enī aliquis quādoq; damnatus vel con-
demnatus ad certā penā pecuniariā soluendā: vel ad ali-
quod supplicium sustinēdū q̄uis talis damnatio nō sit
ad mortē. Et q̄a pena purgatorij p̄ suffragia fidelū q̄nq;
totaliter expiatur: q̄nq; autē nō: sed diminuitur ideo ibi
dem ab Augustino dicitur: q̄ suffragia profunt vel vt
plena sit remissio. i. vt totaliter pena auferat̄: vel vt tota

Caput Tertium

Ad 3^m

terabilior sit. **(Ad tertiū dicendū q̄ quantū ad hoc ma-**
gis acceptant suffragia p̄ mortuo quā p̄ viuo: q̄a magis
indiget: cū nō possit sibi auxiliari: sicut viuus potest. s̄
quo ad illud viuus est melioris conditionis: quia potest
transferrī de statu culpe mortalis: in statū gr̄e & glorie
q̄ de mortuis dici nō pōt: ideo nō est eadez ratio orādī
pro mortuis & viuis. Suffragia etiam viuorū nō p̄sunt
alijs viuis per modum satisfactionis si sint illi pro quibz
sūt in peccato mortali. Vnde cū mortuis nō possint
prodesse nisi per modum satisfactiōis: nō enī p̄ modum
meriti: q̄a exierūt statū merendi: ita vt nec ipsi nec alijs
eis mereri possint. Sequitur q̄ etiam mortuis in pecca-
to mortali prodesse non possint sicut viuis in peccato exi-
stentibus p̄sunt p̄ modū meriti de cōgruo ad merendū
eis gratiā: ideo nō est s̄lis ratio. **(Ad quartū de Macha-**
rio dicendū q̄ illud adiutoriū non erat vt pena ipsorū
diminuere: sed in hoc solo vt ibidē dicit: q̄ Machario
orante concedebatur vt mutuo se viderēt in tormentis
& de hoc nō poterat esse verum gaudiū: s̄ fantasticū dū
implebatur q̄ desiderabāt. s. videre alios in penis. Dam-
nari enī desiderāt oēs dānatos esse: q̄ desideriu: cū im-
plet fantasticū dicūtur gaudere gaudio: cū tū maior do-
lor eis accrescat. Sicut & demones dicūtur gaudere dū
hoies ad peccata p̄trahūt: & ad infernū: q̄uis p̄ hoc eorū
pena nullaten⁹ minuatur. Sic nec minuit angelorū gau-
diū p̄ hoc q̄ malis nostris cōpati dicūtur. **(Ad quintū**
de Trayano dicendū est: q̄ potest p̄babiliter estimari q̄
p̄cibus beati gregorijs fuerit ad vitā miraculose reuocatus
& ibi gratiā cōsecutus sit: p̄ quam remissionē peccatorū
habuit: & p̄ cōsequēs imunitatē a pena. Sicut etiā appa-
ret in multis q̄ fuerūt miraculose a mortuis suscitati: quo-
rū plures cōstat idolatras fuisse. De oibz enī talibz simi-

Ad 2^m

Ad 4^m

Prime decadis LXXVI

liter dici oportet: q̄ nō erant in inferno sententialiter
deputati: sed sc̄dm presentē suoz exigentiā meritorum
sc̄dm autē supiores cās sc̄d̄ q̄s p̄uidebant ad vitā reuoz
cādi erat de eis aliter disponendū. Vel dicat sc̄dm quos
dam q̄ aīa Trayani nō fuit simpliciter a reatu pene ab
soluta: sed eius pena fuit suspēsa ad tēpus. s. vsq̄ ad diēz
iudicij. Nec tñ oportet q̄ hoc fiat cōiter p̄ suffragia ecclē
sie: quia alia sunt que legi cōi accidunt: & alia que sin
gulariter ex priuilegio aliquibus concedūtur. Sicut ali
sunt humaruz līmites rerū: alia diuina signa virtutis: vt
dicit. Aug⁹. li. de cura p̄ mortuis agēda. Quid autē de
hoc dicat Iohānes diacon⁹ q̄ historiā gregori cōpilauit
vi de dñm Iacohū de voragine in legēdis sctōz. **Ad sex**
tum vbi inducitur collecta. dicendū est q̄ huiusmodi lo
cutiones nō sūt sic itelligēde: q̄ sc̄ti in gl̄ia pficiāt quā
tū ad se in hoc q̄ eorū festa celebrem⁹: s̄ q̄ nobis pficit
q̄a ea celebram⁹ sicut ex hoc q̄ deū cognoscimus vlt̄ lau
damus: & sic quodāmodo eius gl̄ia in nobis crescit: ni
hil autē deo. Non tñ negandū est quin sctōz gaudiuz
accidētale crescat saltē extensiuē: q̄a de pluribus gaudēt.
Et sc̄dm hoc in antiquis reperit̄ secreta oīo de sc̄to Leo
ne de q̄ in argumentō hoc dicēduz sc̄dm ea que dicunt̄
in. c. cum marthe. de cele. mis. §. tertio loco. **Ad septimū**
qd̄ erat confirmatio prioris dicit̄ q̄ nō est simile de bt̄is
& de dānatis: q̄a beati bene p̄icipant cū viuētib⁹ in cha
ritate in qua fundat̄ valor suffragioz. Sed dānati in in
ferno a tali cōicatiōe exclusi sunt. Et iteruz quāuis bt̄i
de bonis q̄ viuētes faciunt letētur: & sic aliqd̄ gl̄ie acci
dētalē eis accrescat: illud tñ nō est per aliquē fructuz sus
fragij quē percipiunt: s̄ p̄pter perfectas charitatē quam
habent: & ideo gaudēt de oī bono. Argumētū etiā pec
cati illa similitudine quā adducit: q̄a pot⁹ argui deberet

Caput Tertium

q̄ sicut nō repugnat statui beatitudinis q̄ augeatur pre
mīum accidentale vsq̄ ad diem iudicij: ita nō repugnat
statui miserie & dānationis q̄ arguat pena accidentalis:
quod concedit. Incōuenit autē beatitudini q̄ diminuatur
gloria: & sic etiam statui miserie q̄ diminuatur pena.
Ad octauū dicendum: q̄ illi qui dicunt suffragia pdes
se damnatis existentibus in inferno exponunt dictum
Augustini vt tacitum est in argumento. Aliter tamen
potest dici: q̄ mediocriter mali dicuntur: q̄ multa habēt
venialia, mediocriter autē boni: qui pauca: & hunc sen
sum tangit glo. in. c. cum marthe p̄dicto. Siue etiā me
diocriter mali q̄ mortalia cōmiserūt & penitētes decesser
unt: non facta de illis satisfactione saltem completa.
Mediocriter boni qui solum a venialibus expiandi sūt
& sic vtriq̄ eorū in purgatorio sunt: vt valde boni dicā
tur qui sunt in paradiso beati: valde mali qui sūt in in
ferno damnati. Mediocriter autē boni & idem medio
criter mali qui in purgatorio sunt ad expiandū pecca
ta sua: qui, s. decesserunt in gratia cum peccato veniali
vel cum debito pene: p peccatis mortalibus de quibus
ante mortem penituerūt: qui pro tanto dicūtur medio
criter boni: pro quanto deficiunt a p̄fectione bonitatis
Sed mediocriter mali inquantū deficiunt a p̄fecta mali
tia que est peccatum mortale: quibus suffragia profunt
ad mitigationem pene: quandoq̄ autē ad perfectam ab
solutionē scdm differentias quantitatis cremalium & suf
fragiorū: & scdm hoc distinctio licet videat̄ quadrime
bris quo ad vocē: tamen solū est trimēbris quo ad rem:
quia idem sunt mediocriter boni & mediocriter mali. s.
existētes omnes in purgatorio: sicut quod est mediocri
ter gelidum est etiā mediocriter frigidū: & quod est me
diocriter album: est etiam mediocriter nigrū. Hec Du

randus: Ad nonū dicit: q̄ Augustinus nō dicit q̄ pena
damnatorū diminuetur aliquando vel interrumpetur
sed verba illa ponit sub disiunctione. Ad veritatē autē
disiunctiue sufficit alteram partem esse verā: & sic hoc
nō arguit verba illa esse que pro altera parte disiunctis
ue posita sūt. Hoc patet: q̄ Aug⁹ dicit. Aut si hoc exi
stimat zc. Ad vltimū de illa oratione dico q̄ illa non
est autentica: nec reperitur in omnibus missalibus pre
sertim scđm consuetudinē Romane curie. Et quis
posuerit eam in aliquibus missalibus libris ignoratur:
tamen ea admissa dico: q̄ nunq̄ ecclesia intēdit orare p̄
aliquo damnato in inferno: vt patet ex dictis. Ex inscri
ptione etiā orationis patet idem: nam dicitur oratio p̄
eo de cuius anima dubitat. Si autē dubitatur nō credi
tur firmiter q̄ sit saluatus vel damnatus zc. Hec questi
uncula ex dño Dominico Veneto episcopo brixienſi
alias episcopo Torcellano: & sint satis hec quantū ad
secundum receptaculum, s. de inferno.

Quartā questio sub hoc
tertio capite prime decadis est. De tertio
receptaculo animarum separatarum, s. de
purgatorio. Sub q̄ quīdeciz absoluent
questiuncule. Quarū quelibet suo ordine infra declarabit.

Prima questiuncula est: Si
loc⁹ purgatorij in cētro terre vere esse reperiatur.
An sit fictio ecclie militantis clericorū: ad emū
gendū t̄pales redditus & elemosinas laicorū. Ad quā q̄
busdā priō videt rñdendū negatiue: q̄. s. nō repiat: & pri
mo sic. Nā de⁹ q̄ estime misericors: p̄nior est ad p̄miādū
bona: q̄ ad puniendū mala: sed sicut illi q̄ sunt in statu

Caput Tertium

charitatis faciunt aliqua mala: q̄ nō sunt digna supplicio eterno: ita illi qui sunt in peccato mortali: interdum faciunt aliqua bona ex genere q̄ nō sunt digna p̄mio eterno: ergo cum illa bona nō p̄mientur in damnandis post hanc vitam. Similiter nec illa mala debēt post hanc vitam puniri. Preterea sc̄do sic. Sicut se habet charitas ad p̄mium eternum: ita peccatum mortale ad supplicium eternum: sed decedētes in peccato mortali: statim ad supplicium eternum deportantur: ergo decedentes in charitate statim ad premium vadunt: & ita non manet eis aliquod purgatorium post hanc vitam. Item si purgatorium post hanc vitam esset ponendum: maxime poneretur ratione expiationis & purgationis peccatorum scilicet culpe vel reatus pene: sed hoc nō potest esse: probatur: q̄a dicit Greg. & ponitur. xxv. di. c. qualis. Quas hinc quisq; egredit: talis in iudicio p̄sentat: q̄a lignū ubi ceciderit ibi erit. Eccl. xi. Ergo si aliquis exeat ex hac vita cum culpa veniali aut mortali: cum culpa tali erit in iudicio: & per consequens in purgatorio nō purgabitur: quia in iudicio purgatorium non erit: sed claudetur: ergo frustra esset. Item glo. super illud prime Io. v. Est peccatū ad mortē: dicit q̄ qui i hac vita nō corrigitur frustra post mortē veniā p̄stolat. Nā nulla post mortē culpa purgat. Quāto arguit auctoritate Apo. xiiij. vbi dicit. Beati mortui q̄ in dño moriunt. A modo iā dicit: spiritus vt requiescant a laboribus suis: ergo ijs qui in dño moriuntur nō manet aliquis purgatorius labor post hanc vitam nec illis qui nō in domino moriuntur: quia illi purgari nō possunt ergo purgatorium post hanc vitam non est. Sed in contrarium est textus Aug. de pe. d. viij. c. hic autē ignis. Respondeo dicendum q̄ de veritate & existentia purgatorii in centro terre post hanc vitam.

Duo sunt & fuerunt pphani & sacrilegi modi dicendi
 Tertius autē in via constitutus est veritatis. Primus est
 hebreorū: grecorum: quorundā hereticorum dictorum
 pauperum de Lugduno in francia: & aliquorū etiam
 populorum Valdensium circa renū germanie suporis
 habitantium: qui cōmuniter oēs tenent: q̄ post hanc vi
 tam nullus purgatorius locus in centro terre reperiat̄:
 sed omnis morietis aīa imēdiate dicunt deferri & rapit̄:
 vel ad penas inferni: vel ad gloriā paradisi: & isti habēt
 pro tuitiōe & robore suo: ratiōes & auctoritatē Apoca.
 supra in fronte questionis adductas. Sed contra iudeos
 est textus. ij. Macha. .xij. dicens. Sancta & salubris est co
 gitatio pro defunctis exorare vt a peccatis soluantur:
 sed pro defunctis (vt dicit Tho. in quarto) qui sunt in
 paradiso nō est orandum: quia illi nullo indigent: nec
 iterum pro illis qui sunt in inferno: quia illi a peccatis
 solui nō possunt: ergo post hanc vitā sunt aliqui a pec
 catis nō dum absoluti qui solui possunt: & tales charita
 tem habent sine qua nō fit peccatorū remissio: quia vni
 uersa delicta operit charitas. Prover. x. Vnde ad mor
 tem eternā non deueniēt: quia qui viuit & credit in chri
 stum nō morietur in eternum. Io. x. Nec ad gloriā in
 ducentur nisi purgati: quia nichil imundū ad illas per
 ueniet. Apoca. vltimo. ergo aliquis locus purgatiōis re
 stat post hanc vitam p huiusmodi sic contritis nō dum
 autē plene purgatis. Item contra grecos e^o Greg^o nices
 nus grecus: qui de veritate purgatorij si alius
 christo amicus cōsentiens in hac vita purgare peccata
 minus potuerit: post transitū hinc per purgatorij ignis
 conflagrationem expedietur: hoc autem predicamus
 hoc dogma veritatis seruamua & ita credimus. Contra
 vere pauperes de Lugduuo & populos Valdenses est

Caput Tertium

auctoritas vniuersalis ecclesie pro defunctis exorantis
vt a peccatis soluantur: qđ non potest intelligi nisi de
illis qui sunt in purgatorio. Ecclesie autem auctoritati
quicūq; resistit incurrit heresim: vt notatur. vij. q. i. c. des
nich. & extra de hereticis. c. firmissime. Est autē & fuit
secundus pphanus modus dicendi de existentia in cen
tro terre purgatorij. Indorum quos secutus est Iohānes
papa vigesimusssecundus: & nunc sequuntur multi so
lo nomine christiani. qui intelligere nō potentes: nec
volentes credere solos spiritus & separatas animas ab
igne corporeo cruciari: dixerunt & dicunt (vt adducit
Tho. super. Io. c. xiiij. &. iij. contra gentiles) qđ fideles i
gratia mortui nō plene purgati: non descendunt in pur
gatorium: sed detinentur vsq; ad iudiciū in aliquo lo
co in sola pena damni forte in paradiso terrestri: vel in
extremis maris: aut aride: aut in vacuo super circūferen
tiam celi empyrei: vel infra conuexum terre & conca
uum celi empyrei: vbi dicūt aliqui (licet apocriphe) vsq;
ad diem ascensionis domini: stetit se liberatos omnes ab
inferis per christum: Sed cum supra de inferno agere
tur & probatum admodum fuerit & ostensum quomo
do spirituales anime separe: & in corpore demones: pos
sunt & de facto realiter patientur & cruciantur ab igne
corporali. Idcirco explosis & spretis eis: & omni turba
malorum christianorum contempta: tertiā ideo catho
licam: & orthodoxam: & veram de purgatorio conclus
sionem aggrediamur: que est. Quod in centro terre ve
re & reali purgatorij reperitur: que conclusio
probabitur ra
s: auctoritatibus: militantis ecclesie
auctoritate: & ac urbana honestate. & primo. Ra
tionibus sic. Ac
tur duo iusti quorum alter nun
qđ mortaliter peccauerit: sed tantum venialiter: alter vero

multis mortalibus peccatis dominū offenderit. Morī-
tur isti simul & contriti: tunc petitur: an ambo equali-
ter vnoq; tempore ascendant in celum vel non. Si dica-
tur q; sic: sequitur quod tantum valet fides sola cum cō-
tritione quantū fides cum operibus virtuosīs: quod es-
set contra rationem iustitie distributive diuine qua red-
det vnicuiq; scdm merita: & contra distinctionem gra-
dum beatitudinis. Si vero conceditur q; inequaliter
ingrediuntur vitam eternā, i. vnus ante alium: petitur
an ille qui secundo ingreditur paradysum descēdit an-
te ad infernum: si sic ergo falsum est quod christus dis-
xit Ioh. v. Amen amen dico vobis quia qui verbum me-
um audit: Et credit ei qui misit me habet vitam eter-
nam & in iudiciū nō venit: sed transit de morte ad
vitam. Si dicitur q; nō descēdit ad infernum: ergo cū in
paradysum ascendere nō possit: quia adhuc ipurus: ergo
aut nūq; variabitur ab eo i quo est statu ipuro: aut pur-
gabitur ad vitam eternam: nō primum: ergo secundū:
sed purgari nō potest operibus satisfactorijs pprijs: er-
go purgabitur penis in purgatorio. Secūdo sic: omne pec-
catum aut a deo vel ab hoīe puni tur: quia nullum ma-
lum ipunitum: nec aliqd bonū irremuneratū: de pe. di.
vij. c. finali. sed frequenter aliq; in fine cōuertuntur: qui
amalis suis in p̄senti puniti nō sūt: ergo debēt a deo puni-
ri, nō igne inferni: cū fuerint mortui in charitate: ergo
in igne purgatorij: Item tertio si nō eēt pena purgatorij
post hanc vitam: qui pdurat vsq; ad mortem in malitia
tantum esset ei quantum illi qui nūq; peccasset: ergo
exemplo talis nullus in hac vita faceret penitentiam:
sed in fine tantum omnes contriti confiterentur quod
esset erroneum: nullus enim virtute ditatur semper
gaudens iniquitate: de peni. di. vij. ca. Nullus, ergo

Laput Tertium

necessarium est confiteri purgatorium esse. Quarto sic:
Sit sortes in charitate habens adhuc verbi gratia septem
annis penas iusto iudicio ecclesie sibi iniunctas solvere.
Deinde ponat (sicut possibile est) q sine sui culpa duo
bus annis elapsis casualiter subito occidat tunc ex quo
anima que fuit principaliter causa peccati pro quo sor-
tes satisfacere teneretur post mortem. Contra rationem esset
q illa p residua penitentia non pateretur penam post mortem
nec aliqua causa rationabiliter assignari potest quare
non pati deberet ergo ponendus est locus ubi anima sortis p
illis duobus annis purgabitur non in paradiso: quia locus
ille non est purgationis, non in inferno: quia ibi anima non pur-
gatur: sed damnatur: ergo in purgatorio. Item arguitur sic. Si
verbi gratia, Sortes & Plato committunt unum peccatum in quo
sortes primo & principaliter culpabilis est: & iniungitur
eis penitentia quam simul agere debeant: sicut simul pecca-
uerunt: si tunc Plato ante completionem penitentiae mor-
riat, adhuc secundum rationis iudicium sortes penam haberet.
Ita est in proposito de punitione peccatorum commissorum ab anima
& corpe, id est a toto homine: quia rationabiliter punienda sunt pec-
cata: & etiam anima corpe iam mortuo: non in inferno: nec in
paradiso ut dictum est: ergo in purgatorio. Item ad illum
errorem sequitur quod omne peccatum est mortale: quia si nullum pecca-
tum in quo homo moritur post mortem dimittitur: nec anima ab
aliquo peccato post mortem p penas purgatur: sequitur quod omnis
culpa siue magna siue minima in qua quis moritur: ppe-
tue durabit. Item ad illud errorem sequitur: quod stet aliquem non
resurrecturum ante iudicium mori in charitate cum leui cul-
pa quod non saluabitur. Sed hoc videtur apostolice atque catholi-
ce doctrine & diuine pietati valde repugnare. ergo. Item ar-
guitur sic. Nisi esset fides purgatorii in quo anime post mor-
tem hominum satisfacere possent p peccatis hic dimissis

daret occasio desperandi illis q̄ in tota vita in p̄c̄is fuerunt & finaliter cōsequūtur remissionē p̄ contritiones aliquā: q̄ in nō sufficit ad absolutionē plenariā a pena & a culpa: & a parte penarū. Itē si fides de existētia purgatorij nō esset in quo p̄c̄a graui⁹ puniūtur quā i foro presentis vite. Remoue ab oībus fidelibus omnis terror qui facit eos qui peccauerūt libentius penas & labores satisfactorias in p̄senti suscipere quā incōpabiliter grauiōres in futuro substinere. Fides enī penarū in futuro seculo p̄ peccatis hīc cōmissis grauissime infligendarū est vnū de maximis que bonos a malis retrahere solent & eos qui peccauerūt mouere ad penitendum & satisfaciendū i presentī vitā. Ergo credam⁹ firmiter q̄ sicut diuina iustitia disposuit a principio locum penarū infernaliū in quo damnatorū aīe p̄petue punirēt: ita & diuina eius bonitas constituit locū penarū in quo aliquorum saluandorū aīe tpales penas hīc neglectas post mortem exoluerent. Nunc ponende sunt auctoritates. Et prima est. ij. Macha. xij. que verificatur in fide fidelius veteris testamenti. Dicitur enī ibi q̄ aīe eorū qui cū pietate & charitate mortui fuerāt in bellis p̄ populo dei vsq̄ alias in charitate. Si in q̄busdā peccatis fuerunt morte p̄uenti: vel anteq̄ penas hīc p̄ peccatis dimissis soluisset tūc penas incidūt in q̄bus tenti: viuorū sacrificijs & orationibus p̄nt iuari: aluiari & liberari. Ex qua auctoritate sequit̄ q̄ ante passionē xp̄i: nō oīm morientū aīe ibant in penas damnatiōis nec oēs ibāt in locū beatitudinis celestis: s̄ erat quidā locus mediū: nō lucis sed tenebrarū: nō gaudiū sed meroris: in quo tenebant aīe ratione pene dāni vel pene sensus donec soluerēt vel cōdigne soluerent. De quo loco dicebat Iob. x. Dimitte me ergo vt plangā zc. Ibi ergo tenebant antiq̄ in penā dāni.

Caput Tertium

quā ex eorum pēto originali in hac vita cōtracta incur-
rerant. Si ergo dñs deus ex habūdantia sue pietatis ante
filiū sui xpī passionē mortuorum aīas ad penas obligas-
tas nō pēpitaui in dānationē: sed misericorditer tenu-
it in penis mortalis peccati: hic quo ad culpā dimissi do-
nec satisficeret. Cur nō credatur q post passionē filiū sui
tpe quo sinū misericordie sue in totū aperuit xpianis: q
etiā tunc & nūc differat aliquas penas scūs tpales post
mortē saltē pro pētis venialibus donec penis expientur:
vel meritis viutorū relaxētur. Qd si de venialibus quibus
debētur pene tpales ita sit: qre diuina pietas nō differet
penas quasdā peccatorū mortaliū tpales hic dimissorū
ita vt post mortē soluant pene q hic solute nō fuerant.
Nulla ratio videtur qre diuina misericordia tpe plene
miserationis abbreviari & coartari debuerit vltra illud
qd ante passionē fecerat zc. Et sic p pīa auctoritas. Ses-
cūda auctoritas ē ex verbo xpī Mat. xij. quā Greg. addu-
cit in. iij. dial. c. 34. ad hoc propositus. Si q in spiritum
sanctū blasphemā dixerit: nec in hoc seculo remittet ei
neq; i futuro. In q snīa (dicit Greg?) dat intelligi quasdā
culpas in hoc seculo: quasdā vero in futuro posse relaxa-
ri: q ille modus loquendi innuit q in vtroq; hoc est hic
& in futuro pētā remitti soleāt: sicut i hoc simili apparet.
Nam qn dicim? pētā hoc nō pōt dimitti hic nec rome:
nec a plebano nec ab epō: supponimus q vtrobiq; vel
ab vtroq; cōsuevit fieri pētōz remissio. Si enī non esset
sic modus loquēdi: eēt inept? valde ac si diceret neq; ab
equo neq; ab asino aut nec i inferno nec i vacuo extra ce-
lū remittet pētā tale. Cuz g xp̄s eēt sapiētissim? cui? oīa
verba habebāt mysteria nō est credendū q sermone talis
ineptitudinis esset vsus qn dixit de peccato in spiritus
sanctus: quod neq; in hoc seculo neq; in futuro remittit

teretur. Hinc Bern. sermone. lxxvi. dicit. Qui nō credūt ignē purgatoriū restare post mortē: sed statim aīam solutā a corpe: vel ad requiē transire: vel mortē: querāt ab eo qui dixit quoddā peccatū neq; in hoc neq; in futuro seculo relaxari: cur hoc dixerit: si nulla futura manet remissio peccatorū. hec ille. Tertia auctoritas est Origenis loquētis de egyptiīs submersis in mari rubro super exodū, exponēs enī ipse illud. Submersi sunt quasi plūbum in aquis vehementibus dicit: toti erant plūbei: & nichil aurī habētes: iō nō purgādi p ignē: sed demergendi in profundū. hec ille. Vbi facit differentiā inter eos q cū plumbo habēt aliquid de auro ad mixtū plus vel minus: & illos qui nichil habent de auro: s; sunt toti plūbei: & qui habēt aurū ad mixtū plumbo purgant vī sic auferat plumbū & remaneat aurū: vī i purgatorio: qui aurē sunt plumbū: in totū nō purgant: qā nichil aurī eis inueniret: s; demergunt in pfundū. Quarta auctoritas ē Pauli. i. Cor. n. iij. dicētis. Fundamētū autē aliud nemo pōt ponere preter id qd positū ē qd est: xps iesus. Si quis autē supēdificat supra fundamētū: hoc qd est xps: vel fides. Aurum: argētum: lapides p̄ciosos: ligna: fenum: stipulā vniūscuiusq; op⁹ manifestum erit. Dies enī dñi declarabit: qā in igne reuelabit & vniūscuiusq; opus quale sit ignis p̄babit. hec ille. Dies autē dñi i scripturis solet accipi cōmuniū p die iudicij finalis v̄pticularis. Loquitur ergo apls de afflictione vel purgatione aīarū que supēdificauerūt zc. Et dicit q dies dñi declarabit. Hic autē dies non pōt intelligi de punitione post iudiciū finale. Primo qā nullus q post hac punietur saluus erit p ignem: sed in eternū ardebit in igne. Secundo quia multorum aīe qui tūc in peccatis venialibus vel in obligatione ad penas aliq; moriunt erūt beate: longe

Laput Tertium

ante diē iudicij finalis in quo corporibus reassumptis
nō redibūt iterū ad penas: quasi tunc totus homo igne
purgationis passurus sit: quo ante sola aīa patiebatur.
Hoc enī si fieret: aīa desineret esse beata: vel saltem fieret
minus beata: quā prius erat: ex quo iterum puniret pro
peccatis in corpe p qbus longe ante punita fuerat aīa in
se sola. Relinquit ergo apostolū loqui de penis purga
torijs q incipiūt post mortē a iudicio piculari in aiab⁹
decendentiū vel in culpis venialibus: v^l in obligatiōib⁹
ad penas mortales rōne peccatorū etiā mortaliū hic quo
ad culpā dimissorū: & in hoc seculo nō sufficienter pu
nitorū. Et q hec sit intentio ip sius apostoli: ipse inuere
videtur iterū p hoc q dicit. Cuius opus sup edificatum
manferit: mercedē accipiet: que merces p operibus bonis
hic factis intelligit in scripturis: coīter illa q post mor
tem datur aīe sepate: & q post iudiciū finale datur toti
hoī. Probatur etiā purgato auctoritatibus phōrū &
poetarū gētiliū. nā primo. Socrates introducit i pheudō
Platonis sic dices. Cū puenrnt defūcti in eum locū ad
quē demō vnūquēq; portat: priō illuc iudicātur q iuste
pīeq; vixerūt: & qui secus: Si igit mediū cōperiantur
in vita tenuisse sua qsq; vehicula ascendētes ad paludē
perueniunt acherusiam ibiq; habitant iniuriarū penas
dantes: & cū purificati sunt absoluūtur: & recte facto
rū digna pmiā reportant. Hec ille. Et Auicē. ix. metha
phi. c. vii. dicit. Cum aīa insipietis separatur a corpe: sentit
magnā cōtrarietate nō ex cōmunicanti insepabili: sed
ex accidenti extraneo. accidens vero extraneū nō durat
nec pmanet: ex quo sequitur q pena nō sit phennis: s;
remouetur paulatim quousq; purificata aīa perueniat
ad felicitatem sibi ppriam. Hec ille. Et virgilius i sexto
Ergo exercentur penis zc. hēs sup questiūcula de imor

talitate aīorū. De purgatorio etiā loquit̃ Dantes in p̃nci-
pio scēde comedie. &. di. Frāscicus petrarcha ī vltio sex-
triūphi. Tertiō pbat̃ veritas purgatorij auctoritate v-
is eccl̃ie fidelīū que iugis orat & sacrificia offert p̃ libera-
tiōe aīarū: que q̃dez auctoritas v-
is eccl̃ie cū tot optios
viros atq; doctīssimos ī hac fide mortuos & ī testimoniū
sue sc̃itatis miraculis coruscātes habuerit: maior est &
amplius ad credendū mouet quā sacre scripture: dicēte
Aug. īn li. cōtra ep̃lam Fortunati. Ego inquit euange-
lio nō credere nisi catholice eccl̃ie me cōmoneret aucto-
ritas. Et pbat̃ qd̃ dicit ex hoc: quia ipsa credidit euange-
lio: ppter p̃dicantes sibi euangelij: sc̃dm formam a xpo
sibi traditā. Mar. ca. i. quasi arguat sic: ppter qd̃ vnūqd̃
q̃ tale & illud magis: sed ppter eccl̃iā creditū est euang-
gelio: ergo magis credendū est eccl̃ie quā euangelio.
Ex quo videt̃ q̃ maior sit auctoritas eccl̃ie ad credens-
dum quā sit auctoritas diuine scripture: cū inter illas euā-
gelij sit prestantissimū: & hoc simpliciter verū est (dicit
Henricus) accipiendo eccl̃iā cū suo capite christo q̃
p̃cepit credere euangelio: Si etiā eccl̃ia accipiat̃ q̃ nūc
est militās īn terris: est iterū verū saltē quo ad nos: quia
magis monemur ad credendū ea q̃ vna tota coītas hoīm
rationaliū & honestorū credit: quā nos moneret lectio
nuda scripture: que eadē credenda narraret. Quarto p-
bat̃ veritas fidei purgatorij ex rationabili & salubri ho-
nestate. Nam cessante fide ip̃ius purgatorij: cessaret me-
moriam parentū: amicorū & benefactorū defunctorū no-
strorum: que frequens & iugis viatoribus valde est sa-
lubris: Itē cessāte fide purgatorij desineret esse sacrificiū
p̃ mortuis oīs oratio: oēs suffragiū & oīs elemosyna p̃
aīab⁹ mortuorū quorū aīas diuina clemētia ex eorū bonis
hic relictis disposuit posse adiuvari. Item cessante fide

Caput Tertium

eius cessarent oia opera pietatis in pauperes pro anima
bus mortuorū: quod nō expedit fidelib⁹ viatoribus ad
que opa pietatis & misericordie hortatur os saluatoris
sub celesti premio: vt patet **Mat. xxv.** Nunc responden
dum est ad argumenta in fronte questiuncule adducta
quibus se tuentur greci iudei & ceteri supra noīati. Et
primo ad primū respondet **Tho. in. iij.** dicens: q̄ quia
deus est misericors: ideo miseretur merētibus misericor
diam. Ille autē qui in peccatū mortale incidit: constituit
& statim efficitur inimicus dei: ideoq; merē amittere
oia bona que a deo habuit: vnde bona facia mortificat
& que ī mortali facit occidit. In mortali autē decedēs nō
manet eidem aliqđ premiū post hanc vitam. Illi vero q̄
in charitate decedit: remanere p̄tēst p̄ hanc vitā aliqđ
pena. Nam charitas nō semp delet oē malū qđ iuenit: s̄
solū hoc qđ est sibi contrariū: & ideo nō est simile. **Dñs**
autē **Bonauētura in. iij. di. xx.** ad hoc sic respondet q̄ nō
est simile glorificare decedentē ī charitate statim sicut cō
demnare decedentē ī mortali: q̄a iste qui ī mortali est
nichil habet qđ sit dignū vitā: & ideo sūme est disposit⁹
tus ad damnationē eternam: & ppter hoc statim damna
tur iusta retributione. Sed ille qui est ī charitate: cum
charitas stet simul cū veniali culpa & reatu pene potest
habere aliqđ dignū pena: & quia glia nō pōt stare simul
cū pena scđm forū cōe: ideo necessariū est prius debitū
illud solui p̄ penā purgatoriā. Ad secundū respondet
Bonauētura q̄ pondus charitatis habet in se aliqđ retar
dans vt puta culpā aliquā paruulā vel reatū. Sed pōdus
p̄tī mortalis nichil hēt eleuās vel retardās: ideo nō est si
mile. Ad tertiu respondet q̄ dictū gregoriū intelligens
dum est de qualitate in qua cōsistit stat⁹: que nō mutat
nisi mutetur status: & talis est gratia vel culpa mortalis.

Prime Decadis LXXXIII

Qualis enī quis exit de corpore talis in iudicio apparebit
 scdm̄ has qualitates. Non autē est intelligendū de ea que
 non mutat statū: vt est culpa venialis. Venialia enī nō
 mutāt statum hoīs: q̄a nec tollunt nec dīminuūt chari-
 tatem scdm̄ quam mensuratur quantitas gravitate bo-
 nitatis aīe. & ideo p̄ hoc q̄ venialia dīmīttūt vel cōmī-
 tuntur: talis manet aīa qualis prius. Hec Tho. & Bona-
 uentura. Durandus & archidiaconus in expositiōe līe
 Ad tertium responderē: q̄ glo. loquitur de peccato mor-
 tali. Vel dicendū q̄ quāuis in hac vita nō corrīgat ī se:
 corrīgit tñ in merito: quia hic homo meruit vt ibi illa
 pena sit meritoria sibi & ad consequendū veniam. Ad
 auctoritatē vero apoc. dicitur q̄ auctoritas illa loquitur
 de labore op̄ationis ad merendū: & nō de labore passio-
 nis ad purgandū: vt dicit Tho vbi supra. & conclusio-
 naliter dicitur ad iudeos & grecos & pauperes de Lug-
 duno & Valdenses q̄ cū septe eorū & op̄inō nō habe-
 at probabilitatem aliquam ex canonicis scripturis: nec
 ex rationibus vel authenticis historijs: vel personis san-
 ctis: aut ex miraculis: aut reuelationibus: sed solum au-
 ctoritate hominū presentū & p̄teritorum sue septe rus-
 sticorum. laicorū: rudium & ydiotarū: sicut fides nostra
 habet ideo contēpnēdī sūt & tanq̄ fascino a diabolo
 & presumptione & superbīa sua cecatos sp̄nēdī. Ad
 illud etiā indorum & Iohan. xxiij. dicitur. Q̄ cum
 illa absq̄ fundamento & ratione diabolo suggerente
 contra fidem catholicam teneant: merito a catholicis do-
 ctoribus reprobantur: qui indubitanter tenent q̄ fides
 les in gratia decedentes nō plene purgati in purgatorijs
 um ab angelis ad expiandū deportantur. Hec Henric-
 cus de Assia super Genesim. & dñs Ioh. de turre crema.
 super. d. xxv. vbi supra in decretis.

Caput Tertium

Secunda questiuuncula est:

Si preter pñcipale ī centro terre purgatoriū: re-
periat etiaꝫ ī sup̄ficie terre locus vbi purgē-
t aīe mediocriter bonorū. Ad quā Tho. & Bonanētura ī
iiij. di. xxi. respondēt affirmatiue dicentes: q̄ locus pur-
gatoriꝝ est duplex. Vnus scđm cōiem diuinā legē: & sic
est locus inferior: inferno quasi cōiunctus vt dictū est
supra. & ppter hoc nō est acceptāda opīnīo Vgonis ne-
gantis. ij. li. de sacramētis aliquē locū determinatū &
cōmunē purgatoriꝝ ī centro terre dicentisq̄: singulas
aīas ī hīs potissimū locis penas substinere ī qbus cul-
pam cōmiserūt: nā p̄babile est vt dicit Bonauētura: oēs
aīe que paralius peccauerūt: paralius puniant. Ali⁹ lo-
cus purgatoriꝝ est scđm diuinā dispensationē ī qbus
dam locis patentibus ī sup̄ficie terre ī quibus ad pur-
gationem anime deputant: & scđm hunc forte modū
intellexit. Vgo qđ nūc sup̄ dicebat. Vnde Greg⁹ i. iij.
dial. c. iij. dicit. Sup̄ habundans diuine bonitatis largi-
tas querens generaliter salutem hominū se nō querens
tū: disposuit vt etiā essent ī sup̄ficie terre habitatiōi ho-
minū deputata quedā patentia tormentorū loca ī qui-
bus multis indicij cōstaret aīas post mortē cruciari nō
solum malorū: sed & etiā mediocriter bonorū. Hec ille:
Et hec pñcipularia purgatoriꝝ loca ī superficīe terre spe-
tialiter ordinauit deus: vt dicit Tho. vbi supra. & domi-
nus lo. de turre crema. sup de p. di. vij. c. hic autē ignis
quinq; rōnib⁹. Primo ppter aīarū leuiorem punitio-
nem: sicut aliquibus scđm gregoriū est reuelatum quas-
dam animas ī vmbra esse punitas. & ī. iij. dial. c. iij.
ponit q̄ quidā Pascalius Roman. ecclēsie Diaconus: tā
sancte vite vir: q̄ post mortem ad tactū feretri eius qui-
dam dēmoniacus sanatus fuit: & nihilominus aīa ipsi⁹

Prime decadis LXXXIII

diu post mortē inuēta est a quodā sancto epō in termis
id est in locis ubi aqua feruens de terra bullit: a q̄ inter
rogata cur ibi esset: dixit se in calore illius aque cruciari
ppter hoc q̄ in contentiōe scismatica inter Symachū &
Laurentiū quis eēt papa: ipse vsq; ad mortē tenuit Lau-
rentij partē: qui ius nō habuit in papatu. Secūdo ppter
nostram instructionē: vt. s. magnā penā post hanc vitā
peccatoribus infligi agnoscam⁹: & sic a peccatis desista-
mus: & conuertamus nos ad dñm: vt patuit parisijs de
discipulo post mortē magistro apparenti: & dñationē
suam reuelanti: qui cū discipuli incendiū in manu sua
sentiret: statim ad dñm est cōuersus. Tercio ppter culpe
in loco ppetrationē: vt patet de illo qui i balneo suo ubi
peccauerat tanq; i purgatorio penitentiā fecit: q̄ trigin-
ta missarū merito euolauit ad celū: vt dicit in. iij. dial.
Quarto ppter alicuius sancti orationē: sicut legit q̄ san-
ctus Patricius quibusdā in quodā loco sup̄ terram pur-
gatoriū impetrauit. Quinto ppter animarū celeriorē
liberationē. s. vt possint alijs suā indigētiā reuelare: &
ab eis suffragia petere: & sic citius de penis exire: vt pa-
tet de quadaꝝ aīa existenti in glatiē: quā piscatores brī
Teobaldi piscati sūt in autūno & epō p̄sentauerūt: qui
cum dictā glatiē causa refrigerij teneret sub pedib⁹ au-
diuit expresse vocē dicentē: q̄ in glatiē erat aīa velut in
loco purgatorii deputata. Cumq; dicta aīa de nocte ab
episcopo suffragia ipetraret merito triginta missarū
euolauit ad celum. Idem patet de quadaꝝ aīa cuiusdam
religiosi: que in arce oppidi Andranī in Apulia velut
in loco purgatorii erat deputata: de qua anima & eius
ibi dem purgatorio michi presentis operis compilatori
ad sensum luce clarius sic manifestū fuit. Dum enī ex
officio quo in digne quandoq;ungebar vīsitare puīn

Caput Tertium

no dāa pmita
sup vrm

tiam Apulie: contigit vt etiā ad loculū quendam ordinis
apud Andranū oppidum terre ydronti in Apulia decli
narē. Cūq; ibidē fratres & quidā Georgius Sperius:
officij grā michi plurimū detulissent: ductus sum post
cenā cubitū in arcem: vbi vero itempesta nocte dormire
cepissem audito quodam strepitu & fragore: excitatus
in aula quendam passim de ambulante & cathenis qui
bus vt puto grauatus erat: sensi terribiliter insonantem:
dumq; loquor: excitando sociū quem habebam: stat
ille: mox nobis silentibus: cepit ille strepitu vinculorum
longius primo acrius ambulare: & ostia que erant ante
cubiculum horribili quodā crepitu & conatu pfregit:
interea colloquimur: ingenti pauore pculsi: quiescit ille
deinde tacentibus nobis tertio circa duas horas cathena
tus oberrans: tandē maximo fragore in cubiculū i quo
exaati fere iacebamus se recepit: vagat in eo: fenestras
aperit: interea nos trepidantius heremus: voces faucib;
hexerant: crescēteq; formidine: mors sequebat. Cernim;
fenestras opertas: etiā quo nos verteremus spei nichil
esset: inter meū & iram: repente e lecto prosilimus in
mediū. Ille extremo imperu: altera qua i imum iurris de
scendebat in damnatorū carcerē: fracta ianua: gradatim
ruens: grauiore armorum cathenarūq; strepitu: nusq;
visus: omnia tumultu oppleuit. Nos gelidi & stupidi
effectū: accenso lumine diem insomnes expectabamus.
Interea omnes fenestras inquirimus: reperimus omnia
obstrusa: sicut de sero elauferam. Redeūt ad nos dilu
culo fratres. & Georgi⁹ hospites: saluere nos iubēt: nos
vero quasi amentes & elingues effectū: tremulis & lassis
vccibus diximus. Misereat vestri oīpotens deus patres:
& tibi o bone Georgi: recepistis nos h ospicio in arcē
ignaros vmbraū et spiritūū: vt pene moreremur: ad q̄s

illi renidentes inquit. Indulgete & vos nobis o patres: obliuisci heri uespera fuimus vos monere hic in arcem uir-
 bram & spiritum quendam oberrare: qui dicit a deo hic lo-
 cum habuisse purgatorii per mille annos: eo quod ibidem
 multa mala & mortes hominum commisisset: & nos cum eo
 non uisio sepius colloquimur: & multa nobis per sepe pan-
 dit: & comoda plurima gregaliter impartita nobis in-
 expetens: orationibus eius auxiliemur: ut tempus ei in
 loco prefixum: a domino nostris precibus breuietur. Simile fa-
 ctum forte apud gentiles de quadam anima vel imagine nar-
 rat Plinius secundus iunior libro. vij. Erat inquit Athe-
 nis spatiosa quedam & capax domus: sed infamis & pesti-
 lens: quam Athenodorus philosophus uili precio conduxit: ubi
 autem cepit ad uesperascere: iubet sterni sibi in prima do-
 mus parte: post pugillares stilum: lumen suum omnes in
 interiora dimittit: ipse ad scribendum animum: oculos: ma-
 num intendit: ne vacua mens simulacrum vel fantasma
 ibi oberrans inanes sibi metus fingeret: ubi uero cepit si-
 lentium noctis ubique: audiuit cocuti ferrum uiculaque mo-
 ueri. Offirmat animum philosophus: auribus manum pre-
 tendit: non tollit oculos nec remittit stilum: tunc crebesce-
 re fragor aduentare etiam in lumine iam & intra lumen
 audiri cepit imago. Ille respicit: mox apparebat idolum
 senex: macie & squalore confectus: proluxa barba: horren-
 ti capillo: cruribus compedes: manibus catenas gerebat
 stabat innuebatque digito: similis uocanti: philosophus
 contra ut paululum expectaret: manu significat: rursum
 quod ceris & stilo incubit: illa imago scribentis capiti cathe-
 nis insonabat: respicit rursus idem quod prius innuentez:
 nec moratus tollit lumen: & sequitur: ibat illa lento gra-
 du: quasi grauis uinculis: postquam uero deflexit: in
 aream domus: repente delapsa deserit comitem: deserit

Caput Tertium

tus herbas & folia cōserta: signū loco ponit: postero die philosophus adiit magistratus: monet vt illū locū effodī iubeant: inueniūt ossa inserta cathenis: & implicitat: que corpus euo terraq; putrefactum: nuda & exesa reliquerat t vinculis: collecta publice sepeliuntur. Domus vero postea rite conditis manibus caruit.

Tertia questiuuncula est: Si in purgatorio remittunt aliq̃ peccata quantum ad culpam & oīs reat? pene veniali & mortali debite. Ad quā videt̃ primo m̃dendus negatiue. Nam facilius est peccare q̃ resurgere a peccato. Sed existētes in purgatorio: nō possunt peccare: ergo nō possunt a peccato resurgere. Itē sc̃do sic. Culpa actualis nō delet nisi p̃ contritiōē: sed post hanc vitam nō erit cōtritiō q̃ est actus meritorius: q̃a tūc nō erit meritum neq; demeritū cū sc̃dm Damasce, hoc est hoībus mors: q̃d angelis casus: ergo post mortē nulla culpa venialis i purgatorio dimitti pōt. Tercio veniale orit̃ ex fomite: fomes aut̃ est cōiuncti: nō aīe sc̃dm se: ergo soluto fomite soluit̃ veniale: sed illud soluit̃ in morte. ergo in morte soluit̃ veniale & nō post mortē in purgatorio. In oppositū est Gre. in iij̃ dial. & ponit̃ in decretis. di. xxv. c. qualis. qui dicit q̃ post hāc vitam quedā culpe in purgatorio expiant̃. Et Aug⁹. dicit i li. de vera penitētia: q̃ quedā culpe leues i futuro remittunt̃. Pro respōsiōe ponē due cōclusiones: sc̃dm duas ptes tituli petitiōis. Prima cōclusio. In purgatorio remittunt̃ aliq̃ p̃c̃tā q̃tū ad culpā. Hanc cōclusionē pbat Albertus magnus sic. Ponatur casus q̃ aliquis sit existens in gratiā habens tū culpas veniales sic in vltimo instanti: & moriat̃ cū voluntate venialium reīterandi. i. nō dolens de ipsis: cōstat q̃ ipse saluabitur: q̃a est in gratia: & venialia nō auferunt gra.

tiam. Constat etiā q̄ peccatum manēs in volūtate nō remitti; ergo videtur q̄ necesse sit q̄ post mortē remittat̄ quo ad culpā. Si forte dicas q̄ cōuertit̄ in mortale p̄pter volūtate reiterandi: & p̄ consequēs p̄pter retardationē sue glorie quāz ipenitens videt̄ diligere. Ad hoc respondent Durandus & Petrus de palude in. iij. q̄ si aliq̄s nō vult penitere de veniali in morte nō oportet p̄pter hoc vt peccet mortaliter: nō enī plus tenet̄ homo p̄c̄m expiare q̄ vitare veniale. Sed existens sine mortali nō tenetur necessario vitare p̄c̄m veniale: ergo nec expiare hoc vel illo mō & tñ dicit q̄ vult retardationē gl̄ie. Rñ. Petrus q̄ nec ex hoc sequit̄ q̄ peccet mortaliter: q̄a velle retardationem glorie non est de se mortale cum velle ad temp⁹ separi ab amico nō sit cōtra amicitias. Vnde velle longā vitā p̄pter q̄ retardat̄ a vita br̄a: nō est p̄pter hoc mortale. Nō enī peccauit mortalit̄ Ezechias. flēs p̄ additioue. xv. annorū. Et p̄pter hoc dicitur cōclusiona liter cū Gregorio & Augustino vbi supra: q̄ culpa venialis in eo qui cum gratia decedit post hanc vitam: dimittit̄ per ignē purgatorium: quia pena illa a liqualiter voluntaria virtute gratie habebit vim expiandi culpas omnē: que simul cū gratia stare potest. aliter enim posset contingere q̄ aliquis in charitate moreret̄ in culpa veniali que sibi nunq̄ dimitteret̄: & ita aliquis posset mori in charitate qui nunq̄ deū beatifice visurus esset: quod dispositioni diuine legis repugnat: ergo cōclusio prima est vera. Sed peti ē curiosius a dñō Henrico de assia hic qñ si t̄ remissio peccatorū leuiū quo ad culpas in futuro seculo an in primo instanti nō esse hoīs: vel in termino solutionis pene p̄ quolibet illorū: vnde si ex merito ante mortē (vt Greg⁹ dicit) absoluit̄ aia a veniali culpa post mortē: cur hoc nō fieret in primo instanti separatiōis.

Caput Tertium

aiē a corpore? Respondet q̄ oīs culpa in hac vita nō dī
missa: est sue pene coeua: ita q̄ si est mortalis erit coeua
sue pene eterne. Si vero venial' nō dimittet' donec p̄ ea
soluta fuerit iusta pena t̄p̄alis. Et in hoc est differētia in
ter punitiones peccatorū ī vita presentī: & in seculo futu
turo. In p̄nti enī seculo prius culpa dimittit' & deinceps
pena p̄ ipsa soluit'. In futuro vero seculo culpa nō prius
dimittit' q̄ sibi pena debita finiat'. Hoc vult Gre. i. iij.
dia. l. c. xxvij. Sc̄da cōclusio. In purgatorio remittitur oīs
reat' pene veniali & mortali debite. Probat' ista cōclusio
sic. Pena purgatorij ē grauior q̄ pena quolibet hui' mū
dit' vt dicit Aug⁹. xxv. d. c. sequēti. Sed per penā satisfia
ctoria quam aliq̄s in ista vita substat' expiatur a debi
to pene: ergo multo fortius per penā purgatorij. Itē sic:
Quicūq̄ est debitor alicuius pene p̄ hoc a debito absol
uitur q̄a debitū soluit. Sed reatus nichil aliud est quā
debitū pene ergo p̄ hoc q̄ aliquis penam substat' quā
tū debebat a reatu absoluit': ergo pena purgatorij a reatu
purgat. Vbi notandū iuxta Richardū de media villa ī
q̄rto: q̄ aīarum decedentū a corpib' in charitate que
dā in hac vita totā penam sibi debitā exoluerūt. Et tales
cū nō habeant aliquod ad purgandū: nō puniuntur in
purgatorio: sed a corpib' segate imēdiate ad mittunt'
ad vite eterne fructiōē. Aliē sunt q̄ totā penam sibi de
bitam nō expleuerūt: & tales puniri post hanc vitā con
sonū est diuine iustitie: nō tñ eterna pena: sed purgato
ria. Ex quo enī cū charitate decedunt eas eternaliter pu
niri non est consonū diuine iustitie: q̄a digne sunt vita
eterna. Et q̄a adhuc obligate sunt ad aliquā penā diui
ne iustitie consonū est vt prius eam substat' q̄ gau
diū vite eterne recipiant. Cum illo enī gaudio non pōt
stare obligatio ad aliquā penā: quia nichil inquinat'

Prime Decadis LXXXVII

potest intrare in illud. Vnde notandum est scđm dñm
Henricum de Assia: qđ peccata venialia quantũ ad reas-
tum pene remittuntur: vel in hoc mũdo merito aliquorũ
operũ hie factorũ in gratia: vt puta quia libenter & p pte
ex pietate dimisit peccatib⁹ in se. Vnde dixit xps Luce.
vi. Dimittite & dimittemini. & Math. v. Beati miseris
cordes: qđ misericordiã consequẽtur: aut solliciti oran-
do p peccatoribus vt conuertantur. Iacobi ultimo. Qui
cõuerſi fecerit peccatorẽ ab errore vie sue saluabit aĩam
eius. s. conuerſeris & conuerſi a morte & operit multi-
tudinẽ peccatorũ. Vel remittit in futuro seculo quo ad
culpam & penam si contingat hominẽ mori in aliqui-
bus peccatis venialibus merito gratie precedẽtis. Et de
hac dicit Greg⁹. in. iij. dial. c. iij. Sciendũ est qđ illic sal-
tem de minimis nichil quisq; purgationis obtinebit ni-
si bonis hic actibus in hac adhuc vita positus vt illic ob-
tineat promereatur zc. Ad argumenta autẽ in contrari-
um facta respondeť. Et primo ad primũ dicendum qđ
assumptũ illud: facilius est peccare qđ a peccato resurge-
re: est verum qđ diu liberũ arbitriũ est flexibile ad vtrũli-
bet. Sed qñ iam confirmatum est in bono vt est in illis
qui sunt in purgatorio ipossibile est peccare. Sed facile
est peccatũ detestari cũ hoc sit bonũ: in qua detestatiõe
cõsistit ordinatio volũtatis & dimissio peccati venialis
quo ad culpã. Hec dñs Bonauentura & dñs Durandus
in. iij. Ad secundũ dicendum iuxta scđm Tho: negan-
do minorẽ. Dicimus enĩ qđ post hanc vitam nõ põt esse
meritũ respectu premiĩ essentialis: s; bene respectu ali-
cuius accidentalis qđ diu manet hõ in statu vie aliquo mō
& iõ in purgatorio põt esse actus meritori⁹ quatũ ad re-
missiõẽ culpe venialis. Ad terciũ dicendũ negado cõ-
sequentiã. Dicit enĩ, d. Bouauẽ. qđ licet ablato fomite aus-

Laput Tertium

ferat veniale quantū ad potestātē peccandi venialit̄ de futuro. Non tñ oportet auferri veniali pri^o ppetratū: q̄a nō oīs cā introducēdi est cā cōseruandi: sicut i multis exemplis p̄s. Destructo enī cultello nō pōt infligi plaga: s; cū cultellus destruit̄: nō ppter hoc oportet sanari plagā prius inflictam. Concordat Albertus & Tho. sup totū.

Quartā questiuncula est: Si pena purgatorij excedat oēm penāz tpales hui⁹ vite. & q̄ & q̄t sūt ille pene. Ad quas pri^o videt̄ rñdendū negatiue. Et pri^o sic. Nāz quanto aliqd est magis passiuū tanto magis affligit̄ si sensū lesiōis hēat: s; corp⁹ ē magis passiuū q̄ aīa sepata: tū q̄a hēt cōtrarietātē ad ignē agentē, tū quia habet materiā susceptiuā q̄litas agentis: quod de aīa nō potest dici: ergo maior est pena quam corpus patitur in hoc mundo q̄ pena q̄ aīa purgatur post hanc vitāz. Itē pena purgatorij directe cōtra venialia ordinat̄: s; venialibus (cū sint leuissīma peccata) leuissīma pena debet̄ si scdm mensuram delicti sit plagarū mod⁹: ergo pena purgatorij est leuissīma. Tercio maior est passio in qua agēs est transmutans & abiciens a substantia q̄ que est transmutans & non abiciens. Sed passio hui⁹ vite est transmutans & abiciens passio vero alterius vite est transmutās & nō abiciens ergo maior ē pena ista quāz alia. In contrariū est text⁹ de pe. di. vij. ca. hic ignis purgatorij & si nō sit etern⁹ miro tñ modo est grauis. Excellit̄ enī oēm penam quā vnq̄ aliq̄s expert⁹ est i hac vita. Et Aug⁹ i quodāz sermōe dicit Qui i aliud scdm fructū conuersiōis distulerit. pri^o purgabit̄ i igne purgatiōis: q̄ s; nō sit etern⁹. miro tñ mō cruciat. Rñdēdo dicendū q̄ pēa purgatorij excedit maxias penas hui⁹ vite. Ista cōclusio pbat̄ a Tho. q̄ ad ābas penas in purgatorio. Vbi sciēdū q̄ i purgatorio ē duplex pena videlicet pena dāni i quātūz retardant̄ a diuīa visiōe. Alia

sensus scđs q ab igne corpali puniunt. Et q sit verum de priā pena sic arguit. Quāto. n. aliqd magis desideratur tāto ei⁹ absētia est molestior: Et q a affectus quo desiderat sumū bonū post hanc vitā in aīabus sanctis est intēssimus: qā nō retardat affectus mole corporis: & etiā qā terminus fruēdi sumo bono iam aduenisset nisi aliqd ipediret: ideo de tardatiōe maxime dolent. Et vt addit Albertus magn⁹: quia cū sanitas & iocūditas sensus in hac vita nullā habeant cōparationē ad sumū bonum qđ felicitat beatos: nullā cōparationē habebūt auferentia delectabilia in hac vita ad auferētia vel differētia delectabilia in alia vita. Et ideo tristitia alterius vite incōparabiliter maior est quā tristitia aliqua ī presenti vita. Propterea dicebat Criso. in quodam sermone. Ponamus ante oculos mentis quanti doloris est excludi & proici a regno dei: quia ipsa videtur grauior gehēna. Et Aug⁹. in quodam sermone dicit. Alienari a regno dei: carere multitudine dulcedinis eius tā grandis pena est vt nulla possint tormēta que nouim⁹ ei cōpari. Quātū vero ad penā sensus pbat cōclusio sictōe Tho. vbi sup̄ Cum dolor nō sit lesio sed sensus lesionis. ij. de aīa. quāto aliquid est magis sensitiuū: tanto plus dolet. Exēplū in locis neruosis. s. digitis: tibijs zc. Nam nerui sūt instrumenta sensus tactus. ij. de aīa. Sed aīa est maxime sensitiua: vt pote causa oīs sensatiōis. Ideo cū agit in ipsa ali quod agens lesiuū ipsam maxime ledit: & tanto magis quanto lesiuū est magis actiuū. Ignis autē inter oīa elementa est magis actiuus. Nam nō pōt infrigidari aut humectari sicut aqua calefieri vt dictum est: ergo maxime ledit aīam nō naturaliter: quia corpus in spiritū naturaliter nō agit: nec ignobilius ī nobiliori: sed vt est instrumentum diuine iustitie que dat vniformi igni vt miro

Caput Tertium

modo difformiter p diuersitate peccatorum cruciet ani-
mas mortuorū. Primo ad purgandū quasdā leues cul-
pas venialiū in pſenti nō dimiſſorū. Secundo ad ſoluē-
dum obligatiōes ad penas p mortalibus vel venialibus
peccatis hic quo ad culpā indultis p quibus nō fuit in
hac vita ſufficiens penitentia pacta. Tertio ad purgan-
dum animas ab omni qualitate impſectiōis: vel a rerū
cōceptibus & ſpeciebus improprijs: ſimiliter ab habitibus
vitiōrū & impreſſiōib⁹ fallax opinionū: a fomite & ab
alijs indiſpoſitiōib⁹ & deformitatib⁹. quas aīe a corpo-
ribus ſepate ſecū ad ignem purgatoriꝝ deferunt: ab his
oībus tanq̃ a quib⁹ ſdā ſqualoribus hic contractis: ani-
me ibidē p ignem purgate exeunt: ſicut aurū fulgēs de
camino ignis ad celeſte regnū pducende. Ad argumē-
ta autē dicendū eſt: & primo ad primū: q̃ pena nō iudic-
ator maior vel minor ſcdm leſionē vł paſſionē: ſ; ſcdm
paſſionis ſenſum. Et ideo licet anima ſit minus paſſiua
quā corpus: quia tñ eſt magis cognofcitua & ſenſitiua
paſſiōis: ideo maior ē dolor eius etiā ſi ſit minor paſſio.
Ad ſecundū dicendū negando conſequentiā. & ratio eſt
quia acerbitas illi⁹ pene nō eſt tantū ex quātitate pec-
cati quantū etiā ex diſpoſitiōe puniti: q̃a idē peccatū gra-
uius punit ibi quā hic ppter diuerſitatē fori: ſicut ille q̃
eſt melioris cōplexionis magis punit eisdē plagis quā
alius: & tñ iudex vtriq̃ eaſdē plagas inferēs iuſte facit.
Ad tertū reſpondeſ negādo aſſumptū: qm̃ vt reſpōdet
dñs Bonauētura. Ignis inferni qui vrit & nō conſumit
grauius punit quā alius ignis qui vtrūq̃ facit. Hec dñs
lohā. de turre crema. ſup. d. p. vii. c. Hic ignis.

Quinta queſtiūcula ē: Quo-
modo differat ignis purgatoriꝝ ab igne inferni

Ad quā respondet: q̄ differūt octipliciter. Primo quia ignis iferni vt quidā dicūt: est ignis elementū ī materia p̄pria: put est ī s̄pera sua: q̄a eternaliter debet affligere. Ignis purgatorij est mixt⁹ & elemētatus ī materia aliena. s. terrestri. videli cet carbone vt magis affligat: q̄a t̄p̄a liter debet purgare. Nam licet ignis ī p̄pria s̄pera simpliciter ī se sit calidior quā q̄dctūq; corpus mixtū siue plūbū siue ferrū ignitū siue carbo: p̄ accidens tñ plūbū vel ferrū ignitū pōt esse calidi⁹: p̄pter tria q̄ponit. Auicēna. Primo ex pte ignis q̄ est valde rarus: & ideo ptes aeris aquo sit: siue humidi & etiā frigidi intrat ipsū ignē & ipsi infrigidāt licet p̄ accidens. Sc̄do ex pte sui actiui: q̄a ptes ignis p̄pter suā raritatē multū distant: & ideo nō cōcurrūt multe ptes ad actionē eius: sed ptes ferri igniti p̄pter suā soliditatē sūt multū vnite: & ideo multe cōcurrunt ad actionē ei⁹: & inde est q̄ ferrū ignitū fortius agit quā ignis: licet ignis sit p̄ se calidior. Sicut videm⁹ q̄ multi debiles fortius trahunt nauem q̄ vnus fortis. Tercio ex pte sensati: quia ignis p̄pter suā tenuitatē est valde mobilis: & iō cito transit & nō diu morat̄ supra sensū. Sed ferrū ignitū p̄pter suā grauitatē nō est multū mobile & iō nō cito trāsit: s; diu p̄manet: & p̄ cōsequēs diuti⁹ agit ī sensu: & iō plus sentit quā gnis: licet ignis sit p̄ se calidior. Secūdo differūt quantū ad opationē. Nam licet ignis purgatorij sit etern⁹ quo ad substantiā sicut ignis iferni: tñ ē t̄p̄alis q̄ ad effectū purgatiōis: vt dicit Gre. vel vt dicit dñs Bonauētura īn. iij. Licet remaneat quantū ad actū aliquē. s. quantū ad qd̄ hēt ardoris. s. ad reproborū cōcremationē: nō tñ remanet quantū ad purgationē. Ignis iferni idurat & deuorat: ignis purgatorij excoquit & maturat. Ignis iferni res fortes & pulchras debiles facit & turpissimas. Ignis purgatorij fortiores red

Caput Tertium

dūt & pulchriores: sicut aurū & similia in ignib⁹ nō de
teriorant: sed purificant & pulchriores reddūt. Ignis
purgatorij est purgatiu⁹. Ignis inferni est exterminatiu⁹.
Et ponit, b. Greg⁹, exemplū in. iij. dialo. dicens: q̄ sicut
sub eodē igne aurū rutilat & palea fumat: ita sub eodē
igne in suba. s. purgatorij & inferni electus purgatur: &
dānatus exterminat. Tercio differūt in finis intentiōe
q̄a ignis purgatorij ad istū finē p̄cipaliter est ordinat⁹
.i. ad purgandū reliq̄as p̄ctōrē: & iō pena purgatorij vo
cat⁹ pena ignis. Nam res in finē ordinate cōueniēter a fi
ne noīant. Ignis autē inferni est ordinatus solū ad affli
gendū: & ideo illis nominib⁹ nominat⁹: que apud nos
affligere solent vehemēter: sicut sunt ignis: sulphur: spī
ritus p̄cellarū zc. vt dicit Tho. in. iij. Quarto differunt
in multiplicatiōe: eo q̄ in purgatorio nō sūt nisi due pe
ne. s. pena dāni & pena sensus ignis. In inferno autē nō
solū sunt due pene p̄dictē: sed multe alie. Cuius rō est:
quā cum pena inferni sit ordinata & inuēta solum ad
affligendū vt patet ideo in inferno nō est solum pena
ignis & damni vt in purgatorio: sed multe alie vt ex pe
narū multitudīne: dānati mltipliciter affligant. Quin
to ignis inferni est obscurus & tenebrosus sub quadam
vmbrositate: vt sic dānati videre possint afflictīua sua
vnde doleant. Psal. Peccator videbit & irascet zc. Ignis
autē purgatorij est clarus & fulgidus. Sexto ignis infer
ni affligit & cruciat ratiōe malorū habitū & vitiōrē
& falsarū opīnionū in mundo contractarū. Ignis autē
purgatorij purgat ab oībus p̄dictarū. Septimo ignis
inferni appropinquante die iudicij nō augebit in ardo
re: ignis autē purgatorij sic respectu eorū qui ibi diu pur
gari deberent vt sic calor ille intensior recuperet in in
tensione quantū dep̄diturus sit in tēporis abbreviatiōe

vt dicit Tho. in. iij. d. xlvij. q. vi. ar. iij. Vnde i quolibet
 to secundo. q. vij. in solu. iij. arg. dicit: & illi q in fine mū
 di viui repientur parū habebūt de cremalibus: purgati
 precedentibus tribulationib⁹: poterit etiā fieri vt acerbi
 tas pene momēti tps recōpenset diuturnitatē pene in
 alijs. Octauo qa pena ignis inferni excedit omnē penā
 hui⁹ mūdi in extensione: nō aut in intensione & acerbi
 tate. Pena autē ignis purgatorij excedit oēm penā hui⁹
 mūdi in intensione & acerbitate: nō aut in extensione
 vt dicit dñs Dñicus Venetus epus Brixensis alias Tor
 cellanus: licet in hoc solēnis hic doctor nō teneatur.

Extra questiuncula est: Si
 pena tam grandis purgatorij sit ab his qui ibi
 purgant volūtariē sumpta: Ad quā videt pri
 mo respondendū affirmatiue. Nam existētes in purga
 torio hñt cor rectū: sed vt dicit Ambro⁹. habēs cor rectū
 confirmat voluntatē suā voluntati diuine: sed dñs vult
 eos purgari: ergo & ipsi se purgari volunt. Item ois sa
 piens vult illud sine quo finis consequi nō pōt: & ois in
 firmus vult illud quo sanet: sed in purgatorio existen
 tes sunt sapiētes & infirmi: ergo volūt ibi esse vt gloria
 acquirat: & volūt illaz penā vt sanent. Si forte tu dicas
 sicut forte aliq dixerūt: q tātus est sensus doloris vt col
 latio rōnis tota absorbeat: & nō possint cōferre nec de
 vno nec de alio. Dicis q hoc est falsū & cōtra dictū Gre.
 in. iij. dial. Nisi enī scirēt se liberādos suffragia nō po
 terēt q frequēter petūt. vt patet ibidē de multis. In oppo
 sitū arguit: nā nullus petit liberari a pena quā volunta
 rie substinēt: s; q sunt i purgatorio petūt inde liberari
 vt patet in. iij. dial. ergo nō substinēt illā penā volūtariē
 Respondet iuxta dñm Bonauēturā dicentē: q aliq pena
 O

Caput Tertium

dicunt tripliciter voluntaria. Vno modo: quia assumunt a voluntate imperante sicut est pena penalis. Alio modo: quia substinetur a voluntate acceptante sicut est pena martyrum. Tercio modo est quedam pena que substinetur a voluntate tollerante: ut puta pena que est in patientia: quod eius oppositum est in desiderio: sicut cum amans & desiderans sanitatem infirmum substinet quidem penam tanquam a medico vel a deo inflictam: tamen ab ea liberari procurat: & illud minus habet rationem voluntarii. Et hoc modo voluntaria est pena purgatorii. Nam purgandus ibi voluntarie substinet eam propter tria ut dicit Petrus de palude. Primo quia sciunt eam a deo inflictam & voluntatem: ideo non murmurant (sicut boni filii contra flagella patris) sed placet eis affligi quod deo placet. Secundo quia sciunt flagella esse iuste lata. Unde quia charitas congaudet veritati: volunt sibi iuste pati. Tercio quia sciunt se aliter non posse saluari unde amore boni sperati volunt sic propter illud affligi. Albertus autem & Thomas in 4. d. dicunt: quod aliquid dicitur voluntarium dupliciter. Vno modo voluntate absoluta: & sic nulla pena est voluntaria: quia ex hoc est ratio penae: quia voluntati contradicitur. Alio modo dicitur aliquid voluntarium voluntate conditionata: sicut vestitio est voluntaria propter sanitatem consequendam: & sic pena purgatorii dicitur voluntaria. Et per hec per solutionem ad obiecta. Dominus Io. de turre cre. super d. xxv. c. quibus.

Prima questiuuncula est: Si anima in purgatorio per impatientiam vel per aliquem alium actum peccare possint mortaliter vel saltem venialiter. Ad quam sic respondetur: quod cum ostensum sit quod anima exiit de corpore talis presentatur in iudicio particulari. Idcirco si separata a corpore in charitate confirmantur sic in eadem quod amplius peccare non possunt & ab ea resilire: quia lignum

vbi ceciderit ibi erit. Ecc̃s. xi. Et hec est cōis dei ordinatio qua disposuit oēm hominē vltimo mortuū extra charitatē dānandum & vltimo mortuū in eadē salutē esse simpliciter: nec talē flecti posse ad impatiētiā in penis nec peccare mortaliter: aut vnde cūq; veniale culpā contrahere ac p hoc suas penas plōngare. Non enī habent fomītē ex quo peccatū veniale causat: vt dicit Tho. in. iij. d. xxi. q. i. art. i. Potest etiā inflexus & inprecipitatio & impeccabilitas aīaꝝ in purgatorio existentīū puenire ex eo qd certificate de sua beatitudine etiā sūma patiētia & gratiarū actiōe tollerēt suas penas qd si iusto & misericordi iudicio dei cognoscūt sibi iustitias & debitas. Dñs Henricus de Astia sup Genesim.

Quarta questiūcula est: **Si** aīe in purgatorio penas patiēter ferēdo vñ alio actu mereri possint citiorē liberationem. Ad quā sic respondet: qd ex hoc qd actio hominū meritoria & pnia salubris solā se extendit ad tēpus vite pñtis: post qd nō restat nisi vel supplicia p peccatis recipere: vñ p mīa p virtutibus. Idcirco aīe hꝝ p statu earū i purgatorio possint bñ & recte agere atq; pie affici: scdm habitā charitatē: tñ ex hoc nec charitatē augeri merent nec penā dīminui: pōt tñ pena eorū augeri vel plōngari nō p pñtis in purgatorio cōmissis: sꝫ ex hīs qd moriētes reliquerūt in mundo exēplis: rebꝫ causis: vel occasionaliter doctrinis si aliq taliū occasiōe errassent: vitia incurrissēt qbus dā narent: vñ dei honor fuisset iminutꝫ. Si sit ex relictis hic bonis qbus aliq ad salutē pfectissent decrescit ibi vñ abbreviat pena aīaꝝ. Dicendū est enī cōclusiōaliter qd aīe existētes i purgatorio licet nō dū sint i termino sed adhuc i via longe ab adeptiōe finalis beatitudinis habētes vsq;

Caput Tertium

rationis cū libertate voluntatis: mereri tamē non possūt
ibidem: quia actiones humane meritorie se solum exē
dunt ad tempus vite presentis vt dictū est. Et hoc tanq̃
pbabilius in hac materia tenendū est. Ioh. de turre Cre.
vbi supra. & Henricus de Assia sup Genesim.

Nona questiūcula est: Qua
redānati vsq̃ ad diem iudicij per patientiam
penarum blasphemantes demerendo crescit eor
rum pena cum sint eiisdē status vie & temporis quo
scz ad meritū vel demeritū cum aiabus purgādis que añ
vel post iudiciū amplius mereri vel demereri nō possūt
Ad quā sic respōdet: q̃ hoc puenit ex oculta disposi
tione & recto iudicio diuine sapientie: que aiabus pur
gandis p eo q̃ cū gratiarū actiōe penas suas tollerant:
auxiliat statum earū vt ampli⁹ demereri nō possint: nec
culpā vnde cūq̃ cōtrahere. Damnati vero & aiē penis in
ferni terribiliter agitati: oī speliberationis: ablata: quia
nulla naturali virtute: aut equitate se refrenant deū in
cessanter blasphemātes: merentur penas suas salte vsq̃
ad diē iudicij itensive forte augeri: vt sic qui in sordib⁹
sunt sordescāt adhuc. Quid vero post iudiciū fiat deus
nouit & hō ignorat. Hec Henricus de Assia. Sed Tho.
in. iij. di. l. q. ij. ar. vi. in corpe dicit sic. Ante diem iudicij
quidā dicit & beatos mereri & dānatos demereri. Sed
hoc nō pōt esse respectu premiij essentialis vñ pene pñci
palis cum quantū ad hoc vtriq̃ ad terminū puenerint
Potest tñ esse respectu premiij accidentalis vel pene secu
darie que possunt augeri vsq̃ ad diē iudicij. & hoc pre
cipue in demonibus vel angelis bonis quorū officio ali
qui trahuntur ad salutē: ex quo bonorū angelorū gaus
dium crescit: vel ad damnationē ex quo crescit pena de

monum. Et statim subiungit respondēdo ad primū argu-
mentū. Damnatorū autē aīe demereri nō pnt aliquo
modo: q̄a hoc est eis summū incōmodū ad summā ma-
lorum puenisse: nec p̄tinet ad damnatorū hominū
alios ad damnationē p̄trahere: sicut p̄tinet ad officiū
demonū ratione cuius demones demerent quantum ad
secundariā penam. Hec Tho. vbi supra.

Decima questiūcula ē: Qua

desola aīa patiat penas purgatorias p peccatis a
toto hoīe hīc cōmissis & nichil corpus penarū
luat post resurrectionē. Ad quā sic respondet: q̄ nisi to-
tus hō in hac vita patiat penas purgatorias: q̄ sunt cō-
tritiones & penitētiales afflictiones q̄bus purgatur hō
a mortali culpa & p̄tūm a pena in futuro soluēda: & q̄n
q̄ a tota: nisi inquam tales pene totius hoīs precesserit
aīa post mortē purgabitur penis inferni. Et hoc insinuat
scriptura Gen. iij. allegorice sc̄dm doctores. Vbi dicit
q̄ post lapsū hoīs inter hoīem & paradīsū flāma posita
est. Qd allegorice insinuat q̄ post lapsū generis hu-
mani nemo puenire pōt ad celestē paradīsū nisi trāseat
p̄ ignē. Et hoc vel tribulatiōis in p̄nti vita substinēde v̄l
p̄ ignē purgatiōis post mortē si penas quas hic peccando
meruit sufficiēter i hac vita nō soluit. Vel vt dicit Tho.
in. iij. d. xlvij. q. vi. ar. iij. purgabit vtroq; igne. s. tribulatiō-
nis & purgatoriij respectu. s. bonorū q̄ i die iudiciij viuēt
in q̄bus aliqd purgandū repietur: tales enī vtroq; igne
subito purgabunt. Primo igne tribulatiōis. s. terrorū &
p̄secutionū p̄cedentiū iudiciū. Sc̄do igne purgatoriij cu-
ius locū tenebit tūc ignis cōflagratiōis q̄ quantū ad vir-
tutē naturalē ipsi⁹ siliiter aget i bonos & malos q̄ viri te-
perient vtrorūq; corpā in cinerē resoluēdo. Inquantū

Caput Tertium

vero aget ut instrumentū diuine iustitie diuersimode aget
in diuersos quantū ad sensū pene. Nam mali p actionē
ignis in cinerē resoluent & cruciabunt: boni in qbus
nichil purgādū erit resoluent in cinerē: s; nullū oīno do
lorē ex igne sentiēt: sicut nec pueri in camino. Dan. iij.
Boni aut in qbus aliqd purgandū recipiēt resoluebūtur
simpliciter in cinerē: sed sentiēt cruciatū doloris ex illo
igne plus vel minus p meritorū diuersitate. Et qā hanc
penā isti boni nō dum plene purgati voluntarie substi
nebunt adhuc viuētes: ideo velocius purgabunt q si il
lam substinuissent in purgatorio. pena enī in hac vita
voluntarie suscepta multo plus purgat & citi⁹: q pena
post mortē inflicta: sicut patet in pena breui martyrū: i
qbus si quid purgādū mortis tpe reperi ē: subito passio
nis falce tollitur: ut dicit Aug⁹. Ex q sequitur q illud apli
prime Cor. iij. Si cui⁹ opus arserit detrimentū patietur
ipse autē saluus erit: sic tñ quasi per ignē: intelligi pos
se de igne tribulatiōis in hac nobis vita adhibito: vel de
igne purgatorio post hanc vitā ordinato: vel de vtroq
igne i die iudicij a bonis tunc purgandis substinēdo. Ex
qbus sequit q purgatoria tria sūt. Primū in hoc mūdo:
quo purgant hoīes igne tribulatiōis. Secundū sub ter
ra in quo purgantur aīe hominū in charitate mortuor
um: qui in primo purgatorio sufficienter purgati nō
fuerūt. Et tertiū erit sup terrā respectu bonorū purgan
dorū in die iudicij. Hec Tho. vbi sup. & Hen. sup gen.

Decima questiuicula est:
v Si aīe mortuorū in purgatorio subleuent &
recipiant consolationē ex operibus viuorū fide
liū. Ad quā videtur primo respondendū negatiue. &
primo sic. Lex enī Moyſi quo ad charitatē & dilectionē
proximorū nō est inferior lege xpī. Erat enī dilectio p xpi

mi in p̄cepto sicut & nobis vt p̄ de ipsiſ in Deutero. vi.
 & de nobis Mat. xxij. Sed lex Moyſi nō conabatur ſub
 leuare orationib⁹; elemofyniſ; & ſacrificiſ miferiaſ aīa
 rum q̄ tunc erant in purgatorio. ergo nec nos illud fa
 cere debemus. Item ſecūdo dicit phīſ primo ethicorū. q̄
 cōmunicatio ciuiliū operum eſſe nō poteſt inter viuos
 & mortuos. Itē tertio Dionyſ⁹ de eccle. ierarchia. c. vi.
 timo dicit. Si enī retributiōes recipiat vnusquiſq; a diuī
 na iuſtitia eorū que in p̄ſenti vita bonorū & malorū per
 egit: finiunt autē ſcđm hanc vitā. ppriāſ operationeſ q̄
 dormiunt: quomodo p̄ quandā ſūmus ſacerdoſ opera
 tiōē in alterā requieſ tranſuehet vltra dignitatē ei⁹. Hec
 ille. Item q̄rto Valdenſeſ dicunt q̄ nec viuoꝝ operib⁹
 mortui nec beatoꝝ orationib⁹ viui in aliquo iuuari poſ
 ſunt. Dicunt enī q̄ mandātū de dilextione proximi in
 vita preſenti terminatur: & hec fuit op̄niō Vigilantiū:
 contra quē de hoc ſcribit br̄ſ Hiero⁹. vt dicitur. Sed
 in contrariū eſt vſuſ eccleſie militantiſ. Orantiſ p̄ de
 functiſ & pia opera fidelīū p̄ mortuiſ recipientiſ que
 errare non pōt a ſpū ſcđō edocta: nec mendaciter incede
 re. Nam vt dicit Aug⁹ ad hieronymū. & habet. d. xc. ca.
 Si ad ſcripturaſ. Si ad ſcripturaſ ſcđāſ admiſſa fueṛt offi
 cioſa mēdacia quid in eiſ remanebit auctoritatiſ: quaſi
 dicat nichil. Rñdeo dicendū q̄ aīe mortuoꝝ in purga
 torio ſubleuari poſſūt operib⁹ piſ viuentiū. Et viui p̄
 deſūctiſ per opa deo accepta ſatiſfacere poſſunt & penā
 ſatiſfactoriā p̄ eiſ explere. Et p̄bat hec conſuſio duplici
 ter. Primo ex parte viuentiū. Secundo ex parte deſun
 ctorum. Primo p̄pter charitatiſ vñionē. Nam charitaſ
 myſtici corpis nunq̄ excedit. prime Cor. xīj. Sed viui
 vñiunt mortuiſ in charitate: & ecōuerſo: ergo p̄ viuos
 mortui iuuari poſſunt. Item per viuoꝝ ad eoſ directāſ

Caput Tertium

intentionē. Mortui enī in memorijs hoīm viuunt: & iō
intētio viuētīū ad eos dirigi pōt: nō tamē vt dicit Tho.
in. iij. di. xlv. Sic mortuis suffragia viuorū valere credē
da sunt: vt stat⁹ eorū mētē de miseria in felicitatē & ecō
uerso: sed valēt ad diminutionē pene vʳ aliquod huius
modi qđ mortui statuz non transmutant, hec ille. Item
dicit apłs ad Gala. vi. Alter alterius onera portate: Sed
onera q̄ sunt maxime portanda sunt onera spūalia alte
rius vite: ergo videt q̄ viuī penitētiās p̄ illis suscipere
possūt & satisfacere. Itē pbat̄ idēz per sē in naturalib⁹
Videmus enī in aliq̄ corpe aīalis q̄ vnū membrū se ex
ponit vt sustineat lesionē alteri⁹: sicut p̄z q̄ brachiū se
pro capite exponit. Si ergo ī corpe mystico est cōnexio
per assimilationē ad corpus naturale videt q̄ vnūz mem
brum onus alteri⁹ portare possit & illud in se suscipere.
Itē videm⁹ ī humanis actib⁹ q̄ nichil refert apud credē
torem vtrum p̄cipalis debitor an alter loco ei⁹ reddat
debitum creditori. Cum ergo multo benignior sit deus
in p̄cipienda solutione q̄ hō terrenus: videt q̄ ipse sit
cōtētus & sibi sufficiat si alius p̄ eo satisfaciāt. Itē cha
ritas magis apud deū potest q̄ apud hoīes. Sed vn⁹ pōt
apud hoīes amore alterius debitum soluere: ergo multo
magis hoc ī diuino iudicio fieri potest: dūmodo p̄ quo
fiunt & qui faciūt sint ī charitate: vt eorū opera ī cha
ritate esse possint. Secundo pbat̄ superior conclusio
ex parte defunctorū. Nam mortui post hanc vitā rema
nent tanq̄ mēbra coniuncta ecclesie militantis viuorū ex
colligatiā & cōnexionē charitatis que post mortēz rema
net ī aīabus decedentiū: & ideo recipere possunt cōs
olationē ex operibus viuorum: Item recipere possunt
suffragia viuorū: q̄a Primo ibi penas luunt solū p̄ pec
catis hic contractis. Secūdo q̄a adhuc ī viā sunt caracte:

re xpi signati. Tum tertio q̃a cōmunicant cū viuis fidelibus in fide: in charitate & in spe. Tum quarto q̃a relinquunt inter viros p̃les: parentes: amicos: q̃bus reliquerunt bona que ipsi viui acquisierunt: que morientes p̃ salute distribui fidelibus mandauerūt p̃pter que beneficia viui remanent mortuis obligati: taliter q̃ si post decessum ab hac vita incidunt vbicūq̃ miseriam penalem: viui ipsos mortuos iuuare tenerent. Et hoc ratio dīctat: charitas habet: & iustitia exposcit. Ratio inq̃uā dīctat: vt ille qui ab alijs beneficia recepit benefactoribus suis ingratus esse non debeat: sed rependere vices & ipsos nuncq̃ relinquere: vbicūq̃ vel vnde cūq̃ statum miserie inciderint. Iustitia exposcit. Nam viui q̃a introierunt labores mortuorū & possident: iustum est vt in necessitate eis subueniāt: & p̃e eis suffragent̃. Item latitudo charitatis hoc idē iubet. Est enī charitatis sic latum donum q̃ nulla distantia locorū nec varietas aut disparitas statū illi obstare potest quin se extendat in oēs. Vnde si charitas beatorū qui a nobis lōgissimi sunt: & disparitate status & elongatione situs: extendit se ad cōpatiendū miseris viuorū: quō viuorū charitas se nō excederet ad miseras mortuorū q̃ statib⁹ viuorū longe p̃p̃inquoiores & similiores sunt. **(Nunc ponende sunt aliquę auctoritates quibus etiam ostenditur animas defunctorum in purgatorio fidelium viuorū precibus & suffragiis posse subleuari.** Et primo Damascenus in quodam sermone de suffragiis mortuorū dicit sic. Mysteriorū inquit consciū discipuli saluatoris & sacri apostoli in tremendis & viuificis mysteris memoriā fieri eorum qui fideliter dormierant sanxerūt. Et Aug⁹. in l. de cura agenda p̃ mortuis ait. Non parue inquit est vniuerse ecclesie que in hac cōsuetudine darēt auctoritas:

Caput Tertium

ut precibus sacerdotis quod domino deo ad eius altare fundatur: locum suum habeat etiam commendatio mortuorum. Et Gre. & ponit in. ca. aie defunctorum. xij. q. ij. dicit. Anime defunctorum quatuor modis solvuntur: aut oblationibus sacerdotum: aut precibus sanctorum: aut charorum elemosynis vel ieiunio cognatorum. Hec ille. (Postremo ad argumenta in oppositum respondeat.) Ad primum respondetur negando proposita. Nam etiam in lege Moysei conabantur antiqui orationibus: elemosynis & sacrificijs miseras animarum in purgatorio existentiu subleuare. Nam Iudas machabeus. ij. Macha. xij. misit ierusalymam duodecim milia dragmas argenti eas offerri ibi pro peccatis mortuorum. Verum est tamen quod ipsi veteris legis non ita intente rogabant pro mortuis sicut nos. Ratio est: quia non dum venerat lex plenitudinis charitatis: qualis est lex christi: que sicut inter vivos se extendit etiam ad inimicos. Ita necesse est quod se extendat ad mortuos in purgatorio detentos in penis pro peccatis hic commissis: & ita habundat iustitia christianorum plusquam scribarum & phariseorum. Math. v. (Ad secundum dicitur: quod licet inter vivos & mortuos non possit esse communicatio civilium operum corporaliu: tamen operum spiritualiu communicatio quod est per charitatem ad deum: cui mortuorum spiritus vivunt: potest inter eos esse.) Ad tertium Dionysius respondet: quod verba illa quasi argumentatiue ponit. Cui argumentationi respondet Tho. quod operatio alicuius dupliciter alteri potest valere. scilicet aut per modum meriti: aut per modum suffragij. Primo modo nullius operatio alteri valere potest ad statum glorie consequendum. Sors enim glorie redditur secundum mensuram accipientis: & per consequens nulli datur vita eterna pro meritis alterius. Unde hi qui in purgatorio sunt iam ad vitam eternam dispositi sunt: & illam pro meritis propria meruerunt. Licet aliquo modo propter

fuorū peccatorum satisfactiōē ad illam ascendere diffi-
 rant. Et ideo p modum suffragij quantū ad hāc retarda-
 tiōē per viā intercessionis & orationis mortui a viuis
 adiuari possunt. Et ratio est: quia orationis ipetratio
 ad dei summā liberalitatē & libertatem ptinet. Ideoq; ad
 oia illa se extendere potest: que subdunt diuine ordina-
 te postetari. Tho. in. iij. d. xlv. **Ad quartū** respondet: q
 error **Valdensiū** cuz plene charitati & pfecte religioni
 xpiane sit contrarius dānat. **Primo** auctoritate xpiani
 populi que oī populo mūdi legalior est & prestātor: &
 ad alios populos se habēs tanq; lux ad tenebras: et aurū
 ad scoriā: & vinū ad feces. Nam eius clerus in oī sciētia
 & doctrina preclarus: in mundo tanq; lucifer effulsit &
 fulget: & eius sancti doctores: qui a seculo fuerūt veris-
 tate & sanctitate laudati orare p mortuis suadēt. Et ipsi
 dū in humanis essent: p mortuis sacrificabāt. Et quod
 dicūt q preceptu de dilectione pximi hic terminat mē-
 tiunt. Nam dicit **Aug⁹** in li. de doctrina xpiana: q pre-
 ceptū de dilectione dei & pximi in viā incipit & in pa-
 tria pficit: vbi oēs vires & motus aie semp actu & habi-
 tu in dei & pximi dilectiōe referunt. Ad illud autē **Vi-**
gilārij respōdet **Hiero⁹** in eplā cōtra eū sic dicens. Dicis
 in libello tuo q; dū viuimus orare mutuo p nobis possu-
 mus: postq; aut mortui fuerimus nullius sit p alio exau-
 dienda oratio: presertim cū martyres vltionē sui sangui-
 nis obsecrantes ipetrare nequerint. Si apostoli & mar-
 tyres adhuc in corpibus cōstituti possunt orare p ceter-
 ris qn p se adhuc debent esse solliciti: quanto magis post
 coronas & triūphos. **Vnus** hō **Moyes** sexcentis milib;
 armorū ipetrata deo veniā. Et **stephanus** imitator dñi
 & primus martyri christo veniā psecutoribus deprecāt.
 Et postq; cū christo esse ceperūt minus valebūt. zc. **Hec**

Laput Tertium

Henricus de Assia sup Genesim. & dominus Io. de turre Cre. sup de pe. di. i. c. his auctoritatibus.

Undecima questiuicula ē:

DAn papa possit ex plenitudine clauis iurisdictionis relaxare p[er] indulgentias in totum vel in parte penarū eorū q[ui] de facto sunt i[n] purgatorio. Ad quā videt primo respondendū negatiue & p[ro] sic. Nam nullus potest indulgentiā facere nisi ei quē p[ot] iudicare. sicut dicit de pe. & remis. c. q[ui] d[icit] ut. Null[us] enī p[ot] iudicare nisi eū q[ui] est de foro suo. Sed illi qui sunt defuncti nō sunt de foro ecclesie: ergo non p[ot] papa in eis. Et p[er] consequens papa non h[ab]et potestatem p[er] illo aia[re] statu soluendi in toto vel in p[ar]te obligationē ad penas purgatorii. Item dicit xxiiij. q. ij. Legatur. **V**identes non mortuos soluere possumus aut ligare. Et xp[ist]s dixit Math. xvi. Quodcuq[ue] ligaueris sup[er] terrā erit ligatū & in celis: & quodcuq[ue] solueris sup[er] terrā erit solutū & in celis. Sed aīe de positis corporib[us] statim desinūt esse sup[er] terrā & de foro ecclesie militantis: ergo papa sup[er] illas potestatem non h[ab]et. In contrariū est practica Romani pontificis q[ui] non est credēd[um] in hac p[ar]te velle illudere fideles: dando indulgentias pro defunctis quā nō posset dare. Respondeo ad hanc questiuicula[m] sub duab[us] conclusionibus iuxta duas opiniones. s. aliquorū theologorū: & quorūda[m] canonistarū in hac materia cōtraria sententiū. Nam theologī vere oēs cū q[ui]bus etiā conueniūt aliq[ui] canoniste tenent affirmatiue q[uod] indulgentie pontifici valent: non mō viuīs: s[ed] etiā defunctis i[n] purgatorio. Que conclusio p[ro]batur sic. Iuxta magistru[m] Alexan. de Ales. & dñm Bonauen. in iij. Pater misericordiarū deus: oībus p[ro]uidet scđm ordinatissimā dispositionē & misericordissimā suā pietatē. Sed recta ordinatio charitatis que exigit vt vnus possit ab alio

Ad p[er]mittit in ad
p[er]mittit

2°
3°

Ad p[er]mittit in ad

Solutio p[er]mittit

p[er]mittit in ad

adiuvare hoc maxime exigis circa eum qui se iuvare non potest. Si ergo hominibus in hoc seculo qui indigent auxilio preuidit deus auxiliū per indulgentiā ecclesie conferendū Cum etiā illi de purgatorio indigeant auxilio & se iuvare non possunt. Videtur quod indulgentie eis pdesse maxime possint. (Pro cuius conclusionis declaratione ē notandum cum scō Tho. in. iij. di. xlv. quod in indulgentia dupliciter alicui pdesse potest. Vno modo principaliter. Alio modo scđario. Principaliter quidā pdest ei quod indulgentiaz accipit scilicet quod facit hoc per quo dāt. scilicet ut quod visitat limia apostolorum: vel aliqd huiusmodi. Vnde cum mortui non possint per se aliqd istorū facere: directe eis indulgentie valere non possunt. Secundario autē & indirecte p sunt ei per quo aliquid facit illud quod est indulgentie causa: quod quicquid contingere potest: quicquid autē non contingit scđm diuersam indulgentiam. Si enī sit talis indulgentie forma. Quicquid facit hoc vel illud: habebit tantum de indulgentia. Ille qui hoc facit non potest fructum indulgentie in aliū transferre: quia eius non est applicare ad aliquē intentionē ecclesie per quas cōmunicant cōia suffragia ex quibus indulgentie valent. Si autē indulgentia sub hac forma fiat. Quicquid facit hoc vel illud pro se vel patre suo: vel quocumque alio sibi adiuncto in purgatorio detēto: habebit tantū de indulgentia. Talis habebit indulgentiā non solū per se viuo. sed etiā per mortuo: non enī est aliqua ratio quare etiam pontifex non posset transferre merita cōmunia quibus indulgentie in iuuos & non in mortuos. Hec Tho. Ex quibus verbis manifeste patet quod indirecte modo predicto indulgentie pdesse possunt existētibz in purgatorio si forma indulgentie ex intentione dantis hoc cōtineat. Et dicitur notanter ex intentione dantis: quoniam ut dicit dñs Petrus de palude. Quidā dicunt quod solum ex sola inten-

Caput Tertium

tionem facientis id per quo indulgentia data est possit transferri indulgentia in illud quod est in purgatorio. Quod non est verum nisi forma concedentis hoc contineat quoniam sicut indulgentia non extenditur ultra quantitatem non expressam. Ita nec sic persona transgreditur. Intentio ergo dispensantis hoc facit quia sicut bona viuorum eis communicantur: sic & thesaurus mortuorum. Idem tenet dominus Archidiaconus qui super xxiiij. q. ij. c. i. tenet contra textum: quod papa potest sub terra quantum ad ecclesiam militantem. Dispensans autem in indulgentiis defunctis: ut dicit dominus Innocentius papa in. c. qd autem de pe. & remis. Est solus papa. Et isti theologi respondet argumentis canonistarum in fronte questionum factis. Et primo ad primum sic: quod qui sunt in purgatorio sunt aliquo modo super terram. Nam purgatorium est quodammodo via & quodammodo terminus. Terminus quidem quantum ad confirmationem: quia peccare amplius non possunt. Sed quantum ad emendationem qua emendantur sunt in via & in transitu ad patriam ut dicit magister Alexander de Ales. Ad secundum dicendum quod pontifex directe & principaliter non potest in existentibus in purgatorio. Sed bene secundo & indirecte ut dictus est. Ad tertium dicendum secundum Albertum super Math. xv. quod existentes in purgatorio sunt secundum aliquod super terram: quia si meruerunt dum viuerent quod eis etiam post mortem ad velociorem liberationem possent indulgentie valere. Est alia opinio famosa quorundam canonistarum cum quibusdam etiam theologis dicentium: quod indulgentie pontificum non valent in purgatorio defunctis. Nam dicunt quod licet potestas vicarii christi magna sit & imensa: non tamen infinita: sed finita: se solum extendens ad forum ecclesie militantis. Et ideo cum mortui desinerint esse de foro ecclesie militantis: propterea concludunt tanquam verisimiliter quod papa penas eorum in pur

4. 100.

gatorio ordinaria potestate in totū vel ī parte mitigare
nō possit: s; solū vt ceteri fideles hoc iperrare potest: pre
cibus & meritis sancte vite. **Et** pbant hanc conclusionē
pluribus ratiōibus. **Primo** sic. Nullus a suo nō iudice
ligari pōt: extra de pe. & remis. c. qđ autē. Sed papa nō
est iudex defunctorū. **xxiij. q. i. qđcūq;** ligaueris. ergo.
Item **scđo** sic. Par in pai ē imperiū habere nō pōt: extra
de electione. c. innotuit. ergo a fortiori nec minor in
maiorē. Sed papa est minor deo: licet in terris sit deū res
presens: extra de transla. c. inter corporalia. & ī ca. quā
to. Sed deus in purgatorio cui libet aīe penam taxauit
Apo. i8. Quātū glorificauit se & ī delictis fuit tm date
illi tormentū & luctū: ergo p papaz deo inferiorē talis
non pōt a sentētia dei reuocari. **Et** confirmat sic. Nam
papa est xpī vicarius: vt in dicto. c. quāto. habet & in de
mētina pastoralis in fine de re iudicata. Sed vicarius nō
potest infringere legē dñi sui: nec contra ei⁹ statutū ve
nire vt allegant dñi iurisse in. l. si hoīem. ff. mādati. & l.
formas. C. de officio pfecti ptorio oriētis. & noīat in. c.
scđo. & c. de hīs de maioritate & obediētia li. vi. ergo
nō poterit facere cōtra statutū dei taxantis penaz ī pur
gatorio. **Itē** arguunt sic. Illi q quod indulgētie sonant:
facere nō possunt indulgētiās nec consequunt. Sed mor
tui id facere non possunt: qđ dicitur in bullis. Vere peni
tentibus & confessis: quod mortui facere non possunt:
sicut nec alia sacramenta recipere. ergo. Itē indulgentia
acquirūt per modū meriti: Mortui autē sunt extra sta
tum merendi: ergo. **Corroborant** etiā hanc suam opī
nionē tribus argumētis in fronte hui⁹ questiuēcule factis
Hanc opīonē defendit dñs Frācisc⁹ Maronis ordinis
minorum in lectura sup decretales. Et dominus Hen
ricus de Assia theotonicus magister Parisiensis: ordinis

2°

2°

Caput Tertium

predicatorū in lectura sup Gen / He sunt due opinioēs
famose que cū ad inuicē aduersentur: & iurisdictionem
liue auctoritatem pōtificum vtrūq; infirmēt & dubi
tent Fidelesq; a suffragiis mortuorū retardent. Idcirco
nec ex perplexione & dubietate earū: quis postetate pō
tificis breuiet & coartet & a suffragiis mortuorū fideles
declinent. Ideo aspirante deo sub quadā theologorū &
iuristarū distinctione saluo semp catholico & meliori
iudicio primo theologos & iuristas cōciliabo: deinde
quomodo vnaqueq; earū opinionū verum dicat: nec
pontifici aut defunctorū suffragiis aduersetur subne
ctam. Ex qbus postremo poterunt solutiones rationū
 vtriusq; partes elici & haberi. (Pro quo sciendū & dili
genter notandū qd dñs Bonauētura in. iij. di. xx. Et dñs
Alexan. de Ales in sūma. Dicunt q indulgentia pōt du
plicitē cōsiderari. Vno modo p modū suffragiū & adiu
 toriū. (Alio modo p modū iudiciū. Si primo mō conside
 rentur indulgentie: dicūt q cū aīe in purgatorio existe
 res ratione charitatis in q sunt idonee repiantur & dis
 sposite ad recipiendū beneficia spūalia. Ideo si quis p
 animabus suorū defunctorū indulgētiās accipiat & dicat
 Dulcissime iesu: meritū quod habere in hac ecclesia: eam
 visitando rogo te p tuā misericordiam tribue aīe patris
 mei: vī fratris vel vxoris vel filij &c. ad eorū suffragium
 & auxiliū. Nichil obstat deū pīssimū hanc gratiā orāti
 si sit in gratia cōcedere. Si ex indulto pontificis sic in
 dulgentie date fuerūt. Si autē indulgentia consideret p
 modū iudiciū quod pprie est de ratione indulgētie: cū
 indulgentia sic sumpta. Dicat aliquā cōmutationē in
 penam voluntarie assumptā: quod defunctis cōuenire
 nō potest. Manifestū est sic defunctis indulgentias nō
 valere: nec p eis accipi posse. Dñi vero canoniste sic dis

*Responsum h
 Guntar*

Prime decadis XCVIII

tingunt: q̄ quedā sunt que nō dependēt a iurisdictione
sed ab alio charitatiuo subsidio: vt oratio. elemosynae: sa
crificium. & huiusmodi: & oīa talia possunt p̄ficere de
functis. s. p̄ modū suffragij & adiutorij: & in hoc pōt
pōtifex. et p̄ hoc faciūt oēs isti text⁹. xxiiij. q. ij. c. i. & xiiij.
q. ij. c. tēpus. et. c. aīe & de pe. di. vi. §. i. & di. vij. c. vltimo
& xxiiij. q. iij. c. hec autē vita. Non enī est ratio q̄re ecclīa
nō possit huiusmodi thesaurū dispensare defunctis p̄
maxime cū adhuc sint membra corpis mystici p̄ gratiā
in qua sunt. Faciunt ad hec notata in. c. a nobis. de suā
excoicationis p̄ dñm Io. Andream sup verbo: sup terrā.
& notata etiā per eundē in. c. quod autē. de pe. & remis.
super verbo. nō suo iudice. Quedam vero sunt depen
dentia a foro & iurisdictione simpliciter: sicut est con
cessio indulgentiarū que dari nō possunt nisi ab ordina
rijs locorum: vt a papa: vel legato de latere: archiepisco
po: ep̄o: vt patet in. c. accedentibus. extra de excessibus
prelatorū. & ista nō possunt prodesse defunctis. s. p̄ mo
dum iudicij vt dictum est. Ex istis ergo distinctiōibus
theologorū & canonistarū patet iudicio meo quomo
do veritatem habeant vtręq; opiniones. & quēadmodū
argumentis earū sit respondendū. Hec oīa collectiue ex
dño Io. de tur. cre. sup decretū vbi supra. & Henrico de
Assia sup gen. & ex alijs theologis & iurispontificib⁹.

Tertiadecima questiūcula

est: Si papa de plenitudine sue iudiciarie pote
statis possit ligare vel absoluere existentē i pur
gatorio. Ad quā primo videt aliquibus respondendū ne
gatiue: & primo sic. Nam papa illos pōt absoluere in q̄
bus habet iurisdictionē: s; mortui nō sunt eius iurisdis
ctiōis. scdm illud Mat. xvi. Qdcūq; ligaueris sup terrā.
glo. super terram inquit: nō sub terra: ergo item scdo ar
P.

Caput Tertium

guunt sic ex. c. cū medicinalis. de snia excōica. li. vi. Ex
cōmunicatio debet esse medicinalis: sed nō pōt esse me
dicinalis mortuis: ergo mortuus nō pōt excōmunicari
Itē tertio sic: vt habet. xxiiij. q. ij. §. hīs auctoritatibus. Vi
uētes nō mortuos soluere vel ligare possum⁹: ergo. In
oppositū est: qā illi quorū scripta heresim cōtinēt & herē
tici & scismatici: & qui hereticos instituūt heredes & q
seipos voluntarie occidunt: post mortē sunt excōmuni
candi. xxiiij. q. ij. c. sane. Rñdeo dicendū q excōicatioe
ppriedicta que est a q̄libet licita cōmunionē & legitī
mo actu sepatio vt diffinit. xi. q. iij. c. Ad mensaz. §. cui
denter siue put dicit sepatio a cōmunionē ecclesie quo
ad fructū & suffragia ecclesie cōmunia put diffinit eam
mgf sniaz in. iij. di. xvij. mortuus nō potest excōmu
nicari: & p cōsequēs nec absolui. Ista conclusio p exra
tionibus factis in p̄cipio. Et etiā cū excōmunicare p̄
tineat ad potestātē iurisdictionis. Nam excōicatio sequi
tur iurisdictionē: extra de electione. c. transmissar. Mor
tui autē definerunt esse de iurisdictionē prelatorū eccles
sie: igitur. Item oēs in purgatorio existētes decesserunt
in charitate hic acq̄sita semp in eadē perseveraturi: igit.
licet nō sint de foro ecclesie militantis: tñ sunt coniun
cti viuis insolubiliter vinculo charitatis ppter qd vnz
culū ampli⁹ a participatione suffragiorū cōmuni eccle
sie excludi nō possunt: nec a cetū fidelīū separari: ergo se
qui q loquēdo pprie de excōicatione nullus mortuus
potest excōmunicari. Si aut excōmunicatio accipiat
p denūciationē excōicationis: quia denunciatur aliquis
fuisse excommunicatus ne i ecclesia fiat oratio p eo: nec
etiā habeat cū fidelib⁹ sepulturā cōmunē bene potest
mortuus excommunicari. Et dignū est q fiat hoc. Patet
istud primo: qā si p̄batur post mortem q aliquis fuerit

hereticus: dignum est q̄ a cōmuniōe ecclesie denūciē
separatus. Secūdo in dignū est q̄ ecclesia pro tali oret si
cut p̄ fidelē. Ne ergo particeps videā orationū fidelium.
dignum est vt per sententiā innotescat fidelibus p̄ tali
nō esse orandū. Ex hīs patet error illorū qui dicunt q̄
si q̄s iusta causa excōmunicatus ī excōmunicatiōe mo
riat̄: etiā si finaliter peniteat & ī charitate moriatur nō
vadit ad locū purgatorij communē: sed eij citur ex cōmu
nitate eorū in loca exteriora: nec sentit suffragia eccles
ie donec ibi absoluat̄: vbi iustis de causis excommuni
catus fuit. Et ideo q̄nq̄ diu post absolutū: q̄a vincu
lum excōicationis in hac vita iuste susceptum secū in
purgatorio trahunt. Sed hoc patet esse falsū. Nam si q̄s
iuste excōmunicatus fuit & non penituit in morte: euz
excōmunicatio iusta presupponat peccatum mortale:
iste damnabit̄. Si autē finaliter penituit: licet non cons
stet quid sit de eo: nunq̄ tñ post excōmunicatiōē inci
piet carere in purgatorio suffragijs ecclesie: ratione cha
ritatis & gratie ī qua mortuus est: vt in. c. a nobis. sc̄do.
de sn̄a excōi. dicitur. Sed petiit si excōmunicatio post
mortē a papa vel p̄latis ecclesie non priuat excommu
nicatū a participatione & consortio fidelīū: vel a parti
cipatione suffragiorū. Ad quid ergo excōmunicant̄ alī
qui post mortē? Respondei, q̄ tales excōmunicant̄ in
detestationē criminis & terrorē eorū qui sup̄ sunt: viuo
rū. Vnde quo ad hoc etiā talis excōmunicatio vtilis est
& medicinalis: licet non illis in quos fertur: sed alijs qui
hac pena terrēt̄ & a malis retrahūt̄. Item si talis ex
cōmunicatio non habet effectū in aiabus mortuorū:
habet tñ in eorum corporibus que hic remanserūt. Illa
enim vi excōmunicatiōis sepeliri non debent in lo
cis sacris: & si sepulcra ibi sint debent exhumari: vt in. c.

Caput Tertium

sacris de sepulturis. Item excoꝛicatio talis est publicatoꝛia
dānationis aliquorum vt sciaꝛ pro eis orandū nō esse &
suffragia ecclesie eis nō prodesse. Sed petitur secundo
si excoꝛunicatus cōpleta penitētia oimoda casu moria
tur morte subitanea anteqꝫ absolueret; an p̄hibeat ab i
gressu ecclesie triūphātis donec auctoritate sup̄iorum
absoluat & interim p̄maneat in purgatorio. R̄ndet. Ius
dicent hoc & diffiniānt qbus iudicia dei patēt: que me
latent dicit Henricus de Alia. Hīs visis dicendum est
ad rōnes in oppositū: & primo ad primā: q ratio illa p
cedit de excoꝛicatione p̄prie dicta: Ad secundū respons
det q illud inelligit de excoꝛicatione que ferī in vi
uos q de morte peccati possunt resurgere ad statū gratie
nō de illa que fertur in mortuos. Vnde q illi mortui ex
coꝛunicant non est q illa excoꝛunicatio sit illis pena
vel medicina: sed in detestationē criminis & ad terrorē
aliorū qui hoc terribile iudicium ecclesie videntes in si
milis cadere phorrescant. Ad tertiū respondet; q intel
ligit etiam de excoꝛicatione p̄prie dicta. Hec Io. de
turrecrema, sup̄ causam, xxiiij. q. ii. c. quod aut. & dñs
Henricus de Alia super Genesim.

Quartadecima questiuicula
est: Si papa de genere plenitudis sue iudiciarie
potestatis totū sūp̄ possit euacuare purgatoriū.
Ad quā videt p̄rio respōdendū affirmatiue: & sic. Nā
papa in terris est vicarius christi extra de trāssa. inter cor
poralia & c. quanto ergo facere potest que ipse facit. Sed
christus in resurrectione descendēs post victoriā ad pur
gatoriū ex singulari gratia recōpensans residuū penarū
purgadorū in purgatorio repletorū: habundātia meritis
torū sue nouiter passionis: purgatoriū euacuauit om̄

nes animas inde secum ad celos adducendo. Sicut papa in die electionis vel coronationis omnes supplicationes signat. Et rex nouiter coronatus; vel nouiter ciuitatem aliquam ingrediens omnes captiuos liberat. Ergo & papa christus in terris simile facere potest: & totum simul si voluerit euacuare purgatorium. Sed incontrariū est: quia in indulgentijs requiritur causa conueniens indulgentias faciendi: nulla autē causa cōueinens potest interuenire vt papa euacuet simul totū purgatorium; vt dicit Tho. in. iij. di. xlv. ergo. Rñdeo dicendū q̄ papa de genere plenitudinis sue iudiciarie potestatis euacuare nō potest simul totum purgatoriū. Hec conclusio probatur quadruplici ratione. Primo: quia sicut ex supradictis colligitur indulgentia non potest pdesse defunctis existentibus in purgatorio directe: s; indirecte inquantū p̄ amicos pōt fieri p̄ eis id p̄ quo est indulgentia ordinata: si tñ hoc habeat forma indulgentie. Clarum autē est q̄ nō oēs de purgatorio habēt huiusmodi amicos i hac vita qui p̄ eis hoc implere possint: ergo. Secūda ratio est: quia ad hoc q̄ indulgentie valeant requiritur causa cōueniens indulgentias faciendi: vt dicit Tho. in. iij. di. xlv. Nulla autē causa talis potest interuenire: ergo. zc. Tertia ratio est: q̄a minister in dispēsan do dñm principalem debet imitari. Nam aliter indiscrete dispensando principalis dominus non appbaret dispensationē. De autē per seipsum sic miseretur q̄ semper vult timeri sua iustitia: multo ergo fortius dei minister. i. papa debet discrete & cū moderamine bona ecclesie & thesaurū ei⁹ dispensare. Vnde licet bona tēpalia possint a papa nō solū de iure dispensari: sed etiā dissipari de facto: quādo aliter diceret ius diuinū esse faciendū. Bona tamen spiritalia dissipari nō possunt nec contra diuinā acceptas

Caput Tertium

tionem distribui. Quarto: quia quilibet minister modum eius cuius ministerium gerit debet imitari. Christus autem cuius vniuersalis minister est summus pontifex: descendens ad purgatorium non eduxit inde omnes animas: ut dicit Tho. iij. par. q. xlv. ar. viij. sed solum illas que suum purgationis tempus compleuerant. Nam ut dicit. Virtus passionis christi non habuit maiorem efficaciam in principio passionis & victorie ab inferis: quam habeat nunc. Passio enim eius non habet temporalem virtutem: & transitoriam: sed sempiternam: secundum illud Hebre. x. Vna oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos. Sed nunc virtute passionis christi non liberantur a purgatorio nisi illi qui tempus purgationis expleuerunt. Ergo & tunc qui tales erant quod penam & tempus purgationis non expleuissent non fuerunt per christum a purgatorio liberati. Ad argumentum autem in oppositum quod est beati Vincentii. & domini Henrici de Assia dicitur: quod intelligatur christum ceteris liberalisse a purgatorio de vigore misericordie: non autem de vigore iustitie. Et sic intellexerunt Vincentius & Henricus de Assia. Hec. f. Tho. vbi supra. & dominus Bonauen. in. iij. di. xx. & dominus Iohannes de turrecrema. super decre. vbi supra.

Quintadecima questiuicula
est: Si duo in purgatorio existentes digni equali pena vnus altero inde possit citius liberari. Ad quam videtur prior respondendum negative: & primo sic. Nam quantumque merita in celo & inferno sint inaequalia: sunt tamen ibidem premia & supplicia equaliter durantia: ergo pari ratione ut videtur debet esse in pena purgatorii. Sed in oppositum est similitudo apostoli qui differentias venialium assignat per lignum & fenem & stipulam: constat quod lignum diutius manet in igne quam fenum: & stipula:

ergo vnū peccatum veniale diutius puniſ in purgatorio q̄ aliud & citius: & citi⁹ vnū altero purgaſ. Rñdeo dicendū eſt ſub vna conſuſiōe: q̄ i igne purgatori⁹ vn⁹ citius vel tardius alio liberaſ. Heccōcluſio pbat ratio nibus & auctoritate. Primo rōne inheſiōis. Naz iuxta ſc̄m Tho. Venialia quedā ſunt maioris adherētie q̄ alia, ſc̄m q̄ affectus magis ad hec inclinat & fortius in eis figit. Sed ea que ſunt maioris adherētie tardius purgant: ergo in purgatorio: tū aliq̄ diutius torquent q̄ aliq̄ ſc̄m q̄ affect⁹ eorū ad venialia fuerūt magis imerſi. Sc̄do ratioe aggrauatiōis. Nam in foro penitētie reſpō det grauior pena nō ſolū quantū ad intentionē: ſed etiā quantū ad durationē. vt p̄ inſpiciēti canones in q̄bus p̄nie taxant ſc̄m iudiciū eccleſie rectū: ſed iudiciū eccle ſie rectū conforme eſt cū iudicio diuino ergo ſimiliter erit apud iudiciū diuinū: qd̄ qui grauius offendit & diutius in culpa pmanſit pena acerbiori puniet & diu turniori. Tertio rōne obligationis ſic. Anima nō eſt in purgatorio niſi ad ſoluendū debitū qd̄ ex hac vita traxit ſed quanto debitū eſt minus vel maius: tanto citius vel tardius ſoluit: ergo ſc̄m q̄ aīa in purgatorio maius vlt minus debitū habet tanto diutius vel citius purgatur & fertur in celū. Quarto ratione ſubiectionis. Vnde mḡ ſn̄iaꝝ dicit in. i. iij. q̄ ille p̄ quo fiūt plura ſuffragia citi⁹ a pena purgatori⁹ liberaſ. & hoc. ſ. Tho. allegat quoliſ beto. ij. q. vii. ar. ij. Secūdo pbat auctoritate: & primo Auguſtini in Encheridion q̄ dicit. Poſt hanc vitā incre dibile non eſt nōnullos fideles p̄ ignē quendā purgari: quātoq̄ magis min⁹ ſue bona peūtia dilexerunt: tanto tardius citiusq̄ ſaluari: q̄ ſi ſc̄m ſuos amādī modos diu tius vt lignū: vel minus vt ſenum: vel minimum vt ſti pula ignem ſubſtinebunt. Rurſus. Qui grauius offēdit

Caput Tertium

dignū est vt puniat pena acerbiori: dilatiōeq; patrie lon
giori: diuina hoc iustitia faciente: que oībus decentiss
me reddit premia meritorū. hec ille. Ad argumēta autē
diciū negando consequentiā: & ratio est: qā non est sile
Nam vt inq̃t. s. Tho. in. iij. Peccatū mortale cui debet
supplīciū eternū: & charitas cui debet premiū paradisi
post hāc vitā immobiliter radicanē in subiecto: & iō quā
tū ad dānatos & saluatos eadē diuturnitas est vtrobicq;
sec⁹ autē est dispositiōe p̃cti venialis ppter quā aīe puniū
tur ī purgatorio: qā ista nec ē in eis immobiliter radicata: nec
eq̃liter adheret oībus: & iō a q̃busdā citius q̃ ab alijs re
mouetur lo. de turre. cre. sup. di. xxv. de crati. c. qualis.

Quinta questio hui⁹ tertij
capitis prime decadis est: de q̃rto recepta
culo aīarum. s. de limbo paruulorū cū so
lo originali decedētū. Circa quā sex q̃stīū
cule soluent: quarū q̃libet infra suo ordine enucleabit.

Prima questiuicula ē: Quō
differat limb⁹ sc̃torū p̃m dictus sinus Abrahā:
a limbo puerorū. Ad quā sic r̃ndetur: q̃ limbus puero
rum & limbus sc̃torū patrū differunt quantū ad qua
tuor. Primo quantū ad sp̃em vite eterne: qā pueris dece
dentibus cū peccato originali nō adest sp̃es btē vite. Pa
trib⁹ autē ī q̃bus lumē fidei & gratie refulgebat: sp̃es btē
vite aderat. Sc̃do quantū ad crimē: qā culpa in sanctis
patribus erat expiata sc̃dm q̃ erat infectiua p̃sone: rema
nebat tñ impedimentū ex p̃e nature p̃ qua plene non
fuerat satisfactū: & iō eis debebatur pena tp̃alis. Pueris
autē est īpedimētū ex p̃e nature & p̃sone: & iō eis debet
pena eternalis. Tercio qā nomē limbi puerorū nūq̃
fuit translātū ī aliud: sed nomē limbi sanctorū patrū

vel sinus abrahe post mortē xpī translātū fuit in nomē
celi empyrei. Vnde nūc p sinū abrahe intelligit̃ portus
& requies in celo sanctorū. Quarto quantū ad loci & si-
tus conditionē: q̃uis enī p̃babiliter credatur eundē lo-
cum vtrorūq; fuisse tamē requies beatorū erat ī sup̃iori
parte q̃ limbus puerorū. Nam vt dictū est supra. In cē-
tro terre sunt quatuor loca subalternatim posita. Prim⁹
est sinus siue limbus patrum p̃fectorum. Secundus pur-
gatorium siue locus purgandorū. Tertius limbus pue-
rorū. Postremus est infernus damnatorū. De q̃bus qua-
tuor locis dicit̃ in simbulo ap̃forū. Descendit. s. xp̃s
ad inferos vel ad inferna in p̃li. & Eccl̃. xliij. Penetras
bo oēs inferiores p̃es terre & inspiciam sola. (s. potentia
& virtute: vel anima humana) oēs dormientes/ in infer-
no & limbo paruulorū. Nam nullus illorum vidit di-
uinitatē. Viderunt enī potius. i. aīam xpī: sed odorē po-
mi. i. diuinitatē eius non viderunt: tunc enī fuissent b̃ti:
& sequit̃. Et illuminabo oēs sperantes in dño. Primo. s.
in limbo sanctorum patrū quos visitauit aīa: & diuinita-
te/ & statim beatos fecit. Similiter in purgatorio libe-
rando oēs vel aliquos vt dictum est: quos liberatos p̃so-
naliter videns beatificauit: alios vero non. Hec Tho. in.
iiij. di. xli. & beatus Vincentius in sermonibus suis.

Secunda questiuncula est:

Qua pena puniunt̃ pueri in limbo: sine baptis-
mate/ cum solo originali defuncti. Ad quā sic re-
spondet: q̃ pena conueniēs puerorū q̃a cū solo peccato
originali decesserunt in limbo: est subtractio gratie &
p̃ consequēs carētia visionis diuine ad quam homō p̃ gra-
tiam ordinat̃. Sed forte queres vtrum pueri tales in lim-
bo sentiant aliquē dolorē vel afflictionem interiorē ex

Caput Tertium

carētia visionis diuine. Respondet q̄ aliqui ad hoc dī-
cuntq̄ tales pueri in limbo ex carētia visionis dei nul-
lam afflictionē interiorē sentiunt: & rationē assignant
quā ubi nulla est cognitio & cogitatio boni ppter se fa-
cti: ibi nulla est afflictio: s̄z aīe puerorum cū solo origi-
nali decedentiū sunt in in tantis tenebris ignorantie cō-
stituti q̄ nesciunt se ad beatitudinē factos: nec aliquid de
beatitudine cogitant: ideo nullā dicūt illos pati afflictio-
nē. Sed ista ratio (dicit Tho) nō valet. Primo q̄a cogni-
tio naturalis magis viget in aīa sepata q̄ in aīa hic con-
iuncta: ergo cū in pueris illis nō sit peccatū psonale: nō
debetur eis vt detrimentū aliq̄d patiantur in naturalib⁹
s̄z in naturali cognitione. Item scdm hoc illi qui sunt
in inferno essent melioris conditiōis quantū ad intelle-
ctum q̄ pueri in limbo. Nam qui sunt i inferno nō sūt
in tenebris ignorantie naturaliu: pueri autē scdm istos
sic: & ita dānari essent melioris cognitionis q̄ pueri: q̄a
nullus est (vt Aug. dicit) qui non mallet dolorē pati cū
sana mente: quā gaudere infanus. Et iō assignat alia ra-
tio quare pueri i limbo ex carētia visionis diuine nō ha-
beant interiorē dolorē vel afflictionē: que talis est: du-
plex cognitio de beatitudine pōt haberi. s. naturalis &
supnaturalis. Anīme autē infantiu in limbo: cognitioē
q̄dam naturalī nō carent q̄ debet aīe sepate scdm natu-
ram suā: imo auget cognitio eorū naturalis: cū intrent
modū cognoscēdi intellectuū separatorū: & ideo de deo
& de creaturis magnā scientiā habēt naturaliter: & ma-
iorē quā vnq̄ aliquis phūs in mūdo habuerit. cognoscūt
enī naturaliter se ad beatitudinē factos. & q̄ beatitudo
cōsistit in adeptione pfecti boni: sed nō q̄ tale bonū sit
gloria quā sancti in celo possident. Id autē quod p natu-
ram habet: possidet absq̄ dolore Ex hac igit parte pueri

in limbo nō dolent. Est autē & alia cognitio de beatitudi-
dine que habet supnaturaliter: que hic in nobis p fidem
plantatur q̄ est de gloria & fruitione sanctorū in celo
quā nec oculus vidit nec auris audiuit nec in cor homi-
nis naturaliter ascendit. p̄io ad Cor. ij. quā deus nobis
reuelauit p sp̄m sanctū Ro. p̄io que q̄dem reuelatio
habet p fidē in nobis hic plantatā i sacramētis: vlt̄ frequē-
tatis actibus xp̄ianis. pueri autē in limbo nec fidem de
beatitudine habuerūt in actu: nec sacramenta fidei sus-
ceperunt: nec p reuelationē: ergo nec de carētia eius dor-
lent. Nemo enī dolet de eo quo se priuari nescit: vel de
p̄ditiōe ei⁹ quod ad ipsum nō tangit aut p̄tinet. Non
enim dolet rusticus vel artifex si post mortem regis nō
obtineat vel possideat regnum: quia nouit ipsum ad se
nō pertinere: sed bene dolere & displicere filio regis si
nō obtineret: quia cognoscit illud sibi conuenire post
mortem patris atq; deberi. Ita de pueris in limbo existen-
tibus accidit: nō enim dolent de carentia visionis dei &
priuatōne glorie beatorū: quia eam ipsi nō nouerūt: &
sciunt eam ad eos nō p̄tinere. Quia tamē pueri i limbo
nō impediunt a perfecta cognitiōe naturali prime causę
& dei & aliarū rerum ex immersione & afflictione pe-
narū: sensus: ignis & vermiū consciētie & demonū vt
fit in damnatis. Ideo de cognitione tali naturali ipsius
dei & creaturarū: gradum aliquē delectationis habent.
quilibet enī in cognitione veritatis naturaliter delectas-
tur. Vnde & in hac delectatione pueri laudāt & lauda-
bunt reassumptis corporibus deū causam causarū om-
niū rerum ab eis naturaliter cognitarū: quod damnatis
nō accidit nec accidet: quia vermis eorū viuūt & nō mo-
rietur: nec vnq̄ ab inferno deerunt demones: nec ignis
ibi a torrendo in eternum deficiet. Hec Tho. in questio

Caput Tertium

nibus disputatis de malo. & in. ij. sniag. di. xxxij. q. ij. & sc̃tus Vincētiū in sermonibus. & dñs Henricus de Al. sup. Gen. & in decretis de consecra. di. iij. c. firmissime. Opinio autē quarūdam magarū muliercularū dicens tium aīas puerorum sine baptismate decedentiū vagari per mundum vsq; ad diem iudicij vel post: ridiculosa est nulloq; catholico fundamento fulcita.

Tertia questiūcula est: An in limbo puerorū sit pena sensus & demōes. Ad quā videt̃ primo rñdendū affirmatiue. Nam saltē post resurrectionē pueri p solo originali damnati erunt in flāma fedissima inferni: iplendi fecibus oib; mūdi & elementorū: vt dicit Basili⁹ ex qbus dolorose afficiētiā medio continēte: & sic penā sensus patient. Ad hoc m̃de ē: q hoc bñ seq̃retur si oīm dānatorū corpa relinquerētur tunc suis naturalib; & si mediū a sua actio ne naturali respectu null⁹ ipediret ṽl suspēderetur mō hoc non oportet. Item etiā nichil phibet limbū puerorū esse supremaz partē regionis infernalis elementis suppositā. Demones etiā ibi nō sunt cū sint instā ad penam sensus que ibi nō est. hec Henric⁹ de Al. sup. Gen.

Quartā questiūcula ē: Quare x̃ps in limbū puerorū descēdens inde reptos pueros nō extraxit. Ad quā sic rñde ē: q idcirco x̃ps descēdens ad īferos pueros a limbo nō liberauit: q̃a descensus x̃pi ad īferos in illis solis effectū habuit: qui per fidē & charitatē passioni x̃pi coniungebant̃: in cui⁹ virtute descensus x̃pi ad īferos liberatori⁹ erat. Pueri autē q cū originali pctō decesserāt nullo mō fuerūt cōiuncti passioni x̃pi p fidē & dilectionē: neq; enī fides p̃p̃riam

habere potuerunt: q̄ nō habuerāt vsum liberi arbitrij: neq; p̄ fidem parentū: aut p̄ aliq̄d̄ fidei sacramentū fuerant a peccato originali mūdātī. Et ideo descensus christi ad inferos huiusmodi pueros nō liberauit a limbo. Et p̄terea sancti patres a limbo fuerūt liberati & ad gratiā paradisi admissi p̄ gratiā sine qua nullus ad celū peruenire potest: scdm̄ illud Ro. vi. Gratiā dei vita eterna. Cum igit̄ pueri ī peccato originali decedētes gratiā nō habuerint: ideo a xp̄o ex limbo nō fuerunt liberati. Itē ap̄lus' dicit Ro. iij. q̄ deus posuit xp̄m̄ pp̄itiatorē per fidem in sanguine eius. Sed pueri qui cū solo peccato originali decesserunt nullo modo fuerūt p̄cipes fidei: ergo nō p̄ceperunt fructū pp̄itiatiōis xp̄i vt p̄ ipsū a limbo liberarent̄. Hec Tho. iij. pte. q. lñ. ar. ij. formalit̄.

Quinta questiūcula est: Si pueris in limbo existentibus indulgentie valeant: & si p̄ eis sit orandū. Ad quā respondet: q̄ cū pueri in limbo nō sunt mēbra xp̄i: nec sunt futuri: cū nō fuerint p̄ baptismū xp̄o īcorporati: nec hebeāt aut habituri sint gratiā gratū facientē: ergo ipsi capaces nō sunt grā indulgētiarū: nec etiā pro eis est orandū. Ratio est: q̄a p̄pter defectū gratie a qua sunt priuati peccato primi parētis: ideo cū sint & erūt in statu nō amplius accipendi gratiā nec vitā eternā: merito igit̄ orationib; iuari nō possunt. Vnde Aug. & ponitur a maḡo sniāz in. iij. di. xlv. dicit. Non baptizatis ecclesie suffragia nō p̄sunt cū illi nunq̄ fuerūt christo vniti. Hec maḡ in. iij. & loh. de tur. cre. super de penitētia.

Sexta questiūcula est: Si in die iudicij pueri nō baptizati resurgēt cum

Caput Tertium

ceteris resurgēdis. Ad quā videē primo respondēdum
negatiue. Nam ad hoc aliquis ad iudiciū adducit vt
sibi dē ei⁹ merita discutiātur. Sed pueri i limbo q cū p^oo
originali: vel q ante p^oectā etatē decesserūt nulla merita
habuerūt: ergo illos in iudicio apparere non est necesse.
Itē oēs q i iudicio resurgēt erūt aut electi boni a dextris
aut dānati mali a sinistris. Sed pueri cū originali pecca
to mortui non sunt simplici^o mali nec boni: & p conse
quēs neq a dextris neq a sinistris i iudicio collocādi: er
go non resurgēt in iudicio. In contrariū est: qā vniuers
sale oīa cōprehēdit: sed illud iudiciū dicit vniuersale:
ergo oēs ibi apparebūt & iudicabunt. Rūdeo dicendū
q cū p^oas iudiciaria x^oo hōi collata sit in p^omiū sue hu
militatis quā i passione exhibuit: et ipse in sua passione
sanguinē pro oībus fuderit quantū, s. ad sufficientiā:
licet non in oībus effectus habuerit: ppter impedimentū
in aliqbus iuentū. Idcirco congruū erit vt oēs hōies in
iudicio cōgregent ad vidēdū ei⁹ exaltationē & ei⁹ vni
uersalē iudiciariā p^oatē quā a p^ore recepit i oēs: scdm illud
Io. v. Pater oē iudiciū dedit filio. Vñ dicit Actū. x. Ipse
est q constitut⁹ est iudex viuorum & mortuorum. pro
pterea dicit Tho i. iij. q oēs puuli decedētes sine baptis
mate in peccato originali etiā sine peccato actuali: siue
sint filij xpianorū: siue iudeorū: siue gētiliū: siue i vtero
siue extra vterū decesserint resurgēt cū corpib⁹ integris
in mensurā etatis plenitudinis xpī triginta annorū v^o cit
ca. ad Ephe. iij. Sicut & alij mortui. Ad primū ergo di
cendū: q i iudicio ifantes sine baptismo & pueri a^o p^o
fectā etatē mortui cōparebunt n vt iudicent ad gl^oias s
ue ad penā: sensitiuā: s; vt videāt gl^oiam iudicis: et vindi
ctā exgrant eorū q cū eis dederūt pditionis gl^oie & di
uine visionis. Ad scdm dicendū: q i iudicio pueri tales
non erūt a dextris neq a sinistris: s; i medio inferi⁹. hec

Tho. in. iij. di. xlvij. ar. iij. & b. Vincēt⁹ in sermonib⁹.

Extra questio tertij capi

tis hui⁹ prime decadis est vnica. s. de campis elisijs qnto post mortē recepraculo aīar⁹. s. phōr⁹ poetarum & machumetistarū/sub q̄

vna tñ questūcula soluitur. Vbi sit talia cāporū elisiorum locus: & que ibi dēreperiantur deliciē. Ad quā questionē breuiter responde⁹: q̄ campī elisi⁹. i. deliciarū sunt in medio inferorū in quo piorū anime phōrum: poetarum & machumetistarū quiescūt post earū a corpore solutionē. Vnde Virgilius in. vi. infra plūsq̄ medium de cāpis elisijs dicit. Hīs demū exactis p̄fecto munere diue. Deuenere locos letos: & amena viēta. Fortunatorū nemorū sedesq̄ beatas. & ifra dicit. Interea videt eneas in valle reducta. Seclusus nemus & virgulta sonātia siluis. Letheūq̄ domos placidas zc. Vbi eneas repit aīam patris anchisis. Philosophi elisium esse dixerunt in siluis vel insulis fortunatis. Vnde Horatius in Epodo. Nos manet oceanus circūuagus arua btā. Petamus diuites & ifulas. Reddit vbi cererē tellus inarata quotannis. Et iputata florent vsq̄ vinea. De q̄bus etiā Plini⁹ li. vi. natural⁹ historie. c. xxij. multa refert. Has Salustius in historijs carminib⁹ homeri dixit: inclytās esse ifulas fuerunt & q̄ elisiū scriberent esse circa lunare circulus vbi purior est aer. Vnde Virgilius in. vi. Aeris in campis zc. & Lucanus. Quodq̄ patet: inter luneq̄ meatus Non illucauro poti⁹ ti: nec thure sepulti. Perueniunt. In q̄bus cāpis elisijs vt dicit dñs Guilhelmus Parisiēsis: & ponit in alchorano. i. i libro legū Machometi. Sunt deliciē epularū corporaliū de dapiferis & pīcernis angelicis. Est ibi p̄ciositas vestimentorum. vmbraclorū amenitas. & mulierū deliciarūq̄ blandimenta. Ibi sunt

Laput Tertium

flumina lactis & vini & mellis: & oia genera delectabiliū ciborū: potuū: odorū: saporū sonorū: & ois suauitas & mollicies tangibiliū: que oia Machometus sue legis obseruatoribus pmittit, hec Hen. de As. sup. Gen.

Quarta questio tertij capituli prime decadis est de paradiso terrestri loco translatorū. Circa quaz quatuor questiuuncule soluentur: quarum quelibet infra suo ordine declarabitur.

Prima questiuuncula est: **Si** paradisus terrestris sit locus i terra corporeus: vel figura rei spūalis. Ad quaz vt Aug. adducit ij. sup. Gen. & Epiphanius grecus Cypri epus primo respondet Origenes & Manichei dicētes. Paradisum terrestrem nō esse locū corporālē in terra siue realē: s; spūalē: vt sic intelligat paradisus terrestris spūaliter: sicut xps in scripturis appellat petra vel agnus dei. Constat autē qd xps nō intelligitur corporaliter petra: cū dicitur priē Cor. x. Petra autē erat xps, nec dicebatur realiter agnus cū appellatus est a Io. baptista agnus dei. Io. i. s; spūalitet & metaphorice & moraliter. Similiter dicunt cū in scripturis de paradiso terrestri quicq; dicitur aut scribitur: illud spūaliter accipiendū est & allegorice. s. p beatitudine spūaliti: q est status oīm bonorū aggregatiōe pfectus vt dicit Boetius: & nō p loco aliquo reali & corpali: q talis in rerū natura dicunt nō inueni. Et pbabāt hanc suā opinionē rōibus: & primo sic. Nam aliq qui diuersis temporibus per totā aridam deagati sunt: & diligentissime de sitibus & dispositionibus oīm regionū & locorum inqsiuerunt: quicq; de regiōibus & locis singularibus orbis scripserūt de paradiso terrestri mētionē nō fecerunt: ergo paradisus terrestris nō videtur esse locus

realis in arida. Item videmus inquit q̄ ortolanus si ali
 quibus annis absit a pomerio: decor orti p̄ibit: arbuta
 senescēt & deficiēt. Cum ergo hō cultor padisi terrestris
 ab illo irreueribiliter iam sunt plusq̄ sex milia q̄drin
 genti nonagita āni) expulsis fuerit: ergo locus ille & il
 lius decor perijt & deuastatus est. Tertio sic. Nullus lo
 cus terre attingere pōt vsq̄ ad lunare circulū: cū contra
 naturā terre sit: q̄ t̄m in aliqua ei⁹ pte possit eleuari: q̄a
 sub globo lunari ē regio ignis que terrā cōsumeret. Pa
 radisus autē sc̄dm Bedā p̄ingit vsq̄ ad lunare circulū:
 igit nō pōt poni aliq̄s talis realis locus in terra. Itē Gen:
 vij dicit: q̄ aq̄s diluuij operti sunt oēs mōtes excelsi sub
 vniuerso celo: & q̄ q̄ndecim cubitis altior fuit aq̄ mō
 tibus: & q̄ ois caro que mouebat cōsūpta fuit: ergo vi
 det q̄ diluuiū illud generale progatū p̄ integrū annū &
 x. dies (vt cōiter tene) destruxerit & euerterit illū lo
 cū sicut & alia loca terre permutauit. Itē locus talis fact⁹
 fuit p̄ speciali habitatione hoīm: ergo postq̄ irreuoca
 biliter hō ab illo fuit expulsus: debuit successiue perijisse
 Item voluptas carnalis & sensualis ipedit & obfuscet in
 tellectū circa spūales virtutes: in q̄bus p̄cipaliter con
 sistit felicitas hūana: ergo talis locus pure voluptatis &
 oimode comoditatis q̄ dicit paradisus terrestris p̄statu
 rus materiā nō exercēdarū virtutū: adeo realis n̄ est crea
 tus. Sed icontrariū est scriptura Gen. ij. dicens. Plan
 tauerat autē deus paradisum voluptatis a p̄ncipio in q̄
 posuit hoīem quē formauerat. R̄ndeō dicen dū q̄ sicut
 Aug. dicit. iij. sup. Gen. Tres sunt de paradiso generas
 les inīe seu op̄niōes. Vna/ eorū q̄ t̄m modo corporalī
 paradisum itelligere voluerūt. Alia eorū q̄ t̄m spūaliter.
 Tertia eorū q̄ vtroq̄ mō paradisum accipiūt: quā sentē
 tiā fatetur sibi magis placere: eaq̄ sic confirmat. Si enī

Caput Tertium

inquit scdm figurā solum intelligant que de paradiso scripta inveniunt: par rōne etiā & ea que dicunt ibi de Adā & Eva & ligni vetatiōe & pcepti transgressionē: spūaliter accipienda erūt qđ nullus dubitat erroneū esse. Si lter si aliqis velit ita intelligere ad litterā que dicitur de paradiso i scriptura qđ nichil aliud significet. Intel ligat iste sapiam quodā lignū esse corpale de qua dicit in puerbijs: lignū vite est qđ apprehēdunt eam. Dicat & xpm pprie petrā esse aut lapidē vř ouē vel agnū vř leonē qđ blasphemia ē. Non ergo sic lraliter sūt sumēda que hic & alibi dicunt in scriptura sacra: qđ si ad nichil aliud significandū ponātur & describant: nec sic spūalit quasi res geste nō sint nec fuerint: s; vř qđ mō accipiēda sunt qđ hoc est pprie diuine scripture (maxime veteris testa mēti) qđ in ea nō solū significāt voces: s; res geste a sapiē tissimo deo preordinate sunt figure aptissime futuroꝝ & rerum spūalium: quia vt apostulus dicit. Omnia in figura cōtingebāt illis. i. antiquis cultoribus dei ante les gem & sub lege. hec ille. Et in. xij. de ci. dei. c. xxi. cōdu dens clarius in hāc materiā dicit. Que comode dici pos sunt de intelligēdo spūaliter paradiso nemine phis bente dicant: dum tñ & illius historie fidelissima veritas rerum gustarū narratiōe cōmendata credat. Ea enī que de paradiso in scriptura dicunt: pponūtur p modum narratiōis historie. In oibus autē que sic scriptura tradit est p fundamēto tenēda veritas historie: & desup sunt expositiōes spūales fabricade. hec ille. ergo cōclusionali ter dicendū est: qđ paradisu que Gen. ij. describit est locus in terra alicui realis: de qua dicit Aug. xij. de ci. dei ca. xviij. Primi inqt illi hoīes erāt in terra nemorosa & fructuosa que paradisi nomē obtinuit. Et etiā figura liter significat triplicē paradisu. sanagogicū. i. biōz

allegoricū, i. ecclie militātis v^l alicuius priuate religio-
nis aut loci aprici & delectabilis: vt poete fabulantur de
fortunatis insulis: & de hortis hesperidū & morales, i.
virtutum in anima. Similiter in paradiso terrestri li-
gnum vite in medio eius accipitur primo litteraliter
pro materiali arbore: cuius fructus habebat virtutē con-
seruandi vitam. spiritualiter vero significabat christus
dei sapientiam. Prouer. iij. v^l christi crucē Ezech. xxxi.
Et lignum scientie boni & mali ibidē arbor materialis
fuit sic nominata, ppter euentuz futurum malorum vt
in sequenti articulo dicitur. spūaliter autē potuit signi-
ficare liberū arbitrium vt quidā volunt: & petra in des-
serto fuit aliqd materiale: xpm tamē spiritualiter signifi-
cauit. Ad primū ergo argumētuz Manicheorū inde ē
q locus ille paradisi terrestris seclusus est a nra habita-
tione iaccessibilis nobis ppter impedimētū mariū & mō-
tium: vel desertorū: vel alicuius regionis feruentis estuose
qualis est regio sub eqnoctiali: & iō scriptores regionū
& locorum aride que est inter eqnoctialē & polum ar-
ticum de regiōe paradisi terrestris mentionē nō fecerūt
& ideo nō pōt a nobis cognosci nisi p reuelationē. Ad
scdm dicendum q ppter fecunditatē terre & viuacitas
re influentie in illa regione crescunt sponte ex seminis
bus plante noue sine agricultura & ortolano. Vel forte
mysterium angelorum suppleuit ibi opus hoīm si quid
p conseruatione paradisi fuerit in plantatiōe necessa-
rium. Vel fortasse Enoch & Helyas & ceteri q ibi dicū-
tur esse (vt dicitur infra) opant in paradiso/que & qua-
liter Adā opatus fuisset. Ad tertium dicēdum q verbum
Bedenō est intelligenduz q locus paradisi scdm situm
atingat vsq ad sperā ignis: aut cōcauum orbis lune:
quia sic nō est verum: sed intelligendū est parabolice in

Capit Tertiū

quantū. s. regio paradisi oībus alijs regiōibus & montibus videt etiā altior / dicēte Damasceno libro. ij. q. paradisus est locus in oriēte positus omni terra altior. Vel dicitur attingere lunare globum: q̄a temperies & puritas aeris illius regiōis ascendit q̄si vsq; ad celum. Ita q̄ quia totus aer suppositus illi regiōi defenditur fortasse mysterio angelorū a nubibus: vētis & pluuijs: & ab oī perturbatiōe ideo dicit attingere celū: vt dicit Isidorus. & tēperies loci illi ppetua dicitur fore: q̄a ppter p̄ctm hoīs nichil idispositionis passa est: nec in eius aere vsq; ad celū: nec in suā terre vsq; ad centrū. Sed adhuc perseuerat in illa optima dispositione quā habuit ante p̄ctm & habuisset in statu innocentie: in memoriā originalis integritatis: & vt appareat quanta deus disposuit hoī etiā in terra si ei obediuisset: & quantū ppter eius p̄ctm natura & dispositio temporū & regiōnū deteriorata fuit. Ad quartū dicendū q̄ q̄uis aque diluuij ascēderint quī decim cubitis altius oī mōte sub vniuerso celo: tñ nō sequit exinde q̄ irruerit etiā regiōē paradisi: q̄a potuit fieri diuina virtute vt aq̄ diluuij q̄uis altiores illa regiōē essent: nō tñ intraret paradisu: s; q̄ ea remanēte sicca q̄ si murus circūsteterit quēadmodū circūstetit mare rubrū filijs isrl̄ ambulātibus ī sicco per mediū maris. Ad quintū p̄ solutio ex solutiōe tertiū in quā actus fuit finis vnus q̄re deus voluit cōseruari paradisu vsq; ad cōsumationē sc̄i. & sc̄do ppter cōseruationē aliā Enoch et Helie & aliorū. Ad sextū r̄ndetur q̄ illud verum est de voluptate excessiua & in ordinata & in corpore mortali & lasso qualē oīs hō mō habet. In natura vero integra vel gloriose repata nō sic: sed corporalis voluptas & delectatio sc̄dm oēs sensus: ibi intellectū nō absorbet nec deprimi: sed ad deum erigit & ad maiore creatoris &

beneficiorū pceptionē inflāmat. Hec Tho. i. pte. q. c. ij.
& in. ij. sniag. di. xvij. & dñs Henric⁹ de Af. sup Gen.

1

Secunda questiuuncula est:

In qua pte mūdi p terre sit situs paradysus terre-
stris. Ad quā oēs doctores catholici vniformiter
rñdent qd sit situs & positus in oriēte. Qd pbant rōne
& auctoritatibus. Primo rōne sic. Nam locus & locat⁹
debent pportionari. iij. phisicorū. sed prim⁹ locadus in
paradiso futur⁹ erat dignissim⁹ oīm aialium; manu dei
formadus oīm theologorū & phorū supmus; toti⁹ mūdi
inferioris rex instituendus; habitaturus ibidē diu scdm vi-
tam aiales; & i celo ēpyreo postmodū adepta spūali vita
trāferendus; ergo loc⁹ ei pportionat⁹ debebat eē singulas
ris concedēs ei⁹ dignitati; & cōueniēs cōseruatiōi & pe-
petuationi nature hūane in quo esset dispositio magnifi-
ce glie; sup admirāde virtutis & aptitudo ad influenti-
as celestiu & cōtemplationū; talis autē est pars oriētalis
que dextra celi ab Aristō. ij. de celo appellat⁹. dextra autē
sinistra nobilior est; vt pote qā ab ea incipit motus; sicut
videt in hoīe cū incipit moueri; ergo. Auctoritas prima
est hebreorū scdm translationē. lxx. dicētū. Et plantauit
dñs deus virgultū indelicij ab initio nō tpis (dicit glo.)
sed loci. i. orientis in quo posuit hoīem quē formauerat.
Et Beda dicti. Paradisus est loc⁹ amenissim⁹ lōgo ma-
ris & terre tractu a nro hitabili secretus adeo alt⁹ vt vsq;
ad lunare globū attingat. & Dam. li. ij. Paradisus terre-
stris est dei manibus in eden plantatus gaudiij & exulta-
tiōis vniuerse; pmpuriū. Et licet regio ista paradisi in
oriēte posita; sit inhabitabilis naturaliter ppter estū; vt di-
cit phūs i libro methauroorū cū sit sub circulo eqnoctiali
vt adducit Tho. pri. pte. q. c. ij. ar. ij. ad quartū argumen-

Caput Tertium

Itē. quicquid in sit dicit idē ibidē. credendū in est paradisus
in loco temperatissimo fuisse cōstitutū vel sub equo noctali
vel alibi. Et qm̄ ad beatitudinē regiōis vel priē requirit ame-
nitas situs & vegetabiliū & fluminū: & influentiā &
aeris & aliorū: vt dicit phūs. vi politicorū. & supra
tactū est cū de inferno ageret questiuicula secūda. Ideo
dñs in paradiso terrestri. pduxit de humo. i. de terra hu-
mectata: oē lignū pulchrū visu. i. oēm arborē pulchram
quātū ad colorē et figurā: amorū: florū: fructuū et folio-
rum: & suauē ad vescendū. s. vt essent hēi ad spūale des-
lactamentū & salutare nutrimentū: nam homo p statu
nature integre habuisset vitā aīalem cibis conuenien-
tissimis p cōseruanda sanitate indigentē. Triplex autē
genus lignorum vel arborū pduxit deus & inseruit ibi
dem. Quoddā ad sustentationē vite quo restaurabatur
perditū & resolutū de substantia hoīs per actionem
caloris naturalis resolutiua humidit: & hec erāt omīna
ligna paradisi preter duo. s. lignū boni & mali: & lignū
vite. Quoddā ad pbatōē obedientie nō sic dictū ab
effectū vt dicit Iosephus in libro antiquitatū. i. q. s. fru-
ctus illius arboris haberet virtutē accelerandi & acuen-
di vsum rōnis ad discernendū inter bonū & malū: sed
ab euentu secuto sic dictū: eo q̄a per esū illi lignū deo
phibitū hō expimentaliter cognouit quāta esset distan-
tia inter bonū obediētiē et malū in obediētiē erga dñm
deū: q̄a si de illo ligno hō nō comedisset nunq̄ malū pe-
nalis miserie exptus fuisset: s. eternaliter sine interrupcio-
ne in delectatiōe pueri boni pstitisset. Et dicūt hebrei q̄
arbor scientie boni et mali de cuius fructu comederūt
patres primi fuit ficus: nā statū post ei esum aperti sunt
oculi eorū: & cognoscētes se nudos cōsuerūt folia eius ēē
arboris. s. ficus: & fecerunt sibi perizomata. i. succincto

ria circa liberos. et dicunt a perit: quod est circū: et zoma
 qđ est corpus. Et dicit mgi historie scolastice qđ nō sine
 causa fecerūt succinctoria. i. breues bracas de folijs ficuū
 quia de succo earū si terat: caro hoīs inuncta statim ibi
 sentit voluptatis pruriginē: ideoq; statū post esum illius
 senserūt pruriginē voluptatis. Tertiū lignum in para
 diso erat lignū vite ad īmortalitatem: cuius esu fortifica
 bat virtus caloris naturalis & cōseruabat spēs primi hu
 midī radicalis ne ab extranei admixtione debilitaretur.
 Vbi advertere possumus qđ cū virtus ligni vite in para
 diso: sicut et aliorū corporū esset finita nō poterat semel
 sumptū dare vitā tpe infinito: sed ad certū tempus: & si
 iterum esum fuisset multis iterū & multis annis edens
 vixisset: nō tñ infinite. Vnde illud quod dicit angelis
 a deo. Gen. iij. Videte ne Adamumat forte de ligno vi
 te & uiuat in eternū: nō sic est accipendus in eternum:
 quasi per lignum vite largiretur totalis restauratio hu
 midī radicalis & vita ppetua: s; accipit in eternū p longo
 tempore: vt accipit Exodi. xxi. Perforabit aurei subu
 la & erit ei seruus in sc̄m. i. tempore vite sue. hec Dñi
 cus tholofanus. De hoc ligno vite dicit Vgo de sancto
 Victore: Inter cetera inquit dei dona ad iocunditatē vite
 humane preparata etiā illud mirandū cōmemoratur: qđ
 in paradiso lignū vite est: cuius virtus tam mirabilis
 esse perhibetur: vt certis temporib; sumptum vitā corpo
 ralem in hoīe qđ diu ipse homo illo vteretur: nō solum
 a morte: sed ab omni defectu illesam custodire potuisset
 De hoc ligno dicit Aug⁹. xiiij. de ci. dei. c. xxvi. Cib⁹ in
 paradiso aderat ne hō eluriret: potus ne sitiret, lignum
 vite ne illū senecta dissolueret. Dicit tñ hic dñs Henrī.
 de Assia qđ ad īmortalitatem hominis in statu innocen
 tie concurrebant vltra lignum vite: bonitas nutrimenti

Caput Tertium

cōueniētia loci singularis: idustria siue prudētia q̄ hō
ibi regebatut & sup oīa gratuita dei puīdētia qua oīs
corruptiua cōtrarietas amouebat. Et q̄a ad amenitatem
etiā loci requirunt flumina & aque: ideo etiā de loco vo
luptatis fluuius scaturiebat ad irrigendā paradīsum.
Gen. ij. De quibus fluuijs sic dicit Basilius i suo Exame
ron. Paradīsus terrestris situa ē in quodā altissimo mō
te/de quo aque cū tanta habūdantia & strepitu refluūt
vt absurdescere faciant eos qui ppe habitant & ruētes de
monte paradīsi: faciunt quendā locū aquarū maximū:
ex quo tanq̄ ex quodā fonte maximo nascunt: quatuor
magna flumina: de quibus dicit Gen. ij. Nomē vni
Phison: quod interpretat mutatio oris. Habet enī scdm
mgm in historijs fluuius iste in suo pcessu multas va
rietates scdm diuersa loca. & postea dicit ē ganges a gā
garo: terra eiulat quam circūit est quedam pars indie
que post diluuiū fuit possessio. Ab eiula de genere Chā
de q̄ habet Gen. x. & primi Para. prio. hec patria habū
dat i metallis: aromatib⁹ & gēmis vt dicit Plinius: Bes
dellū est lapis p̄ciosus. Siliter et onix: q̄ sic noīat ppter
silitudinē ad vnguē humanā. onix enī greci: latine vng
uis dicit. Nomē fluuij secūdi gyon qd̄ circūit oēm terrā
ethiopie: que regio vicinitate solis habitatores feruore
denigrat: habens plurimas gentes vultu & speciemō
struosas: & in bestijs habundat horridis. Et ethiopes a
Chus filio Chaz sunt noīati: a q̄ originē traxerūt. nunc
hic gyon vt dicit Aug. & Isidor⁹ nylus noīat. Nomen
fluuij tertij tygris: qd̄ sic dicit ppter felicitatē fluxus ei⁹
q̄a videt etiā velocissimi cursus inter fluuios: sicut inter
alia tygris est aīal velocissimū. hoc flumē vadit contra
assyros. lyria autē est pars asie: & est dicta ab Assur filio
Semi: qui illam regionē primo post diluuiū inhabitauit.

a quibus assyrijs (vt dicit Isidorus) primo venerūt appa-
ratus vestimentorū purpureorū: vsus odorū: & vnguē-
torum, ex quibus fluxit grecorū luxuria: deinde & nostrū
oīm. Nomen vero quartū fluij dicit eufates qui scdm
expositores copiosissim⁹ est & fecundissim⁹ in gēmis &
alijs bonis: & fluit p mediā Babiloniā sic. Setana p Pari-
sius: & tyberis p Romā. & traxit nomē ab vbertate: nā
eufates hebraice interpretat frugifer. Duob⁹ istis flumib⁹
nibus dicit Aug⁹. vii. sup. Gen. vetustas nomina muta-
uit. s. gyon qui nunc dicit nylus: & phison q nunc di-
cit ganges: sicut tyberis primo Albula vocabat. Duo ve-
ro alijs fluij. s. tygris & eufates noīa nō mutauerūt. Et
licet Salustius & Iosephus scripturā infirmare cupien-
tes dicant: q hij quatuor fluij in quibsdā regionibus
extra paradisum vident deriuari: vt tygris et eufates in ar-
menia zc. Ad hoc respōdet Aug⁹. viij. sup. Gen. q sicut
frequēter visum est aque magne absorbent in terra q
post longum subterraneū decursum postea egrediunt
alibi: vbi oriri vident. Quia ergo oībus ad amenitatem
bonitatē loci & patrie requisitis: dotatus adeo decoras-
tus ex superioribus dictis locus paradisi terrestris esse dis-
noscutur. Idcirco dicit Isidorus q hebrei illum locū voc-
cant ganeeden. i. ortum deliciarū. greci deliciarū ortum
latini paradisum voluptatis. Qd si etiā quis curiosē ma-
gis q vtiliter querat quāti sit ambit⁹ paradisus terrestris
Ad hoc rñdetur: q hoc nemo vere scire potest nisi is cui
voluit deus reuelare. Nam postq hō per pccm iumentis
insipientibus similis factus est: iectus de paradiso: lo-
cus ille inaccessible est cōstitutus. Collocauit enī dicit
Gen. iij. Deus post pccm ante paradisu cherubin: & flā-
meū gladiū atq versatilē ad custodiendū viā ligni vite
cherubin. i. angelicā custodiā, flāmeū gladiū. i.

Caput Tertium

zonā torridā: quē dicitur versatilis: qā sol per quē causa
tur ibi caliditas inpertransibilis appropinquat ad nos in
estare: & in hyeme elongatur: ideoq; nullus potest pētū
locum illum adire potuit aut poterit. Quidam tñ Iohā
nes anglicus dicit in libro/ quē de situ orbis inscripsit:
q; ambitus paradisi terrestris est equalis circulis trius in
sularum magnarū, s. anglie: sicilie & sardinie: quarū am
bitus ē octingētorū: duū miliū miliarū: nā anglia cin
git mille septingētis miliaribus: Sicilia septingētis. sar
dinia vero trecētis. Hoc autē scire potuit ope alicuius spūs
aut ex motibus astrorum vel apparitionibus stellarum
hec Tho. Henricus & intra questiuicula adducti.

Tertia questiuicula ē: Quot
sunt q; in hūc ortū deliciae & voluptatis para
disū trāslati fuerūt: Ad quā rñdē q; prim⁹ trās
latus in hūc locū fuit pthoparēs nē Adam q; ut dicit Io
sephus extra padisum sexto die mundi: in cāpo dama
sceno de limo terre rubre plasmat⁹ fuit a q; noīs appella
tionē traxit. Nam adāz hebraice terra rubra interpretat⁹
& exinde q; si i instāt: a deo p; aera trāslat⁹ in paradisu
Vnde dicit Gen. ij. Tulit ergo deus hoīem. s. de loco cā
pi damasceni i q; eū formauerat extra padisum, et trās
lit eū in padisum voluptatis. Alij tñ dicūt q; adāz forma
t⁹ fuit circa mediū terre habitabilis: qā esse videt i rlm: q;
eū q; si vmbilicus orbis: tū qā ibi scdus adāz, s. xp̄s nascitu
rus & morit⁹ erat: tū vt transeūdo de medio orbis ter
rarū ad extremū oriētis vbi erat padisus: videret & attē
deret quāta fecisset de⁹ i sup̄ficie terre: & quantū distaret
gḡia paradisi regiōis: quāz pparauit spēaliter habitatiōi
hoīm a regiōibus bestiarū: & scdm hanc cōsideratiōē
nō debuit hō in istanti transferri de loco in q; format⁹

fuit i paradysu? nec supius p aera duci: s; successiue i ferius
p terras: vt oia cōspicere posset. Deinde tēptatus p Euā
a serpēte id e eiectus ē: indutus tunica pellicea: iō (s; dñm
Dñicū tholosanū) vt ostēderet Ade: q; sicut pellis abstra
hit ab aīali pri? viuo: deinde mortuo: sic mortalitas sui
& suorū successorū tra cta fuit a viuētibus prius ī statu ī
nō cētie parētib? de id e mortuis p pēiōrē. hec ille. Et vt
dicit cōiter oēs doctores xpīani. et ponit Vincēt? histo.
li. i. Adā et Euā ipō die creatiōis sue. i. feria sexta et sexto
die mūdī circa meridiē puaricati sūt. & paulo post circa
horā nonaz: s; dñm hebreos decia hora inde eiecti sunt.
vnde et nō uis hō xps post multorū annorū curricula fe
ria eadē & eadē hora sexta crucifixus: eiusdē pēi debītū
soluit: et circa horā nonaz expiās latroni aditū paradisi re
serauit. Ex qbus itelligit q; adāz primus hō formatus fuit
extra paradysū vt itelligeret ex hoc q; locus ille deliciarū taz
egregius nō debebat sibi ex cōi cursu nature: s; ex spēali
dono diuie grē s; et īmortalitas quaz hō p statu inocen
tie dicto mō habuisset. Euā autē in paradiso format. ppter
dignitatē pīcipij ex q; corp? eius formabat: nā sifr et filij
in paradiso fuisset nati ppter dignitatē parētū q; ibi iā erāt
expositi. Mgr tñ histo. dicit q; iō Euā in paradysu facta
est vt ex hoc mlier gratior et honorabilior haberet. Se
cundus autē i paradysu translatus fuit Enoch: de q; dicitur
Gen. v. Enoch ambulauit cū deo: et nō apparuit: q; tulit
eū dñs. Naz ppter excellētiaz sue virtutis (dicūt doctores
catholici) assumptus fuit a deo et positus i paradiso terrestri
De q; etiaz dicit Eccī. xliiij. Enoch placuit deo et transla
tus est: n paradysu vt det gētibus sapiētiaz. Tertius fuit
helias de quo dicit Malach. ultimo. Ecce ego mitaz vo
bis heliam pphetam anteq; veniat dies dñi magnus &
horribilis & cōuertet cor patrū ad filios. De eodē habet

Caput Tertium

tur Math. xvij. & .iiij. Regū. ij. vbi dicit q̄ helias ascen-
dit p̄ turbinē in celos; qđ nō pōt de celo empyreo ītellī-
gi: q̄a nullus ibi ītrauit ante ascensionē xp̄i: igitur opor-
ter intelligi de aliquo loco celesti: vel celestis dispositiōis
qualis est paradīsus terrestris: quā Damascenus libro. ij.
vocat diuinā regiōē. Iterū cū scriptura nō dicat Enoch
& heliā mortuos esse: nō videt̄ vbi cōuenientius collo-
cent̄ vsq; ad finē seculi q̄ in paradīso. nec videtur vnde
vitā aīalem cōgruētius cōseruare possent: q̄ de fructu
ligni vite quod est in medio paradīsi. Causam autē trā-
slationis istorū duorū in paradīsum & ibidē cōseruas-
tionis vna/cōiter assignant oēs doctores catholici dicē-
tes: q̄ ad hoc referuant̄ in vitā ibi vt in iudicij die quēpre-
cedet p̄sidia antixp̄i/ exeāt inde & cōtra eū p̄dicent: &
reducāt illos qui tūc erūt in credulī ad fidē xp̄i. Thomas
aut sup̄ epistolā ad Hebre. xi. assignat etiā aliā rationē
dicēs. Ratio aut̄ q̄re mors enoch & helie delata sit vsq; ī
finē mūdi: est quia doctrīna veteris testamenti ordinat̄
ad p̄missa noui: in quo nobis spes vite p̄mittit̄ Mat. iij.
P̄niam agite appropinq̄bit̄ ei regnū celorū: & iō data a
dño sn̄ia mortis Ade: voluit etiā ducere homines in
spem vite: qđ fecit in patribus vtriusq; status. s. nature:
leges; & ḡe. in statu quippe nature ī enoch: in statu le-
gis in helia: in statu ḡe in xp̄o: p̄ quē dat̄ nobis effect⁹
huius p̄missionis. i. vitā eterna: q̄ resurgens ex mortuis
amplius nō morit̄. Isti aut̄ diu in paradīso viuūt: morien-
tur p̄ antixp̄m. Dñs aut̄ Henric⁹ de Assia addēs ad istos
dicit sic. Et fortasse nō solū enoch & helias ad p̄dictum
finē p̄dicandi cōtra antixp̄m in paradīso cōseruant̄ sed et
Iohānes euāgelista & illi q̄ resurrexerūt cū xp̄o. et vene-
rūt ī sanctāz ciuitatē & apparuerūt mltis de q̄bus habet̄
Mat. xxvij. Sed notāter dicit Henric⁹ fortasse: q̄a Hiero⁹

de Iohāne euāgelista dicit sic formaliter. In hijs qui cū
xpo surrexerūt perpetuā resurrectionē iam esse cōpletā
nōnulli credunt custodē virginis in glorificata carne
gaudere cū xpo: necnon de beata virgine factū nō ambi
gimus. Et Thomas in. iij. di. xliij. ar. iij. dicit, Pie credi
tur de beata virgine & Iohāne euangelista q' eorum re
surrectio nō sit delata vsq' in finem mundi. In paradiso
etia aīalia bruta non fuerunt creata: s; dispositione dei
ibi adducta. serpēs vērō operatione diaboli. Hec Tho.
ybi supra & ceteri intra questiunculam adducti.

Quartā questiūcula est: An
penes ea circa que attēditur salubritas regionū:
regio orientalis cōiter infidelīū eligibilior sit
& gratior regionibus occidentālibus & cōiter xpianorū
Ad quā dicunt orientales q' patria eorū sit gratior occi
dentali: & habitandū eligibilior. Et pbāt hoc rōnibus
primis sic. Nam sicut p̄tactū est de mēte phi. vi. politico
rum. septē/circa que attendit salubritas & nobilitas pa
triarū/maxime ad plagā orientalem/dextrā celi/reperiū
tur: teste scriptura ex dictis: ergo. Sunt autē illorū septē
videlz primū nobilitas vegetabiliū. s. metallorū: aroma
tum & gēmarū. Secundū salubritas fontīū & fecunditas
fluminū p generatione pisciū & irrigatiōe terrarū
adiacentium. Tertium situs cōgruentior ad solem & p
pitior influentia quo ad influxū celestē. Quartus habū
dantia vtiliū & nobiliū aīalium vsibus hoīm cōueniēs
tium. Quintū amenitas situs ex mōtib; siluis: flumi
nibus: fontib; & mari pueniēs. Sextū cōueniēs copia &
salubris victualīū. Septimū tēperies aeris ex regulari na
scens dispositiōe aurarū. hijs autē septē orientales excel
lere se iactant occidentales: & dant causā iactantie. nā

Caput Tertium

teste Petro comestoret; ppter benignitatem soli & salu-
briorē celestē influxum orientālē quedam insule inibi
sanissime & multuz senescentes nutriunt hoīes; nec in
ipsis insulis mori possunt. nisi ad isulas alias transferan-
tur. Sunt etiā in idā arbores (vt scribit Alexāder magn⁹
Aristorelī) q̄rum fructibus sacerdotes solis & lune: qui
bus dicte sunt vescunt: ex quorū esu ad trecētos annos
sacerdotum vita p̄telatur. Secundo p̄batur ibidē ex scri-
ptura sacra: p̄ quam deus obedientibus p̄mittit terrā p̄-
missionis in egyptū ad plagaz oriētis: que habundat lac-
te: melle: aquis vt p̄ Ysaie primo. & Deut. vi. Sed in-
contrariū est plinius qui in vltimo totius libro natura-
lis historie dicit. In toto orbe & quacūq; celi cōuexitas
vergit: pulcherrima est oīm rebus: meritoq; principatū
nature obtinēs italia. Rūdeo ad hāc dubitationē sub-
duabus cōclusionibus. Prima q̄ in quibusdā aromatis
metallis: fructibus: gēmis preciosis/orientalis infidelis
regio/excellit occidentaliū xpianorum regiōes & ecōuer-
so. hec cōclusio p̄ ex sup̄ioribus dictis. Qd̄ fecit deus &
natura ppter duo. Primo ppter mutuā & amicabilē re-
giōnū & hoīm ad inuicē cōmunicationē que nutrit di-
lectionē & amorē: ad que etiam disposuit q̄ vnus hō
v̄l patria altero homīe v̄l alterius patrie rebus indigeret
& ecōuerso. Secundo illud factum est vt nemo v̄l nulla
regio inspectis p̄prijs excellentijs se extolleret & sup̄biat
quali omnibus p̄fectior sit: & ipsi sufficientes oīno &
nullius egeant: sicut ergo ratio est aliq̄s hō quin a quolibet
alio in aliquo bono manifesto vel oculto excedatur
& ipse quelibet aliū in aliquo excedat: sic deus sapiētissi-
mus moderauit & tēperauit regiōnē cōditiones q̄ fere
quelibet regio habūdat ī aliq̄ quo alia caret v̄l min⁹ hēt
Prōpter qd̄ & alia diuine op̄atiōis magnalia q̄ in dispos-

sitione terre sapientissimus deus est opatus: scriptū est:
Benedicat terra dñm laudet & superexaltet eum in secur
la. i. homo consideratione optime & conuenientissime
dispositionis terre in regiōibus: in fluuijs: in vegetabi
libus & aialibus: & ceteris bonis laudare & supexaltare
debet deum creatorē qui disposuit cuncta sic ppter hoz
minē. Secunda cōclusio: regiones occidentales christia
norū simpliciter in hijs cōibus que sunt cōuenientis &
optimi victus humani p cōseruatōe legalis & moralis
vite: longe eligibiliores sunt & in tēporalib⁹ ordinatio
res: & i naturalibus honestiores: & temporatiores & sa
lubriores regionibus infidelium orientalibus: & Italia
Hispania: franciā. **Regiones occidentales christianorū**
omnē terrā **Eiulath**: indiam: iudeā superant & excellūt
in bonis spūalibus: in cōuenientissimis bonis tempora
libus & in ordinatissimis et honestissimis vsibus. Hec
cōclusio pbatur ratione et auctoritatibus. **Ratione** sic:
Felicior est patria in qua cōditiones oēs optime regiōis
cōueniūt mediocriter et moderate: q̃ illa in qua vna ali
qua ex hijs ṽp̃ plures non in oēs concurrunt: sed ea est fe
licitate italia vt quecūq; bonā regionē efficiunt: ipsa si
bi mediocriter & temperate ministret et suggerat: qd in
alijs. nō contingit: ergo nō iniuria videt ceteris regioni
bus orientalibus p̃ferenda. **Accedit** ad hoc **Virgilij** au
toritas Italiā primo georgicorū longo carmine laudan
tis. Et **Plinij**. xxxvij. naturalis historie. c. vltimo. Cuius
verba hec sunt. In toto orbe et quacūq; celi conuexitas
vergit: pulcherrima est omnibus rebus meritoq; princi
patum nature obtinens italia: rectrix parensq; mūdi al
tera: viris: feminis: ducibus: militibus: seruitijs: artium
prestantia: ingeniorū claritatibus: iam situ ac salubritas
te celi atq; temperie: accessu cunctarum gentiū facili:

Caput Tertium

littoribus portuosis: benigno vent orū afflatur. etenī cō-
tingit recurrētis positio in partē vtilissimā & inter ori-
occasusq; mediā. Aquarum copia: nemorū salubritate
montium articulis ferorū aīalium innocētia: soli fertili-
tate: pabuli vbertate: quicqd est: quo carere vita nō des-
beat: nusq; est prestantius: fruges: vīnū: olea: vellera: li-
na: vestes: iuuentū: ne equos quidē in trigarijs: preferri
vllis vernaculis aīaduerto. Metallis auri: argenti: eris: fer-
ri q̄ diu libuit exercere nullis cessit. Et hijs nunc in se
grauida p omni dote. Varios succos: & frugum: pomos-
rūq; sapores fundit. Ab ea exceptis in die fabulosis: pxi-
me qdem dixerim hispaniā quacūq; ambit mari. Et ter-
tio libro. ca. v. de vrbe **Roma** dicit. **Roma** oīm terrarum
alumna eadem & parēs numine deū electa: que celum
ipsuz clarius facerēt: sparsa cōgregaret imperia: ritusq;
moliret: & tot populorum discordes seriasq; linguas: ser-
monis cōmerito cōtraheret ad colloquium: & humani-
tatē homini daret: breuiterq; vna cunctarū gentium in
toto orbe patria fieret. Et de cāpanie ora q̄ nunc regnū
Neapolis appellatur. hec dicit ibidem. Felix illa ac bea-
ta amenitas campanie in qua tota vitalis ac phennis sa-
lubritas celi temperies est: tam fertiles campi: tam apris-
ci colles: tam innoxij salus: tam opaca nemora: tā mu-
nifica siluarū genera: tot montiū afflatus: tanta frugum
& vitium: olearūq; fertilitas: tam nobilia pecori vellera
tot opīma thauris colla: tam amniū: fontūq; vbertas to-
tam eā pfundens: tot maria: portus: gremioq; terrarū
cōmercio parēs vndiq; & tanq; ad iurandos mortales:
īpsa auida in mare pcurrens. Neq; ingenia ritusq; ac vi-
ros & lingua manuq; supatas cōmemoro gētes. Ipsi de
ea vindicauere greci: genus in gloriā suā effusissimum:
quotā partē. i. **Apuliam** ex ea appellādo greciā magnā.

hec ille Quomodo vero hispania francia & cerete occi-
dentales regiões superēt oriētales: viderint ipsi ad quos
ptinet. Ex quibus patet responsio ad primū orientaliū
argumentū. Ad secundū respondet q̄ bonitas patrie iu-
deorū erat a deo & natura que deo obedit ppter merita
hominū inhabitantiū si boni emulatores diuinorū fu-
sent. Vnde **Leui. xxvi. dicī. Si in p̄ceptis meis ambulas**
ueritis & mādata mea custodieritis & feceritis ea dabo
nobis pluuias zc. si n̄ vero dabo vobis celum desuper sic
cut ferrum zc. Vnde Psal. dicit. Posuit flumina in des
sertū & exitus aquarū i sitim zc. p̄ hoc est historia. 3. Re.
xviij. Ex q̄bus/duo aduertere possumus/q̄ vana est et fri
uola diuiniatio astroligorū diētū de habūdantia & ste
rilitate locorū & annorū cū huiusmodi varient p̄ meris
tis vel demeritis hoīm q̄ nō subsunt stellis. Secūduz q̄
felicitas: & fecūditas: & benedictio antiq̄ terre pmissiōis
iudeorū translata fuit per xpm ad populum xpianum
occidentālē: et durabit nobiscū si boni emulatores fueris
mus: aut si cōuertermur ad ipm. Et hec de sexto recepta-
eulo. s. de paradiso terrestri dicta sunt satis.

Quartū caput huius pri-
me decadis est: Si aīe defunctorū exire pos-
sint receptacula deputata eis videly de para-
diso: iferno: purgatorio: limbo: & de cāpis
elisijs & appere viuīs. Circa quā q̄tuor questiūcule sol-
uentur: q̄rum quelibet infra suo ordine declarabitur.

Prima questiūcula est: Si
aīe defunctorū possint exire eorū receptacula
& apparere viuīs. Ad quā videt primo respon-
dendum negatiue. Nam **Job. vij. dicī. Qui descendit ad**
inferos nō ascendet. Et psalmista appellat aīam spiritus

Caput Quartum

eunt et non reuertentē. Item Psal. vt inhabitem in domo
domini oīl us diebus vite mee. Et Aug⁹. li. de cura aīarū
dicit. Si in rebus viuētū interessent aīe mortuorū: me
pia mater nulla nocte desereret: que me terra marīq; se
cura est vt meū viueret. Respōdeo dicendū q aīas exis
re de paradiso: inferno zc. et dimittere receptacula sua pōt
intelligi duobus modis. Vno mō simpliciter vt in ppe
tuum vt sine reditu paradisi vel inferni earū amplius
nō sit loc⁹. & sic est: Conclusio prima q nullus deputa
tus ibi p sniam diffinitiuā absolutā inde exibit: qā pmissū
& pena aīarū separātū nunq; termiabit: vt exp̄sse colligi
tur ex. 4. sniarū. di. xlvj. Et arguit in. c. tempus. xij. q. ij.
Nec ē argumētū Trayani contrariū: qā p finalē sniam
nō fuit dānatus. Alio mō pōt intelligi q exeāt ad tēp⁹: et
tūc aut loqmur scdm ordinē nature: aut scdm ordinē di
uīne puidētie. Si p iō mō loqmur: sit Scda cōclusio q
aīe separe scdm cursū naturālē receptaculū p prijs deputa
te idē nō recedūt vt appareāt viuīs: tū ex pte aīarū q con
uersatiōni separātū substantiā rūt: & nō cōuersatiōi hoīm
sunt deputate. Vnde & phīs priō ethi. dicit: q cōicatio
ciuiliū operū ē nō pōt iter viuos et mortuos: tū etiā ex
pte hoīm qbus apparēt: qrum cognitio est p sensus: & a
rebus sensibilib⁹: et ppter hoc apparitio aīe separe hoīb⁹
est mirabilis: imo iter diuina miracula cōpurādat vt dicit.
b. Tho. pri. pte. q. lxxxix. art. viij. in solutiōe. ij. argumētū
Si vero loqmur scdm diuinā dispēsationē: sit Tertia cō
clusio: q aīe separe aliqn a suis receptaculū egrediunt⁹ &
rep̄sentāt se cōspectib⁹ hoīm. qnq; egrediēdo celū auxili
ando obsessis: quātūz ad aīas scīōrum: vt p̄ de. b. Feliz
ce martyre q apparuit visibilis ciuib⁹ Nolanis dū a bar
baris oppugnarent: vt dicit Aug. li. de cura pro mortuis
habēda. Dānati etiā aīa iudiciū dūtaxat ad tēp̄s pmissio

Corlu^o 2^a

Corlu^o 2^a
p p dūta dūap
p p dūta dūap
p p dūta dūap
p p dūta dūap

Corlu^o 3^a

ne diuina p mittunt aliquē egredi receptaculū inferni et vi
uētib⁹ apparere ad eruditionē: timorē: & terrorē viuē
tius. sic ponit exemplū Gre. in. iij. dialo. de Benedicto
papa & de vmbra sordida latronis in vita. b. Martini.
Hec tñ est dr̃na inter btōs & dānatos: vt dicit Tho. i. iij.
q̃a beati virtute gl̃ie et dono gr̃e gratis date apparere p̃nt
cū volūt. Dānati vero nō semp: nec sine p̃missione diuina
& ei⁹ p̃uidētia. Cui⁹ rō est: q̃a sicut sancti in carne viuē
tes ex dei gr̃a eis data: faciebāt quedā signa qua alij carē
tes dicta signa nō poterāt facere: ita aīabus sanctorū ex
virtute gl̃ie aliq̃ p̃tās conferē a deo p̃ quā possunt cū vo
lunt viuētib⁹ mirabilit apparere. P̃nt etiā beati & dāna
ti apparere corp̃ibus assūptis in habitu q̃ pri⁹ vtebant:
sicut. b. Aug. apparuit fratri Alberto in habitu pōnificali
dicēs. Thomas michi par est in gl̃ia virginali p̃stans mū
dicia. Et Bernardus dicit de quo dā clerico: q̃ apparuit
Henrico Aurelianēsi ep̃o indut⁹ cū pluuiāli plumbeo
grauiore turri Pīgmanensi. Pater etiā de Darso: cui ap
paruit papa Benedictus iunior in specie aīalis m̃struos
li: in. iij. dialogoz. **Quarta cōclusio.** Illi q̃ sūt ī purga
torio permittunt exire receptacula eorū: & venire ad
viuētes ante cōpletā p̃niam ad hoc vt suffragia petant:
vt p̃z in. iij. dialo. vbi dicit de aīa. Palsali: q̃ beato Gere
mano apparuit in balneo. **Quinta cōclusio.** In limbo
sanctorū aīe hoc modo dīspenlatiue exire potuerunt re
ceptacula sua. vt de Moyse & helia Math. xvij. patet.
Sexta cōclusio. Pueri in limbo nunq̃ egrediunt in de:
tū q̃a sunt in termino: tū quia egressus eorū ad nichil p
ficeret. **Septima cōclusio.** Angeli boni in p̃sona aīarū
corporibus cōpetentibus assūptis nobis frequenter
apparēt: sicut angelus bonus in p̃sona dei apparuit Moy
si. & idē p̃z in m̃tis alijs appitiōibus. **Octaua cōclusio**

*Diffus. mil btos
dānatos egre
dunt dānati
corp*

No.

Quarta g.

W. g.

Sta g.

ma g.

Sua g.

Capitulum Quartum

Co. 1° 1° 1° 1°

Angeli mali ppter deceptiões incātatorū: corpibus etiā
assumptis exeunt receptacula sua & apparēt viuis sicut
Sauli petenti phisouissa vt diuinaret: et Samuelē susci
taret nō apparuit Samuel q' a quiete sua nō est excitat⁹
sed aliqd fantasma & illusio imaginaria diaboli machi
nationib⁹ facta: quā scriptura Samuelē appellauit. Sic
cut imagines nobis rerū suarū aliqn appellan^t. primi
Regū. xxviii. Hec dñs lo. de tur: cre. Cardina^l in. c. tēpus
xiiij. q. ij. Ad maiore tñ euidentia pdictorū nota hic vnū
q' q'uis aie scōrū vel dñatorū aliquando pñentialiter
adstat vbi apparēt: nō tñ credēdū est hoc semp accidere.
Aliquādo eni huiusmodi apparitiōes fiūt: vñ dormien
do vel vigilando operatiōe bonorū vel malorū spiritūū
vel ad instructiōē aut deceptiōē viuentiū sic etiā vis
ui hoīes aliquādo alijs apparēt & eis mltā dicūt in som
nis: cū tñ constet eos nō esse pñtes. Hec Tho. i. iij. sniaz.
di. xlv. ar. i. q. iij. in corpe. q. et in solutiōe argumēto
rum. Qualiter au. ē cognosci posit an spūs apparēs sit bo
nus vñ malus: ostendit. b. Anthonius sic dices. Non est
difficilis bonorū spiritūū malorūq' discretio. Si eni
post timorē successerit gaudiū: a dño sciam⁹ venisse auxi
liū: q' a securitas aie pñtis maiestatis indi tiū est. Si autē
incussa formido pmanerit: hostis est q' videt. Tho. iij.
pte sūme. q. xxx. ar. iij. in solutiōe tertij argumenti. Ad
argumenta in cōtrariū dicit⁹: q' intelligant scdm primaz
cōclusionē & Aug. loquitur scdm cōem cursum nature.

Secunda questiuncula est:

Si xpīana aut gētili pbatōne aliquos spūs ef
fectualiter apparuisse cōperiat. Ad quā respō
det affirmatiue: nā inter xpīanos legit primo q' anno
domini. 1323. in ciuitate quadā francie qdaz Guilhelm⁹

No.

Co. 1° 1° 1° 1°

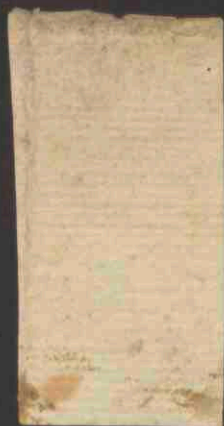
Prime decadis EXVI

de coruo defunctus est: in cuius domo post eius obitus
 octo dies: vox quedā flebilis: debilis: horrida: & deserta
 audita est a m̃ris. Qua voce vxor ei⁹ sic p̃territa fuerat
 vt i lecto decūberet & penemoreret. Mitti t̃ ad frat̃e loz
 hannē gobi priorē conuēt⁹ ibidem ordinis predicatorū
 vt sociatus fratrib⁹ aliquibus & ciuib⁹ p̃uide visitarent
 eā. Qui assūptis secū trib⁹ patrib⁹ comitatus q̃ ciuib⁹
 nulloq̃ fratre aut ciue sc̃ie: reuerēter accepto eorpe xp̃i
 in sinu: p̃fici sc̃it: p̃batur⁹ an vox illa fictitiū esset vel illu
 sio demonū. Cūq̃ diligētissime oīa loca dom⁹ clādestina
 & fictiōibus acta (ne decipi posset) scruiatus fuisset. In
 terrogat vxorē in q̃ loco ab ea vox illa magis audiret que
 r̃ndit in lecto i quo vir ei⁹ decesserat. Et illi sedere sup le
 ctū defuncti: & ibidē nouē lectiōes mortuorū cū letania
 dicere ceperūt. In fine vero rogationū vmbra quedā añ
 eos ire cepit versus lectū vxoris: sonūq̃ faciebat ac si per
 solū scopā duceret. Vxor concussa & tremula cepit clas
 mare. Ecce ecce op̃res: Illi aliq̃liter p̃territi tacuerūt. Sed
 prior vxorē monuit vt peteret q̃s esset: Qua irogāte:
 ille r̃ndit voce miserabili in medio camere: se esse aīam
 guilhelmi de coruo cōsortis sui. Tunc prior oī timore
 deposito cū socijs accessit p̃p̃iquius: vbi vox illa itonabat
 muniēsq̃ se signo crucis interrogauit sp̃m: si eū & soci
 os fr̃es cognosceret: & r̃ndit q̃ sic eos ex noīe singulari
 ter noīando. tūc prior cepit cūctis astātib⁹ & audiētib⁹
 sic adiurare eū. Adiuro te creatura dei p̃ potētiaz dei in
finita: per ei⁹ sapiām ineffabile: p̃ ei⁹ bonitatē indicibile
per virtutē sanctissime trinitatis q̃bus oīa creauit: p̃ mys
teriu sc̃ie incarnationis: passionis et resurrectionis: p̃ vir
tutē oīm ordinū sc̃tōrū angelorū. Et per oē illud qd̃ dei
virtute te pōt plus astringere cōstringo & astringo: ne
recedas de loco hoc donec ad ea de q̃bus te irogauero

R iij

for aduocatus
 foru

anno 1323
in Civitate gellina
gubernante
de consilio
1007 goli

Caput Quartum

vera ceter respōdeas. Et primo interrogauit. An esset spūs bonus vel malus: & dixitq; esset bonus. Secundo si aīe finaliter sine oī defectu transmigrātes haberēt statim beatitudinē. & ānuīt. Item interrogatus q̄s esset: dixit q̄ aīa Guilhelmi de coruo q̄ ibi ppter offensaz matris in quā peccauerat (q̄ ante deū grauissima reputat) purgatorij particulare pati debebat p̄ duos ānos: nisi suffragar⁹ oīo nīb⁹ liberaret. Item interrogauit an bonus angelus vel malus ibi eū adduxisset. Et dixit q̄ bon⁹. Et q̄ suffragia mortuis meli⁹ opēferant: petitus dixit. **Misse:** & psalmi penitētiales. Post q̄ vero multa interrogasset dixit spūs: **Rogo te pater me interrogādo ap̄tus/ ne crucies.** Scias in q̄ p̄sentia corpis xpī qd̄ in sinu tenes leuior sit pena mea. Quidā legis doctor de astantibus eū interrogans quid sup̄ se ferret. respondit latine cū antea fuisset ydiora. Portas sub cingulo absconditū officijz bte virginis & sicerat. Interrogatusq; sub qua specie loqueret: respōdit oībus audiētibus sub specie colūbe: & in signū veritatis hora gallicantus reperit se dictus doctor cooperz tū plumis albis. Interrogatus etiā an spūs malī occurrerent cui libet morienti: & si oīs sciētia aīabus exutis infūdit. Rñdit q̄ sic. Interrogatus quā penaz ibi in hospicio suo pateret: respōdit penā ignis. Itē si aliā penaz haberet respōdit aliā in purgatorio cōi. Et sciscitatus quomodo in duobus locis distantibus simul pati posset. Rñdit q̄ de die patiebat ignē in purgatorio cōi: de nocte ignez in purgatorio domus sue. Iussus vt se signaret signo crucis. Rñdit se nō habere manus. Interrogatus si audiret. Rñdit q̄ sic: sed nō p̄ aures: s̄ per potentia dei. Interrogatus iterū quantū in purgatorio hospitij sui stare deberet. Rñdit altissima voce clamās. **Regate p̄ me sonib⁹ missis: & psalmis penitētialibus vsq; ad festū pasche: &**

tunc liberabor. Interrogatus vero ab vxore quantū de
beret in purgatorio cōi stare/eiulans respondit. Rogar
& p̄cari facias p̄ me deū & me nō timeas: quia cito libe
rabor: & statim euanuit: & velut qdam ventus exiuit:
q̄ oēs astantes insufflauit ad modū cuiusdā debilis flar
& extunc nichil ibidē auditū fuit. Hanc mirabilē appa
ritiōnē ego p̄sentis opusculi cōpilator legi in quodā ro
tulo & instrumēto veridico trāsmisso sūmo pontifici &
cardinalib⁹ tunc t̄p̄is apud Auinione cōmorantib⁹. Scri
bit itē Plini⁹ iunior li. vii. de huiusmodi apparitionib⁹
sic. Erat libertus michi nō illitteratus: cū hoc minor fra
tere odē lecto quiescebat: is visus est cernere quēdā in
thoro residentes admouentēq; capiti suo cultros: atq; etiā
ex ip̄o vertice amputantē capillos. Vbi illuxit ip̄se circa
verticem tonsus & capilli iacentes reperiuntur. Puer
item (dicit ibidem Plinius) in pedagio: mixtus plurib⁹
dormiebat. Venerūt per fenestras i tunicis albis duo: cu
bantēq; detonderunt: & via qua venerant recesserūt
Hunc quoq; tonsū sparsosq; circa capillos dies ostēdit.

Tertia questiūcula est: An

statim egressē de corpore sociant̄ angelis bonis
v̄l malis & ab eis deducant̄ sine mora ad loca de
putata eis. Ad quā respōdendo ponunt̄ due cōclusiōes
Prima q̄ aīe bonorū post separationē a corpore si impedimē
tū nō sit: hoc est si nō habent aliqd purgabile. s. peccatū
veniale: statim euolant et deducunt̄ ad celū. Aīe vero ma
lorū statim deducunt̄ ad infernū ad instar ignis & lapidis
quorū alter statim ascēdit ad speram suā: si nō sit im
pedimentū. Lapis vero remoto oī obstaculo: suo pō le
re subito tendit ad centrū. Et contrariū p̄ heresi est: vt di
cit Tho. iiii. snia. d. xlix ar. v. q. ij. Qd etiā pbat̄ rōne et
auctoritate. Primo pbat̄ rōne p̄ locū a sufficiētī diuisiōe

Caput Quartum

sic. Nam si aīe statim post separationē a corpore nō reddūt
premiū: hoc pōt esse ex tribus. Vel qā aīa non est capax vlt
qā aīe premiū non debet: vel qā statim nō debet. Mon
primus qā cū aīa sit nature intellectuālis est capax bte
cognitionis et visionis dei: q est principiu cēndi ei⁹ quē
videre naturaliter aīa desiderat: & etiā hoies futuri
sint siles angelis dei. Mat. xxij. Qui semp vidēt deū fac
cie ad faciē: ergo statim recipiunt premiū. Item premiū
aīe pprie debet: nā tota rō meriti & demeriti est ab aīa:
qā corp⁹ nō fuit nisi quasi instrumentū. Itē merces sta
tim mercenarij merenti reddi debet: iuxta illud Leuit.
xix. Non morabit⁹ opus mercenarij tui apud te vsq; ma
ne qd facere maxie cōpetit deo: ergo statim recipit aīa
premiū exiens corpus. Probat etiā auctoritate: et primo
de bonis: nā latroni Luce. xxiij. dixit xps. Hodie mecū
eris in paradiso pūctādo in termino. tibi: vt vno mō ex
ponit Crisosto⁹. & Greg⁹. in dialogis. Anime pfectorū
iustorū mox vt hui⁹ carnis claustra exeūt in celestib⁹ sedib⁹
recipiunt. Probat etiā de malis Iob. xxi. Ducūt in bo
nis dies suos & ī pūcto ad inferna descēdūt. In pūcto. i.
in indiuisibili vīte termino. & Greg⁹ dicit. Qualis qsq;
hinc egredit⁹: talis in iudicio presentat⁹. xxv. di. qualis.
Tho. in. iij. di. xlv. q. ij. Scdā cōclusio. Aīe egressē a cor
pore sociate vadūt ad receptacula deputata eis. Probat
hoc scr̄s Bonauentu. i. iij. di. ij. dicēs. Credendū ē q in
egressu aīe a corpore assistāt spūs bon⁹ & malus vn⁹ vel
plures: & tūc data scdm veritatē a deo snia. Si aīa bona
est p mysteriū boni angeli adducit⁹ in celo vel in purga
torio quousq; purget. postq; vero purgata fuerit per ei⁹
ministrū educit⁹. Si vero snia sit mala p iudicato: tunc
per mysteriū demonū deducit⁹ ad infernū. hoc aut vt dicit
ipse est concedendum pbabiliter & nō temere asseren⁹

dum. Naz Greg⁹. dicit ī quarto dialogorū: q̄ aīe repro
borū p̄ seipsas descēdūt ad infernū. hec dñs Bonauētura.

Quarta questiūcula est: An

Quæ liceat requirere morietē vt sibi reueler suū sta
tū post mortē. Ad quā rñdetur q̄ tribus modis
contingit aliquē statū alicui⁹ post eius moriē exquirere
sc̄s aut cū p̄sumptione: aut cū dubitatione: aut cū humi
litate & desiderij īmptione. Primo cum p̄sumptione:
puta cū aliquis superbe v̄l p̄sumptuose de sua facultate
confidēs hoc petit talis peccat. Secundo cū dubitatione
puta quando petēs dubitat de futuro statu: & talis etiā
peccat. Tertio exquirīt pie & humiliter ex desiderij ad
īmptione. & tunc petens ab aliquo vt post ei⁹ mortē
sibi appareat: nō peccat. Cuius ratio est ga cū oēs hoīes
natura scire desiderent. Inquirere ad īmptionē deside
rij naturalis nō est peccatū. hec Tho. q̄libeto. ij. q. ij. in
copore questionis & in solutione argumentorū. Dñs
vero Henricus de Assia respondet q̄ hoc minime licet:
ga quandā curiositatē sapit culpabilē velle scire statum
futurorū morietū: q̄ vtilius ignorat q̄ scit a viuis: &
qui poti⁹ coniciēdus est ex operib⁹ q̄ expiendus: debet
nobis hoc sufficere q̄ de reddīt vnicuiq̄ scdm opera sua
Vnde et diuīti dictū est. Habent moysen & pphetas illis
credant. p̄pterea apparitiōes tales potius videntur credē
de demonū deceptiōes & illusiones: q̄ veri status aīarū
indicatiōes: talibus iō confidendū nō est. Hec ille.
Sed tu thomas sequere: nec tñ in hoc Henricū spernas.

Quintū caput principale

Quius prime decadis est: Vtrum aīe damna
te p̄pter fugam & carētiā miseriarū & pe
narū eternaliū īferni possint appetere recta

R. v

Caput Quintum

ratione & de liberatiua non esse. Circa qđ quatuor que
stiūcula absoluent: quarū q̄libet suo ordine declarabit.

Prima questiūcula est: An
aīe dānate, ppter fugaz & carentiā miseriarū &
penarū eternaliū inferni possint appetere recta
rōne & deliberatiua nō esse. Ad quā primo videt̃ rñdēs
dum affirmatiue. Nam Apo. ix. dicit: q̄ in dieb⁹ illis de
siderabūt hoīes mori. & vi. ca. ibidē dicit: q̄ dānati dicēt
montibus. Cadite super nos. Et xp̄s Mat. xxvi. dixit de
Iuda: q̄ ei melius fuisset natū nō fuisse q̄ ppetuo dam
nari. Rñō dicendo q̄ circa hoc Scotus in. iij. di. l. & in
parte Franciscus de Maronis in suo conflatu. di. xl. dicit
cum Anselmo. c. xvij. monologion: q̄ aīe damnate recta
rōne appetere non pnt nō esse: ad euadendas miseria
inferni: & ad carentiā penarū infernaliū. Et pbare nitū
tur hanc suā op̄inonē hijs infra. x. rōnibus & auctorita
tib⁹. Primo sic. Nullus scđm rectā ratiōz debet appetere
maius malū ppter fugam minoris mali. Sed fuga pene
inferni/est minus malum/ & quasi p̄ticulare malū res
pectu nō esse qđ adimīt totū bonū (q̄a totā naturā) er
go nō est appetendū recta ratiōne non esse ppter cren
tiā penarū. Item scđo. Fuga maioris p̄fectionis nō est ap
petēda ppter ademptionē minoris p̄fectionis. Sed esse
est maioris p̄fectionis q̄ gaudiū ex fuga penarū. Nam
esse vt dicit Dionysius de diuinis noībus. Inter oēs diui
nas p̄icipationes est nobili⁹. ergo. Itē tertio. Nullus scđs
rectā ratiōnē pōt aliqd appetere contra inclinacionē na
turalē que semp melius intendit. Cū reguletur a nō er
rante intelligentiā: q̄ est deus. Sed ad esse est appetit⁹ na
turalis: vt ps. ij. de generatione. & ij. de aīa. Et a deo ime
diatē in creatura rationali causatū est: ergo non esse res
cta ratiōne ppter carentiā penarū appeti non potest

maxime etiā cum pene eterne cōsonent voluntari diuiz
ne infligenti eas. Itē quarto. Nullus recta ratiōepōt ap
petere nō esse ad fugiendū iustū & bonū: qā positiuū
& punitiuū pene; ergo non potest appeti nō esse: vt
euietur pena. Item quinto. Omnis habitus melior est
sua priuatione: s; esse est habitus; forma; & pfectio. non
esse autē est priuatio: ergo nō potest appeti non esse vt
priuemur ipso esse. Itē sexto. Illud est melius quod plur
res; immo oēs magis eligunt & cupiūt. primo ethicoꝝ.
Sed esse omnia appetunt & plures illud eligūt. non esse
autē econtra: ergo esse supra non esse in penis est preel
gendū. Item septimo. Bonum quanto cōmunius tanto
diuinius & consequenter tanto optabilius. Sed non eē
vt penis careamus cedit in dei confusione ppter caren
tiam diuine iustitie: ergo melius est esse. Itē octauo: Illud
in quo nō est aliqua ratio bonitatis in eo non est ratio
melioris: & p consequens nec plectionis. Sed non esse
nullā habet rationē bonitatis cū sit priuatio toti⁹ natu
re: ergo non debet eligi nec preligi ad carrentiaz penas
rum inferni. Item non o: magis malū est magis fugien
dū q; minus malū. Sed miserū esse in tormētis est mi
nus malū cū ponat esse q; nō esse: quod tollit omne bo
num cū nichil relinquat: ergo preligendū est miserū
esse in tormentis q; non esse simpliciter. Item decimo
dicit Franciscus de maro vbi supra: q; que deus potest
potentia absoluta quandoq; poterunt fieri et reduci in
esse: qā potentia absoluta & ordinata siue distincta in
deo sunt idē: ergo damnatis meli⁹ est esse & existere in
tormentis q; nō esse simpliciter: quia saltem subduntur
huius potentie dei absolute: que quādoq; poterit adduci
in esse & in actum. Sunt pro hac opinione vt dicūt au
toritates Augustini. xi. de ciuita. dei. c. xxvij. dicentis:

Caput Quintum

Miserrimus si quis immortalitatē daret qua nec ipsa miseria moreretur, pfecto exultaret leticia & sic semper eligerent esse q̄ oīno nō esse. Ita enī vi quadaꝝ naturali ipm esse iucundū est vt non ob aliud & hī qui miseri sunt nolunt interire, hec ille. Et in libro de libero arbitrio ait. Considera quantū bonū est esse: quod & beati & miseri volunt. Maius est enī esse miserū q̄ omnino nō esse. Exemplum eorū qui in carceribus sūt cathenis & cōpedibus stricti: tormentis vexati: infirmi generib⁹ multis infirmitatum: & tamē p̄ligunt sic esse q̄ mori. Et licet ore vocent mortē: corde id negant. Similiter decrepiti senes quos sequūtur omnes morbi p̄ligunt sic stare q̄ mori. Et sic isti huius scole tenēt hoc p̄ veritate & sententia: & respondent primis duabus auctoritatibus Iohānis in Apo. q̄ damnati dicendo illa appetunt nō esse ratione nō recta. Sicut peccator errore rationis deceptus dimittit maius malū admissio minori malo propter aliquod delectabile particulare. Et ad iesu xpī auctoritatem dicunt: q̄ intelligatur quantū ad secundā naturitatem extra vterum: nō quantū ad primā que est infusione anime rationalis in corpore organizato. Est alter cōmunis dicendi modus. b. Augustini in multis locis quē sctūs Tho. in. iij. s̄n̄ar. di. v. q. ij. imitat. qui habet q̄ damnati recta ratione & deliberatiua possunt velle & volunt ppter carentiā penarū se nō esse. Et isti hui⁹ scole probant intentum rationibus & auctoritatibus & respondent rationibus scole dñi Iohānis Scoti supra adductis. & primo sic. Omne delectabile est desiderabile: sed carentia mali est delectabilis: vt dicit philosophus primo Rethori: ergo est desiderabilis. Item secundo: Illud quod non includit malum est optabile. Item tertio: Melius est, beatum esse quam solum esse:

ergo per locum ppositi & appositū peius est damnatum
esse q̄ nō esse. Item quarto: Damnatorū miseria et pena
excedit oēm penam & miseriam hui⁹ mundi sicut bea-
torum cōprehensorum gloria excedit viatorum omniū
gloriam & delectationē. Sed ad euitandā miserā hui⁹
mundi appetibile est aliquibus mori. ergo multo fortius
damnatis scđm rationē deliberatā ad euadendas penas
eternas appetibile est nō esse. Probat̄ minor. Eccl̄. c. xli.
O mors quā bonū est iudiciū tuū hominī indigentī:
& qui minoratur virib⁹ defecto etate & cui de omnibus
cura est incredibili quī perdit sapientiā. Ad hoc facit
per locū a minori qđ dicit Plini⁹. vii. li. naturalis histo-
rie. Multi extitere qui nō nasci optimū censere aut q̄
ocissime aboleri. Similiter Cicero primo tusculanarū
adducit dictum Silenei philosophi ad Midam regē ly-
dorum dicētis. Non nasci hoīem optimū esse p̄ximū aut
q̄ cito mori & hoc ppter miseras mundi quāto magis
ppter penas eternas. Item quinto. Illud qđ de se non est
malum: eligibilius est q̄ infinitū malū: sed nō esse nō
est malum de se. Vnde dicūt doctores qđ ideo priuatio
beneficij creatiōis nō cedit in detrimentū nō creati: q̄
ex hoc nullā penā incurrit nō creatus. pena autē eterna
est malū infinitū: ergo eligibilius est recta ratione non
esse (qđ de se nō est malū) q̄ pena eterna: quod est ma-
lum infinitū. Pro hac pte est auctoritas prima Augusti-
ni in sermone de murmuratiōe: qui incipit. Cōmoranti-
bus vobis in heremo. vbi sic dicit. Melius est enī fratres
mei carere esse q̄ perpetuo cruciari. Nam non esse quid
sit ignoro. Sed habere esse & perpetuo cruciari quid
aliud est q̄ mortem sine morte semper habere. Verum
igitur & indubitanter fratres dicere audeo qđ melius es-
set non esse q̄ cum esse perpetuo cruciari vel eternaliter

Caput Quartum

affligi. hec ille. Et in libro de miseria dānatorū dicit. O mors dulcis es quibus amara fuisti. Te solam desiderāt qui te vehementer oderūt zc. Et Hieronim⁹ super illud Mat. xxvi. Melius ei fuerat si natus nō fuisset zc. dicit & ponit a sancto Thoma in cathena aurea sup hoc passu. Latenti materno utero melius est nō esse: q̄ ad tormenta esse. Sunt etiā auctoritates Apoca. ix. & .vi. c. posite in fronte questionis. Ultimo est auctoritas xp̄i concludens omnia: etiā in fronte questionis ad ducta. Melius ei erat zc. Vbi glo. ordinaria dicit. Verbum xp̄i simpliciter dictum est quo ad esse in utero & extra utrum.

Sunt p hac parte exempla quotidiana eorū qui ob carrentiā penarū tēporaliū semetipsos interficiunt: ergo si de quo minus videret esse concedendū: concedit: & de quo magis sapiens q̄libet non negabit. s. de penis eternis inferni. Nunc vero ad rationes scole contrarie respondendo dicit primo cū distinctione ad nouē argumenta prima: q̄ non esse potest dupliciter considerari Vno modo scdm se & sic nullo mō potest esse appetibile cū nō habeat aliquā rationē boni: s; sit pura boni priuatio. & scdm hanc viā pcedunt argumenta nouē predicta. Alio mō potest nō esse considerari p accidēs in quā tū est ablatiuū penalis vel misere vite: & sic non esse accipit rationē boni. Carere enī malo: quoddāz bonū est vt dicit ph̄s. v. ethicorū. Vnde solet distingui: q̄ p accidēs potest se tenere a pte subiecti. s. q̄ aliq̄s per accidēs appetat non esse. Itaq; non esse habeat rationē obiecti per se & sic non est verum: quia ad esse qd est contrariū ipsius non esse: obiectiue sit appetit⁹ naturalis & inclinatio. Alio modo q̄ly per accidēs teneat se ex parte subiecti: & sic est sensus q̄ aliq̄s appetat non esse tm̄a per accidēs: q̄a sic non esse: non est per se obiectū appetit⁹: sed aliqd

aliud. s. nō eē miserū qđ appetit per se: & hinc sequitur
 non eē per accidens. Et per hūc modū dicit & concedi
 tur a sanctis & Tho. qđ dānatis melius est non esse qđ mi
 feros esse. Vnde super illud. Iob. iij. & Hiere. xx. Male
 dicta dies in q̄ natus sum. dicit formaliter Hieronim⁹
 qđ dānatis meli⁹ est non esse qđ male esse: & scđm hoc. s̄
 nati possunt p̄eligere non esse scđm deliberatiuā ratio
 nē. Penit ad hoc exemplū. b. Vincētī⁹ dicens. Quid me
 lius est quod tibi a rege donec castrū sic vlt⁹ ne. Certe me
 lius est qđ donec. Sed qđ melius esset donare castrū fruz
 ctus centuz ducatorū cū pensione ānuali ducentorū an
 non dare. Certe meli⁹ eēt nō dare nec admittere zc. Ad
 argumentū. x. Francisci de maronis respōdet: qđ qđ de⁹
 potest ptate absoluta nunq̄ fient quia implicat qđ fa
 ciat aliquid & non ordinate fiat. Cum om̄ia que sunt
 a deo sint ordinata. scđm ap̄lm: et adducit Tho. p. sniay.
 di. xlvij. i. vltima. Ad auctoritatē Aug. dicit: qđ non ei
 se non est per se eligibile: sed per accidens inquantū est
 terminatiuū miserie. Vnde licet esse & viuere naturalit̄
 ab oib⁹ appetant: nō tñ ab oib⁹ i tristitia existētib⁹ appe
 tunt vt dicit ph̄s. x. eth. Exēpluz etiā eorū de icarceratis
 rñsiōe nō neget eadē enī facilitate cōtēpnit qđ appbat.

Secunda questiuncula est:

1 Quot sūt ppter q̄ mors occurrit appetēda: sub
 rōne boni. Ad quā rñdet: qđ mors qđ dupliciter
 occurrit appetēda sub rōne boni: et ecōuerso toti pliciter
 occurrit fugiēda sub cōne mali. Priō. n. mors occurrit ap
 petēda sub rōne boni iquantū cōsiderat vt priuatio oīs
 miserie et pene quā qs hīc hēt: vel si habiturū formidat:
 & hac cōsideratiōe quidā se ipsos occidūt ppter misērias
 quas p̄sentialiter patiunt: quidā verō ne misērias q̄s de

Caput Quartum

ppinquo imminere vident incidunt. Hoc mō dicit beatus Aug⁹. primo de ci. dei. c. xvi. Quedā xpiane femine tpe persecutiōis vt sectatores sue pudicitie deuitarēt ne candese in flumē piecerūt: eoq; mō defuncte sunt quas qdam inter martyres colēdas putauerūt: de q Aug⁹ nī chil temere vult diffinire. Sed miseri isti certe seipos sic occidētes q corruptuz intantū habēt iudiciū rōnis q nō inueniētes quō liberent a malo qnq; puo qd patiunt: cōfugiunt ad nō esse p mortē: sibimetipīs illā inferētes tanq; a malis oībus libera tricē: q scdm veritatē: ē p tpali malo perpetue dānatiōis iuentio crudelissime pene: hoc cōstat qbus xpiane religiōis veritas illuxit: qā hō cē de sinat & nō patiat hic ampli⁹: in aīa remanēs eternis cruciatibus per hoc flagitiū subdeē & insuper post mortē in aīa & corpe et ita tales malū quod euadere qrun: nō euadunt: s; ampli⁹ multo incidunt. Propterea dicebat Lactan. li. vi. c. xi. institutionuz Spōte sua leto caput of ferre nichil est sceleratius. Nam si homicida nepharius est: qā hoīs extincor est: eidē sceleri obstrictus est qui se necat: qā hoīem necat: imo vero maius ē id facinus exi stimandū est. Cui⁹ vltio soli deo subiacet. Nam sicut in hanc vitā nō nra spōte venimus. Ita rursus ex hoc domicilio corporis q tuendū est nobis assignatum eiusdes iussu recedendū est qui nos in hoc corpus induxit tam diu habitaturos donec iubeat emitti. hec ille. Secūdo mors occurrit sub ratiōne boni inquantuz mors est via ad vitam imortalem: p̄senti meliorē: quia de cōmuni lege: qui semel mortuus est amplius nō moriet. oīes enī resurgent ad imortalitatem. & dixi de cōmuni lege: qā licet scdm illam cōmunē nature leges statutū sit hoībus semel mori: vt dicit ap̄lus ad Hebre. ix. tamē multi hoīes mortui sunt vt semel resuscitent de morte ad vitā pristī

nam: vt Lazarus & Trayan⁹. An: vero aliquis firerit ter
mortuus: nō legi ad huc. Nemo ergo hoīm ad vitā imor
talem puenit vnq̃ nec perueniet nisi morte mediante.
Nullus de vita hac ad vitā aliam perpetue felicitatis vel
infelicitatis imēdiate translatus est v^l vnq̃ trāsserē: Nul
lus descēdit q̃nq̃ viuus ad infernū: sicut nullus ante nō
mortuus ascēdit vnq̃ ad celū. Similiter & hac considera
tione q̃dam imortalitatis auidi circa qualitātē status fut
ture vite decepti seipsos occiderūt: sic de facto fecit The
obrotus Platonis discipulus: de q̃ fert̃ aut dicit. b. Aug⁹
prio de ci. de. c. xxij. q̃ lecto Platonis libro de imortalita
te aīe precipitē se dedit de muro: vt ex hac vita emigraret
ad eam quā credidit esse meliorem: & male. Nam vetat
Pitagoras iussu ip̃eratoris .i. dei: a presidio & statioe
vite decedere: vt dicit Cicero in li. de amicitia. Tercio
mors occurrit sub rōne boni iquantū aliquē hac vel illa
cā volūtarie morientē ostendit se iustū vel reddit se lau
de aut premio dignū. Hac iterū consideratione quidā
seipsos occiderūt de quib⁹ fuit illa Lucretia mulier Ro
mana de qua dicit. b. Aug⁹ primo li. ca. xix. de ci. dei: q̃
seipsam: oppressa a Tarquino occidit. Puduīt enī eam
turpitudinis aliene in se cōmissē etiā si nō secum: & ro
mana mulier laudis auida nimis verita est: ne putaret
q̃d violenter est passa cū viueret libēter passa si viueret:
vnde ad oculos hoīm mentis sue testem illam penā ad
hibendā putauit: q̃bus consciētiā demonstrare nō po
tuit. Huius lucretie epithaphiū ab Ouidio fuisse factū
dicit hoc modo. Cum foderet gladio castū Lucretia pe
ctus: Sanguinis & torrens egrederetur ait. Testes p̃ce
dant me nō fauisse tyranno. Ante virū sanguis: spūs
ante deos. Quā bene pductip me post fata loquant. Al
ter apud manes: alter apud sup̃eros. Quidam etiā hac

Caput Quintum

consideratiōe nō sūt reueriti se morti exponere p laude
humana vt sic constantes & fortes predicarent. Quidā
in factis bellicis vt cesares zc. Quidā in assertionibus fr̃s
uolis vt iudei; heretici & alij infideles. Quidā etiā nō
sic se morti intrepide exposuerūt p laude sua: sed p dei
gloria & ip sorū felicitate eterna: vt c mnes sancti marty
res. Quarto occurrit mors sub rōne boni inquantū tol
lit hoies iutiles & supfluos maxime quando tollit homi
nes p verfos & R. p. tribulatores vt sunt latrones: fures
tyranni & horū similes: qui ab hīs qui ciuilit̃ p̃sunt
iudicibus pena mortis legibus statuta humanis auferri
solēt de medio uiuentiū: sicut & legibus diuinis diuersi
generis hominib⁹ iniquis mors infligēda olim erat: vt
p̃s p decursū legis Moysi, hec Henr. de Assia sup Gen.

Tertia questiūcula est: An
recta rōne eligibilis sit hoī fideli: appetere nō
esse: q̃ peccare mortalit̃ aut venialiter. Ad quā
r̃ndet Scot⁹ vbi sup: q̃ recta rōne appetibilis est hoī &
eligibil⁹ peccare mortaliter & venialiter q̃ nō eē. Pri⁹:
q̃ illud eligibilis est q̃ includit minus malū: s; pecca
re mortaliter sine culpa nō adimit totū bonū: relinquit
enī naturā. nō esse autē nichil relinqt: ergo. Secūdo: q̃ a
nobilior p̃cipatio diuina est est e: q̃ esse sine culpa: er
go poti⁹ debet eligere iustus peccare cōtra deū: q̃ nō eē.
Thomas aut quolibeto pri⁹ tenet contrariū dicēs: q̃ iu
sto eligibil⁹ ē appetere nō esse: q̃ peccare mortalit̃. Ra
tio est: q̃a q̃libet tenet magis fugere illud q̃ est cōtra de
um q̃ illud q̃ est cōtra seipsum. Nam plus tenet scdm
ordinem charitatis diligere deum q̃ seipsum. Sed culpa
est contra deū: nō esse vero ē cōtra seipm: ergo zc. Et idē
Tho. q̃libeto, xi, loquēs de mēdatiōe. & scda scde. q. xliij.

ar. vii. loquēs de scādalo. & q. cx. loquēs etiā de mēdatio
videt innuere de pēto veniali: q̄ iustus potius debet eliz
gere mortē q̄ peccare venialiter. Nam pētm veniale licet
grām dei nō tollat p̄ quā est hōi salus: q̄ tñ ipedit augmē
tum charitatis: & ad mortale disponit & sic vergit i de
trimentū pprie salutis: & in offensā dei: iō nō debet
pponi restā rōne offēse dei & pprie salutis. Vide de hoc
in decretis. xiiij. di. c. verū. hec oīa Tho. et Scor⁹ vbi sup̄.

Quarta questiuicula est: Si

Q fortis fortitudine politica debeat plus fugere
pētm oppositū fortitudini q̄ mortē corpālē. Ad
qua videt p̄rio rēndendū q̄ plus fortis debeat fugere mor
tē corpālē q̄ oppositū fortitudinis: et p̄rio sic. Nam p
pter qd̄ vnūq̄d. & illud magis p̄rio posteriorē. S; na
turali dilectiōe q̄libz diligit aliū ppter se. Vnūq̄d. enī
diligit aliqd̄ iquātus est bonū sibi ergo naturali & po
litica dilectiōe q̄libz plus se & vitā suā que p mortē p̄dis
diligere debet: q̄ vitare pētm nō oppositū fortit. idini. lites
oē agēs naturalit̄ agit ad conseruationē suā: nō aut̄ re
flectit in seipsā natura: si tēderet i aliud plus q̄ i seipm.
ergo. Itē ordinata charitas incipit a seipso i. l. preses. C. de
seruitutib⁹ & aq̄. & de supplēda negligētia p̄latorū. c. i.
li. vi. & xliij. di. c. quiescam⁹. et de pe. di. iij. c. sanē. et in. c.
nisi. de vsu palij. caueduz in glo. ergo cūcta debēt pos
poni ppter vitā corpālē. S; incōtrariū est: q̄ bonū quā
to cōmuni⁹ tāto diuini⁹. p̄rio politicorū s; bonū rei publi
ce cōmuni⁹ ē (& p̄ cōsequēs diuini⁹) bono p̄sone p̄ticu
laris: q̄ bonū ei⁹ naturalit̄ sup̄ nos ip̄os diligere debem⁹.
Rnō dicēdū q̄ q̄libz virtuosus fortitudie politica et amore
virtutis: pl⁹ debz fugere pētm oppositū virtuti q̄ mortē
corpālē. hec p̄clusio pbat̄ rōe: auctoritate: & exēplis. Rōe

Caput Quintum

sic, Omnis inclinatio rationis cōformis inclinatioi nature nō corrupte nec viciate: est laudabilis & virtuosa: vel ad virtutem pertinēs. Sed electio qua virtuosus & fortis policitus elegit moriet̃ corpale p cōseruationē virtutis ant. R. p. & plus fugit dānū, R. p. q̃ damnu vite proprie corporalis est cōformis inclinatioi nature itegre: ergo Probat̃ minor a. s. tho. pri. p. q. lx. ar. v. sic. Vnūq̃q̃ enī in rebus naturalibus qđ scđm naturā hoc ipsum qđ est alterius est: principalib⁹ & magis inclinā ē in id cui⁹ est q̃ in seipsū: & hec inclinatio naturalis demonstrat̃ ex hijs que naturaliter agunt: q̃a vnūq̃q̃ sic agit naturaliter sicut aptū natum est agi. ij. philicoz. Videmus enī naturaliter q̃ pars se exponit ad cōseruationē totius corporis. Et quia ratio imitat̃ naturā. Huīusmodi imitatio nē inuenimus in virtutib⁹ politicis. Est enī virtuosus ciuis vt se exponat mortis periculo p totius rei publice cōseruationē: & si hō esset naturalis pars huius ciuitatis. hec inclinatio esset sibi naturalis. Et in. iij. sniaz. dif. xix. q. i. arti. iij. diffusius hanc materiā declarās dicit. Bonum illud vnusquisq̃ maxime vult saluari qđ est sibi placēs: q̃a hoc est appetitui informato p amorē magis cōforme hoc autē est suū bonū. Vnde scđm q̃ bonū alicuius rei est vel existimat̃ maius bonū ipsius amantis: hoc amās magis saluari vult in re amata. bonū aut̃ ipsius amantis magis inueni ē vbi pfectius est. Et iō q̃a quelibet pars ī perfecta est in seipsa: pfectionē aut̃ habet in suo toto: iō etiā naturali amore pars plus tēdit ad cōseruationē suā totius q̃ sui ipsius. Vnde etiā naturaliter aīal opponit brachiū ad defensionē capitis ex quo pēdet salus totius. Et inde ē q̃ etiā pticulares hoīes seipsos morti exponūt p cōseruationē ciuitatis cuius sunt ptes. Idē ponit scđa scđe. q. xxvi. arti. iij. dicens. Vnaqueq̃ pars plus naturā

Prime decadis CXXIII

liter amat cōe bonū totius q̄ particulare bonū p̄prium:
 qđ quidē manifestat ex ope. quelibet ei pars hēt incli-
 nationē principales ad actionē cōmunē vtilitati totius.
 Apparethoc in politicis virtutibus secundū q̄s ciues p
 bono cōmuni dispendia p̄prias rerū & personarū in-
 terdum substinēt. Secūdo pbat dicta cōclusio auctori-
 tate Augustini. v. de ci. dei. c. xij. dicētis. Veteres igitur
 primiq; Romani quantū eorū docet & cōmēdat histos-
 ria: q̄ quis vt alie gētes (excepta vna populi hebreorū) des-
 os falsos colerent: & nō deo vīctimas: sed demonijs im-
 molarent: tñ laudis auidi: pecunie liberales erant: glo-
 riam ingentē: diuitias honestas volebant: hanc ardentis-
 sime dilexerūt: ppter hanc viuere voluerūt: ppter hanc
 & mori nō dubitauerūt: Ceteras cupiditates hui⁹ vnū
 ingenti cupiditate presserūt. Ipsam deniq; patriā suam
 qm̄ seruire videbat in gloriā dominari verō atq; impe-
 rare gloriosus: prius omni studio liberā deinde dominā
 esse cōcupierūt zc. Tertio pbat exemplis. Nam videm⁹
 q̄ quidaz gentiles amore amicorū se morti exposuerūt:
 nō q̄ charitas faceret q̄ plus diligere t̄ p̄ximus q̄ vita p̄-
 pria. Sed quia plus diligit quis bonū virtutis in p̄ximū
 q̄ bonū corporale: vt dicit Tho. suiaz. q. xxix. q. i. ar. v.
 Alios etiā legimus plus. R. p. q̄ parentes: filios: fratres
 dilexisse: preligisse mortē q̄ oppositū alicuius virtutis
 admisisse etiā sine spe vite eterne. Ad primū dicēdū q̄
 illi qui diligunt bonū. R. p. ppter se diligunt illā amore
 corrupto cōcupiscētie viciato & nō virtutis. Ad secundū
 dicēdū q̄ natura reflectit in seipsā: nō solus quantum
 ad id quod est ei singulare: sed multo magis quantum
 ad cōmune. Inclinator enī vnū quodq; ad conseruandū
 non solum suū indiuiduū: sed etiam suam speciem &
 multo magis habet naturales inclinationē vnū quodq;

Caput Sextum

ad id quod est bonū vniuersale simpliciter. Ad tertium dicendum q̄ ordinata charitas incipit a se ipso: secundū tamen rectam rationem virtutis Hec Tho. vbi supra. & dñs Iohannes Capriolus Tholosanus in quarto.

Sextum caput principa

le hui⁹ prime decadis simplex est: vna; im̄ habēs questiu⁹ culaz. s. si aīe separate cognoscāt & sciāt ea q̄ apud nos viuos agunt. Ad

quā pri⁹ videt̄ r̄ndendū affirmatiue sic. Nam ille q̄ de reali q̄ curā habet: cognoscit illā: s; diues epulo de suis fratrib⁹ curā habuit dicēs. Luce. xvi. Habeo enī quinq; fratres: ergo cognoscebat & sciebat que in mundo faciebant. R̄no dicendū q̄ cognitio est triplex. Quedam est certa et naturalis. Secunda est cōiecturalis. Tertia ē reuelationis. Quantū ad primū cognitionē est prima cōclusio: q̄ mortuū nō sciunt que hic agunt: quod pbat̄ ratione & auctoritate. Primo rōne: quia cognitio naturalis fit per species abstractas a reb⁹ sensibilib⁹ per sensus exteriores & interiores vt p̄t̄. hoc autē soli aīe vnite corpori cōuenit. Secundo idēz pbat̄ auctoritate per illud Iob. xiiij. dicentis. Siue fuerint filij eius nobiles siue ignobiles non intelliget. Et Aug⁹ libro de cura p̄ mortuis agenda dicit. Aīe mortuorū rebus viuentiū non intersunt. Et Greg⁹. xij. moraliz dicit. Mortui i vitam in carne viuentiū post eos qualiter disponā nesciunt: quia vita sp̄itus longe est a vita carnis. Et sicut corporea & incorporea sunt diuersa genera ita distincta sunt cognitione. facit ad hoc. c. fatenduz. xiiij. q. ij. Scda cōclusio: Aīe separate cognitionē cōiecturali cognoscunt m̄tia eorū que apud nos fiunt: p̄ hoc p̄ illud Luce. xvi. de epulone q̄a enī diues epulo nō videbat fratres in iſerno: nec in

P. 9.

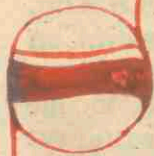
A. 9.

limbo cum Abrahā cōiecturabat qđ essent in mundo.

Tertia cōclusio: Anime defunctorū in purgatorio nō
dumbeate cognoscūt mltā eorum q̄ hic agunt. Primo
mō per reuelationē eq̄līs v̄l superioris spūs: puta aiarum
que ex mundo ad eas transeūt v̄l bonorū aut malorum
angelorū ad eas q̄tidie descēdetiur. Scdo mō per infus
sionē specierum ab aliq̄ superiori spū v̄l dei v̄l angelo
rum: vt p̄per Augu. in. c. fatendū. xij. q. ij. Tertio mō
cum cōtingit & permittit eis vt ad nos veniāt. Quarto
p̄ penarū cumulationē v̄l diminutionē: vt dicit Greg⁹ in
omelia diuinitis. Quinto mō per priorū et p̄cipue p̄ctōrū
cōmissorū recordationē memorādo p̄ctā que fecerunt.
Nam si nō haberēt memoriā p̄ctōrū cōmissorū in vita
mortalī: non haberēt materiā gr̄as referendi deo de ei⁹
misericordia. Vñ Greg⁹ sup̄ illud. Misericōdias dñi ineter
num cātabo. Quō in eternū misericōdiam canit q̄ p̄terite
miserie n̄ memierit. Et Algazel. ij. methaphi. dicit: q̄ aīa
sepata concipit se concepisse dolorē per ignorantīā si fuit
ignorās & mala & p̄cipit se delectasse in sapiētia & scia
si fuit sapiēs & bona. Quarta cōclusio: Anime dāna
torum cognoscunt mltā q̄ hic agunt. p̄rio per reuelatio
nem nouiter ad eos trāseuntīur. Cum etiā p̄mittit eis ad
nos veniāt: atq; etiā per reuelationē bonorum aut ma
lorum angelorū: cognoscunt etiā memorādo & recor
dando mala q̄ fuerunt & que incurrerunt & bona que
omisserunt et ammisserunt. Vnde Abrahā dixit: Filii re
cordare q̄a recepistī bona in vita tua. Luce. xvi. et Aug.
ix. confessionū dicit. Mortui habēt memoriā hñi. Con
siderant etiā damni qđ ex sua scia icurrerunt q̄a creato
ris sui seruitio nō vacauerunt. Cognoscūt etiā se odire
deum non inquantū de⁹ est sūme bonum: sed inquan
tum est iustus & collatiuus penarū: Cognoscunt etiā

Caput Septimum

h^{ta} 9°
Mo
o^o.
Sol.
cogitādo deū nō inquantū bonus q̄a talis cogitatio esset
eis delectabilis. Sed cogitando de deo inquantū est eis
malus. s. inquantū punit ipsos & affligit: & hoc erit eis
in penā maximā. Tho. in. iij. d. l. **Quinta cōclusio.** Aie
separte beatorū in cōtemplatione diuine essentie in qua
oīa relucēt: cognoscūt oīa que p̄tinet ad p̄fectionē intel
lectus eorū & ad eorū beatitudinē. Vnde Gre. xij. mora.
Qui intus claritatē dei vidēt nullo modo credendū est
q̄ sit aliqd̄ exterius qd̄ ignorēt. Et idē ibides. Quid est
qd̄ non videant qui videntē oīa vident. **Sed** contra: q̄a
Aug⁹ in libro de cura p̄ mortuis habēda: sic aīr. Nesciūt
mortui etiā sancti qd̄ agant viui etiā eorū filij: qd̄ pbat
per hoc q̄ a matre sua defuncta nō cōsolabat: sicut qn̄
viuebat. Nec est p̄babile vt in vita feliciore sit facta cru
delior. Respondet q̄ btūs Aug⁹ loquit̄ dubitatiue: s. b.
Greg⁹ assertiue. Et iō sc̄tūs Tho. magis tenens cū Gre
gorio q̄ cū Augustino: declarāsq̄ bīm Gregoriū dicit:
q̄ oīa que p̄tinet ad p̄fectionē intellectū et ad p̄fectio
nē vniuersi: beati videntes essentiā dei cognoscunt. alia
vero nō. Hec Tho. p̄r. pte. q. lxxxix. arti. viij. & li. iij.
cōtra gentiles. c. lvij. **Ad** argumentū epulonis dicit: q̄
ei⁹ cognitio fuit cōiecturalis aut p̄ reuelationē: nō autē
naturalis. Pōt etiā negari cōsequētia: nā nō valet. Mor
tui habēt curā viuiorū: ergo cognoscūt eorū facta. Nam
nos viui de mortuis curā habem⁹: eis suffragia ipendēdo
et tñ eorū statū ignoram⁹. hec. d. lo. de tur. cre. sup. decre.

Septimū caput princi
pale huius prime decadis est de cognitio
ne animarum separatarum. Circa quod
quatuor questiuuncule soluentur: quarum
quelibet infra suo ordine declarabitur.

Prima questiuncula est: Si
 aie se pate vbi cūq; fuerint se cognoscūt: & de mō
 quo se cognoscūt. Ad quā rñdendo tria dicenda
 sunt. Primū q; aie se pate scdm q; fides tenet cognoscūt
 substātiās se patas. i. angelos & demones in quorū soci
 etate deputant. Non enī videt; p̄babile q; aie dānatorū
 ignorēt demones: quorū societate deputant; & q; aīab⁹
 dicunt; aspectu esse terribiles. Et m̄to minus p̄babile
 est: q; aie bonorū angelos ignorent quorum societate le
 tant. Secundū dicēdū est q; aie se pate vbi cūq; sint se mu
 tuo cognoscūt. Probat hoc Greg⁹ verbis dñicis Luce.
 xvi. circa mediū quartī dialogor; vbi dicit q; boni cos
 gnoscūt malos. Nam Abrahā et Lazarus boni Tantalū
 diuītē epulōnē cognouerūt. Si enī eū in tormētis positū
 non cognouissent nequaq; dixisset q; bona sua recepiss
 set in vita sua. Itē malī bonos cognoscūt. Naz diues pre
 cat; ex noīe dicēs. Mitte Lazarū vt intingat extremū di
 giti sui in aquā. Item bonī cognoscūt bonos: nā Abrahā
 cognouit Lazarū. Itē malī cognoscūt malos. Nam
 diues malus fratres malos cognouisset si in infernū descē
 dissent. Item bonī cognoscūt eos quos in vita nunq; vī
 derūt. Nam Abrahā cognouit Lazarū et diuītē q; iū hac
 vita nunq; viderat. Tertium dicendū est de modo quo
 anime se cognoscunt. Ad quod dicit; q; anima dū cor
 pori est vnita itelligit per sensibiles res corporeas. Nam
 intelligentē oportet fantasmata speculari. iij. de aīa. dū
 autē est a corpore separata itelligit nō per cōuersionē
 ad fantasmata. Nam itelligere aie corūpīt interiorius. s.
 per mortē quodā corrupto. iij. de aīa. Sed itelligit per
 cōuersionē ad ea que sūt simpliciter itelligibilia. Sicut
 & alie substātie a corpore se pate: ita q; ipsa nō itelligit.

Caput Septimum

ea que sunt extra se q̄ nundū cognouit p̄ species innatas
nec per species q̄s tūc abstrahit: nec per spēs conseruatas:
nec per essentiaꝝ suam: nec per essentiaꝝ rerū intellectuꝝ:
sed per species ex influētia diuini numinis participatas
quarū aīa sit p̄iceps sicut & alie substantie sepa te q̄uis
inferiori mō: vnde cessāte conuersione ad corpus: aīa se
ad superiora conuertit habēs aspectū erectū ad superio
res substantias vt ex influētia earum cognoscat. Et q̄a cō
mune est oī substantie intelligibili cognoscere essentia
suā: & p̄ intuitionē essentie p̄prie sue cognoscere essen
tia earum in q̄bus est similitudo ip̄ius. Idcirco aīa sepa
rata directe suā essentiam intuendo perfecte cognoscit
alias animas: cū oēs anime eundē modum essendi p̄tici
pent cū sint eiūsdē speciei: et p̄ consequēs eundē habeant
modū intelligēdi. Angelos vero per intuitionē essentie
sue imperfecte cognoscit cū sit infima substantia in ordi
ne intelligibiliū. Quare satis p̄ q̄ anime separate seipsas
per suas essentias cognoscunt & p̄fecte naturaliter. An
gelos vero per similitudines diuinū ip̄ressas eis: et hoc
imperfecte: q̄m anime natura angelis inferiores sunt vt
dictum est. Et intellige que diximus de cognitione na
turali: q̄a de cognitione gl̄ie est alia ratio. hec Tho. pri.
parte. q. lxxxvij. & in questionibus disputatis de aīa.

Secunda questiuncula est:

 Si aīe separate ad inuicē colloquant̄ et quō. Ad
quā r̄ndet: q̄ duplex ē locutio. scilicet exterior et inter
ior. Prima fit aliq̄ signo sensibili: puta voce v̄ nutu aliq̄
corporis mēbro: lingua vel digito: que q̄a in aīab⁹ sepa
tis vsq̄ ad diē iudicij nō erūt generalit̄. Idcirco vsq̄ ad il
lud tēpus locutio exterior corporalis esse i eis nō potest. Et
dixi generalit̄ p̄pter xp̄m: virginē matrē: & iohannem

Prime decadis CXXVII

euangelistā q̄ tres iam in corpe et aīa gl̄ificati dicunt̄ eē
in gl̄ia. Locutio vero interior. s. mentalis q̄ est manifestatio
verbi interioris. s. concept⁹ mentis p̄ imperiū volū
tatis: illa est in aīabus. Nam aīe separate vbiq̄ sunt
possunt ordinare cōcept⁹ suos per imperiū voluntatis
vt innotescat alteri aīe vñ plurib⁹ aīabus. Eodē enī mo
do quo mḡ cum vult ordinat concept⁹ suos in mente
vt postea discipul⁹ voce manifestet: sic anima conceptus
suos quos mente retinet: ordinat ad aliū: et p̄ imperiū
volūtat̄ eidē manifestat. Post vero diē iudici⁹ aīe & sc̄i
vocaliter loquent̄: & mediāte vehiculo verbi interioris
ad auditū. s. mediante voce et etiā mediante vehiculo ad
visū. nutu. sancti. s. laudando deū. Et dānati inter cete
ra maledicēdo et blasphemando. hec Tho. in. iiii. d. xliiij.

Tertia questiuncula est: Si
aīe separe retineant post mortē sc̄ias & virtutes
acq̄litas: & si dānati eis vtant̄ cū delectatiōe (Ad
quā r̄ndet̄: q̄ sc̄ia duob⁹ modis accipi pōt̄. Primo modo
materialiter p̄ fantasmatib⁹ a q̄bus abstrahit species in
telligibilis & sc̄ia. q̄ quidē fantasmata habēt determina
tū organū in capite. s. mediā cellulā ei⁹: & sic sc̄ia acq̄si
ta nō remanet post mortē. Non. n. aīa hēbit organa aliq̄
vñ fantasmata sup̄ que cōuertat̄ vt intelligat: q̄a hīc mo
dus intelligēdi est p̄pri⁹ aīe cōiuncte curuate & inclina
tate corpori: & sic intelligit̄ dictū apl̄i/ priē Corin. xiiij.
Siue sc̄ia destruet̄/et dictū p̄hi in p̄dicamentis dicentis:
q̄ p̄ vehementē trāsmutationē corrūpit̄ sc̄ia. Sc̄do mō
accipit̄ sc̄ia p̄ habitu derelicto in aīa vel i intellectu pos
sibili q̄ est quedā virtus anime in q̄ recipiunt̄ oēs sp̄s
intelligibiles spiritaliter: & sic sc̄ia remanet in aīa
separata (Et cū petitur. Si dānati in inferno ea vtantur

Sua duob⁹
modis

2°

Ex.

Caput Septimum

cum delectatiōe ppter ea qđ dicit a philosopho. iij. ethi
cor: qđ philosophia hēt magnas delectatiōes. & Lactā
tius primo diuinarū institutionū dicit. Nullus est suas
uior anime cibis qđ cognitio veritatis. Respondet qđ si
cut in beatīs ad pfectam eorū beatitudinem nichil erit
quod nō sit gaudiij materia: ita nichil erit in dānatis qđ
nō sit causa & materia tristitie: ne deerit aliquid quod
ad tristitiā possit pertinere: vt eorū miseria sit sic cōsum
mata. Damnatī ergo considerabūt mala que gesserunt
& ex vtroq; torquebunt. Similiter etiam torquebūt
de hoc qđ considerabūt scientiā & noticiā quā de rebus
speculabilibus habuerunt imperfectam fuisse & amississe
summas perfectionē eius quā potuissent adipisci. Et sic
licet vt dicit philosophus. consideratio scientie per se
sit delectabilis ratione cōueniētie & pfectionis superi
oris partis hominis: tamen ex aliquo accidente potest
esse causa tristitie. Hec Tho. in. iij. sniarum. di. l.

Quartā questiūcula est: Si
aīe damnatorū ante & post iudiciū videāt deū:
angelos & bñs et eorū glām. Ad quā sic rñde
tur: qđ aīe damnatorū vsq; ad diem iudicij videbūt aīas
beatorū & eorū glām in vniuersali: & nō in particula
ri. Videbūt enī eos in magna & iestimabili gloriā. Sed
nō in quali: que visio est potius per modū argumēta
tionis & cognitiois qđ visionis. Sicut pauperes extra do
mū epulantiū delectatiōes eorū cogitant: tñ in particu
lari quid comedant nesciūt. de huiusmodi autē visione
nō letant: sed tristant: tum ppter inuidiā aliene felicitas
tis: tum ppter carentiam pprie beatitudinis quam ipsi
perdiderunt: de quibus dicitur Sapientie. v. Videntes

turbabunt zc. Post iudiciū aut ita ad pprias penas eorū
cogitatio deflectetur; q̄ de sanctorū gloria nō poterunt
cogitare. Hec magister sn̄as in. iij. di. l. in fine. Sanct⁹
Tho. autē dicit: q̄ damnati post diē iudicij omnino vi-
sione beatorū priuabunt. Nec tamen ex hoc eorū pena
minuet: sed augebitur: quia memoriā habebunt glorie
beatorū quam in iudicio viderūt: vel ante iudiciū: &
hoc erit eis intormētū. Sed vltius affligentur in hoc
q̄ videbunt se indignos reputari etiā videre gloriam
quam sancti merentur habere. Hec Tho. vbi supra.

Octauū caput principa-
le huius prime decadis est de perfectione
anime rationalis rapte vel in extasim posita:
te: sub quo septem questiones absoluentur
quarum quilibet infra suo ordine notabitur.

Prima questio octauī hui⁹
capitis est. Si aīa rapta vel abstracta a sensibus
possit ex natura sua diuinare vel futura cogno-
scere sub qua septem questiuncule soluentur: quarum
quilibet infra suo ordine enucleabitur.

Prima questiuncula prime
questiōis hui⁹ octauī capitis est: si diuinationes
in aīabus raptis insint eis a natura. Ad quā pri-
mo videt̄ r̄ndendum q̄ sint aīabus raptis naturales: qđ
pbat̄ ratio: auctoritatibus & exemplo. Ratione primo
sic. Cognitio intellectiua hoīs efficacior est q̄ cognitio
brutorū aīalium: sed quedā aīalia naturaliter cognoscūt
quedā futura: sicut cornicule crociatēs significāt pluuiā
mox futurā. Vnde virgili⁹ pri⁹ georgicorū dicit. Et cor-
nix rauca pluuiā vocat improba voce, ergo multo magis

Caput Octauum

anima rapta naturaliter poterit futura cognoscere & di-
uinare. Ad hoc est auctoritas Augustini. xij. cōfessionū
dicētis: q̄ aīa hūana q̄n appropinquat ad mortē p̄cogno-
scit que sūt futura subtilitate nature sue. & xij. sup̄ Gen̄
dicit: q̄ aīa hūmana scē. n̄ q̄ a sensib⁹ abstrahit cōpetit
futura p̄uidere. Vnde vulgo dicūt q̄ m̄ oriētes: vehemēs-
ter amātes: dormiētes rapti: frenetici futura nōnunq̄ di-
uinant. lē Greg⁹. iij. dial. c. xxvij. dicit: q̄ ipsa aīa hoīs
subtilitate nature sue: exitura de corpe q̄ las futura diui-
nat et p̄uidet: et ponit exemplū ibidē de quo sūt monacho
(monasterij sui i vrbe: scī Andree v̄l scī Gregorij) noīe
Gerōtīo: q̄ depressus graui molestia corpis: vidit alba-
tos viros ad se descēdere dicētes. Ad hoc venim⁹ vt de mo-
nasterio gregorij quosdā frēs in militiā mittam⁹. I. Mar-
cellū. Valentinianū: Angelū: & te etiā Gerontij q̄ nos
aspicis. Quā visionē ad se reditus: illis tribus declarauit:
qui oēs eodē ordine tūc mori ceperūt: quo fuerant
in descriptione noīati. Sed in contrariū est Eccēs. viij.
dicēs. Multa hoīs afflictio q̄a ignorat p̄erita: & futuro-
ra nullo nūcio scire pōt. Rōno dicēdū q̄ de diuinationē ab
aīa rōnali futuroz: m̄tiplex est mod⁹s dicēdi. P̄si enī
naturales dicūt q̄ huiusmodi diuinationēs sūt q̄n q̄ per i-
pressionē causarū sup̄iorū corporaliū. Manifestū est enī q̄
corpa sup̄iora imprimūt in corporib⁹ inferiorib⁹. Vnde cū
vires sensitiue sūt actus corporaliū organoz: cōsequēs
est vt expressiōe celestīū corporū imuret q̄dāmodo fan-
tasia et cū celestia corpora sūt cause m̄torū futurorū
sūt in imaginatione aliq̄ signa quorūdas futurorū. hec
aut̄ signa magis percipiunt in nocte a dormiētib⁹ q̄ a vi-
gilantib⁹ in die. Nam vt dicit phīs libro de somno & vi-
gilia: q̄ deferunt de die dissolunt magis: plus est enī si
ne turbatiōe aer noctis: eo q̄ silētiore sūt noctes: & in

corpore faciant sensus ppter somnū: q̄a parui mot⁹ in
 teriores magis sentiunt a dormientib⁹ q̄ a vigilantib⁹.
 Hī vero mot⁹ faciūt ex q̄b⁹ p̄uidēt futura. Est si dūs de
 diuinatiōe dicēdi modus: dñi Alberti ī cōmento libri de
 sōno et vigilia: q̄ dicit: q̄ sic lumē radiorū stellarū: cōi
 catū elemētis: causat in elemētis quandaz virtutē actiuaz
 ad multos effectus: q̄s elemēta per se pducere nō potuiss
 sent (sicq; elemēta sūt instrumenta stellarū) Sicut etiam
 celestes intelligētie. i. angeli: organis nris purificatis in
 fluūt in trāsecas virtutes: q̄bus ea q̄ fiunt a remotis et
 futura sepi⁹ vaticinant: q̄ d fieri solet in aurora q̄n diges
 tione cōpleta: sumi a stamacho ad cerebrū nō ascēdūt.
 Est & tertius cōmunis de diuinatiōe dicēdi modus theo
 logorū dicentiū: q̄ reuelationes & diuinatiōes aīarū
 q̄nq; pcedūt ex naturale dispositiōe: q̄nq; demonū ostē
 sione: q̄nq; diuina reuelatione. Prio modo quādo aīa ap
 p̄pinquat ad ipsam mortē p̄cognoscit quedaz futura sub
 tilitate nature sue: quod non sic est intelligendū: quasi
 aīa ex natura sua aliquā vim habeat diuinationis: naz
 modus naturalis cognoscēdi aīe coniuncte est accipere
 cognitionē a sensib⁹: & non cognoscere futura abstra
 cta a sensib⁹: vt dicit Tho. pri. par. Sed dicit aīa in mor
 te diuinare & p̄cognoscere futura: q̄a cū ipsa abstrahi
 tur a corpore & a corporeis sensib⁹ aptior redditur ad
 percipiendū subtiles motus & influxum: vel diuinū
 aut substantiarū separatarum vlt corporū celestīū. Secū
 do sūt quandoq; hoīb⁹ reuelatiōes ex celestīū corpore
 imp̄ssione: vt dictū est supra a philosophis. Tertio sūt
 ex demonū ostēnsione. Cum enī intellectus demonū
 sit superior ordine nature intellectu humano: quedam
 cognoscunt demones etiā sua naturali cognitione que
 sunt remota ab hominum cognitione: & talia possunt

Caput Octauum

hoibus reuelare: vt in tertia decade infra dicit. Quedā
reuelationis fiunt ex diuina inspiratiōe: sic dicit Dauid.
ij. Est deus q̄ reuelat misteria de celo. Reuelat aut̄ deus
secreta sua hoibus: siue p̄ se ipsos: siue per angelos suos
multis modis: videlz per somniū: p̄ visionē: p̄ oraculum
per mentis illustrationē: & per mētis excessū. Priō mō
p̄ somniū: cū dormiēdo aliqd reuelat nobis: per ipressio
nē formarū imaginabiliū & illud qd̄ reuelat: tegitur fi
guris & velať imaginib⁹: vt cū Iacob dormiendo scalas
vidit. Gen. xxviij. Visio est cū in vigilia aliqd reuelatur
per ipressionē formarū imaginabiliū: & eo ordine eue
niūt quo apparuerūt. Sicut visio ysaie de qua dicitur. vi.
eiusdē. Vidi dñm sedentē sup̄ soliu excelsū. & visio Da
nielis super ebdomadibus. Oraculū ē cū in somnis xp̄s
vel angelus: pater: aut mater: vlt̄ aliqs sanctus vlt̄ sancta
p̄sona aliqd aperte venturū aut nō: vitandū vel facien
dū denūciat: & sic fuit somniū Ioseph Matr. i. & somniū
pincerne Pharaonis. Et huiusmodi oracula solēt fieri in
aurora qñ digestio cōpleta est: & fumi a stomacho ad
cerebrū nō ascendūt: que oracula nō indigent interpre
tatione si fiūt doctis sicut fuit Ioseph vir Marie. Et Luci
anus cui apparuit sanctus Gamaniel. Si autēz fiant in
doctis indigent reuelatiōe: sicut illud pincerne Phara
onis qd̄ Ioseph interpretat⁹ est. Et dicūt somniorū inter
pretes: q̄ oraculis prestāda est fides: si nō sint illusiōes
demonū: quas sancti viri vt dicit Greg⁹ in dialogis. In
timo sapore discernūt. Mentis illustratio est: vt dicit Ili
dorus. iij. ethimologiaz. Plenitudo sp̄s sancti p̄ quaz
deus apostolis reuelauit secreta sua scdm̄ illud apostoli
Nobis autē reuelauit de⁹ per sp̄m sanctus. & Actū. ij.
Repleti sunt oēs spiritu sancto. Quibusdā autē reuelat
deus secreta sua p̄ mētis excessum siue extasim aut raptū

sicut vidit Petrus vas submissum de celo cū varijs aīas
libus. Actū. x. Sicut fuit extasis siue secundum aliam
translationum sopor Ade: de quo infra diffusius de-
clarabitur. Reuelat postremo deus secreta sua quibus-
dam per sensibiliū signorū expressionē: siue p rem cor-
poreā extrinsecus apparentē: sicut moysy p nubē loquebat
deus: vñ per vocē exteri⁹ sonantē: sicut Abrahe insonuit
dicēs. Ne extēdas manū tuā super puerū. Gen. xxiij. Siue
p parabolaz mystice significantē. i. per vocē q̄ si hoīs for-
mataz cū similitudine alicui⁹ rei: sicut Balaā. Numeri. xx
ij. Accepta parabola ait zc. Ad Augustinū & Grego.
q̄ vident rōne: auctoritatib⁹ & exemplo tenere diuina-
tiones in esse aīe a natura vt adductū fuit in fronte hui⁹
questiuncule. Rñdet & dicit cū Tho. pri. par. q̄ Aug⁹
loquit ibi nō assertiue: sed recitando opiniōē platonis:
q̄ posuit aīam accipere cognitionē rerū scđm p̄cipati-
onē ydeariū: quā participationē meli⁹ recipit abstracta a
corporis sensib⁹. s. dormiendo: aut in morte. Greg⁹ etiā
nō intelligit diuinationē in esse aīe a natura: sed per re-
uelationē vt dictū est in corpore questionis. Hec Tho.
pri. par. q. lxxxvi. & intra questiunculam adducti.

Secunda questiuncula est:

Vnde causa ē in aīabus extasis siue raptus. Ad
quaz sic respondet: q̄ cum in extasis sopiant
vires inferiores & aīa sepe ad ministratiōē corpis suspē-
dat. Ideo sciendū est q̄ in hoīe ē triū viriū naturalis ordo
& ad inuicē cōnexio. s. virtutis naturalis: aīalis siue sen-
sitivae & intellectualis. & de cōi cursu virtus naturalis
seruit aīali: et aīalis siue sensualis seruit virtuti intellectu-
ali. Nam videm⁹ q̄ virtus naturalis indiget in suis opa-
tionib⁹ calore & spiritib⁹ q̄ a corde originaliter pcedūt

T

Caput Octauum

& diffundunt per oia organa sensuū: & manifestū est etiā q̄ illis organis interius & exterius magis laborātib⁹: natura ibi de illis magis diffundit: & sic vno mō cōtin- git illa organa in excessu actuationis virtutis sensitīue distrahiari vlt̄ discrepari. Et itez spūs naturales qbus in- diget virtus digestiua exterminat vlt̄ deficit ppter mlti- tudinē generationū spiritūū sensitīuorū. Ex quo p̄z quō- vehemens & fixa & pfunda actuatō virtutis sensitīue in- terioris sopire pōt sensus exteriores: & sifiter debilitare vires naturales ppter illarū viriūz cōnexionē. Ex hoc primo sequit̄ scđm. s. quod oīs vehemens intellectualis spiritūū cōtemplatiō in q̄ fantasia vel interior sensitī- ua excessiue laborat naturales vires eneruat & soporat sē- sus exteriores: & sepe inducit extasim vel raptū: q̄ si in- vehementi & intensa seu excellenti pure intellectuali cō- templatiōe vires sensitīue nō laborarēt aut nullā depen- dentiā haberent vires naturales & animales: vel nō im- pedirent̄: hoc oportet puenire aliunde q̄ ratione dicte cōnexionis. Hec Henricus de Assia super Genesim.

Tertia questiuicula ē: Quot-
plex est gradus extatice cōuersiōis in deū seu
cōtemplatiōis spūaliū. Ad quā m̄det̄ q̄ quadru-
plex. Prim⁹ cū aīa ppter vehementissimā intentionē &
elevationē virtutis intellectīue in illa spūali pura & ex-
cellētissima cōtemplatiōe dei suspendit & relinquit cor-
pus quo ad cēs opationes sensuū exteriorū & interiorū
& actionū oīm naturalīū viriūz: & hic gradus extasis
prim⁹ fuit in Adā: de quo dicit quedā glosa: q̄ sopor il-
le diuinit⁹ ei imissus vires rationales nō clausit. Sed ob-
turatis siue sopitis corporis sensib⁹ mentis oculos aper-
ruit limpidi⁹ vt scire posset quid erga se ageret omniū

Prime Decadis CXXXI

artifex sapientia dei: & qđ in pteritis fecerit: & de longissime futuris factura esset. **H**unc primū gradū ascēdit. b. Paulus qđ nesciuit an aīa vegetaret corpus an corpore relicto in paradisu raptā esset: vel etiā forte simul in vno loco vegetaret: & cū hoc realiter in celo empyreo esset. Secundus gradus extasis est in quo aīa relinqt corpus quo ad oēs opatiōes sensuales interiores & exteriores licet nō suspēdant opationes naturales sicut in priō gradu. Tertius gradus est in quo aīa in cōtemplatiōe intellectualiū raptā solū relinqt corpus quo ad actū sensuū interiorū. Quartus gradus est & infimus qñ sopiūtur solum sensus exteriores p intensam actuationē sensus interioris simul et intellectus & rationalis effectus. Causas harū extasium Ricardus de scō Victore libro de cōtemplatiōe reducit in tria genera dicēs. Trib⁹ de causis vt michi videt in mentis excessum adducuntur: quia vel ex magnitudine exultationis fit vt mens qñq; sic se metipsa nō capiat: & supra ipsā eleuata vires inferiores sopiāt. Magnitudine ergo deuotiōis aīa tanto eleuat quāto diuino amore & charitatis desiderij igne succendit & resoluit: vt quasi sum⁹ eleuet. In summa magnitudine vero admiratiōis aīa in extasim rapitur: qñ in admiratione sume pulchritudinis aut diuine maiestatis suspensa tam vehemēti sopore cōcurrit vt a suo statu penit⁹ excuciatur. Magnitudine gaudiij vñ iocūditatis aīa rapitur qñ illa intīmi amoris suauitatis habūdantia in ebriata: qđ sit: qđ fuerit penitus obliuiscit: & sup mundanū quendā effectū sub quodā nostre felicitatis statui raptim transformatur. Ex qbus patet qđ aīa p statu vici pōt tm eleuari ad excessum cōtemplatiōis pure intellectualis: qđ intellect⁹ nō vte ministerio fāstice sensitiue interioris vel exterioris cū sopitione viriū inferiorum

Caput Octauum

aialium & remissione naturalium: vt patet in viatoribus
excessiuus. s. in adaz in statu nature integre: & Paulo apo
stolo & quibusdam alijs. Hoc patet: q̃a intellectus eorū se
parat a fantasmatibus quorū nullum est tante eminen
tie vt possit diuinā essentiam representare. Nec etiam ali
qua intellectualis species creata: imo etiam in illa clara
dei visione mens ita rapit vt nichil p̃ tunc percipiat aliud
nec sensitiue nec intellectuē. Vnde talis visio im̃ aliena
uit. b. Paulum & operationē animē ei⁹ in corpus tali
ter suspendit: q̃ nesciuit an etiam aia corpus animaret
vs̃ separata esset. Propter q̃ dicit Tho. q̃ impossibile est
q̃ homo in statu vie videat clare deū p̃ essentiam sine ab
stractione a sensibus aut sine extasi aut raptu quo so
piañ vires animales. Vnde & Exodi dicit. Non vide
bit me homo & viuet. Ex quibus patet q̃ cū Adam &
Paulus eundē gradum primū extasis habuerint: & ergo
equales intēsiue (Non autē forte extēsiue) theologi cō
stituti sunt. Hec Henricus de Alia super Genesim.

Quartā questiuola est: An
q̃ Plato & Aristoteles potuerint naturaliter tan
tam theologiā acquirere: quantā Adā & Paulus
in extasim positi. Ad quam rñdent aliqui opinatiue: q̃
Adam & paulus nō fuerunt maiores philosophi Pla
tone & Aristotele. & isti tenent q̃ intellectus in corpe ma
iens potest se sine adminiculo & actione virtutis sen
sitiue seu fantastice reducere in contemplationē pure in
tellectualey scientie. & se actuare respectu specierū &
habituū quos alias intellexit. Et pbant hoc primo: q̃a
nō videt nobilis virtus intellectuā magis depēdere in
reductione ad suum actū a virtute sensitiua interiori: q̃
ipsa sensitiua interior a sensibus exterioribus: sine quorū

tamen actionibus sepe interior sensus exit in actus suos: sicut in somnis manifestum est. Item non videtur verisimile quod ista nobilis natura intellectualis esset a creatore deo tam inseparabiliter illis corporeis viribus sensus aligata quod sine earum actuacione in nullus actum cognitio nis posset se reducere: & quod per nullum exercitium in cognoscendo & intelligendo posset acquirere in sui natura species intelligibiliu & habitus per quos suspensa omni actuacione sensitiuarum virium pure intellectualiter aliquid celestium vel aliorum cognoscere posset. Item in statu nature integre seu innocencie talis modus cognoscendi & contemplandi pure & intellectualiter videtur utique possibilis fuisse: sicut & in statu corporis glorificati: pro quo statu forte intellectus licet informabit corpus: tamen in nullo iuuabitur a cognitionibus sensitiuis nec interioribus nec exterioribus. Et ideo non est essentialis nec tam necessaria conexio virtutis intellectiue existentis in corpore ad vires sensitiuas quod sine illis nobilis vis intellectiua non sit apta nata se cognitiue actuare. Item si sic ergo anima rationalis exuta nichil intelligeret nec sciret de comuni cursu de omnibus hijs que in corpore sciuit: nec respectu quorumcunque intelligibiliu ex habitibus & speciebus in corpore acquisitis se actuare posset: quod videtur magne imperfectionis. Hec sunt argumenta domini magistri Henrici de Assia que adduxit Parisius disputando in hanc materiam. In oppositum est scola omnis communis dicens quod quiditas rei materialis est obiectum intellectus viatoris. Et experientia demonstrat fantasiam laborare cum intellectualiter operamur seu occupamur. Patet ergo quod nullus purus viator philosophus in theologia Paulo et primo parenti se potest comparare. Et sic patet responsio ad questiunculam. Hec Henricus de Assia super Gen.

Caput Octauum

Quinta questiūcula ē: **Qua**
re mulieribus sepius fiūt reuelationes q̄ viris.
Ad quā rñdet̄ q̄ de hoc a phīs triplex causa natu
ralis solet assignari. Priā accipit̄ ex q̄litate cōplexiōis: q̄a
mulieres naturaliter multū hñt de humido: humidum
aut̄ cū inceptūz est moueri nō cessat quo vsq̄ attingat ad
id qđ intendebat. Ex quo cōtingit mulieres diutius stare
in suis cogitationib⁹ & imaginatiōibus q̄ viros. Vnde
vir citius digeret suas cōceptiones vel imaginatiōes q̄
re minus apparēte eis mirabilia. Et q̄a humidū etiā (qđ
vt dictū est in mulierib⁹ habūdat) est bene receptiuū fi
gurarū: & diuersas etiā figuras recipit exinde est q̄ ipsi
mulierib⁹ apparēt plura mirabilia & diuersa somnians
do. Scđa causa accipit̄ ex defectu rationis. Nam mulieres
(sicut dicit̄ in politicis) hñt rationatiuū inualidū vnde
minime vigēt ratione et discretiōe in compatiōe ad vi
ros ppter qđ si eueniāt mulierib⁹ aliq̄ fantastice appitio
nes & visiones mirabiles: minus est ratio cōtradices q̄ i
viris. Tertiā cā sumit̄ ex habundātia passionis. Nam si
cut dicit̄ phīs in li. de somno & vigilia. Illi q̄ sunt i pas
sionib⁹ ad modicā sibi tudinē mouent̄ & credūt verus eē
qđ apparet. Vnde q̄a in mulierib⁹ habundāt passiones:
ideo statim ad modicā similitudinē vñ spectē credunt ei
qđ sibi apparet. hec ex lohāne de sancto Geminiano.

Sexta questiuncula est: **An**
prophetie & reuelationes vaticinantium &
quandoq̄ raptarum mulierum christo vere de
uotarum: vt puta Brigide. Catherine de Senis & simi
lium haberi debeant pro indubitanter veris & predi
cari tanq̄ a spiritu sancto edite. Ad quam respondet

tur simpliciter q̄ ne p̄ indubitanter veris haberi debet nec
 tanq̄ a sp̄u sc̄to edite acceptade vel p̄dicande sunt. Tum
 q̄a huiusmodi similia fieri possunt ex industria hūana
 exercitata: & lumie fidei confortata. Tum q̄a nichil p̄hi
 bet illas q̄nc̄q̄ fuisse illas eo q̄ forte nō sine culpa p̄sū
 p̄ferūt illa facere que ad eas nō p̄tinuerūt. Docere eni v̄
 p̄dicare mulierib⁹ iuxta aplm nō p̄mittit. Tū quia pos
 tuit fallere eas q̄nc̄q̄ fantasia nimis fatigata. Tum quia si
 libri earū bene considerent̄ occurrūt ex dictis & modis
 dicendi aliq̄ minus sapida: minus rōnabilia aut verita
 ti dissona. Tum q̄a p̄phetie earū sup̄uacue vident̄ & do
 ct̄rine. Cum autentice ex sacris scripturis & sanctis do
 ct̄oribus habeat̄: quicqd̄ de talib⁹ est saluti necessarium.
 Tum q̄a stat aliquē esse valde sanctū: & tñ oēm doct̄riz
 nā eius esse ex sp̄u humano. Tum q̄a nō cōstat eas mis
 sas fuisse ad docendū vel p̄dicandū a deo: nā si deus offi
 cio earū voluisset in docēdo & p̄phetando uti: vtiq̄ san
 ctiorib⁹ mulierib⁹ i hoc vsus fuisset vt sc̄ta Helisabeth:
 & s̄sib⁹: quas cōstat nichil taliū attēasse: s̄z solū studu
 isse p̄fectioni virtutū: nichil se itromittētes de ip̄tinē
 tib⁹ earū statib⁹. Poruit tñ esse q̄ deus ad supplendā ne
 gligētiā ordinariōrū: & ad ipsorū maiore confusione
 suscitauerit quādoq̄ & suscitet quāsdā mulierculas tan
 q̄ doct̄rices & p̄phetas: sic etiā apparet in vatib⁹ vtrū
 usq̄ sexus i populo hebreorū: vt sic p̄pter nouitatē et ra
 ritatē: mulierū doct̄rine legant̄ ab hijs q̄ diuinos libros &
 diuinas scripturas legere neglexerunt: & cupiunt do
 ct̄inarum nouitatibus aurib⁹ pruriri & conuerti ad
 fabulas poetarum. Sicut etiā p̄pter negligentiam iu
 dicum israel suscitauit deus spiritū pueri iunioris Da
 nielis ne sanguis innocens Susanne effunderet̄. Dan.
 xij. Hec Henri. de Assia super Genesim.

Caput Octauum

1 Optima questiuuncula est:
An vaticinia futurorū a Sibillis: & quarūdam
magnarū & phitonissarū in populo gētili. sint
credēda eis reuelata a spū sancto: & q̄re solis Sibillis mu-
lierib⁹ apud gentiles concessus est de xpō vaticinari: &
nulli alteri: ex vatibus babilonicis: philosophis siue po-
etis. Ad quā sic respondet Aug⁹. xxi. de ci. dei. q. Sibille
siue bone fuerint siue male: in hijs que de xpō & alijs
ad salutē humanā ptinentibus pdixerūt: credendū est q̄
a deo: fuerint inspirate. Non enī est verisimile q̄ diabo-
lus reuelaret hominibus ea que p salute eorum prescie-
bat esse ventura. Et q̄ sit hoc verū de Sibillis bonis: pa-
tet ex nominis interpretatiōe. Dicit enī Sibilla quasi
dei mens: quia syos grece latine dicitur deus: & bellē. i.
mens. quasi mens dei. Erant enī (vt Aug⁹. xviij. de ciui.
dei. c. xxiij. & Isidorus. viij. li. ethimo. dicūt) apud gentis
lem poplū quedam femine virgines: vel nō virgines
famosę in cognitiōe occultorū de futuris: & alijs: que
quidē apud gentiles consulebant in dubijs euentib⁹
quasi ex merito singularis vite noticiā mētis dei vel deo-
rum habentes: sicut apud habreos consulebant veri pro-
phete. De q̄bus dicit Aug⁹ vbi supra: q̄ sicut olim extra
populū isrl: & ante in populo gentili erant aliqui bo-
ni & sancti viri a deo specialiter illuminati & directi: de
quibus fuit Iob. Cornelius & alijs. Sic etiā & aliquę fe-
mine sanctę & religiose esse tunc poterāt a deo de fu-
turis de xpō & alijs specialiter illuminate. Vnde de va-
ticio vnius illarū Sibillarum dicte Erithia vel Cuma-
na loquēs Aug⁹ vbi supra dicit: q̄ a deo nichil hēt in
toto carmine suo qđ ad deorū falsorū cultū ptineat vt in
eorū numero merito cōputāda videat que ptinēt ad ciuitē

Prime decadis CXXXIII

tatē dei. De malis etiā mulierib⁹ siue magis & diuinatris
 cib⁹ vanis artib⁹ ibutis: p⁹ etiā q̄aliq̄ earū magis ydonee
 ex dignatiōe diuine clementie in testimoniū salutaris
 futurorū poterant certis occasionib⁹ datis: illuminari
 specialiter a deo de faciendis: sicut occasione data illuz
 minatus fuit Balaam ariolus qui licet malus fuerit: tñ
 preclaram de xpo pphetiam expressit: vt patet Numeri.
 xxiii. Donū enī pphetie nō solum se extendit ad bonos
 sed etiam cōmune est bonis & malis: sicut & cetere gra
 tie gratis date. In ceteris vero ad xpm nō p̄tinētibus iste
 diuinatris mage: a diabolo poterant illuminari: sicut
 sup̄stitiosi sapientes babiloni. Sed si q̄s quereretur quare
 in solo sexu femineo inuenire sunt apud gentiles que
 dā mulieres pphetisse de xpo vaticinātes: et nullus de va
 ribus famosis babilonicis in artibus diuinatorijs exper
 tes: quos reges gentium in dubijs consulere cōsueuerūt
 vt patet de Pharaone & Nabuchodonosor & aliquib⁹
 phōrū aliqd de xpo: vel de futuro iudicio: aut de resurre
 ctione & ceteris de q̄bus Sibille locute sunt: vaticinatus
 est. Respondet q̄ horū & siliū secretorū dei rōnes red
 dere pōt solus q̄ a deo de huiusmodi ē eruditus. Vel for
 te sic factū est cōsuetudine dei qua sepe eligit iſirma hu
 ius mūdi vt confundat fortia. philosophi autē sequētes
 solum cognitionem que naturali inuestigatiōe de deo
 & creaturis haberi poterat: ponētes obicem p̄sumptiōis
 & sup̄bie: diuinas reuelatiōes desup recipere nō merue
 runt. Potuit tñ fieri occulte a deo: vt etiā poete aut aliq̄
 phi vt aliqua fingerēt vel dicerēt: que deus p̄ generali sa
 lute hoīm facturū erat in mundo: licz illi phi vel poete
 ad huiusmodi nō respicerēt sed ad alia: circa que eorū
 intēssio versabat̄ sicut factū est i Caypha & Virgilio &
 alijs. Hec ex dño Henrico de Assia super Genesim.

Caput Octauum

Secunda questio octaua

capitis est de somno corporali. Circa quam tres questiuuncule soluentur: quarum quelibet infra declarabitur.

Prima questiuuncula est: Quid

sit somnus corporalis & unde causatur. Ad quam sic respondetur: quod somnus secundum philosophos est retractio ad interiora: spiritus vitalis & animalis: quorum alter est vehiculum caloris: & alter speciei sensibilis. Vel ut alij dicunt. Somnus est fixa suspensio virium animalium. id est. sensitiuorum ab actibus suis. Quod de communi cursu contingit ex hoc quod diffusio spirituum vel alterius influentie ad sensationes necessarie impeditur a corde vel cerebro: & quod diu hic influxus impeditur: tam diu cessant & quiescunt vires sensitive ab actibus suis. Potest autem dictus influxus impediri vel non fieri multis de causis & modis. Primo ut dicit Albertus ex parte corporis: sicut fumalis euaporatio ex membris digestiuis ascendens per venas ad regionem cerebri frigidam: ubi fumus illo frigore condensatus: descendendo constringit nervos: & obstruit ceteros meatus spirituum ad organa exteriorum sensuum: quod spiritibus ad ipsorum actuationem requisitis sic priuati non percipiunt exteriora obiecta. Alij clarius idem sic dicunt: quod dictus influxus impeditur per fumum ascendentem a membris digestiuis ad cor: vel ad locum capitis. id est. cerebri: ubi est concursus nervorum defertentius spiritus. vel ubi spiritus naturales sublimantur in spiritus animales: quod quidem fumus per dictum influxum impediri potest: vel replendo nervos: vel comprimendo vel ad frigiditatem redactas constringendo. potest etiam naturaliter ex parte corporis fieri sompor sine tali fumo: & hoc propter aliquam oppilationem seu alterius modi obstructionem meatuum interiorum. Causatur

etiā somnus ex pte aie ppter cōcū sū caloris & spiritū
ad locū alicuius lesionis interius vehementer torquens
tis. qñq; ex defectu caloris & spiritū in radice in qua
dum spūs deficiūt: necesse ē vt sensus a suis actib⁹ cessent
sicut cōtingit in amētib⁹: qñ amētie accidunt ex ianiz
tione. i. debilitate. Qñq; etiā accidit p quandā retractio
nem seu reuocationē spirituum ad interiora rōne ali
cuius passiōis interioris: iuxta illud Luce. xxij. & Mat
xxvi. Erant oculi eorū grauati & dormierunt pre tris
ticia. vñ ratione. alterius accidentis. vt in sineopi. Qñq;
etiā accidit somnus ex vehemēti fatigatione vñ attenu
atione vel assiduata cōtemplatione ppter que requirūt
vires interiores adiuuari vt patet in raptu & extasi. Fis
unt etiam qñq; sopores ab extra. s. ex dulcedine alicui
ius melodie: per quā exteriores sensus cadunt ab actib⁹
suis. ppter qd vt dicit phīs. viij. politicorum. In tēplis
siebant melodie qbus aliqui rapiebant. Qñq; fiūt etiā
ex vehementia subiti terroris: quandoq; ex lesione ca
pitis vñ alterius mēbri extrinsecus illata: vt dum homo
cadit sup caput: aut sanguinē trahit. Hec Albertus ma
gnus & dominus Henricus de Assia sup Genesim.

Secunda questiuncula est:

 Quid sit somn⁹ vniuersalis & ptialis. Ad quā
respondet: q somnus vniuersalis dicit qñ exte
riores sensus cū vi etiā itellectiua sopiant & gescunt.
Vel somnus vñs scdm Auicennam prima terij. ca. de
subeth. est redditus spūs aialis ab instrumentis sensus
um & motus ad principū suum. s. cerebrū: cum quo
seu redditu priuant iporum instā ab exitu opatiōis in
ipsis. s. instis: nisi ab illis instis que necessaria sunt ad
hoc vt vita pmaneat: & illa sunt sicut instrumenta spirit⁹
sicut pulmo: cor: arterie & diastamma. Partialis autem

Laput Octauum

somnus est triplex: aut cū exteriores & interiores sensus
sopiuñt vi intellectuā vigilāte: vel cū ligant exteriorēs
sensus: solutis a sōno sensib⁹ interiorib⁹: vt pz i hijs q dor
miēdo ābulāt i nocte vlt cū interiores sensus ligant solutis
exteriorib⁹. Primū aut horz scdm quosdā possibile ē: qd
pbāt sic. nā sicut interior sensus vigilare pōt: ligato p som
nū exteriori: vt patebit infra. Ita nichil phibere videt q
intellect⁹ habitibus & sensatiōib⁹ sufficiēter habituat⁹
sepe vigilet. i. cognoscitiue actue respectu intelligibi
lium: & q vtreq⁹ vires sensitiue sopite sint. Qd si dicat
scdm phōs: q necesse sit ad actualē intelligibilitatē fan
tasmata speculari: igit intellectus nō actuat nisi cōse
cutiue ad actuationē fantasie. Rndet q si illud dictū cōe
phōz hēat veritatē. Intelligit de cō i cursu hūane cogni
tionis & in prima acquisitiōe intellectualis noticie. Vel
est verū respectu illorū intelligibiliū respectu quorū
adhuc nō hēt sufficiēter intrinsecos in se habitus & spēs
scdm quas in actu exire possit sine āminiculo virium
sensitiuarū. Secus aut est de intellectu sic habituat⁹ qui
vt seipsuz actuet: nō oportet ad fantasmata se cōuerat.
Istā intellectuāle vigiliā sensisse videt sensibus sōno li
gatis q dixit ego dormio & cor meū vigilat. & scdm hāc
opinionē sōnus vtrorūq⁹ sensuū nō pōt sopire intellectu
nisi mundū vel insufficiēter habituatū. Scdm aut. s. liga
mentū exteriorū sensuū: solutis a sōno interiorib⁹: etiā
manifeste apparet in qbusdā qui nocte dormiēdo sur
gūt: & ambulāt sine offendiculo: & faciūt aliq opa vi
gilantiū. s. loquunt: clamāt: iduūt se: ascendūt arbores:
excut domos ad cāpos: siluas: ifequunt iimicos: et qñq i
terficiūt: & reuertunt ad lectos suos: vt dicit Alber. in
cōmēto sup li. de sōno & vigilia. Pnt etiā & tertio ali
qui scdm exteriorē sensitiuā vigilare: & dormire scdm

interiorē: sicut audiui de vno taliū q̄ realiter sensit. Viz
gilant etiā q̄nq; tales scdm sensus & simul scdm vim in
tellectuā que fortassis etiā quodāmo actuari potest ad
actuationē exteriorū sensuū interiorib⁹ sensibus ab oī
actu suspensis. Vnde si de⁹ in hoīe vigilāte suspēderet
ad tps oēm actionē interiorū sensuū sine ipedimēto in
fluentie virtutis & spirituum ad sensus exteriores: qd
phiberet hominē & sensitue videre & intellectue vi
la rationari: & ita sufficiēter se in ambulnado vel ascē
dendo dirigere & custodire. Hec Henri. de As. vbi sup̄.

Tertia questiūcula est: Un

T de causatus est somnus Ade a principio: cum
nichil de p̄dictis causantib⁹ somnū nec fumalis
evaporatio cibi potuerit ad caput ei⁹ vel corascēdere: nec
in paradiso comederit de fructib⁹ ante formationē Eue
& qd vidit Adam in sopore illo. Ad quā sic r̄ndet: q̄ sō
n⁹ ille Ade siue rapt⁹ siue extasis nec ab angelo fuit nec
a celo nec a cibali fumo aut fatigatiōe que nō erat in
statu inocētie. S; fuit imissus a deo tanq; cōueniēs dispo
sitio ad recipiēdas diuinas reuelatiōes: q̄a vt dicit Aug⁹.
Nisi ab hac vita quisq; quodāmodo moriat siue auersus
& alienat⁹ a corporeis sensib⁹ fuerit nō subuehit in visi
onē dei & celestius. In quo raptu siue extasi pius & lar
gissim⁹ deus primo hoī principio toti⁹ posteri tatis ostē
dit magna & mirabilia. Ipse enī Adā in ipsa extasi siue
excessu mentis posuit⁹: & in illud qd statū nature excede
bateleuatus: vt dicit glo. ad Ephe. v. Primo p̄pheta effe
ctus est. Nam excitat⁹ ex sopore & mulierē formatā ex
ipso aspiciens diuina reuelatiōe illustrat⁹: ydiomate he
braico dixit. Nunc hoc os ex ossibus meis & caro de car
ne mea: p̄pter hoc relinqt homo zc. Ingressus etiā est in

Caput Octauum

sanctuariū dei & intellexit nouissima ab initio & primo vt dicit glo. reuelatū est ei q̄ ex eo nasciturus esset hō qui vere de⁹ esset: cui⁹ morte hoīm genus redimeret: & de cuius latere in cruce morietis fidelis ecclīa formaret. Intellexit etiā q̄ mūdus esset p̄dendus peccato q̄uis nō suo. Tunc forte intellexit mysteriū trinitatis: creationē mūdi ex nichilo: destructionē eiusdē. accepit in illa exta si reuelationē casus angelorū. Intellexit sacrificia q̄ erāt futura in remediū originālis peccati: q̄uis illud futurū ei esse non reuelaret. Intellexit excellentissimam illā futuram vitā in q̄ post in eternū viuēdo sine nutrimento habituri essent hoīes in clara dei visione: si in hac vita mē data dei custodirēt. Instruct⁹ fuit in naturalib⁹. & moralib⁹ sciētīs. Tunc etiā accepit excellentē cognitionem theologicā sup̄naturalē vt primis reb⁹ noīa iponeret: & rerū pprietates cognosceret. Vnde cōstitut⁹ ē prim⁹ ph⁹s prim⁹ theologus in vtraq; sciētia p̄fectus scdm mensurā initij sui status. Vnde Vgo libro sexto de sacramētis loquens de phīa & theologia primī hoīs dicit. Rerum visibilitū oīm q̄ cū hoīe & p̄pter hominē facte erant p̄fectā cognitionē primū hominē simplici diuine inspiratiōis illustratiōe accepisse nulli dubiū esse debet. Nam de⁹ rationabiliter ei tribuit scām eorū q̄ p̄pter ipsū fecit: et q̄rum gubernationē: dispositionē & p̄uidentiā ipī hominē reliq̄t. Si autē p̄ vitā tpali cōseruanda & disponenda in reb⁹ transitorijs tam scientiā magnā accepit: multa magis p̄ vitā eterna adipiscēda excellentiorē & habūdantiorē de celestib⁹ & sup̄naturalib⁹ cognitionē habere debuit. Sic in extasi & excessu mentis Paulus positus vidit archana dei que nō licet hominē loqui. Sic etiā quedam mulier ordinis nostri predicatorū virgo mirabilis humilitatis & deuotiōis in yrōe veteri tempore nostro

extasim patiebatur: quotiens aliquis ei verba deuota & feruentia loqueretur: cūq; poneretur in lecto dum rapi incipiebat: eleuatis paulatim manibus & pedib⁹ ad modum pedū crucifixi dispositis sic efficiebat immobilis vt nulla violentia manus vel brachia flectit: vel ipsi pedes possent aliqua tenus disiungi. De mirabilibus autē & archanis que in ipso raptu percipiebat aliquando: paucis & cum difficultate aliqua reuelauit. Hec Henricus & Iohannes de sancto Geminiano.

Tercia questio hui⁹ octauī capitis est de somnijs siue apparitionibus fantastis somniorum Circa quam sex questionē soluentur.

Prima questiūcula est: Quid

sit somniū & etiā vnde causant somnia siue apparitiones fantastice somniorum. Ad quam sic respondetur qd somniū scdm philosophum libro. ij. de somno & vigilia est fantasma factum a motu simulacrorum a similitudine sensibili in dormiente secundum qd dormit: huiusmodi autem somnium seu fantasma ortum habere potest ex pluribus & sic possunt somnia plures causas habere. Nam somniorū duplex est causa in generali. s. interior & exterior. Prima interior etiā est duplex. Nam prima est mentalis sine spiritalis. s. cogitatio vel affectio in quantum illa occurrunt fantasie hominis in dormiendo. circa que eius cogitatio & affectio fuit immorata in vigilando. Secunda causa somniorum interior est corporalis dispositio. Nam ex dispositione interiori corporis formatur aliquis motus in fantasia cōueniēs tali dispositiōi sicut homini in quo frigidi humores habundant occurrit qd sit in aqua vel niue. Et propter hoc

Caput Octauum

medici dicunt esse intendendū somnijs ad cognoscendū
interiores dispositiones corporis. Secunda causa
somniaſcorū est exterior: & hec est duplex. Prima est spūa
lis que qñq; est a deo qui ministerio angelorū aliqua ho
minib⁹ reuelat in somnijs vt dictum est supra. Quādo
q; aut operatione demonū apparent dormiētib⁹ alique
fantasie ex qbus qñq; aliqua futura reuelant hijs q cū
eis habent pacta illicita vt dicit infra in tertia decade. Se
cunda causa exterior est corpalis, s. imutatio imaginā
tionis vel fantasie in quantū imaginatio vel fantasie
dormientis imutatur: vel ab aere cōtinente, vel vt astronō
mi dicunt ex īpressione celestis corporis vt sic dormien
ti alique fantasie appareant cōformes dispositioni cele
stium. Pro quo intelligendo notandū q astronomi di
cūt q celū siue corpora celestia per se operant ad somnia.
Nam multotiens dicūt hoīm somnia esse cōformia stel
larum habitudinibus & cōsitationib⁹ in tantū q scita
dispositiōe celi hora somnijs astrologus dicere potest de
quo facto somniū fuit. Et dicūt q sicut cū colera in ho
mine habūdat somniat homo de rebus calidis & rubeis
& cū flegma habundat de rebus frigidis & aquosis: ves
luti effectus naturales causati a causa naturali. Similit
celum potest influere cognitionē effectū quos virtua
liter cōtinet: & per consequens īprimere per se dormiē
tibus ad somniandū. Quibus respondet q licet celum
aliquid operari possit ad somnia: hoc tñ nō est per se, s. p
impressionē noue speciei vel cognitionis interioris sen
sualis vel intellectualis. Sed est solū per accidēs ad ali
quam transmutationē corporis scdm sensibiles qualita
tes. Nam influētia calefactiua nō pōt īprimere pri⁹ spe
ciem coloris sensui interiori q̄ causet realem calorē qui
obiectiue moueat sensum tactus. Et cū dicit secundum

astronomos quod quicquid inuēta sunt sōnia hoīm cōfor-
 mia habitudinib⁹ & imaginib⁹ stellarū: vt pote Piseis:
 Cancrī zc. Dicit⁹ q̄ hoc raro vel nunq̄ exptuz est: vel est
 a casu: vlt⁹ q̄a aliq̄s exercitatus in huiusmodi post somniū
 (nō aut̄ ante) iueniet aliquā concordantiā in celo cū re
 vel reb⁹ de q̄bus somniauit. Sed, b. Aug⁹ sup̄ Gen. ad
 litterā dicit. Hoc quidē occulta malignorū spiritū de
 ceptione fieri potuit: qui hoībus intētis talib⁹ vanitatis
 bus: sic in eorū dānationē & erroris prenoſticationē:
 astrorū p̄pagatiōe illudere cōsueuerūt. Et negat⁹ q̄ ille hu-
 mor qui dicit⁹ melācolia vel colera p̄ducit in hoīe som-
 niantē vlt⁹ frenetico species calidas vel humidas: vlt⁹ capra-
 rum vel serpentū vlt⁹ species cuiuscūq̄ rei differentes sp̄e
 ab illis humoribus: que talib⁹ apparere cōsueuerunt.
 Et ratio negationis est: q̄a causa naturalis nō pōt per
 se speciē effectus sui realis prius p̄ducere in sensu vlt⁹ in
 intellectu: q̄ illū effectus p̄ducit in esse reali. Qd̄ si dica-
 tur: vnde causant⁹ huiusmodi fantastice apparitiones i
 somnijs. Dicitur q̄ contigūt ex irregularitate mor⁹: spi-
 rituum & fumorum & partiū interiorū organorum in
 quibus fit sensatio & fantasmatū reseruatō: que quidē
 fantasmata talibus motib⁹ respectu inuicē confundunt⁹
 & monstruose coniungunt⁹. Et ita contingunt tales ap-
 parentie somniorū. Hec ex Alberto & Henrico.

Secunda questiuncula est:

Si spūs boni & mali possint appere & imitte-
 re somnia viuis. Ad quā respondet affirmatiue
 & p̄rio de spiritib⁹ bonis dicamus. Ingerunt enī quicquid
 somnia clara viuis benignitate spiritū bonorū de q̄bus
 dam: ad bonū ip̄orum vlt⁹ aliorū ptinētib⁹: & sic Alberto
 magno fuit imissū somniū clarū de casu pueri de molē-
 dino in ripā i nocte: vt sic q̄a ep̄s erat: maiori pietate &

Caput Octauum

cōpassiōe moueret erga matrē pueri: que sibi de mane de
submersiōe pueri filij sui cōquerēda erat. Sic etiā Galie
no fuit inuissum somniuz de cura cuiusdā infirmī patiens
egritudinē splenis: qui vt ipse narrat cū diu de cura illi
us sollicitus fuisset: & remedia diligēter quesiuisset: sō
niauit quadā nocte q̄ sanguinē traheret de vena q̄ est
inter auricularem & anularē digitos: quod fecit & sana
tus est: q̄ si ita diuina bonitas p̄ bonos spūs dirigit hoies
facientes qd̄ in se est ad ea que sunt in salutē corporuz:
lōge vtiq̄ forti⁹ diriget p̄ bonos spūs hoies debite sollici
tos, p̄ bonis moralib⁹ & spiritualib⁹ sibi vel alijs agrendis
& maxime illos qui presunt: sicut rex Salomon specia
liter directus fuit per somniuz de bono regimine popu
li sibi cōmissi. vt habetur. iij. Reg. ij. p̄ hoc facit q̄ Cays
phas cū esset pontifex anni illius p̄phetauit dicens. Ex
pedit vobis vt vnus moriatur pro populo ne tota gens
pereat. Sic sepe regibus etiā infidelibus per somnia mul
ta ostensa sunt vt regi Pharaoni futura fames. Gen. xli.
& regi Nabuchodonosor futura regnorū dispositio de
qua sollicitus erat Daniel. ij. Et merito angeli dirigunt
& inclinant reges & principes per somnia ad salutē eo
rum quorum curam habent. Nam aliqui angeli vt dic
cetur infra in secunda decade tanq̄ gubernatores presūt
p̄ intj⁹ & regionibus: & per consequens regib⁹ & pri
cipibus regionū in eos influendo hoc vel illud putnoz
uerunt expedire saluti cōmissorum. Ex quibus appa
ret q̄ inter ceteros illorum qui p̄sunt somnia magis noz
tanda sunt tanq̄ prefagiū de futuris habētia. Et ideo di
xit quidā de phis q̄ regio somnio credendum est. Noue
rat enī q̄ salus populorū consistit in capitibus eoruz. i.
in hīs qui p̄sunt. Secundo ingeruntur qnq̄ somnia vi
uis a spiritibus malis: vel ad deceptionē vt quis credat

ppheta dei: qui est ppheta diaboli: vel ad confirmationē
 alicuius erroris vel supstitionis. vel ad alicui⁹ vicij īpul
 sionē & excitationes. s. supbie vel luxurie. qñq; vt p has
 visiones claras & somnia se tanq; pphetas aut deo fa
 miliares extollant: de facili enī reuelationes extollunt.
 Sensit hoc apłs qñ dixit. Datus est michi stimulus carnis
 angelus sathane ne magnitudo reuelationuz me extols
 lat. Sic Socrati fuit imissus somniū a quodam demone
 sibi familiari vt posset interpretari somniū Platonis ad
 huc pueri: qđ habuit de cygno quē Atheniēses imolant
 dee veneri quā colūt. Socrates enī pcedēte nocte prius
 qđ Plato ad eum eruditionis gratia a patre fuisset addu
 ctus vidit somniū a spiritu familiari imissum: cygnū. s.
 qui apud Athenienses veneri dicatur: dulcissime canen
 tem & a terris vsq; ad celos cantando subuolantē: quod
 postea Platone adducto ad se: hic ille est inquit cygnus
 quē ego preterita nocte tam suauissime canentē somno
 videram. Sic etiā qbusdam phīs ab assistentib⁹ sibi demo
 nibus fuerūt imilia somnia de aliqbus effectibus: vt ex
 eis postea concluderent discursiue esse aliquos spiritus
 se abiliores & subtiliores & sic inducerētur ad supsti
 tionē vel errorē vel etiā qñq; ad veritatem: vt patet de
 platonis & Tullio veritati catholice in quibusdam ad
 herentibus. Hec ex Henrico de Assia.

Tertia questiuncula est: Si
 spūs vel aīe mortuorū possint in sōnis monere
 ad bonū: vł abducere a malo viuos: et si sint ser
 uāde & exequēde mortuorū monitiōes. Ad quā rñdē
 affirmatiue. Naz qñq; a spiritib⁹ mortuorū et ab aīab⁹ ī
 purgatorio existentib⁹ imittunt sōnia viuis: rogātes p eis
 orari vt p. liij. dia. Qñq; et pmittit eis: viuis sōnia igerere

Caput Octauum

admonitoria vel etiā puocatoria ad bonū vel a peccatis
qbusdā reuocatoria. De aiabus vero damnatis nō puto
somnia imittere viuīs sinanē: q̄uis nichil phibeat viuos
etiā de mortuis dānatis somniare: q̄nq̄ arte demonū ad
finē vt credant saluare aut vt preces & elemosyne viuorū
p̄ illis frustra fiāt. Qualitercūq̄ tñ sit somnia de mor
tuis nō sunt obseruanda a viuīs tanq̄ semp ipsi p̄ talib⁹
moueant vt mortuis subueniatur elemosynis & p̄ciis.

Quarta questiūcula est: **S**omnia amētiū & stultorū habeāt p̄sagiū alicui⁹
veri. Ad quāz Albert⁹ volēs p̄bare q̄ sōniorū
imissio nō sit a spiritib⁹: s̄ ex causis naturalib⁹ respon
det affirmatiue dicēs: q̄ multis amentib⁹ & fatuis pluri
mū sōnia p̄sagiū habētia accidere solent. Sed hoc negat
dñs Henric⁹ dicens: q̄ nesciat vbi Albertus hoc legerit
aut q̄ experientia didicerit. ipse enī nunq̄ vidit fatuū p̄
phetasse: aut sōniūz notabile futurorū designatiūz ha
buisse: imo cū fantasti cū fatuorū sit tumultu cogitatio
nū & passionūz maxie distractū iquietū & cōfusus: iō
est maxie idispositū ad receptiōz reuelationūz et sōniorū.

Quinta questiūcula ē: **Q**uā
res p̄s boni nō dare erudiūt hoies p̄ sōnia. s̄
enigmatice & pabolice: cū finis imissionib⁹ sō
niorū sit significatio aliq̄rum q̄ sciri vel p̄sciri expedit
hoib⁹. Ad quā Symonides phūs volens respondere dixit
hoc accidere p̄ eo q̄ de⁹ inuidet mortalib⁹ de scia futu
rorūz. & iō nō clare s̄ sub obscuris figuratū inuolutio
nib⁹ imittit hoib⁹ somnia de futuris. Sed q̄a hic maxie
me errauit. Ideo dicēdūz est q̄ ex multis causis contingit
hoibus imitti sōnia enigmatica & n̄ clara. P̄rio vt hoies
sōnijs obscuris territi ad dñm p̄ interpretatione recurāt.

Prime Decadis CXL

aut saltem vt malū iminens velit auertere petant: aut vt aliquis seruus dei ad salutē multorū exaltet & deus glificetur: qualiter fuit ad literā de Ioseph & Daniele. Secundo obscuritas p̄monitionū p̄ somnīa facit ad exercitiū prudentie: q̄a scito q̄ a deo & creaturis spiritib⁹ bonis & malis solēt hoīes varijs modis moueri: affectionibus: habēt homines occasione circūspecti⁹ agēdi & cauti⁹ puidēdi vt forte iminentia mala excludāt vt leui⁹ tollerēt: vt ventura bona habūdanti⁹ suspiciant. Tercio in cā pōt esse cōditio stat⁹ p̄ntis vite que mltiplici obscuritate & pplexitate anxari meruit qñ hō prim⁹ a deo suo p culpā cecidit. Vnde, b. Greg⁹. v. moral. dicit. Proiecti a paradisi gaudijs cecitatis pena multati vix susurrij venas apphēdim⁹: & mira dei opa raptim ten uiter q̄ pensam⁹ zc. Quarto, pueire pōt ex merito v̄l demerito: vel ex idispositiōe aut dispositiōe recipiētis ppter que deus aliquos nullis imissioib⁹ somniorū p̄admonet aliq̄s ambigue inopinatis passiōib⁹ tristitie v̄l leticie & aliq̄s sōnijs v̄l reuelatiōib⁹ claris. hec Henri. vbi sup̄.

Extra questiūcula est: Qua
re influxus spiritūū in hoīes pot⁹ vel cōius respicit somniū q̄ vigiliā. Ad quā sic r̄ndetur: q̄ tres dīne actuationū interioris cognoscitiue requirūt quietē & tranquillitatē mētis. i. aīe: videlz reuelatio: cōtemplatio & veritatis inuestigatio. Cum ergo sōnus sit quedā quies viriū aīalium: ideo aīa dormiente est instatū aptiori ad reuelatiōes. Vnde q̄a reuelatio p̄ somniū v̄l alias imissa homini a deo vel angelo est quedā interna allocutio: frustra fieret qñ aīa esset ita distracta vel alijs occupata v̄l intenta q̄ nō intenderet spiritui se alloquēti: vel locutionē sibi memoriter nō imprimeret. Sicut

Caput Octauum

hoc manifestū est in exteriori: nullus enī sapiens volens aliquid alicui dicere alloqui ī ipsius qñ vel vbi ppter interiōrē distrāctionē, vñ exteriorē turbationē nō pōt pfectē audire vel si audiat nō recipit cordi qđ dicit. Et ergo dixit sapiēs: qđ nō est effundēdus sermo vbi nō est audit⁹. Et ibidē. Frustra fit locutio vbi nō est attentio: aut vbi ei⁹ qđ dicit intellectio. Spūs ergo boni cū sint sapientissimi nolentes hoīes alloqui frustra locutiōe interiōri nec exteriori rationabiliter obseruāt tunc locū: statū: & dispositionē ei⁹ cui loquendū est vt allocutiones sue effectum habeant: iuxta illud qđ dicit ysai. lv. Verbū meum qđ egrediet de ore meo nō reuertet ad me vacuū. Ex qbus sequitur qđ reuelatio a deo vñ angelis per sōnia fit p tempore quo adhuc ligatus est sensus cōmunis qā p illo tempore aīa est in oīmoda quiete nullum actū habens: & p cōsequens vidēt esse in dispositione aptissima ad receptionē diuine illuminatiōis. Hec Henric⁹ vbi supra.

Quartā questio hui⁹ octaui capitis est vnica. s. quot & qui sunt qui bene sōniant & sōniādo diuināt. Ad quā sic respondet: qđ tria genera hominū bene somniāt & diuinant. s. vesani: amici: & melācolici. Primo enī vesani bene puidēt & diuinant de sōnijs. Cui⁹ ratio est: qā tales nō sunt intenti circa ppios mot⁹: & ideo apphēdunt & discernūt mor⁹ passionis extranee q tangit eos. Viri autē prudentissimi & optimi nō sūt intēti nisi circa sapiētias & virtutes & alia honesta ppter q nō percipiūt somnia. Secundo dico qđ amici bene & recte somniāt sicut res eueniūt de suis notis & amicis. Cui⁹ ratio est: qā amicorū ad inuicē est maior sollicitudo: & ideo suorū simulachrorū est maior cognitio. Vnde notū

& amici p̄cipue qñ sunt sepi p̄cul ab inuicē maxime
 p̄ inuicē sunt solliciti: de se m̄tra sperantes & de se multa
 timentes. **Maxime** enī cognoscunt se inuicē: & sentiunt
 mor⁹ ad inuicē sibi factos p̄ passiōes spei: & amoris: & ti
 moris. Et hoc modo se habent somnia notorū & amico
 rum. Nam mor⁹ somniorū amicorū sunt magis p̄fun
 dati & vehemētes q̄ extraneorū. Qd̄ vno exemplo etiā
 patere pōt q̄ narrat **Tullius** in. ij. li. de natura deorū: di
 cit enī ibidē: q̄ duo familiares socij & amici archades .i.
 greci iter simul facientes ad aliquā ciuitatē puenerūt: q̄
 rum vn⁹ ad domū sui amici perrexit. Alter vero ad ho
 spitiū diuertit. Is q̄ in domo amici sui erat vidit in som
 nijs sociū suū orantē vt sibi subueniret: eo q̄ nisi iuu
 ret ipsū esset ab hospite iugulandus. Ille vero hoc viso
 excitat⁹ de lecto surrexit: & hospitū in q̄ hec agebant
 petere conat⁹ est. Sed ad se rediens: & tanq̄ vanū somni
 um p̄uipendens: ad lectū rediēs obdormiuit: tunc ei⁹ so
 cius sc̄do per somniū apparuit & instanti⁹ quā pri⁹ ro
 gare videbat vt ei auxiliaret. Sz iste neq̄ de somnio tūc cu
 rans iterū obdormiuit. Cui tertio in somnio soci⁹ cum
 magna querela apparuit se dicens iā iugulatus esse obse
 crans: qm̄ vite sue auxiliū ferre neglexisset vt saltē vltio
 nem nō negaret: dicens corpus suū trucidatū ferri extra
 portā supra currū: coopertū stercore sepeliendū vt ei⁹ sce
 los vel facinus occultaret. Tunc cōstantib⁹ p̄cib⁹ familia
 ris & amicus cōpulsus p̄tinus cum iudice ad illam portā
 summo mane cucurrit: & currū quē in quiete ei demō
 strauit: cōprehendit: hospitemq̄ ad capitale suppliciū
 perduxit. Hoc narrat maximus valerius li. secundo de
 somnijs. Tertio melancolici meli⁹ alijs somnia p̄nun
 ciant et coniectant: Cuius ratio est: q̄a in illis est vehes
 mens imaginationū impressio: tum q̄a minus p̄prijs in

Capitulum Octauum

teadunt & minus proprijs curā impendūt: tū q̄a raro vn
q̄ pfunde dormiūt: & iō melius cōiectant: diuināt: &
pudent somnia. Illi autē q̄ optime & artificiose determi
nant & interpretant somnia sunt illi qui mouent subti
liter inspicere similitudines rerū. verbi gr̄a: Sicut enim se
habet in aqua mota: sic multotiēs se habuit in somnijs.
Sicut ergo intuentes in aqua mota simulachra distorta
& confusa prōpti sunt reddere figurata vel signata ipso
rum subtiliter: q̄a sciūt inspicere similitudines simu
lachrorū vel idolorum ad ea quorū sunt simulachra: di
cetes q̄ hec est figura hominis: hec equi: & similia. Sic
etiam in somnijs intuentes simulachra distorta prōpti
sunt determinare ipsorū figurata vel signantia illi qui
mouentur subtiliter inspicere similitudines eorū ad ea
quorum sunt simulachra. Hec beatus Tho. in fine tertij
libri de sōno & vigilia: & Albertus in cōmento ibidē.

Quinta questio octauī ca
pituli est simplex, s. Si dare fidē somnijs sit
licitū. Ad quā videt̄ respōdendū negative
propterea q̄a scribit̄ Eccl. xxxiiij. Multos er
rare fecerūt somnia & exciderūt sperātes in illis: & me
trix dicit̄. Somnia ne cures: nam fallūt somnia plures:
& Cato dicit. Somnia ne cures: nā mēs hūana q̄d optat
dū vigilat: sperans p̄ somnū cernit idipsum. Sed in cōtra
riū est: q̄a angelus dñi apparuit in sōnis Ioseph: q̄ sōnio
credidit. Mat. primo. Rñō dicendū q̄ vt dicit, Macrobi
us sup̄ somnū Scipionis (eo q̄ in somnis Paulus Scipio
maior Scipioni filio apparuit.) Omnīū que sibi videre
dormientes vident̄: quinq; sunt principales diuersitates
& noīa. aut est enī quod latini somniū vocāt: aut q̄d vi
sio recte appellat̄: aut q̄d oraculū nūcupatur: aut q̄d in

somniū dicitur: aut est fantasma: qđ Cicero quotiēs opus hoc noīe fuit visus vocauit. Vltima ex hīs duo dicit Cicero cū videntē cura interpretatiōis in digna sunt eo qđ nihil diuinatiōis importet. Fuit enī hec duo primis tribus horis noctis: que vocat prima noctis vigilia. Luce. xij. et que dicit etiā in tempestū. iij. Reg. iij. & cōsurgens intē peste noctis silentio de meretricib⁹. In qbus horis somnus est valde obscurus & p̄fundus ppter fumū obscurū & spissū resolutū a loco digestiōis opilantē & obscurā tem organa sensuū: iō tūc fantasmata & motus fact⁹ a sensib⁹ apparere vere nō pnt. Et iō credere & fidē dare sōnīs & apparitionibus siue reuelatiōib⁹ factis: tribus primis horis illis vanū est & stultū: & sic intelligunt dīcta in fronte questiuncule adducta. Somniū aut est cū dormiēdo aliqd reuelat nobis p̄ ipressiōē formaz imaginabiliū: & id qđ reuelat regit figuris et velat imagini bus: vt cū Iacob dormiēs scalā vidit. Gen. xxviii. Visio ē cū in vigilia reuelat aliqd p̄ ipressiōē formaz imaginabiliū: & eo ordine eueniūt quo apparuerūt: sicut visio ysaiē/qui dicit. Vidi dñm sedentē sup solius excelsū zc. ysaiē. vi. & visio danielis de ebdomadib⁹ que eo ordine euenit sicut vidit. Oraculū est cū in sōnīs: parēs vlt alia bona grauisq; p̄sona deus: xps: angelus: virgo maria: vlt aliqs sanct⁹: aliqd aperte venturū aut nō: vitandū vlt faciendū denunciat: & isti tales apparētes si loquent sic eueniet vt dicūt vel vt ostēdūt: & sic credere nō est p̄ctm maxie si ipse cui apparitiones sūt sit bonus. Ex qbus p̄ q secundum Macrobiū: somniū Ioseph. de quo dicit Matheus: oraculū fuit & in aurora stomacho digesto & Ioseph somniorū doctor credit angelo & accepit Mariā sibi vxorē pregnantē. Illud autē qđ Pharaoni vlt Nabuchodonosor factū fuit somniū fuit & nō oraculū:

Caput Octauum

nā Ioseph Pharaōi: & Daniel Nabuchodonosor interp
tati sūt. Ergo i sōnia credere et fāta smata pserutari vanū
est q̄ fiūt trib⁹ primis horis noctis. Sōnijs vero visioib⁹
et oraculis credēdum ē: maxie si frequent⁹ appareāt: et si
bon⁹ sit cui apparēt. & ab aliq̄ sciō viro inteprent. Vbi tñ
cui sōnia visioes aut oracula fiūt: nō esset vt Paulus q̄ di
cebat Scio cui credidi & cert⁹ sum: aut sicut mater Au
gustini de q̄ dicit li. cōfessionū. q̄ ipsa sciebat distingua
re inter deum reuelantē & aiām somniantē. tunc enī in
terp̄tetis cui visio aut somniū vloraculum fieret nō ege
ret. Hec dñs Ioha. de bliblia bononienlis in quolibetis.

Exta questio octauī ca

pitis ē simplex. s. si vaticinari futura p sō
nia sit p̄tīm. Ad quā sic rñdet: q̄ p̄dicere fu
tura p somnia pōt cōtingere q̄tuor modis
Primo ex naturale rōne: & sic possunt cognosci oīa fu
tura q̄ effectus suos habent in causis suis: & p̄dicere tas
lia licz: nec est diuinatio vt p̄ sup̄ diuinatio p̄rio ca. Se
cundo cōtingit futura p̄dicere ex corporali cōplexione
vlorpositiōe vt medici faciūt: & hoc licz nec est diuina
re. Tertio cōtingit ex dei reuelatiōe: sicut fecerūt Ioseph
& Daniel. Gen. xl. & Dan. ij. q̄ p reuelationē diuinā vi
derūt p̄sagia futurorū: & iō reuelationē a deo sibi factā
exponebant et alijs enarrabāt. Vnde dixit Ioseph duob⁹
eunuchis q̄ habuerūt somnia et interp̄tatiōes ignorabāt
Nungd nō dei est interp̄tatio: referre q̄d videritis. Gen.
xl. et Dan. ij. dicit q̄ ei p visionē mysteriū reuelat⁹ est a
deo. Vnde subdit. Est de⁹ in celo reuelās mysteria: i nul
lis tñ somnijs quāt⁹ est ex se fides & spes p certo ponē
da est: nisi alicui cōstaret aliqd p certo p somnia vel in
somnia a dño reuelatū fuisse. Vnde nec Ioseph nec Dani

ei obseruabant somnia: spem in illis ponentes. Sed q̄ per somnia fuit eis a deo reuelata: exposuerūt vt pz. Quarto cōtingit futura p̄dicere ī somnijs ex demonū illusione & reuelatione cum qbus pacta habēt: vlt̄ expressa: q̄a ad hoc inuocant: vel tacita: q̄a huiusmodi diuīnatio se extendit ad id ad quod se non pōt extendere: et talis est illicita et superstitiosa. Vnde p̄atur Leui. xix. Non obseruabitis somnia. et Deutero. xviij. Non inueniatur in te qui obseruet somnia: et hoc vlt̄ pactum habens cū demone: vel spem ponens in somnijs. Hec beat⁹ Tho. secunda secunde. q. xcvi. arti. viij.

Septima questio et vlti⁹
ma huius Octauī capitis: duas habet questiuunculas vt patebit infra.

Prima questiuuncula ē: **Qua-**
re pueri & amētes quādoq̄ futura p̄dicunt. Ad quā sic respondetur q̄ pueri et amētes cū habent liberū arbitriū ligatum: nō pprie voluntarie: sed naturaliter agūt. Natura autē regit̄ siderib⁹ que imutant quodāmodo fantasias eorum et sic diuīnant: vt dictum est sup̄ in declaratiōe opinionis phōz et clari⁹ declarabitur ex sequenti responsione ad septimā petitionem.

Secunda questiuuncula est:
Quare aīalia bruta aliqbus motibus futuros effect⁹ ostēdunt. Ad quā sic respōdet: q̄ aīalia bruta non habent aliqd supra fantasiam quod ordinet fantasmatā: sicut habet homines rationē. Et ideo fantasma brutorū aīalium totaliter sequit̄ impressionē celestē & iō ex motibus huiusmodi aīalium magis possūt quedam futura: vt pluuia. et huiusmodi: quam ex motibus

Caput Octanum

hominū qui mouent p consiliū rōnis. Vnde phūs dicit libro .i. de somno & vigilia. q̄ quidā imprudētissimi sunt maxime puidentes. Nam intellectiua eorū nō est curis affecta: sed tanq̄ deserta & vacua ab oībus: & mota scdm mouens ducit. Hec Tho. i. pte. q. vbi sup̄. Vnde phūs dicit in libro Methauroroz: q̄ cantus ranarū: acutus morsus pulicum: vel muscarū significat pluuiam. Prima pars pbat̄: q̄a tempus humectatus est cōueniēs ranis existentib⁹ in aquis: ideo naturali inclinatioe cantante eleuatiua ex qua generatur pluuiā: plus solito querūt restauratiuū. Et gallus cantans tempore nō solito & alini confricantes aures significant pluuiā futurā. Prima pars pbat̄: q̄a tunc multitudine vaporū extinguendum pristinā siccitatē instigat. Scda pars pbat̄: quoniam ex multitudine vaporū generatur in eis pruritus. Item eleuatio capituū bouū & vacarū in campis & pascuīs: seu impetus reuersionis ad villā significat pluuiā & tempestatē futuram: patet q̄a cum operationes istorum sint ab intelligētia infallibili: ideo naturaliter inclināt cognoscere nocumētū futurum. Nimia etiā auisitas pecudum comedentiū in campis est signū future pluuię: patet q̄a natura nō deficiēs in necessarijs dedit istis animalib⁹ nō habentib⁹ rationē: quandam inclinationē naturalē qua extimant nocumētū futurū de pxiimo fieri: quod est phibitiuū nutrimenti eorū. Ideo hoc quasi scientes plus solito auide querunt cibū. De auib⁹ etiā in terra futurā pluuiā pnoſtificantibus Virgili⁹ primo georgicorum longo carmine sic cecinit. Cum medio celeres reuolant ex equore mergi. Clamorēq̄ ferunt ad litora: cūq̄ marine. In sicco ludunt fulice: notasq̄ paludes Deserit: atq̄ altam super volat ardea nubem.

Prime decadis EXLIII

& ifra Aut illū surgentē vallib⁹ imis. Aerie fugere gruēs
Aut bucula celū suspiciēs/patū? captauit narib⁹ auras
Aut arguta lacus circūvolitauit irūdo. Et veterē in limo
rane cecinere querelā. Sepi⁹ e tectis penetralibus extulit
oua Angustum formica terēs iter & bibit ingēs Arc⁹. Et
e pastu decedēs agmine magno. Coruorū increpuit dēs
sis exercitus alis. lam varias pelagi volucres & ifra. nūc
currere in vndas. Et studio incassū videas gestire lauā
di. tūc. f. sunt signa pluuię future: & signa tempestatis
venture: eodē libro decantās sup̄ dixit. Cōtinuo ventis
surgētib⁹ aut freta ponti Incipiūtragitata tumescere: &
horridus altis Montib⁹ audire fragor. Aut renosantia
longe litora misceri: & nemorum icrebrescere murmur
lam sibi tum curuis male tēperat vnda carinis. Et hec
sint pro octauo capite prime decadis satis.

Primū caput principa

le huius prime decadis est de immunitate
& nobilitate intellectus & volūtatis potē
tiarū aīe respectu corporū celestīū sub quo
septem principales quęstiones declarabuntur: quarū
quelibet infra suo ordine manifestabitur.

Prima quęstio principalis

huius noni capitis est de intellectu & volū
tate respectu corporū celestīū: sub q̄ quinq;
q̄stīuncule soluent: quarū q̄libet notabit ifra ordine suo.

Prima quęstiuuncula est: Si

volūtas & intellectus potētię aīe rationalis
subdant & necessitē a corporib⁹ celestib⁹. Ad
quā videt primo respondendū affirmatiue. Nam istru
mēta mo- ent & imutant in virtute principalis agētis

Caput Nonum

Sed corpora celestia sunt instrumēta substantiarū spiri-
tualium & angelorū: qui cū sint superiores aīabus & earū
potentijs: ergo in eis imprimunt & mouent eas. Ergo cor-
pora celestia velut instrumēta in aīabus & earū potētijs
poterunt. Minor probatur per Dionysium. viij. c. de diuinis
nōibz dicēz. Diuina sapientia cōiungit fines priorū
principijs secundorū: ppter hoc phīs. xij. metha. assigna-
uit numerū angelorū: scdm numerum motū celestium.

Preterea scdo arguitur sic: Illud qd p generationē sub-
iicitur corporibz celestibz imutatur & necessitatur ab illis
vt sit causa actū illius. Sed aīa subicitur p generationē
corporibz celestibus: ergo imutatur & necessitatur ab illis.
Minor probatur: Nam sol & homo generāt hominē. ij. phis-
icorū. & nō generāt materiā: quia materia est gene-
rabilis & incorruptibilis. primo phisicorum. ergo ge-
nerant formam que est anima rationalis. Item tertio
probatur qd corpora celestia imutent potentiam intel-
lectiuā: sic opatio intellectus hūani per se subicitur motui
celi: quia intellectus subicitur fantasie. Intelligentē enī oportet
fata smata speculari. iij. de aīa. Sed fantasia p se subici-
tur motui celi: sic & omnis cognitio sensitiua: a quibz
dependet omnis doctrina & omnis disciplina intel-
lectiua. primo posteriorū. ergo zc. Preterea quarto probatur
qd volūtas subiciatur astris: sic: Illud subicitur causaliter & di-
recte superioribus latioribus: qd variatur & alteratur de dispo-
sitione in dispositionē. Sed volūtas scdm qd phīs addu-
cit primo & ij. de aīa. de mēte Empedoclis & Democri-
ti variatur & alteratur scdm diuersas dispositiōes tps qd est
passio motus celi. iij. phisicorū: ergo volūtas subicitur cau-
saliter & directe corporibus celestibus. Patet etiā hoc ex p-
tētia. Nam multi hoīes scdm dispositionē tēporis sūt le-
ti & tristes benigni & iracundi. ergo zc. Sed contra est

quod dicit Damascenus: quod corpora celestia/humanorum actum
nequaquam sunt causa. Ratione dicendum quod corpora celestia di-
plicitur dicuntur agere in effectibus. scilicet per se & directe: et per acci-
dens & indirecte. Primo modo corpora celestia non agunt in animas
& potentias eius rationales: quia si per se & directe agerent in animas:
sequeretur quod anime produceretur per transmutationem: sicut alie
res naturales: ut dixerunt Democritus et Empedocles: non
ponentes differentiam inter sensum & intellectum. Qui
non videntes distinctionem inter actus & operationes intel-
lectus & sensus: & inter appetitum sensitivum & intel-
lectivum: dixerunt intellectum esse virtutem organicam & ma-
terialem: sequentem corporis transmutationem sicut sensus.
Et consequenter dixerunt quod cum transmutatio inferiorum
corporum sequatur transmutationem corporum superiorum:
anima etiam & intellectualis operatio sequeretur motum
corporum celestium: secundum illud Homeri. Talis est intelle-
ctus in diis & hominibus terrenis: qualis in die dedit pater
virores deorumque. id est sol vel Iupiter: quem dicebant summum
deum. Et ita intellectum sicut sensus crediderunt a corporis
bus supercelestibus generari. Et consequenter directe & per se a
corporibus celestibus agi et imprimi. Quam opinionem theologicè
probant ponentes quod lex hac ordo diuine providentie hoc vult
quod vnumquodque immediate a proxima sibi causa moueatur.
Proximum autem motivum voluntatis est bonum
ostensum per intellectum: eo quod obiectum appetitum est bonum
vel apparens bonum a quo mouetur: sicut visus a colore.
Vnde dicunt quod solius dei immediate actiue est mo-
vere voluntatem: & secundorum agentium solus persuasive:
non autem impressiue a corporibus celestibus: quia si
sic nunquam in nobis esset electio mala. Nam natura per se
& directe agendo semper ordinate agit & mouet. Eandem
etiam opinionem reprobant philosophi, iij. metha. & primo

Caput Nonum

& scdo de aia. Si autē loquamur de subiectione indirec-
ta & p accidens: sic dicimus q aia & potentia eius ap-
petitiua: & intellectuā rationales: subiciunt corpib⁹ ces-
lestibus & eorū ipressionib⁹. Inquantū. s. aliquo modo
intellectus & voluntas accipiunt ab interioribus & ex-
terioribus viribus que organis corporū alligant: & cor-
poribus celestibus subiciunt. Nam operatio intellectus
& consequēter voluntatis nec inchoari pōt nec cōpleri
sine cōcursu virtutū corporearū: que sunt imaginatiua
memoratiua: cogitatiua: sensitīua zc. Et inde ē q impe-
ditis harū virtutū organicarū opatiōibus, ppter aliquas
indispositionē corporis vel organorū talibus virtutibus
seruientiū: impedit operatio intellectus & consequēter
volūtatis: sicut patet in freneticis: letargicis & infirmis
zc. Sed tamen etiā circa hanc subiectionē diuersimode
se habent intellectus & volūtas. Nam intellectus de ne-
cessitate accipit ab inferiorib⁹ viribus apprehēsiuis. Vn-
de turbata vi imaginatiua vel cogitatiua vel memori-
ua: de necessitate turbat actio intellect⁹. Propterea dicit^r
q licz opatio intellectus nō efficiat a motu celi: exigit tñ
motus celi ad hoc q fiat opatiō intellectus. Nam opera-
tio intellectus nō pōt fieri nisi cōcurrat sensus. Et sens-
us nō pōt cōcurrere sine influentia motus celi. Virtute
autem motus celi remouent sepe cōtrarie dispositiones
impediētis opationē intellectus. Volūtas vero pxi-
mior causa ē intellectus: licet nō ex necessitate sequat indina-
tionē appetitus inferiorū. Inquantum in potestate volun-
tatis est sequi inclinationē cōcupiscibilis & irascibilis:
Vnde inferiores vires minus ptingunt ad voluntatem
q ad intellectū. Subicit tñ & ipsa occasionaliter & indi-
recte: supioribus lationibus: inquantū ex hīs aliqua oc-
casio nostris electiōibus prestat scdm qd habet ipressio

nes: Nam cū p corpora supercelestia disponit aer ad fri-
 gus intensus: eligim⁹ ad ignē calefieri: ac etiā virtute celo-
 rum insurgūt in nobis aliqui mor⁹ passi onū qbus effi-
 cimur colerici & proni ad iram. Et interdū a celo causa-
 tur in nobis aliqua distasio in corpe p quā eligim⁹ ac-
 cipere medicinā. Ad primū ergo argumētus dicendū:
 q spirituales substantie q celestia corpora mouēt: agunt
 quidē in corpalia mediātib⁹ celestibus opib⁹. Sed i intelle-
 ctu humano agūt imediate illuminādo: voluntatē autē
 immutare nō possunt: nisi p modū p̄sasiōis. hec Tho.
 q. cxv. ar. iij. p̄i. ptis. Ad secundū dicit⁹: q sol generat
 hominē: nō tñ aīam intellectiūā: sed aliā formā substan-
 tialemeductā de potentia materie q postea corrūpitur
 adueniēte de foris anima intellectiua. Ad tertiū dicen-
 dum q indirecte & p accidens dependet opatio intelles-
 ctus a fantasia & a sensib⁹ exteriorib⁹: nō tñ p se & dire-
 cte vt dictus est. Vel dicit⁹ negando qñq: q si operatio
 intellectus depēdet a fantasia hoc est virtute intellectus
 agentis & opatio intellectus que est doctrina vel disci-
 plina si dependet a sensu nō cōcurrīt vniuersaliter celū
 sed solum intellectus agēs. Ad quartū dicendū q talis
 alteratio est ratione corpis in quo directe influit motus
 celi & non ratione intellect⁹ vel voluntatis: qā nullus ta-
 lis motus causat in intellectu vl' volūtate: sed solus in
 corpe. Et negat cōsequēter q aliq a natiuitate habeāt ali-
 quē habitus moralē. Ad phm vero dicitur q intelligit alis
 quos in natiuitate naturaliter disponi et naturaliter ha-
 bilitari ad habīt⁹ morales: iustitie: tēperantie & huiusmo-
 di & hoc concedit. et hec quantū ad p̄cipalē questiōes.

Secunda questiuncula est:

Si ab astris vl' alijs causis accidentalib⁹ vnus sit

¶

Caput Bonum

altero acutioris ingenij vel tardioris. Ad quā respondetur nō puenit ex aliqua influētiā virtute impressa corpori humano ex astris tempore natiuitatis q̄ vn⁹ homo sit acutioris ingenij vel tardioris: Probat̄ q̄a virtus cognitiua rōnalis directe nō subicit̄ astris: vt nūc supra dictū est: & p̄ cōsequens per se nō possunt imprimere in itellectū: sed bene p̄ accidens. Albertus & Henricus.

Tertia questiuncula est: Si ab astris vel ab accidentibus alijs vnus inclinē ad vnā scientiā: & alter ad aliā. Ad quā respondetur similiter: q̄ nō puenit ex aliqua virtute celestis tempore natiuitatis etiā q̄ vn⁹ sit naturaliter aptior ad vnā scientiā: & alius ad aliam. Probat hoc similiter: quia corpora celestia naturaliter & directe nō possūt nos aptos facere ad scientias: s; bene p̄ accidens. Albert⁹ & Hen.

Quartā questiuncula ē: quot sunt cause accidentales ex q̄bus acuitas ingenij & inclinatio ad diuersas sciētias pueniūt. Ad quā respondet q̄ sunt quinque. Pri⁹ namq; hoc puenire pōt ex passionib⁹ ad quas ex cōplexione naturali hō est dispositus & inclinatus. Passionatus enī ad vitiū auaritiē magis inclinātur ad scientias lucratiuas: & feruentius in eis laborat quā alijs scientijs: & ita de passionis ad alia virtutis. Scđo cōtingere pōt: q̄a cōplexio v̄l constitutio hoīs vni⁹ est magis cōformis vel p̄portionata v̄l decūq; obiectis vel reb⁹ & earū habitudinib⁹ de q̄bus data scia cōsiderat q̄ alteri⁹ hoīs: & sic delectabili⁹ est sibi illa scia v̄l ars. Tertio pōt accidere ex hoc q̄ qñq; i vno hoīe excellit virtus imaginatiua: in alio virt⁹ discursiua in alio iudicatiua: in alio memoratiua: & ita scđm hoc

Prime decadis CXLVII

vnus homo ad vnā sciām est habilior q̄ ad aliā. Quarto pōt hoc contingere ex dispositione radicis inferioris. Nā videmus filios pictorū: vt plurimum aptiores esse ad pingendū ex dispositiōe contracta ex parētib⁹. Quinto cōtingere pōt ex frequēti meditatiōe v̄ obiectiōe talium. Nam q̄ a iuuetute pingere vidit: v̄ videre picturas placuit: magis indinat ad pingendū q̄ ad aliā artē: & hec etiā fuit causa quare Jacob nascebant oues varij coloris ex frequēti. s. inspectione & imaginatiōe ouīū bibētīū aquā sub q̄ erāt virge variorū colorū. Gen. xxx. c. Non ergo diuersitas igeniorū est ab aliqua speciali virtute impressa in natiuitate nec varietas cōplexionū corporū humanorū & aliarū variarū naturalium conditionū semp a celo expetenda est: sed ab alijs quinq; modis p̄ximo recensitis. Hec Albertus & Henricus.

Quinta questiūcula ē: Quis meli⁹ iudicat de bonitate & p̄uitate intellectuū: medic⁹ an astrolog⁹. Ad quā sic r̄ndet: q̄ exptus iudicat q̄ astrologus. Probat: q̄a medicus iudicat ingenua ex causa p̄xima & p̄p̄inqua. s. ex p̄ticulari radice inferiori seu causis primis qualitātū elemētōrum. Vel causis secundis. s. molliū carniū exiliū vnguiū capitis ad modū nauis nigrorū capillorū: p̄ q̄ facit q̄ dicit Albert⁹ libro de quatuor coeuis scribens: q̄ molities & raritas carnis (nō q̄ ex humore & flegma indigesta puenit vt in mulierib⁹ que malū tactū & imprudentiā notat) s; que puenit ex humido subtili & spumoso aereo bene terminato & calido tēperato bonitatē mentis attestat: nā dicit Plato q̄ bonitas forme sit sc̄dm merita materie. & iō dicit ph̄s. ij. de aīa, q̄ molles carne apti sunt mēte. Et sup

Caput Nonum

missus est dicit Albertus: q̄ nigredo oculorū & capillorum et i cute candor arguit calidā complexionē & preclarissimū intellectū. Vnde Galienus in tegni dicit. Cōposita calida & sicca si nōn habūdant pfecti sunt sensib⁹ & vigilantissimi. i. strenui. Nam a caliditate fluit velocitas apphēdēdi: & a siccitate firmitas retinēdi. p̄pterea dicit q̄ generaliter mollicies carnis: subtilitas vnguiū: tenuitas capillorū: puitas dentiū & oris: attestant i mansuetudinē & bonā mentē & econuerso. Vngues acuti fortes & magni dētes: & scisso oris notant ferocitatē & prauū intellectū. Astronom⁹ aut de ingenijs & huiusmodi arguit & iudicat ex corpib⁹ celestib⁹ tanq̄ ex causis remotis. Ergo: concludit q̄ iudiciū potentiarum cognoscitiuarū in hoīe: bene haberi nō pōt ex dispositione astrorum in horis natiuitatuz. Et q̄ de huiusmodi melius iudicat expertus medicus ex causis inferiorib⁹ q̄ ex consideratione causarum superiorū superstitiosus astrologus. Hec Albertus & Henricus.

Secunda questio huius

Q noni capitis est vnica. s. an ex impressione celestium corporū causentur in diuersis regionibus quasi appropriata vicia & virtutes & in hoībus diuersitas morū. s. vitiōrū & virtutum. Ad quam videt̄ respondendū affirmatiue & primo sic: Nam p̄cognitio aliorū futurorū nō potest accipi nisi ex illis in q̄bus illa futura sunt aliquo mō sicut in causis. Sed p̄cognitiones morū & operū humanorū accipiunt ex ip̄sione celestiu: sicut patet in astro nomis q̄ multa p̄dicunt: ergo. Item ph̄s li. de proprietatib⁹ elemētorū dicit: q̄ regna vacua facta sunt apud conjunctionē duorū magnorū planetarū: louis. s. & Saturni.

Sed hoc non esset nisi bella & lites ex astris dependerēt ergo. Itē ad vniuersitatis ordinē spectat: vt oē qđ nō eodē modo se habet reducat̃ur ad causā semp eodē modo se habentē. Sed actus ex libero arbitrio dependētes maxime sūt varij & multiformes: ergo oportet vt reducant̃ in vni formes motus celestiu corporū sicut in sua p̃cipia. Et Ptolome⁹ li. iij. quadripartiti dicit qđ habitatores asie maioris: sūt vt in plurib⁹ casti & abstinentes: et castissimis vtunt̃ vestimētis/ex societate & aspectu Saturni & solis. Et Ambro⁹. i. li. Examerō/ i. troducūt quendā astromum dicere solitū: si qđ signo arietis nascatur existimabit̃ prestatissim⁹ cōsilio. Laboriosos facit & patietes quos nascētes Thaurus (iugo affuetus) aspexerit. Percussorē & venena reuomentē cui⁹ natiuitatē Scorpio venenosus cōplexus est. Si qđ sub aquario nascit̃ piscatoris ministeriū fortiet̃. Et si qđ sub signo libe nascit̃ erit pcul dubio trapezita. Et Aug⁹ sup psal. lxiij. i. troducūt quēdam mathematicū dicere solitū qđ adulterū nō ppria voluntas facit: sed venus. Et homicidā nō ppria voluntas facit: sed mars. Et iustū nō voluntas: s; lupiter. Et Messelach in li. de receptiōe: respōdens cuiā interroganti sup regni adeptiōe dicit. Saturn⁹ est qđ tribuit ei regnū Et Albumasar li. vi. dīa. xxxiij. ponit solē dñm diei dominice: & dñm prime hore ei⁹. postea Venerē scde hore & sic similit̃ currēdo p planetas zc. Ergo ex hīs oībus videt̃ qđ diuersitas morū in nob̃ causet̃ ex īpressionē corporū celestiu. Sed in contrariū est plūs. iij. ethi. dicens. In nobis est bonos vī malos esse. Et Seneca ad Lucillū dicit. Errat si qđ existimat nobiscū vitia nasci. Supuenerūt īgesta sūt. Nulli nos vitio natura cōciliat. Nos illa integros ac liberos genuit. Rñō dicendū qđ quidā curio si hoies qđ appropriata vitia et virtutes diuersarū regionū

Caput Nonum

& mores singularū gentiū explorauerunt diuersimodē
rūdēt ad hanc quēstionē. Et priō ad hanc quēstionē
rūdēt astronomi scdm supstitutiones suas dicētes: q̄ virtu
tes et vitia app̄priata regionib⁹ diuersis & hoīb⁹ diuersa
ruz regionū oriunt̄ a celo: ex h̄ q̄ scd̄z eos alie stelle alie
ptes celi ad alias regiōes respectū hñt seu relate sunt: scd̄z
quarū influētias naturant̄ hoīes seu inclinant̄ in vna re
giōe ad virtutes & i alijs ad vitia. q̄ rñsio quātuz valeat v̄l
poti⁹ quātuz nō valeat p̄tim ex dictis & ex dicēdis satis
poterit apparere. Scdō rūdēt ad hāc quēstionē phi na
turales & bñ: q̄ hoc accidit ex dispositiōe elemētōruz in
suis ipressiōib⁹ & alijs hitudinib⁹ & ex cōuersiōe talīū
ad oriētes: aglonē: meridiē: v̄l occidentē. Tertio medici
rūdēt & bñ scd̄z cōsideratiōes eorū q̄ cōtractiō diuersarū
inclinatiōnū naturalius i hijs q̄ nascūt̄ in diuersis regiōi
b⁹ accidere pōt ex mala v̄l bona seu egra v̄l sana disposi
tiōe aeris et aq̄rum et maxie ex d. dispositiōe rerū cibaliū
& potaliū: q̄a vsus illorū cōtinuat⁹ a pueritia magnā
facit ipressiōē in naturalib⁹ hoīm. Qd̄. n. diuersificatiō
cibi et pot⁹ et dispositiō in q̄li et quanto valde naturā al
teret & cōplexiōē imūteret: ac p̄ hoc ea q̄ cōplexiōē se
quunt̄ variet: nemo medicorū ignorat: s̄z oēs tanq̄ p̄ci
piuz supponere hñt. nec alijs moraliū phōrū dubitat ex
q̄litate & quātitate cibi & pot⁹: varias passiōes excitari
et varia vitia generari: vt gulositatē: ebrietatē: luxuriā: irā
& ex hijs alia q̄ sequunt̄. In regionib⁹ ergo vbi res ad nu
trimentiū p̄tinētes delectabiles reperiunt̄: ibi vt plurimū
cōsequens est: huiusmodi vitia carnalia magis regnent
& ex hijs vitiorum oīm radices: videlitz ociositas: cecitas
mentis: ruditas ingenij: ignoratiā: negligētia et similia:
ex q̄bus oīs puerlitas hoīm circa virtutes & veritatē ori
ri solet. Sic & regiones q̄ rerum ad sustentationem

vite pertinentium caritatem & hominum copias habent: generant quedam alia vitia. scilicet rapacitatem: cupiditates: fallendi calliditatem & huiusmodi ad quam rerum penuria homines impellere consuevit. Sunt tamen in regionibus illis consequenter homines subtiliores: prudentiores et ingeniosiores quam in regionibus predictis: quia sicut paupertas et inopia subtilis est et ingeniosa: ita econverso voluptas et rerum copia rudis & grossa imprudens & stulta. Sequitur ergo quod regiones in quibus est rerum victualium bene dispositarum competens mediocritas: minus de tribulis: spinis & peccatis habundant. Regionibus vero in quibus delectabilium nutrimentorum copia superflua est: quasi sine labore haberi potest. Vallis illa est illustris plena pessimis hominibus: de qua habet. Gen. xiiij. quod antequam subuerteret dominus Sodomam & gomorram irrigabat: quasi paradysus domini: & sicut egyptus venientibus in Segor. Quare respondendū ad predictum dubium legisse seu humanarum legum prudentium conditores: quod ut plurimum gentium vel regionum ruditates & mali mores originem habuerunt ex defectu sapientium a principio & rationabilium legum. Unde quedam regiones vel gentes habuerunt ab initio viros prudentes aut saltem leges prudentium receperunt. In quibus permanserunt semper: quedam vero diu sine legibus in barbarissimo: seu barbarie vitiorum permanserunt: quod usque adhuc barbaros mores habent & sequuntur. Quedam vero gentes vel regiones ab earum origine pueris fuerunt pueris legibus aut superstitiosis paternis traditionibus in quibus in toto aut in parte usque adhuc permant & hoc quantum ad legistas. Quin etiam vident philosophi morales christiani dicentes: quod mores damnati hominum & vitia in ordinate stimulationes hominum & varietates malarum affectionum: pueniunt inclinature a celis: sed impressiue ex quatuor radicibus. Prima est fomes qui in pena peccati originalis nobis omnibus cognoscitur.

Caput Nonum

Secunda est inordinata cōplexio contracta ex inordi-
nata vita parentū: ex qua sepe in prolē venire cōsuevit
Vitiosaq; inclinatio: que nō nūq; in illegitime cōceptis
se p̄dit. Tertia radix est mala prolis educatio: & ipsius
post educationē in ordinatū regionē quo volūtariē se
ipsum habituauit male. Quarta radix est malignorū
spirītū rētatio & i contrariū oīm virtutū multiplex vi-
tiorū occulta suggestio. Sexto rēdent ad dubiū illud
theologi práticos dicētes: q; qñq; vna regio ex causis deo
notis minus respecta est & defēsa a dñs. i. a sc̄is dei &
angelis bonis: & a demonib⁹ qb⁹ vbi plus pr̄is p̄mittit
ibi populus magis vitij & errorib⁹ p̄uertit. Vnde etiā
in qbusdā ciuitatib⁹ aut regionib⁹ colunt sancti plures
aut potētiores seu maioris apud deū meriti: & in qbus-
dam minores aut minus p̄pitij: v̄l similes i vna regioe
solēnius & deuoti⁹ colunt: p̄pter qd hoīes vnus regio-
nis aut ciuitatis auxillio suorū sc̄torū magis dirigunt
& defendunt & iuuant a demonib⁹ vitiorū incēsorib⁹
& hoīes alterius regiōis minus. Rursus sicut ex scriptu-
ra. Dan. x. apparet: regionibus singulis & ciuitatibus
vident ex benignitate dei p̄esse angeli boni nō minus
q̄ singulis hoībus: ita ex dispositiōe principiū demonio-
rū luciferi angeli mali diuersis vitij deputant: vt vnus
luxurie: alter avaritiē: alter supbie: regionibus singulis
presint. Vnde quedā glo. sup lo. xi. vt adducit Alexan-
der/dicit. Non est putandū q; vnus fornicatiōis sp̄s ex-
urates qui in Britānia fornicat: & illū qui in India v̄l
alijs locis: nec vnū esse spiritū q; in diuersis locis hoīes ad
vitia agit. Sed puto magis spiritū fornicationis esse
vnum: & innumeros q; in hoc ei officio pareāt & qui ad
huiusmodi hoīes peccata sollicitāt. Similiter iracundie
principē vnū esse arbitror: & innumeros sub eo esse ciui-

dem officij demones: & idem de ceteris peccatis. Ideo nō vnus principatus dicitur ab aplo: sed plures: contra q̄s nobis cōtinua lucta: pugna & palestra est. Septimo ad hoc respondēt theologi speculatiui imitādo Thomā & Bonauenturā in. ij. sniary. di. xvij. dicentes q̄: mores hominū. s. appropriate virtutes & vitia & eorū euentus futurorum: causari ex sideribus pōt intelligi dupliciter. Vno mō necessario & sufficiēter. Alio mō dispositiue seu inclinatiue & cōtingenter. Si intelligant primo mō negandum est q̄ mores hoīm causent ex sideribus: tum q̄ cū motus corporū celestiu sit naturalis & necessari⁹ diuersitas morū eēt naturalis & necessaria: & non ex libero arbitrio: & tūc essēt frustra cōsilia: nec merita essent nec laudes: vt infra latius videbit̄. Repugnat etiā xpīaz ne religioni q̄a tolleret premiū et meritū. Repugnat sen sui: q̄a videmus eodē vtero natos morib⁹ diuersificari. Postremo repugnat: q̄a videmus & legim⁹ multos in primis adolescētie annis dissolutissime fuisse vite: deinde morib⁹ in melius mutatis: ornatissime vixisse & speciose: vt videri pōt in exemplis que ponit Valerius li. vi. c. vij. de mutatiōe morū & fortunæ/ de Scipione affricano. Q. Fabio maximo. Q. Catulo. Lucio Silla: testimonia. de pho. p̄pterea optime dixit Solō phūs. Nemo dum viuit vere felix vel miser: dici pōt ad vltimū enim vsq̄ facti diem ancipiti fortune subiecti sumus: & morum assidue mutationi. Si aut nos loquamur scđo mō. s. contingenter: inclinatiue seu dispositiue sic concedendū est q̄ mores patriarū appropriate virtutes & vitia hoīm & eorum euentus futurorū a corporibus celestib⁹ & siderib⁹ dependeat. Nam virtus corporū celestiu opat̄ ad mixtionē & qualitātē cōplexionū corporū. Varia aut dispositio & cōplexio corporū facit multum ad variationem

Caput Nonum

affectuū & morum aīe. Nam vt plurimū aīa mutat ad cōplexiones corpales. Colerici enī sunt iracūdi. flegmatici pigri. Sanguinei benigni. Melancolici liuidi. Hoc tñ vt diximus dispositiue cōtingēter et valde de longinquo: & nō necessario dī. Nam aīa dñat corpī & maxie qñ est adiuta p gñam. Vnde videm⁹ mltos colericos m̃a fuetos. Ex hijs ergo apparet vnde oriant⁹ singularū regionū & ciuitatū appropriata vitia: vnde originaliter veniat q in quibuscūq regionibus sunt vt plurimū boni & recti cordibus: & in alia prauis & pueris moribus.

Ad primū ergo argumentū negat consequētia: qā p sciunt⁹ actus hūani nō sufficiēter ex astris: sed tñ coniecturaliter. Ad scdm dicit dñs Bonauētura q phīs illud attribuit sideribus scdm quandā dispositionē ad tales effectus ex quibus benegenerantur. Nam ex motione alicuius humoris pōt aliqua affectio in anima excitari quam tñ nō est necessariū sequi: pōt enī eam anima cōprimere. Quia vero mlti sunt sequētes passionē: ideo multi subiciuntur astris. Sed de sapientibus pauca possunt dicere astronomi. Ad tertiū respōdet Tho. in. ij. sniāz dicens: q reducuntur ad diuinā volūtātē. Auctoritates autē oēs in cōtrariuz adducte intelliguntur contingenter & dispositiue nō autē necessario & sufficiēter. Io. de turre crema. Cardinalis & Henricus.

Tertia questio principa

lis hui⁹ noni capituli est de fato. An. s. aīa rōnalis respectu volūtatis & actū ei⁹ subdat & necessitet a fato. Sub qua septē questiuiculae soluent⁹: quarū qlibet ifra declarabit ordinarie.

Prima questiuicula ē: Quid

fit fatum scdm poetas. Ad quā sic respondet qd fatū est ipsa immobilis & determinata series scdarum causarum ordosq futurorū sub diuina dispositiōe res humanas necessitas. Vnde Ouidi⁹ loquēs in eplis de Paride ait. Te tua fata trahunt ne cepta relinquere possis. Ne retrahas aium te tua fata trahunt. Sic loquebat^r Homer⁹ duobus uersib⁹ q^s Cicero vertit in latinū. Tales sunt hoīm mētes qualis pater ipse Iupiter auctiferas lustrauit lumie terras. Et ex radice qdaz poete antiqui finxerūt aliq^s ydeas fatales quas vocauerūt Sorores parcas p cōtrarium: qā nulli parcunt. Et iste erāt vt dicit Plato tres. s. Cloto: Lachesis & Atropos. Et primā dicebant colū baiularet. Secunda traheret filiū. Tertiā incideret. vnde versus. Cloto colū baiulat Lachesis trahit. Atropos occat. Prima futura cōtingētia portat. Secunda ptrahit ad hoc qd pōnātur in pñi. Et tertiā distribuit etiā in pterito. Prima rebus vitā donat. Scda ptrahit. Tertiā frangit. Hinc fluxit illa falsa opinio rusticorū et vetularū dicentiū: qd iste dee fatales solebāt hoībus apparere: dantes eis respōsa et pmissa ifallibilia. Sed hec oīa ficta & figmēta sunt demonum sub imaginē harū triū sororū hoībus supstitiōsis illudentium: q hanc seminauerunt zizaniā false credulitatis. Ergo obmissis poetis nichil certi de fato afferentibus ad philosophos & astrologos veniamus.

fatum p^o portas

Secunda questiuncula est:

quid sit fatum scdm phōs stoycos & astrologos: & qd ipsi fato: phi astrologi & stoyci ascribūt. Ad quā sic rñdet qd phi primo sic fatū diffiniūt. Fatū est dispositio v^o ordo aut series scdarum causarū. i. siderū & planetarū influētiāq celorū: qñ quisq nascitūe cōcipiē, decernēs regulās & necessitās oēs effect⁹ inferiores

fatum p^o portas
v^o astrologos

Caput Nonum

Timaeus Trimegistus & Apuleius

Ptolomeus & astronomi

Democritus

Democritus & Epicurus

Crisippus Stoicus & Agellius

Idem Ponticus & mala

respectu boni vel mali que pueniunt hoibus: Et Hermes Trimegistus & Apuleius sic fatū diffiniunt. Fatum est quodam inflexio causarū scđarum dependentiū ex puidētia prime cause. Ptolomeus autē & astronomi sic diffiniunt. Fatū est quedā colligantia causarū: trahens vim & effectū ex motib⁹ astrorum. Et Seneca dicit. Fatū est quedā necessitas oīm rerum & actionū quā nulla res disrum pere pōt ex dispositione Iouis: & dignissimo deorū consilio dependēs. Democritus autē & Epicurus dicunt. Fatum est quedā virtus & vis celestis: existens in motib⁹ corporū celestium & morib⁹ eorū. Sub se continēs & cōnectens de necessitate oēs effectus qui fiunt infra speculam actiūorū & passiūorū. i. lunā. Et Crisippus Stoicus ut refert. Agellius li. vi. noctium atticarū dieit. Fatū est sempiterna quedā & indeclinabilis series rerum: & cathena: voluens sese semetipsa & implicans p̄ eternos consequētie ordines: ex quibus acta cōnexaq; ē. Ascribūt autē supradicti phī astrologi & stoici huic dispositioni secundarū causarum & influentie celorū quā fatum vocant oēs effectus naturales & voluntarios: oēs inclinatōes ad vitia vel virtutes: oēs aīorū passionēs: concupiscentias: futuros euentus bone vel male fortune. Cogitationes hoīm et tentationes: iuxta errorē Empedoclis dicentis: ut recitat phī. ij. de aīa. q. tales in hoibus sunt voluntates & mentes quales in die imittit pater viūorū atq; deorū. i. sol vel Iupiter. Affirmantes: oīa hec fieri et disponi immobiliter & necessario o fato: etiam preter dei & hoīm voluntates. Ponentes q. nichil sit in nostri liberi arbitrii potestate. Hec Albertus & Henricus.

Tertia q̄stiūcula ē Quō p̄dī
cti phī astrologi, et stoici pbāt oīa sp̄li et necessitari

Prime decadis CLII

a fato. Ad quā mīdēt: q̄ opīnionē hāc suā pbāt rōne: aut
 cloritatib⁹: et exēplis. Et rōe priō sic. Posita sufficiētī cā
 de necessitate sequit̄ effect⁹: s̄ fatū & series sc̄darum cau
 sārū est sufficiēs causa oīm effectūz naturalīz & volū
 tariōrum īfra lunā. ergo oīa ab eo de necessitate pueni
 unt. Maior ē nota. & mīnorē pbant p Boetīū. iiii. de con
 solatione dicentē. Series fati celoz & sidera mouet. elemē
 ta inuicē temperat: & alternā transmutationē transfor
 mat. Eadē nascētia occidentiaq; oīa per sēs ferūt semē
 numq; renouat pgressus. Actus autem fortunāsq; hos
 minū indissolubili causarū cōnexionē constringit. hec
 ille. Hinc ergo Seneca in tragediis dicebat. Regitur fatis
 mortale genus. Et iterū ibidē. Quicquid patimur mor
 tales. Quicquid facim⁹ venit ex alto. Et de consolatione
 ne. Mutare fata non possum⁹. Stant dura inexorabilia.
 Et Damascenus libro. ij. snīaz dicit. Corpora celestia con
 stitūt in nobis habit⁹: complexiones & dispositiones
 Et Ptolome⁹ astronomus li. iij. quadripartiti dicit. Sol
 interficiendi & saluandi vim habet. Et ibidē dicit. Cor
 pora celestia cogunt hoīem peccare & bene facere. Et
 multi poete idem dixerunt: Nam Lucanus li. vi. dicit.
 Preceps agit omnia fatum. Nec mediū dirimunt morbi.
 Vitamq; necemq;. Et Ouidius libro de tristibus. Ratio
 fatum Vincere nulla valet. Et Iuuenalis li. iij. dicit. Ser
 uis regna dabunt captiuis fata triumphos. Et iterum li
 bro vltimo. Plus etenim fati valet hora benigni. Quā
 si nos veneris cōmēdet ep̄a marti. Et Samia genetrix. i.
 Cibele mater deorum: que dicitur Samia a Samo īnsu
 la vbi colebatur. Et Satyra septima q̄ incipit & spes & ra
 tio dicit. Distat enī que Sidera te excipiāt modo primos
 incipientē Edere vagitus & adhuc a matre rubentes. Et
 Quintus Curtius libro. v. dicit. Eludant videlīz quib⁹

p. 201. p. 202.

p. 203.

Caput Nonum

forte ac temere humana negocia volui: agique perfractus
est. Equidem eterna constitutione crediderim nexum
causarum latentium & multo ante destinatarum suum quem
ordinem imutabili lege percurrere. Et Plinius libro primo
naturalis hystorie dicit, Singulis sidera tributa sunt
nobis Clara diuitibus. Minora pauperibus obscura defec-
tis. Et per sorte cuiusque lucentia ad munera mortalibus
Et Quintilianus libro declamationum. Fato vivimus: lan-
guemus: conualescimus: morimur. Medicina quod prestat
Nisi ut iuxta te nemo desperet. Vnde etiam in quodam epi-
taphio dicit. Parce precor: tristes questus effundere vixi.
Non erat in fatis longior hora meis. Et in alio epitaphio
dicit. Heu infelicem sub iniquo sidere natum. Lapsus equo
preceps occidit ante diem. Exemplis etiam per. Nam Cice-
ro libro de natura deorum adducit exemplum duorum fratrum
qui cum simul nati essent etiam simul postea egrotare ce-
perunt: & eorum morbum pariformiter cepit ingrauescere
& eode medicamine sanati sunt: de quibus dicit Possido-
nius astronomus: quod ideo hec equaliter & uniformiter illis
acciderunt: quia eandem constitutionem astrorum in concep-
tione & natiuitate habuerunt. Exemplum patet etiam in filio
domini Iohannis. de lignauo tempore pape Martini. Hic enim dominus Iohannes
doctissimus iurisconsultus ac celeberrimus astronomus: per
videns ex genitura filium quendam suum cruci affigendum
volensque fatali geneseos dispositioni succurrere: eum sacris
initiari ac liberalibus disciplinis apprime fecit erudiri: sed
nec sic quidem euitare potuit vim fati decreti. Nam cum eum
patria Boniensis per pacem componenda ad Martinum pontifi-
cem maximum legatum misisset & ipse magis ad exitum quam con-
modum patriam danculo perdidisset pontifici. Idque post redi-
tum dominis innotuisset: eum nocte patibulo affixerunt. Quem
illucescente die cum pater pedentem vidisset: deplorans inquit.

No. exemplum h.

Heu fili mi: tuū infelicissimū fatū nec hūanis litterarum
adminiculis nec diuis ministerijs supare potuisti. Ex
istis ergo dictis phōz & astronomorū cōcludūt mlti et
dicūt oia fato moueri & regi. Hec aliquē posse declinare
aut trāscēdere fatorū agmīa. Inde etiā est q̄ quidā astros
nomi i gerūt se ad iudicandū de futuris euentib⁹ hoīm
vita & morte regum/pace & bellis populorū: diuitijs &
paup̄tate hoīm/ fecunditate & sterilitate vxorū habundā
tiā et in edīa messīū. De honorib⁹ & dignitatib⁹ p̄lato
rū p̄sepe vera predīcantes v̄l potius vaticinātes. Sed qm̄
istorū dogmata maxima sunt: & ad vertendū vite hu
mane statum spectant. Idcirco in sequenti articulo citan
da et adducēda erunt atq; a nobis eo arguēda. Ne & nos
fallamur ipulsi auctoritate hoīm q̄ se putāt eē sapiētes.

*Conclu. phōz & astro
nomorū de fato*

Quarta questiuicula ē: Quot

Q sunt sacrilega dogmata de fato phōz et quō a
catholicis doctorib⁹ reprobant. Ad quā r̄ndet
q̄ tria sunt execranda dogmata phōz de fato dicentius
Primū est: qd̄ dicūt fatum esse celestē aspectum & dispo
sitiōē siderū necessitatē simpliciter ex se oēs effectus in
fra lunaz circūscripta ex toto oī. puidētia dei/ruentes se
dicto Augustini. v. de. ci. dei dicētis: fatum esse ordīnez
quēdā et dispositiōē scđarūz causarū ad effect⁹ pducē
dos i hīs corruptibilib⁹ & generabilib⁹ p̄ter dei & hoīm
volūtates. Qd̄ dogma pbat eē falsū rōne et auctoritate.
Rōne sic. Tho. iij. cōtra gētiles. c. lxiiij. Impossibile est q̄
aliq̄ nō cognoscētia finē: operent̄ ppter finē & ordina
te pueniant in ipsum: nisi sint mota & regulata ab aliq̄
habente finis cognitionē: sicut patet de Sagitta. Sed oia
corpora naturalia planete sidera operantur ppter fis
nem: & mouent̄ & consequunt̄ finem: licet illum non

*Primū p̄p̄u dogma
phōz de fato*

Laput Bonum

agnoscant: ergo oportet q̄ tota opatio eorū ab aliquo ordināte & regulante dirigat̄. Illud aut̄ est quā dicim⁹ puidētiā diuinā. Propterea dicit sapiēs, xiiij. Tua aut̄ pater puidētia ab initio cūcta gubernat. et Sapi. 8. Attingit a fine vsq; ad finē fortit̄ & dispōit oīa suauit̄. Et Sap. 12. Non ē alius de⁹ q̄ tu: cui cura ē de oīb⁹: & ad hebr. Por. tās omnia verbo virtutis sue. p hoc facit qd̄ Aug⁹ dicit. iij. de trinitate. c. iij. Nichil sit visibiliter in hoc mundo: qd̄ non de interiore inuisibili atq; intelligibili aula summi imperatoris iubeat̄ aut pmittat̄: scdm̄ ineffabilez iustitiam premiorū atq; penarū gratiarum & retributionū in ista amplissima quadā imensaq; totius creature republica. Et Lactantius libro. iij. c. xxi. dicit. Quis enī non sentiat hunc mundū tam mirabili ratione compositū aliqua puidētia gubernari: qm̄ nichil est qd̄ possit sine vlla moderatione cōsistere. domus absq; habitatore dilabit̄. Nauis absq; gubernatore abijt pessum. Corpus ab anima derelictū defluit. Ne dum putemus totam istaz molem aut construī sine artifice: aut stare tam diu sine rectore potuisse. Et libro. i. dicit. Nemo enī est tā rudis: tam ferus morib⁹ q̄ oculos suos in celū tollens tamen nesciat cuius puidētia regat̄ hoc oē qd̄ cernitur: nō tñ aliquomodo esse itelligat ex ipsarū rerū motu: magnitudine pulchritudine: vtilitate: tēperatiōe: nec fieri possit institutū. Ergo ex hīs pz falsitas phōz et astronomorum quātuz ad primū dogma. Ad dictū aut̄ Aug⁹. qd̄ adduxerūt dicit q̄ Aug⁹ illud adducit in psona stoicorum. Secundum dogma puerum astronomorū est: q̄ dicunt q̄ oīa que fato subdunt̄ de necessitate & imobiliter eueniūt: qd̄ pbant sic. Posita quacūq; causa sufficienti necesse est immobiliter effectū sequi. Sed corpa

*Primum dogma Stoicorum
est qd̄ oīa que fato
subdunt̄ de necessitate
et imobiliter eueniūt:*

celestia cum suis motibus & dispositionibus sunt suffici-
 ens causa suorum effectuum: ergo oportet q̄ de necessi-
 tate effectus immobiliter consequantur. Vnde & Boetius
 dicit q̄ fatū est immobilis dispositio inherēs rebus mobili-
 bus. Sed hoc etiā pbat̄ esse falsū. Primo quantū ad res hu-
 manas. Nam humani act⁹ nō subdunt actioni celestiu:
 ut infra p̄babitur. Et iō nichil p̄libet p̄ voluntariā actio-
 nē impediri effectū celestiu corporum: nō solum in hoīe:
 sed etiā in alijs rebus ad q̄s hoīm operatio se extēdit. Se-
 cundo positio istorū est falsa quantū ad oīa que p̄ acci-
 dens aguntur: q̄ illud quod est p̄ accideus nō est p̄prie-
 ens: nec vnū. Sed omnis actio naturalis terminatur ad
 aliquod vnū: ergo impossibile est q̄ aliqd quod est per
 accideus sit effectus per se alicui⁹ naturalis principij. Nul-
 la enī natura pōt facere q̄ intendens fodere sepulchru
 inueniat thesaurum. Et sic cum corpus celeste agat per
 modum naturalis principij: q̄a per motum naturales
 sequitur q̄ impossibile sit q̄ aliqua virtus actiua corpis
 celestis sit causa actiua eorū q̄ hic aguntur per accidēs.
 Vnde dicit ph̄s. vii. metha. q̄ nō q̄cūq̄ causa posita ne-
 cesse est effectū poni. Sunt enī quedam cause q̄ ordinā-
 tur ad suos effectus nō ex necessitate s̄z ut in plurib⁹ que
 quandoq̄ deficiūt in minori p̄re p̄pter corruptionē aut
 impedimentum alicui⁹ principiorū ut cum natura pdu-
 cit monstrum v̄l hominē cum septem digitis: que scdm
 ph̄m. ij. philicorū. fiunt a casu & fortuna. Philosophus
 autem dicit in li. de sōno & vigilia. q̄ corpora celestia nō
 semp̄ pducunt suos effectus in istis inferioribus inanīs
 matīs p̄pter cōtrarias dispositiones impediētes. Frequē-
 ter enim inquit fiunt signa imbrū & ventorum: q̄ tñ
 non eueniunt p̄pter contrarias dispositiones fortiores.
 Sequit̄ ergo q̄ nec respectu voluntariorū nec effectū

Regda. h. j. om. p. 72

No. j. d. p. 72
 astronomos

Caput Nonum

omnium naturalium que fato directe subdunt de necessitate & immobiliter omnia eueniunt. *(Ad motuū autē ipsorū dicit q̄ corpa celestia siue fatū sunt causa inferiorum effectūū mediātib⁹ causis mobilibus particularibus que deficere possunt in minori parte: & ideo per accidens mobilia sunt. Nam vnūquodq; recipit in alio ad modum recipientis. Sicut enī virtutes celestes in se necessario recipiunt: tñ in inferiorib⁹ effectib⁹ mobilibus mobiliter & cōtingēter: & cū omne multiforme: variū: casuale: p̄ accidēs & mobile reduci habeāt ad aliquod principiu vniforme & p̄ se. Idcirco huiusmodi casualia q̄ sunt mobilia respectu corporū celestiu & scđarū causarū per relationē tñ ad primū principiu a quo ordinant̄ siue ad intellectū diuinū & ad illius p̄sidentia sic sortiuntur quandā immobilitatē et necessitatē: nō quidē necessitatis ab solute sed conditionate: scđm q̄ dicim⁹ hanc conditionale eē verā vel necessariā. Si de⁹ p̄sciuit hoc: futurū erit. Vnde cū Boeti⁹ dixisset fati seriē esse mobilez: post pauca subdit. Que cū ab immobilib⁹ p̄uidētie diuine p̄fici sc̄it exordijs/ipsam quoq; imutabile esse necesse est. Tho. pri. pte. q. cxv. & cxvi. p̄ totū. *(Ad illud autē Boeti⁹ dicētis q̄ fatū est immobilis dispositio inherēs reb⁹ mobilib⁹. Rñdēt q̄ dispositio scđarū causarū quā fatū Boeti⁹ vocat: duplici cōsiderari potest. Vno modo scđm se & in se ipsis secūdis causis: & sic fatū mobile est sicut & res mobiles siue voluntarie fato subiecte. Si vero fatū accipiat̄ siue dispositio causarū secundarū per relationē ad primū principiu diuinū a q̄ ordināt̄: sic bene fatū immobile est: & sic accipit Boeti⁹ fatū put. sc̄. referē ad voluntatem & p̄tatem dei: nam oēs creature in se licet sint mutabiles aliquo mō: put tñ referunt̄ ad dei p̄uidētiā sortiunt̄ aliquā imutabilitatez. *(Et p̄bat̄ etiā hoc secundū***

*Solm. ad motuū
p̄p̄re*

dogma etiā peruersū ex incōuenientijs q̄ sequerent̄ ad
ip̄m. Nam si concedim⁹ fatūz necessitatē inducere in ho
minib⁹. Sequitur primo q̄ male dixit Moyses in opere q̄
te diei enumeratis duob⁹ magnis luminarib⁹ & stellis
cum subiunxit. Et vidit de⁹ q̄ esset bonū: supple regimē
stellarūz. Nam si a fato & stellis iste est fur: ille latro: ille
auarus: ille luxuriosus: ille ebriosus: hoc nō est bonū: s;̄
pessimū. Si cursus celorū & stellarū hec facerent: nō di
rigerēt hoīes illuminādo terrā in debitū finem: sed a de
bito sine auerterēt. Sequitur q̄ dñs de⁹ q̄ talem prātem &
influentiā dedit astris: magnam occasiōē dedisset hoīb⁹
declinandi ab hīs q̄ credenda pponit fides xp̄iana. Seq
uitur secundo nō sit necesse aliqs rogetur aut colat̄ de⁹.
Sequitur q̄ nullū sit peccatum tollit enī fatū liberta
tem voluntatis qua oē p̄ctū cōmittit. xv. q. i. in princī
pio. Sequitur q̄ de⁹ sit causa oīm peccatorū: q̄a quicqd
est causa cause: est causa causati: vt inqt Proculus. Seq
uitur q̄ deus sibi ipsi contrariatur: nam precipit bona &
cogit ad mala. Sequitur q̄ iniuste puniunt̄ homines.
Nemo enim peccat in eo quod vitare non potest.

Sequitur q̄ absq; iustitia dantur premia bonis
Nam voluntas est causa meriti. Sequitur q̄ nullū iu
diciū de hominū factis deo relinquitur. Sequitur q̄
theologia: artes: philosophia moralis: medicine frustra
essent. Quid enī oportet docere scribere suadere mederi
zē. Si omnia ex fati necessitate eueniūt. Et si tentatiōes
pro diuersitate natiuitatum: diuersis temporib⁹ anni
in hominibus ex astralibus influentijs excitantur.
Non ergo a demonibus & fomite peccati vt fides chri
stiana proficitur proueniunt. Vtq; ad summam dicam⁹
si fato omnia fieri ab eo cuncta necessario & immo
biliter euenire concedimus: omnis vita humana

Caput Nonum

subuertet. Nam supuacue obiurgationes: laudes: vituperationes: exhortationes exhiberentur. Ista cōsideras beatus Aug⁹. v. de ci. dei. c. i. inquit. Qui stellas putat habere talem a deo eis traditam prātem: magnaz celo faciunt iniuriam: in cuius velut in clarissimo senatu ac splendidissima curia opinantur scelera facienda decerni qualia: si aliqua terrena ciuitas decreuisset genere humano decernēte fuerateuerenda. Et idem dicit. ij. sup Gen ad lram. Impia pueritate in malis factis rectissime reprehendendis ingerunt accusandū poti⁹ auctore siderum q³ hominē sceleruz cōmissore zc. Et Ambro⁹ in li. Exameron. Errorem hunc nefandum de necessitate fatali repbando dicit. Quō dñs aut bonis p̄mia p̄posuit aut improbis penas/ si fati necessitas disciplina & cōuersationē hoīm/ stellarū cursus informat. Si ad necessitates genitālē nō ad instructa morū actus n̄i factaq³ referantur. Cur legis p̄posites sūt: iura etiā cur p̄mulgata: quib⁹ aut pene imp̄bis decerni aut securitas deserit innoxis: Cur nō venia datur reis. Cum vtiq³ vt ipsi aiunt nō sua voluntate: s³ ex necessitate deliquerūt. Cur laborat agricola & nō expectat vt in elaboratos fructus priuilegiolū necessitatis inuehat: receptaculis horreorū. Si ita natus est vt ei diuitie aut opes affluant. Frustra mercator periculosis sollicitat mare cui ocioso potest q̄dem vt aiunt sorte genitālī diuitiarū thesaurus illabi. Cur oīs hominū sollicitudo de questu/ oē studium negotiatōis omnis labor: omnis occupatio. Si non ex voluntate: s³ fatali necessitate res decurrunt humane. Vbi enim est di recta necessitas ibi inhonorata industria immo fatua sollicitudo. hec ille. Vt ergo cūcta adducta inconuenientia & hōs omnes p̄niciosos errores declinem⁹ nec omnia fato subdi. nec cūcta immobiliter ab eo necessitari con-

liteamur. Tertium dogma phoræ & astronomorū de fa-
to puerius est: quia dicit oīa fieri & subdi fato: quod rōnib⁹
auctoritatib⁹ & exemplis supra nūc tertia questiūcula ad-
ductis pbabāt. S; falsitatē dogmatis sexta ifra questiūcu-
la que dicta phoræ dissoluet: manifestabit & Boeti⁹ itē
iiij. de cōsolatiōe eisdē cōfūdīt dicēs: quedā que sub dei
puidētia locata: seriē supant fati. q̄ vero sint q̄ fatū supāt
& ei nō subduntur ex sequenti septima. q. apparebit.

*3^m p^m dogma
phoræ de fato*

Quinta questiūcula ē: Quō

q̄ demonstrant theologi nō oīa subdi fato nec sin-
gula ab eo necessitari. Ad quā rñdet q̄ id Theo-
logi pbant rationib⁹: auctoritatib⁹: & exemplis (loquē-
do & intelligēdo de actib⁹ humanis & volūtarijs) Et pri-
mo rōne sic. Diuina puidētia sic ordinē disponit vniuer-
sum: vt inferiora p̄ supiora: & minus nobilia p̄ nobilis-
ora regant: vt dicit Aug⁹. iij. de trīni. In hoīe autē duo sūt
aīa & corpus. Et corpus q̄dem quod nunc passibile ē &
mortale: inferius est copore celesti. Et ideo p̄ se & direc-
te ei subdit & in ipsum imprimit sicut virtute eius for-
matum est & complexionatū. Vnde phīs. ij. phīsicorū
dicit Sol & homo generant hominē. i. influentia stella-
rū: planetarū & homo. Et Aug⁹ dicit in. v. de. ci. dei. Nō
vsq; quaq; absurde dici potest ad solas differentias cor-
porū afflatus quosdā valere sidereos. Et Dionysius. liij.
c. de diuinis nominib⁹ dicit. Lumē solis ad generationē
sensibilīū corporum cōfert & ad vitam ipsam mouet et
nutrit & auget & perficit. Anima vero cū deo assimile-
tur quia vterq; spūs est: & effectus tanto nobilior existit
quāto plus cause assimilatur. ij. & iiij. metha. Non sub-
ditur per se & directe vt dictum est: celis & planetis
corporalibus. Cum ipsa aīa omnibus ipsis sit nobilior.

Prōm

Caput Nonum

Non ergo anima subditur fato necerit bona vel mala ex fato & corporibus celestibus: sed ex seipsa & ei⁹ libera voluntate. Tho. iij. cōtra gētiles. Secūda ratio est talis: duo motores faciētes ipressiones in eadem remota si vn⁹ est potēti⁹ & nobilior atq; imediati⁹ erit etiā ad iprimēdūz efficacior. S; corpus nostrū subiaceret duob⁹ motorib⁹ scilicet corporib⁹ celestibus & aierationali: que est nobilior ipso corpe celesti potēti⁹ & imediati⁹: ergo erit & ad iprimēdūz efficacior. Plus e go aia poterit i afficiendo & in iprimēdo in corpus ppriū q; corpora celestia respectu operū expressorū in corpe. Vnde quantūcūq; Mars moueat corpus ad p̄urbationē & iram mouēdo sanguinē. Plus in poterit aia bene ordinata operari temperantiaz sanguinis & q̄erationē vt sit ei gaudiū & māfuetudo. Tertia ratio est talis. Si fatūz & corpora celestia essent directe cause electionū & actūū humanorū sequeretur q; homo naturali instinctu ageret ad suas passionē: sicut cetera animalia in quib⁹ nō sunt nisi vires anime corpeis organis alligate. Nam illud quod sit in istis inferiorib⁹ expressione corporū celestium agitur naturaliter: & ita sequeretur q; homo nō esset liberi arbitrij: sed haberet actiones determinatas sicut cetera res naturales. Que omnia sunt manifeste falsa & contraria humane cōuersationi. Ergo ex hijs patet q; actus humani & voluntarij fato & corporib⁹ celestibus nō subdunt.

An 6. (Nunc ponēde sūt auctoritates. et primo Damasceni scdo Iniaz dicentis. Actūū n̄forū nequaquā sūt causa corpora celestia. Nos eni liberi arbitrij a conditore facti. Domini etiā nostrorum existimus actuum. Et Greg⁹ Nicenus dicit. Dicūt egyptij qbusdam sacrificijs fatum posse mutari. Et moyses. iij. Deuter. dicit. Ne videas solem & lunam & omnia astra celi. & errore deceptus ad

ores ea atq; cosas que creauit dñs deus in ministerium
cunctis gentibus que sub celo sunt. Nota in ministeriū
& nō in dominium. Et Ambro. in examerō dicit. Non
nulli tentauerunt exprimere natiuitatū qualitates/qua-
lis futurus vnusquisq; qui natus sit esset. Cum hoc nō
solū vanum sit & inutile querētib⁹: sed impossibile pol-
licentibus. Et idē libro. iij. Exameron: ostendēs p̄ locum
a maiori: q; celum & corpora celestia concurrūt ad ges-
nerationē aialium & vegetabilium: tanq; agens vniuer-
sale excitans & vigorans virtutes: generatiuas seminum
& animalium in regione elementari. Sic inq̃t. Contices-
cat ineptus sermo astronomorū. Sciant oēs solē aucto-
rem non esse nascentium. Sed q; dei clementia terram re-
laxat. Dei indulgentia prumpere fructus facit. Et libro:
iij. introducīt naturas de sole dicentē. Bonus q; dem est
sol in ministerio nō in imperio. Bonus mee secundis
tatis adiutor: sed nō creator: effectū meorum formator
bonus: meorū aliorū fructuū: sed nō auctor. Et Grego-
in omelia epiphaniæ dicit. Absit a fidei iux⁹ cordibus vt
esse aliquod fatum dicant vitam quippe hominū solus
hanc conditor qui creauit administrat. Et Ptolomeus
in almeq̃sto dicit. Homo sapiens dominabitur astris:
& in centiloquio in principio dicit. Anima sapientis
medici dominabit⁹ astris. Nam medic⁹ adniti ē desiccare
corpora cū corpus celeste mouet illa ad humiditatē. Et
Bugufarus sapiēs in cōmēto sup centiloquiū Ptolomei
ait. Homo sapiens & iuuat & ipedit celestem effectus
ex virtute sapientie que est in eo. Et Abraham auenes-
re caldeus astrologus dicit. Siquis enim preces & clamo-
res ad celum subleuauerit fatum suum vincere poterit.
Et virgili⁹ primo georgicorū inq̃t. Ingeniū & rerū fa-
to prudētia maior. Et Quintilian⁹ in. iij. declamatiōe

Caput Nonum

dicit. Vincitur fatum si resistas. Vincit si contempseris.
 Audi q̄ gloriose in hac parte Crisippus stoicus con-
 cludit dicens vt adducit Augellius in de noctibus attis
 eis Fato inquit quadam ratione principali. i. genera-
 ta omnia fiunt. Ingenia tamen ipsa habent aliquid pros-
 prium. Exemplum. Sicut si lapidē cylindrum p̄icias
 initium est ex nobis: sed tamen ille lapis preceps volut-
 tur: nō quia id tu facias: sed quoniam id sese modus ei⁹
 & forme volubilitas habet sicordo & ratio & mobilitas
 fati genera ipsa & principia causarum mouet. Impetus
 vero consiliorum mentiumq; nostrarum ex nobis sunt
 Idcirco apud Homerum recte Iupiter de mortalibus
 conquirebatur dicens. Heu michi quid damnant mor-
 tales numina celi. Esse aiunt etenim per nos mala: cū tñ
 ipsi. Vt cordi preter fatū sint mēte dolores. hec ille. *Nūc*
 vero idem p̄babitur exemplis. Plato a phisocratio iudi-
 catus corruptor adoloscetorum. Respondit inclinā-
 tionem astrorum sapiētia vici. Astra enim furem vel ad-
 ulterum significāt: non autem furem vel adulterum
 faciunt. Nati sunt duo gemini .s. Iacob & Esau. Gen.
 xxv. Sic alter post alterum vt posterior plantā prioris
 teneret. Et tñ in vita morib⁹ diuersi. in actibus dispares
 in parentū amore dissimiles fuerūt. Vno celi spacio fili-
 us regis & rustici nascunt: in omnibus tñ diuersi. Nas-
 cunt sub Marte masculus & femina. Illa colum ducit:
 alter ense triūphat. Si dicat ad hec possidoni⁹ astrono-
 mus. Natorum horū causam diuersitatis fuisse exiguitē
 temporis interualluz quod inter gemini dū nascerent
 habuerūt. Respōderat hoc Aug⁹. in. v. de ci. dei dicens.
 Mirum est q̄ tam modica p̄ricula celi que transiuit tñ
 valuerit in diuersitate voluntatuz: actiū: morū: caluūq;
 geminorū nascentium: aut nō geminorum. Ad quod

Josephus

Iterum Nigidius astronom⁹ respondet q^d tanta est celi
 rapacitas vt si alter geminorū celeriter post alterum na-
 sceret: in celo tamen plurimū spacij causeret: exempluz
 rote rapacissime currētis & p^ouisse bis de atramento tan-
 q^d in vno loco: desistente postea motu: reperient duo
 illa puncta atramēti maxime distantia. Ex hac ergo di-
 stantia causata ex rapacitate celi dicit Nigidius oritur
 diuersitas morum & euentuū in geminis: & nō gemi-
 nis simul natis. Ad quod etiam respondet Aug⁹ q^d hoc
 figmentū fragilius est q^d vasa que illa rotatiōe fingunt^r
 Nam si in celo respectu simul nascentiū tam multum
 interest ex tā parua particula eiusdē cōstellatiōis q^d cō-
 prehendi nō potest: quare alteri geminorū. s. iacob her-
 editas obuenerit. Alteri vero. s. esau nō. Quomodo er-
 go potuerunt astronomi iudicare respectu nō gemino-
 rum habentiū diuersas constellationes cum quandoq^q
 respectu eorum maxima pars celi precesserit. Hec om-
 nia beatus Aug⁹ vbi supra. Ex quibus patet stulticia
 eorum qui horam eligunt nubendi: qui tempus expe-
 ctant cum vxorib⁹ concubendi: qui cohibent mulieres
 si possunt ne vsq^q ad tēpus pariant. Sicut Nectanybus
 astronom⁹ cum olimpiade matre Alexandri concubens
 phibuit illam vicinā partui ne puerū vsq^q ad horam ab-
 eo inspectam pareret: sicut legitur in historia Alexandri
 magni. Noui ego doctissimū quēdam prelatū cū astro-
 labio horam discessus ad episcopatum expectasse. Qui
 tandem cū crederet astris: de sero primo hospitatus in
 stabulo equos visitans lapide desursum mactat. Alter
 electa hora ab astris ducēde vxoris: transacto anno illaz
 eoperit cū adultero. Hinc scribit Ambro⁹ in li. exame-
 ron. Quam multos videmus electos criminib⁹ atq^q pec-
 catis in meliōrē statum esse conuersos. Redempti sunt

Caput Nonum

apostoli & congregati ex peccatoribus nō vtiq̃ natiuita-
tis sue hora: sed xpi eos sanctificauit aduent⁹ et hora dñi
re passionis redemit a morte: latro ille dānatione capis-
tis cū dño crucifixus nō beneficio natiuitatis sue. Ss fī
dei cōfessione ad paradisi gaudia transiuit. Ionā in ma-
ri nō vis natiuitatis: sed dissimulate diuine p̃ceptionis:
p̃cipitauit offensa. Petrum de carcere angelus xpi nō
itellatū series liberauit. Paulū p̃cussū a vipera. turbas-
tūq̃ naufragio nō remedia natiuitatis: s; deuotiōis me-
ritum seruabat. Sed qd de illis dicimus qui ap̃lorum p̃-
cibus cū mortui fuissent resurrexerūt: vtrum eos sua ne-
cessitas an apostolica gratia resuscitauit. Et qd opus fa-
cit vt se ieiunjs: orationib⁹: periculisq̃ cōmitterent: si
qd volebant necessitatis beneficio poterāt obtinere. hec
ille. Ergo melius in oib⁹ honorem⁹ deū p̃ iesum xpm
in sp̃itu sancto quibus est honor & gloria: vt dixit Pe-
trus apostolus. Cuius p̃uidencia & nostra libera volun-
tate facimus quecūq̃ p̃ bona vel mala facim⁹: q̃p q̃ sequē-
do stulticiam sacrilegā astronomorū negemus volun-
tatem qua peccamus. cōsingamus necessitatē qua delis-
cta defendamus/ p̃ditos mores p̃ quos in terra ab hoib⁹
detestamur a sideribus inane habere mentiamur.

Sexta questiūcula est: quō
respondent theologi rationib⁹: auctoritatib⁹
& exemplis phōr̃ male de fato sup̃ tertia que-
stiūcula sententiū. Ad quā r̃ndet q̃ theogi argutias
phōr̃: auctoritates & exēpla sic soluūt: & primo ad ar-
gumētū i frōte dicūt q̃ corpora celestia sunt causa inferiorū
effectū mediātibus causis p̃ticularib⁹ inferioribus: q̃ de-
ficere possūt in minori p̃te vt dictū est. Et ad p̃bationē
minoris dicūt q̃ oīa illa q̃ tangit ibi Boeti⁹: intelligunt

fieri a deo medianibus causis sc̄dis. Et ideo sub fati serie
 continent: sed nō est eadē ratio de oībus alijs. vt dicit Tho.
 pri. pte. q. cxvi. ar. i. ij. ad primū. Ad auctoritates phōrū
 astronomorū: oratorū: & poetarū rīdent negando eas.
 Si accipiāt fatū p cōnexionē sc̄darum causarū absq; diuī
 na puidētia: nā cause sc̄de nichil agūt nisi virtute prime
 Damascenus aut & Ptolomeus intelligūt q; corpora celes
 stia cōstitūt in nō h̄ habitus & cōplexiones corporales i
 dinatiue nō necessarie. Ad exemplū duorū fratrū gemi
 norū respōdet ypocras dicēs: q; illud fuit qm̄ parēs vt
 erāt corpe dispositi dum cōcubuerūt: ita primordia cō
 ceptorū effici potest. Deinde eadē aeris et loci. i. dom⁹
 positio: similia alimēta: & vis aquarū que ad corpora be
 ne v̄ male cōcipiēda (medicina anestāte) plurimū valent
 eadem etiā excitationes: tā similia corpora fingere potu
 erunt: vt etiā ad egrotandū v̄. o tpe eisdē: causis similis
 ter mouerent. Hec Augu. Ad illud etiā dñi lo. de ligna
 no dicī q; ideo fatum vincere nō potuit: q̄a regnandi
 causa passivē n̄ p̄aluer̄ v̄ spiritualiter dominandi ratio
 nabiliter nō repressit. Ad illud etiā quod p̄sepe vera p̄
 dicant asserenti. Respondet Augu. q; illud fit a casu
 vel a te vel oculo infirmi spirituum nō bonorum/
 quibus cura est: falsas & noxias opiniōes de astralibus
 fatis humanis menibus inserere atq; firmare.

Optima questiuncula est:

qd sit fatū sc̄dm theologos & q; sc̄dm ipsos fato
 lic v̄ nō subdunt: & quō xp̄iani fatū catholice
 admittere p̄nt: & i qbus sc̄dm eos differt fatū a puidētia
 dei. Ad quā sic rīdet et p̄io ad primū dicēdo: q; fatū sc̄d
 theologos: ē reb⁹ mobilibus iherēs dispositio: p q̄ diuīa
 puidētia suis q; necit ordib⁹. Vel sic. Fatū ē ordinatio

frat. s. m. theologos

Caput Nonum

siue series scđarum causarum ad suos effect⁹ pducēdos
in istis inferiorib⁹ scđm depēdentiā quā hñt a deo. Ita autē
ordinatio scđarum causarū ad suos effect⁹ pducēdos pōt
duplicit^r cōsiderari. Vno mō putē vnita ī psp̄ctu diuine
mentis ordinantis & diuidētis: locis: & tēporib⁹: motu
& formis omnia: & sic vocat^r volūtas siue puidētia di-
uina. Alio modo scđm q^d eade^m ordinatio digesta & ap-
plicata temporib⁹ est in ipsis medijs causis a deo ordi-
natis ad suos pprios effectus pducēdos scđm depēdē-
tiam quā habēt a deo: & sic vocat^r fatū. Et sic pater q^d ip̄a
dei voluntas siue puidētia pōt dici fatum causaliter.
Sed ip̄a dispositio & ordo causarum secundarū ad suos
effectus depēdēs a deo dicūt fatū essentialiter. Dicit autē
ip̄a dispositio causarū scđarum fatū a fati: quasi effatū
diuine puidētie vt dicit. Tho. iij. cōtra gētiles. c. xiiij.
Et in primo sniay. di. xxxix. Deus enī suā puidētiā
loquit^r p Fatum: sicut homo cōceptus cordis p voces. Et
sicut artifex formā de re faciēda cōceptay manifestat p
opis effectū. Et sicut artifex qđ singularit^r mētaliter p
spexerit p tpales ordines ducit ad effectū. Ita de⁹ sua pui-
dentia simpliciter disponit faciēda: & p fatū illa mōd-
plicit^r ac tpaliter administrat. Ex hijs colligi possūt tria:
Primo quē fato subdunt^r: & q^d nō. Nam ex quo fatum
scđm theologos est ordinatio scđarum causarū ad effe-
ctus diuinitus puilos: sequit^r q^d illa tñ subdunt^r fato q^d
subdunt^r causis secundis. Si qua vero sunt quē imēdiate
a deo fiunt cū nō subdantur secundis causis. ergo. nec etiā
subduntur fato: sicut creatio rerū primarum. s. quatuor
coeua: videlicet angelī: corpa celestia: tempus: materia
quatuor elementorū. supposita prima oīm specierum/
quē sunt pducta in principio. Glorificatio substantiarū
rū spiritalium. Iustificatio impiorum. Anime quē de

nouo semper creantur. Nam hec oia a deo immediate emanant & creantur: & aliter produci non potuerunt nec possunt. Idcirco fato non subduntur. Illa enim que a superiori fiunt & disponuntur ab inferiori non mutantur: propterea Boetius dicit ubi superius quod ea que sunt prime diuinitati propinqua stabiliter fixa fatalem ordinem mobilitatis totaliter excedunt. Que autem sunt remota a prima causa tanto pluribus fati nexibus subiunguntur tantoque sunt magis mobilia quanto a prima causa sunt remotiora. Exemplum patet in Boetio de centro circuli & eius circumferentia. Sic ergo illa que a deo facta sunt & fiunt sibi soli subiunguntur. Effectus vero alij particularis & naturales subiunguntur motui elementorum motui celestium corporum motui primi mobilis & tandem prouidentie primi immobilis a qua cuncta habent si quam tenent firmitates: & sine qua nichil in suo statu permanet. Nam substracto primo subtrahuntur subsequentia. Colligitur secundo ex superioribus quod fideles christiani concedere possunt esse fatum. Nam si fatum accipiatur per dispositionem siderum in qua quis conceptus vel natus est necessitante omnes effectus inferiores preter dei & hominum voluntates. Sic nos fatum esse negare debemus cum Gregorio dicente. Absit a fidelium cordibus ut esse fatum aliquid dicant. Si autem fatum accipias tur per dispositionem causarum secularium & ordinationem humanorum actuum per relationem ad deum & eius prouidentiam tantum per eum ordinata & prelocuta siue effata: sic fatum ponere possumus. Licet etiam hoc nomine sancti doctores uti recusauerunt propter eos qui ad vim positionis siderum hoc nomen torquebant. Vnde Augustinus dicit in v. de ci. dei. c. i. Si propterea quod res humanas fato tribuit: quia ipsam dei voluntatem vel preter fati nomine appellat sententiam tenet atque linguam corrigat. hec ille. Colligitur tertio ex dictis differentia inter prouidentiam & fatum. Nam dispositio

Caput Nonum

rerum pducendarū gubernandarū & cōseruandarū in
p̄spectu diuine mentis dicitur p̄uidentia. Sed dispositio
eadē in medijs causis a deo ordinatis ad aliquos effe-
ctus pducēdos & explicata tēporibus dicitur fatū. Item
differunt: q̄a tam necessaria q̄ contingētia subiciuntur di-
uine p̄uidentie: imo & ipsum fatum p̄uidentie subici-
tur. Sed fato sola mobilia subiciunt. Item differunt q̄a
diuina p̄uidentia cū sit ipsa diuina ratio in sūmo oīm
principe cōstituta: vt dicit Boetius/est in deo: fatū vero est
tū insecundis causis. Itē differūt: q̄a res existētes in deo
per modum diuine p̄uidentie sunt ibi vnite & simpli-
citer vne: scđm vero q̄ subsunt fato sic sunt plures di-
uise: & dicuntur plura fata per quē modū dicitur a poe-
ta. Te tua fata trahūt. Item differunt: q̄a diuina p̄uiden-
tia dicitur fatū causaliter inquantū ordinatio fatalis de-
pendet & descendit ab ordinatione diuine p̄uidentie.
Sed ipsa dispositio scđarum causarum in se ipsa dicitur
fatum essentialiter. Item postremo differunt: quia diuina
p̄uidentia est immobilis stabilisq; manēs dans cuncta
moueri. Fatum vero cum sit in rebus mobilibus mobi-
le est. Et hec satis sint p̄ questione tertia de fato.

Quartā questio p̄ncipalis sub hoc no no capite ē de fortuna. An. s. actus volūtarij: casualesq; euenti necessitētur ab ea: circa quā quinq; questiūcule soluentur: quarū quolibet infra ordine suo notabitur.

Prima questiūcula ē: quid sit fortuna scđm poetas et gētiles: & quō ea pin-
gūt: & qd ascribūt ei: & in qbus male de fortu-
na sentiunt. Ad quā alij ordiētes Rndet q̄ antiq̄ phi &
poete de inferioribus effectib: & casualib: euentib: in

Prime decadis CLXI

ordinate cōtingētib⁹: varie locuti sūt. Epicuri enī cū De
mocrīto: effect⁹ casuales: euētusq; hūanos nulli supiori
determināte cause ascripserūt: s; casui q; casus (teste Burleo.
ij. phisi.) pprie i reb⁹ inaiatis/irrationabilib⁹ & natura
lib⁹ repit. Alij vero nedū effect⁹ fortuitos & cōtingētes:
s; & electiōes actusq; hūanos i supiorē quādam cām cūcta
necessitatē reducere sūt conati: quā cām vocauerūt fatū: de
quo lati⁹ sup dictū est. Fuerūt itē & tertij qdam phigē
tiles & poetes: q; euētus fortuitos: electiōesq; & actus hūa
nos i cām quādam siue itelligētā itelectui hūano imani
festā adducere moliti sūt: quā fortunā deā appellauerūt.
Eāq; sic pgebāt Fingebāt ei idolū siue puellā vnā quā
ab vn. uersitate causandi deā noiabāt: et eā cecā pgebāt
ga pterita: pſentia: & futura meti ē: nā ignorātib⁹ cūctis
ab ea bona & mala puenire dicebant: & bifrontē & an
te alba; p eufortunijs post nigrā p ifortunijs: ante capil
laras: ga tpe apto eufortunia iuuant: retro vero caluas: ga
tpe nō cōgruo nocēt. Seditē sup rotas. i. imobilit distri
buentē oīa: quas rotā uoluerē arbitrabant. nescit. n. fortu
na qescere: ut dicit Seneca. Hanc dicebāt felicitare et ifeli
citare hoies. hanc dirigere hoies imediate. i. absq; puidēs
tia dei ad eligendū utiū vī nō utiliter. hanc ponebant i
primere in itelectus & uolūtātē hois spem aut cognitio
nē suorū effectū. Hanc pſiciebant oib⁹ distributiōibus
bonis & malis oib⁹ eufortunijs et ifortunijs. In psona q
rū dicebat Salomō Eccēs. ix. Verti me ad aliud: & uidi:
sub sole: nec uelociū eē cursū: nec fortū bellū: nec sapiē
tiū panē: nec doctorū diuitias: nec artificū grās: s; ips casū
q; in oib⁹. Et Sene. i. eplis ait. Res hūanas nullo ordine
fortuna regit spargitq; manu munera ceca peiora fouēs
Et Iuuenalis. Te facim⁹ fortuna deas celoq; locamus.
Et Salustius in Catelinario. Profecto fortuna i omni re

Caput Nonum

dominatur. Ea cunctas res ex libidine nō ex vero cele-
brat obscuratq;. Et plutarcus libro de remedio ire in p-
sona. Euripidis dicebat. Deus magna regit parua vero
nostra in fortune manibus dereliquit. Et luuenalis ite-
rum. Si fortuna uolet fiet de rethore consul. Si uolet hec
eadem fies de consule rethor. De hac cōquerebatur Euā-
der Eneam alloquens: octauo encydos: dicens: me puls-
sum patria pelagiq; extrema sequētē. Fortuna oipotēs
& ineuitabile fatum. His posuere locis. Et Seneca pri-
ma tragedia dicebat. O fortuna uiris inuidia fortibus.
Quam non eque bonis p̄mia diuidis. De hac cesar cuz
videret regē Farnacem fugere a facie Pompei dicebat: vt
inqt. Q. Curtius. Quis negat eximiā quoq; gl̄iam ses-
pius fortuneq; virtutis esse beneficium. Et Cicero. ij.
officiorum dicit. Magnā vim esse in fortuna in vtramq;
partē vel sc̄das ad res vel aduersas q; ignorat. Et Iulius
celsus dicebat. Efficacior ē fortuna q; virtus. Sed certe
hij oēs errant. Primo q̄a ponūt fortunā imprimere i in-
tellectum & voluntatē hominis: quod paulo antere po-
bauimus: monstrantes esse impossibile q; corpora cele-
stia agant intellectū humanū directe imprimendo specie
vel cognitionē suorum effectuum: quod etiā Tho. ij.
contra genti. c. viij. reprobando pbat. Sc̄do errant: q̄a di-
cunt hanc fortunā hoies fortunare & infortunare: quod
patet esse falsū sic. Nam fortunare pprie est mouere ali-
quē vlt̄ imprimere in eū ad eligendū aliquid ad finē vt cōseq-
tur bonum p accidens alicui electioni cōiunctū. Corpo-
ra autē celestia siue fortuna nō possunt mouere & diri-
gere hominem p influxum cuiuscūq; apprehensionis
sensualis vel intellectualis: vel alicui appetitus ad aliqd
futurū eligendū: vt ei occurrat aliq; accidentalis & iopina-
tus euentus bonus vel malus: ergo. Minor autē pbat.

Nam proprium nature est tendere ad unū ut in plurib⁹. Sed illud ad quod aliquis inclinatur et evenus casualis quod illi electioni coniungitur non sunt unū per se cum non habeant ad invicem aliquam ordinem vel conventionem. Nam quod aliquis instigetur ire ad spectaculum & inveniat ibi debitorem: vel quod inclinetur a natis vitate ad fodiendum sepulchrum & inveniat thesaurum non sunt unū nisi per accidens: ergo sequitur quod hec dea siue itelligentia non fortunat vel infortunat. Nec etiam potest homo habere a fortuna vel a corporibus celestibus ut semper vel ut in pluribus eligat illa quibus sunt coniuncta per accidens aliquam commodam vel in comoda: quia si sic semper aut in pluribus fortunaret vel infortunaret: ergo sequitur quod falsus dicatur poetes gentiles & alij non veri philosophi: ponentes etiam intelligentiam siue aliquod nomen divinum siue stellam ut dictum est. Quapropter merito Augustinus. iij. de ci. dei. c. xviij. predictam de fortuna opinionem confutat dicens. Dicitis fortunam bonam deam. si quia eadem accipit. aram meruit: sacra ei munera persolvunt: quomodo ergo dea si aliquando bona est: aliquid quando mala. An forte quando mala: dea non est: sed in malignum demonem repente convertitur. quomodo etiam bona que sine ullo examine meritorum fortuito accidunt hominibus bonis & malis: Ut quid etiam colitur que ita ceca est passim in quoslibet incurrens ut suos cultores plerumque pretereat & suis contemptoribus hereat. Aut si aliquid perficiunt cultores eius ut ab illa videatur & amantur: iam merita sequitur non fortuito venit: ubi est ergo definitio illa fortune. Hec ille. Ex quibus apparet confutatio poetarum gentilium & philosophorum secundum nomen tantum: nichil certi aut veri de fortuna asserentium.

Secunda questiuncula est:

quid sit fortuna secundum philosophos & theologos. Ad

Caput Nonum

quā sierespōdet: q̄ Aristot. ij. phisicorū. & Tho. i. cōmē
to ibidē sic eā diffiniūt. Fortuna est causa p̄ accidēs in hijs
que fiunt scđm p̄positū in minori parte. In q̄ diffinitio
ne tangunt tria q̄ ad rationē fortune spectant. Primū:
q̄ fortuna est causa p̄ accidēs: vnde nomē fortune q̄
uis vulgariter quandoq; trahat ad effectum vt dicam⁹
Talis fortuna cōtingit tali. Cum aliq̄s effectus p̄speri
tatis aut diuersitatis cōtingit alicui. Non tñ hoc sonat no
men fortune. Sed p̄prie dicitur fortuna illud qd̄ est causa
illius effectus p̄speri: ideo dicitur q̄ fortuna nō per se est
causa effectus: sed p̄ accidēs. nā effectus p̄ accidēs q̄ cō
iungit cause per se & est p̄ter rationē cause per se et p̄ter
rationē agentis: est effectus fortuitus & a causa per ac
cidēs q̄ dicitur fortuna. Exempli gratia: lapidē descē
dere est per se: & hoīem ire ad forum si hoc p̄posuit con
tingit etiā esse per se. Sed q̄ tunc dum vadit ad forū con
tingat lapidē descendere & frangere caput ei⁹ est per ac
cidēs: ita q̄ iste effectus fractio capitis oritur ex cōcur
su duarum causarū. Et licet q̄libet sit per se: tñ earum cō
cursus ad talem effectū efficiendum q̄ est fractio capitis
dicitur esse per accidēs & a fortuna. Secundū vero qd̄
ad rationē fortune spectat est: q̄ fortuna est causa eorū
que fiunt in minori parte. Hoc patet per exemplū. q̄ enī
aliquis vadat ad forū p̄pter aliqd̄ aliud: & inde depor
tet pecuniā quā non intēdebat: tunc deportatio pecu
nie: cuius causa fuit aduentus ad forum: neq; est ex ne
cessitate neq; semp: ergo in minori parte q̄a vt in pauci
oribus contingit. Tertium quod ad rationem fortune
spectat ē q̄ fortuna nō ē causa eorū q̄ fiūt a natura: s; eorū
que fiunt scđm p̄positū & ab intellectu. q̄ aut non sit
a natura pater: q̄a natura vlt̄ vt semp vel vt frequenter &
similiter operat. Fortuna vero vt in pauciorib⁹ & diffi

militer. Item neq; in aiatum neq; puer neq; bestia agit
a fortuna cū non agant voluntarie quasi liberū arbitriū
habētes. Vnde nec eufortuniū neq; infortuniū in hijs ac
cidere pōt nisi si pitudinarie. Sicut quidā dixit q; lapi
des ex qbus fiunt altaria sunt bene fortunati: q; eis ho
nor & reuerentia exhibet. Cum lapides eis coniuncti
cōculcent: quod dicitur per si pitudinem ad homines in
quibus honorari dicuntur fortunati. Vnde eufortunis
um est quando preter intentionē accidit alicui aliquid
magnū bonū. Infortuniū vero qñ preter intentionem:
aliquem sequit̃ aliquid magnū malū. Quod si hic quis
piam curiosus peteret vtrum hec que sunt fortuita per
accidens & casualia subdantur puidētie diuine. Respō
detur q; sic: non tamē casualiter: contingenter & fortui
te: sed pūse preordinate certe & necessarie. Ad quod in
telligendū dicit Auicēna. q; oē quod fit: pōt cōparari ad
duplicem causā: vniuersalē. s. & pīcularē. In ordine autē
ad causā vniuersalē nichil fit fortuite vel casualiter: nam
nichil in terra sine causa. s. p se fit vt dicit lob. v. Sed be
ne in ordine ad causas particularē. Cuius ratio ē: q; cū
causa vniuersalis habeat finē vniuersaliorem q̃ particu
laris. aliquid bene cadit certo & sub intentione prime
cause q̃ est vniuersalis: quod tñ erit pter intentionē secū
de cause: & sic in ordine ad primā causā q̃ vniuersalis
fina est nichil fit causaliter aut fortuite Et tamen in or
dine ad causas inferiores fiūt multa & fieri possunt cas
sualiter & fortuite etiā scdm magis & min⁹. Tho. etiā.
iij. cōtra genti. & dñs Bonauētura in. ij. sniaz. di. xxxvij.
declarātes idem sic dicunt. Licet aliquid casuale vel for
tuitum sit respectu nature et agentis particularis aut in
tellectus creati. Nichil tamen est casuale vel fortuitum
respectu prouidentie dei a qua omnia prouisa sunt &

Caput Nonum

preordinata. Exemplū: sicut si dñs mittat aliquē seruus suum ad aliquē locum ad quem alium seruū ignorante primo etiā miserat: tunc concursus seruorū ad inuicē est preter intentionē vtriusq; serui missi: non autē pter intentionē mittentis. Vnde talis pcursum licet respectu seruorū sit fortuitus: non tñ respectu domini respectu cuius est preordinatus & pūsus. Sic ergo dico de contingentibus in hoc mundo: que respectu secundarū causarū fortuite & contingenter eueniūt: respectu tamen prime cause vniuersalis. s. dei a quo nichil potest subtrahi nichil fortuitum vñ casuale contingit: sed pūse oīa ordinate & necessarie. Similiter etiā dico eufortunia vel infortunia hominū que hominī contingunt per comparationē ad secundas causas. i. respectu celorū: angelorū. aliarūq; secundarū causarū: per comparationē tñ ad deū nichil pōt cōtingere: cū nichil sit ei casuale aut improuiisum: eum oīa cadant sub puidencia sua & sub certa precognitione: intentione & sua ordinatione. Hec ex theologis & philosophis.

Tertia questiūcula est: quot & que sunt que faciūt hoīes fortunatos & infortunatos. Ad quā rñdet Tho. .iij. contra gentes. x. & .xcii. vbi i snia dicit: qd hō cū sit ordinat⁹ scdm corpus sub corporib⁹ celestibus: & scdm intellectū sub angelis: & scdm voluntatē sub deo: tripliciter ei bonū scdm fortunā cōtingere pōt. s. a celo: ab angelo: & a deo. Qd enī voluntas alicuius hoīs instigetur ad fodiendū: vñ vt fodere faciat vbi thesaurū inueniat ex nulla hoīs virtute procedit. Sed hoc est vel quia disponitur a celo vel quia illuminatur ab angelo: vel quia inclinatur a deo. Et hec quidem causalitas diuersimode est in hijs tribus. Nam:

Prime decadis CLXIII

primo celum inducit hominem ad aliquid eligendum/
 cuius ipse rationem ignorat: unde fortunetur p modum
 cuiusdam passionis quā imprimit/in corpus. Secundo
 angelus bonus vel malus hominē disponit ad eligendū
 aliquid cuius rationem ignorat unde fortunetur nō im
 primendo aliquam passionem vt celum: sed p modum
 cuiusdam intelligibilis considerationis illuminādo vlt
 instigando ad eligendum vel cognoscendū aliquid qd
 sit bonum fieri. Nam intellectus angeli est multa ordi
 nare in vnum: nō tamen illuminando de fine quare sit
 bonum fieri. Tertio deus voluntatem hominis inclināt
 ad aliquid eligendum cuius rationē ignorat unde for
 tunetur. Et hic pprie dicitur hominem fortunare: quia
 ipse solus clare intuetur & preuidet simul omnes res &
 earum habitudines: intentiones & motiones: & per cō
 sequens omniū rerum accidentales cōiunctiones & oc
 currences quod nulli cause alteri create competere pos
 test naturaliter. Et ideo solus deus proprie & efficaciter
 hominē fortunare potest: non autem celi aut homo aut
 angelus nō intuentes aut preuidentes omnia predicta.
 De hīs tribus fortunātibus hoīem loquitur Aug⁹. v. de
 ci. dei. dicens. Fortuna est causa latens a deo vel celo vlt
 a spiritibus quibuscunq; proueniens. Concordat huic
 sententie Augustini Nicolaus de lyra in principio suz
 per psalterium dicens: qd motus benē fortunati vlt infor
 tunati est a deo in quantum mouet voluntatem nostrā
 ad aliquid eligendum cui⁹ rationem ignorat. Vel a cau
 sa naturali. s. ab influentia orbis vel intelligentia moto
 ris: vel ab vtroq; simul vel ab ipsis spiritibus bonis vel
 malis: a celis per modum cuiusdam passionis quā im
 primit corporibus nostris. Ab angelis in quantum illu
 minant intellectum nostrum: vel deordināt si sunt mali.

Caput Bonum

hec ille. Et hoc modo fortuna pprie dicitur ipsa diuina
puidentia: quā blasphemant qui fortune maledicunt.

Pro quorum tñ clariori euidentia hic notanda sunt
quinq. Primū notabile est q cū eufortunari vel infor-
tunari dicatur pprie quando quis dirigitur a superio-
ribus causis ad efficaciter eligendum vel exequendum
facere aliquid vel omittere: cui cōiungitur per accidens
aliquis sibi in opīnatus euentus bonus vel malus. Ideo
diuersimode celi: angeli & deus dicuntur hominem
eufortunare vel infortunare. Nam celi dicuntur eufor-
tunare scilicet cōmuniter in quantum imprimunt in
corpus aliquam passionem per quam voluntas inclina-
tur ad exequendum aliquid quod ignorat vnde sibi bo-
num contingat. Angeli autem dicuntur magis pprie
q celi eufortunare cum illuminant vel instigant intelle-
ctum vnde postea voluntas inclinatur ad exequendum
aliquid quod ignorat vnde bonū sibi cōtingat. Proprie
sime autē dicitur aliquis eufortunari: quando voluntas
alicuius inclinatur a deo: illuminatur ab angelis: incli-
natur a celis ad exequendum aliquid quod ignorat vn-
de bonum sibi contingat. Et econuerso. Communiter
aliquis dicitur infortunari quando voluntas eius indi-
natur & vult & cōsequenter agit contraria ad quē mo-
uet celum. Magis pprie dicitur infortunari quando vo-
luntas eius & electio inclinatur & agit cōtraria ad quē
celum inclinat & angelus instigat. Nam homo nō sem-
per eligit illud ad quod angelus intendit & corpus ces-
leste inclinat. Et ideo licet in omni re nunq cesset promi-
sentia diuina. Angelus autem quandoq dicitur desis-
cere a custodia hominū in quantum homo potest non
eligere illud ad quod angelus mouet: secundū illud Iere.
li. c. Curauimus Babylonem & nō est sanata. Derelin-

quamvis eam. Propriissime autem tunc dicitur aliquis male fortunari quando voluntas eius ex certa intentione conatur et agit contraria ad que inclinatur celum/instigatur angelus/& mouet deus. Sicut de quodam scribit Iere. xxij. Scribe virum istum sterilem virum qui in diebus suis non prosperabitur. Secundum notabile est quod deus & angeli varijs de causis fortunant & infortunant homines bonos & malos. Nam bonos infortunant quandoque in penam alicuius culpe aut stulticie aut in exercitium virtutis. scilicet prudentie: patientie etc. Malos autem quandoque fortunant ad retrahendum a malo vel ut remunerent de bonis in peccato factis etc. Ideo in omnibus gratias deo exhibere debemus. Tertium notabile est quod homo fortunatus vel infortunatus dicitur respectu bonorum corporalium non spiritualium. Cuius ratio est quia homo tunc dicitur bene vel male fortunatus: quando preter intentionem sibi accidit aliquod bonum vel malum ut patet supra: sed bona spiritualia vel mala non possunt preter intentionem evenire cum electione consistant, ergo etc. Quartum notabile est quod magna est benignitas dei erga homines in hoc quod non solum eis bona adiungit de communi cursu nature & etiam manifeste supernaturaliter. Sed etiam occulte per modum fortuationis multiplicando bona inopinata & mala remonendo. Quintum notabile est quod ex quo nec homo nec angelus de communi lege possunt omnia mala preuidere & omnes causas accidentiales & inopinatas precognoscere nisi solus deus: & fortuna vel infortuna est causa per accidens etc. Ideo deo in omnibus casualibus periculis committitur nobis, debemus nos committere ut nos ab illis preseruet: de quibus periculis casualibus loquitur Aug. xxij. de ci. dei. c. xxij. dicens. Sed propter pueriles penas etc. cuius locum ibi vide sententiam. hec autem ex theologia et philosophia.

Capitulum Nonum

Quarta questiūcula ē: Quot sunt cōditiones fortune. Ad quā sic rēdet qd licet mltē sūt cōditiones ei⁹: tñ principaliores sūt noue. Quarū prima est qd fortuna ipellit hoīem sine p^{ri}ua ratione hoīs fortunati. Qd patet: qā ipetus ille quē bene fortunati sequunt: sūt sine rōne. Patet qā si ab aliq^o bene fortunato querat quare sequit talē impetū/nesciet rationē reddere. S; dicit hoc facio qā sic michi dīctat cor & ita p^{ri} ratione beneplacitū voluntatis & dīctamē cordis assignabit dicens. Sic placet michi: & līra dīctat cor.

Scda cōditio fortune est qd ipsa excedit & supat prudentiā hoīm sapientū: cui⁹ ratio est: qā tales. s. bene fortunatos oportet suscipere illū instīctū diuinū qui superat oēm sensum et oēm intellectū. Vnde oīs hoīm prudentia circa fortunā bonā vel malā nichil penitus innouare pōt. Tertia cōditio fortune ē qd illa magis fauet simplicib⁹ & stultis q̄ sapientib⁹. Qd pbat dupliciter: ratione & exemplo. Ratio sic. Quia ille est magis fortunatus qui magis sequit diuinū instīctū. S; simplices amissa rōne et nō dediti exteriorib⁹ actiōib⁹ magis pōt pīt & sequunt interiores instīctus & diuinos ipetus q̄ faciunt sapientes q^o rationē sequunt: ergo. Scdo p idē exemplo. Sicut enī ceci āmissis oculis magis memorant & firmiter retinent quem memorant: sic simplices āmissa rōne magis sequunt diuinos instīctus. Nam plurib⁹ intēus minor est ad singula sensus. Vnde videmus sepius stultos in prelijs vincere: ludis taxillorū ditari: & multa eufortunia talibus euenire: quare puerbiū extat quasi pbatū verbū dicēs. Fortuna idio che pocho senno basta. Et iterum. Vbi fortuna ibi debilitas intellectus.

Quarta cōditio fortune est qd fortuna est mixta: vñ in hac vita nullus reperit ita felix & fortunatus: quin in

aliquo sit male fortunatus. Vnde Aug⁹ de hoc rationes assignās sermone. xxi. sup. Matheū dicit. Ideo deus felicitatibus terrenis amaritudines imiscet vt alia queratur felicitas cuius dulcedo non est fallax discurrere p̄ oēs qui appellati sunt felices. Quinta cōditio fortune est q̄ sit equa & iusta/ex eo q̄a sepius boni vident̄ esse infortunati. Vnde Greg⁹. xv. moraliū dicit. Presentis vite p̄speritas inocentie testis nō est: q̄a multi ad perhennē vitā p̄ flagella redeunt: & pleriq; ad infinita supplicia sine flagellis deducuntur. Et iterū Greg⁹ in quadā omelia dicit Presentis vite p̄speritas aliqñ datur vt ad meliōrē vitam puocet: aliqñ vt in eternū plen⁹ dānet. Et iō nullus debet gaudere de peccatore bene fortunato. Vnge Aug⁹ sup psalmos ait. Nemo gratuletur homini q̄ p̄speratur in vita sua/cuius peccatis deest vl tori: & adest laudator maior hec ira domini est. Irritauit enī dominū peccator vt hic correptiōis flagellū nō patiatur. Sexta cōditio est quia habet defectum veritatis. Multa enī credimus esse fortunata que nō sunt: & ecōuerso. Et iō diligēter debemus attendere circa fortunam bonam vel malam Vnde Aug⁹ de verbis dñi. Magne virtutis ē cū felicitate luctari. Magne felicitatis est felicitate nō vinci. Septima conditio est: q̄a ipsa est instabilis. Nam bona fortuna hui⁹ mundi parū durat. Vnde Innocenti⁹ libro de vilis tate conditionis humane dicit. Subito cum nō suspicatur infortuniū accidit: calamitas irruit mors intercipit quā nullus euadit. Vnde Seneca epistola. iij. Nemines eo fortuna puexit/vt nō tm̄ illi minetur quantū pmiserat. Noli huic trāquillitati confidere: momēto mare eueritur: & eodem die vbi luserūt nauigia sorbentur. Vnde verba fortune Boetius recitans inquit. Hunc cōtinuū ludū ludim⁹ rotā volubili orbe versam⁹ infima

Caput Nonum

summīs summa infimīs mutare gaudemus. Octava cōditio est cecitas. Vnde pagani fortunā cecam pīngēbant eo q̄ passim in quoslibet incurres sine vllō examine meritōrū ad bonos & malos venit. Non autē dicitur ceca: q̄ ipsa ceca sit: sed q̄ cecos plerūq̄ facit quos cōplectitur. Vnde Liui⁹ dicit. Raro cōtingit simul hoīb⁹ bonā fortunā bonāq̄ mētem dari. Et Boeti⁹ inq̄t. Fortuna quē fouet: cecū facit & stultū. Et Iuuenalis li. ij. dicit. Rarus enī ferme sensus cōis in illa. Et Tullius de amicitia inq̄t. Fortuna nō mediocriter ignaros multos excēcauit: cuius cōtrariū prudenti accidit. Vnde Seneca. Fortune instabilitas prudētis aīm nō cōquassat. Nam virtuosus neq̄ fortuna bona extollitur: q̄ nullū bonū exterius ē qd̄ ipse m̄sum appretiet: neq̄ mala fortuna deprimi: q̄ nullo īfortunio tm̄ trīstāt q̄ a vīa rōnis dēclinet: vt etiam. iij. ethicorū. dicit phīs de magnanimo.

Nona cōditio fortune est q̄ ipsa nunq̄ p̄fecta ē. Nam p̄fectum dicitur cui nichil deest. Nullus autē in hac vita fortunatus est cui nō desit aliquid & cui sufficiat id quod habet: quicq̄ cū sua felicitate infinitas nō habeat amaritudines. Vnde dicebat Boeti⁹ in. ij. de cōso. Quā multis amaritudinib⁹ humane felicitatis dulcedo resperfa est: que si etiā fruēti iocūda esse videat tñ quo min⁹ cum velit abeat retinere nō possit. hec ex theo. & phīs.

Quinta questiūcula est: An medici: lusores: milites: agricolae fortunētur ab astris in opibus suis. Ad quam primo videtur respondendum affirmatiue sic. Nam sicut videmus q̄ quedā ināiata corpora siue naturalia quasdā occultas vires & efficiētias singulares a celestibus corporibus & eorum impressionibus cōsequūtur preter eas que cōse-

quiritur ad qualitates actiuas & passiuas elemētōrū: si
cui magnes trahere ferrū habet ex virtute celestis corpo
ris. Et lapides quidam et herbe alias habēt a celo occultas
virtutes. Ita nichil phibet q̄ aliquis homo habeat ex im
pressione celestis corporis aliquā singularē efficaciaz
in aliqbz corporalibus prospere faciendis. quam alius
nō habet/ vt medicus in sanando & agricola & miles

Respōdeo dicendū/ q̄ diuersimode ad hāc questionē
respōdēt Auicēna: dñs Henricus de Alia: & sanctus
Tho. iij. contra gentiles. Nam Auicenna dicit: q̄ mediz
cus: agricola: lusor & miles zc. nō p̄sperantur vltra ali
os homines in opibus suis ex impressione aliqua celoz
in natiuitatibus suis. Sed illud potest esse ex forti imaginis
naticne hominis que magne efficacie & mirabiles effe
ctus operatur: nō solum in homine sed etiā in materia
exteriori/ vt patet de fascinatione vetularū: vt in tertia de
cade dicef. Dicit ergo Auicenna q̄ sicut lusori habenti
imaginationē fortiorem & vehementiōrē de aliquo nu
mero optato citius euenit numerus quem elegit in taz
illis q̄ alteri nō habenti ita sortem imaginationem. Ita
etiā medicus: miles: agricola fortius imaginātes & vehe
mentius intendētes in effectus optatos forti⁹ & melius
operabunt ceteris medicis: agricolis: militib⁹ nō sic vehe
mēter intendētib⁹ in siliis effectibus. Sed hoc nō va
let: q̄a dicta positio Auicenne de virtute imaginatiua
in materiā interiōrē vel interiōrē tanq̄ vanam & fanta
sticā: tam a phis q̄ a theologis reprobaf/ fundamentus
nō habens nec in ratione nec in experientia: vt. s. Tho.
adducit. iij. cōtra genti. c. ciij. & pri. pte. q. cxvi. put infra
phabit in tertia decade nono capite. Alia est opinio dñi
mḡi Henrici de Alia sup Gen. (qui tenet contra Tho)
dicentis: q̄ a nulla dispositione celi hominib⁹ puenire

Laput Bonum

potest vt magis pfectuose vltra alios homines agant
que intendūt: patet dicit ipse q̄a vna virtus naturaliter
agens semp tendit ad eundē effectū in simili passu. Sed
videmus q̄ nō semp datus miles: medicus: agricola vel
lusor tendit ad eundē effectū in simili passu: ergo. Ver
bi gratia: si in sorte ludente ad taxillos esset aliqua occul
ta virtus naturalis: nō posset fieri quin semp aut frequē
ter eueniret illud ad q̄d a celis sortes est inclināt. Nam
si virtus celestis in sorte iam vertit taxillos ad septē occu
los semper mouebit eos taliter: siue eligat septē siue quē
cūq; alium numerū: quod tñ videtur esse falsum & cō
tra experientiā: ergo. Et similiter est dicendū de medi
co: agricola & milite. Et iste si petatura quo accidit hec
prosperitas in ludendo: diceret q̄ qñq; puenit a deo vt
quis aliqd exercitiū preceteris agat magis pspere. Vn
de et sacra scriptura directioni dei attribuit huiusmōi: vt
p3 Gen. .xxx. in educatione aī alium Laban sub cura &
contractiōe Iacob. Et Gen. .xxxix. Prosperitas negocio
rū Phutifarīs in manib⁹ Ioseph: deo attribuit et nō fato
natali. In ludo autē taxillorū vel siliis negocijs potest
quis fortunari solū a spiritibus bonis vel malis: q̄ quis
dem occulta coopatione facere possūt vel mouēdo taxil
los in aere vel in manu proijcientis sicut quicqd vnus
elegerit sup taxillos hoc semp ei eueniat & nō alteri. Si
militer dicit dñs Henricus de medicis q̄ vnus medicus
ceteris paribus ex parte artis medicine & expte experie
tie infirmi & medicinarū applicatione & morū: nō est
magis & minus sanatiu⁹ q̄ alter nisi forte p accidens in
quantū vnus medicus esset cuiusdā corrupte aut conta
giose & pestifere cōplexionis que inficeret p visū: tactū
vel anhelitū infirmos: sicut basiliſcus inficit p visum: &
mulier imunda speculū: & ita ecōuerso eēt imaginandū

de cōplexione medici sanī hilaris viuacis et salubris qui
 ceteris paribus plus p̄ficat infirmo q̄ alter medicus in
 firmus zē. Itē plus p̄ficat infirmo medicus deuot⁹ qui in
 practica sua recurrit de nocte ad iesum xpm petens diri
 gi ad salutē infirmi quē in sua cura habet q̄ alter ceteris
 parib⁹ qui t̄m cōfidit in arte xpo cōtempo: vt pz in me
 dicis deuotis & in iudeis medētib⁹. Similiter etiā dicit
 de milite & rustico q̄ si credant a celis habere qd̄ ceteris
 paribus ille fortunati⁹ pugnet altero: & q̄ bladium semī
 natum de manu vnius rustici melius perueniat q̄ semī
 natum similiter in eodem agro: similiter prato & in eo
 dem tempore ab alio rustico/superstitiosus est: & vidē
 tur isti fatali superstitioni fauere. Rursum etiā iste dicit
 q̄ positio hec posset esse infidelib⁹ & fantastis occasio
 opinandi q̄ christus fuerit sic natus q̄ contraxerit a celo
 quandam virtutē mirabilem sanatiuā: omnes quos t̄a
 geret vel videret: sanans per visum naturaliter: sicut ba
 lile⁹ interficit. Et addit p̄dictus q̄ q̄ tenēt affirmatiuā q̄
 siti esse veram: amplexant⁹ superstitionem illaz opinio
 nem de imaginibus astrologicis q̄ res naturales fixe re
 ciperent tales imp̄ssiōes ab astris inio crederet q̄ res ar
 tificiales vt pote imagines fabricate sub certis stellarū
 habitudinibus reciperent ip̄pressiones a stellis: que opi
 nio vt dicit est vanissima. Et p̄dictus Henricus respō
 det Tho. de magnete dicens: q̄ magnes non habet virtū
 tem attractiuā fieri superip̄ressam a celo accidentaliter
 sed illam habet tanq̄ secundam qualitātē a tota specie
 consequentē suā cōplexionē specificam: quemadmo
 dum est de viribus herbarum & lapidū & seminū: que
 virtutes non habent a corporibus celestib⁹ superfluxas:
 sed oīno consequenter se habentes ad complexiones &
 formas specificas eorum. Sanctus Tho: vero tenet q̄ si

Caput Nonum

cut naturalia corpora sortiuntur virtutes quasdam occultas
consequentes species ex impressione celestium corporum: ita etiam
aliqui homines ex impressione celorum in corpora naturalitibus con-
sequuntur aliquas virtutes occultas quibus prospere & profectuo-
se ultra alios homines agant que intendunt. & tenet hoc in
iiij. c. contra gentes. & etiam in. xxij. q. lxvi. ar. ij. ubi dicitur
licet naturalia corpora sortiantur aliquam virtutem occultam
tam a corporibus celestibus ut dictum est: imagines tamen
formate ab astronomis a corporibus celestibus nullam habent
virtutem. Sed si quam videntur habere illa est ex operatione demonum:
cuius signum est dicit ipse quia oportet inscribi quosdam
characteres qui naturaliter nichil operantur. Et ponit ibidem
differentiam inter imagines astronomicas & nigromanticas
dicens quod in imaginibus nigromanticis fiunt expresse in-
uocationes: prestigia & expressa pacta cum demonibus.
In astronomicis autem imaginibus sunt pacta tacita per
signa quarundam figurarum seu characterum: ideo ambem
huiusmodi imagines reprobantur in decretis. xxvi. q. ij.
c. illos. Que autem istarum opinionum. scilicet Thome & domini Hen-
rici sit tenenda non est mensure neque ignorantie mee in-
dicare. Ego vero tenerem viam ad quam pauciora sequeretur
inconuenientia. Hec ex inductis intra questionculam:

Quinta questio principalis huiusmodi capituli est de practica diuinatoria
effectuum futurorum ex astris & imaginibus si-
ue in celo stellarum congregationibus. Circa quam
tres questioncule soluentur: quarum quilibet infra suo ordine declarabitur.

Prima questioncula est: Si
deus a principio in celo stellato. id est firmamento
posuit stellas secundum aliquas formas vel imagines
animalium & specierum mundi inferioris. Ad quam videtur

Prime decadis CLXIX

primo respondendū affirmatiue. Nam sacra scriptura ex
 pressam mentionē facit de aliquibus glomerationibus
 stellarū quas deus in principio constituit & disposuit in
 celo: ergo: pbat̃ antecedēs. Nam Iob, xxxviii. dicit dñs.
 Nunquid cōiungere valebis micātes stellas pliares aut
 girū arctūri poteris dissipare: nūquid ordinē nosti celi et
 pones rationē ei⁹ in terra. Et ipse Iob de deo. ix. c. dicit.
 Qui extendit celos solus & graditur sup fluctus maris
 Qui facit arcturū et oriona & hyadas & interiora austri.
 Qui facit magna & incōprehēsibilia & mirabilia. Et ite
 rū Amos. v. Qui cōuertitis in absinthiū iudiciū: & ius
 sticiā in terra relinquitis facientē arcturū & orionē. Er
 go ex sacra scriptura potest haberi q̃ de⁹ ex stellis consti
 tuit dictas imagines de quibus faciunt mentionē om
 nes astronomi. Nam arctur⁹ est imago vrse circa polū
 arcticū situata in qua septē stelle nobiliores quasi currus
 faciūt habentē themonē. Item stelle que vocant̃ hyades
 & pliares sunt in celo in quadā imagine scđm astrolo
 gos. Item orion est imago viri armati terribilis tenentis
 ensēm qui & audax dicit̃: & vt apparet ex tabula stella
 rum fixarū que ponit̃ septia distinctione Almegisti. Fi
 gura orionis cōplectitur vigintiocto stellas & situatur
 in parte mirabili celi anteuestigia tauri vt dicit Isidor⁹
 li. iij. Posuit etiā deus dicunt astronomi in celo alias ima
 gines. 48. de quibus oībus nō facit mentionē sacra scrip
 tura. l. xij. in zodiaco. s. Arie. Taurum Geminos. Cā
 crum zē. Et triginta octo extra zodiacū. s. imaginem
 draconis fluxuose situati circa polū arcticū: in qua ima
 gine scđm Ptolomeū sunt. xxxiij. stelle. Et circa illū dra
 conē sunt due imagines visarum. s. minoris & maioris.
 Item inter illas. xxxviij. imagines: est imago persei idē
 est imago viri deferentis caput algol idest diaboli.

Caput Nonum

Rursum est ibi imago hominis inflāmati vel flāmis cū
cti. Ibi est imago saltatoris: imago ioculatoris: imagies
duorum vulturū: imagines serpentū: scorpionū: canū:
lupi: leporis: cerui pegasei: equi alati: imago ydrie: ima
go centauri: cui? anterior pars est hominis & posterior
equi: & ita de alijs huiusmodi formis mōstruosis: sicut
in picturis astronomorū videri pōt & solet. zc. Sed i cō
trariū est q̄a dicit scriptura Gen. ij. Igit̄ pfecti sunt celi et
terra & oēs ornatus eorū. Qualē autē ornatū & pfectio
nē haberet celū si ex chimericis mōstruositatib? & ima
ginib? fabricatis nō a deo: sed a diabolo constaret. Re
spondeo dicendū q̄ sicut tortuosus fallax draco & prin
ceps mūdi huius qui olim terrā varijs idolorū monstro
sis imaginibus impleuit suggerēdo pfectit cuiuslibet gene
ri rerū aliquē deū. Ita deo pmittēte opus pulcherrimū
& gl̄iosum dei. scilicet celū qđ deus cōstituit mortalib? ad ob
iectum religiose cōtemplationis attētauit implere imagi
nibus in quibus ipse apparere cōsuevit & illud facere
speculum superstitione diuinationis. Nam si dñs de? for
mas & imagines aīalium posuisset in celo vt aliq̄s vul
tus fixus aīalibus terrenis correspōderet a quo depēde
rēt formarent̄ indiuidua cōseruarent̄ & vultuarent̄ si
cut posuit imagines in celo bestiarū ferociū & viliū atq̄
chimerarū inutiliū. Multo magis ibidē posuisset imagi
nes mitiū & viliū aīalium & aliq̄rum hoīm virtuoso
rum. Sed videmus in celo nō imaginē colūbe: sed cerui
non agni: sed hirci: nō crucis & cruci fixi: nō sacerdos
tis: sed ioculatoris. Ergo omnipotēs deus magis sollicit̄
fuit de cōseruatione aīalium: ferocium: ranarū: serpe
tum: inutiliū q̄ mitium: hoīb? in multis subseruiens
tium. Ergo falsum est q̄a deo tales imagines inter stela
las celi sint formate. Item si dñs de? subiecit vnamquāq̄

Speciē generabiliū & corruptibiliū sue imaginī in celo
vbi est imago vitis: imago arboris pomiferi: imago tri-
fici & ceterarū speciēū hūano vsui p̄cipue necessariarū.
Ideo benedicebat Isido. li. iij. ethi. c. vlti. q̄ postq̄ interp̄s-
tatus est noīa extranea dictarū imaginū subiungit: alio-
rum signorū obseruatōes vel ceterē res supstitiose que
sead cognitiōē siderū iungunt fidei n̄re sine dubio cō-
traria sunt & sic ignorari debēt a xp̄ianis vt nec scripta
esse videant. Sed nōnulli siderū pulchritudine & clarita-
te p̄lecti in lapsu stellarū cecatis mētibus corruerūt ita
vt per supputationes noxiās (que matheses dicunt) eūē
tus rerum persepe p̄scire posse conent: quos nō solū xp̄i-
ane religionis doctores: sed etiā gentiliū Plato Aristote-
les atq̄ alij veritate cōmoti concordī snia dānauerunt
dicētes confusiōē rerū poti⁹ de tali suasiōe generari. s.
q̄ p̄ficere quoquo modo humane felicitati. hec ille. Ex
quo dicto Isidori tria habent. Primū q̄ multa supstitio-
sa adiuncta sunt cōsideratiōi astrorū. Secundū q̄ cō-
iecturatio de futuris est poti⁹ in cōfusiōē rerum huma-
narum q̄ ad directiōē eaz. Vnde somnia cogitatiōes
hoīm ex astris considerare supstitiosum est. Tertium q̄
reales & p̄fecti p̄hi diligētes rerū consideratores ex suis
principijs ponūt hoc negociū supstitiosum esse. Vnde
de platone et Aristotele subdit Isidorus. Et q̄uis ipsi nō
fuerint celesti sapiētie dediti veritatis tñ testimonio. ers-
rores eorū merito ptulerūt. hec ille. Ad obiecta autem
in fronte questiuncule posita patebit responsio in vltis-
mo tertie questiuncule. Ex Henrico vbi supra.

Secunda questiuncula est:

Si aliquo rōnabili mō & nō vane & supstitio-
se pauerunt transferri in celo tales imagines.

Caput Nonum

Vel sic. Si aliquo rationabili modo: & nō supstitioſeta
les imagines trāſlate ſint & attribute: ſtellis in celo. Ad
quā ſic rñdet q̄ q̄ncq; cauſe repiūt trāſlatiōis i celo taliū
imaginū. Priā cā aſſignat a poetis, nā poete fingūt arietē
in celo in honorē iouis/ quē cornua arietis i capite hñe dī
cūt. Taurū ſiſiter i celo collocāt i honorē louis eo q̄ i bo
uē fabuloſe ſit cōuerſus qñ europā trāſuexit. Caſtorem
quoq; & pollucē poſt mortē inter notiſſima ſigna cōſti
tuerūt vt ſignū gemini. Leonē in honorē herculis/ quē/
in grecia virtuoſiſſime occidit. Capricornū pp̄t Caprē
quādaꝝ louis nutriticē. Et ſic ſcđm fabulas aliorū vt p̄s i li.
imaginū. 48. celi. Idolatre autē & gētilis trāſtulerūt in celo
huiuſmōi imagies rōne honoris v̄p̄ laudis aliqñ hoīm
virtuoſorū v̄p̄ aialium pp̄ter aliq̄ iſignia facta v̄p̄ bñficia
ſingularia que i inferiori mundo fecerūt: pp̄ter q̄ hoies
trāſtulerūt iter deos v̄p̄ deas: & aialia iter aſtra celi vt dī
cit Iſido. viij. eih. Vñ etiā vt tradit Guilhelm⁹ piſienſis
credebat gentiliū ſupſtitō: hoies i hac vita p̄bos & ſtres
nuos poſt mortē aſcēdere ad ſup̄os in q̄ſdā ſidereas mā
ſiones v̄p̄ ſtellas cōpares. Malos deſcēdere ad inferos. Idē
circo dum celū clare ſtellarū inſpiciebāt iterrogabāt vbi
eſt manſio hercul⁹. In q̄ ſtella habitat hector. Vbi habitat
talis & talis zē. pp̄ter qđ a poetis gētilib⁹ & idolatris dī
ſtribute fuerūt ſtelle ſcđm dictas imagines in honores
& deificationē hoīm famoſorū quos appellāt deos ſuos.
Et iſte modus trāſlatiōis oīno vanus & ſupſtitioſus eſt.
Scđus modus trāſlatiōis ſpecialit dictaz. xij. imaginū
zodiaci inter ſtellas eſſe poterat ad exprimēduꝝ ſiſitudi
nariē ſtatū ſolis v̄p̄ pp̄rietatē aure v̄p̄ tp̄is q̄ vt plurimū ae
cidit qñ ſol eſt i illa: vel in illa pte zodiaci. Verbi gr̄a: col
locare potuerūt Cancrū i. iij. pte duodeci ſignorū zodia
ci ex eo q̄ cū ad illud ſignū in menſe Iulij ſol venit: res

Prime Decadis CLXXI

ingredit̃ in modũ cancri: & breuiore dies facit, hoc. n̄
 aial ad vtrāq; partē gressũ dirigit. Similiter sextā duo de
 cimā zodiaci Virgine vocare potuerũt: eo q̄ in illis die
 bus q̄bus p̄ eā sol decurrit terra exhausta solis ardore ni
 hil parit. Pars vero sequēs vocari potest libra: q̄a sole
 existente in principio illius partis est eglitas diei & no
 ctis. Vltimas partes zodiaci Aquariũ & Pisces vocare
 potuerũt: eo q̄ hyemis tpe sole ibi existente crebri⁹ plu
 uie fiant & sic de siliabus. Et licet scdm̄ istũ modũ nō pos
 sit sumi natura duodecim signorũ que eis cōiter attri
 buitur. Ratio est: q̄a alias illa pars que Cancer vocatur
 deberet dici calida & sicca: q̄a sole existente ibi aura v̄
 plurimũ est talis. & tñ idē respectu habitantiũ sub pos
 to vel sub eq̄noctiali vel alia pte eq̄noctialis esset altes
 rius & alteri⁹ cōplexionis respectu huius v̄ illius regio
 nis: ergo realiter & phisice pcedendo sumere oportet na
 turas signorũ vel. xij. p̄tũ zodiaci si qua in eis reperit̃: a
 stellis fixis/ q̄ sunt in eis: & iuxta eas ex vtrāq; parte ver
 sus austrũ & aglonē. tñ quocũq; sit hic mod⁹ trālatiōis
 signorũ nō est supstitiosus: nisi ad plus trahat̃ q̄ debeat
 vi. s. verbi gr̄a: aliq̄s crederet q̄ q̄a q̄s natus cancrũ hñs ī
 ascēdente futurus esset hō retrogradus: duplex in mori
 bus v̄ aliqd̄ huiusmodi supstitiosũ eēt oē tale. Tertiā cā
 v̄ occasio originalis trālatiōis taliũ imaginũ inter
 astra esse potuit quedā cōformitas positiōis stellarũ in
 certis aggregationib⁹ quēadmodũ adhuc rustici vocant
 quandā cōgeriem stellarũ currũ/ aliā gallinā cū pullis.
 Et hec q̄dem supstitiosa nō est. Quarta cā esse potuit hu
 iusmodi translationis: q̄a antiq̄ p̄i considerantes aliq̄s
 stellarũ cōgregationes iuenerũt p̄ obseruantia effectũ
 q̄ talis stellarũ cumulus esset talis nature & pprietatis.
 Verbi gr̄a. Quidā habens in ascēdente dum nasceretur

Caput Nonum

imaginē simie exptum uest cōtraxisse vultū similē illi aīa
li. Sed hoc falsū est. Nam capio (verbi grā) cōuentū stel
larum: q̄ vīsa dīcūt: & grece arctos: & arguo sic. Impo
sibile est naturalit̄ scīat natura illius cumuli stellaz: er
go habet ppositū. Cōsequētia bona: & aīa pbat: q̄a na
tura data stelle fixe scīri nō pōt nisi ex aliq̄ aspectu ali
cui⁹ planete existētis in codē gradu zodiaci cū ea: s; hoc
nullo mō scīri pōt: ergo. Ratio ē: q̄a qlibet semicirculi
transit⁹ inter polos zodiaci p gradu stelle: cōphēdit plu
res stellas fixas de quaz nulla scīri pōt cui⁹ fuit dīctus
effect⁹. ergo. Quinta cā & vltia hui⁹ supstitionis potuit
esse ille spūs erroris: cui sūma cura est scdm. b. Augu. ho
minib⁹ noxias opiniōes inducere/ maxie de astralib⁹ faz
tis: scdm q̄ tales aut tales astrorū habitudines sint cause
vlt signa talīū effectūū futurorū: & tot suggessit in illo
pulchro ope dei celo obscurarent habitudines: tot aspes
cius: tot respect⁹: tot imagines: tot situs: tot dispositiōes
& astrorū varietates: q̄ vix aliqs effect⁹ etiā casualis con
tingere nouiter pōt: quin ex post facto possit q̄si eius ve
stigiū ibi repīri. Et ex h̄ facile ē astrologis ex post facto
reducere & colorare effect⁹ q̄ contingūt ad astra tanq̄
ex eis reluxissent. Sed ante factū nichil certi p̄dicere pnt.
Iste ergo humane salutis callidus emulus diabolus: q̄
suggessit priorib⁹ tpibus hoibus p̄ditis varias artes diui
natorias: vt geometriā: magicā: nigromanticā. Ipse etiā
suggessit hoibus hāc practicā diuinatoriā ex astris atten
dēs q̄ talis ars diuinatoria plus alijs artibus supradictis
colorari posset: q̄a cōiter experiunt hoies q̄ astra muli
plici ter agunt in ista īferiora. Valde ergo periculosum
est de illa practica seu arte iudiciorū se ītromittere mas
xime scdm traditiones antiquorum qui circa astra versa
bantur: non vt veritatis īquisitores: sed vt ex astris diuin

Prime decadis CLXXII

natores. Hec dñs Henricus de Affia sup̄r Genesim:

Tertia questiuncula est. **¶** An
ex astris & imaginib⁹ talibus possit aliqua pra
ctica certa & diuinatoria effectū & futurorū
euentū haberi ab hoib⁹. Et videt̄ primo q̄ sic: q̄a speciz
es rerū generabiliū & corruptibiliū sunt eterne & fixe q̄
uis indiuidua fluāt & resluāt. Et p̄ cōsequens videt̄ q̄
cuiuslibet taliū speciei rerū correspōdeat aliq̄s vultus in ce
lo fixus a quo depēdeat & cōseruet̄ & ei⁹ indiuidua for
mētur & vultuētur: vt etiā inuere videt̄ ph̄s. ij. de gene
ratione. Itē Ptolomeus. ix. p̄positione centiloquij dicit.
Vultus hui⁹ sc̄li subiecti sunt vultib⁹ celestibus. Item vi
demus q̄ stabiliter imprimi pōt alicui materie elementa
te artificialiter effigiate vīrtus alicui⁹ imaginis cui obe
diunt indiuidua specierū. Nam reperta est quedā imago
Scorpionis formata a quodā astronomo tpe quo imago
Scorpionis in celo vigeat: que curabat hoies a scorpis
one morfos. Item hali habērazel astrologus li. iij. qui
est de naturalibus. c. i. narrat de quodā filio cuiusdā re
gis nato habente in ascendente librā & sup̄ plures plas
neras. s. Iouem: Martē: Venerē: Mercuriū: p̄pter quod
conuocati fuerunt astrologi inter quos tandē ipse hali
dixit: q̄ si puer transibat tertiū diē erit de ipso magnū
miraculū & q̄ possibile esset illū puerum dicere aliquā
p̄phetiā. Et euenit q̄ anteq̄ transirent. xxiiij. hore pu
er ille insedit & incipit loqui dicēs. Ego infelicit̄ nar
sum ad denunciandū destructionē gentis almanazar &
indicandā translationē regni azdexit ad extraneos: quo
dicto cecidit & mortu⁹ ē: ergo. Item exp̄tum est q̄ puer
nascens habens in ascendente seu in prima domo hemis
sperij visā cōtraxit vultum v̄l phisonomiā q̄si v̄sē: &

Caput Nonum

ita cōtraxisset vultū simie ascēdente imāgine simie celestis & scdm hunc modū in alijs. Item mgt Laurentius de pusio tonsor ex inspectiōe imaginū in li. quē edidit: docet futuros euentus huius smōi cognoscere: ergo. Sed in cōtrariū est Isido. iij. ethimo. dicēs: negociū imaginū ce li supstitiosus est. Et in titulo de mathematicis/leges ciuiles iudicāt supstitiosos mathematicos ex ciuitatib⁹ politicis eē pellēdos oīno. Ad rōnes aut eorū rñdetur: & priō ad primā rōnem i cōtrariū negat cōsequētia: & iō negatiōis est: qā spēs rerū p̄poturāt a virtute generatiua a creatore reb⁹ corruptibilib⁹ i primordio creatis indita silit̄ & naturalis instīct⁹ & iclinatio quā videm⁹ oīs bus aīalibus inēē ad generandū sibi simile. vnde dicit̄ q sol & stelle cōtinet hec iseriora virtualiter nō figuraliter. Ad scdm none propositionis Ptolomei dī: q si ipse itelle xit q quēlibz spēs terrestris sic depēdeat a sibi correspon dente quedā imāgie celestī: q qñ imago illa viget supi⁹ illa spēs vigeat iserius: & qñ fortunat supius: fortunet is ferius. & q stabili re & iprimere pōt alicui materie ele mentate artificialiter effigiate virtutē cui obediāt i diuī dua illius speciei. Dico q loquebat de cepi⁹ famositate opiniōis q tunc de talibus imāginib⁹ darebat. Et ad illud de imāgine facta scorpionis dī q effectus ille curatiōis a morsu scorpionis nō fuit ex virtute intrinseca imāgis nis in celo: Sed potuit esse multis alijs modis p accidens cōcurrētib⁹ in armigero curato & talit̄ leſis. Nam etiā ibidē dicit̄ q fuit scripta in quodam lapide precioso a quo potuit talis vīs oriri. Item ibi dicit̄ q antiquit̄ cele stes vultus sculpebant in lapide & miscebant cū eo alia ad hoc necessaria. Rursus etiā dicit̄ q si anulus habuit a scorpione celesti talem virtutē: quomodo ergo curabat a veneno scorpionis & nō magis auxit periculū cōfor

mando naturam illius speciei veneni. Et per ista patet
 responsio ad tertium dictum. Ad quartum dicitur quod cum
 ultra potentias naturalis cursus/sit/puerum. xxiij hora
 rum residere & loqui & de futuris prophetare apparet cla-
 re quod ille effectus non fuit astrorum: sed potius demonum qui
 se ibi ingerebant ad illudendum in hoc varijs & supersticio-
 sis hominibus credituris ortus prophetarum ex fato stellarum &
 non speciali dei dono. Ad quintum responsum est super
 in. iij. causa translationis imaginum. Ad illud magistri
 Laurentij qui nouiter fecit librum de fortuna dicitur quod
 eadem facilitate contempnitur a doctis qua approbat a fa-
 tuis. Vnde sicut ad deceptionem hominum inuenta fuerunt a
 caldeis & arabis alcocodē & ylech que planete non sunt
 sed loca a quibus querunt anni & vite natorum. Ita etiam
 predictio taxillorum vel patris fortune non enariis plane-
 tarum nichil proprietatis habent. Et cum dicitur quod sacra scriptu-
 ra sepe loquitur de illis imaginibus. scilicet de arcturo & de orio-
 ne etc. Respondetur quod non sequitur quod deus a principio
 constituerit imagines tales ut homines attribuerent illis
 imaginibus effectus superstitionum & vanitatum. Sed
 magis ut visis talium imaginum figuris laudaret deum fa-
 ctorem earum in omnibus sanctis & mirabilibus operibus suis.

Extra questio principa-

lis sub nono capite vnica est & simplex.

An. scilicet astrologi ex inspectione ylech & alco-
 codē in locis planetarum vel gradibus zodiaci

possint vere iudicare de longitudine & breuitate vite na-
 torum. Ad quam Astrologi respondunt affirmatiue dicentes: quod
 astra sint cause viuendi longioris mensurare conantes cuius-
 libet hominis vitam per habitudinem planetarum in figura celi hora
 natiuitatis dati nati. Conantur autem illud hoc modo ostendere.

Caput Nonum

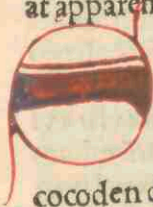
Constituunt enī vnū de planetis vñ gradib⁹ zodiaci: quē
lingua arabica ylech appellāt: quē eligūt scdm certū mo-
dum descriptū ab Ptolomeo & ab Alcabitio et ab Hali
abērazel li. suo. iij. c. iij. & ab alijs astrologie auctorib⁹
Deinde ylech electo, eligūt ipso nato alcocodē, i. datore
annorū q est ille planeta q maiorē fortitudinē & digni-
tatē hēt ī gradu ylech. Et ex istis duplicib⁹ vñs affirmāt vñ
psumūt se scire posse quot dieb⁹ vñs ānis debeat nati
hora supuiuere. Prima via est cōsiderādo quot ānos vñ
quantū tpis det nato alcocodē. Vñ cui lib⁹ planete sunt
attribute tres drne ānorū. s. maiores; medie; & minores
vt p3 ex Alcabitio & Guidone bonack de Forliuio. Al-
cocodē ergo vt aiūt si fuerit ī angul⁹ & fortunatus ac for-
tis: dat nato ānos suos maiores. si fuerit ī succedētib⁹ &
min⁹ fortis vñ dispositus: dat nato medios ānos. si vero
fuerit ī cadētib⁹ dat nato suos ānos miores q3 fridarios
vocāt. Qd si aliq3 ex benignis planetis qles sunt Iupiter
venus & sol extrino vñ sextili a spectu alcocodē aspex-
erit: addet sibi ānos suos miores. Si vero aliq3 ex malicio-
lis planetis: vt sūt Saturn⁹ & mars: eundē alcocodē q dra-
ta vñ opposita īspexerit radiatiōe: ānos suos minores ab-
codē diminuet: si cut p3 li. iij. hali. c. vi. Scda via q quātū
tatē vite nati: isti astrologi cognoscere conant̃ est cōside-
rare post q3 ānos ylech veniet p directionē ad locū plas-
nete interficiētis: vt ē mars vñ saturnus vñ cauda draconis
q planeta intersector vite dī: quāto ergo ille āpius dis-
stabit a gradu ylech: tanto nat⁹ diuti⁹ viuet. Distabit eq-
dem p gradus eqnoctialis p calculationē quandā diffi-
cilē que directio vñ athazir arabice vocat̃ inuētis: quo-
rū qlib⁹ gradus vnū annū dare solet. hec calculatio pos-
nit in. iij. li. hali. c. vij. & describit̃ etiā ab Alcabitio: &
in alijs Astrologorū libris. Sed in cōtrariū ē: qā istas

Prime Decadis CLXXIII

duas vias vel modos quātificatiōis annorū nascētiū & p
gressiōis eorū ad mortē ex radice sup̄iori: cōfūdūt: caule
longitudinis vite antiquorū radice inferioris adducte
a. d. henrico sup̄ Gen. & a. d. Nicolao de lyra sup̄ gen. v.
c. In sup̄ modos illos friuolos sup̄stiososq; eē & nō ob
seruātia expimē tali: s; suggestiōe diaboli olī introductos
q̄uis ex mltis theologorū argumētis cōstare possit: spāl
ter tñ ī materia ista idē cōstat ex ineffabili veritate diuine
hīstorie. Afferūt nāq; diuine hīstorie qñq; hoies vixisse
plusq; nōgētis annis: qñq; octigētis: qñq; septigētis vt
p̄ ex de cursu libri Gen. Modo cōstat ex traditiōibus
astrologice sup̄stitiōis q̄ nullus planeta cōstituitur alcoco
dē in q̄cūq; figura celi: pōt dare natis tot annos vite. Rō
est: q̄a nullius planete anni maiores se extendūt vltra vi
ginti et centū ānos: ad quos si sex planetarū anni miores
iōne aspectuū beniuolorū adderent: qd̄ tñ vix vel nun
q̄ in celo cōtingere potest: resultabūt dicētī gn̄q; ginta
anni vel circa: q̄bus plures ex parte alcocoden nullo na
torū a celo dari possūt. Et rursus quo ad secundū mo
dum qui in testimoniū sup̄stitiōis sepe obuiat p̄rio mo
do. Certū est q̄ planeta abscisor distare nō pōt ab ylech
in hora natiuitatis p̄ trecentos sexaginta gradus: sed ne
cessario p̄ minus ip̄m ab ylech distare oportet: & p̄ cōse
quēs quantū esset ex illa radice vita hois excedere nō pōt
366. annos vel circa. Verū dicere possūt q̄ nullius aspe
ctus fortunarū planetarū beniuolus: ab abscore natū li
berare pōt: s; hoc nō valet: primo q̄a antiq̄tatis cōis hūa
ne vite periodus fuit tot annorū vt prescribit. Sc̄do q̄a
anni alcocoden gradibus directiōis correspondere nō
pnt. Ita q̄ false & sup̄stitiose apparēt vie ille ex veritate
scripture dicētis p̄dicta: qua cōstat multos vixisse longis
sime yltra annos quos celū duplicās duabus vijs nascē

Caput Nonum

tibus dare pōt. Dīcat ergo supstitioſus quāſq̃ quales ſi
guras celi habuerūt illi q̃ nō gentis aut octingētis annis
vixerūt: & nichil inuenire poterit niſi ſua praxim p oīa
vanā & ſupſtitioſā eſſe. Dīcat iterū talis aliq̃s q̃re in q̃tu
or milib⁹ annorū vlt̃ circa: nullus nat⁹ fuerit nec vnq̃ na
ſceſ ſub aliqua figura celi ſimili figure natiuitatū antī
quorū q̃ tot annis vixerūt. Si ſiter dīco quo ad illa q̃ lō
gitudinē vite cōcernūt: & nō poterit ad hoc aliq̃s astro
nomorū dicere quicq̃ qd apud veros phōs aliquā habe
at apparentiā veritatis. hec Henric⁹ de Affia ſup Gen.

Septima ⁊ vltia queſtio

principalis noni capitis vnica eſt et ſimplex
An. ſ. ppter ea q̃ de corpibus celeſtib⁹: de
imagib⁹: de fato: de fortūa: de ylech & Al
cocoden dicta ſūt. Vtrū p ſolū reſpectū ad ſtatū oīm cau
ſarum ſcdarū agentū fieri poſſit certū de futuris eueni
b⁹ ab astrologis iudiciū. Et videt q̃ ſic p locū ab auctori
tate dñi Guidonis bonacti de Forliuio qui in principio
magni libri ſui de iudicijs aſtrorū dicit: q̃ aſtronomi iu
dicant de futuris euentib⁹ ex aſtris. Et licet ſtelle ſint in
numerabiles: tñ ipſe aſtronomus oībus vti cū vti. xij.
ſignis ſub quibus fere oēs ſtelle comprehendunt. ppter
qd dicit q̃ per aſtrogia plus ſciit de celo q̃ p theologia
de deo. Ad quā rñdet breuiſſime ſine diſpēdio argumē
torū: q̃ nō. Et ratio eſt: q̃a ad hoc vt ex ſignis cauſalibus
fiat iudiciū certum a priori tria requirunt. Primo vt ſcia
tur ſufficienter illorū ſignorū virtus & ſtat⁹ reſpectu
inuitē ſeu ex ſe. Secundo q̃ p̃cognoſcat modus appli
cationis talium ſignorū vlt̃ cauſarū ad determinatā ma
teriā. Tertio q̃ p̃cognoſcatur illi⁹ materie vel paſſi
diſpoſitio apta vel inepta reſpectu actionis vel influē

Prime decadis CLXXV

tie talium causarum v^t talis virtutis actiue. Vnde verbi
 gr^a. Quāuis enī medicus sciat q^d aliqua medicina est la
 xatiua quantū est de se: & sciat cū hoc qⁿ & quomō ap
 plicatur sorti: adhuc tñ nō scit exinde futurū esse an tal
 lis effectus sequat^r v^t forte contrarius si nesciat qualiter
 corpus sortis est accidentaliter & radicaliter cōplexio
 natū aut intrinsece dispositū. Et ita est a fortiori longede
 astrologo qui quīs sciat q^d cōiunctio (verbi gratia) so
 lis & lune consuevit quomodo cūq^{ue} suscitare pluuias:
 tamen nō potest certitudinaliter p^rdicere an in futura
 cōiunctiōe pluat: & hoc p^rpter multa. Primo quia nō
 constat sufficenter nature planetarū: nec stellarū fixarū
 q^urum alie & alie sc^dm trius aspectū distīcte cīr
 culariter aspiciunt a cōiunctis luminaribus in alia &
 alia cōiunctiōe. Secundo q^ua p^rsciri nō pōt modus ap
 plicationis illius cōiunctiōis aut virtutis ei⁹: nec vbi
 magis aut melius applicat^r vel peius. Tertio si bene scis
 retur ad quā regiōē applicaretur: tñ ignoraret astrolo
 gus an illa regiō p^rtunc aliquo accidentali modo ad cō
 iunctiōem disposita sit. Videmus enī virtute vni⁹ cōiun
 ctionis accidere pluui^a: m in vna regiōe: que accidens
 taliter vel ratione⁹ situs v^t ventorū vel cōplexionis est
 p^r tūc ad hoc disposita: & p^rtunc alijs nō pluere: nō tali
 ter dispositis q^u virt⁹ talis cōiunctiōis sufficiat ibi plu
 uia suscitare. Pro isto etiā est Ptolemeus in centiloquio
 p^rpositionibus. v. &. xvij. Et iterū supposito q^d sciat^r q^d
 virtus cōiunctiōis facit in tali signo flectatur ad tales
 regiōē: & ex illa vapores sufficientes ad pluuiam ele
 uat: nō tñ sequit^r q^d ibi ergo pluat: q^ua nubes vel vapores
 a mari vel ab vna regiōe eleuati per ventos ducuntur
 quādoq^{ue} ad aliam regiōem vbi erit pluuiā: & ita nō
 potest esse certitudo in iudicio hoc. Si ergo de effectib⁹

Caput Nonum

naturalissimis & cōmunissimis cōiunctionis vel oppo-
sitionis duorū magnorū luminarū celi quorū natura &
influentia inter omnes stellas & manifestissimas non
potest astronomus certū iudiciū dare vel iudicare. Qua-
lis & quanta temeritas est velle ex astris alijs quorum
nature insufficientissime sciunt iudicia dare de futuris
effectibus: non solum in elementis: sed etiā in viribus
mentis & actibus moralibus humanis. Adde preterea
q̄ cum diuinatione siue prenostica aut iudiciū astrologo-
rum vt confitent de futuris in mundo effectibus ex ha-
bitudinibus & actionibus & pprietatib⁹ stellarū fixarū
& erraticarū dependeat quorum habitudines & actiōes
& pprietates nullus mortalium nouit. consequens est
q̄ nullus sufficienter astrologus possit certa de futuris
euentibus predicere & iudicare. Et dicam⁹ per singula
Quis nouit in primis stellarū fixarū pprietates & nume-
rū. Certe ille qui nouit noīa earū que a pprietatibus i-
ponunt. Et cū solus de⁹ nouerit multitudinē stellarum
& oībus eis nomina vocet: ergo zc. Nam astronomi
vt pz ex. viij. p. almeḡisti Ptolomei de facto solū. io. 22. stel-
las siue loca stellarū iuenerūt. Et cū sicut sūt stelle magne
et nobiles circa polū arcticū: ita forte nobiles sūt cir-
ca polū antarcticū nob̄ occultū ex quo ps illa ē in dextra
celi sursum q̄ est nobilior sinistra scdm Aristote. illarum
aut stellarū nulla est de illo numero. io. 22. Causa est: q̄
stellas circa polū antarcticū nullus vnq̄ vidit: nisi forte
Adā dū eēt in statu inocētie: ergo seq̄ q̄ nullus astrono-
morū certo pōt iudicare. Quis nouit p̄terea q̄re posuit
deus tot stellas fixas in vno orbe octauę spere cōtinēis
& ambiētis orbē sup̄mi planete & quo ordine eas posue-
rit: an oēs equaliter a cētro mūdi distātes v̄ quō ali. An
vnā circa cōuexū illius orbis: aliaꝝ circa cōcauū: aliam

Prime decadis CLXXVI

in medio spissitudinis. & an i distantijs eqlib⁹ sibi ab inuicē ita q^d si oēs apparerēt equaliter ab inuicē distare viderent^r. Vel an sint eqlis magnitudinis scdm veritatē q^d vna vna appareat maior altera quasi inferius situata in eadem spera. Et iterū an situatio earū aliquas imagines constituat. s. arietis: tauri zc. Et iterū an oēs stelle fixe sint pares. Cum ergo oia hec de stellis fixis sint dubia mortalibus: sequit^r q^d ex dubijs & male cognitis principijs: principiatorū & effectū nō poterit haberi certa et indubitata cognitio. De numero similiter planetarū siue stellarū vagarū seu erraticarū que dicunt^r esse septem nullus adhuc astronomorū certus ē. Nam sicut stella mercurij raro egreditur ita remote a sole q^d videri possit. Ita fortasse sunt aliquę stelle erratice siue planete que semper sub radijs solarib⁹ nobis invisibiliter versant^r. Quis etiā bene nouit sitū planetarū. Nam Ptolome⁹ ponit solem in medio planetarū. Geber vero caldeus astrologus dicit q^d sol sit imediatē sup lunam. Et licet etiā sufficēter cōstare possit lunā esse infimā planetarū: q^d eclipsat solē & aliquę etiā existant leues congruētie et psualiones q^d sit Saturnus sup^rmus planetarū & sub ipso imediatē lupiter. s. ex tarditate motus & huiusmodi: nichilominus tñ de ordine positionis planetarū: q^d sunt luna Mercurius: Venus: Sol: Mars: Iupiter: Saturnus: nulla via sufficienti cōiter constare potest quis supra vel infra aliorū sit. De motib⁹ similiter stellarū circa polū subterraneū antarcticū multa extant dubia: ppter hoc dicebat Alba regni: adhuc esse potest aliq^s motus in astris & orbibus quē nullus hominū expertus est nec expietur: vt patet de stella que apparuit tribus Magis tpe natiuitatis xpi. Ex quibus oibus apparet q^d astronomi q^d in suis iudicijs confidunt in ordine situati planetarū in suis epiciclis &

Caput Nonum

eccentricis ex quibus vt in plurib⁹ iudicia sumūt. Ceterū
& val idū iudiciū de futuris euentib⁹ naturalib⁹ siue vo
luntarijs dare nō possunt: p̄cipue cū ī talibus iudicijs ne
cesse sit habere respectū ad stellas fixas: q̄ nobiliores vi
dentur & sup̄iores: & p̄ consequens val de potentes in
ferius: quarū tū vt liquet et dictū est supra: nec influen
tie adhuc constant nec numer⁹ cōprehendi potuit: nec
cōglomerationū earū sciri p̄prietas. Ergo ex hīs oībus
que in hoc nono capite dicta sunt apparet liquide satis
qualiter dñi astronomi ex astris per raro & forte a casu
vera de effectibus futuris iudicare possunt. Nec baculus
ille arūdineus solatiū ignorantie aliquorum astrono
morū patrocina tur eis dicendo indifferenter de quolis
bet: q̄ apud antiquos inueniūt sic expertū. Cum natu
ralissimus phūs ypocras dicat. **V**ita brevis: ars vero lon
ga: tempus acutū: experimentū fallax: iudiciū difficile
Si ergo placeat quibusdā regibus & principibus qñq̄
habere astronomos: teneant eos & habeant ad solatium
& instructionē aliquorū vniuersaliū de corporib⁹ cele
stibus: & nequaq̄ in agendis p̄ se particulariter aut p̄ re
publica confidant in eorū iudicijs relicto cōsilio virorū
prudentū. Ratio est: quia licet possit inueniri quedā cu
riosa ars cōiecturatiua ex astris de futuris euentibus: tū
p̄pter causas dictas & multas alias illa non potest se ex
tendere ad tantam certitudinem q̄ possit proficere cer
to particulari homini & rei publice. Nec vnq̄ p̄fecerūt
gubernatores rerū publicarū qui talibus confidere con
sueuerūt: vt colligi potest ex hystorijs antiquis et multis
exemplis. **N**unc ad illud vaniloquū & superstitiosum
Guidonis de Forliuio dicentis: q̄ quis astrologus ne
sciat omniū stellarum loca & influentias: tamen vtitur
omnibus: quia vtitur duodecim signis sub quibus fere

Prime Decadis CLXXVII

omnes stelle comprehenduntur. Respondendum est qd si capit signū p. xij. parte zodiaci: falsum dicit. Si vero capit p. xij. parte celi stellati que cadit inter duos semicirculos concurrentes in polis zodiaci, dicitur qd nequaquā sufficit p iudicijs futurorū sic cōfutevnt oībus stellis inquantū. s. ex eis que cadunt in illa duodecima parte celi dicat duodecima zodiaci talis esse vel talis nature. Sed ad iudicia ita pticularia: sicut ipse Guido dare presumit oportet scire si oēs stelle fixe aspicientes ex oī parte plane tam aliquē existentē(verbi gratia in primo gradu arietis) iuvarent vel impedirent ipsum in sua actione qd sciri nō potest: nisi singularū stellarū sciant nature & proprietates: qd est in fcsibile mortalibus: vt clare ostensum ē sup. Et ad illud qd dicit qd plus scit p astrologiā de celo qd per theologiam de deo. Respondet qd verū est qd plus sciunt de falsis & supstitiosis opinionib⁹ de celo ab astrologis vnde cūq; introductis: qd forte humanitus scitum sit de veris conclusionibus de dño deo p spiritū sanctus ad salutem revelatis. hec Henricus de Albia super Gen. & de nono capite supradicta satis sint.

Decimum & ultimum ca

put principale huius prime decadis est. de beatitudine ipsius anime rationalis. Circa quod sex questiuuncule soluent: quarum quilibet infra suo ordidine declarabitur.

Prima questiuuncula est: in

quā actu potentiarū aīe cōsistat ei⁹ beatitudo. Ad quā rñdet qd de hac qstione tres fuerūt opiniones. Prima ē scole reuerendorū patrū Scotistarū ordinis minorū. Scda est aliquorū modernorū. Tertia est sancti Tho. & omnīū doctorū scole cois. Sed anteq̃ opiniones

Caput Decimū

recitentur sciendū erit q̄ quādo querit̄ in quo actū cōst̄
stat beatitudo nō est questio utrū vltimus finis beatifi
cans vt res sit in actū intellectus vlt̄ voluntatis: quia hoc
nunq̄ aliquis posuit: cū vltimus finis vt res sit essentia
diuina: & non aliquid creatum. Sed est intellectus que
stionis quo actū istarū potentiarū pueniatur ad istum
finē beatificantē obiectiue & effectiue simpliciter. Sic
ergo primo/ intellectu titulo questionis: dico q̄ Scola
Scotistarū habet q̄ beatitudo consistat in actū volunta
tis. Et pbāt hoc primo sic. Beatitudo est summū bonū:
sed bonū est obiectum voluntatis inquantū hui⁹: ergo
beatitudo est magis obiectum voluntatis. Item illud est
principalis in beatitudine qd̄ est in ea meli⁹. Sed respe
ctu obiecti beatitudinis melius est amare q̄ cognosce
re: tum q̄ amor pcedit ex pfectissimo habitu charitatis:
tum quia magis vnit̄: cū amor sit virtus vnit̄ua scdm
Dionysium: tum quia scdm Vgonē de sancto Victore:
amor est magis penetratiuus: q̄ amor intrat vbi sciētia
foris stat. Ergo principal⁹ beatitudo consistit in actū vo
luntatis. Item beatitudo scdm Boetium. Est status oim
bonorum aggregatione pfect⁹. ergo omne bonū quod
pertinet ad beatitudinē cū cadat in eius pfectione: est ei⁹
esse. Item delectatio que est de essentia beatitudinis per
tinet ad voluntatē: ergo, pbatur antecedens. Illud est de
essentia beatitudinis: sine quo beatitudo nō est appeti
bilis: sed sine delectatione beatitudo nō est appetibilis
vt patet. viij. ethicorū. Vbi dicit cōmentator q̄ nullus
substineret ipsum bonū si ibi tristitia inesser. Et iterum
dicit: q̄ nichil aliud est ipsum bonū q̄ felicitas: ergo. Itē
Aug⁹ dicit q̄ beatitudo est gaudiū de veritate. Sed ibi
est gaudium principaliter in abstracto: ergo. Item in il
lo actū est beatitudo ponenda quē deus a nobis magis

Prime decadis CLXXVIII

requirit: sed deus a nobis magis requirit amari q̄ cogno-
sci. Ergo & hoc creatura debet magis appetere: et in eo
magis quietari. Sed in quo magis creatura quietat̄ est
essentialius beatitudini: ergo. Item p̄fectius est diligere
deum q̄ cognoscere. Probat̄: q̄a multi cognouerunt
& tamē nō amaerūt sicut phī qui cum cognouissent:
non sicut deum glorificarunt: vt dicit Paulus primo ad
Romanos. Item in illo actu poni debet beatitudo p̄ quē
magis cum deo vnimur. Sed per actum voluntatis ma-
gis cum deo vnimur: ergo. Patet minor: quia aliqua in-
telligūt̄ que grata nō sunt: & ideo cū eis non fit vnio
sed auersio. Nichil autē diligit̄ nisi gratum. Item or-
do seraphin est supra cherubin. Et seraphin interpreta-
tur incendium. Et cherubin plenitudo scientie. Ergo se-
quitur q̄ melior est dilectio cognitione. Item in illa po-
tentia debet cōsistere premium vbi consistit meritum: vt
requirit iustitia. Sed in actu voluntatis consistit meri-
tum: ergo. Item nobilior operatio est attribuenda nobis
lissime potentie. Sed voluntas est nobilior potentia q̄
intellectus. Probat̄: quia illud quod habet rationem
mouentis & imperantis est nobili⁹ eo quod habet ratio-
nem moti: & obediētis. Vltimo & duodecimo arguitur
sic. Actus dilectionis quantū ad ea que sunt infra aīam
minus perfectus est actu cognitionis. Sed quantū ad ea
que sunt supra p̄fectior est. Cui⁹ ratio est: quia res sūt
in anima altiori modo q̄ in se ipsis. Voluntas autē mo-
uetur ad res secundum q̄ in se ipsis sunt. Et ideo cum
per amorem coniūgit̄ hijs que sunt infra se: fit quodā
modo infra se ipsam. Cum vero coniūgit̄ hijs que
sunt supra eleuatur supra se: & conuerso: cum res que
sunt infra animam sunt in intellectu: habent ibi esse no-
bilius q̄ in se ipsis. Ea vero que sunt supra habent esse

Caput Decimum

in intellectu creato ignobilius q̄ habeāt in seipſis. Cum
igitur deus sit obiectū beatitudinis respectu cuius no-
bilior est actus dilectionis actu cognitionis: ergo beati-
tudo erit in actu dilectionis q̄ est actus volūtat̄is & nō
intellectus. Secunda opinio est que dicit q̄ beatitudo
consistit essentialiter in actibus vtriusq̄ potētie. Nam se-
cundū istos fruitio includit in sua ratione formali dus-
plicem actū: videlicet volūtat̄is & intellectū. Nam frui-
tio est vltima delectatio & quies que habetur de vltimo
fine adepto per intellectum. Et quia in fruitione prin-
cipaliter consistit felicitas & principaliter ip̄a fruitio est
in voluntate q̄ in intellectu: vt etiā dicit sanctus Tho-
mas in primo s̄niar. Ideo sequitur sc̄dm istos q̄ felicitas prin-
cipaliter consistat in volūtatē: & non in intellectu. Sed
hec opinio falsa est. Probatur: quia vnus & idem actus
non potest esse in parte intellectiua & affectiua. Et cur
dicitur q̄ fruitio est vltima delectatio vltimi finis adepti
per intellectū: & i fruitione principaliter cōsistit felicitas
zē. Respondetur q̄ fruitio potest sumi dupliciter. Vno
modo formaliter & sic est actus volūtat̄is. Alio modo
radicaliter & originaliter. i. secundum id quod necessa-
rio presupponitur a fruitione & immediate ipsum se-
quitur: sicut passio consequens subiectum p̄prium. &
isto modo dico q̄ fruitio consequitur actum intellectū.
Et primo modo in fruitione non est felicitas nisi tan-
q̄ in p̄pria passione felicitatis. Sed secundo modo felici-
tas est in actu intellectus essentialiter: ita q̄ si daretur p̄
impossibile q̄ aliquis esset adeptus per actum intellectū
vltimum finem: immediate esset felix: essentialiter etiā
si fruitio illius non consequeretur. Negandum est igitur
q̄ in fruitione formaliter sumpta sint duo actus:
immo est vnus: qui non est felicitas essentialiter. Sed

Prime decadis CLXXIX

completive complemento perseytatis secundi modi & non primi. Solet autem dici scolastice q̄ frui initiative obiective & effective est per actum intellectus. Et hoc modo fruimur solo deo. Formaliter autem fruimur beatitudine creata. Elicitive fruimur charitate tanq̄ habet relatiōe actum fruitionis. Instrumentaliter fruimur potentia cuius fruitio est actus. Completive autem fruitio est in voluntate. Est & tertia opinio (cum pace aliorum dixerim) cōior sancti Thome: que habet q̄ obiectū beatitudinis. s. deus: primo & principaliter attingit per actum intellectus. Et probatur primo sic. In omni motu mobile q̄ diu est in motu est imperfectum quia motus est actus imperfectus. iij. phisicorū. Et cum est in termino habet perfectionem ad quam per motum tendebatur: vt patet in omni motu. Sed planius in motu locali. Sed tempus fidei est sicut motus quidam: vnde fideles dicuntur viatores. ij. Corinth. v. Per fidem ambulamus. Tempus ergo hoc imperfectum est: & durat quousq̄ deus attingatur per essentiā. Sed primo attingitur p̄ visionem: quia ipsa visio est terminus motus fidei: ergo in visione consistit. Si dicat q̄ visio non terminat motū fidei: ergo sequeretur q̄ esset viator videns deū. Si etiaꝫ dicatur q̄ verum est q̄ in termino motus est beatitudo. Sed hoc est ppter dilectionem: que sic terminat motum fidei sicut visio: quia est secum in eodem instanti. Hoc non valet: quia licet sint simul visio & dilectio tempore & duratione: tamen natura prior est visio q̄ dilectio & sunt duo actus realiter differentes: vnde si visio nō terminaret motum fidei: sequeretur q̄ videns in quantum videns esset viator. Et hoc argumētū iudicio meo demonstrat q̄ beatitudo consistat in actu intellectus.

Capitulum Decimum

Item probatur propositum secundo sic. Desiderium perficitur cum res desiderata habetur: non quia amator siue amore precedente: qui est rei non dum habite: siue amore sequente qui est rei iam habite. Sicut qui desiderat pecuniam tunc desiderium suum perfectum est cum fuerit adeptus eam. Vnde patet quod perfectio est in habendo & nullo modo in amando: siue sit amor precedens siue subsequens. Sed deus habetur a beatis per actum visionis & non per actum dilectionis. Vnde Augustinus libro primo soliloquiorum dicit. Deus quem videre idem est quod habere: ergo desiderium perficitur in habendo. Tertio sic. Si beatitudo consistit in actu dilectionis cum eadem sit dilectio vie & patrie: eo quod charitas nunquam excedit: sequitur quod ille qui est in charitate sit beatus: esto quod minus diligat nunc quam tunc. Sicut albus est qui minus & magis est albus. Si dicatur quod beatitudo non consistit in dilectione simpliciter. Sed in tanta dilectione quanta est dilectio patrie. Contra. Aliquis in via habet maiorem dilectionem quam alius in patria: ergo ille beatus est. Item beatitudo magis ponenda est in illo statu ex quo est mutatio status: quam in illo ex quo non est mutatio status. Sed in visione & non in dilectione est mutatio status: quia dilectio ibi & hic est eiusdem rationis & non visio: ergo. Item meritum ordinatur ad premium. Sed meritum consistit in dilectione ergo in ea non debet poni premium. hoc enim nichil aliud est dicere quam diligimus ut diligamus: quod absurdum videtur. Non enim diligimus in aliquo genere dilectionis ut diligamus: sed potius ut diligamur. Sed quia beatitudo consistit in actu proprio non in alieno: ideo nec etiam diligimus ut diligamur: quia ergo nec ut diligamur diligimus si cut propter premium: relinquitur quod ideo diligimus ut videamus ergo finale premium est visio. Amplius premium adeptum.

Prime decadis CLXXX

diligit. Si igitur in actu dilectionis ponitur beatitudo: sequitur quod dilectio diligat: quod inconuenienter dicitur. Sed si dicatur quod visio dei immediate diligat: hoc inconuenienter dicitur a nullo admitteretur: ergo dicendum est quod beatitudo essentialiter consistit in visione: in dilectione autem secundario & extra essentialiter. Non enim potest quod videtur & sic videtur non potest & affectus in ea non delectari. Sed huiusmodi dilectio & delectatio sunt accidentia perficientia beatitudinem sicut pulchritudo iuventutem. Nec dicat aliquis quia visio precedit dilectionem: ergo nobilior est dilectio: quia addit super eam aliquam bonitatem. Nam secundum hoc adhuc melior esset delectatio: cum addat propriam bonitatem super utramque: nec tamen in delectatione ponitur beatitudo. Item probatur quod nullo modo beatus deo coniungatur per actum voluntatis. Nam tres sunt operationes voluntatis: & non plures. scilicet desiderare: amare: & delectari. Constat autem quod per desiderium non coniungitur desiderium desiderato: quia desiderium est proprium non habiti. Nec etiam per delectari: quia delectatio causatur ex coniunctione & ea supponitur. Nec etiam per amare: quia amor est ita non habiti sicut habiti. Vnde cum amor antequam res habeatur & postquam res habetur sit eiusdem generis. Si ante non coniungitur nec etiam postquam sequitur coniunctionem que habetur fieri per actum intellectus. Pater etiam hec positio per Iohannem. xvij. c. dicentem. Hec est vita eterna ut cognoscatur te solus deus. & Luc. x. dicit. Beati oculi qui vident que vos videtis. & Augustinus dicit. xvij. de tri. quod visio est tota merces. Et in encheriridion. i. c. dicitur. Plena visio est summa felicitas. Elicitiue ex Tho. iiij. contra gentes. c. lix. & pri. par. q. xij. c. pri. ij. q. iiij. Et magister sententiarum cum multis alijs doctoribus in. iiij. di. lxix.

Nunc vero respondeam ad argumenta dominorum & reuerendorum patrum Scolasticorum. Ad primum respondet Tho. pri. par. q. xxvi. ar. ij. Ad secundum dicens: quod beatitudo

Caput Decimum

cum sit bonū est obiectū volūtatī obiectū autē p̄intelligitur actu i potētiē. Vnde scđm modū intelligendi prius ē beatitudo diuina q̄ actus volūtatī in ea regescētis & hoc nō pōt esse nisi actus intellectus. Vnde i actu intellectus attendit beatitudo. hec ille. Ad scđm dicit q̄ dilectio patrie non est ita bona sicut cognitio: q̄uis hic sit ecōuerso: q̄a in via diligit īmediate & videt īmediate. & iō amor est melior. Sed in patria ē ecōuerso: q̄a videtur īmediate & diligit mediāte habitu: & iō visio dignior est. & ratio est: q̄a intellectus hic fert ī deū p̄ īferiōrē similitudinē q̄ volūtas p̄fertur ī ipsū scđm se cū volūtatī sit īclinari ī re vt ī se. Et cū dicitur q̄ amor ītra penetrat zc. Dico q̄ illa auctoritas itelligit de amore & cognitione vie: vbi cognitio ī vniuersali est p̄icipiū desiderandi: & iō desiderū iubet p̄fundi p̄scrutari: nō autē sic ī patria. Ad tertiū dicendū q̄ Boetius ītendit ibi dare cōem rationē beatitudinis: scđm q̄ dicit ph̄s q̄ beatitudo est sufficiens bonū. i. qua habita habetur oē bonū. Ad quartū dicitur q̄ nō sequitur. Illud nō est appetibile sine pulchritudine: ergo pulchritudo ē de ei⁹ essentia. Cui⁹ ratio est: q̄a appetibile ē aliqd īquantū bonū essentialiter. pulchritudo vero v̄ delectatio est sup additū accidentaliter: & iō per illud est bonū simpliciter & ens scđm qd. Ad quintū dicit beatitudo nō est per essentiā ī gaudio: s; p̄ cōcomitantia: q̄a ad veritatē cognitā seq̄tur summū gaudiū. ex quo magis debet cōcludi contrariū: q̄a ex auctoritate p̄ q̄ gaudiū p̄supponit veritatē ab intellectu cognitā. Ad sextū dicitur q̄ ī via magis requiritur actus dilectiōis: quia est magis actus ad merendū. In patria nō: q̄a intellectus est aptior ad videndū. Ad septimū r̄ndetur distinguēdo: q̄a vel ī mouendo vel ī attingēdo: dico igitur q̄ diligere deū p̄fecto

Prime Decadis CLXXXI

cius est i mouedo. Sed cognoscere perfecti⁹ est in attin-
gendo. Ad octauū dicitur negādo maiorē: qā nō est in
cōueniens q per aliqd magis vniāmur: & per illud nō
beatificemur. Sicut supra visionē addit aliqd delectatio
que ē extra essentiā beatitudinis: & sic per eā magis vni-
mur: nō tñ per eā bñficamur. et cū dicitur: qā nō vnit qā
intelligim⁹ que nobis nō sunt grata: dicitur q siue gra-
ta siue nō: intellectus tñ fit vnū cū intelligibili. Ad no-
nū dicitur q si beatitudo ponat in actu dilectiōis in oī-
bus btis esse debet in actu illo: ergo oēs angeli seraphin
vocarentur: quod est falsum. Ad decimum negatur
maior. Nam desiderīū dulcedinis vini est in appetitū:
& tñ dulcedo percipit in gustu. Et si dicat q hoc diuina
iustitia requirit: dicendū q vbi sunt diuerse psonae hoc hēt
veritatē. Sed de diuersis potētīs in vna essentiā radicatis
intelligendū nō est: qā i vna essentiā radican^t oēs & etiā
potentia nō meretur: sed cōpositū. Ad vndecimū dicit^r
q voluntas est nobilior quantū ad imperiū actus: tñ in
tellectus est nobilior quantū ad specificationē & deter-
minationē obiecti. Ad duodecimū dicit^r q in via nobi-
lior est dilectio q cognitio: sed in patria ecōuerso: rō est
quia in via nō cognoscim⁹ deū per essentiā. Et iō inferi
ori modo est in intellectu nostro deus q sit in seipso.
Sed in patria deus cognoscitur per essentiā ab intellectu.
ita q ibi essentiā est principiū intelligendi & obiectum.
& cū intellectus sit nobilior q voluntas: ergo zc. Et sic
patet quid tenendū de questione. Hec ex theologis

Secunda questiuncula est:

Si in patria, i. i celo empyreo vna aīa sit beatior
altera. Ad quā rñdetur q cū in ratiōe beatitudo
dinis duo includant^r. s. ipe finis vltim⁹ q ē sūmū bonū de⁹

Caput Decimum

& adeptio siue fruitio ipsius boni. Dicitur q^d quantū ad
ipm sumū bonū deus qd est beatitudinis obiectū et cau
sa: non pōt vna beatitudo esse altera maior: nec vna aīa
beatior altera: qā nō est nisi vnū summū bonū. s. deus.
Cuius fruitiōe hoies sunt beati. Vnde ex pte rei vīse dei
est equalitas in beatitudine. nā de⁹ eq^liter se oibus offert
quā paritatē & equalitatē demōstrat vnitas denarij data
laborantibus. Mat. xxij. c. Quantū vero ad adeptiōem
& fruitiōem ipsius summi boni. s. dei. dicitur q^d vn⁹ alio
clarius & pfectius videbit & beatior erit. Qd pbat rō
nibus: auctoritatib⁹ & exemplis. Prima ratio sumit ex
lumine clariori. Nam in patria beati videbūt deū in lu
mine gl^{ie} quod est principiū visionis diuine scdm illud
Psal. In lumine tuo videbim⁹ lumē: qui ergo isto lumi
ne pfectius illustrabūtur perfecti⁹ essentiā dei videbūt.
Secunda ratio sumitur ex virtute sublimiori. Nam vir
tus est quedam dispositio mētis ad mensurā gl^{ie} percipi
endam. Sed quidā in charitate que est principiū & cau
sa merendi alios excedūt. ergo tales perfecti⁹ deū vide
bunt: Vnde Aug⁹ omelia. iij. sup Iohannē. & ponitur
de pe. di. ij. dicit sic. Non numerositas operū: nō diutur
nitas temporū: sed maior charitas meliorq³ voluntas au
get meritū. Nam quod p³ & qd latet in diuinis codicib⁹
tenet qui charitatē seruat in morib⁹. hec ille. Tertia ratio
sumitur ex ordine p³inquiri angelorū. Nam hoies de
bent assumi ad ordines angelorū: vt dicitur Luce. xxij.
Sed supiores angeli clari⁹ deū vidēt quā inferiores vt p³
per Dionysiu⁹ de celesti ierarchia. ergo hoīm quidā alijs
clarius deū videbūt. Tho. prima. ij. q. v. &. iij. cōtra gēti.
li. iij. & in questionibus de veritate. q. viij. Secundo p
batur auctoritate apostoli. pri. Cor. xv. dicētis. Alia est
claritas solis: alia claritas lune: alia claritas stellarū. stella

enī a stella differt in claritate. que auctoritas sic ab Augu-
stino exponit̃. Sicut enī ista corpora celestia sol: luna et
stelle: cum sint vnius nature: sunt tñ claritatis diuerse.
Ita hoies cū sint vnius nature: tñ in resurrectione erunt
dissimiles glorie. Secūda auctoritas est ioh̃. xiiij. In do-
mo patris mei mansiones multe sunt. Quā auctoritate
exponēs beat⁹ Aug⁹ in libro de sancta virginitate dicit
Quia ipsa vita eterna pariter oibus erit sanctis equalis
denarius vnus oibus est attributus qui est oīm merces:
quia vero in ipsa vita eterna distincta fulgebūt lumīa
meritorū: multe mansiōes sunt apud patrē: ac in denario
quidē nō impari nō viuet alius alio plixius: in multis
aut mansionibus honorabitur alius alio clarius. Tertia
auctoritas est ap̃l̃i pri. Cor. iij. dicentis. Vnusq; p̃pria
mercedē accipiet scđm suū laborē. quā auctoritatē expo-
nens sanctus Tho. ibidem dicit. Merces sanctorū cōmu-
nis oibus erit: & p̃pria singulorū. Communis oibus:
quia idē est quod oēs videbūt: & quo oēs fruentur. s. de⁹
Erit p̃pria singulorū: quia vnus alio clarius videbit: &
plenius fruetur scđm determinatā sibi mēsurā. Vnde &
Dañ. xij. Docti cōparantur splendori firmamēt: & q
ad iusticiā eruditū plurimos cōparantur stellis. Tertio
p̃batur exēplis. Nam sicut p̃ lumē intellectus agētis fit
intellectus possibilis cognoscitiuus naturalit̃ intelligi-
biliū. Ita per lumē gl̃ie supaddit⁹ fit visitiuus diuine ef-
sentie: Sed per maiore efficacā intellectus agentis plus
ra pōt intellectus possibilis cognoscere: ergo per efficacā
maioris luminis glorie p̃fectius poterit diuina essentia
cognosci. Secundū exemplū est tale. Sicut enī se habet
ppinqtas in corporalib⁹: ita in spūalibus. Sed in corpo-
ralibus ita se habet: q̃ quāto corpus aliquod igni ṽl so-
li ppinquius fuerit: tanto magis calidum est & lucid⁹.

Caput Decimum

Sic in spiritualibus accidit qd spūs quanto fuerit deo p
pinquior & magis cōiunctus: tanto clarius perfectius
& feruentius deū videbit & deum diliget. Tertium Exē
plum est tale. Claritas corporis iudicabit claritatē men
tis: nam claritas corporis redū dabit ex claritate mentis.
Sed quidē habebūt plus alijs de claritate corporis: iuxta
illud Dañ. xij. Quia docti erūt sicut splendor firmamēti
& qui erudiūt hoīes ad iustitiā erūt sicut stelle: ergo cla
rius deum videbunt p̄dicti: hec ex Rainerio.

Tercia questiuncula est: Si
aīa min⁹ bona & doctior ī patriā sit dignior aīa
meliori & min⁹ docta. Ad quā rñdē qd de facto
p̄stantior est ī celo aīa doctior min⁹ bona: id doctiori et me
liori. Sed tñ hoc q̄si nihil erit: p̄ respectu ad alias p̄roga
tivas quas habebunt indocti melioris fruendo melius
& clarius essentia diuina.

Quarta questiuncula est: Si
ille qui in charitate habuit intensiorē gradum
charitatis: sine actib⁹ martyrij doctoratus & vir
ginitatis sit beator illo qd p̄dictis actib⁹ fuit decoratus cū
remissiori gradu charitatis. Ad quā rñdē qd cū beatitudo
essentialiter habeat scdm charitatē & gradus ei⁹. Ille
q̄ in charitate intensiorē gradū habuit beator erit oī illo qd
minus dilexit: etiā si actum martyrij virginitatis & do
ctorat⁹ habuisset. Vnde. b. Franciscus & brā Maria maz
gdalena in patriā vt credūt beatores sunt & p̄fectius fru
untur diuina essentia: q̄ m̄lti alij sancti decorari aureo
lis: q̄a forte primi superiorē gradū in charitate tenuerūt
& ardentius deū dilexerūt: secundis dotatis aureolis que
debent actib⁹ virginitatis doctorat⁹ & martyrij. & bñs
Dñicus dux n̄r & p̄ simpliciter forte beator est aliquibus

Prime decadis CLXXXIII

martyribus: quia plus dilexit deū. Vnde licet aliquis sanctus martyr in premio accidentalī & gaudio particulari habitu ex actu martyrii in patria possit superare Dominicus: ipse tamen in charitate cui debet premiū essentialē beatitudinis superabit eundē: licet etiā beatus Dominicus in regno celorum cum corona aurea beatitudinis essentialis decoretur etiā aureolis virginitatis & doctoratus hec Tho. in. iij. sniaz. di. xlix. & in quolibetis.

Quinta questiūcula ē: quot

nominiibus aīa rationalis in scripturis noīat. Ad quam sic rōndetur q̄ aīa scdm diuersa officia fortitur varietatē nominū. Dicitur enī anima inquantū cōicat corpori vitā. Vnde Gen. ij. dicitur. Factus est homo in aīam viuētē. i. vitā corpori dantē. Principiū autē primū vite est aīa vegetatiua: cuius opera sunt vtī alimētis/ generare/ augeri: & ideo aīa rōnalis vt aīa dat vitā & cōsequenter illa opera vite corpori/ dicitur aīa. Dicitur autē spūs put dat corpori virtutē imaterialē intellectuā & immortalē. Et ideo in p̄senti statu aīa rationalis dicit aīa inquantū cōmunicat corpori vitā & cōsequentia opera vite. Sz post iudiciū & generalē resurrectionē dicitur spūs inquantū cōmunicabit corpī immortalitātē quo ad omnes saluandos & damnandos: ipassibilitatē vero gloriā & virtutē quantum ad bonos: quorum corpora spūalia erunt: & dotibus corporum ornata: nam soli electi habebūt dotes corporū: nō autē dānati. Dicitur etiā aīa spūs inquantū spirat. Dicitur anima animus dum vult. Mens est dū scit. Memoria est dum recolit. Ratio est dum recte iudicat. Sensus est dū sentit aliquid. Nam inde aīa sensus dicitur p̄ hijs que sentit: vnde & sententia nō men accepit. Tho. pri. parte. que. xcviij. articu. iij

Caput Decimum

& Isidorus li. xij. ethimo. & Tho. i. terum in questionibus disputatis de anima. q. xij. arti. ij.

Extra questicula est: quare in microcosmo. i. in paruo mundo q dicitur homo: aia que est ei⁹ pars potētior & nobilior nō regit & dñat corpū iuincibiliter & irresistibiliter: sicut in macrocosmo. i. i maiori & latiori mūdo: quē magnū aīal pñi vocauerūt: supiora & potētiora. et subtiliora corpora regūt quodā ordine naturali irresistibiliter corpora hec inferiora & infirmiora. Ad quā theologi Aristoteles & astronomi diuersimode respondēt. Nam theologī dicunt q hec inobediētia corpīs ad aīaz orta sit ex peccato. Dicūt enī q in statu innocentie corpus subdebat aīe irresistibiliter: qd etiā oibus nobis accidisset. Ade pñō nō posito: post pñm vero & in natura lapsa vires naturales & aīales aīe resistūt: q a oēs nos in Adā peccauimus & p eū amissimus donū gratuitū iusticie originalis. Propter qd dicit Ambrosi⁹ & ponit in glo. c. vij. ad Romanos. Legitime inq̃ factū est vt q nō obediuit suo supiori ei non obediat suū inferi⁹. Iustissime factū est vt ex quo ratio se subtraxit a deo inferiores vires rebellent & se subtrahant ab ea: ppter qd Paulus castigauit corpus suū & in seruitutē redegit. Excipiunt tñ ab hac inobediētia xps: virgo maria: & prim⁹ hō. Nam xps talis fuit actu & habitu q in eo nunq̃ aliq̃ viriū eius a legitimis suis actib⁹ & habitudinib⁹ aliquāliter exorbitauit seu declinauit: nec aliquē fomitē/naturā exorbitare facientē contraxit originalē. Beata autē virgo maria licet hunc gradum puritatis nature primordiale nō attigerit: tñ ipsa fomes ita repressus fuit ex plenitudine grē q etiam in ea vires inferiores perfectius & firmitus obediebant

Secunde decadis CLXXXIII

superioribus & superiores deo q̄ in primis hoib⁹ ante
lapsus. Ratio est q̄a in virgine ipsa huiusmodi obediē
tia fiebat vi ḡe p̄fectiōis. i. ḡe gratū facientis. In primis
aut̄ parētib⁹ fiebat obedientia virtute iustitie originalis
que ponit fuisse solū quedā ḡa gratis data: ergo. Fuit
ergo iter duos istos mortales diuersorū sexuū reductio vi
riū/ vtrorūq; ad iustitie regulā/ absq; errore: & deuiatiōe
vt possent esse ceteris mortalib⁹ exemplaria ite gra p cor
reptione & rectificatiōe lapsarū viriū iugiter aspiciēdarū

Philus aut̄ priō politicorū dicit: q̄ nō ideo aīa corpi nō
dnatur irresistibili: q̄a peccauim⁹ in Adā. Sed q̄a natu
raliter aīa corpi dnatur duplici dominio siue principatu. s.
politico & despotico. Ham pti appetitiue sensuali hoc
est cōcupiscibili & irascibili ppter ppingtātē hui⁹ p̄tis
ad rōnem dnatur dominio politico siue regali. Parti vero
sensitiue & exteriori & organis ei⁹ dnatur dominio despo
tico & seruilī. Dicit aut̄ principat⁹ despoti⁹ ille quo ali
qs principat⁹ seruīs q̄ nō habent facultatē in aliq; resistē
di ip̄erio p̄cipientis. Serui enī nichil habent sui iuris: vt
habet in autentico. Iussurandū qd̄ prestat ab hijs qui ad
ministratiōē accipiunt: colla. ij. & xxij. q. v. c. de forma
Principatus vero politici & regalis dicitur quo aliqs
principat⁹ liberis qui & si subdantur regimini p̄sidentis
habent tñ aliqd̄ p̄priū quo possunt reniti ip̄erio p̄cipi
entis: nā reges regnant scdm̄ leges & statuta: aīa igitur
scdm̄ phm̄ sensibus exterioribus & organis eius dnatur
dominio despotico. Sensus enī exteriores & organa se
sunt in nullo resistere possunt ip̄erio aīe: s; statim ad ip̄eri
um volūtatis mouent. Sed ipsi sensualitati hoc est cōcup
iscibili & irascibili dnatur politice: & iō ipsa sensualitas
resistit ip̄erio rōnis: vt dicebat Ro. viij. **V**ideo aliā leges
in mēbris meis repugnantē legi mentis mee. hec Tho.

Caput Decimum

in de veritate. q. xxv. & .pri. pte. q. lxxxi. ar. iij. Astrologi autē aliter ad hoc respondent dicentes: q̄ ratio quare aīa corpori nō dominatur dominio despotico est: q̄a in p̄nti vīta corpus est quasi ī domo p̄pria: & aīa in domo alienatiō caro cōcupiscit aduersus sp̄m: ad Gal. vi. Sed in celo post resurrectionem vbi sp̄s erit velut in p̄pria domo erit ipsa caro ipsi sp̄itui tanq̄ potentiori totaliter subiecta. Et ideo nūc corpus vocatur animale: tunc vocabit̄ sp̄rituale: vt dicitur prime Corinth. xv. Et ponunt exemplū astronomi de dominio corporis sup aīas in hoc mundo: & ecōtrario ī celo: in planetis celi: nā dicunt q̄ quilibet planeta celi fortior est in domo p̄pria q̄ aliena. Domus enī planetarū dicunt̄ signa celi. Dicit. n. Albumasar: q̄ domus p̄pria Saturni est capricorn⁹. Et aquari⁹ dom⁹ Iouis Piscis & sagittari⁹ domus martis. Aries & scorpi⁹ domus Veneris. Libra & taurus dom⁹ mercurij. Virgo & gemini & leo dom⁹ solis. Lune Cācer. & patet q̄ sol in leone qui est domus ei⁹ p̄pria fortior est q̄ in alio signo. Et simile est de anima & corpore. Et hec de prima decade dicta sufficiant.

Isoluta Illustrissime

a princeps sp̄irate deo prima aīarum septate decade. Secundam vt p̄misim⁹ kalo demonū. i. bonorū & peritorū angelorū aīas custodientiū bono numine aggrediemur. Eritq̄ hui⁹ scēde decadis: primū caput de esse & essentia ipsorū: circa quod quinq̄ questiuuncule solutur: quarum quelibet infra suo ordine declarabitur.

Prima questiuuncula est: Si angeli ḡ latine nūcī. v̄ hebraice ab a qd̄ est sine

Secūde decadis CLXXXV

& geos terrā quasi sine terra dicuntur: existant & res
periantur scdm rei veritatē. Ad quā respondet qd vt Ari
stoteles dicit. iij. phisicor. Antiqui phi nō crediderūt
esse aliq̃s substantias in corporeas: sed existimabāt oīa
entia esse corpea. Ratio erat vt dictū est sup̃ prima ques
tione prime decadis: q̃a nesciebāt distinguere in: et sen
sim & intellectu. Et in hunc errorem etiā ceciderūt sas
ducei dicētes: nō esse neq; spm̃: neq; angelum: neq; aīa
separatā. Sed pbatur angelos esse rōne: auctoritate: & ex
emplis. Rōne sic. Nam ad p̃fectionē mūdi requirit̃ vtoīs
gradus creaturarū repiāt. inuenit̃ aut̃ spūs vnitus corpi
vt in hoīe. Et corpus inuenit̃ separatū a spiritu vt in la
pide. Ergo oportet qd inueniat̃ spūs separatus a corpore:
vt ē angelus. Ratio aut̃ hui⁹ est q̃a aliqd inuenit̃ com
positū ex duobus: & vnū illorū duorū quod est minus
p̃fectū inuenit̃ per se vt corpus sine spiritu. Ergo oportet
q̃ alterū quod est magis p̃fectū repiāt per se vt spūs sine
corpe qd est angelus. Tho. ij. cōtra genti. c. xlvij. Pro
bat scdo auctoritate: & primo phi. i. de aīa dicenti: qd ex
tra celū nō est tēpus neq; locus neq; vacuū sed sunt ibi
entia ip̃assibilia & inalterabilia optimā vitā ducentia in
toto sempiterno. Et Auicēna in mei ha. ponit intelligē
tias esse & vnā alteri⁹ creatricē. Sicq; quodā ordine ema
nare a primo ente. Tercio pbatur exemplis & primo
Thebie. v. Angelus dei bc nō comit̃ ei. Et ysaie. xxxij.
A voce angeli fugerūt populi &c. Vide alia exempla ex
istentie angelorū in sacris & romanis litteris si placet:
vbi inuenies sup̃iora p̃bari. hec ex theologis & phis.

Secunda questiuncula est:

qd sunt spūs quos angelos appellam⁹. Ad quā
rōndet Dama. li. ij. in iaz. c. iij. dicēs. Angelus est

Caput Decimum

substantia intellectualis semp mobilis: arbitrio libera/in corporea/deo ministras/imortalitate accipies/gra/& no natura: cuius substantie spem & terminu solus q creator est nouit. Dicit substantia no tn coposita ex materia et forma: sz ex esse & essentia intellectualit qa sine discursu & ratiocinio intelligit p sps rerz inatas: no per collatione/vt hoies/ratiocinando & acquirendo species a sensibus & per fantasmata atq idola/mobilis: natura: intelligentia & voluntate. Natura qa creatu oe in nichilu vertibile e. Intelligentia qa angelus in intelligendo het vicissitudinem vnus post aliud. Voluntate qa no simul vult hoc & illud: sed vnus post aliud. dicit semp qa ante confirmatione & post het hac supradicta mobilitate. Vel dicitur semp mobilis quia semp est actu intelligens no quandoq potetia vnus vt dicit Tho. pri. pte. q. l. ar. i. Arbitrio libera: no ad bonu & malu: sz in libera electione eius qd voluerit. In corporea respectu nri: qa respectu simplicitatis dei e qsi corporeus: no ita tame vt sicut corpa loco circumscribat: sz qa loco diffinitive pprio continet cu deo nec circumscribitur nec diffinitive loco aliquo pprio contineatur: sed vbique & celu & terra impleat. Deo ministrans/large intelligendo/quocumq siue assistendo siue alter ministrando vlt seruando. Imortalitate accipies zc. inquatu p donu grati tu cōseruat inesse & no natura na & ipse sicut & cuncta in nichilu tederet nisi ipsuz & oia manus omnipotentis contineret. hec Alber. magnoli. de quatuor coeuis: coeuo qtro.

Tertia questiuncula e: quot sunt celestes sps quos angelos vocamus. Ad qua alii respodet Aristoteles aliter Plato: aliter theologi. Nam scdm Aristotelē. xij. metha. Substantie immateriales sunt in aliquo decreto numero. s. i. numero.

rotationū & motuū orbiū & corporū celestīū. Motus aut orbiū vt dicit se sufficiēter p̄basse sunt. ss. ergo tot sunt angeli. Sed qm̄ ph̄s dicit hoc esse. s. rationale & p̄babile & nō necessarium; p̄pterea vt dicit Tho. in cō-
mento. xij. metha. relinquendū est tale necessariū. s. mo-
tuū orbiū & lationū corporū celestīū & per consequēs
angelorū fortiorib⁹ & potentioribus ipso Aristotele. s.
astronomis. Plato aut posuit vt sibi imponit ab Ari-
stotele numerū substantiarū separatarū scdm̄ numerū
specierū sensibilium. Nam posuit substantias separatas
esse species rerū sensibilis. Quomodo autē hee due opi-
niōes possint habere veritatē; vide Tho. pri. pt. q. l. ar. iij.

Theologi vero dicunt q̄ numerus angelorū est ma-
ximus: qd̄ dupliciter p̄bāt; rōne: & auctoritatibus. pri-
mo rōne sic. Nam numerus angelorū stantiū vlt̄ remanē-
tium ī celo fuit maior q̄ numer⁹ cadētīū: sicut dicit mḡ
sn̄iāz in. ij. di. vi. cui⁹ ratio est: q̄a in angelis bonū est vt
in plurib⁹ eo q̄ sunt intellectualis nature. Malum vero
in angelis ē vt ī pauciorib⁹. In hoībus aut est oppositū. s.
q̄ in eis malū est vt in plurib⁹; bonū vero vt ī pauciori-
bus: tū p̄pter corruptionē nature ex p̄ctō originali: tū
q̄a sensibilia sunt nobis magis nota ex q̄bus hoīes ma-
gis sequunt̄ sensus q̄ intellectū: ergo. Et cōfirmat̄ hec
ratio q̄a quelibet aīa hēt a sua natiuitate vt infra dicitur
angelus bonū ad custodiā: & malū ad exercitiū. S; nume-
rus hoīm sim̄l viuentiū est maxim⁹: ergo sequit̄ q̄ ange-
li custodiētes sunt im̄ maximo numero nobis vero igno-
to et forte plures q̄ oēs angeli mali et dānati sim̄l. Scdo
p̄batur auctoritatib⁹: & primo Dionysij. ix. c. celestis
ierar. dicētis. Multi sunt beati exercit⁹ sup̄naz mentiū
infirmit̄ & cōstrictā excedentes n̄forū materialium
numeriorū cōmensurationē. & ibidem add̄cit Diony⁹.

Caput Primum

Dañ. vii. c. dicentē. Milia miliū ministrabāt ei zc. Et Psal.
dicit. Currus dei decē milibus multiplex milia letātis
um zc. Et Apoc. v. Audiui vocē angelorū multorū in
circuitu troni & aliorū & seniorū et erat numerus eo
rum milia miliū. Itē. ij. pal. 32. Nolite timere mō enī
plures nobiscū sunt q̄ cū illo. & Iob. xxv. Nunqd ē nu
mer⁹ militū ei⁹. Tho. ij. sniaz. d. vi. & pri⁹ sniaz. d. 40.

Quarta questiuicula est: qñ
fuerūt creati angeli. Ad quā rñdet q̄ Greg⁹ na
zanzen⁹ grecus cui⁹ tanta est in doctrina xp̄ia
na auctoritas vt nullus vnq̄ ei⁹ dictis calūniā inferre p̄
sumpserit: vt testat Damascen⁹. Fateat ante corpālē crea
turā deū cui⁹ cōcipere est pducere angelos pduxisse vel
creasse. Nam motores dicebat pcedere debere mobilia. S;
angeli mouēt celos et corpalia: ergo pcesserūt celos et crea
turā oēm corpālē. Huius opiniōis Hieronim⁹ fuit q̄ in
cōmētario in epistolā ad Titū dicit. Sex milia nondū nū
tpis cōplent annorū & quanta tpa quantasq̄ seculorū
origines fuisse arbitrandū est i q̄b⁹ angeli: troni: & dñā
tiōes: ceteri q̄ angelorū ordines deo fuiūt. Aug⁹ autē quē
Beda & ceteri latinorū sequunt in libro de ci. dei. & sup
Gen. dicit. Deus q̄ ope suo successione tēporis nō eget/
corpālē simul & spiritalē creaturā pduxit. Corpālē. s.
nō scdm in diuidua que successione tēporis generant: s;
scdm naturā & spēs. Cum enī angeli sint quedā ps nobi
lior vniuersi: ps autē a toto sepata pfecta esse nō possit:
ergo angeli cū creatura corporea a deo simp. pducti sunt
Qd si aliq̄ indignū existimet doctores eccl̄ie. s. hie
ronim⁹ & Augustin⁹ cōtraria de tpe creationis angelorū
sensisse. audiāt Tho. in de potētia. q. ix. arti. v. dicentes.
Doctores catholici cōueniētes in eo qd fidei est. s. q̄ nū
chil est ab eterno pter deum varia ad minus quantū ad

Secūde decadis CLXXXVII

verborū superficiē dixisse iueniunt in hijs que de necessitate fidei nō sunt in quibus licuit eis diuersimode opinari suffragantib⁹ rōnibus sicut & nobis: vni tñ opioni sic inherendum est vt alterā erroneā nō iudicent⁹. Et qđ Grego. grecus siue theologus cū hieronymo dicebāt: qđ motores precedūt mobilia. Rñdēt Aug⁹ & ceteri qđ motores nō pcedūt mobilia duratiōe: s; dignitate vt p; de aīa & corpe. Tho. vbi supra & in. ij. sniarum di. ij.

Quinta questiūcula ē: Vbi

Q creati fuerūt angeli. Ad quā rñdet Strabo sup illo verbo Gen. i. In principio creauit de⁹ celus & terrā. Celus ingt nō visibile firmamētū hic scriptura appellat: s; empyreū. i. igneū vel intellectuāle/ nō ab ardo re: s; a splēdore dictus: qđ statim factū angelis ē replettū. Et cōfirmat hoc rōne. Nam loc⁹ nobilissim⁹ & cōtēplationi deputat⁹/ maxie decet substācias nobilissimas eternālē deū cōtēplantes. Sed celum empyreū est locus inter oīa corpālīa nobilior & cōtēplationi angelorū & aīarū deputatus. Nam dicit Mat. xviij. Angeli eorū in celis semp vident faciem patris. i. cōtemplantur ergo talis locus est angelis cōueniētissim⁹. De situ cui⁹ & dispositiōe sic loquit⁹ Ambro⁹ in Exameron. Quis tantū facile pōt esse diuini opis existimator/ qui altitudinem sapientie dei in hoc ope iuestigare possit/ aut sciat que figura illi supne ciuitati ierusalem congruētior sit: aut rotunda aut piramidālī an exagona. Sunt enī intus quedā edificia intus rotunda: & exterius quadrata & ecōuerso. & hoc ideo dicim⁹ vt quidā aduertant & discutiant opiniones suas: & desinant tantū opus dei humane opationis & nre possibilitatis cōtēplatiōe metiri Tho. ij. sniarū vbi sup. & Henricus.

Caput Secundum

Secundū caput princip

 pale secunde decadis est simplex vnā tm̄ habēs questionē videlicet. Si in angelis & beatīs: demonibus & dānatis/ viatorib⁹ & in ipso deo/ sit liberū arbitriū. Et videt̄ primo qđ nō in angelis & beatīs: qđ ad libertatē arbitrii p̄tinet qđ quis possit eligere bonū & malū. S; ad eos nō p̄tinet electio/ cū electio sit appetit⁹ p̄cōciliati. iij. ethicorū. Cōsiliū autē sit quedā inq̄sitio & discursus. iij. ethicorū. qđ angelis cū sint intellectuales nō cōueniūt: nec beatīs qđ oīa vidēt in verbo: ergo. Itē electio est eorū que faciunt ad adeptio nē finis. Sed angeli & beati sunt iā adepti finē. s. deū: ergo deficit in eis electio: & p̄cōsequēs liberū arbitrium.

Qđ nō sit similiter ī demonib⁹ & dānatis. p̄batur. Nā obstinati hñt voluntatē firmatā tm̄ in malū: & nō liberā ad vtrāq; Sed demones & dānati sunt obstinati: scđ illud Psal. Supbia eorū qđ te oderūt ascēdit semp: qđ exponit de demonib⁹: ergo. Itē de rōne liberī arbitrii ē: posse flecti & ferri in opposita & diuersa: s; nec deus nec beati nec dānati pñt ferri ī diuersa: ergo zc. Itē qđ nō hoīes viatores: quia de rōne libertatis ē posse facere qđ vult. Sed hō nō pōt facere qđ vult: scđm illud Ad Ro. vii. Nō enī qđ volo bonū hoc ago: s; qđ odio malū/ illud facio: ergo. Qđ etiā nō sit in deo p̄bat: quia liberū arbitriū in vtrāq; p̄tē flecti pōt. s. in bonū & malū: vt dicit mgt̄ sniāz in. ij. di. xxv. dicēs. Liberū arbitriū est facultas rōnis & voluntatis/ qua voluntario & spōraneo appetitū ferri quis pōt/ ad ea/ que bona vel mala iudicat/ vel iudicare valet. Deus autē ad malū flecti nō pōt: de pe. di. iij. c. inter hec. p̄rio. vbi dicit̄. Non peccare soli⁹ dei ē emē dare sapiētis. Incōtrariū ē: quia de⁹ nulla p̄fectiōe simpliciter caret. Sed liberū arbitriū ē simpliciter quedam

Secūde decadis CLXXXVIII

perfectio. Nam inquit poeta. Nō bene p toto libertas ven
ditur auro. Hoc celeste bonū pterit orbis opes. ergo. Itē
angelus (p Damascenū. ij. li.) est substantia itellectualis
semp mobilis: arbitrio libera: ergo. Itē beati nō amittūt
dignitatē nature: qā grā perficit naturā: s; libertas ptnet
ad dignitatē nature hūane. Itē demones naturā nō pdi
derūt nec dānati. Libertas aut arbitrij ptnet etiā ad natu
rā itellectualē: ergo. Itē & hoies hnt liberū arbitriū p
illud. Eccī. xv. Deus ab initio constituit hoīem & reliq
illū in manu cōsiliij sui. glo. i. in libero arbitrio: ergo in
hoibus pdictis est liberū arbitriū. Rñō dicendum q
multi in varias opiniōes & hereses inciderūt ex ignorā
tia: quomō se habeat ad bonū & malū libertas arbitrij.
Nam Origenes vt adducit Aug⁹. xxi. de ci. dei. posuit
q oīs volūtas creature ppter libertatē arbitrij quā habet
pōt flecti in bonū & malū excepta aīa xpi ppter vnionē
verbi. Et ex hoc dixit q sancti possunt cadere & penas
luere post certū tps metas: & post lōga temporū curris
cula/ tam demonib⁹ q; hoibus dānatis patebit iustitia &
saluabunt: immo vt adducit mgē in historia scolastica:
dixit idē Origenes in li. patriarchon xpm adhuc in aere p
demonibus pati debere: sicut in terra p hoibus passus
est. Sed hec opinio dicit Tho. pri. par. q. lxiij. ar. ij. tollit
a sanctis angelis & hominib⁹ veritatē beatitudinis que
ponit stabilitatē sempiternā. Vnde & vita eterna noīas
tur. Repugnat & auctoritati sacre scripture que demon
es & homines malos in supplicium eternum mitten
dos. bonos autē in vitā eternā transferendos pnuñciat.
De xpo etiā dicitur. Christus resurgens ex mortuis iam
non morit mors illi nō dominabitur zc. Vnde & Aug⁹
vbi supra ait. Sed nō īmerito Origenē reprobauit eccliat
quia & hoc quod miserīcors videbatur diabolu atq; an

Caput Secundum

gelos eius & hoīes dānatos post certi temporis metas ex
illis cruciatibus eruendos & sociandos sanctis angelis
credidit: admisit etiā faciendo sanctis veras miseras q̄
bus penas luerunt & falsas beatitudines haberēt in q̄b̄
verū ac securus hoc est sine timore certū & sempiternus
boni gaudiū non haberēt. hec ille & cū dicebat q̄ ratio
ne libertatis arbitrij oīs voluntas creature posset flecti ad
bonū & ad malū. Respondet q̄ habuit veritatē in ange
lis bonis ante cōfirmationē voluntatis in bonum: i ma
lis ante obstinationē voluntatis in malū: & in hoībus
ante mortē: q̄ hoc facit hoībus mors q̄ fecit angel⁹ ca
sus: vt dicit Damascenus. Tho. vbi supra. & pri. ij. q. lx
xix. arti. iij. & iij. pte. q. lxxxvi. arti. i. De aīa autē xpī ve
rum est dicit Origenes: q̄ illa vt viator erat plena tan
ta gratia vt nō posset peccare: nec vt comprehensor q̄
sic fini erat coniuncta: & per consequens non poterat
nisi secundum ordinē ad finē agere. Vnde xp̄s nullo
modo potuit peccare nec vt deus nec vt viator nec vt cō
prehensor. Alij concedentes diffinitionē liberi arbitrij
quā mgf adducit in. ij. snīaz. di. xxv. & reprobant que di
cit q̄ liberū arbitriū zc. vt adduxi supra in opponendo
dicunt q̄ liberum arbitriū nō sit in deo. Et cum etiā an
geli & beati sint confirmati in bono & p consequēs nō
possint ferri in malū. Et similiter cū mali & dānati sint
in malo obstinati nec ferri in bonum possint: concludē
bant ex hoc in nullo istorū esse libertatē arbitrij s̄ solus
in hominibus viatoribus Sed audiant ipsi Augu. xxiij.
de ci. dei. dicentē de deo. Certe ipse deus: nunquid qm̄
peccare non pōt ideo liberū arbitriū habere negandus
est: quasi dicat: non. De angelis & alijs q̄ habeāt liber
tatē arbitrij vide vbi sup̄ arguendo p parte affirmatiua
Est tertius dicēdi modus verus & catholicus q̄ in deo &

Secunde decadis CLXXXIX

In ceteris supradictis exceptis brutis est liberū arbitriū.
 Probat prima pars. Omnia habētia intellectū & volun-
 tatē quibus inest aliqua actio ppter finē a se cognitū & de-
 terminatū hnt liberū arbitriū: sed deus & pdicti oēs hnt
 aliquam actionem ppter finem a se cognitum & deter-
 minatum: ergo oia habēt liberū arbitrium. Maior pba-
 tur. Nam liberū arbitrium scdm Augustinus, & ponit
 a mgto in littera. ij. sniaz vbi sup est facultas, i. potestas
 rationis & voluntatis: voluntatis quantum ad electio-
 nem que est in libera voluntate: rōnis quantū ad con-
 silium qd est in rōne: nā recte non eligit qd nō precogno-
 sci. Ideo dicit phs. iij. ethicoz. q electio est habitus p-
 consiliari. Electio autē est eoz que appetim⁹ ppter finē
 cognitū & determinatū. De⁹ autē naturali necessita-
 te vult suam beatitudinē tanq̃ finē quē nō potest nō
 velle ad quē ordinavit diuersos ordines rerū: nā omnia
 ppter se opatus est dñs. Nec sic ferī ad vnū in suis effecti-
 bus: quin quantum est de se possit ferī in aliud: ergo in
 eo est liberū arbitriū. Si fiter angeli: hoies dānatī: bea-
 ti & viatores in puris naturalib⁹ positi habent finē natu-
 raliter prestitū, s. beatitudinē quā naturaliter appetūt:
 nec possunt velle miserā vt dicit Aug⁹. viij. de trini. ad
 quam beatitudinē consequendā poterunt & possunt
 diuersa ordinare eligendo ea que sunt ad finem. Ergo
 similiter in illis est liberum arbitrium. Bruta autē aīalta
 quia non habent finē sibi a seipsis determinatum. sed
 a deo & a natura & per consequēs nō cognoscunt pfer-
 ēte finem: nec habent liberam electionem suoz actus
 um ppter finē: idcirco nō habent liberū arbitriū. Sed
 tñ notandū q in predictis liberum arbitrium indiffe-
 renter est. Nam in deo est libertas generaliter & supre-
 me in quantum liberum arbitrium est potestas libere

Caput Secundum

eligendi quod quicquid vult sine aliqua vertibilitate vel flexi-
bilitate ad malū. In alijs vero est liberum arbitriū specifi-
ce & cōtracte ad creaturas: & sic in istis liberū arbitriū
dicit potestātē libere eligendi volita cū vertibilitate &
flexibilitate scđm eorū naturalia ad malū & bonū: & p-
pter hoc dicit in littera q̄ liberū arbitriū aliter in deo q̄
in alijs inueniūt. Si autem dicat per te/oēs deo excepto ha-
bēt liberū arbitriū cōtractū ad malū & bonū. Cū ergo
boni angeli & beati nō possint flecti ad malū: & mali et
dānati nō possint verti ad bonū: ergo in eis nō est liberū
arbitriū. Rōdet q̄ hoc nō est ratione nature eorū que
remāsit integra in oibus bīs & dānatis scđm Dionysiu
Sed in beatis est rōne pfecte cōiunctionis in sūmo bo-
no deo: & dānatis ppter eorū culpā & maliciā inclinā-
tes eos ad malū & obstinātes illos ppter status illi cōdi-
tionē in q̄ nulla est redēptio. In viatorib⁹ autē est simplici-
ter liberū arbitriū: q̄a possunt mereri et demereri: cū nō
sint cōiuncti deo per grām cōsummatā: nec auersi a deo
per culpā obstinatz. Ad primū ergo in cōtrariū respō-
det q̄ phūs loquit de electione scđm q̄ est hoīs. pri. par.
q. lix. ar. iij. Ad secundū dicendū q̄ duplex ē electio
Quedam ordinata in finē & hec cessat habito fine sicut
nūc eligit q̄s velle credere articū: sed hec in patria cessat
Alia electio est cōiuncta fini: & hec nō cessat adueniēte
fine: sed manet cū fine. Tho. in. ij. sniaz. Ad tertium
de demonib⁹ & dānatis respōdet q̄ illud nō est rōne na-
ture: sed rōne status in quo sunt auersi a deo inconuer-
tibiliter. Causaz autē incōuertibilis obstinatiōis demonū
& dānatorū: & firmitatis bōrū & angelorū si scire
cupis. vide Tho. pri. par. q. lxiij. ar. iij. i corpe. &. iij. cō-
tra. gē. c. xcij. xcij. & xciiij. Ad quantū dīr q̄ diuersa &
opposita ad q̄ pōt flecti liberū arbitriū possūt atēdi tripli-

ceter. Vno modo secundū dīam rerū que eligunt ppter
 finē: & hec diuersitas per se cōpetit libero arbitrio: &
 scdm hoc cōpetit deo liberū arbitriū angelis & hoībus vt
 dictū est sup. Est alia diuersitas scdm dīam boni & ma
 li que nō cōpetit libero arbitrio nisi per accidēs inquātū
 iuenit in natura deficere potētī: cū enī volūtas de se ordi
 net in bonū sicut in pprīū obiectū: q̄ in malū tendat nō
 pōt cōtingere/nisi ex hoc q̄ malū apphēditur sub rōne
 boni qd̄ pertinet ad defectū intellect⁹ vlp̄ rōnis. vñ & ex
 q̄bus causatur liberū arbitriū: nō aut̄ pertinet ad rationē
 alicui⁹ potētīe q̄ deficiat a suo actu: sicut nō pertinet ad
 rationē visīue potētīe q̄ aliq̄s obscure videat: et iō nichil
 phibet inueniri liberū arbitriū: qd̄ ita tendat in bonū
 q̄ nullo modo tendere possit in malū sicut in deo ex na
 tura: & in angelis bonis & hoībus ex perfectione grē.
 Est tertia diuersitas q̄ attendit scdm differentiā mutatio
 nis in quā pōt liberū arbitriū: que nō consistit iū hoc
 q̄ aliq̄s diuersa velit. Nam & ip̄e de⁹ vult q̄ diuersa fiant
 secundū q̄ cōuenit diuersis tpibus & personis. Sed mu
 ratio liberi arbitrii cōsistit in hoc q̄ aliq̄s illud idē & p̄ eo
 dem tpē nō velit quod pri⁹ volebat: & hec etiā diuersi
 tas nō per se pertinet ad rationē liberi arbitrii: s̄z accidit
 secundum conditionē nature mutabilis. Non enī est de
 rōne potētīe visīue q̄ diuersimode videat. Sed hoc con
 tingit ex diuersa dispositione videntis: cui⁹ oculus qñq̄
 est purus: qñq̄ turbatus. Et si līter etiā mutabilitas seu
 diuersitas liberi arbitrii nō est de ratione ei⁹: s̄z accidit
 ei inquantū est in natura mutabilis: sicut in nobis. Hec
 oīa Tho. in questionib⁹ disputatis de demonib⁹. q. v. que
 si bene aduertant euacuant oīa q̄ in hac materia dici pos
 sent p̄ & cōtra. Ad quintū de hoībus viatorib⁹ respon
 detur q̄ illud est ratione appetitus sensitiui qui & si

Caput Tertium

obediat rationi: tñ pōt in aliquo repugnare/ cōcupiscē
do contra illud qđ ratio dīctat. Hoc ergo est bonū qđ hō
nō facit cū vult. s. nō cōcupiscere cōtra rationem: vt dīcit
ibi Aug⁹. Tho. pri. pte. q. lxxxiiij. arti. i. Ad sextum de
deo respondet qđ ad rationē liberī arbitrii non p̄tinet qđ qđ
indeterminate se habeat ad malum & bonū. Cuius rā
tio est: qđ liberū arbitriū p̄ se est ordinatū in bonū: cū
bonū sit obiectū voluntatis: nec in malū tendit nisi p̄
pter aliquē defectū qui apprehendit vt bonū: cū electio
que est actus p̄prius voluntatis nō nisi boni sit veri vel
apparenti boni: & ideo vbi est perfectissimum liberū
arbitrium in malum fieri nō potest. Et cum dicit qđ li
berum arbitriū habet viā ad opposita. Respondet qđ hoc
pōt intelligi tripliciter. Primo qđ pōt velle bonū & ma
lū: & sic nō cōpetit deo: quia īportat defectibilitatem.
Secundo vt prius aliquid velit & postea nō: & hoc nec
deo conuenit quia īportat mutabilitatem. Tertio qđ
potest velle hoc & non velle: & hoc conuenit deo. Hec
Tho: in questionibus de veritate. q. xxiij.

Tertium caput secunde
decadis est de officio angelorum circa ho
mines. Circa quot quatuor questiuncule
soluentur: quarum quilibet infra suo or
dine declarabitur.

Prima questiuncula est: Si
angeli ad custodiā hoīm deputent. Ad quā rñde
tur affirmative: & p̄bat qđ dupliciter. s. scripture
sacre auctoritate: dei p̄prietate: vtilitate: et similitudine. Pri
mo p̄bat scripture sacre auctoritate: qđ sup̄ illo verbo
ysaie. lxiij. Sup̄ muros tuos cōstitui custodes zc. dicit glo.
qđ custodes hoīm sunt angeli. Et Psal. xc. Angelis suis

Secūde decadis CXCI

deus mandauit de te vt custodiant te in oībus vīs tuis.
 Sup quo verbo Bern. sic ait. O quantā tibi debet hoc ver-
 bum inferre reuerentiā: afferre deuotionē: conferre fi-
 duciā/reuerentiā p presentia: deuotionē p beniuolētia:
 fiduciā p custodiā. Cautē ergo ambula vbi sunt ange-
 li: sic eis mandauit deus vt custodiant te in oībus vīs vīs
 is. In quouis diuersorio in quouis angulo reuerentiā
 habe corā angelo tuo: nec facere audeas illo pnte quod
 me pnte nō auderes. De hac custodiā audi etiā Hierony-
 mū sup illud Mathe. xviij. Angeli eorū semp vidēt faciē
 patris zc. Magna ingt ē dignitas aīarū vt vnaqueq; hēat
 ab ortu natiuitatis in custodiā sui angelū delegatū. Itē
 Origenes sup libro numerorū. Adest ingt cuilibet nīm
 etiā minimis q sunt in ecclīa dei angelus bon⁹: angelus
 dei q regat: q moneat: q gubernet: q p actib⁹ nostris cor-
 rigēdis & miserationibus exoscendīs quotidie videat
 faciē patris q in celīs est. Itē Bern. sermone de angelis.
 Benignus ingt es dñe q nō es cōtentus nostra fragilitate
 murorū: s; etiā ipsīs hoībus angelicā custodiā supponis
 Et idē sup illud Psal. Quid est hō/q memor es eius (in-
 gt.) Quid est hō qā inotuiisti ei dedisti filiū tuū: misisti
 spm tuū q mittis etiā vultū tuū: & ne qd desit: illos etiā
 beatos spūs i ministeriū mittis ppter eos qui hereditatē
 rapiunt salutis. Scđo hoc idē pbat dei pprietate. s. ex dei
 miserationē sic. Pronior est de⁹ ad miserandū q ad puni-
 endū. Sed de⁹ dedit hoībus demones ad hoīm exerciti-
 um: vt habet ad Ephe. vlti. Non est nobis colluctatio ad-
 uersus carnē & sanguinē: sed aduersus principes & po-
 testates: aduersus mūdī rectores tenebrarū harū zc. ergo
 videt q multo fortius: vel multo magis dedit angelos
 ad custodiā hoīm. Tertiū hoc idē pbat ex utilitate: per
 hoc enī q angeli a deo hoīb⁹ ad custodiā deputant tria

Caput Tertium

bona p̄cipue ostenduntur. Primo enī erga nos dei boni-
tas declaratur: dando nob̄ ita nobiles creaturas vt ange-
los. Secundo angelorū charitas p̄palatur: dū de nobis
a p̄cipio natiuitatis vsq; ad mortē tā cōtinuaz sollici-
tudinē de custodia gerūt. Tertio n̄ra indigētia seu neces-
sitas subleuat. cū enī malū angeluz ad nostrū exercitiū
habeam⁹ & naturā fragilē: magno subsidio & auxilio
indigem⁹. Quarto hoc idē p̄bat duplici silitudine. Pri-
mo silitudine naturalī: q̄a sicut corpora superiora regunt
istā inferiora: & oē mobile reducitur ad aliqd̄ imobile.
Sic spūs supiores regūt inferiores: & humanū consiliū
variabile dirigit per consiliū angelicū inuariabile. Se-
cundo p̄bat hoc idē silitudine ap̄li. Nam ap̄ls, i. ad Cor.
xiiij. cōparat statū hoīm put sunt in via statū puerili.
Cui⁹ rō est: q̄a sicut puer q̄diu p̄uus ē & facilis ad casū
scdm corpus idiget manu ductiōe quousq; veniat ad era-
tē perfectā in q̄ fortis ē & sufficiens sibi. Ita scdm aīaz hō
q̄diu debilis ē & facilis ad casū spūalem indiget custo-
de spūali quousq; veniat ad eratē perfectā. I. alterius vi-
te: & hic custos/est angelus: quo custode hō indiget sem-
per q̄diu est in hac vita: p̄pterea quilibet dicere debet
oī die angelo eū custodienti sic. Angele qui meus es cu-
stos: virtute supna. Me tibi cōmissū: salua: defēde: guber-
na: cū versu et oīone āgelorū. hec ex theologis et Ranerio.

Secunda questiuncula est:
quomō dicunt angeli ad custodiā hoīm v̄l ad
aliā opationē mitti cū semp sint in celis vidētis
patris faciē. Mat. xviij. Ad quā sic r̄ndet q̄ missio de no-
uo angelorū ad custodiā hoīs: est angelū nouū locū: no-
uum modū: nouū vbi: acquirere: de nouo limitari: astrin-
gi: tueri officiū custodiri: pcurare ei⁹ salutē: specialiter

Secūde decadis CXCII

illuminando: apparendo: miracula faciēdo: vel alio sili
modo hoīem instruendo. Et hec missio ponit mutabili
tatē in angelo ad differentiā missionis diuinarū persona
rū ad nos: que mitti dicunt: nō quasi nouū locū vñ no
uum vbi acquirēdo: q̄a vbiq̄ sunt cū sint vnus deus.
Sed dicunt de nouo mitti in quantū nouū effectū pdu
cunt i creaturis sine eorū mutabilitate. & nouū modū
acquirunt scdm quē pri⁹ nō fuerāt sicut filius p̄ carnis
assumptionē & spūs sanctus per nouā sanctificationē
Angeli igit missi ad nos dicunt semper esse in celo viden
tes faciem patris: nō q̄ sint semp in celo localit. Sed dis
cunt semp esse in celo p̄ fruitionē: q̄a vbiq̄ sunt nūq̄
desinūt frui deo & deum videre. Cum frui sit act⁹ intel
lectus. Vnde Greg⁹ libro moraliū dicit. Angeli sic foris
exeunt vt interne cōtemplationis gaudijs nō priuētur.
Nec recessus eorū ab celo empyreo in dignitatē inducit
aut eorū gloriā minuit: sicut etiā demones licet actu nō
alligent in loco inferni: dicunt tñ quocūq̄ vadūt defer
re secum ignē gehenne vt dicit in glo. sup. iij. c. Iacobī:
vt infra. iij. decade dicit. Hec ex theologis & Ranerio.

Tertia questiuncula est: Si
ad oīm trīū ierarchiarū āgelos p̄tineat hoīes cu
stodire. Ad quā rōndē negatiue: nā nō oēs trīs
um ierarchiarū āgeli mittunt in ministeriū. Nam Dauid.
vij. c. ponit: q̄ milia milium angelorū ministrabāt deo &
decies cētena milia assistebant ei ad similitudinē eorū q̄
alicui regi deferuiunt: q̄rum quosdā videm⁹ īmediate
regis p̄cepta audiētes & a suo aspectu nūq̄ recedētes
nunciātes alijs regis p̄cepta vt ea exequant in adminis
tratione ciuitatū & isti quib⁹ fit talis nunciatio mitti
dicunt. Sic aliqui angeli dicunt semp deo assistere qui
secreta diuinorū ministeriorum īmediate recipiunt a:

Caput Tertium

de o. alij autē dicuntur mitti illi. s. qui instruunt ab ipsis
assistentibus de secretis. Et q̄a nō oēs diuina secreta imē
diatē (sc̄dm Dionysiu) in ipsa essentia diuina habēt intue
ri: sed solum superiores q̄bus est ppriuz imēdiatē a deo
illuminari: ideo soli superiores quatuor ordinū dicunt
semper assistere et nō mitti sc̄dm Thomā pri. par. q. cxij.
ar. iij. in corpore. Quod idē est q̄ diuinas illuminatio
nes imēdiatē & perfectē a deo recipere & cooperari deo
in illuminatione & deductiōe aliorū ad deum: & isti
pprie dicunt assistere: Et de istis assistentib⁹ intelligitur
illud Dionysij de celesti ierarchia. Superiora illa agmiz
na ab intimis nunq̄ recedūt quonīā ea que pertinet ad
vsum exterioris officij nequaq̄ habent. Alij vero q̄nq̄
ordinū inferiorū dicuntur in ministeriū mitti exterius
ad diuersa ministeria peragenda circa nos vel circa alia
quā creaturam corporalem qui ex nominibus pprietas
tes angelorum significantib⁹ cognosci possunt. Nam an
geli & archangeli dicuntur a denunciando: virtutes &
potestates dicuntur per respectū ad aliquē actum prin
cipis. Etiam est vt Greg⁹ dicit inter alios operantes pri
orem existere. Et ppter hec dicit Greg⁹. xij. moralū: q̄
plures angeli sunt qui ministrant q̄ qui assistunt. ppter
hoc etiam phi posuerunt duplices motores orbū quos
rum aliqui habent conditiones participatas & determin
natas. Et hos vocat Auicēna: angelos ministrātes: alios
vocant separatos quos intelligentias dicunt in quibus
sunt forme simplices & vniuersales & hos vocat idem
Auicenna angelos assistentes. Nec obstat illud ysaie.
vi. vbi dicitur q̄ vnus de seraphin volauit ad ysaia qm̄
vnus ex seraphin nō fuit: sed vnus ex minoribus offici
um exercens seraphinorū. Et cū dicat ap̄ls ad hebreos pri
mo. Omnes sunt ad ministratoriū spiritus in ministeriū

Secūde decadis CXCIII

missi. dicitur q̄ duplex est missio. s. exterior & interior. Exterior q̄n ad nos realiter descendunt ad aliquod misterium circa huiusmodi corporalia exhibendum. & secundum hanc missionē non omnes mittuntur: sed iū quinq; ordines vt dictum est. Alia est interior que nihil aliud est q̄ illuminatio quedam superioris angeli ad inferiorem que sit ppter nos & sic omnes dicuntur mitti. Hec ex Thoma & ex theologis.

Quartā questiūcula est: quare indigēt hoīes custodiā infirmiorū angelorū cū eis sc̄p̄ adsit custodiā fortioris dei. Ad quā sic r̄ndetur q̄ sc̄dm rōnem diuine puidētie hoc in oībus reb⁹ inuenit̄ q̄ sc̄p̄ mobilia & variabilia p̄ imobilia mouēt̄: q̄a vt docet ph̄s. Oīs mor⁹ p̄cedit naturalit̄ ab aliq̄m oibili. Vnde videm⁹ q̄ corpa inferiora regunt̄ a corporib⁹ superioribus i quib⁹ est minus de mutatiōe & motu: & ita corporalia per in corporalia mouent̄: & regunt̄. s. per substantias sp̄uales. Vnde et termini & p̄positiones pbabiles alicuius questionis per imobiles & inuariabiles. s. principia per se nota roborant̄ & i ea reducunt̄. Manifestum est autē q̄ in rebus agendis hoīes possunt multipliciter deficere a fine debito & modo agendi. & ideo necessarium fuit ad hoc q̄ homo ad finē suū posset congruentius peruenire q̄ per aliquem angelū tanq̄ se perferētiorē remoueret̄ a malo & p̄moueretur in bonū: & illud vocamus custodiā angelorū. Ad motiū autē cū dicis q̄ nō sit op⁹ custodiā infirmioris angeli cū adest fortissim⁹ deus q̄ nō dormitabit neq; dormiet custodiens israel. Dicedū est q̄ duo regunt̄ ad bonū opandū. Primo vt voluntas inclinē ad bonum. Secundo vt mediā congrua habeantur ad p̄ficiendum bonū. Quantū ad

Caput Quartum

primū deus custodit imēdiate hoīem infundendo ei gratiam virtutis. Quantū vero ad scdm deus custodit hominem instruendo eum mediantib⁹ angelis. Verbi gratia. Sic enī vt in artificialib⁹ alia est causa disponens ad formam; & alia est causa inducens formam: sicut ignis est disponens ad formam cutelli mollicando ferrum; & malleus dilatando ferrū; & artifex vt principale agēs formam cutelli inducit. Sic angelorum officium est homines ad gratiam & gloriam preparare per illuminatiōes & huiusmodi que erga nos instrumentaliter operantur. Sed dei est vt principalis agentis & custodiētis vltimam perfectionem dare. s. gratiam coniungētem nos gratie cōsummate & fini vltimo. s. glorie. Hec Thomas secundo sñaz. di. xi. q. i. ar. i. in duobus argumentis contra: & in corpore. q. & in solu. primi & secundi argu. & Alexan. ij. parte summe. q. xl. arti. i.

Quartū caput principa-
le secunde decadis est de assistentia angelorum ad homines. Circa quod quatuor q̄stionuncule soluentur: quarum quelibet infra suo ordine scrutabitur.

Prima questiūcula est: quibus hominum angeli ad custodiā deputantur. Ad quā sic rñdes q̄ cum custodiā angelorū sit quedā executio diuine puidētie. Et diuine puidētie priū est cōferre ea q̄ pmouēt ad finē; & remouere ea que a fine impediūt: iō illis hoīb⁹ sunt angeli ad custodiā deputati q̄ pnt pmoueri in bonum & impediri a malo. Vnde nec separe aīe nec angelis bonis vlt malis nec xpō fuerūt angeli ad custodiā deputati. Primo anime separate nō sunt angeli ad custodiā deputati. Cuius ratio

est: quia aīa a corpe separata nulluz p̄dictorū habere pōt
quia nec pōt p̄moueri in bonuz neq; impediri a malo.
Sīlīter nec angelis bonis v̄l malis deputant̄ angeli ad cu
stodiā. Cui⁹ ratio est: q̄a angeli beati ex quo finē vltimū
glorie sunt adepti sunt confirmati in bono: & ideo sunt
impeccabiles, angeli vero mali ex eo q̄ sunt obstinati in
malo sunt ip̄enitibiles. Similiter xp̄s nō habuit angelū
ad sui custodiā deputatū. Quod p̄bo triplici ratione.
Prima est quia aīa xp̄i oībus angelis superior fuit imē
diate a verbo sibi vnīto illuminata. Secunda ratio est:
quia erat verus cōprehensor: vnde eius bonū nō pote
rat ip̄ediri: nec in bonū p̄moueri. Tertia ratio est: quia
custodiā respicit indigentia vel defectū: sed xp̄s nullum
defectū culpe vel pene habuit: ergo. zc. Dicit̄ tñ angelus
cōfortasse xp̄m in passione. Luce, xxij. nō custodiēdo v̄l
aliqd̄ ip̄rimendo in xp̄m: s; reuerendo eū & cōgratulā
do fortitudinē ei⁹: sicut hō naturaliter cōfortat̄ in tribu
latiōe ad p̄ntiaz amicorū. Et iō primo loquendo genera
liter oībus hoīb⁹ ab infusione aīe rōnalis postq̄ ordinā
tur ad finē salutis vsq; ad mortē deputat̄ custodiā ange
lorū: quia toto illo tpe pōt quilibet ip̄ediri a bono & p̄
moueri ad bonū: & cadere in malū & resurgere a malo.
Cum aut̄ terminabit̄ talis via. s. p̄ntis vite: vel tale tēpus
necessaria nō erit custodiā angelorū vt in beatis & dam
natis p̄. Secundo loquēdo in sp̄ali: primī parētes habue
runt angelū ad sui custodiā deputatū: cui⁹ ratio est: q̄a
licet in primis parentibus fuerit rectitudo nature: tñ q̄a
rectitudo illa nō fuit inflexibilis: sed vertibilis ad vtrū
q̄. s. ad bonū & ad malū: nec si cōuertit̄ in vnū statim
confirmat̄ in illo: imo statim pōt cadere: ergo. zc. Vel di
cit̄ aliter q̄: licet i Adā nō esset periculū ex aliq̄ rebellīōe
carais inligāte ad malū: erat tamē periculū in potentia

Caput Quartum

peccandi ex demone oppugnan- te. Et si filius erat debilio-
ris cognitionis q̄ angelus & ideo indigebat presideo &
auxilio custodis angeli. Secundo pueri in materno vtero
habent angelos ad sui custodiā deputatos: per quos im-
pediuntur impedimēta que demones talibus pueris infer-
re possunt. Sed forte queres quē angelū habēt pueri in
materno vtero existentes ad sui custodiā deputatū an p-
priū angelum: an maternū. Respondet q̄ puer q̄ diu
est in materno vtero: non totaliter a matre est separatus
sed per quandā colligationē est quodāmodo aliquid ma-
tris: sicut & fructus pendens in arbore est aliquid arbo-
ris. Et ideo p̄babiliter pōt dici q̄ idē angelus q̄ est custos
matris: custodit prole in matris vtero existentem. Sed in
natiuitate qñ est separatus a matre angelus ei ad custo-
diā deputat. Vnde hieronymus exponēs illud verbū
Mat. xviij. Angeli eorū in celis zc. sic ait. Magna est dis-
gnitas aīarum vt vnaqueq̄ habeat ab ortu sue natiuita-
tis ī sui custodiā angelū delegatū. Tertio etiā antixps in
sui custodiā angelos hēbit. Cui⁹ rō ē: q̄a lex cōis p̄t vnū
mutari nō debet: & in hoc ei⁹ pena iustior appebit: q̄a
beneficia toti nature humane, p̄uīsa nō accepit vt debuit
nec tñ erit oīno frustra custodiā: q̄a & si ad bonū nō cō-
uertat: tñ a multis malis cessabit retractus ab angelo cu-
stode. Vnde quantūcūq̄ sit obstinatus in malo: hunc tñ
effectum cōsequet ab angelis p̄ custodiā. Hec Tho. ij.
sniaz. di. xi. & pri. pte. q. cxij. arti. iij. & Alexan. ij. pte
summe. q. xl. arti. iij. in corpore. q.

Secunda questiuncula est:
Si singulis hoībus vnus vel plures angeli assi-
gnent in custodiā. Ad sic quā rñdet q̄ singul⁹ ho-
minib⁹ dat⁹ angelus ī custodiā: q̄a cū custodiā angelorū

lit ad cōsequendā p̄motionē in finē & ad remouendū ea
 que cōsecutionē finis īpediūt: ideo oībus is debet custo
 diā angelorū qui nō dum cōsecuti sunt vl timū finē suū
 cuiusmodi sunt oēs hoīes viatores. Et si dicat vt dicit mg̃
 sn̄az in. ij. di. xi. Quomō possibile ē q̄ cuilibet aīe ratio
 nali deputeť angelus cū plures sint aīe p̄terite: p̄sentes &
 future q̄ sint angeli deputati ad custodiā. Respōdet ma
 gister ibidē q̄ nūq̄ sunt tot simul hoīes actualliter existi
 tes quot sunt angeli boni. Ideo sufficit vnus angelorū
 ad vnūquēq̄ hoīem. Vno enī homine decedente ange
 lus si q̄ in custodiā dat⁹ alteri assignat succedēti. Et licet
 vt dicit Tho. pri. pte. q. cxi. ar. ij. Cuilibet hominī vnus
 angelus deputeť inquantū. s. quilibet est persona p̄ticu
 laris: tñ nō incōuenit alicui hominī plures angelos de
 putari scđm dignitatē: p̄laturā & g̃ram aliquā dei ab
 eodē p̄ticipatā: vt p̄ in sūmo pōtifice: cardinalib⁹ clauē
 iurisdīctōis habētib⁹ p̄latis & principib⁹. Hec oīa Tho.
 pri. pte. & doctores theologi in scđo sn̄az. di. x. & xi.

Tertia questiūcula est: pro
 pter qd hoībus i custodiā angeli assignent. Ad
 quā sic respōdet q̄ ppter q̄tuor causas angeli
 ad custodiā hoīm deputant. Primo est vt p̄moueanť &
 p̄ficiant in bonū g̃te. Secunda est vt nō cadāt in malū
 culpe. Tertia est si cadūt vt postmodū resurgant a malo
 culpe. Quarta est si nō resurgunt a malo culpe vt nō to
 tiens cadāt. Nulli enī viatori inquantū viator est deficit
 misericōdia dei que est i dando angelū hoī in custodē ppter
 p̄dictas causas. Nota tñ q̄ sicut diuīe p̄uidētie est sic im
 pedire mala vt tñ cōditio nature saluet. Ita etiā est de cu
 stodīa angelorū q̄ est diuīne p̄uidētie executio: nā ad
 angelos nō pertinet q̄ custodiendo hoīes ad virtutem

Caput Quintum

cogant & a vitijs retrahant: q̄a sic p̄iret libertas arbitrii
& ratio meriti. Alexan. ij. pte sūme. q. xl. ar. iij. q. iij.

Quarta questiuncula est: in
quo statu incipit angelorū custodia: & quo tpe
terminat. Ad quā sic r̄ndet q̄ angelorū custo-
dia incipit imēdiate q̄n creatura nascit sc̄da natiuitate. s.
extra vterū. Ratio est: q̄a tunc debet adhiberi custodia
q̄n timet de salute aīe. Sed postq̄ nascitur timet de salu-
te aīe: quia in via qua ambulat absconderūt laqueū mi-
chi inq̄ Psal. & tūc mundus: caro: demonia incipiunt
no uia plia mouere. Anteq̄ aut̄ exeat vterū nō dat custo-
dia: q̄a tunc est tales s̄nt adhuc aliqd matris custodiunt
ab angelo matris vt dictū est. Durat aut̄ hec custodia vs̄
q̄ ad mortē inclusiue: q̄a post mortē nō indigēt custodia.
Nam si sunt in patria nō timēt ampli⁹ periclitari. ysaie
lx. Non occidet vltra sol tuus: & luna tua nō minuet̄:
q̄a dñs erit tibi in lucē sempiternā: & cōplebunt dies lu-
tus tui. Si sunt in inferno nō timēt p̄dicari: q̄a timor
quē timebāt euenit eis. Nec in purgatorio cū s̄nt extra
terminū merendi & demerēdi: & nō possint ab ipsa gra-
tia resiliire. Itaq̄ in via dat custodia & non post cursū.
Tho. q. cxi. p̄tis prime & m̄gi sniay di. xi.

Quintū caput principa-
le secunde decadis est de cessatione custos-
die/augmento & decremento/ gaudiij an-
gelorū. Circa quod tres questiuncule solu-
ventur: quarū quelibet infra notat suo ordine.

Prima questiuncula est: Si
angeli deserāt hoīes quorū custodie deputant̄.
p̄pter p̄scientiā vel eorū obstinationē. Ad quas

Secūde decadis CXCVI

videtur primo respondēdū affirmatiue p̄ illud Dama
sceni dicētis: q̄ angeli cum sunt hic nobiscū nō sunt in
celo: s; aliqñ sūt i celo: ergo aliqñ nos derelinquūt. Rñō
dicendū q̄ ad hanc quēstionē duplex notabilis respon
sio est. Prima est sancti Tho. dicētis q̄ cum custodia an
gelorū sit quedā diuine p̄uidētie executio: sicut diuina
p̄uidētia scdm magis & minus diuersis p̄uidet scdm eo
rum conditionē: nō tamē ex toto relinquit hoīem q̄a in
nichilū redigeretur. Ita cūstodia angelorū scdm qd vlt̄ se
cundū aliquē effectū dicitur relinquere hoīem inquā
tum nō phibet oīa nocumēta: vel quia exponit eū tribu
lationib⁹: vel q̄a iusto dei iudicio ab aliquo peccato nō
retrahit: vlt̄ quia nō ita efficaciter p̄mouet in bonū nec
tuetur a malis exigēte de merito hominū. Quomodo in
telligi illud Hierē. li. in p̄sona angelorū. Curauim⁹ Ba
bilonē: & nō est sanata: Derelinquam⁹ eā. Et illud etiā
Ysaie. v. Auferam sepē eius. i. angelorū custodiā: & erit
in direptionē. Nunq̄ tñ angelus ita hoīem derelinquit
quē custodit/quin aliq̄s custodie effect⁹ sequat⁹: inquā
tum aliqđ malum phibet & ad aliqđ bonum p̄mouet
Quod p̄bat ratione sic. Angeli boni sunt magis proni
ad hoīem adiūandū q̄ mali ad infestandū: s; mali nūq̄
cessant ab infestando: scdm illud. i. Petri. v. Aduersari
us vlt̄ diabolus tanq̄ leo rugiēs semp̄ circuit querēs quē
deuoret: ergo nec boni a custodiendo vnq̄ cessant. Ses
cunda responsio & sancti Bonauētūre. i. nij. di. xi. dicē
tis: q̄ respectu hoīs duplex est angelorū custodia. Vna ex
pte corpis que in hostis repulsionē cōsistit. ne. s. corpora
opprimat. Alia est ex pte spūs: ne illū spūs malignus p̄
uertat. Quantū ad primū nunq̄ hoīem vsq; ad finē vite
derelinquūt: qm̄ nō patiuntur eū a demone opprimī
vlt̄ occidī: nisi aliter sn̄ia diuini iudicij exposceret. Sicut

Caput Quintum

de viris Sarepatet Tobie. viij. Quantū vero ad custodias
spiritus dicitur a quibusdā q̄ qñ angeli cernūt hoīs ob
stinatiōē subtrahūt se a custodia eius; qm̄ frustra esset
illius illuminatio ab angelo. Sed qm̄ hec rñsio videtur
crudelis. Idcirco idē doctor dicit ibidem; q̄ angelorum
custodia aut est respectu boni conseruandi; acqrendi v̄
augendi. aut respectu mali deferendi; euitandi vel mis
nuendi. Quantū autē ad primos actus bonos deserūt an
geli obstinatos quoniam frustra esset actus eorum. Sed
nō quantum ad actum malum quoniā semper hominē
ne labatur in peius retrahūt. Quanto enim quisq̄ pe
ior est; tanto ad malum pronior; & quanto pronior; tā
to magis indiget retrahente. & hanc custodiam semper
habent quoniam adhuc obstinatus dum aura potitur
mortali conuertī potest; & per consequēs de eius salu
tenō est totaliter diffidendū; exemplo medici qui nemi
nem nisi de cuius totaliter salute desperat derelinquit.
& per hec patet responsio ad quesitū. Ad motiū autē
in contrariū dicit q̄ licet angelus interdū relinqt hoīes
loco; cñ. s. in celo est localiter; nuq̄ tñ relinqt eū quan
tum ad effectū custodie; q̄ etiā cum est in celo cognos
cit quid circa hoīem agat. Nec etiā indiget mora tps ad
motum localem; sed statim pōt adesse. Hec Tho. pri. pte
q. cxij. & ij. sn̄iaz. di. xi. ar. iij. & Alex. ij. pte. sūme.

Ecunda questiuncula est:

I Si ex salute custoditi/ crescat gaudium āgeli cus
toditi: Ad quā sic respondet; q̄ p̄m̄ium ange
lorū est duplex. s. essentialē & accidētale. Quantū ad pre
miū essentialē angelorū gaudiū; nō crescit ex salute cus
toditi; nō enī sūt beatiōres vt. s. magis videant; ament
teneāt deū ppter salutē custoditi. Cui⁹ ratio est; q̄ cum

Angeli sint beati: in beatitudine autē nō possunt plicere
 Crescit tamē accidentaliter eorū gaudium inquantū ex
 tensius de pluribus gaudent & plura bona sunt adepti.
 Vnde formaliter solet dici q̄ non gaudent q̄ sint maio-
 ra bona adepti: sed quia plura: ut verbū illud maiora: re-
 feratur ad premiū ēentiale: plura ad accidentale. Vnde
 sup̄ illud Luce. xv. Gaudiū erit coraz angelis dei super
 vno peccatore penitentiā agente: dicunt glose merito
 angeli gaudēt de salute custoditi peccatoris: q̄a primo vi-
 dent circa hominē sue custodie fructum: sicut medicus
 circa infirmū: quia secūdo vidēt impleri numerū subse-
 liū relictarū eorū. Tertio q̄a vidētale habere cōsortiū
 in laudādo deū. Vnde sup̄ illud Iob. xxxviij. Vbi eras/
 cū me laudarēt sicut astra matutina: dicit glo. i. natura an-
 gelica & iubilaret oēs filij dei. hec ex Tho. & Bonauē.

Tertia questiuncula est: Si

angeli affligātur & doleāt de malis & de dam-
 natione custoditorū. Ad quā sic rōndetur q̄ ange-
 li nec detrimētūz gl̄ie eorū nec gemitū aut tristitiaz su-
 mūt de malis & de damnatione custoditi. Qd̄ pbat̄ tripli-
 ci rōne. s. imunitatis: felicitatis: cōformitatis. Primo rōe
 imunitatis a culpa sic. Tristitia quedā pena ē: pena autē
 nō est nisi ei⁹ cui inest vlt̄ inuit vlt̄ in eē potuit p̄c̄m. Sed
 in bonis angelis nō fuit: nec est: nec esse pōt p̄c̄m: ergo
 in eis nō pōt eē tristitia. Sc̄do hoc idē pbat̄ rōe felicitatis ī
 patria sic. Angeli sunt in p̄fecta felicitate: s̄ p̄fecta felici-
 citas (q̄lis est felicitas patrie) nō cōpatit̄ secū miserā ali-
 quā: eo q̄ sicut iduduit oē bonū ita excludit oē malū. S̄
 omnis tristitia ad miseriam pertinet & est fugienda:
 sc̄dm ph̄m. ij. ethicorum. ergo beati angeli tristes esse
 non possunt. Tertio hoc idem probatur ratione con-
 formitatis ad supremam regulam que est deus: sic

Capit Sextum

Voluntas beatorū est perfecte cōformis & cōiuncta volūtatī diuīne. Culpa autē a diuina volūtate est pmissiue & pena effectiue. ergo quicquid est: est volūtū a deo: & si cut est volūtū a deo: ita est volūtū ab angelis beatis. Vnde sicut nichil est de quo doleat deus: ita nichil est de quo doleant angeli. Vnde neque de peccatis hoīm tristantur/ cum sint volūta a deo in directie, s. permissiue. neque de pena damnatorū cum sit volūta a deo directie, s. effectiue. Sed vtrobiq; letantur de iusta pmissione & punitiōe: ppter cōformitatē quā habēt cū diuina iustitia: ppter quā causas dicim⁹ sanctos dānatis nō cōpati: imo de penis eorum letari. Et si diceret Gaudēt de bonis custoditi: ergo trīstātur de malis. Negatur cōsequētia: quia gaudere sequitur eorū naturā, trīstari autē nō. Qd si etiā quicquid repiatur in scriptura trīstent & fleant sicut in Ysaie. xxxij. dicūt Angeli pacis amare flebūt. Et in vitis patrū legitur de quodā angelo q̄ sequebatur quendā monachū peccato cōsentientē cōplossis manib⁹ & flēs: & postea cū ēēt cōuersus accessit ad eū ridens & gaudēs. Hec oīa metaphorice intelligenda sunt & accipienda scdm quandā opationē similitudinē nō scdm affectionū infirmitatē hec Tho. pri. pte. q. cxij. ar. vij. & Bonauēu. ij. sniaz. di. xi. & Alexan. ij. pte summe. q. xli. arti. ij.

Extum caput principa

le secunde decadis est de vigilantia & sollicitudine angelorum circa salutē hoīm. Circa quod tres questiuncule soluentur quarum quelibet infra suo ordine enucleabitur.

Prima questiūcula est: Si

angelī boni sint magis solliciti p hoīe/ q̄ sint contra eundē maligni spūs. Ad quā primo videtur

Secūde decadis CXCVIII

detur respōdendū q̄ sint magis solliciti boni angeli ad
hoīes auxiliādos: q̄ demones ad nocendū. Nam cōiter
repiunt hoīes magis ardentēs ad carnalia: q̄ ad spūalia.
Et plures repiunt hoīes arrepti suo modo & obsessi a
demonib⁹ ad malū: q̄ arrepti & obsessi a bonis angelis
ad bonū: ergo. Rñō dicendū q̄ angeli boni sunt magis
solliciti: & plus possunt p̄ hoīe quā mali contra eundē.
Qd̄ pbat̄ rōne & auctoritate. Ratione vero triplici. s.
superioritatis: diffusionis: & consecutionis. Primo rōne
superioritatis. Nam angelus bon⁹ q̄ est inferior ordine na-
ture p̄est demonib⁹ etiā superiorib⁹ ordine nature. Ratio
est: q̄a virtus diuīe iustitiē cui boni angeli inherēt potior
est q̄ virt⁹ naturalis angelorū. Vnde et apud hoīes/spūa-
lis hō iudicat oīa: vt dicit prime. Cor. ij. & phūs dicit in
li. ethi. q̄ virtuosus est regula & mensura oīm humano-
rū actū Tho. pri. pte. q. cxc. ar. iij. ad tertiū. Secundo
rōne diffusionis. Nam de rōne boni ē diffusio sui ad simile
bonū. de rōne mali est diffusio mali ad simile malū. Sed
potērior est habitus q̄ est bonū: q̄ priuatio que est malū
ergo. Tertiō rōne cōsecutionis. Nam sollicitior est circa
custodiā: q̄ ex custodiā cōsequit̄ bonū: q̄ qui ex custodia
consequit̄ penā. Sed angeli boni ex custodia bonorū cō-
sequitur quoddā gaudiū accidentalē: & mali cōsequū-
tur ex p̄ctō malorū penā maiore accidentālē: ergo. Pro-
pterea de bonis angelis dicit Psal. Benedicite dño oēs
angeli eius potētes virtute/ facientes siue exequētes ver-
bū dei circa oīm creaturā: & circa hoīes maxime/ quorū
principaliter eis est custodia. Ex qbus patet q̄ potentius
perfectius & plenius spūs boni possunt operari circa cu-
stodiendos in bonum: q̄ mali contra bonos in malum.
Potest siquidē spiritus malus quēcūq; hominē arripere
re/ ei inspirare: in eū qualitercūq; illabi: vt p̄ ipsū miras

Caput Sextuum

bilis operet & enūciat: vt eū occulta scire faciat pōt inu-
tare corpus & sensus interiores ei⁹ & exteriores: ingerere
inclinatiōes: passiōes: cogitat⁹: iñstinctus vt dicit in ter-
tia decade. Sed multo longe pfectius potētius & plen⁹
possunt spūs boni in bonos. Nam possunt spūs boni in
bonos illabi: eos excitare & rapere/illuminare ad dei se-
creta/inflāmare mirabiliter ad dei amorē: quēadmodū
patet in mltis sanctis viris. Dñico: Francisco: & possunt
sifiter boni angeli circa corpa hoīm eadē facere q̄ & ma-
līfacere cōsueuerūt & longe pfectius. Non enī pōt dia-
bolus sic ardēter inflāmare hoīem ad vitiū aliqd: quin an-
gelus bonus possit ardētius ad appetibilia virtutū accē-
dere. Non pōt diabolus facere aliqūē ita supbū/qñ ange-
lus dei possit aliqūē facere magis humilē. Et breuī nō
pñt mali angeli hoīes ita fortiter ad mala ipellere/qñ for-
tius & pfect⁹ boni angeli possint eosdē ad cōtraria in-
ducere. Ad motiū aut in oppositū dicit q̄ ideo cōter
plures inueniunt carnales q̄ spūales: q̄a plures sequū-
tur sensualia q̄ suadēt demones/q̄ spūalia ostensa ab an-
gelis bonis. Hec Henricus de Alia sup Genesim.

Secunda questiuncula est:

q̄re angeli amicitiores hoībus & fortiores de-
monib⁹ (vt nūc sup cōclus⁹ est) pmittūt & p-
miserūt hoīes & scōs viros vexari qñq; et supari a demo-
nib⁹/maxie cū pditio custoditi ascribat negligētie custo-
diētis Vnde dicitur curidā. iij. Reg. xx. Custodi virū istū q̄
si lapsus fuerit erit aīa tua p aīa ei⁹. Ad q̄ sic rñdes q̄ an-
geli circa custodiā hoīm nō tm agunt quantū sciunt &
pñt. Sed quantū pmittit eis a deo primo custode: scdm
ordinē puidētie & iusticie sue/& quantū nos acquiescim⁹
eorū cōsilijs. Vnde si eorū cōsilia admitterem⁹/& pmitt

terent a deo q̄ scdm̄ vltimū potētie sue possent agere ad
 illuminationē & iustificationē hoīm & repulsionē de
 monū. Possent vtiq; & potuissent in puo tpe quantū
 cumq; peruersos & malos aduocare ad cognitionē ve
 ritatis: & accendere ī amorē virtutis: nō est ergo ex pte ne
 gligētie angelorū: nec est eis īputandū: q̄ tot hoīes eorū
 curis cōmissi pereāt v̄l tēptent̄: cū in angelis nulla cadat
 pprie negligētia. Quāto tāta est angelorū cura de hoīb;
 vt nec etiā q̄scūq; obstinatissimos penitē reliquāt: quos
 si relinqrent maligni spūs statim eos in mortē p̄cipitaret
 Sz est primo q̄a nos repellim⁹ eos duz eorū consilijs nō
 acquiescim⁹: cū nō possint sup̄ nram facultates/arbitriū.
 Et est scdo q̄a circa nos tm̄ p virib⁹ agūt quantū eis per
 missū ē ex ordine iustitiē et puidētie diuine. Et tertio est
 q̄a cū angeli nō subsint statui currenti hui⁹ mundi: cus
 sint cōfirmati in bonū: nō pnt agere & conari extre
 me p virib⁹ p hoibus viatoribus alteri⁹ status & nature.

Ad motiū autē in contrariū dixit Origenes sup
 illud Numē. xxv. Initiatus est isrl̄ beelphegor: p̄est an
 gelus bonus hominib⁹: q̄ p delictis culpabit̄ & in iudi
 cium adducetur & p bene gestis laudabit̄. Sed hoc fals
 sum est: q̄a angeli boni nullo modo culpabūtur nec in
 iudiciū adducuntur: nisi forte intelligat̄ q̄ ad iudiciū
 adducētur: non ad eorū cōdēnationē ppter aliquā ne
 gligētiā cōmissā circa hoīes: sz ad manifestandum q̄
 improbi dānati sunt malicia sua & non ex culpa custo
 dum. Posset etiā dici Origenē intellexisse p angelos p
 latos & sacerdotes: allegorice: a qbus reguntur. in iudi
 cio anime subditorū. hec Henricus de assia sup Gen.

Quarta questiuicula ē: Si bō
 ni āgeli timeāt cadere a deo p p̄ctm̄. Ad quā sic

Caput Septimum

respondetur: q̄ in angelis & beatīs nō cadit timor cā-
dendi a beatitudine siue a deo seperandi: quia in patria
timor seruilis siue timor pene nullo mō erit ppter securi-
ritatē eterne beatitudinis: bene tamē ibi erit timor filialis
qui timore est de malo: quod est deo nō subici: quod qui-
dem naturaliter est homini possibile ppter naturalem
flexibilitatē liberi arbitrii eius. Sed fit ibi impossibile p-
pter glorie pfectionē. Vnde in via timor mali est oīno
possibilis: in patria vero est possibilis ex pte nature: im-
possibilis ex parte glorie. Et cū arguitur incontrariū per
illud Iob. xxvi. dicentis. Colūne celi cō tremiscūt & pa-
uēt ad nutū ei⁹. canonizatū: de cōs. dī. i. c. Hī duo solū
modo hymni. Rñdēt q̄ colūne celi. i. angeli pauēt: aut
timore filiali aut in contemplatione dei incōprehensibi-
lis ab eis & supra se existentis. Hec dñs Ioban. cardina-
lis sancti Sixti in. d. c. Hī. duo.

Septimum caput princi-

pale secunde decadis est de potētia & virtute angelorum. Circa quod tres questiu-
cule soluentur: quarum quelibet infra
suo ordine declarabitur.

Prima questiuuncula est: Si

angeli possint imutare potētias interiores & exte-
riores hoīm. Ad quā sic rñdēt: q̄ angeli ppter po-
tentia eorū in materiā corpale & influentia ipsorū in hoīes
possunt imutare & imutant qñq; eorū sensū: inclināt
affectū: & illumināt intellectū. Primo possunt imutare
utrūq; sensū. s. interiōrē & exteriōrē. & hoc duob⁹ modis
Primo aliquod sensibile vel de nouo formādo vel a na-
tura formatum sensui opponendo. Secūdo spiritus &

humores intus cōmouendo. Vnde legiſ Gen. xix. q̄ an
geli q̄ subuerterūt Sodomā & gomorrā. pcuſſerūt ſodo
mitas cecitate vel acriſia vt oſtiuz domus intrare nō poſ
ſent. Et ſimile legiſ. iij. li. Regū. c. vi. de ſyrijs quos heli
ſeus duxit in ſamariā. hec. b. Tho. pri. pte ſūme. q. cxi.
arti. iij. Secūdo angeli poſſunt imutare hominis ratio
nalem appetitū. ſ. voluntatē. Vbi nota q̄ voluntas ho
minis duobus modis mutari poteſt. ſ. ab interiori & ab
exteriori. Primo ab interiori: & hoc modo ſolus deo po
teſt voluntatē hominis mutare. Cui⁹ ratio eſt: quia cū
velle ſit inclinare voluntatē in rem volūtā: ſicut inclina
tio naturalis nō eſt niſi a deo q̄ dat naturā: ita inclina
tio voluntaria nō eſt niſi ab eo qui voluntatē cauſat. ſ.
a deo. Vnde Prouer. xxi. Cor regis ī manu dñi & quocū
q̄ voluerit īclinabit illd. glo. Cor. i. volūtas regis eſt ī ma
nu. i. in poteſtate dñi nō ppria. Et quocūq̄ voluerit īcli
nabit illud: vel ad duriā vel ad māſuetudinē ad bonū v
ad malū. Secundo voluntas hoīs mutari pōt ab exteriori.
Et ſic angelus volūtātē poteſt mutare. i. allicere v
in
clinare duobus modis. Vno modo oſtendēdo v
preſen
tando exterius obiectuz. Alio modo concitando interi⁹
appetitū ſenſitiuū ad aliquā paſſionem: puta ad iram
vel concupiſcentiā. Ex quibus duobus voluntas homi
nis ad volēdum aliquid inclināt: non tamē ex hijs duo
bus volūtas hominis cogit vel neceſſitatur: quia volun
tas ſemper remanet libera ad conſentiendū exteriori p
ſuaſioni & interiori affectioni. Hec. b. Tho. pri. pte. q.
cxi. arti. ij. in cor. q. Tertio angeli poſſunt illuminare
hoīs intellectū inquantū docent hoīs intelligere veri
tatē ſiſtudinib⁹ ſenſibiliū: ſcđm illud Dionyſij prio. c.
celeſtis ſerar. dicentis: q̄ ipſoſſibile eſt nobis aliter luce
re diuinū radium niſi varietate ſacrorum yelaminum.

Caput Octauum

circūueletur. Quod etiā pbatur similitudine speculi. Dicit enī Dionysius in libro de diuinis nōibus: q̄ angeli & anime sunt specula spiritalia. Vnde sicut in speculo materiali obiecto alio materiali speculo species representate in vno se gignūt & representant i alio. Ita pōt esse q̄ speculum spūale, s. angelus obicit se anime: & sic species quas de deo recipit infundit anime & illuminat intellectum ad cognoscendū diuina & habendū cogitationes bonas. Hoc exemplū ponit Alexander. ij. pte sūme. q. xxxix. Sed forte queres & dices de quibus angelus illuminat hominis intellectum. Respondetur q̄ de quatuor, s. de cogitandis: cognoscendis: credendis: & agendis. Primo de cogitandis: nō quidem immittendo aut faciendo bonas cogitationes principaliter: quia hoc modo attribuuntur bone cogitationes superiori principio scilicet deo. Sed pcurando/inquantū bone cogitationes ministerio angelorum pcurantur/prout boni angeli illumināt: habilitant vel excitant intellectū ad habēdū bonas cogitationes/interius fundendo vel firmādo bona fantasmaria: vel remouēdo impedimēta omnia.

Secundo boni angeli illuminant intellectū hominis de cognoscendis. Nam per bonos angelos adiuuat hominē & illuminatur vt ex creaturis pfectius in cognitionem diuinam deueniat. Tercio boni angeli illumināt de credendis inquantū per bonos angelos hominibus diuina principaliter reuelantur: & sic causatur in eis fides. Quarto illuminant de agendis/ex quo enim de fide & de credendis illuminant: ad operationē fidei operantur. Hec beatus Tho. pri. pte. q. cxi. arti. ij.

Secunda questiuuncula est:

Si angeli possunt cōsecrare corp⁹ xpī. Ad quā respondet negatiue. Ratio est q̄ officiū cōsecr-

erandi/hominis sacerdotis est/ & non angeli: scdm illud Luce. xxiij. Accipite & diuidite inter vos. glo. ibi. Accipite vos hoies sacerdotes & diuidite & date. ergo zc.

Sed querit quare nō dedit xps angelis hanc potestatem. Respondet qd pās dispensandi sacramēta fluūt a capite xpi in membra eiusdē nature humane cū xpo. Angeli autē nō sunt membra humana cum xpo. Et cum dicitur a Gregorio in omelia paschali: & ponit in. c. qd sit de cōse. d. ij. qd angeli adsunt in celebritate huius sacramēti. Rñdet qd angeli dicunt adesse ministerio missę: nō cōficiendo/ sed precantes: nostra munera sint deo accepta bec dñs Alex. de Ales. & lo. de tur. cre. vbi supra.

Tertia questiuncula est: Si

angelus bonus vel malus in figura hominis sacerdotis apparēs possit baptizare aut absoluerē. Ad quā sic rñdet qd nec bono angelo nec malo cōuenit baptizare. Et pbat primo de bono angelo scdm illud ad Hebreos. v. In hīs quesunt ad deū/ constituit p hoibus/potifex/ ex hoibus assumptus. Sed angeli boni aut mali nō sunt hoies: ergo nec ministri possunt esse sacramentorū. Angelus etiāz malus nullo modo potest baptizare. Ratio est: quia cū sint puerissimi nullo modo intenderent pcurare salutē baptizati/ que est spūalis regeneratio. Sed facerent intentione decipiendi: cum sint spūs mendacij. Requirit autē permaximē ad efficaciam baptismi intentio. Vnde quia cū ecclesia nō cōueniret in intentione: licet imgeret nō tñ baptizaret: etiam si debitam formāz verborū haberet. Similiter dico de absolutiōe a peccatis: nō enī esset absolutus si angelus malus in forma hominis sacerdotis appareret. Sicut patet in vitis patrū. Ab angelis tamen bonis si cōstaret de bonitate ipsorum baptizati/ non deberent rebaptizari.

Caput Octauum

Ratio est: quia sicut de⁹ nō ita virtutē suā alligauit sacramētis quā possit sine sacramētis effectū sacramentorū conferre ita etiā virtutē suā non ita alligauit ministris ecclesie: quā etiam angelis bonis possit tribuere potestatem ministrandi in sacramētis. Et quia boni angeli sunt nunciij veritatis: ideo si aliquod sacramentū ministraretur ab eis ratum habendū esset: cōstaret enī qd hoc fieret volūtate dei. Sicut quedā templa dicunt angelorū ministerio consecrata. Et cum arguitur: quia baptizare ē actio ierarchica scđ; Dionysius: qd est purgatio quedā. Scđ; angeli exercent in nobis actiones ierarchicas: quia purgant & illumināt: ergo etiā & baptizare possunt. Respon- detur negando consequentiā: quia angeli illas ierarchicas operationes exequuntur inuisibiliter nō corporas lib⁹ instrumētis. Ideo nō est simile. Hec dñs Io. de turre cre. Cardinalis sup. c. Romanus de conse. di. iij.

Octauū caput principale se-
cunde decadis est de angelorum virtute respectu distantie localis. Circa quod quinque questiuncule soluentur quarumque libet infra suo ordine declarabitur.

Prima questiuncula est: quomodo vnus angelus intelligat aliū. Ad quā sic respondetur qd vt dicit Aug⁹ sup. Gen. Illa que i verbo dei ab eterno extiterūt fluxerūt ab eo dupliciter. Vno modo in intellectū angelicū. Alio modo vt subsisterent in seipsis & in proprijs naturis. Et in intellectū angelicū per- ceperunt rationes rerū p hoc qd deus menti angelice im- pressit similitudines rerum tam spiritaliū qd corporaliū quas postea i esse naturali pduxit. Cuius ergo oīs cognitio sit scđm similitudines rerum cognitarū in cognoscere

& quilibet angelus rerum omnium spiritaliū & corporalium similitudines impressas habeat tunc vnus angelus alium intelligere dicitur cum se conuertit super similitudines quā habet impressam illius. Sicut & tūc alias res intelligere dicuntur cum cognoscunt illas in propria natura per species rerum eis innatas: & hec vocat in eis cognitio vespertina: ad differentiam cognitionis in eis matutine. Hec ex theologis.

Secunda questiuicula est:

I quid est in angelis cognitio matutina & vespertina. Ad quā sic respōdet Aug⁹. iiii. super Gen. & xi. de ci. dei. ad Orosium q cognitio vespertina in angelis est cognitio rerū conditarū in genere proprio & proprijs naturis per species & similitudines ipsīs angelis impressas & innatas: & talis cognitio rerū creaturarum in proprijs naturis & proprio esse: id vocat in angelis vespertina & a posteriori: quia oīs creatura ad deū cōparata q̄ est lux per essentia: q̄ si quedāz vespera & tenebra est. Cognitio vero matutina est cognitio rerū conditarū ab angelis in verbo. i. in essentia diuina dum cognoscūt eas p rōnes rerum: vlt per ydeas q̄ sunt in verbo tanq̄ in speculo a priori: & tanq̄ in principio emanatiōis earū. Et quia cognitio rerū in verbo pfectior ē cognitione in propria natura: Idcirco prima cognitio angelorū dicit matutina: scda vespertina. Exempli grā scdm Augustinū. Qui opera sex dierū nō exponit put ip̄portant successiones temporū: s; put dicit cognitionē angelicā/relata ad sex genera rerū per ordinē conditarū. Angeli inquantū nouerūt lucē pductā & a tenebris diuisā in genere proprio. i. inspiciedo intuitiue lucem creatā in se ipsa & suo esse: dicit cognitio angeli vespertina. Sed inquantū angeli eandē lu

Caput Octauum

tem in verbo & essentia diuina cognouerūt: diciť cognitio āgeli matutina: & hic vocat̃ s̃m Augustinū dies vn⁹. Inquantū vero deinde cognouerūt firmamētuz & diuisiones aquarū ab iuicē ituitiue in pprio genere/vocat̃ cognitio vespertina. Inquantū autē cognouerūt firmamentū & diuisiones aquarū ab iuicē in verbo: diciť eorū cognitio matutina: & vocat̃ s̃m Augustinū dies scđus: & sic de singulis opib⁹ sex diez successiue. hec ex theo.

Tertia questiuicula est: quō vnus angelus loquit̃ cū alio. Ad quā si cōfideť qđ locutio nichil aliud est qđ manifestatio alcius ius latentis in corde. Vnde pprie oīs locutio sit rōne cōicationis latentī. Manifestū est autē qđ itelligibile trīplicit̃ est in intellectu. Primo quidē habitualis siue in abscondito memorie: vt dicit Aug⁹. Secūdo vt in actū cōsideratū vť cōceptuz. Tercio vt ad aliud relatū extra se: per imperiū autem voluntatis quando mens conuertit̃ se ad actum considerandū quod habet in habitu loquitur aliquis sibi ipsi: & tunc diciť formare verbū cordis. Cum vero conceptus mentis per imperiū voluntatis ordinatur ad alterum puta ad agendū aliquid vel ad manifestandum alteri: tunc dicitur formare verbum oris.

In nobis autem interior mentis cōceptus duplici obstaculo clauditur primo ipsa voluntate que conceptum intellectus potest retinere clausum interius: & sic nullus potest mentem alterius videre nisi solus deus. Secūdo claudit̃ mens hoīs ab alio hoīe: per grossitiem corporis. Vnde cū etiāz voluntas ordinat conceptū mentis ad manifestandum alteri/nō statim cognoscit̃ ab altero: s; oportet per lingue ianuā egredi/& p illā quales sumus intrinsecus/ostendere extra. Angelus autē: hoc secundū

obstaculum nō habet: quia in corporeus: & ideo mens angelica qñ conuertit se per imperiū voluntatis ad considerandū i actu qđ prius habebat in habitu: tunc dicit loqui sibi ipsi. qñ autē ordinat conceptus suū ad manifestandum alteri angelo: tunc loquit illi & potestas sic ordinādi concept⁹ suos ad alterū manifestandū dicitur lingua ei⁹. Differt autē locutio ab illuminatiōe dupliciter. Primo qā illuminatio pprie dicit in angelis de hijs que superior angelus in lumie diuine essentie apprehēdit que inferior angelus ex se nō videt. Locutio autē est de motibus liberi arbitrii quos in vno alius nō videt. Scđo quia illuminatio fit per hoc q lumen intelluctus inferioris angeli fortius per lumem superioris angeli confortatur ad aliquorū cognitionem. Sed locutio per hoc q alia quā prius occulta opponunt vt cognoscenda sine confortatione luminis. Hec ex Tho. & theologis:

Quarta questiūcula ē: quot

modis pōt aliqs spūs alloqui hoiem. Ad quas sic respōdet: q spūs aliqs etiā intelligibiliter hoi vñ angelo loqui pōt quadruplici. Primo nāq; voce ydionica exteriori formata vel p se in medio vñ in lingua corpis assumpti seu corpis alicui⁹ aīalis cui talis illapsus est vt vsu organorū ei⁹ per ipsius loq possit: & hoc modo locutus est diabolus dñe Eue vt infra dicit. Scđo per modum actuationis fantasie tali vñ tali ordine: & hoc solū scđm fantasticā dictionū vocaliū vñ scripturarū datū ydionatis. Tertiō per modū actuationis fantasie scđm fantastia p cōmotionē & alterationē fantasmatū atq; eorū variā obuiationē & applicationē respectu sensus interioris qā spiritibus creatis bonis & malis obediūt res corpales

Caput Nonum

quantur ad motū locale. & istis duobus modis p̄xime dic-
tis pōt spūs loq̄ hōi etiā locutiōe interiori p̄ter exte-
rio-rem. Quarto modo pōt spūs loqui hōi p̄ immediatū influ-
zum specierum v̄l actū in potentiā intellectuā v̄l sen-
sitiuā. & iste quartus modus est solus spiritui in creato
possibilitati de cōi & naturali cursu. Hec Hen. sup. Gen.

Quinta questiuncula est: **S**i
t distantia localis ipediat locutionē angelorum
ad inuicē. Ad quā r̄ndetur negatiue: q̄a in oī eo
qđ abstractū est a loco & tpe & hic & nūc nichil oīno fa-
cit nec operat̄ loci distātia nec diuersitas t̄pis. S; locutio
angeli q̄ in intellectuāli opatione cōsistit est abstracta a lo-
co & tpe & ab hic & nūc; ergo ad eā nichil facit distātia
loci. Qđ si arguat̄ in cōtrariū: q̄a Ysaie. vi. dicit̄: q̄ cla-
mabant alter ad alterum: q̄ clamor vt videt̄ erat p̄pter
distantiā locale ipedientē. R̄ndetur q̄ angelus clamare
dicit̄ inquantū cōuertit se p̄ specie ad aliū ad ostēdendū
vt alius capiat eū: vel ad ostēdendū magnitudinē rei q̄
dicit̄ v̄l magnitudinē affectū scđm qđ dicit̄ Gre. ii. mo.
Tanto quisq; min⁹ clamat quāto min⁹ desiderat. hec
omnia Tho. pri. par. q. clxx. & doctores. ij. sn̄iaz.

Sextum caput principa-
le secunde decadis est de potenti & sagaci-
tate angelorum resistentia. Circa quod tres
questiuncule soluentur: quarum quelibet
infra ordinariē declarabitur.

Prima questiuncula ē: quotū-
plex sit preliū & pugna angelorū. Ad quā sic re-
spondet̄: q̄ inter angelos dicitur esse triplex pu-
gna v̄l resistentia: q̄a angelus bonus dicit̄ resistere malo
& malus dicitur resistere bono: & angelus bonus dicit̄

Secūde decadis CCIII

resistere bono. Primo enim bonus angelus resistit malo quando cohibet potestatem nocendi. Vnde dicitur Apoca. xx. q. bonus angelus ligauit diabolū. i. ei⁹ potestatem impediuit vt nō tēptaret quantū vult tēptare. i. vsq; ad casū Vbi nota q. potestas diaboli ligata est a deo principalit̃ & ab angelo & ab hoīe instrumentalit̃: inquantū angeli & sancti hoīes in virtute dei demonē artauerunt & expulerunt. Scdo malus angelus resistit bono qñ illud qd bonus angelus intendit facere: malus nittit impedire sed nō valet: vt dicitur Apoca. xij. Draco pugnabat cū Michaelē & angeli ei⁹: & nō valuerunt neq; locus inuentus est eorū amplius in celo. Tertio angelus bon⁹ dicitur resistere bono: sicut dicitur Dañ. x. Vbi angelus michael princeps iudeorū loquēs de angelo alio principe psarum sic dicit. Princeps regni psarū resistit michi viginti & vno dieb⁹. Que verba Greg⁹ i moralib⁹ exponēs dicit: q. vterq; angelus fuit bonus & tñ pugnā & discorādiā ad inuicē habuerūt: q. pugna vnitati & charitati q. est inter bonos angelos nō repugnat. Vnde hoc modo est intelligenda. Contingit enī q. in diuersis gentibus diuersa merita inueniant scdm quorū diuersitatē videtur q. vna gens alteri subesse debeat v. p. ab ei⁹ dominio liberari sicut tūc in iudeis erat: q. a Daniel⁹ oīo quantū in se erat liberationē populi merebat: s; peccata populi & etiā vtilitas quaz iudei faciebant in regno psarū dum p eos dei noticiā diffundebat in contrariū erat: pugna ergo q. inter tales bonos angelos erat nichil aliud fuit q. diuersa relatio meritorū sup qb⁹ vterq; angelus diuinaz cōsulit voluntatē. Allegabat enī angelus q. iudeis p̃erat: pniā iudeorū & iustitiā populi q. eū detinebat: & ideo liberationē eius petebat. Econtra vero angelus regis psarum dicebat diuinū cultum & nomē dei per iudeos

Caput Nonum

publicari & ideo cōueniens erat vt in illa p̄ria remane-
ret: & sic quantū in se ē allegabat q̄ p̄p̄us iudeorū libe-
rari nō deberet. Ista ergo cōtraria allegatio meritorū erat
pugna angelorū. Et q̄a nō statim angeli cognoscebāt
qd̄ sup̄ agendis diuina volūtas ordinaret: iō tāto tpe dī
angelus vn⁹ alteri restitisse quāto ip̄e de⁹ distulit liberatio
nē iudeorū angelo q̄ eis p̄erat reuelare: vel quanto tpe
deus distulit danieli liberationē vel reuelationē huius
modi reuelare. Hec Tho. ij. sn̄iaz. di. xi. .q. ij. ar. v.

Secunda questiūcula ē: Si
preliū angelorū de q̄ scribit̄ Apoca. xij. q̄ mi-
chael p̄liabat̄ cū dracone zc. fuerit reale & corpo-
rale: an int̄tionale & mētale. Ad quā sic r̄ndē: q̄ reale
fuit: nō tñ corpale. Pro q̄ intelligēdo/sciēdū est q̄ in no-
bis p̄ter genera bellorū que pertinet̄ ad potētias executi-
uam exteriorē experimur etiā aliq̄ genera bellorū p̄ tñē
tium ad aliq̄s operatiōes imanētes & interiores. Primū. s.
inter appetitū sensitiuū & intellectiū: isti enī duo appēti-
t⁹ inclinant̄ ad opposita. Nam caro cōcupiscit aduersus
sp̄m & ecōuerso. Scdm̄ p̄liū est inter intellectū & volū-
tatē: sicut qñ ratio iudicat aliqd̄ faciēdū & voluntas re-
nuit. Tertiū inter voluntatē & voluntatē diuersorū nō
vn⁹ ad se. Quartū inter intellectū & intellectū ex cōtra-
rijs opiniōib⁹ per rōnes oppositas. Bellū igit̄ angelorū
iuxta p̄dicta triplex fuit iuxta tria que reperiunt̄ in na-
tura eorū intellectuāli. s. ratio voluntas & facultas. Per
rationē enī electi & reprobī cōtraria sentiebāt. Per volū-
tatē ad contraria afficiebantur. Per facultatem vero ad
opposita nitebātur. Nam angeli electi de deo: de gr̄a &
gr̄a ei⁹ sentiebāt sublimit̄ ad ea afficiebant̄ & nitebant̄
Et ecōuerso mali angeli. Et sic intelligendū est etiā de

altercatione Michaelis cū diabolo de reperiitiōe corpīs
Moyſi: de qua ſcribit̃ Iude primo. c. &. xxiiij. q. iij. ca.
Si igitur. Hec Franciscus de maronis. ij. ſnīar̃ di. vi.

Teria questiuuncula est: de

quo & qua materia fuit preliū Michaelis cum
dracone. Ad quā sic rīderur: q̃ lucifer q̃ ceteris
in eē erat excellētiōr vt p̃s in Daniele. Sub typo regū ter
re superbissimorū: incogitabili elatione supbie: dicebat
in corde suo. De⁹ ego sum. In cathedra sedeo. Ego a me
ipso suz: sine initio: negādo aliquē maiore se q̃ fecerit eū
& cōsequēter sic ambiēbat ascēdere in celū vt celi teneret
imperiiū: ambiēbat ascēdere sup altitudinē nubiiū vt ab
oībus angelis adoraret̃ vt de⁹: & habito in se cōsilio di
xit. Ego sum plen⁹ sapiētia psuadebo oībus angelis ita
q̃ sine cōtradictione credēt michi dicēti: de⁹ ego sum:
a me ipso sum: p̃dicauitq̃ eis sine t̃p̃is mora vt habet̃ in
Daniele vbi dicit̃. Fines suos emisit ad vniuersa ligna
regiōis. i. effudit eloq̃a sapiētie sue ad vniuersas angelo
rum mltitudines vt sibi obedirēt. Sed dñs de⁹ q̃ nō p̃mit
tit creaturā tēptari sup id qd̃ pōt: suscitauit vnū de arch
angelis q̃ cōstāter diceret: nō es tu de⁹: sed ē alter excellē
tior qui te & oēs nos creauit: & iō ille vocat⁹ est mīcha
el: q̃ interpretat̃/quis sicut de⁹ n̄r: qui resistendo lucife
ro dixisse perhibetur. Cur dicis ego sum de⁹. Quis enī
potest esse de⁹ sicut deus noster: & filia. & tunc factū est
prelium in celo vt dicitur Apoca. xij. q̃ michael pugna
bat cum dracone. Hec Henricus de Alia super Geñ.

Decimum caput secūde

decadis est de assumptione hoīm intra cho
ros angelorum. Circa quod due questium
culenunc infra notate soluentur.

Caput Decimum

Prima questiūcula est: Si
ad angelorū collegiū post mortē hoīes assumā
tur. Ad quam primo videt̃ respondendū nega
tiue. Ratio est: q̃a plus distat natura hoīs a natura ange
lorū q̃ natura vni⁹ angeli a natura alteri⁹. S; angelus i
ferioris nature nō pōt ptingere ad supioris ordinē: q̃ vi
det̃ q̃ nec hoīes ad ordines angelorū assumant̃: nec assu
mi possint. In cōtrariū est Mat. xxij. vbi dicit̃ a xpo. Erūt
sicut angeli dei in celo. Et ecclia cantat. Gaudēt chori an
gelorū cōsortes & cōciues n̄rī. R̄nō dicēdū q̃ circa hoc
triplex fuit opinio. Quidā enī cōmentator grecus ep̄us
Eustratius dicit in cōmentario sup. vi. ethicoꝝ Aristot
elis q̃ nemo tantū aīe sue pfectū sperare pōt vt ad op̄a
tionē intellectuū separatorū siue substantiarū intellectuā
liū separatorū cuiusmodi sūt angeli ptingat. Et scdm hoc
dicendū est q̃ hoīm q̃ in gl̄ia assumunt̃ erit vnus ordo
decimus inferior. ix. ordinibus angelorum. Sed hec
opinio est cōtraria dictis sanctorū: & videt̃ etiā sapere
heresim. Cum etiā beata virgo sit exaltata sup̄ choros an
gelorū vt hēt ecclia. & pōnit in. c. pnunciandū de cōse.
di. iij. & Aug⁹. xij. & xxij. c. i. de ci. dei dicit̃ q̃ nō erūt
due societates hoīm & angelorū sed vna. Alia opinio
est q̃ quidam hoīnū assumuntur ad ordines angelorū
Alij vero facient vnū ordinē decimū vt expleat̃ similitudo
de decima dragma pdita q̃ pōnit Luce. xv. Sed hec diuer
simode assignantur. Quidā dicūt q̃ solū virgines ad or
dines āgelorū assumūtur eo q̃ cognata sit angelis virgi
nitas: vt dicit hieronim⁹. Alij vero electi decimū ordinē
constituūt. Sed hoc etiā nō videt̃ verū: q̃a multū nō vir
gines vt Petrus & magdalena multis etiā virginib⁹ emi
nēiores sunt. Vnde alij dicūt q̃ pfecti assumūtur ad or

dines angelorū sed illi qui sunt imperfectorum merito-
rum decimū ordinē cōsumabūt. Sed cū ex hoīb⁹ & an-
gelis futura sit vna ecclia & ierarchia nō est p̄babile q̄
numerus ordinū q̄ celesti ierarchie cōpetit p̄ tria terna
distinct⁹ vt ip̄e numerus ordinū exprimat trinitatis in
create vestigiū p̄ hoīes augeat. Et qñ dicit in. c. hij duo
solūmodo hymni: de cōse. d. i. q̄ sit decim⁹ ordo eorū zc.
Sic intelligendū est: q̄ de hoībus restaurabitur qđ in an-
gelis lapsū est: de qbus tot corruerunt vnde posset fieri
decim⁹ ordo. Si p̄ter qñ magister sniay in. ij. d. ix. testatur
de scriptura (cui⁹ maior ē veritas q̄ oīs humani ingenij
p̄spicacitas: vt dicit Aug⁹) qđ dicit q̄ ex hoībus decimus
ordo est restaurandus. Respōdet albertus q̄ ibi decimus
ordo nō est acci p̄iēdus rōne numeri: sed rōne gradus in
glia vel grā. Est tertia positio que doctrinis scōrū magis
cōsona est & que magis doctrine theologorū placet: &
maxime scōto Tho. Alberto magno: domino Vlrico q̄
oēs electi assumētur ad ordines angelorū: quidam. s. ad
superiores quidam ad inferiores quidam ad mediocres
p̄ diuersitate suorū meritorū. sed beata maria sup̄ oēs
Hec autē positio p̄ ex glo. sup̄ illud Psal. Constitues eos
principes zc. que dicit: elegit pauperes vt exaltet ad ordi-
nes celī q̄ sunt ex hoībus & angelis. Itē glo. super: illud
Deut. xi. Omnis loc⁹ quē calcauerit pes v̄i zc. Dicit
ibi glo. Si diabolū vincere potero: si meruero vt deus
cōterat eum sub pedib⁹ meis: cōsequēter locū in celo ei⁹
habebo. Item Diony⁹. c. i. de diuinis noībus dicit. Homi-
nes angelorū glia sortient. Itē Greg⁹. in omelia de cēs-
tum ouibus de qbus Luce. xv. dicit: q̄ hoīes scđm diuer-
sitate meritorū ad diuersos ordines transferētur angelo-
rum. Et in omelia de angelorū distinctiōe dicit Greg⁹.

Caput Decimum

Distincte cōuersatiōes hominū singulorū hominib⁹
cōgruūt & in eorū sortē vlt ordinē per cōuersatiōis sibi
tudinē deputant. Nam sūt pleriq; q̄ parua capiūt zc. Si
autē querit vtrū assumant tot de hoibus quot angeli cecī
derūt vlt remāserūt vel plures vlt pauciores. Respōdeo &
dico: q̄ ille hoc solus scit cui soli cognit⁹ ē numerus ele
ctorū i supna felicitate locādus & hīc de⁹. Ad rationē
aut in oppositū: & ad auctoritatē Eustratij respōdet: q̄
hoies assumi ad ordines angelorū pōt intelligi trib⁹ mo
dis. Vel ex pte nature: vel grē: vlt efficacīe. Primo ex pte
nature & sic nullus assumi pōt ad ordines angelorū: tū
q̄ in hoīe naturalis actio nunq; pōt ptingere ad eq̄litatē
angelorū nullus enī intellectus hūanus scdm suā formā
pōt ptingere ad cognoscendū deū/vt angeli: tū q̄ semp
remanebunt distincte nature, s. angelica & humana.
Scdo modo assumi ad ordines angelorū pōt intelligi
ex pte gratie & tūc dico q̄ nō solū ad ordines sed sup or
dines angelorū assumi pōt: vt patet de beata virgīne que
ex eo q̄ habuit plus de gratia sup oēs choros angelorū
est exaltata. Tertio mō pōt intelligi assumi ad ordines
angelorū ex pte efficacīe: & tūc dico q̄ q̄uis angelus in
ferior nō possit mereri vt ad gloriā angeli supioris pue
niat: tū hō sic. Eo q̄ meritū hoīs est efficacius q̄ meritū
angelorū. Qd pbat q̄tuor rationib⁹. Prima ē ppter dei
liberalitatē que nō obstātē hūane nature infirmitate
tantū vult dare quantū angelo. Scda ratio est ppter diffi
cultatē que est occasio maioris conatus & per cōsequēs
meriti. Tertia ratio est ppter tpis diuturnitatem ex qua
homo pōt de virtute in virtutē pficere: & de bono i me
lius. cū diutius sit viator q̄ angelus. Quarta ratio est p
pter gratie & meriti xpī infinitatē: ex qua nostra merita
efficaciam habent: & ideo magis pnt hoies virtute me

riti xpi quod est infinitū transferri in gradū altioris nature quā etiā angelus. Tho. in. ij. Inīar. di. ix. & de cōse. di. i. c. hī duo hymni. dñs loh. de turre cremata.

Secunda questiuncula est:

1

Si virgo maria fuit assumpta sup choros angelorū. Ad quā videt̃ p̃rio r̃ndendū negatiue. R̃as
tio est: ga sup choros & tronos angelorū nō est nisi tronus sanctissime trinitatis/que ē ipsa deitas vel de⁹. Sed in trono illo nō fuit collocata ga sic fuisset eq̃lis in deitate & gl̃ia triū p̃sonarū ergo. Ad hanc questionē dicit̃ alig q̃ virgo maria iō dicit̃ exaltata sup choros angelorū: ga collocata fuit in primo loco postremi superioris chori seraphinorū vnde lucifer cecidit. S; hoc nō valet ga si sic nō diceret̃ exaltata sup choros angelorū s; intra eorū tronos posita. Ideo dicendū ē q̃ sup oēs choros assumpta fuerit & collocata. Qd̃ pbat̃ ratiōib⁹: auctoritatib⁹: & figuris. Prima ratio est sancti Tho. in opuscul: cpusculo. viij. dicētis. Maria virgo excessit oēs angelos ī trib⁹. .i. ī plenitudine gratie: in dei familiaritate & puritate: ergo eos etiā loco debuit excedere. Itē albertus sup: Missus est: idē: sic pbat. Plus distat beata virgo a seraphin dignitate & gloria: q̃ seraphin a cherubin. Sed pp̃ excellentiā dignitatis seraphin ordinat̃ super cherubin vno ordine ergo beata virgo erit super seraphin ad minus vno ordine. Itē plus distat dñā a seruo q̃ seruus a seruo. Sed seraphin seruus sic se habet ad cherubin seruū q̃ vno ordine superat illū: ergo & regina & dñā oēs seruos & p̃ cōsequēs oēs angelorū choros. Itē loh. de blibia Bononiensis quolibeto. xix. sic pbat ppositū: gratia & gloria cōmensurantur: nam scdm̃ mensuram gratie est mensura glorie: sed beata Maria omnem creaturam

Laput Primum

intellectualē antecedit in gratia: ergo omnib⁹ prefertur in gloria: ei quippe dictum est. Ave gratia plena. Item meritum & premium sibi per equiparantiā correspondent. Meritum autē consistit in charitate: sed ipsa plus q̄ aliquis angelus dilexit deum: ergo zc. Idem habetur de conse. di. iij. c. pnunciandū. & ibi Archidiaconus. Probat^r etia^m idez auctoritatib⁹: & primo ecclie cantātis. Exaltata es sancta dei genitrix sup choros angelorū ad celestia regna. Itē Psal. Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato circūdata varietate. glo. Astitit. i. sup choros angelorum ppinquius stetit. Regina vero a dextris tuis. i. ppe deitātē tuā. In vestitu. deaurato. i. sapientie ad aduocandum p hominibus. Circūdata varietate: meritorū. s. & virtutum. Item Aug⁹. Sed de te o virgo quid dicam pauper ingenio cum quicqd dixerō minus sit laude tua. Si celum te vocem maior es zc. Et cōcludit: si dominam angelorum vocem per omnia etiā comprobāris. Si ergo domina eorū: ergo super eos. Et Hieronim⁹ Hec est dies preclara in qua meruit exaltari super choros angelorū: & peruenire vltra quā nostre humanitatis nature licitum sit vbi nō substantia tollitur sed glorie magnitudo monstratur. Vbi xps p nobis introiuit pōtifex in eternū celi palatium zc. Probat^r tertio figuris: & primo. iij. Reg. ij. Vbi ponit^r q̄ tronus Bersabee matris Salomonis positus est iuxta tronū regis & sedit mater ad dexterā filij. Itē. 3. Reg. ij. dixit dñs p arā et pphetā Iero boā. Te assumā regnabis sup oīa que desiderat aīa tua erisq̄ rex sup isrl. Et sic pz veritas hui⁹ questionis. Ad argumentū autē in cōtrariū est dicēdū: q̄ nō iō dī virgo maria exaltata sup choros angelorū q̄ si fuerit eq̄lis in deitate trib⁹ personis. Sz q̄a citra psonas diuinas nulla pura creatura plus beata virgine participat dñi gratiam

gloria; & premiuz essentialē diuinū. Clamem⁹ ergo ad
eā gemētes in hac lachrymarū valle & flētes: dicēdo: tra-
he nos post te intra choros āgelorū & adiūua vt in odorē
vnguentorū tuorū curramus o vīro aduocata nostra.

Causa aspirāte deo opti

mo maximo: princeps inuictē: p quāto vir-
tutis & roboris animi mei mediocritas tu-
lit: suo fine: kalo. demonū. i. bonorū ange-

lorum secunda decade. Nunc etiā tertio patrocīnāte &
opitulante loue xpīonorum: paulo liberius ad tertiā: de
Rco demonib⁹. i. malis angelis nra se flectet disputa tio
Eritq; iusta Aristo. ij. methaphi. & ij. posteriorū. Pri-
mus de malis angelis: petitionū caput de veritate & ex-
istētia ipsorū. Circa quod sex questiuuncule soluent^r: quā-
quelibet infra suo ordine declarabitur.

Prima questiuuncula est. Si

Pko demones. i. mali angeli scdm rei veritatē re-
periant^r: an sit cōmentū fidelīū theologorum &
xpīanorum. Ad quā primo vidēt mndendum negatiue:
qa si essent reperienta deo in libro genesis creati: s; ibi
nulla sit mētio de angelis malis nec bonis: ergo nō sūt
creati: nec per cōsequens existunt in mundo nec ī infer-
no aut in aere hoc nostro caliginoso. Item Aristoteles &
peripatetici posuerūt nō esse demones & ea que nos at-
tribuimus demonib⁹ dicebant puenire virtute celestīuz
corporū & aliquarū rerū naturalīuz. s. lapidū & herba-
rum. Preterea nos videm⁹ q; luna scdm certa augmenta
eius vexat hoīes & lunatici dicunt Mat. x. & xvij. Ni-
gromantici etiā obseruant cōstellationes ad opera eorū
cū fingunt se inuocare demones: ergo nō ex demonib⁹
put dicitur: sed ex corporibus celestibus illa pueniunt.

Caput Primum

Rñō dicendum q̄ circa veritatē & existentiam demo-
nū triplex fuit opinio. Prima Aristotelis & eū sequē-
tū p̄p̄atheticorū q̄ nō posuerūt demones esse: sed ea q̄
attribuere solem⁹ demonib⁹ dicebāt puenire ex virtute
celestiū corporū; planetarū & quarūdā aliarū rerū Vn-
de Aug⁹. x. de ci. dei. dicit Porphyrio egyptiaco p̄p̄a-
thetico & nigromātico. Visum fuit q̄ q̄busdā herbis: la-
pidibus aīantib⁹ sonis ac certis q̄busdam vocibus figu-
rationibus ac signmētis: q̄busdam etiā obseruatīs motib⁹
siderū in cōuersione celi: fabricant̄ interra ab hoīb⁹ po-
testates siderū idoneas varijs effectibus exequēdas. Sed
hoc apparet manifeste falsū: dicit Aug⁹ ex hoc q̄ iueniū-
tur aliq̄ opationes demonū que nullo mō pnt pcedere
re ex aliqua naturali causa puta q̄ aliq̄ arrept⁹ a demo-
ne loquat̄ linguā ignotā: recitet versus & auctoritates
quas nuncq̄ sciuit. Multaq̄ alia iueniunt̄ opa demonū
tā in arreptiōis q̄ in artib⁹ nigromāticis: puta statuarū
locutio: earū motio q̄ nullo mō pnt pcedere nisi ex ali-
quo intellectu. Propter quod quidā aliq̄ phi coacti sunt
ponere demōes esse: s; n̄ q̄s nos dicim⁹: s; esse aīas hoīm
vt dixit Plotinus: & adducit Aug⁹. ix. de ci. dei. & ex hu-
iusmodi hoīm aīab⁹ fieri demones lares. i. domesticos
si fuerūt aīe boni meriti. Si vero fuerūt aīe mali meriti fi-
unt larue. i. turpes & terrificantes. Si aut̄ sit incertū eas
bonorū fuisse aut malorū meritorū efficiunt̄ dī manes:
quod credētes multi auruspici occiderūt pueros vt ha-
berēt aīas eorū in suis opibus coopantes & adiuuantes
Sed hoc p̄niciosum dogma Crisostom⁹ sup̄ illud Mat.
Demones exibant de monumentis: obtriuuit dicens nō
habet rationē: vnā virtutē in corporeā posse in aliāz trā-
mutari substantiam. s. aīam i substantiaz demonis. Nec
etiaz rationabile ē aīam a corpe separatam hic oberrare.

Tertiē decadis CCIX

Iustorū enī aīe in manu dei sunt: que autē sunt peccatorū
 cōfessim hic adducunt. Fuerunt terij qui ppter erro neā
 hanc nunc suppositā opīonez posuerunt: vt adducit
 Aug⁹. viij. de ci. del. q^o oīm aīaliuz in qbus est aīa ratios
 nalis tripartita diuīso est: in deos: hoīes: & demones. De
 os autē dicebant habere corpora celestia: demones aerea
 hoīes vero terrena. Vnde & Plato sub substantijs intelle
 ctualibus oīno a corpe sepatis hos tres ordīes substans
 tiarum corporib⁹ vnitarū ponebat. Et hīj terij licet verū
 dixerint q^o hoīes terrena corpa habeant vt experimur &
 falsum senserint de aīatione corporū celestīū. Cum Ari
 stoteles neget corpora celestia esse aīata vt dicit Boetius
 Cogēte tñ veritate verū dixerunt ponēdo demones esse
 licet nō sint naturaliter corpis aerei vt ponebant: & in
 sequēti dubio pbabit. hec oīa Tho. in questionib⁹ dispu
 tatis demonib⁹. q. i. Ponit etiam dñs Wilhelm⁹ parisiē
 sis in li. de vniuerso. pte. iij. q^o inter kaco demones sunt
 etiā aliqui delyri q̄si fatui q^o exigente hoc in penam q̄
 litate peccatorū: ex intrinsecis passionib⁹ vltioruz. s. tre
 edij: superbie: timoris: doloris & huiusmodi que pnt tñ
 exrescere in spū aliq^o q^o incipiat furere & delyrus fieri.
 Ita q^o tam stulte & ridiculose iudicet de reb⁹ sicut vnus
 fatuus hō q^o circa virtutē rationatiuā ita pueri turbari
 & alienari pōt q^o errabit circa secundaz & tertiā opatio
 nē intellectu. Et si sicut pōt accidere i demonib⁹ & aīas
 b⁹ damnatis. hec ille formalit. Sed pter hec q^o nunc sup
 dicta sunt: cōstare pōt existētia & veritas maloruz spiris
 iū siue demonū: prio scripturarū & gētiliū auctoritas
 tib⁹. Scđo inductiōib⁹. Tertio exēplo. Primo auctorita
 te veteris testamēti & noui. Nā gen. iij. dī. q^o tpe q^o Adā
 & Eva erāt nudi i paradiso: erat quedā alteri⁹ speciei rōna
 lis creatura pter hoīem. Vñ dī. Ss & serps erat callidior

Caput Primum

cunctis aiantibus terre que fecerat dñs deus quinta & sexta diebus. Qui quidē serpens nō ppria natura sed quadam intellectuali natura serpēti aduēticia loquebatur dñe Eue. Hanc autē rationalē creaturā preter hoīem dicitur diabolu fuisse. Iob. quoz. c. xx. dī. Vadēt & veniēt super eū horribiles demones: oēs tenebre abscondite sunt in oculis ei⁹. Et. c. xvi. dī. Hostis meus terribilib⁹ oculis me intuitus ē: aperuerūt super me ora sua & exprobrantes percusserūt maxillas meā faciati sunt penis meis. Et Sapie. xi. c. dī. Pro eo q̄ errantes colebant mutos serpētes & bestias superuacuas: imisisti illis multitudinem murtorum aīalium in vīdictā vt scirēt q̄a per que peccat q̄s per hec et torque. Et Mat. 25. Discedite a me maledicti i ignē eternū qui paratus ē diabolo & āgelis ei⁹. et Iob. 41. methaphorice formaz demonis describens dicit. Sternutatio eius splendor ignis & oculi eius vt palpebre dilluculi: de ore ei⁹ lāpades pcedunt sicut tede ignis accense: de naribus eius pcedit fumus sicut olle succense atq; feruentis: halitus ei⁹ prunas ardere facit: & flamma de ore ei⁹ egreditur: in collo eius morabitur & faciem eius precedet egestas zc. Vide totū capitulum. Refert etiam Aug⁹. li. viij. de ci. dei. q̄ Apulei⁹ Platonius scribit in li. de deo Socratis: Socratē demonē quendā habuisse familiarez q̄ sollicitus erat circa ipsuz vt desisteret ab agendo qñ illud qđ agere volebat in prospere fuerat euenturum. Item posuit q̄ demones sunt medij inter hoies & deos: p̄ces hoīm ad deos deferentes atq; ipetrata beneficia hoibus reportantes. Et Plato in thimeo dicit. Inuisibilū diuinarū potestatū que demones nūcupant. p̄stare rationē opus maius est: q̄ ferre valeat hoīs ingeniū. Et Xenofon li. i. de morte Socratis ad Atheniēses ingt. Eni uero iā bis michi defensionē parātū demoniū aduersat.

Et Lactanti⁹ li. ij. Institutionū. & Aug⁹ .li. x. c. 24. de ci.
dei. multa de eorum existentia scribunt. Sed preter ea
etiā que dicta sunt de scripturaz testimonijs: esse quas
daz rationales substantias malas & pueras pter hoīem:
& in hoc mundo vagari patere & cōstare pōt ex quinq;
inductiōibus Primo ex reuelatiōib⁹ seu inspirationib⁹
occultorū q̄s sepe fieri hoībus & factas etiā certissima res
latione didicimus q̄ saluari nō poterant ex ordine & in
fluxu corporaliū causaz supiorū & inferiorū. Scdo ex
rñsis seu oraculis & alijs miris effectib⁹ qui apparet
runt circa ydola q̄bus demones persuaserūt hoībus se co
lendos etiā magnis & sapientib⁹ viris vt Romanis zc:
qui etiā effect⁹ ratiōnabiliter reduci nō pnt: aut in caus
las superiores vel inferiores cursus naturalis. Tertio ex
operib⁹ seu effectib⁹ artū magicarū quarū sunt quidaz
effectus mirādī qui fiunt mediantib⁹ verbis nō ex intrin
seca virtute verborū aut caracterū: nec ex ppria virtute
intellect⁹ hoīs verbo pferentis vt dare & faciliter ex p̄i
cipijs recte philosophie & liberaliū artū cōvinci pōt.
Relingitur ergo q̄ fiāt tales effectus ex opatione alicui⁹
intellectus vel nature itell ectualis/ ad quā referunt ver
ba intelligibilia & nigromanticorū : & ad quā formant
signa caracteres seu sigilla firmitat dominij. Quarto ex
actib⁹ obsessorū & reuelationib⁹ occultorū. Quinto ex
subitis trāmutationib⁹ rerū vt virgarū in serpētes & hu
iusmodi que fecerūt magi Pharaonis. Itecoīa henricus
de Assia sup Gen. Tertio idē si xadebif exemplo. Retu
lit enī michi. R. dñs abbas rugius salernitanus. Integre
vite: magniq; iudiciū vir/atq; Ferdinandi regis fideliss
mus a secretis ambasiator: q̄ ea tempestate qua Veneti
grauissimū bellū duci Ferrarie intulerūt. Cum Alfonso
Aragonius Calabrie dux iunctus tunc esset Mediolani

Caput Primum

ibiq; inter illustres viros de spiritib⁹ sermo haberet. In quo cetu tunc forte aderat is abbas; varieg; de ea re sentirent; asseuerasse ducē ait. Nō vanū esse qđ de illis diceret; neq; cōmenticiū. Siquidē cū apud **Cotronum** Calabrie ciuitatē degeret; & post regias curas aliqd quereret laxamētū; nūciatū est mulierē ibi; a spiritib⁹ male mulctari. Iussit illā ad se duci. Quaz alloqui dux cū cepisset eā velut foret exanimis nichil respondere; nichilq; moueri. Qđ ille cū aduertisset; loculos (q; crepūdā appellānt) in quibus lignū crucis; agnus dei; & cerea quedā crux; a diuo fratre lobāne de capistrano ordinis minorū sacrata latebant e sinu suo exemiit; eiūsq; mulieris clambrachio iposuit. Tunc illā vehemēter exclamasse; mirisq; modis os atq; oculos distorquere cepisse. Dux vero isperat fari; quid ita clamitaret; respondit vt id auferret qđ ei iniecerat; tū duci quid nā esset qđ auferri iuberet ininterrogātū respondit; hīs loculis quos ipse clandedistine imposuerat inesse lignū crucis; agnus dei; & cereā crucē ab infestissimo eius hoste sacratā; que cū dux abstulisset rursus ea sit exanimis. Hīs cū **Venetorū** consul supuegnisset de rebus serijs cū duce locuturus; inde ea iussu ducis educit. Mox sequentib⁹ tenebris cū se cubitum dux recepisset; repente oīa obstrepere visa sunt; vt aliquos ad dū dux timore correptus aduocari iusserit; qbus cū pugil vsq; ad lucē pnoctauit. Hanc iterū die postero iperarat accersiri; quē ducē; vbi eadē que pridie fecerat; morliemē aduertit. Interrogat an nocte preterita p̄timuerit. Quā cū dux increpuisset tā nēq; tartareū spiritū mortalib⁹ infestū; simulq; sciscitare an ea fuerit; q; per cubiculum obstreperit somnosq; turbarit. Illa surridens; annuit. Vbi latuisset interroganti; in sūmo inquit conopeo qđ lecto tuo adiacet; q; nisi me sacra que loculis gestas abs

Tertie decadis CCXI

dita phibuiſſent: illico te noſtris manib⁹ enectū: p̄cipitē
 electo de turbaffes. Quin noſtin me captaffe quodcūq;
 verborum tibi heri fuerit cū venetorū cōſule. Dux vero
 tanq̄ id fieri nequaq̄ potuiſſet: amotis arbitris: fare inſ-
 quit. Illa nō ſecus ac ſi interfuiffet: rem omnem vt erat:
 ne mutato q̄dem verbo: ordine ediſſerit. Admirabūduſ
 dux: tanto poſt hec firmius credidit malignos ſpiritus
 circūferri: quantū vnq̄ antea heſitarat. Nunc ad ra-
 tiones reſpondeamus in oppoſitum. & primo: ad pri-
 mum dicendū eſt q̄ Aug⁹ dixit. xi. de ci. dei. q̄ angeli cō-
 munit nō ſunt pretermiſſi in illa prima rerū creatione
 ſed ſignificantur nomine celi aut nomine etiam lucis.
 Ideo autem vel p̄termiſſi ſunt: vel nominib⁹ rerum cor-
 poraliū figurati: q̄a Moyses rudi populo loquebatur
 qui nō dum capere poterat in corpoream naturā: & ſi
 eis fuiſſet expreſſum aliquas reſ eſſe ſuper oēm naturam
 corpoream fuiſſet eis occaſio idolatrie ad quā p̄ni erant
 & a qua moyses eos p̄cipue reuocare intendebat. Ad
 ſecundū cum reuerentia declinamus Ariſtoteleſ: & vbi
 contra fidem tenet penitus eū negamus & dicimus q̄
 licet corpus lunare in augmento vel decremento poſſit
 fortaffe aliquāliter homines vexare: nō tamen tanta ve-
 xatione quanta nos quandoq̄ videm⁹ in arrepticijs: ſ; illam
 tam vehementē cauſant demones & id faciunt ma-
 xime in augmento vel decremento lune: duplici ratione
 Primo q̄dem ad hoc vt creaturaz dei. ſ. lunā inſament:
 vt dicit Hieronimus & Criſoſtomus. Secundo q̄a cum
 nō poſſint operari niſi mediantibus virtutibus natura-
 libus vt declarabit. conſiderant ipſi demones i ſuis ope-
 ribus aptitudines corporū ad effectus intentos. Mani-
 feſtum eſt autē q̄ cerebrum oīm partium corporis hui⁹
 miſſimum eſt: vt dicit Ariſtoteleſ: & ideo maxime

Caput Primum

subicit operationi lune q̄ ex sua pprietate habet mouere humore. In cerebro autē pficiunt vires aiales: & ideo demones scdm certa augmēta lune pturbāt hoīs fantasiam qñ cōsiderāt cerebrū ad hoc dispositū. Ad tertium dicendū q' nīgromātici vere & nō fictē inuocāt demones i certis cōstellatiōib⁹ & demones respondēt & veniunt ppter duo. Primo quidē vt hoīes in hunc errorē iducant: q' credāt aliquid numen esse in stellis. Secūdo qā cōsiderāt scdm aliq's certas cōstellatiōes naturā corpālē magis esse dispositā ad effectus p qbus aduocant. Qd etiā alliciant & aduocent aliqb⁹ herbis: lapidib⁹ zc. vt adducit Aug⁹ de mente Porphiri⁹: nō tñ illi⁹ qui p̄dica bilia edidit. Ad hoc respondet Aug⁹. xxi. de ci. dei q' demones alliciunt huiusmodi: nō vt aialia cibis. s. vt ouis ramo viridi: s; vt spūs signis inquātuz. s. eis hec exhibēt in signū diuini honoris cui⁹ ipi sūt cupidissimi. Hec oīa Tho. vbi supra. & pri. par. q. cxv. & Henricus sup Gen.

Secunda questiuuncula est:

f qd sunt quos nos vocam⁹ demones. Ad quas respondet Aug⁹ super Gen. recitatie de mēte platonicoꝝ: & ponit in decretis in. c. sciendū. xxvi. q. iij. sic describēs angelos malos. Demones sūt genere aialia natura pulcherrima: mēte rationalia: aīo passiuā: corpe aerea: duratiōe eterna. Dicit genere nature & p̄dicamēti substantie. Natura pulcherrima. Nam quantū ad substantiā sue nature nō sunt bonis angelis turpiōres. Animo passiuā: passionib⁹ scdm platonicos appetit⁹ sensu alitatis cōcupiscibilis. s. & irascibilis. Corpe aerea: iquantū sūt creati de materia s̄biliori: vt dicit glo. decreti vbi sup vt itelligant subtili⁹ & velocius intelligere q' hoīes. Duratiōe eterna dei. s. gratia & nō natura. Itē Aug⁹ de

ei: dei sic eos etiā describit. Demones sunt spūs nocendi cupidissimi. a iusticia penitus alieni: supbia tumidi: inuidia liuidi: fallacia calidi: qui in hoc quidez aere habitant: ga de sublimitate celi supioris eie cti merito irregressibiliter in sibi congruo velut carcere damnati sunt. Et dicunt mali angeli diaboli: a dia qđ est duo: & bolus qđ est morsellus: quasi duos morsellos cupiētes: aiarum & corporū: vt dicit in glo. ordinaria in. c. firmiter extra de sūma trinitate. Dicit etiā diabolus hebraice quasi de orsus fluēs. Grece dicit criminātor. Latine angelus malus: vt dicit Isidorus. viij. ethimo. Dicit etiā sathanas qđ aduersarius. & demon qđ si perit rex. hec ex sup dictis.

Tertia questiuuncula est: Si

casus & lapsus angelorū a mūdi pīcipio vt dicūt xpīani fuit possibilis. Ad quā sic rñdet qđ qđam heretici & phi ipugnare solēt doctrinā xpīanā in hoc puncto de casu angelorū dicētes: qđ lapsus originalis a pīcipio mūdi angelorū in essentialib⁹ & accidentalib⁹ pfectorū nō fuerit possibilis. Nam dicūt primo: qđ ipsi angeli a pīcipio habuerūt de deo & de habitudine legitima oīs creature ad deū clarissimā cognitionē/citra vltimā beatificā: sciētes in dubie deū plus se diligendū esse: & sibi soli obediendū: regraciandū & cultū latrīe exhibendū: ergo malū culpe in eis esse nō potuit. Item scđo arguūt sic. Nulla existente in angelis causa auersionis a rectitudine status primarij nullus in eis potuit acciderelapsus aut peccatū: sed nichil dubietatis aut obscuritatis vlt difficultatis in hijs qđ agere: que ommittere: que habere debuerunt potuit in tanta felicitate eis accidere: nec aliquid erroris in vniuersali: aut in particulari: vel aliquod ipedimentū vel retractiuū qđ angelos a recta

Caput Primum

& debita habitudine ad suū creatorē educeret: ibi pos-
tuit esse. Quinimo totū qđ intus & extra angelos erat
inclinabat & ipellabat rationalē angelorū appetitū erga
deū ergo peccare nō potuerūt. Item tertio sic. Volūtas
cū sit potētia de semota oportet necessario oēm actum
electū ei⁹ esse conformē alicui iudicio rōnis. Igit̃ vbi ras-
tio vñ intellectuale iudiciū semp est inobliquabile sicut
in angelis erat: ibi potētia volitiua obliquari & peccas-
re nō poterat: ergo. Itē quarto sic. Si lucifer peccauit:
oportuit actum quo primo peccauit esse libera volūtaris
electione: ideo illud fuit conforme alicui iudicio ratiōis:
quod si fuit rectū nō peccauit: quia non pōt arbor bo-
na malos fructus facere. Si vero erroneū: tunc error in-
tellectus precessit culpam voluntatis: quod cēs refugit
admittere. Item quinto sic: dicit. b. Aug⁹. xi. de ci. dei.
ca. xij. Omnes angeli ab initio fuerūt equales felicitatis:
& ita steterūt: donec isti qui nunc mali sunt caderent:
igit̃ erant equales in virtutibus: igit̃ si vnus habuit per-
seuerantiaz: ergo & omnes: quia alias nō fuissent equa-
liter felices. Item sexto. Voluntas nichil potest attingere
nec exequi sine rationis amiculo & directorio. Ratio
aut̃ nō consentit malo: imo semp recal citra ndo malo re-
murmurat: dicente p̃ ho. i. ethicorū. qđ ratio semp ad opti-
ma deprecatur: quomō ergo peccare potuerunt. & tam
mali fieri: quomodo angeli tā pfecte atq; nobilis ratio-
nalis nature tanteq; virtutis: sapiētie & sciētie ab initio
felices & beati appellati: cadere & labi potuerūt: ergo.
Sed contra Iob. iij. dicif. In angelis suis reperit pra-
uitatem. Ad hanc dubierationē respondendo quatuor
primo notanda sunt: deinde argumentis respondebitur.
Primū notabile est qđ tam angelus qđ quēcūq; creatura
rationalis si in sola natura consideret potest peccare.

Tertie Decadis CCXIII

& si alicui creature cōuenit vt peccare nō possit: hoc habet ex dono gratie: nō ex conditione nature. Cuius ratio est: quia peccare nichil est aliud q̄ declinare a rectitudine actus quē debet habere: siue deficere in agēdo: siue accipiat p̄ctm̄ i naturalib⁹ siue i artificialib⁹ siue i morali-
libus: solū autē illū actum a rectitudine declinare nō cōtingit: cuius regula est ipsa virtus agentis. Si enim manus artificis esset ipsa regula incisionis: nunq̄ posset artifex nisi recte lignum incidere: sed si rectitudo incisionis sit ab alia regula: contingit incisionem esse rectam & non rectam. diuina autem voluntas sola est regula sui actus: quia ad superiorem finem non ordinatur. Omnis autem voluntas cuiuslibet creature rectitudinem in suo actu non habet: nisi secundum q̄ regulatur a voluntate diuina ad quam pertinet vltimus finis: sicut quelibet voluntas inferioris debet regulari secundū voluntatem superioris: vt voluntas militis secundum voluntatem ducis exercitus. sic igitur in sola voluntate diuina peccatum esse nō pōt: in qualibet autem voluntate creature potest peccatum esse secundum conditionem nature sue. Tho. pri par. q. lxiij. arti. i. in corpore.

Secundū notabile est. Non est nec esse potest aliqua intellectualis creatura dei capax contradictorie libera simpliciter impeccabilis. i. que nullo modo possit peccare: patet faciliter: quia deus omni tali potest obligatorie precipere aliquid quod in eius potestate implere esset: vlt non implere stante obligatione ad contrariū: quia nulla creatura rationalis esse potest de cuius ratione essentiali sit esse beatum: ergo omnis talis potest in statu vie poni & dimitti suo libero arbitrio sub communi influenza: ergo omnis talis potest peccare. Tertium notabile est: q̄ non potest esse aliqua creatura rationalis

Caput Primum

essentialiter seu naturaliter mala vel peruersa: quod probatur sic. Sit. **A.** talis creatura rationalis que essentialiter sit mala; tunc quero si. **A.** sit apta nata agere vel se habere cōformiter cōditioni sue nature vñ nō. Si primū tunc bene & recte se habere pōt: & p cōsequēs nō est essentialiter puerius esse. Si vero dicat q̄ semp agit & appetit difformiter rōni & cōditioni nature sue: sequit̄ q̄ violenter se habeat: & si sic tūc pōt se naturalit̄ habere. i. cōformiter cōditioni nature sue: & ita potest iterū bene & recte se habere: & male & peruerse. Ex quibus duobus. i. secūdo & tertio notabilibus sequit̄ q̄ omnis natura rationalis cōtingenter & p accidēs. i. ex ppria potestate & libero arbitrio male facta est. Nam vt dictū est: nulla naturaliter est mala. hec **Henric⁹ de Alia** sup̄ genesim.

Quantū notabile est q̄ malū culpe siue p̄c̄m mortale in actu liberi arbitrii conuenit esse dupliciter. Vno mō ex hoc q̄ aliquod malū eligi t̄ sicut homo peccat eligēdo adulteriū: qđ scđm se est malū: & tale peccatum semper p̄cedit ex aliqua ignorātia vel errore: alioquin id qđ est malū nō eligeret̄ vt bonū. Erat quidem adulter in p̄ticulari eligens hanc delectationē in ordinati actus q̄ si aliquod bonū ad nunc agendū p̄pter inclinationē passionis aut habitus: etiā si in vniuersali nō erreret: sed veraz de hoc sententiaz teneat. Hoc aut̄ modo in angelo p̄c̄m esse nō potuit: qa in angelis nec ignorantia ē nec in eis sunt passionēs: qbus ratio aut intellectus liget̄. Alio mō conuenit peccare per liberum arbitriū eligēdo aliquid quod scđm se est bonū: sed nō cum ordine debite mensure aut regule: ita q̄ defectus inducēs p̄c̄m sit soluz ex parte electiōis que nō habet debitū ordinē nisi ex parte rei electe: sicut si aliq̄s eligeret orare nō attendēs ad ordinē ab ecclesia institutū: & hui⁹ peccatū nō preexigit.

Tertie decadis CEXIMI

ignorantiā: sed absentiam solū considerationis eorum
 que considerari debent: & hoc modo angelus peccauit
 cōuertendo se per liberum arbitriū ad p̄priū bonum ab
 q̄ ordine ad regulā diuine voluntatis. hec Tho. vbi su-
 pra ad quartū argu. Ad argumenta autē in opposi-
 tum: ad duo p̄ia patet respōsio ex notabilib⁹. Ad tertiū
 tū dici q̄ volūtas pōt electiue actuari: vel electiue ap-
 petere aliquod sine hoc q̄ intellectus p̄iudicauerit assen-
 siue: tale: vel taliter appetere. tū q̄ alias oporteret oēm
 actū quo voluntas peccat precedere errorē intellectu: qd
 est falsum & p̄ erroneo habitū. Nam scdm oēs doctores
 theologos in angelis & similiter in primis hominibus
 malum intellectus secutum est malū voluntatis: & nō
 econuerso. Ad quartū dici q̄ actus electiuius quo pri-
 mo angelus peccauit precessit ex prius bona voluntate:
 non per hoc q̄ precedens rectitudo vel iustitia volun-
 tis ad illam mouerit: sed ex hoc q̄ arbitrij libertas a recti-
 tudine ab initio collata abutēdo sua potestate exorbita-
 uit: & ad illud quod allegat ad hoc q̄ non pōt arbor bo-
 na zc. Respondet q̄ intelligitur in sensu composito. i.
 non stant simul q̄ voluntas sit bona: & faciat act⁹ ma-
 los: cū quo bene stat q̄ volūtas bona & iusta possit ma-
 le & peruerse eligere. Ad quintū argumentū negan-
 da est cōsequētia: quia quando Aug⁹ dicit: omnes an-
 gelos fuisse equalis felicitatis: intelligitur quantum ad
 presentē iustitiā seu quantum ad eas p̄fectiones quas pre-
 sentialiter habebant de habitib⁹ scientie & virtutis. Ad
 sextū dicitur sicut & ad tertiū. Clarum ergo est ex oib⁹
 bus q̄ querentes primā radicē seu cognitionē occasionis
 peccati angelorū: non inueniēt ignorantiam eorū q̄ si
 peccauerint in filiū: nec in potentiā viriū: quasi pec-
 cauerint in patrē: sed inueniēt in vtrūq̄ potentem. s. bo-

Caput Secundum

num & malū liberi arbitrij potestatem: quā p absentiam
solum cōsiderationis eorū que cōsiderare debuissent po
tius flectendo in malū peccauerūt irremissibiliter in spi
ritum sanctū. Hec Henricus de Allia sup Gen.

Quarta questiūcula ē: quan
to tpe post eorū creationē ceciderunt. Ad quā
sic responderē: q de mora iter creationē & lapsū
angelorū diuersi diuersa sensere. Nam dñs Henric⁹ de
Allia sup Gen. recitatiue sequēs Origenē ponit tria de
mora casus angelorū. Primū est: q nō oēs angeli facti sūt
mali ante pctm hoīs licet aliqs angelus ante hoīem pec
cauerit. Secundū est: q licet quilibet angelus ī instanti
peccauerit: nō tñ oēs in eodē instanti peccauerūt: s; suc
cessiue. Tertiū est q demones anteq caderēt aliquanto
tpe fuerant iusti & boni laudantes deū: scdm illud Eze.
xxviij. Ambulasti pfectus ī vijs tuis a die cōditionis tue
donec iuenta est iniquitas in te. Ambulatio aut ē mor⁹
cōtinuus aliquā morā requirens. hoc aut videt innuere
Iob. xxxviij. dicēs. Vbi eras cū me laudarēt simul astra ma
rutina: & iubilaret oēs filij dei. i. angeli boni & mali. Fa
cit ad hoc qd dicit origenes sup Gen. q serps antiquus
nō statim supra ped⁹ & ventrē suū ambulauit. Est alia
scda opinio de mora casus angelorū dñi Landulfi in. ij.
fnia. di. iij. ponētis a creatiōe ad casus angelorū qua
tuor moras. Prima in qua angeli fuerūt creati pfecti in
naturalibus & iustitia originali absq grā gratū faciēte
in qua mora in vsum liberi arbitrij exire nō potuerunt.
Scda mora ī qua boni cōuerterunt se ad deū: & mali ad
ppria naturalia se ardentissime diligēdo: ideo in ista mo
& impedimentum conuercentes se ad bona naturalia: &

Tertie decadis CCXV

ideo gratiā nō receperunt. Tertia mora est in qua mali operati sunt varia peccata temptantes bonos: & in hac mora fuit plium in celo. Apoca. xij. de quo dictū est supra in scda decade. & boni bona multa fecerunt & viriliter resistērūt. Quarta mora est in qua boni premiā optima receperūt & mali penas. Et iste dñs Landulfus ponit iter creationē & casum angelorū aliquā morā: q̄a imaginatur demones in prima mora fuisse bonos cū ceteris angelis: iuxta illud Gen. i. Vidit de⁹ cuncta que fecerat & erāt valde bona. In scda mora posuerunt obicē gratiam gratū facientē impediētē. In terra resiliētes a deo peccauerunt & ceciderunt: sic ergo inter primā & scdam moram fuit secunda cū vsu liberī arbitrii in qua nō peccauerant. Quarta mora est in qua boni premiati sūt: & mali puniti. Et has quatuor moras distinguit ipse Landulfus per coexistentias paruas t̄pis: & ex distinctione statū & opationū seu variationū ipsorū angelorū. Et hui⁹ opinio nis est dñs Bonauē. & dñs Ioh. Scot⁹ ibidē. Est & tertia opinio sc̄i Tho. p̄babilior & sc̄torū dictis magis cōsonas dicētis: q̄ statim post primū instās sue creationis angelus peccauit. Nam sicut boni angeli i scdo instāti eorū creationis cōfirmati fuerūt in grā. Ita & mali in scdo instanti eorū creationis ceciderūt obstinati in culpa. Et sicut boni angeli in scdo instanti per vnū actum meruerūt inhesionis deo cōfirmati fuerunt in gratia & meruerunt beatitudinem. Ita & mali in secundo instanti per vnum actum demeritorū in adhesionis deo meruerūt penam eternā cōfirmati in culpa. Qd si dicat⁹ Scot⁹ contra Thomā. Inter quolibet duo instantia cadit tempus mediū. vi. phisicorū. Sed tu ponis aliud instans in quo diabolus peccauit ab instanti in quo creatus fuit: ergo aliqua mora fuit inter creationem angeli & eius

Caput Primum

lapsum: vt Landulfus supra tenet. Ad hoc respondet Tho. pri. par. q. lxiij. ar. vi. ad. iij. dicens: q̄ inter quelibet duo instantia esse tempus medium habet veritatē in quā tum tempus est continuū vt pbatur. vi. phisicorū. Sed in angelis qui nō sunt subiecti celesti motui: temp⁹ accipitur p̄ ipsa successione operationū intellectus vel etiā affectus. Primo ergo modo inter duo instantia cadit medium. Secundo vero modo minime. hec ex Tho & Henrico: & intra questiunculam adductis.

Quinta questiuncula est: in quo loco angeli lapsi ceciderunt. Ad quā sic respondet q̄ in demonibus possum⁹ tria cōsiderare. scilicet naturam intellectuāle: culpam mortālē: nām vtilitatē. Primo enī cōsiderando in demonib⁹ naturā intellectuāle: cū in eis lux naturalis. i. virtus intellectualis remanserit: eorū opatiō. i. cōtēplationi cōuenit celū: & iō tā boni q̄ mali i celo empyreo sūt creati: qd̄ est cōtēplatio nī cōgruū vt patuit sup̄. Scdo in demonib⁹ cōsiderādo culpā mortālē: cū eorū natura p̄ culpaz sit deordinata & obtenebrata: tūc debet eis p̄ pena & p̄ tenebra infern⁹: q̄ est loc⁹ tenebrosus penalis & afflictiu⁹. Tertio cōsiderādo nām vtilitatē: sic debet demonib⁹ aer: nō quo ad supremā: nec q̄ ad infimā: sed quo ad mediā sui partem. Cui⁹ ratio ē: q̄ aer q̄ est in mediā regiōe tres hēt cōditiones p̄pter quas aer medi⁹ cōpetit eis. Est enī aer lucidus vel splēdidus: tenebrosus & nobis p̄pinquus. Primo aer lucidus est: & iō p̄ naturā lucis sic cōpetit eorū nature intellectuāli. Scdo aer est tenebrosus & sic cōpetit eorū culpe mortali. Tertio aer est nobis p̄pinqu⁹ & sic cōpetit nostre vtilitati: nā ex ordine diuine sapientie ē q̄ ex malis eorū nostrū bonū elicit. scilicet nostri exercitiū &

Tertie decadis CCXVI

per consequens meriti dum resistimus eorum tempta-
tionibus. Hec ex theologis & Ranerio.

Extra questiuncula est: quot
fuerunt angeli q̄ de celo ceciderunt. Ad quā r̄ndet̄
q̄ pauciores fuerunt cadētes q̄ remanētes. hoc p̄-
bat̄ rōne & auctoritatib⁹. & primo rōne. Nam p̄c̄m̄ est
contra naturalē inclinationē. Ea vero q̄ cōtra naturā fi-
unt vt in pauciorib⁹ accidūt. Natura vero consequit̄ su-
um effectū: vel semp v̄l in plurib⁹. Sc̄do p̄bat̄ auctōrita-
tibus: & primo auctoritate Helisei. iij. Reg. vi. dicētis
ministro suo/plures nobiscū sunt q̄: cū illis: quod expo-
nit̄ de angelis bonis & malis. Et Apoca. xij. dicit̄ q̄ dra-
co traxit secū tertiā partē stellarū: hoc est tertiā partē ex
nouem choris angelorū. Dicūt tñ aliq̄ q̄ tot corruerūt ex
q̄bus potuisset fieri decim⁹ ordo. Si qs aut̄ curiosius de
terminatū numerū bonorū & malorum angelorū ex le-
gionibus eorū scire velit: querat acutos arithmetricos &
abachistas. Hec Tho. q. lxiiij. ar. ix. prime partis.

Secundum caput p̄ncipi-

pale hui⁹ tertie decadis est de simplicitate
demonū. Circa q̄d q̄ncq̄ questiuncule soluē-
tur quantū quelibz īfra suo ordie declarabit̄.

Prima questiuncula est. Si

Pdemonēs habeāt corpa sibi naturaliter vnita vt
forma materie. Ad quā diuersimode a multis
respondei. Nam quidā p̄rio dicūt q̄ dñs de⁹ in penā & cō-
fusione angelorū peccantiūz īferiorauit & iclīnauit na-
turas ip̄sorū: & fecit eos formas substantiales alicui⁹ cor-
poris deformis: vt ranarū v̄l serpentū zc. & sic tpe p̄ri-
s morum hominū potuerunt esse quidam demones cora-

Caput Secundum

porei & cōpositi ex ptib⁹ essentialib⁹. Et sic fuissent pars
formalis v^l essentialis alicui⁹ corporis: sicq; habuisset corpa
naturalit^r sibi vnita. Sed si hoc fuit factū fuit absolute ex
oipotentia dei & ex obedienciali potētia angelorū ma-
lorum nō naturaliter. Nam naturaliter loquēdo: natu-
ra incorporea intellectualis: vniri nō pōt nature corpee per
modū forme vel aīe viuificantis: qā natura cuiuslibet de-
monis est substantia rōnalis psonaliter in se subsistens
non habens aptitudinē naturalem vel ppinquam adhe-
rendi alteri: vel constituēdi cum altero: licet habeat po-
tentiam obediencialē vt dictum est. Fuerunt aliq; secū-
di qui dixerunt q; angeli boni & mali licet nō habeant
corpa sibi vnita naturaliter ex ossibus & neruis: & car-
ne compacta: sicut cōiter perfecta aīalia habere videm⁹.
Nam xp̄s dixit q; spūs carnē & ossa nō habet. habent tñ
corpora vnita eis aerea naturaliter. Et pbant hoc tribus
rationibus. Primo per Augustinū. ij. sup. Gen̄. dicentē/
in spiritu rationalis creature/ bonum est hoc ipsuz q; vi-
uit & q; viuificat corpus siue aereū sicut ip̄s diabolū
vel demonū spiritus: siue terrenū sicut hoīs aīa: sed cor-
pus qđ viuificat est naturaliter vnitū spiritui viuificantī:
ergo. Itē in. c. sciendū. xxvi. q. ij. dicitur. q; demones sunt
genere aīalia animo passiua corpe aerea: duratione eter-
na vt dictuz est nunc sup. Item Aug⁹. xxi. de. ci. dei dicit
Sunt quedaz etiā sua demonib⁹ corpa sicut docti hoīb⁹
visum est: ex isto aere crasso atq; humido cuius ip̄s pulsus
flante vēto sentiūt: ergo. Sed q; hoc esse nō possit. pbat^r.
qā cum aer sit corpus homogeneuz & si se in toto & in
partibus necesse est q; si aliquę partes aeris aīate ponan-
tur q; totus aer si p̄ter sit aīatus: quod p̄z esse falsum: qā
nulla operatio vite nec per motuz/ nec per aliquid aliud
deprehendit in toto aere: & ideo dicimus demones nō

Tertie decadis CCXVII

habere corpora aerea naturaliter sibi vnita vt fiat ex eis vnū simpliciter & per se: nō enī tale corpus aereū cōiunctum demoni viueret/cū ab eo nō viuificaret formaliter Nec demon tali corpī cōiungeret vt pars formalis: cū demon vt dictū ē in se integram speciei naturā hēat. Et cōfirmat hoc: q̃a angeli & demones simplicioris nature sunt & essentie q̃ aie: s; aia ē simplex nō cōposita ex materia & forma: licet ex actu & potētia vlt ex quo ē & qd est: ergo m̃p̃o minus angeli simplicioris nature & subtilioris. Ad argumēta aut tria dī q̃ Aug. ibi loquit̃ s̃m opinionē Apulei: et platonicoꝝ quorū ipse fuit imitator & adducit illa recitādo nō asserendo. Fuerunt alij ter tū q̃ dicerēt angelos & demones nec habere corpora naturalit̃ eis vnita: nec ea posse etiā assumere vlt assumpsisse. S; oīa q̃ in diuinis scripturis legunt̃ de apparitiōib⁹ angelorū cōtingisse ī visicne pphetie: hoc est scdm̃ imaginationē. S; hec manifeste apparet falsū: & itentioni scripture repugnat. Nam scriptura itroducit interdū angelos apparētes vt cōiter ab hoibus videant̃: sicut angeli qui ab Abrahā videbant̃ & ab oī familia ei⁹. Et a Loth & ciuib⁹ sodomorū. Si it̃er angelus q̃ apparuit Thobie ab oībus videbatur: tali aut̃ visione nō videtur nisi corpus qd̃ positū est extra videntē, illa vero q̃ videntur visione imaginaria videntur solū in sola imaginatio ne videntis. Cum igitur appareāt angeli & demones & corporei nō sūt nec habent corpora naturaliter eis vnita. Sequitur q̃ sit aliqs alius modus quo angeli boni & mali dicātur corp̃ei: & corporib⁹ vniantur. Dicēdū est ergo q̃rto scdm̃ theologos q̃ angeli assument corpora & vniunt̃ ipsis corporib⁹: nō q̃dez vt forma materiet: quia sic facerent vnū p se: & corpus sic assumptū viueret. Nec vniuntur corporib⁹ vt motor mobili: sicut

Caput Secundum

intelligētie celis & orbib⁹: vel vt nauta nauis: quia orbes
nō representāt pprietates intelligentiarū siue angelorū
mouentiū eos nec nauis docet pprietates naute. Sed di
cunt cōiungi & vniri angeli/corpi bus assumptis/tanq̃
mobilibus diuina virtute ab angelis sic formatis vt cōgru
ant ad representādū intelligibiles pprietates angelorū
vt puta assumunt corpus humanū cū manib⁹ vt repres
sentēt q̃ possunt & sciant opari: cū ore: q̃a possunt ma
nifestare cōceptus. cū oculis: q̃a vidēt in verbo vel in se
ipsis naturas rerū zc. & assumūt corpora nō ppter ipso
rum indigentia: sed ppter nos. Et boni quidē angeli vt
familiariter cū hoibus cōuersando demōstrent intelligi
bilē societate quā expectant cum eis habendā in futura
vita: atq; vt diuersimode hoies in bonū pmoueāt. De
mones vero vt in corporib⁹ assumptis appareāt hoibus
diuersimode eos tēptando & multipliciter ipedimēta p
stando. Hec Tho. in q̃stionib⁹ disputatis de demoniis
& dñs Bonauentura in. ij. sniaz. di. viij. & dñs Ioh. de
tur. cre. cardinalis: super decretum vbi supra.

 Secunda questiuuncula est:
Si in demonib⁹ sit generatio ex sexu masculis
no & feminino p semē vt in hoib⁹ & aialibus p
fectis. Ad quā primo videt rñdendū affirmatiue. Nam
dicit Gen. iij. Inimicitias ponā in te et mulierē et semē
tuū & semē illi⁹: s; ex semie fit generatio: ergo. Itē iesus
dixit phariseis Io. 8. Cum loquit mēdaciū: ex pprijs loq
tur: q̃a mēdax ē & pater eius: s; alterius nemo est pater
carne nisi p verū semē: ergo. Rñō dicendū q̃ Auicēna. ix.
sue methaphisice posuit q̃a p̃rio principio. i. a deo nō
pcessit imēdiate nisi vnū numero. i. vna intelligētia p̃ia
seu angelus sup̃mus. Et ab ista p̃ima intelligētia pcessit
secunda & a secunda tertia. & sic vsq; ad infimā a qua

Tertie decadis CCXVIII

posuit aias pducī vel pductas esse. Et videt p ista opinio
ne qualiter cūq; etiā q sicut de^o instituit totū genus hu
manū rationalis creature q ab vno Adam oēs haberēt
originem vt inter hoīes esset maior cōnexio amoris &
maior vnio atq; respectus fortior ad vnū simplici pri
mū: a quo pcesserūt oīa. Item a principio eadē rōne vide
rent potius ab vno angelo primo. s. lucifero originē oēs
habuisse: itaq; angeli ab angelis fuerint pducti. Sed hoc
reprobāt theologi negātes creaturā posse creare. Nec fuis
set filius eā pductiōis angelorū ab vno prio q̄lis fuit oīm
hoīm ab vno Adā: tū qā angeli nō sic manēt i statu vie
sicut hoīes: tū qā nō potuisset cognatio cōtrahi inter eos
cū inter ipsos subalis cōcatio esse nō possit q̄lis est i ge
neratiōe hoīs. tū qā angeli nō debuerūt cōuersatiōe me
reri beatitudinē sicut hoīes. Aristoteles etiā negaret il
lud q vna intelligētia sepata possit pducere aliā intelle
ctū & volūtate: qd̄ m caballiste cōcedūt & stulte sine sūz
damēto. Alij aut aliter sunt imaginati de generatiōe de
monū dicētes: q qā demones sūt aīalia aerea vt dicunt.
Ideo etiā affirmāt q inter illa est suo mō sexus masculis
nus & femininus: sicut inter hoīes & aīalia pfecta dicen
tes: q demones generāt demones iuuenes sic hoīes filios
p quo facit q olim decepta gētilitas coluit nō solū deos
s; deas plurimas: quaz quedā appellate sūt mēs deorū
& dearū vt Cibeles & Samia. De nuptijs etiā & cōiugijs
deorū & deaz: de stupris & adulterijs eorū mltā fabula
ti sūt poete sicut p; ex eorū libris. Sed ad hec rīdendū
est q nullo istorū modorū ille lucifer supm^o demonū
seme aliqd seu generationē habuit aut habere potuit. Et
dicit cōclusiue q demō p assūptionē cuiuscūq; corpis
nō posset generare ex femina hoīem: ita q vere eēt fili^o
qā sic oporteret demonē p se & vere aīal eē corporeū de

Caput Secundum

cuius substantia fieret seminalis decisio: cū huiusmodi
substantia spūs fieri nō possit: igit. Et dico notāter sicq; fili⁹
ei⁹ esset: q̄a vt fert qñq; demō pcurauit generationē hoīs
ex femina sine cōcursu viri cōsuetō: sicut de quodā mer
lino in anglia nato dicūt, Vñ & Aug⁹ li. xv. de ci. dei. c.
xxij. dicit ita. Et qm̄ creberrima fama est: multiq; se exp
tos vñ ab eis q; expri essent: de quorū fide dubitandū nō
est audisse cōfirmāt filuanos & faunos quos vulgo icur
bos vocāt improbos sepe fuisse mulierib⁹: & earū appetit
se & pegisse cōcubitus: & iterpositis qbusdā sub iūgit.
Non hīc aliqd temere audeo diffinire: vtrū aliq spūs ele
mēto aereo corporati sūt. Naz h̄ elemētuz etiā cū agitāt flaz
bello sēsū corpis tactuq; sentiē possint etiā hāc pati libidi
nē vt quō pāt sentiētib⁹ feminis misceant. hec ille. Hoc
mō dicunt aliq fuisse gigātes vatos. Quōcūq; ergo dicāt
tenenduz ē: q; nunq; ex femina & demone naturales filij
nati sint aut nasci potuerint. Ad argumētuz aut Gen.
dī q; semē accipit trib⁹ modis. Vno modo materialit &
līaliter: & sic nō uestigīlīa Gen. Alio mō p illis q; occa
sione sui ceciderūt & facti sunt demones. Tertiō mō p
fomite p cti originalis in quē seminauit oib⁹ nascituris
& pñō in natura hoīs pñō lapsi: quē fomitē & zizaniā.
inimic⁹ hō sup seminauit i agro dei. i. i natura hoīs lapsi.

Ad fm dī q; manichei ex verbo illo saluatoris occasio
nē supserūt ponēdi gñatiōz demonū p semē & male nā
īlām illā: ei⁹ n̄ refert/demōez: s; mēdaciū. q. d. iesus qdā
bol⁹ mēdax sit: & pñ ei⁹. i. mēdaciū. vt expōit tho. sup lo.

Tertia questificula ē: quare
demōes cū assumūt corpa nō assumūt nisi aerea
Ad quā sic rñdet: q; angeli iō nō assumūt corpa
de terra vñ aq; q̄a nō subito disperēt neq; iterū de igne
q̄a tacta vñ cōtigua cōburerēt. S; assumūt corpa ex aere

illū virtute diuina cōdensando quātuz necē est ad corpo-
ris assumēdi formatōes. Et licet aer i sua raritate manēs n̄
retineat figurā nec colorē: qm̄ tñ cōdensat figurari pōt et
colorari sicut pz in nubib⁹. hec tho. pri. par. q. li. arti. ij.

Quarta questiūcula est: Si

Quod demones in assumptis corpib⁹ exerceant vere ope-
ra vite. Ad quā sic rñdet q̄ operatiōes ille que
cōpetunt corpori viuo vt viuū est. I. aiato per formam
que est pars compositi: non cōpetunt angelis bonis nec
malis in corpib⁹ ab eis assumptis. Nam vt dixim⁹ corpa
assumpta ab eis nō viuūt cū ipsi spūs nō vniant⁹ corporib⁹
talib⁹ vt forme. Cū igit⁹ videre: sentire: comedere: audire
generare & huiusmodi cōpetūt corpi inquantū viuēs:
ideo nō pprie cōpetūt angelis in corpib⁹ ab eis assumptis
nisi silitudinariē: Vnde per oculos nō vidēt: s; per oculos
significat virt⁹ cognitiua eorū. Nec comedere pprie di-
cunt⁹: q̄a comestio pprie iportat sumptionē cibi cōuertī-
bilis i subz comestētis p digestiōes cibi descēdētis ad sto-
machū quod corpi ab angelo assumpto n̄ cōpetit cū nō sit
talis nature in quā possit alimētuz conuerti. Propterea
Tobie. xij. dicebat angel⁹ ei. Cum essey vobiscū videbar
q̄des vobiscū māducare & bibere: s; ego cibo inuisibili
& potu q̄ ab hoīb⁹ videri nō pōt vtor. Et sic dicendū est
de alijs operib⁹ & virtutib⁹ aliorū sensuū & potētiarū
assumptorū corporū ab angelis. Silit⁹ nec generare con-
petit eis: vt q̄si ex coitu & pprio semine nascat⁹ aliq̄s ex
eis. Pote est tñ p actū soli⁹ mali angeli cōpleri generatio in
quātuz possent fieri succubi ad virū: & semē recipere: &
in cubi ad mulierē: & sic in loco cōuenienti semē huma-
nū apponere & sic cōplere generationē: sicut de gigan-
tib⁹ factū fuisse legim⁹ ante & post diluuiū. & Aug⁹ ad
ducit. xv. deci. dei. c. xxiij. Filij tñ sic nati nō dicent⁹ filij

Caput Secundum

demonū: sed eorum a quibus semen fuisset elicitū. Et si dicatur q̄ angeli loquant̄: sicut patet in locis multis sacre scripture. Locutio vero sit opus viuentis: cum fiat per vocē que est sonus ab ore aīalis platus. ij. de aīa. Respondet q̄ angeli p̄ corpora assumpta n̄ loquunt̄: sed efficiunt aliqd simile locutioni: in quantum formant sonos in aere similes vocibus humanis: sicut patet in Simiphe & zenzana. Si etiā dicatur q̄ moueant̄ & ambulent̄ q̄ sunt opera vite. ij. de aīa. vt patet qñ ibant cum Tobolo & Abraham: dicit q̄ nō mouebant̄ p̄prie. Nam motus ille nō erat cōiunctus motori angelo vt forme: sed dicebant̄ moueri p̄ accidens ad motū corporiū: sicut mouetur motores in mobilibus: puta nauta ad motū nauis. Operationes vero ille q̄ cōpetunt corpori mobili in quantum mobile: vt sūt mouere: impellere: diuidere & huiusmodi: cōpetūt eis p̄ se cū natura corporalis obediat eis ad nutū quantum ad motū corpalem: vt dicit̄ infra. Hec omnia doctores in. ij. snīaz. & Tho. in pri. par. q. li.

Quinta questiuuncula est: Si q̄ diabolus transfigurās se in angelū lucis vel in specie xpī apparēs possit adorari p̄ angelo v̄ p̄ xpō absq̄ peccato. Ad quā videt̄ primo rōdendū affirmatiue. Nam ignorātia facti adhibita diligētia a peccato excusat. cū autē iste ignorat qd factū est & adhibeat diligentiā: videt̄ q̄ nō peccet adorādo diabolū sicut xp̄m. Rōdendū q̄ sathanas in angelū lucis transfiguratur: v̄ in specie xpī apparēs: nō est credendus esse xp̄s: nec pōt adorari sine peccato: & ideo nullo mō est adorandus: & si q̄s ignoraret: ignorātia etiā nō excusaret a peccato. Cuius ratio est triplex. Prima est: q̄a quilibet est premunitus per sacra scripturā: q̄ angelus tenebrarū trāssfiguratur.

Tertie decadis CCXX

le in angelū lucis: vt diciť. ij. Cor. xi. & Mat. xxiiij. Multi veniēt in nomine meo zē. Et ideo tenent discutare & statim nō adorare. Scđa ratio est: q̃a habet remediū orationis. Vnde si oraret deū toto corde vt reuelaret ei veritatem: de⁹ nō dīmitteret eū decipi. In hoc enī casu intelligit illud Ioh. xv. Quicqd petieritis patrē in nōie meo dabit vobis: hoc est: quicqd petieritis pertinens ad salutē vt beatus Aug⁹ exponit: dabit vobis. Patet ergo ex hoc q̃ qui adorat non adhibet oēm diligentīā quam debet.

Tertia ratio est: quia facile posset vitare periculū apponendo conditionem hoc modo. Adoro te si tu es xp̃s. Hec Alexan. iij. par. sūme. q. xvi. arti. iij.

tertium caput principa

le est de potētia demonū. Circa qđ sex questionūculę liquefient quarū quilibet infra suo ordine declarabitur.

Prima questiūcula est: Si

demonē ingrediti possunt corpora hoīm & aliorū aīalium. Ad quā videt̃ primo rōndendum negative. Nam duo spūs creati non possunt esse in vno & eodem loco & adequate in eodē spacio: coexisterent enī in eodē situ: quod est contra philosophiam. Sed aīa est in qualibet parte corporis cū sit tota in toto & tota in q̃libet parte scđm Augu. ergo. Preterea si demonē ingrediti possent corpora aīalium vř hominū: vnirent̃ eis per modum forme viuificantis. Sed pbatū est sup̃ q̃ natura intellectualis incorporea psonaliter in se subsistēs nature corporee p modū forme vniri non pōt: ergo. Ad hāc questiō respōdet q̃ angeli boni & mali possunt ingredi & mouere corpora animalīū & exercere ibi act⁹ ratio nalis vř irrationalis anime: q̃a natura corporalis obedit

Caput Tertium

angelis bonis & malis ad nutum quantū ad motum localem. Nam vt dicit Dionysius, vii. c. de diuinis nominibus, Diuina sapientia coniunxit fines primorū/principijs secundorum. Ex quo patet q̄ natura inferior in suo supremo attingitur a natura superiori. Natura autē corporalis est infra naturam spiritualem; & ideo in sui supremo cōiungitur nature superiori spiritali. Inter autē omnes mot⁹ corporeos: motus localis est superior & perfectior: vt p̄batur, viij. phisicorū. Ratio est: q̄a per ipsum motū localem mobile nō est in potentia ad aliquid intrinsecū rei: & ideo quecūq; natura corporalis nata est moueri & attingi immediate a natura intellectuali: quantum ad motū localem quasi ab eo mora. Vnde & philosophi posuerunt suprema corpora moueri localiter a spiritalibus substantijs. Vnde videmus q̄ aīa mouet corp⁹ primo & principaliter locali motu. Et quia angelus bonus & malus ibi operatur vbi est: ideo intra corpora naturalia possunt esse: & per consequens intra corpora hominum in quantum illabuntur in ipsis & mouent ea.

Ad argumentū autē primum dicendum est q̄ nō est incōueniēs duos spūs creatos esse in eodē corpore si vnus sit ibi nō vt in loco sed vt forma in materia: si cut anima in corpore: alter autē sit ibidē tanq̄ i loco diffinitive: nō circūscriptiue: vt dicimus de angelis bonis vel malis in corporibus illapsis. Ad scđm autē argumentū respondet q̄ natura spiritalis (quantū ad ppositū spectat) imaginabilis est illabi & vniri nature corporali duplici. Vno modo p̄ modū forme v̄p̄ aīe viuificāis: & sic nec angelus bonus nec demon possunt illabi vel vniri siue ingredi intra corpora naturalia aīalia siue rationalia. Ratio est vt dixim⁹: q̄a natura cuiuslibet angeli est substantia rationalis personaliter & complere in se ipsa subsistens: &

per cōsequens persona in cui⁹ potestate nō est se deplo
nare/ideo nō pōt esse pars cōpositi. Scdo mō potest spūs
creat⁹ illabi & vniri corpī naturali aīali siue rōnali non
formaliter: sed coexistenter/ tali mō/ q̄ vires oēs e⁹ cor
porales ad motū localem pertinentes exerceat in tali
corpore: tantū q̄ etiā organa aīalis rationalis vel irra
tionalis moueat ad actus exteriores siles actibus ratio
nalis aīe vel irratōalis: & sic quilibet angelus bonus &
malus potest: vt patet de bono angelo in locutiōe a sine
Balaam Numeri. xxij. & in malo angelo in locutione
serpētis domine Eue. Gen. iij. & de vtrīq̄ in mltis alijs
sacre scripture locis. hec ex Tho. & Henrico de Assia;

Secunda questiuncula est:

I Si demones cū ingrediunt corpora illabant to
ti corpī vel alicui parti corporis: vt puta digito
aut musculis. Ad quaz questiunculā ppter ea que dicta
sunt nunc supra ad primū argumentū dicūt aliqui q̄ cū
deo permittente demon intrat corpora hominū ea obli
dendo: nō illabit corpori animalis aut alicui parti eius:
puta digito vel musculo: q̄a sic duo spūs creati essent in
eodē loco: q̄ de cōmuni cursu (vt dicūt & bene) esse nō
potest: nam neq̄ duo boni angeli nec duo mali nec spūs
humanus & diabolus possunt coexistere adequate in
eodem spacio aut situ. Sed demon dicitur illabi alicui
humori inanimato in homīe vel in alio aīali videlicet
sanguini vel colore aut vrīne vel fecib⁹ viscerū. Quod
si dicat contra istos quomodo spūs aliquis nō coexistēs
corpore aut organis seu musculis aīales possit supplere
siue exercere motus locales organoz siue partiū in cor
pore. Respondent q̄ duobus modis imaginabile est ali
quem spiritum mouere posse corpus cui non vnitur

Caput Tertium

informatiue. Vno modo ad motus per se & in se ipsius
spūs coniuncti seu adherētis corporeo mobili firmiter
aliqua specie vnionis: sicut verbi grā: si spūs human⁹ seu
aīa stante vnione ei⁹ ad corpus per se moueretur corpus
etiāz seq⁹ oporteret & hoc ratione vnionis anime ad cor
pus informatiue q̄liter fortassis erit in motibus corpo
rum glificatorz. Scđs aut⁹ modus imaginandi quo spūs
mouet corpus est ad motū localez ad sui intrinsecāz acti
onem per apprehensionē ex imperio voluntatis. Quēad
modū ergo spūs humanus immediate & per se aliq̄s
partes corporis mouet localiter ad sui intrinsecāz actio
nem per apprehensionē & consequentes liberā volunta
tem ex imperio voluntatis. Ita etiāz & ipsi spūs boni &
mali mouere possunt ad imperiū voluntatis eorū cor
pus & partes ei⁹ imediate vt ibi coexistat localit⁹ vt faci
unt quando illabuntur alicui humori in homine vt di
ctum est supra. Quicqd tamen sit de plurib⁹ spiritibus
malis vel pluribus bonis: aut de bono & malo in eodē
corpore animali siue rationali: dubium tamen esse non
debet quā multi spiritus mali illabi possint in vno cor
pore hominis simul vt patet Marci. v. de demone qui vo
cabatur Legio: & de spiritu maligno cum spiritu bru
tali in serpente: de quo dicit scriptura Gen. iij. Sed &
serpens erat callidior zē. Et de spiritu bono cum spiritu
etiāz brutali: vt patet in asina Balaam. Hec ex Henric
co de Assia super Genesim.

Tertia questiuncula est: Si
demonēs possunt mouere corpora absq̄ appro
ximatione per solum imperium voluntatis. Ad
quā sic rēdet q̄ cū natura corpālis vt dictū est se hēt obe
dientialiter de cōmuni influentiā dei: precipue vt dicit

Tertiē decadis CXXXII

Aug⁹: quo ad motum localez respectu imperij libere voluntatis angelorū/dubium nō est quin spiritus angelici boni v^l mali: corpus: organa & muscula mouere possint: qbus p essentiaz coexistenter vniunt. Vnde phi imaginatur q nisi intelligentia realiter coexisteret orbī aut parti ei⁹ nō posset mouere ipsuz. Sz in hoc dubitatio est: si angeli boni & mali mouere possint corpora p intellectū & p imperiū voluntatis sine tali appximatione. Quia si sic sequit^r q demon existens longe extra corpus humanū posset & ei⁹ ptes p libito localiter mouere imo in inferno manens potest eque suo imperio pturbare v^l mouere spiritus animales in fantasia humana: qd nequaq videtur concessus spiritib⁹ angelicis bonis vel malis. Ad hoc crndetur q licet corporalis natura obediāt imperio spiritū quantū ad motuz locale: hoc vtiq; tñ oportet esse cū limitatione ad certā vnionē vel p^rsentiaz ipsorū spiritū ad corpora q mouere volūt. Et vltra hoc concedere oportet eos habere potestātē influēdi imediate alteratiuas q^litates: videlicet caliditatē: frigiditates: humiditates: siccitatē. Si^liter etiam q^litates localiter motiuas vt sunt impet⁹: impulsus: & alie motiue q^litates & sic saluant cōueniēter in ipsis oēs effectus spiritū quos faciunt & fecerūt in transmutationib⁹ rerū corporaliū. Quomō enim aliter tēpestates sic subito suscitarent: vt habetur. Iob. i. Quō mirabiles apparitiones: mirabiles rerū transmutationes agerēt: quomodo picerent distanter lapidē nisi i imperio voluntatis causando in lapide motū per impetū v^l impulsuz: vt ptz in lapide silicis mire orbicularis forme quē sup caput patris sancti Dñici orātis in sancta Sabina in vrbe diabolus p^riecit: sed vetātē deo scīmō tetigit. lapis autē ibidē pendet in monumentuz. Quō posset vñiri alicui corpori ita q illud corpus mos

Caput Tertium

ueret per accidēs ad velocissimū motū angeli. Ad dubi-
um ergo dī q̄ demon pōt mouere corpa & aīas nō sim-
pliciter s; cū limitatione ad certā. s. vnionē vel ipsorū p̄-
sentā vt dictū est. Hec oīa Henricus de Assia sup Gen.

Quarta questiuncula ē: Si
q̄ demones ingredi possunt aīas hoīm. Ad quaz
videtur respondendum affirmatiue per illud
Luce. xxiij. Vbi habet q̄ post bucellā panis a xpo porre-
ctā iude itrauit in eū sathanas. & loh. xiiij. Diabolus mi-
sit i cor vt traderet xpm iudas. Rñō dicēdū q̄ sathanā
intrare ludā siue aliū hoīm pōt duplici intelliigi. Vno
modo in corpore hoīs sicut in hijs q̄ corporaliter vexant a
demone. & hoc mō vt paulo ante dixim⁹ est cōclusio q̄
demon essentialiter pōt intrare in hoīm: nā demon p̄p̄
subtilitatē nature pōt penetrare corpa sine vllō obstacu-
lo: insup illa molestare & p̄turbare: vt clare p̄t̄ in euā-
gelij de hijs quos xps fugauit e corporib⁹. Mat. xv. &
Luce. viij. Alio modo pōt intelliigi. s. q̄ diabolus intret
in mentē ita q̄ mētī diabolus essentialiter illabāt. & hoc
mō est conclusio q̄ diabolus non pōt intrare in mentē
hoīs s; nisi solus de⁹. Et ratio est: q̄a cū aīa rationalis sit
simplex & in corpea non hēt dimēsiōes quātatis vt ali-
quid in ea esse dicat quasi infra dimēsiōes ei⁹ contentū
& iō nichil pōt in ea esse: nisi illud q̄ dei dat esse q̄d in
ea est per virtutē suā. Dico ergo q̄ solus de⁹ q̄ aīam in
esse p̄duxit est in aīa per suā virtutē. Vbi autē est virtus
dei: ibi est essentia dei: cū in deo eadē sit virtus & essentia
Solut ergo de⁹ essentialiter in aīa & solus in eā se tranf-
fert per grām. Ad argumentū dicī q̄ diabolus dicitur
intrasse cor vel mentē iude vel hominis p̄ affectū v̄l esse
cū malicie: inquantū. s. homo ab eo seductus sequitur

Tertie decadis CCXXIII

eum ad perpetrādū malū quod suggerit: & hoc modo dicitur intrasse cor iude. Vnde dicit Nicolaus de lyra sup illud Luce. xxij. Intrauit sathanas in iudā. i. in animam non per elapsū q̄ hoc est deo ppriū: sed per effectū. s. venditionem xp̄i ei suggerendo. Et Albertus sup Lucā dicit. Post buccellam intrauit in iudā sathanas. i. ad plenius possidendū: nō tamē q̄ menti eius vel anime illaberetur: sed quia suggerendo/ in eo inuenit locum malicie sue. hec Tho. in quolibetis: & super Iohā nem & in. c. sicut ludas. de cōse. di. ij. & dñs Ioh̄. de tur. crema. cardinalis in expositione euangeliorum.

Quinta questiuncula est: Si

q spūs hoīs dānati illabi possit ī corpe alteri⁹ hoīs
Ad quā simpliciter respondet negatiue. Tum
prio q̄ si eis h̄ esset cōcessūz p̄fecto obseruaret embriōes
in vteris matris vt se illis cōstitutue vnirēt ad habendū
saltr̄ sensuales cōsolatiōes & delectatiōes. Tuz scdo q̄
aīaliū rationaliū est īformare corpa & p̄ficere quadā de
lectatiōe naturali nō vexare. Tum tertio q̄ de lege &
ordine nature aīe a locis in earum transitu eis deputatis
nō recedunt. Est enī aīa spūs vadens & non rediēs: vt in
Psal. lxxvij. Qui autē aliter tenēt: accusandi sūt: imo dā
nandi in hoc cū Pictagora: qui cūctis aīalib⁹ abstīnuit
credens in aliquibus aīas hoīm esse vt dictū est supra/
prima decade. Hec Henricus de Assia super Gen̄.

Quia questiuncula est: Si

i alicui obfesso credendū sit cū dicit se esse aīam
vel spīritum alicuius defuncti. Ad quam res
pondetur q̄ nullo modo obfessis se esse animas mor
tuum dicentibus est credendum: vt sepius accidit
Rome in sancto Petro in columna Salomonis ferrata.

Caput Quartum

Nam tales vere demones sunt: qui frequēter simulāt se esse aīas mortuorū ad confirmandū gentiliū errorē qui hoc credebant vt de Hermete: adducit Aug⁹. x. de. ci. dei & Crisosto. sup Matheū. hec Tho. pri. par. q. cxvij. arti. iij. ad scđm. Quod si qñq; aliqua vera dicant que aīe ille damnate quas se esse dicunt: fecerunt in vita: nō est eis prestanda fides: qā tales non sunt anime illorū sed demones: & forte illi quos ille anime habuerūt in vita in censores & in exercitiū: in aere superiori caliginoso habitantes. Nam de lege cōmuni tales corpora hominū vixare solent. Vel sunt alij demones q̄ ea que reuelant dī dicerunt a demonib⁹ qui illas in vita tēptauerant & vīcerant. Hec ex theologis & ex supra adductis.

Quartū caput principale est de potētia demonū respectu effectuum naturalīū. Circa qđ tres questiuncule soluent^r: q̄q; q̄libet infra suo ordie dedarabit^r.

Prima questiuncula est. Si demones ppria virtute absq; semīnib⁹ possint pducere effectū aliquē naturalē puta formā vermīs aut serpētis in materia imediate. Ad quā videt^r priōrīndendū affirmatiue. Nam qñcūq; sunt aliq̄ cause ad iuicē ordinate scđm pri⁹ & posteri⁹/ prima causa plus in fluit i causatū q̄ scđa & amota īfluētia cause scđe/ adhuc remanet īfluētia cause priē. Sz virtus agētīus naturalīū inferiorū: mot⁹ celi: īfluētia itelligētīe siue substātie separte: sub ordinate se hñt: ita qđ virtute īfluētie substātie separate mouet celū: virtute aut celi agūt ista īferiora agētīa: ergo āmota opatiōe celi & actiōe horū inferiorū agētīū naturalīus adhuc potest forma induci in materiā a

substantia & intelligentia sepata: & sic absq; rationib⁹
 seminalibus poterunt demones & angeli pducere verū
 effectus. Rñō dicēdū q; circa hoc duplex error iuenit.
 fuerunt enī quidā gētiles q; credebāt demones esse deos
 & ipsos p modū creationis in istis inferiorib⁹ opari.
 Sed hunc errorē magister in. ij. sniaz. di. vij. refellit. Ali⁹
 fuit Auicēne q; posuit oēs formas que in materiā indu-
 cunt pcedere a datrice intelligētia. Ita q; agētia natura-
 lia nō faciebant aliud nisi disponere materiā ad intellī-
 gentiā: & ponebāt exemplū de aīa rationali in formate
 corpus: nam ad aīe cōceptionē imediate corpus mouet:
 vel ad libidinē ad apprehensionē mulieris amate: vel ad
 casum ex imaginatiōe exterioris casus. Ergo mltō plus
 poterunt & imediati⁹ demones & angeli pducere effe-
 ctus naturales absq; seminibus. Sed ista opinio sicut
 & pcedens est erronea. Ratio est: q; cum fieri sit via/
 in esse/eius pprie est fieri cui⁹ est esse: ergo ab illo erit in-
 ducere formā in materiā/a quo totū cōpositum habet
 esse & creari. Totum autē cōpositum imediate nō crea-
 tur nisi a deo: mediate autē nō introduciē forma in ma-
 teria nisi a suo sili per motum & trasmutationē: q; om-
 ne agens agit sibi simile/ quod est agens naturale com-
 positum ex materiā & forma: ergo nec demones nec an-
 geli boni virtute ppria imediate pducere possunt formā
 substantiālē vel accidentalem. Ad argumentum autē
 primum dicendū q; licet agens principale plus influat
 in effectum q; agens secundarium nontamen sequitur
 q; semp possit sine instrumēto pducere effectum prins-
 cipalem: sicut artifex sine securi non potest pducere ar-
 cham. Cum ergo isti effectus & forme substantiales na-
 te sint pducī ab agente naturali per motum vel per crea-
 tionem vt a deo. Ideo non potest eos pducere imediate:

Caput Secundum

substantia separata vel demon. Nec valet exemplum de anima quod ponit Auicenna: q̃a illa nō est m̃ motor: sed etiam forma & etiam mot⁹ appetitus sensitiui subditur imperio rationis. Hec Tho. elicitiue in. ij. sniaz & ibi commentatores,

Ecunda questioncula est:

Si demones nō possunt ppria virtute (vt supra dictū est imediate) verū effectus naturalē pducere/quomodo magi corā Pharaone/ranas/& nigromā tici aīalia m̃tra/virtute demonuz pduxerunt. Ad quā Aug⁹. iij. de trini. respondet dicēs: q̃ cū natura corporalis obediat angelis bonis & malis ad nutū quātū ad motū corpales vt super⁹ dictū est: ideo oēs trāsmutationes corporaliuz rerū que possunt fieri per aliq̃s virtutes naturales: etiā demones facere possūt. Cum ergo serpētes: rane pediculī: pulices & huiusmodi effectus per trāsmutationes corporaliū & motū pducī possūt vt videmus: q̃a per putrefactionē & per sudorē fieri possūt: demones cū sint sapiētissimi & doctissimi adhibitis seminib⁹: q̃ semina ip̃i cognoscūt esse in elemētis mūdi aut in plantis & aīalib⁹ zc. operant̃ tales effect⁹ aliquos naturales. Sciunt enī ad determinata passiua coniungere determinata actiua: ex qua coniunctione sequitur aliq̃s effect⁹ naturalis/sicut in generatione alicui⁹ hoīs per sucubū & incubū factus est: vt ē dictus & dicet̃ infra. Vnde cū demones et magi vlt nigromā tici vident̃ operari virtute ppria imediate aliquos effectus/nō est verū: s̃ oīa pducunt mediantib⁹ rationibus seminalib⁹ & virtutib⁹ actiuis & passiuis: & cū demones sint agētes velocissimi: idcirco vident̃ nobis q̃si miracula vt dicet̃. Qd̃ si contra arguat̃ q̃ etiā absq̃ seminib⁹ demones pducūt m̃ltos effe

Tertie decadis CCXXV.

et us puta cōiunctiones lapidū & diuisiones vt patet in
idolis. Respondet q̄ tria sunt genera effectū. Quidam
eni est effectus nouus sine alicui⁹ forme introductione
s; vel p̄ diuisionē partiū a toto: sicut fit idolū p̄ sculpturā
v; per cōiunctionē aliorū ad inuicē: sicut p̄ cōiunctionē
lapidū fit paries. & talis effect⁹ pōt fieri per demonē Ali
us est q̄ nō fit sine forme itroductionē: sicut leo et vermis
& istū effectū non potest formare demon virtute ppria
immediate nisi applicando debita actiua debitis passi
uis. Ali⁹ est effect⁹ qui nō fit sine forme substantialis in
troductione tñ sup ipsū non pōt agens naturale sicut
transmutatio materie de forma in formā ita q̄ corpus
humanū mutet in corpus bestiale aut suscitatio mortui
& in hos nō potest angelus bonus vel malus nisi quas
dam illusione vt dicit. Hec Tho. in questionib⁹ de des
monibus. & Ioh. de blibia Bononiensis in quolibetis.

Tertia questiuncula est: cū
demonēs possint applicādo actiua passiuis for
mare corpus humanū si se embrioni vt supra
dictū est. Querit si hanc artē & potentiā coagulādi cor
pora hūana possint docere nigromanticos hoīes eis de
uotos vt de Alberto magno & Virgilio a quibusdam
affirmat. Ad quā simplici⁹ respōdet negatiue. s. q̄ hō ex
doctrina demonū acgrere nō pōt artē verū corpus huma
nū formādi sola naturalitū viriū opatione absq; cooperas
tione eorū ita vt de nouo corp⁹ iuuenis v; pueri faceret
vt referūt Virgiliū attēpasse deceptū a diabolo. Quō. n.
homo p̄ artē faceret corpus etherogeneū & tam tenerū
quale regit aīa rationalis qui facere nō pōt p̄ partes gros
sū et respectu hoīs ignobile corp⁹ homogeneū puta aurū
vel argentū. Quod si dicatur Albertū magnum caput

Caput Quintum

formasse hoīs loquentis arte & sola naturalīū viriū op̄a
tione; illud negat: & dicit q̄ fuerit (si tñ fuit) latēti ope
ratione demonū: & idcirco Thomas tunc ei⁹ discipulus
illud fregit vt fert. Hec Henricus de Alia sup̄ Gen̄.

Quintū caput est de im
pugnationib⁹ hoīm a demonibus. Circa
quod quatuor questiuncule soluent: quarū
quelibet infra suo ordine declarabitur.

Prima questiuncula est. Si
verū est q̄ demones hoīes ipugnent. Ad quam
videt̄ prio respondendū negatiue. Nam demo
nes nichil agūt nisi pmissi a deo. Sed de⁹ cū sit auctor ius
stitie nō debet pmittere pugnā inter quos est in equalis
conditio aliter esset iniustus: aut causā dāni hoī daret. Sꝫ
hō & demon sūt cōditionis iequalis cū hij sint infirmi
& ignari: demones aut̄ potētes & astuti: ergo. Ad hanc
questionē r̄ndet̄ q̄ hoīes q̄tuor modis a demonib⁹ ipugnā
tur. Primo ab extar p̄ obiecti extrinsec⁹ ppositionē vʹ p
suasione. Sc̄do ab intra p̄ passionē sensitiuarū excitatio
nē. Tertio p̄ fantasie vʹ imaginatiue imutationē. Quar
to p̄ cognitiue virtutis idirectā cōcitationē. Primo de
mones ipugnāt ab extra hoīes p̄ obiecti extrinsec⁹ ppo
sitionē. Cognoscens enī callidissimus ad decipiendus:
potētissimus ad nocendū: tortuosus humani generis ini
micus cū suis satellitib⁹ lucifer q̄ voluntatē hoīs nec ī
mutare nec mouere neq; in eā imittere cogitatiōes pōt
directe & intrinsece nisi solus de⁹ qui est causa ei⁹. Sc̄s
etiā q̄ hoīm aīe īclīnant̄ sc̄dm dispositiones corporū. Itē
q̄ actuatō viriū interiorū spūalium aīe. s. intelligentie
memorie: & voluntatis fit sc̄dm imutationē sensuū exte
riorū: & itē cū nouerit nichil boni vʹ malī in sp̄m hoīs

Tertie decadis cxxvi

intus habitantē: ab extra venire posse nisi per quinque sen-
 sus exteriores q̄ sunt quasi quinque fenestre tabernaculi aie.
 Ideirco disponit occulto mō quantū sibi a deo p̄mittit
 opponere exterius obiectibiliter quinque sensibus hoīm
 quibus insidiat̄ aliquod sensibile aut a natura formatū
 vel aliquod de nouo formādo sicut facit quando corp⁹
 assumit vel p̄suadendo oblatum obiectum vt fecit cum
 dñā Eua circapomū. Disponit etiā vt occurrāt ab extra
 aliq̄ue rerū habitūdines turpes horribiles blande p̄spere
 vel aduerse quarū p̄cipiti apprehensione & imutatioe
 homo sic aut sic moueat̄ aut passionē. Flectit etiā q̄nq;
 permittente deo oculos hoīm ad huiusmodi obiecta: si-
 git aures hoīm vaniloquijs turpiloquijs & tenaci⁹ atq;
 memorati⁹ facit illis intēdere vt sic hoīes postea taliū me-
 morijs a diuinis distrahan̄. Serpit etiā diabolus vt dicit
 Aug⁹ in li. lxxxij. questionū. Hoc malū p̄ oēs adit⁹ sen-
 sibiles nā dat se figuris: accommodat se colorib⁹ odorib⁹
 se subicit: infundit se saporibus. nam q̄nq; diabolus fa-
 cit vt hoīes in obiectis sensuū plus delectent̄ q̄ delectatio
 naturalis eorū habeat. Q̄nq; vero facit vt hoīes in illis
 inordinate se oblectent. s. plusq; oportet vel nō ad bonū
 & debitū finē. Operat̄ etiā diabolus in illis obiectis in-
 tendendo & ampliando naturalē virtutē eorū ad effica-
 tius. s. imprimendum: inflāmandum intuentem: nam
 quēadmodum potest in prestigijs malignus sp̄ritus fa-
 cere vt virga appareat serpens: ita potest facere vt liquor
 insipidus appareat sapidissimus: & facies turpissima
 mulieris/ potest facere/ insipienti amāti appareat grati-
 sima: ita vt vere dici possit sub hac rei specie latet diabo-
 lus. Operatur etiā quandoq; diabolus vt homines af-
 ficiantur & delectentur aliquib⁹ auiibus canib⁹ catis
 aut modo predicto vel per illapsum & ingressum ipso-

Caput Quintum

rum demonum in ipsis animalibus vt sic se hominibus magis intime iungant: & finaliter perdant: sicut dicit in Austria hominem habuisse coruum demone plenus mirabilia facientē & loquentē: & sicut forte est in equis mirabilia facientibus istorum prestigiantū vagantium per mundum. Secundo homines ipugnant a demonibus ab intra per passionū partis sensitiue. s. concupiscebiles & irascibiles excitationē & maxime mediantibus passionibus illis que sunt vehemētiores & facilius excitabiles vt amor: ira: luxuria: gula. nā hec peccata quatuor sunt media potissima & cōuenientissima ad inducendam cecitatē mentis: grauitatem corporis: viriū oīm pigritiam: insipiditatē: spiritualiū somnolentiam: rediū negligentiam: accidiam: desidiam diuinorum: quas obres potissime homines reptant. Quō autē excitent passionēs & maxime quatuor p̄dicta peccata sic declarat. Nam cūdictū sit supra naturā corporalē bonis & malis angelis esse obedientē quo ad motū localē: sequit̄ q̄ illa q̄ ex motu locali aliquorū corporū possūt causari: subiciatur naturali virtuti bonorū & malorū angelorum possunt ergo mouere omnia corporalia & ea alterare nisi diuinitus phibeant: mouendo ergo dum volunt alterādo incēdendo illos humores ex q̄bus materialitar amor lasciuus: ira: gula luxuria causant: vt puta colerā sanguinē carnis pruritū zc. sic excitabunt passionēs & peccata illa: sicut etiam alterando ad intra aliquos humores melancoliam & huiusmodi imutabunt actum potentię nutritiue appetitiue vt homo sic esuriat vel nō fame scat. De hijs omnibus patent exempla in viris patrum.

Tertio ipugnantur ab intra a demonibus homines per fantasie vel imaginatiue imutationē ex motione locali spirituiū & humorum corporalium. Quod p̄batur dupliciter: ratione & declaratiōe. Primo ratione. Nam

Tertie decadis CCXXVII

teste pho libro de somno & vigilia: sicut descēdente plu-
 rimo sanguine ad principii sensitiuū. i. ad cerebrū vel
 cor animalis dormientis: descēdūt etiā motus. i. im-
 pressioes: fantasmata & species relicte ex motiōibus sen-
 sibilium que conseruantur in sensualibus spiritibus: &
 cum mouent principium sensitiuū. i. cor vel cerebrum
 causantur tunc somnia: visiones: apparitiones imagina-
 rie/dormientibus: & qñ est fortis motio talium spiritus-
 um etiā vigilantibus causant aliquas apparitiones vt
 patet in freneticis: sic etiā virtute angelorum bonorū
 & malorū qbus vt dictum est humores sanguinis & oia
 corporalia eis obediunt ad motū localem: possunt im-
 pressionēs & fantasmata & species relicte ex motionib⁹
 sensibilium in fantasia vel imaginatiua moueri vt tan-
 gant principii sensitiuū. i. cor vñ cerebrū & fiet tunc appa-
 ritiones imaginariē vñ fantastice qñq; cum alienatione
 a corporeis sensibus in somnijs: qñq; vero absq; tali alie-
 natione: ergo. Scđo hoc idē pbatur declaratione. Nam
 intellect⁹ noster habet se ad fantasiam siue ad fantasma-
 ta sicut oculus corpis ad litteras libri: in libro autē scđm
 qñ lre cōponunt simul: ita oculo representant diuersi sen-
 sus. Sic in pposito in libro fantasie sunt lre & similitu-
 dines quarumcūq; rerū mundi que apprehensesunt per
 sensus: nā ex quo videt aliquā rem iam habet speciē seu
 similitudinem illius in fantasia & scđm qñ iste cōponunt si-
 mul in fantasia ita capiunt ab intellectu sicut patet in
 libro in quo sunt oēs lre alphabeti si cōponantur simul
 hee lre. d. e. u. f. oculus leget deus: volens ergo versutus
 hostis diabolus nos ad diuersas cogitationes inducere:
 putauit temptare te de luxuria: quid faciet: excitabit
 in fantasia tua similitudinem mulieris quam aliquan-
 do vidisti: excitabit similitudinem alicuius membri

Capit Quintium

impudici vel mulieris nude zc. & se turpiter cōmiscen-
tis: intellectus aut nō pōt effugere quin huiusmodi sili-
tudines videat: q̄a est sicut speculum lucidū in quo non
pōt fieri quin reluceant illa que sunt ibi p̄sentia & hoc
sepe cōtingit dum homo orat aut vacat diuinis. Quan-
tumcūq; tamē hee imagines nobis arte demonū presen-
tent: nō impuant tamen nobis ad peccatum nisi cōsen-
tiamus. Nam sicut dubitatio in fide que habet p̄tinaces
animi deliberationē & cōplacentiā hereticū facit: & du-
bitatio in fide que p̄cedit a scrupulo cōscientie que poti⁹
est pena q̄ culpa cū frequenter accidat contra voluntarē
(vt dicit lo. an. in nouella sup verbo dubius in fide est in-
fidelis: extra de hereticis. c. primo) nō causat infidelem:
nec hereticū facit. ita hīs tribus extrinsecis vel intrinse-
cis modis diabolicis ipugnationibus dictis peccatū nō
cōmittit nisi volūrate cōsentiēte. Quarto diabolus rēpat
hoīes p̄ cognitīue virtutis indirectā cōcitationē. Nam de-
mones nō p̄nt imittere cogitatiōes malas in voluntate
interius eas causando eo q̄ vsus cognitīue virtutis nō
subiacet demoni: sed deo & volūtati. Dicit tñ demon i-
cenfor malay cogitationū: de pe. di. ij. c. si enī in quan-
tum. i. citat ad cogitādū malā v̄l ad appetendū cogitata
& hoc duob⁹ modis: v̄l p̄ modū p̄suadētis: v̄l p̄ modum
passionē agitātis: & hīs duob⁹ modis intelligit Dama-
scenus in li. ij. dicēs: q̄ oīs malicia & imunde passiones
ex demonib⁹ excogitate sunt & inuēte. hec Henricus de
Assia sup Gen. et i decretis. xxvi. q. v. c. ep̄i. et. c. nec mirū
& Tho. pri. par. q. li. & q. iij. Ad argumētū aut in frō-
te questiuncule factū dī: q̄ licet cōditio hoīs & demōis
in palestra & pugna sit ineq̄lis: sit tñ ex parte hominis
recōpensatio: primo p̄ auxiliū diuine gr̄e. Nam fidelis
deus vt dicit ap̄ls nō patit nos temptari supra id quod

possumus. Scdo per auxiliū bonorū angelorū de quo di
cit in psal. Scuto circūdabit te / vsq; / angelis suis mada
uit de te. Hec ex theologis & Hērico de Assia sup Gen.

Ecūda questiūcula ē: quō

1

& quod modis demones deludūt sensus hūa
nos. Ad quā rīdet dñs Bonauē. in. ij. snīaz di.
viij. dīcēs q̄ trib⁹ modis demōes illudūt sensus hūanos.
Prio ostēdēdo pñs esse qđ nō est. Scdo ostēdēdo rē aliter
q̄ est. Tertio abscondēdo illud qđ presens est. Prīmū
faciūt spēs offerendo. Scdm faciunt sensū vlt obiectū va
riando. Tertiū vero faciūt īpedimentū p̄stando. Prīmū
pōt sic intelligi: qñ fantasmata existētia interiori fortī
oblatiōe offerunt ipsi virtuti interiori: vlt virtus interior
fortiter illis intendit: tūc sīlītudo rei videt̄ esse veritas:
hoc manifestū est p naturā. Nam frenetico p ascensum
fumositatū ad cerebrū ex modica occasione exteriori vi
det̄ ei q̄ videat vlt audiat multa que nō sūt sibi p̄sentia.
Similiter p fortem cōuersionē intentionis fantasma vi
detur veritas: sicut exemplificat Aug⁹ li. de trinitate: q̄
quidā tanta cōuersione cogitabat cuiusdā mulieris ima
ginē q̄ ei carnaliter cōmīsceri videbat etiā vigilando: &
per hūc modū pōt demon diuersa hōī facere apparere.
Scdo possunt demones deludere sensus / ostēdēdo rem
aliter q̄ est: nā naturaliter pōt cōtingere hoc ppter varia
tionē aliquā ex pte organi: sicut qñ humor: sanguis vel
vapor igneus descendit ad oculos videt̄ hōī q̄ ea que ex
teriori sunt sint rubea: vel ppter variationē aliquā ex pte
obiecti sicut cōtingit aliqui q̄ ex positione candelę vel
dispositione palarū operatiōe naturali vident̄ esse serpē
tes. Sīc est in aliquibus virtutibus quarūdam rerū mines
raliū: vt p̄t in speculo de calibe & concauo. Et quia iste

Caput Quintum

modus nō latet demones & sunt ministri veloces: ideo
& similia pnt illudendo facere. Tercio modo pnt demon-
es deludere sensus: abscondendo illud. qđ pns est. Nam
res que pns est dupliciter potest latere sensū nostrū aut
ga impedit vir⁹ sensus & potētie ne pueniat ad sensibile
aut ga impedit species sensibilis ne pueniat ad sensus. Et
utroq; mō. pōt fieri virtute demōis vt sensus nō pcpiat
qđ sibi est psto: & per hāc virtutē dicit demonē posse fa-
cere vt hominē reddat inuisibilē: qđ tñ certū est nō esse.
Et sic respondeť ad glosam. Rabani. Exod. vii. super il-
lud. Fecerūt magi Pharaonis x. magi diabólicos figmē-
tis spectantium oculos illudebāt vt res in sua specie res-
manentes alie viderent. Et ad aliud quod habet in itinere
rario Clementis de Nicheta ad Petrū narrante prestigia
Simonis. Vidimus canes cantare & imagines ambula-
re. Et de socijs Vlixis cōuersis in bestias p magnā illam
famolisimā Cīrē Et de socijs Diomedis cōuersis in vo-
lucres de qbus hī. xviij. de ci. dei. c. xvi. Et de adducta ad
patrē sanctū machariū que videbat a viro & adducētib⁹
equa: a machario aut mulier. Dicitur ergo q omnia ista
facta sunt arte demonū: qui cū hec faciunt apparere de
nouo speciem nō dant nec de nouo auferūt sed illā que
erat in fantasia tam viuaciter & velociter obiciūt virū
tī interiori fantasie & imaginatiue vt credat homo se
intueri rem exteriorē verā sensibile. Qđ si dicať ex ppo
q sensus pticularis circa ppriū obiectū nō errat. Respo-
det q verū est de natura sua saluis tñ medijs. s. disposi-
tione organi. medijs & obiecti. Hec omnia ille qui sup
& dñs lo. de iur. crema. super. c. epī. xxvi. q. v.

Tercia questiuncula est: Si
alijs modis/ pter dictos demones hoies fallāt.

Tertie decadis CCXXIX

Ad quā rñdet q̄ diabolus p̄ter modos superius adduc-
tos etiā duobus alijs modis inīit hoīes decipere. Prio
p̄ apparētis veri vel boni deceptionē. Secundo per som-
niorū illusionē. Primo q̄dem per apparentis veri vel bo-
ni deceptionē. Nam licet demones mendacissimi sint:
consulentibus tamen mentiri refugiunt vt sic dicentes
veritatē pallia tam: occultent eorum iniquitatē & opor-
tationem generent: q̄ quasi dij nō mentiantur: & graui-
us c̄pprimant in vltimo credentes. Nam ipsi cum sint
optimi logici per omnes tresdecim fallacias philosophi
sciunt optime parallogizando hoīes fallere. Decepit enī
demon primā mulierē silogizando per fallaciā equo-
cationis hui⁹ nominis moriemini. Nam de⁹ dixerat: in
quacūq; die comederitis moriemini. s. morte spiritali &
eterna: Et demon dixit. Nequaq; moriemini. s. morte tē-
porali pro tunc. Hoc modo fallaciter quidam demō in-
clusus decepīt regem Manfredum in Apulīa: qui cum
se disponderet ad bellum contra regem Karolū francie
cōsuluit demonem indusum suū quid de bello suo sibi
esset futurum: Et respondit demon. Non nō superabit
gallus apulum. Nam modus est etiā nunc q̄ quando
aliquis vult efficaciter negare aliquid bis negationem
replicat. Ideo Manfredus se victurum credens accessit
ad bellum: & supatus est a Karolo. Nam due negatio-
nes faciunt vnā affirmationem. Sic etiā alium dece-
pit consulentem de aduentu inimicorū suorum: quos
secundum responsionē demonis credebat venturos ad
se pacifice ad tractandum de pace. Dixerat enim sibi de-
mon. Inimici enim tui veniēt ad te suauiter: in quo de-
cepit per fallaciā etiā equiuocationis: cum ipse ac-
ceperit suauiter pro benigne: & diabolus pro festinan-
ter. Alius etiā consulens appolinem vt dicit Valerius:

Caput Quintum

Si vadens ad inimicos caperetur: vel rediret: Respons
dit. Ibis redibis non morieris in bello: & fuit deceptus
per fallaciã cõpositionis: q̃a demon fecit punctum ad
nõ. consulens ad redibis. Vnde quãdoq; oportet verba
diaboli interpretari p̃ cõtrariũ: sicut accepi a. R. dño meo
Gundissaluo Ferrãdis heredio Taraconẽsi archipontis
fice nũc Urbis gubernatore: viro sanguine illustri: ani
mĩq; prudẽtia & vita exploratissimo: factũ fuisse dexte
ritate & mira ingenij hoĩs p̃mptitudine. Anno christi.
1478. i6. k̃l. octobris a domino mg̃to Francisco de Tos
leto: postea Sixti Pon. max. datario: exin. ep̃o Cauricen
si. Is enĩ dilectus a duce Mediolani ad lanuẽses orator:
reb⁹ interea in Martẽ versis: detentus & iussus est ne q̃
q̃ nõ exploratũ prius ab eis: scriberet duci. Ipse vero fo
lertia qua pollebat oculatissima: ad vtrãq; partẽ que cõ
tingere poterant cõspicatus: cum duce pri⁹ cõuenerat:
vt ei⁹ lfe: p̃postere ab eodẽ & ordine hebreo legerent:
obtẽta ergo scribẽdi licẽtia: ostẽsisq; senatui l̃is: misit hãc
infra epistolã: que retrograde si legat̃: sp̃m & rẽ lanuen
sium oẽm duci ostẽdit. Postergatis assertionib⁹ asserẽ
tium aliter. Istos alit̃ bonitas atq; fides: nec inuidia inflãt
mat eosdem: quidem ordinatis tramitibus se gubernãt
nec separant voluntates eorũ. Nempe preterite questio
nis memoria cumulata nõ diffidũt: sed confidunt ad in
uicẽ. Nulla fortuna aduersari debet eis: sed diu nec pau
co tempe durare debent: quod clarissime cõstat auditu
profecto susceperũt beniuolo voto legationem meã nec
nomẽ dñi mei mittentis oderunt quĩeta amenitate nõ
cupida sub rapina viuere delectatos. Vnde viderũt me
visib⁹ claris & placidis nõ facto aliquo tumultu omniũ
terrigenarũ & forẽsiũ cetus presentata causa requisitio
nis mee pariter & aduentus x̃. Silis est ille versus qui

Tertiē decadis CCXXX

Abel cōuenit recte Caym vero oblique platus. Sacrum pingue dabo nec macrū sacrificabo. Demones ergo nō in apperto fallūt nec palam mentiunt. Sed sub clamīde veritatis & bonitatis decipiūt; aut p fallacias silogisticas aut p obiecta extrinseca pposita aut p varias falsas apparitiones; pphetias; reuelationes fantasticas allocutiones aut falligraphas psuasiones imutando vt diximus virtutem fantastica aut imaginaria. Propter ergo mltiplices modos deceptionū fallaciarū & potētiarū ipsorum malignorū spiritū dicit scriptura Gen. iij. Sed & serpens erat callidior. i. scdm aliaz translationē sapiētior cunctis animantibus terre que creauerat deus; & xp̄s vocat diabolus forē armatū. Luce. xi. & Iob. xli. Non est potestas sup̄ terrā que cōparet ei. & xvi. q. ij. visis. Diabolus habet mille nocēdi modos & artes. Et Paulus ad Ephē. vi. Nō est nobis colluctatio aduersus carnē & sanguinem; sed aduersus principes & potestates; aduersus mundi rectores tenebrarum harum. Et Apocal. xij. Ve terre & mari quia descendit diabolus ad vos habens iram magnā. i. potestatem. Secundo decipit etiā per somniorū illusio- nem. Nam quandoq; operatione demonū aliq̄ue fantasie dormientibus apparent in quibus aliqua eis reuelant; qñq; quidē quedā vera siue de spiritalibus; sicut Aug⁹ refert. xviij. de ci. dei. q̄ quidam phūs quedā platonica dogmata cuidā in somnis exposuit qđ per operationē demonū Aug⁹ factum dicit. Siue de corporalibus presentibus vel futuris precipue hīs cū quibus demones habent aliqua pacta illicita; qbus quandoq; reuelata quorū ipsi causa sunt qñq; que dam quorū signa prenoscut que tñ hoībus sunt occulta; quādoq; imittunt sōnia falsa & deceptoria sicut patet p Gregoriū. iij. dialogorū. c. l. vbi dicit; q̄ cū quidā somnia vehemēter attē-

Caput Quintum

deret diabolus ei per somniū longa spacia vite pmissit: cūq; indirecte multas pecunias collegisset ad stipendia longe vite deceptus a demone repente defunctus est in tactas reliquens male partas pecunias. Simile etiā patet in illo de quo in vitis patrū legiūt: q̄ cum audiret miracula Moysi cepit eū preferre xp̄o: & de nocte diabolo ap parente vidit xp̄m per somniū in choro hominū in vestibus nigris: & Moysen in choro angelorū in vestibus albis: ppter quod somniū ille a fide recessit: sed postea illuminatus intellexit fallaciam & ad xp̄m reuersus est. Tales igitur oēs reuelationes somniorū & responsiones nō appetēde sed execrande & nō credende sunt. Primo quia frequēter falsa reuelant: q̄a ipse diabolus mendax est: & pater mendacij. Scđo quia dato q̄ aliquā vera reueler: tñ semper intendit perditionē hoīm: & ideo pluries perducere ad aliquid humane salutis nocuum. Hec ex Henrico de Assia super Genesim.

Quarta questiūcula est: quare pmittit de⁹ vt hoies a demonibus insidient. Ad quā sic respondeť q̄ cum diuina puidētia ordinare mouerit mala in bonum & bonum inferiorū per superiora pcuret: & ipsi angeli sint medij inter deū & homines: bonum hominū per angelos pcurat: & hoc dupliciter. Directe inquantū homo reduciť ad bonum & retrahitur a malo: & hoc fit p angelos bonos. Alio modo indirecte dum aliquis per ipugnationē a contrario retrahitur a malo & pmouet ad bonum: & hanc pcurationem habent facere mali angeli dati hominibus ad exercitium deo permittente. Hec Tho. in questioni bus de demonibus. & in prima pte. q. cxy.

Sextum caput est de temptatione hominū a demonib⁹. Circa quod sex questiūncule soluentur: quarum quilibet infra suo ordine declarabitur.

Prima questiūncula est: Si temptare hoīes sit p̄p̄riū officiū demonū. Ad quā primo videt̄ respondendū negatiue. Nam Gen. xxiij. scribit̄: q̄ de⁹ tēptauit Abrahā de imolatiōe fili⁹: ergo. Itē mūdus caro & homo tēptant deū: hoīem atq; se ip̄m: ergo nō est p̄p̄riū officiū demonū tēptare. Ad hāc questionē respondet̄ q̄ tēptatiōis duplex ē finis. Prim⁹ p̄xim⁹. s. sciētia siue exp̄iētia de aliquo quē tēptam⁹. Nā cuiuslibet tēptantis iniētio p̄p̄rie est velle scire aliqd de tēptato. Est vltior & ali⁹ finis bonus v̄l malus q̄ qñq; querit̄ ex p̄cepta sciētia. Bonus quidē cū aliq; tēptat aliqd scire de sciētia vel virtute alterius vt eū pmoueat ad dignitates. Malus qñ tēptat de aliquo scire aliqd vt eū decipiat v̄l subuertat: & hoc p̄p̄rie dicit̄ quādo cupimus de aliquo aliqd scire vt eū decipiamus v̄l subuertam⁹. Et q̄a hoc est p̄p̄riū diaboli qui tēptat vt nos decipiat: iō p̄ quandā anihonomasiaz diabolus dicit̄ tēptator: scdm̄ illud prime Thessa. iij. Ne forte tēptauerit vos is qui temptat. glo. i. diabolus cuius est officiū tēptare. Quantum vero ad finē bonū vt quis alteri bene faciat sic deus: angelus bonus: & verī amici temptant. Si autē loquimur quantū ad x̄mū finē temptationis. s. velle scire de aliis quo aliquid: hoc est dupliciter: vel vult scire alijs: & sic deus tēptare dicit̄ vt sciat. i. vt faciat alios scire: sicut dicit̄ Deutero. xij. Temptat vos dñs deus vester vt palam fiat virum diligatis eum. Quo mō tēptauit abrahā vt mūdo

Caput Sextum

ostenderet obedientiā ei⁹. Et Thobias & Iob: vt ostēderet eorū patientiā: & Philippū vt ostēderet ei⁹ fidei paruitatē. Io. vi. Vel tēptat vt sciat sibi: & sic qñq; hō tēptat deū cupiens quasi incertus expiri dei virtutē: potestātē veritatē: & bonitatē: sicut Iudas Machabeus cū paucis iniens bellum contra Bachidem copijs multis munitū tēptauit potestātē diuinā: & occisus est. primi. Machabeorū. ix. Et henricus impator tēptauit dei sapiētias cū suspectā hīet vxorem virginē & sanctā de adulterio: & coegit eā nudis plantis sup ferrū ignitū incedere: & illa innocēs illesa euasit vt p̄ in cronicis. Tēptant alijs dei clementiā qui petunt sibi peccata dimitti: iniurias alijs retinētes: & sic tēptantes deū maxime peccāt cum agāt contra virtutem religionis: cuius est de excellentia dei optime & certe sentire. Et sic pōt accipi quomodo tēptare diuersis diuersimode attribuat: Nam tēptat deus vt sci re faciat: tēptat homo vt cognoscat & pmoueat: tēptat diabolus vt sciat & decipiat. tēptat homo malus vt diaboli cooperatores existat: tēptant mūdus & caro materiā d. abolo ministrantes. Quia in tēptare pprie est de alijs quo experimentū & scientiā accipere ad decipiendum qđ pprijsimū est diaboli & cooperantiū ei. Idcirco dicitur qđ tēptare p quandā excellentiā angelis malis cōuenit & conperatorib⁹ eorū. Et per hec patet ad dubiū solutio. Hec Tho pri. par. q. cxliij. & scda scde. q. xcviij.

Secunda questiuuncula est:
I ad qđ p̄tendit tēptatio demonū. Ad quā rñdēf qđ tēptatio demonū siue calliditas contra hoīem circa qñq; laborat. Primo ad corrūpēdū fidē salutarem erroribus supstititioibusq;. Scdo ad cōseruandū hoīem in illis. Tertiō ad inducēdū viā contrariam virtutibus.

Quarto ad cōfirmandū hoīem in suis iniquitatib⁹ vt sic finaliter pereat & dānet. Quinto vt homo patiat egritudine & afflictioēz vt sic irascat & deū offēdat: vt habet in glo. c. pōt fieri de pe. di. i. hec Henrī. de Alia sup gen.

Tertia questiūcula ē: quot

& que sunt tēptantes & insidiātes hoībus. Ad quā sic respondet: q̄ ad pfectaz rationē tēptatoꝝ ris tria requirunt. Primū q̄ p tēptationē dubiū aliquod ignorātib⁹ manifestet. Scdm q̄ sit intentū hoc ab eo q̄ tēptat. Tertium vt temptator cognitionē hui⁹ rei vel it accipere quasi ab eo ignotam. Ratiōe primarū duarūz cōditionū cōpetit tēptare deo sicut p̄z in Abrahā. Nam p imolationē filij manifestabat obedientia & fides Abrahā: & hanc manifestationē de⁹ itendebat. Tertiū tñ ibi defuit: q̄a per temptationem illam nō accepit deus cognitionēz quā pri⁹ nō habuit. Alia est temptatio ī qua saluat vnū predictoꝝ tñ. s. manifestatio temptati: & hoc modo dicūt temptare caro: mundus & diabolus: q̄a in hīs manifeste cognoscūt virt⁹ vel īfirmitas ei⁹ q̄ tēptat: sicut in bello cognoscitur virtus militis. Vnde īpugnatio ipsius virtutis mentis a quocūq̄ sit dicūt temptatio Et hec īpugnatio hēt fieri dupliciter. Vno mō a principio intrinseco & sic temptat caro. Alio mō a principio extrinseco: & hoc dupliciter. Quia exterius principiū vlt īpugnat p modū obiecti: & sic est īpugnatio a mundo cui⁹ rebus corda aliciunt ad peccandū. Vel illud principiū īpugnat p modū agentis trahentis ad peccandū vel p̄suadendo: terrendo: vlt blandiēdo: & hoc modo dicūt esse temptatio a diabolo & a mēbris suis hoībus malis: & sic p̄z quō diuersimode temptare cōuenit deo: carnī: mundo: & diabolo: & malis hoībus. hec ex theologis.

Caput Septum

Quartā questiūcula est. Si temptari a diabolo & ab alijs dictis tēptatorib⁹ sit appetendū. Ad quā videt⁹ primo rēndendū affirmatiue. Nam Iacobi primo dicit⁹ Omne gaudiū ex⁹ istimate fratres mei cū in tēptationes varias icideritis. Itē illud in q̄ virtus alicuius manifestatur est appetendum sed tēptationib⁹ manifestatur virtus hominis: & ibi quodāmodo virtus refloret: ergo. Sed i contrariū est xps qui nos docet: oremus a nobis tēptatio amoueā in oratione dñica dicentes. Et ne nos inducas in tēptationē. Item Mat. xxvi. Vigilate & orate vt n̄ itretis in tēptationē. Et. i. Corin. x. Tēptatio vos nō apprehendat ni humana. i. venialis: q̄a sine hac: vita hūana n̄ agit⁹. Ad hoc respondet⁹ q̄ cū p se nichil appetat nisi illud qd nō habet rationē boni & finis. cū tēptatio habeat rationē boni & finis. pprie: pprie & p se appeti nō debet. Quia vero tēptatio ordinabilis est in finē & hoc pōt habere ratio nē boni. Ordināt aut aliqd ad finē duplici. Vno mō p se: illud. s. qd de se habet ducere in finē: sicut medicina bene cōfecta & subiecto bene disposito applicata scdm se i sanitatē habet ducere p se. Alio mō p accidēs: illud. s. quod de se habet ducere in aliū finē quā in finē illū: in p̄aliam causā concurrentē habet ducere in finē intēsum sicut si quis comederet venenū vt moreretur: & inde cōtingat eū sanari. Cum igit tēptatio per se ordinetur ad p̄ditionē hoīs: et ad salutē nō ordinetur nisi p accidens p hoc. s. q̄ vincitur per auxiliū grē diuīe. Ideo simpliciter tēptari nō est appetendū: sed ēpperēdū per accidens. s. temptari & simul cum auxiliō diuino vincere. Veruntamen quia propter fragilitatem humanam vistoria est nimis dubia: tēptatio securius & melius fu

Tertie Decadis CCXXXIII

gitur q̄ queratur. Ad argumentū dicitur q̄ Iacobus hortabatur ad gaudium de temptationibus: sed ad patientiam per quā vincuntur temptationes. Nec patientia relucet nisi p̄supposita victoria. Ad secundum patet responsio in corpore questionis. Hec ex theologis.

Quinta questiūcula est: quare demon dñam Eram nō rēptauit interiori suggestione: sed vocali locutione: & quare magis in specie serpentis q̄ ceterorum reptiliū vel aīaliū. Ad quā sic r̄ndetur: q̄ cū p̄mittēte deo diabolus hoiem rēptare potuisset interiori suggestionē & fantastica persuasione: non permisit tamen nisi vt temptaret persuasione & apparentia exteriori vocalis locutionis vt sic latentem sue malicie conditionem per linguaz proderet & se manifeste & cōuenienter primis parentib⁹ exhiberet. Et in specie serpentis magis q̄ ceterorū reptiliū vel animalium apparere & loqui voluit: q̄ inter oīa genera serpentium virulentorū: vt dicit Albertus li. xxi. aīaliū. Serpens est callidior & astutior: dicente etiaꝫ scriptura. Sed & serpens erat callidior. i. prudentior ceteris animātib⁹ terre. Addebat etiā ad prudentiā & maliciā serpentis quia vt dicit Aug⁹. xi. sup. Gen. Diabolus serpentem illum impleuit: & ei spiritum suum cōmiscuit. Hec ex Henrico de Assia super Genesim.

Sexta questiūcula est: quoydiomate demon primos parentes est allocut⁹ & qd fuit primū ydioma & qd erit vltimū in beatīs & dānatis post iudiciū: & quo ydiomate de⁹ in paradiso terrestri cū primis parētib⁹ loq̄bať. Ad quā r̄ndet q̄ demō voce ydiomatica hebreā exteriori: formata lingua

Caput Septimum

corporis animalis serpentis locutus est primis parentibus. Quod ydionia hebreum primis parentibus de gratui te primo donauit: & illud angelis bonis & malis q in statu in oeni locuturi & instructuri erat & hoies cu eis familiariter couersaturi a principio ipressit. Quo ydios mate Adam noia aialibus iposuit. Nam constat vt dicit Hieronimus q oia noia que in genesi leguntur a princi pio vsq ad diuisione linguaru: esse noia hebraica: & hac lingua etia de in padiso in subiecta creatura ambulās primos parentes allocutus est. & ipsi exteriori lingua ibidez cu deo & diabolo loquebant: quo vten etia bea ti & dānati post iudiciū: q̄uis beati poterunt ad inuicē linguis oibus loqui: n̄ aut dānati. Dicūt etia Hieronim⁹ cū Origene q̄ expientia pbatuz fuit infantes clausus & a nutrice lege posita: nō edocū propuisse in primū ver bum ydionate hebreo. Lehem. i. panem: & yain. i. vi num. Herodorus tñ libro scdoponit q̄ infans troyan⁹ mox natus: & clausus a nulloq̄ instructus ex se primū verbuz propit lingua troyana: artos. i. panē. ynos. i. vi num. Hec Henricus & supra adducti.

Septimū caput est de po

tentia & cōditione ipsorū demonū. Circa quod quatuor questiuncule enucleabūtur qua rū quelibet infra suo ordine declarabitur.

Prima questiuncula est. Si

demonēs cognoscūt futura. Ad quā sic respō detur: q̄ futurorū triplex est genus. Quedā ha bent causaz determinatā & infallibilē vt sunt illa q̄ attē dunt circa motū corporū superiorum in q̄bus est deterē minatio & ois ipedimenti remotio: & de talib⁹ est con clusio prima: q̄ demonēs cognoscant talia futura i suis

Hebreum ydionia
fuit p̄m q̄ cur
vltimū

Hebreum

Lehem. i. panem
yain. i. vi num

Prima questiuncula

Prima questiuncula

Tertie decadis CCXXXIII

causis cuiusmodi sunt ea que circa motū celi accidunt vt
 ortus & occasus: eclipses: coniunctiones luminarū: que
 oīa multo melius cognoscunt per species causarū inna-
 tas q̄ astronomi per artē. Secundum genus futurorū est
que habēt causam determinatā: sed tñ fallibilē aliquan-
do: vt sunt illa que sunt scdm inferiorē naturā: que ideo
habēt causā determinatā q̄a nature intentio mouet de
terminate ad vnū. Ideo vero fallibilē q̄a multiplex pōt
 occurrere impedimentū: vt pote ager seminatus si terra
 pinguis est & bona dispositio corporū superiorum affe-
 ret pingue fructū. Et de talibus est scda cōclusio. Quod
demonēs futura cognoscunt nō oīno certitudinaliter:
sed cognitione coniecturali: & hoc modo astrologus p̄-
dicat quedā futura que consequunt̄ ex motibus celi in
istis inferiorib⁹: que tñ īpediri possunt ppter defectum
causarū inferiorū: & taliū cognitio tanto magis ad certi-
tudinem accedit: quanto ad vnū effectū plures cause cō-
currentes cognoscunt: & quāto virtus cause melius co-
gnosciat̄. Vnde q̄a demonēs subtilissimi sunt: ideo i ta-
 libus melius cognoscunt. Tertium genus futurorū est
que habent causam indeterminatā & fallibilem sicut di-
cuntur ea q̄ sunt ad vtrūlibet sicut sunt ea que dependēt
a voluntate nostra: q̄ indeterminata est: q̄a pōt ad oppo-
lita mouere: fallibilis etiā est q̄a possunt volenti etiā
perficere: occurrere multa. Et de talibus est tertia conclu-
 sio: q̄ demonēs non cognoscunt talia: sed solus de⁹. Pri-
 ma futura possunt diuinare & prenūciare demonēs cer-
 to. Secunda nō certitudinaliter. Tertia nullo mō: nisi so-
 lus deus: & cui voluerit de⁹ reuelare: a cuius actus vsur-
 patione: diuini vocantur: qui futuris p̄nunciandis intē-
 dunt. Quarta cōclusio (q̄si correlariū) est: q̄ licet demo-
nes sciant futura primo modo: nō est tñ eis danda fides:

179. 1. futurorū

Conclu. 2. a

379. 1. futurorū

Conclu. 3. a

Conclu. 4. a

Caput Septimum.

cum reuelant: quia intētio eorū est ad fallendū: & si quādo dicūt vera: hoc faciunt vt assuescant homines in alijs ad credendū. Non ergo diuinationibus eorum danda est fides. Hec Tho. & Bonauētura & dñs Iohan. Cardīnalis super. c. sciendum. xxvi. q. iij. Quod si queraf quō sciunt demones quādoq; presentia reuelando quid nūc faciant reges zē. Respondetur quia demones non mouentur localiter ad cognitionem aliquam acquirēdā sed bene ad aliquid operandum in loco. Vnde demon sicut non indiget motu ad sciendum: ita nec mora temporis ad motum localem ideo statim potest adesse applicando se & reuelare: sicut aīa nostra etiā statim transit cogitando de gallia in syriam. Tho. pri. par. q. cxiij.

Secunda questiuuncula est:

Si demones cognoscāt cogitationes hoīm. Ad quā priō videt respōdendū affirmatiue. Nam vt dicit a Gregorio in moralib⁹. Intellectus bñōz resurgentiū intendētes ī vniuscuiusq; intellectuū feliciū aliorum simul & cōsciētias eorū penetrabūt. Sed resurgētes erūt sīpes angelis Mat. xxij. ergo et angeli boni & mali sīpiter possunt. Rñō dicendū q cogitatio hoīs dupliciter pōt sciri. Vno mō indirecte hoc est ī effectu & hoc mō ne dū hoīes & angeli boni s; demōes etiā scire pnt cordiūz cogitatiōes: & tanto subtili⁹ angeli boni & demones quāto effect⁹ huiusmodi fuerint magis occulti. Cognoscit etiā cogitatio interdū nō solū p actū & effectū aliquē exteriorē: puta locutiōes v̄p opationē: s; etiā p aliq; signa faciei: & mutationē vult⁹. Vel per signa aliq; corporis qd quidē diuersimode mouet scdm diuersitatem affectionū. Nam dī Eccl. xij. Cor hoīs imutat faciē eius Et Iuuenalis. li. iij. Deprendas animi tormēta latētis in

As h. ar. d. p. r. o.
p. p. d. d. d. d. d. d.
f. p. p. p. p. p. p.

Cor. d. o. p. a.

egrot corpe deprēdas & gaudia/sumit/vtrūq;. Inde habi
tū: facies. Et Ouidius de arte amādi. Sepe tacēs vocē: ver
bag; vult; hē & hoc etiā mō hoies cognoscūt cogitationēs
cordiū: s; angeli boni & mali tanto facili; quāto subti;
lius inutatioēs occultas corporales ppendūt. Et medici et
aliq; affectioēs cognoscūt p pulsū puta q; hō tristat vel
amet. Hanc aut cognitionē. d. Bonauē. vocat cōiectura
lē: & scdm hāc cognitionē indirectā v; cōiecturales; vel
in effectū intelligit dictū. Aug. xxij. sup Gen. ad lram;
q; angeli cognoscūt cogitationēs nras nobis etiā inuitis.
Itē libro de diuinatione inqt. Demones hoim dispositio
nes nō solū voce. platas: verū etiā cogitatione cōceptas:
cū signa quedā in corpore ex aio exprimunt tota facili
tate p discūt. hec ille. Alio mō possūt cogsci cogitationes
directe: put sunt in voluntate: & tunc est cōclusio scda.
Quod nec demones nec angeli nec hoies cognoscūt cog
itationes: s; solus deus. Probat hoc primo sic. Nam cū
angeli & demones ex speciebus inditis & inatis cogno
scāt naturaliter. voluntas vero hois cū nulla recōueniat
a qua possit elici ei; similitudo: ideo directe nec volunta
tes nec affectioēs voluntatū nec cogitationes put sūt
in intellectu possūt ab hoie vel ab angelis bonis v; malis
cognosci: sed a solo deo: cui soli volūtas hois subiacet &
solum in ea operari potest cū sit ei; principale obiectus
& vltimus finis. Propter hoc dicit Ieremie. xvij. Prauū
est cor hominis & inscrutabile: q; cognoscer illud: ego
dominus scrutans cor & p;ans renes. Et prime Cor. ij.
Quis enī scit hominū que sunt hominis nisi spūs hois
qui in ipso est. Que verba sic exponit Ambro;. Volun
tates & secreta cordis quis hominū scit nisi spūs homi
nis qui i ipso est. i. nisi animus ipsius & nō alteri;. Ma
nifestū est enī cogitationes nostras a nullo sciri nisi ab

Capitulum Septimum

animo nostro/quē hic spm̄ dicit. Ita & que dei sunt. i. secreta & occulta dei: nemo pōt scire nisi spūs dei qui in ipso est. & est ostensio a minori. Et Aug⁹ li. de ecclesiasticis dogmatibus dicit. Internas cogitationes nostras diabolus nō videre certū est. Facit ad hoc qd dicit dñs Bona uentura: q̄ sicut deus voluntati rationalis creature dedit dominiū siue arbitriū cui nulla potētia p̄sident nisi diuina: sic eius potentie cognitiue dedit cōscientie secretū cuius secreta & pfunda nō penetraret nisi diuina sapiētia. Et ideo nulla creatura aut humana aut angelica pōt cōscientie humane scire secreta: nisi p̄ signa vel p̄ cōiecturas vel nisi nouerit dei reuelatione. aut hois detectione & denūciatione. Hec Tho. in questionib⁹ de veritate. & in prima pte. q. lviij. & dñs Bonauentura & dñs Ioh⁹. de tur. cremata. in. c. quodā loco. xxvi. q. iij. Dñs aut Herueus cū dño Iohāne Scoto dicunt q̄ demones cognoscunt cogitationes nostras quantū ad subiectū obiectū & affectū ad quem inclinant: nō autē quantū ad fines: putā sciūt quid cogitamus sed ignorant ad quē finem: cognoscūt tē cogitare feminam: sed ignorant an ad voluptatē vel ad alium finē. Ad argumētū Gregorij dicendū: q̄ in resurrectione ppter claritatē corpis & subtilitatē eorum penetrabitur mens eorum quo ad quantitātē gratie & glorie: non autem quo ad cogitationes cordium: & sic dicitur de angelis bonis & malis nunc vsq; a diem iudicii. Hec ex supra adductis.

Tertia questiuicula est: Si demones facere possunt miracula. Ad quā vis deē primo respōdendū affirmatiue. Nam dicit Aug⁹ li. 83. questionū. Plerūq; artib⁹ magicis & demonū sūt miracula sifia illis que sūt per seruos dei. vt patet.

Tertie decadis CCXXXVI

ex Valerio maximo li. i. Rubrica de miraculis / Item sus-
citatio mortuorū miraculū ē. diabolus autē fecit mediāte
phitonissa ī suscitatiōe Samuel⁹ vt pz primi Reg. xxviii:
Respondet qd si miraculū accipiat pprie put est aliqd ar-
duū insolitū supra facultatē toti⁹ nature create & pter
spem admirantis apparēs (vt dicit Aug⁹) Demones sic
miracula facere non possunt nec aliqua creatura: nisi
solus de⁹ Si autē miraculū accipiat cōmuniter p eo qd
excedit facultatē & considerationē humanā: sic demones
possunt facere miracula q̄ verius dicerent mira: inquan-
tū hoies illa sic facta mirant: q̄ eorū facultatē & cogni-
tionē excedūt. Quāuis autē opera demonū que nobis mi-
racula vident ad verā rationē miraculi nō ptingant: sūt
tū qnq; vere res: sicut magi Pharaonis p virtutē demonū
veros serpentes & ranas fecerūt. & qn ignis de celo
cecidit in familiā Iob & gregibus zē. que fuerunt opa sa-
thane & fantasmata nō fuerūt vt dicit Aug⁹. xx. de ci.
dei. Ad primū dicit qd illa pprie dicunt mira & nō mi-
racula. Ad scdm dī qd phitonissa nō vidit Samuelē s; dia-
bolū in spē & similitudine samuel: que phitonissa credi-
dit Samuelē: et iō suscitatio nō fuit vera: s; fantastica. tho.
in pri. pte. q. cx. & lo. de tur. cre. xxvi. q. iij. c. quodā loco.

Quarta questiūcula est: **An**

q sicut dicit de mulierib⁹ de nocte equitantibus
cū diana v⁹ cū Herodiade vxore philippi: sit sic
in re: an sit illusio demonū. Ad quā videt primo respō-
dendū affirmatiue. Nam legit de archiepo Bisutino quē
diabolus vsq; Romā tulit. Sise dicit de Alberto magno
a Colonia Romā a demone ad disputandū adducto. Et
de bono āgelo scribit Dañ. i4. qd tulit Abachuc de iudea
in Babilonē in vertice ei⁹ vt portaret pranditū. Danieli.

Caput Octauum

Respondet q̄ ea q̄ dicunt de diana & herodiade falsa
sūt. Prio q̄a diana dea paganorū in mūdo hoc: nec in alio
repi: nec herodias est in mūdo: cū qua dicūt se egare.
Non. n. p̄mittit a deo q̄ tal q̄ lohānē baptistā fecit inter
fici exeat de inferno ad egandū. Itē falsū est q̄ dicūt se
egare sup̄ quasdā bestias: q̄d q̄dē falsū est: nō enī in tā
breui tpe realiter & corporaliter iste bestie tāta terrarū spa
cia possent transcurrere & tā silenter ambulare: nec vi
derent comedere. Fit ergo illusione demonū: q̄ cū mentē
cuiuscūq; mulieris p̄ falsā credulitatē subiugauerit: illis
co transformāt se ī diuersas spēs personarū & sifitudines
& mentē quā captiuā tenēt multipliciter in somnis de
cognitas p̄sonas ostēdendo. Et cū solus spūs hoc patit in
fidelis p̄mittit etiā hoc nō solū in aīo s̄ in corpe euenire:
Ad illa ī oppositū dī: q̄ de uelhere pōt corpa & hoies:
sicut p̄ in xp̄o dño a diabolo ī montē excelsū & sup̄ p̄
nacu lū tēplī portato sic habet Mat. iiii. sicut etiā p̄ q̄
de mulierib⁹ arte demonū ad suos amātes v̄ adulteros
deportat. Sed illa facere de diana & herodiade nō pōt:
nec ē sile iō p̄na negāda. Io. Car. 26. q̄. 3. c. 8. allegato.

Octauū caput est de po
rētia & imbecillitate demonū. Circa quod
quinq; questiuncule soluentur: quarum
quelibet infra suo ordine soluetur.

Prima questiuncula est. Si
demonēs aliqua arte naturali iuenta vel q̄ repi
ri possit cōbinatiōis verborū characterū: v̄ viriū
naturaliū rerū: cogi possint ab hoīe v̄ intrēt aliquē locū
puta fialā v̄ lapideā imaginē & ibi fixe p̄maneant & re
spōsa poscētib⁹ donēt. (Ad quā prio videt̄ r̄ndendū affir

Tertie decadis CCXXXVII

De demonibz in
falis vultu
munt mltis pps

mature. Nam experientia (mater sciens) didicim⁹: & audi-
uim⁹ aliq̃s habuisse & hñe demones iclusos in fialis: sta-
tuis & in idolis tpe nro & iolatraz: & ab eis dñe ecerciz-
tos dedisse respōsa petētib⁹. Ad hñc questionē rñdendo
ponunt sex cōclusiones. Quarz priā est q̃ ps quesiti nega-
tiva ē vera. Probat: q̃a si equalis nō pualet eq̃li: mltro mi-
n⁹ pōt pualere inferior sup̃iori: vñ infirmior potēriori. Sed
q̃libet hō naturaliter ē inferior ei infirmior oib⁹ angelis &
demonib⁹: imo ex dicto xp̃i: q̃ minor ē inter angelos
major ē oī hoīe: q̃ nō poterit hō cōpellere vñ coercere de-
mones ad īgressus & fixe alicubi standū: ppter ea dixit
Iob. 41. Non ē sup̃ terrā ptās que cōpēt ei. s. diabolo. Itē
si hō nulla arte aut vi verborū vñ caracterū aut herbarū
vñ lapidū cōpellere pōt alitū hoīem vt aliq̃uez locū deter-
minatū intret ibiq̃ immobiliter stet & maneat donec li-
centiet: qđ magis debere posse fieri: cū hō sit aīal rōnale
directe subiectū: scđm suā cōpositionē & condictiōē
naturalez corpibus celestib⁹ & elementis & eorū accidē-
tib⁹. s. influxib⁹ & ipressionib⁹ alterationibus & trans-
mutatiōibus: ergo mltro min⁹ pōt homo diabolu cōpel-
lere: q̃ directe scđm suā cōpositionē nō subiecit corpori-
bus celestib⁹ nec eorū influxibus aut accidētib⁹. Scda cō-
clusio. Si aliqñ apud hoīes ē vel fuit ars cogēdi demones
seu spūs malos verbis aut caracterib⁹ aut alijs q̃buscūq̃
reb⁹: illā nō habuerūt a demonibus. Hec cōclusio pbat
sic. Quia nō est verisimile q̃ demones sup̃bissimi vellent
hoīes docere quō possent in seruitutē hoīm redigi & ab
eis captiuari: incarcerari: icludi vñ expelli p libito hoīs
qñ & vbi vellent. Tertia cōclusio. Si demones qñq̃ cōpel-
lunt vel coercent ad īgressū vñ egressū verbis & ca-
racteribus zc. hoc fit vel a sūmo deo vel ab angelis bo-
nis. Vel etiam forte demones inferiores a superiorib⁹ &

7. 1.
p. 2. J.

A. 2. 9.

Laput Octauum

potētiōribus demonib⁹ cōpellunt ad hoc vel ad illud
Vel certe demones quādoq; fingūt ad huiusmodi per ho
mines se compellit: cum tamen sponte & libenter veniāt
vt credentes facilius opprimant. Nam vt dicit Aug⁹.
Demones ob nichil aliud beneficiū prestant nisi vt cre
dentes occultius finaliter p̄dant. Quarta cōclusio: Si est
aut fuit vnq; apud homines aliqua ars coercedi vel
cōpellendi demones exorcismis aut cōbinatione seu ad
hibitione aliarū quarūcūq; rerū illa erat & est solū mini
sterialis respectu dei vel bonorū sp̄rituū: ita videlicet q
ex diuino pacto secreto quotiens talis homo dixerit ta
lem exorcismū tali modo & intensiōe: aut cū talib⁹ ce
rimonijs/coherceant vel cōpellant sp̄ritus maligni per
ipsum deū aut angelos eius potestatiue exorcista solum
existente suo modo ministro. Quinta cōclusio. In xp̄ia
na religione credere esse aliquā artem coercedi demo
nes aut aliquē exorcismū habere efficaciam in expulsiōe
seu coheritiōe illorū/supstitiosum est. Probat: quia nec
in ecclesia primitiua nec in ecclesijs modernis: exorcis
mus aliquis p̄prius & determinatus expellendi demo
nes ab obsessis hoib⁹ vel illos cōstringendi: nisi apocri
phe inueniūt & dubie. Quāto saluator dixit Mat. xviij.
Hoc genus. s. demonū nō eijcitur nisi p̄ orationē & ie
iuniū. Concedit in qbusdā: & concessus est peculiariter
quadā eorū deuotiōe & oratione quas deus exaudit vt
tales p̄ inuocationē nois dei & sanctorū/demones coher
ceant & expellant. Sexta cōclusio. Ars includendi de
mones i imaginib⁹ vel fialis de qua locutus est Hermes
non est p̄prie ars: sed quedā constitutio seu decretū aut
pactū tacitū vel expressum inter hoies p̄ditos & demo
nes diuini honoris cupidissimos: videlicet q si homo
fidem firmam habuerit q sint veri dī diuino honore

Quarta g.

Quinta g.

Sexta g.

Tertie decadis CCXXXVIII

colendi potentes hoibus, pdesse & obesse & cū tali fide
 homo fecerit aliquā imaginē hois vel cuiuscūq; aialis
 & consecrauerit ipsam talib⁹ verbis; caracteribus seu fig-
 guris suffumigationib⁹ aliqbus & vnctionib⁹ zc. tunc
 absq; dubio aliq; spīrituū tali cōsecratiōe cōpleta intra-
 bit illam imaginē: & ex ea responsa dabit deceptis hoib⁹
 consulentib⁹ ipsum: & hanc institutionē decretum de-
 mones quibusdā pditis hominib⁹ per inspirationē vel
 aliter quomodocūq; patefecerunt: ita q; crederent hoies
 se talem artem inuenisse: & sic isti tales: lege dei dimissa
 credentes & seruantes leges illas demonū: iusto iudicio
 derelicti sunt: & derelinquunt & fiunt serui diaboli: q;
 vt ipsos in suo seruitio teneat & alios per ipsos alliciat
 operatur sepissime ad vota taliū seruorum suorū quod
 cūq; voluerint. Propterea bene dicebat Aug⁹. xxi. de
 ci. dei. c. vi. Demonēs vt alliciātur ab hominibus ad in ha-
bitandum alicubi prius eos astutissima calliditate sedu-
cunt: vel inspīrando eorū cordibus vīrus occultum: vī-
etiam fallacibus amicitij's apparendo eorūq; paucos di-
scipulos suos faciunt plurimorum doctores. Neq; enī
 potuit primum nisi illis docentibus disci quod quisq;
 demonum appetat quidue exhorreat aut quo numine
 inuenitur vel cogatur. hec ille: & concludit dñs Henric⁹
 cus. Non ergo eum nigromantice vel magice compellis
aut in vīculis eum vt putas tenes. Sed hoc certum ha-
be q; ipse simulat se captum vt te capiat. Se vinctum vt
te vincat. Se tuo imperio subditum vt te sibi subdat: a
te inclusum vt tibi finaliter concludat: fingit se tua arte
vel lapidi vel imaginī alligatum vt te finibus peccat-
orum ligatum ad infernum perducatur. & per hec patet
 responsio ad primum argumentum. Hec Henricus de
 Astia super Genesim.

Henric⁹ de Astia

Caput Octauum

Secunda questiuncula est:

Si demones pnt expelli a corpibus obsessis virtute melodie aut lapidis vel herbarum. Ad quam videtur primo respondendum affirmatiue. Nam primi Reg. xvi. dicitur: quod cum Dauid psalterium arripere & coram Saul Psalteret: cessabat diabolus ab eius vexatione. Item in musica Guidonis dicitur quod sunt quidam demones qui melodia substiti nere non possunt. Item Iosephus libro de bello iudaico dicit: quod in exercitu Titi cum obsideret iherusalem erat quidam qui per lapidem anuli demones expellebat a corpibus obsessis. Item Tobie. vi. dixit angelus Raphael de icore piscis posito super carbones: fumus eius fugat omne genus demoniorum siue a viro siue a muliere. Et Salomon dicitur fecisse exorcismos herbarum ad demones expellendos. **Ad hanc questionem respondendo ponuntur tres conclusiones iuxta determinata per magistram Nicolaum de lyra super primum librum Reg. xvi. c.** Prima conclusio est. Nec melodia nec herba nec cunctus lapis lapidis virtus aut rei sensibilis substantia: potest naturali virtute in demonem aliquid agere per quod possit ad aliquid compelli: nec per consequens a corporibus obsessis expelli aut ab eius vexatione excludere. Hec conclusio probatur sic. Nullus spiritus separatus potest naturaliter pati a corpore. Patet quia agens prestantius est passio: ut dicit Augustinus. & philosophus in de anima. Sed demon est spiritus separatus: ergo sequitur quod nulla res sensibilis aut virtus corporalis directe vel indirecte potest in demonibus ergo nec compelli ad aliquid. Hanc conclusionem etiam ponit magister Henricus de Gandauo in quolibetis quod ita dicit. Non est aliqua vis in lapidibus aut herbis que demonem cogere possit vel fugare villo modo: licet fingere possit demonem se cogi per herbas aut lapides aut carmina: hoc autem nullum horum facere posset nisi deus supernaturaliter eis huiusmodi virtutem

pa. g. d. n. s. o.

rem indidisset: quæadmodū indidit eā sacramētis & ver
 bis sacramentalib⁹. Scda cōclusio. Virtus diuina pōt ime
 diate vñ mediate, puta mediātib⁹ angelis bonis aut sanc
 ctis vñ bonis viris agere in demones & eos cōpellere ad
 aliqd agendū. Pater cōclusio. Cum diuina virtus sit su
 prior eis cui subiecta est oīs potestas alia: pōt in eos ime
 diate vñ mediantib⁹ bonis angelis aut sanctis vñ bonis
 viris. Vnde discipuli. lxxij. reuertebant cū gaudio ad xpm
 dicētes. Dñe etiā demonia subiiciunt nobis in noīe tuo.
 Luce. x. Tertia cōclusio. Melodia vñ aliqua res sensibi
 lis pōt vexationē mitigare. ita qd p illa sensibilia a demo
 nib⁹ afflicti leuius ferant. Hoc in nō agēdo in demones
 sed inuexatū a demone. Probat⁹: qā oīs causa limitate vir
 tutis pōt inducere effectū intensiorē & minus intensū
 in magis & minus disposita materia: nā actiones fiunt
 in patiente disposito. ij. de aīa. Demon vero est limitate
 virtutis: ergo intensiorē vñ minus intensaz inquietatio
 nem facit in hoīe scdm diuersitatē dispositōrū ad illam
 vexationē siue ad illud ad quod intendit demū vexando
 inducere qd in hoīe cōtrarie dispositōis: vt pote si aliq
 est dispositus ad passionē melancolicā qd in illum hoīem
 qui habet contrariā dispositiōnē. & hoc quia demones
 nō possunt materiā corporālē scdm suā voluntatē trans
 mutare: sed hoc faciūt mediātibus actiuis & passiuis cor
 poralibus: in suis enī actionib⁹ demones hoīes affligēs
 do aliqn considerāt dispositiōnē materiē corporalis. Vñ
 de dicuntur aliqui lunatici. Mat. iij. & xvij. qui scdm
 variā dispositiōnē lune affligunt a demonibus ex di
 uina pmissiōe. Luna aut hēt dominiū sup humido: & p
 cōsequēs sup cerebrū qd quidē est magis aptū suscipere
 actionem demonis vno tempore qd alio secundū variū
 motum lune. Similiter & herbe vel melodie vel alieres

7^a g^o7^a g^o

Lunaticus

Caput Octauum

sensibiles multū possunt dispositiones corporū imutari: & ex cōsequenti motus sensibilitatis. Pater de herbis quarū quedā inclināt hoīes ad tristitiā: quedam ad gaudium. de armonia etiā ptz. iij. politicorū. vbi vult phūs q̄ diuerse armonie puocant diuersas passionē in hoīe. Et Boeti⁹ dicit in musica: q̄ musica valet ad curandū infirmitates aliq̄s vel alleuiandū: & ita ptz q̄ herbe vel armonie q̄q̄ possunt causare in hoīe aliquid dispositionē cōtrariā illi vexationi qua demon conat̄ hoīem vexare. & p̄ cōsequens ptz q̄ p̄ tales res sensibiles causari pōt dispositio in corpe humano p̄ quā minus subdactiōni demonū: & sic afflictio ab eo causata diminiuit & alleuiat. Item illud qd̄ minuit p̄ceptionē afflictionis diminiuit etiā & alleuiat afflictionē. Melodiā aut̄ minuit p̄ceptionem afflictionis cū attrahat ad se mentis intentionē: & sic alleuiare pōt afflictionē in hoīe a demone causatā. Demonē vero affligentē non pōt expellere vt dictū est. Ad primū argumentū dicitur q̄ Saul p̄ melodiā virtute naturalī leuius poterat ferre vexationē diaboli: sed p̄ eā demon nō recedebat s; magis virtute diuina imēdiate vel mediantib⁹ angelis sanctis ex merito Dauid q̄ laudes diuinas int̄ cythra canebat p̄ salutē Saulis. Sile habetur: iij. Reg. iij. de heliseo. Ad scdm̄ dicitur q̄ demones recedunt ad melodiā: aut ppter sanctitatē pullantis: vt dictū est de Dauid: aut ppter maliciā eius vt potē fiat ad hoc vt p̄ hoc reuerentia deo debita demonibus tribuatur cuiusmodi sunt demones cupidi: & sic recedūt nō coacti sed volūtariē: vt tales hoīes in errore teneāt & in sua seruitute: qd̄ maxime desiderāt. Ad tertiū sūlter dicit q̄ ille in exercitu Titi expellebat demones arte magica: i. p̄ pacta cū demonibus inita tacita vel expressa q̄bus fingūt se expelli vt hoīes in errore teneant. Fumus

etiā iecoris piscis nō expulit demonē: sed meritū oratio
nis Tobie qđ p fumi odorē designabat: & virtute sancti
angeli. Raphaelis. Et Salomō si fecit exorcismos tem
pore quo habebat spm dei: sic virtute diuina demones
repellebant. Si vero tpe idolatrie sue fecit: repellabant
eis demones arte magica vt dictū est. Hec lo. de tur. cre.
de pe. di. i. c. voluissent. s. deniq; vt perspicue.

Tertia questiuncula est: Si
fascinatio infantū & puerorū a sortilegis vetulis
sit op^o naturale vel diabolicū. (Ad quā sic rñdes
q̃ Auicēna posuit causas fascinatiōis fore fortē imagina
tiōē aie. Nam sicut ambulās sup trabē in alto positam
cadit de facili: q̃a imaginat casus ex timore: & ad appre
hensiōē solā aie calefcit corpus vt pt; in cōcupiscētib;
& iratis: v^l etiā; in frigidat in timētib;
& qñq; etiā imu
tatur ex forti apphensiōe ad aliquā egritudinē puta fe
brē v^l leprā: ita etiā aia vetule vehemēter affecta in mali
uolentiā: hēt ipressiōē nocumēti in aliquē maxie puer
rū q. ppter corpis teneritudinē est maxie susceptibilis i
pressiōnū. Et ex hoc sequebat scđm Auicēnaz: q̃ materia
corpalis obediret substātie spūali ad nutū. Sed cū sup
dictū sit q̃ materia corpalis soluz ad motū locale spūali
substātie obediat: ad nutū aut soli deo. Ideo melius dicē
dūzē q̃ fascinatiō puerorū sit ex forti imaginatiōe aie
vetule imutātis spūs corpis cōiuncti: q̃ qđdem imutatio
spirituū maxime sit in oculis ad q̃s subtiliores spūs puer
nūt. Oculi aut inficiūt aerē cōtinuū vsq; ad determina
tū spaciū p quē modū specula si fuerint noua & pura cō
trahūt quandā ipuritātē ex aspectu mulieris mēstruate
vt dicit Aristō. in li. de sōno & vigilia. Sic ergo cū aia ve
tule fuerit cōmota vehemēter ad malū uolētiā; efficitur

Caput Octauum

secūm modū p̄dictū aspectus ei⁹ venenosus & noxi⁹
maximē pueris q̄ habent corp⁹ tenerū & receptiu⁹ im
pressionis de facili. Possibile est etiā q̄ ad hoc dei permis
sione cōporet malignitas demonū; cum quibus vetule
sortilege aliquod fedus habent. hec Tho. iij. contra gen.
c. ciij. & pri. pte. q. cxvij. ar. iij. ad secundū argumētum.

Quarta questiuicula est: *¶* Si p

q̄ apparitiones & mirabiles factiones apparētes qn
q̄ circa corpora defunctorū; vt puta/ conserua
tio corporū post mortē ab incineratione; & augmentū
vnguū; barbe; pilorū in mortuis; aut emanatio sangui
nis de corpore occisi ad p̄sentia occisoris qbus sunt tri
buende: diuino miraculo; an nature v̄l demoni. *(Ad quā*
respondens Aug⁹. xxi. de ci. dei. dicit q̄ apparitiones &
factiones mirabiliū generalit̄ reduci debēt ad q̄tuor. s.
ad deum; ad angelos; ad demones; ad homines sc̄tos; v̄l
ad eorū spirit⁹. fieri etiā qnq̄ possunt p̄ hoīes demoni
acos vt per magos; & qnq̄ etiā fallaci subtilitate humas
na. Dñs aut̄ Henric⁹ de alia ad hanc questiuiculā respō
det sic. De singulis miris & in solitis veras reddere causas
difficilissimum est. Nam si felix dictus ē iuxta poetā: qui
ecum que naturaliter apparent; causas cognoscere po
tuit. felicissim⁹ dici certe poterit q̄ eorum q̄ sup̄ naturā
apparēt et apparuerunt causas efficiētes & finales discer
nere nouit. Possunt. n. in q̄t̄ idē; mira & in solita/ circa
corpa mortuorū; subtilitate demonū & peruersorū ho
minū astucia pcurari. Sic. b. Aug⁹ in. xiiij. de ci. dei nar
rat de quodā q̄ qn voluit se fecit per omnia s̄sim⁹ mor
tuo: qnq̄ s̄sim⁹ ceco ydropico vel claudō. Et qnq̄
etiā quedā mira circa mortuorū corpa ad naturales
causas reducibilia sunt. sicut ad illud de conseruatiōe

In emana. sup
mōtū. Corp⁹
ad p̄p̄a om̄s
s̄m̄t b̄ndy. S̄mo
miraculo. Dñs n̄
vel de manu

Aug⁹. aug⁹.

Henric⁹ de
lapia

corporū a putrefactione post mortē respondent aliq̄ di-
centēs: q̄ virtus loci vel virt⁹ vnguenti aut rei alicui⁹ cor-
pori impolite pōt esse causa p̄seruatiōis corporū ab in-
cineratione. & q̄ vngues crescant barba & pili in mor-
tuo causa pōt esse naturalis. s. cōplexio morietis: in ma-
teria cui⁹ pōt post mortē induci aliqua forma imperfecta
de genere vegetatiue viuentiū. Aliq̄ autē q̄ corpus mor-
tui iputrefactū maneat attribuit diuino miraculo. Nā
deus conseruat qñq̄ corpora san. Torū iputrescibilia in testi-
moniū singularis sanctitatis & innocētie & integrit-
tatis mētis & corporis eorū: vt sic remaneant corpora eorū
remota a putrefactione & incineratione & vermīū
cōminatione siue corrosione sicut dū viuerēt integra fu-
erūt a carnis corruptione: sicut de eo ps de d̄ scriptū est:
Non dabis sc̄m tuū videre corruptionē. Aliq̄ aliquo-
rum etiā corpora p̄seruant a deo incorrupta eo q̄ tales mor-
tui sūt in excoīcatiōe. Nam vt qdam ferūt excoīcatorū
corpora nō putrescūt: & ponūt exemplū Karoli regis Vn-
garie ante plures annos interfecti: & ab Urbano sexto ex-
coīcati: qd̄ dicūt iō adhuc integrū remanere: vt. s. sit ara-
gumētus aliq̄le q̄ ille fuerit verus papa q̄ ipsus excoīca-
uit. Aliq̄ etiā malorū corpora subtilitate demonū conser-
uant incorrupta in deceptionē vt credat hoc merito vite
talit̄ accidere: & sic appbent mala que fecerūt p̄ bonis
& sic inducat vulgus credulū ad inuocationē ip̄orū: si-
cut de qbusdā mortuis malis visus ē q̄ diabolo operāte
ad inuocationē ip̄orū vel ad tactū corporis suorū ceci-
fuerunt illaminati: claudi ambulauerūt: surdi audierūt
& infirmi de varijs languorib⁹ liberati sunt: quinimo &
mortui resuscitati sūt. Nam vt dictus ē hec & similia re-
aliter diuino miraculo & sophisticē fieri & peurari pnt
Verū oia corpora qbuscūq̄ de causis ab incineratiōe

*Corpa d̄ fudorū
pōt p̄seruari
p̄m p̄seruata*

*q̄
d̄
p̄m*

Caput Octauum

preseruata ante resurrectionē finale in cinerē resoluē
tur: vt impleat vniuersal' dei snia: Ade & toti ei' posterita
ti inflita: que dicit. In sudore vultus tui veleris pane
tuo & in puluerem reuerteris. Gen. iij. Ad illud autē de
effusione cruoris ad p'sentiam occisoris de quo scribit
ph'us li. de cōmixtione elementorū: licet supstitiose aliq
dicant q' hoc fiat per deceptionē introductā ab hoīe
vel demone: tñ si ita sit semper vel vt in pluribus magis
videt' esse diuino miraculo ascribendū in horrorē & dete
stationē p'cti q' rō aliq' aliū de querēda: vt p'tz Gen. iij. de
sanguīe Abel corā deo saturiēte & bulliēte in vindictā
homicide. Hec ex dño Henrico de Assia sup' Genesim.

Quinta questiūcula ē: **Lum**

q miraculū apparitiones fieri possint ex causis
bonis & malis: vt nūc supra dictum est: querit
vnde sumenda sit discretio harū ab illis. Ad quā respon
det Aug⁹. xxi. de ci. dei dicens: q' miracula que fiunt a
deo siue meritis sanctorū siue per hoīes adhuc in corpe
constitutos siue p' angelos siue alijs modis oīno a mor
talibus incōprehensibile est. Ideo in talibus quandoq'
tam difficilis est discretio q' haberi nō pōt satis ex cōsi
deratione circūstantiarum loci: t'p'is oportunitatis mo
dorum faciendi qualitate factorum & finis. Vbi ex hoc
supponitur q' mira & insolita que tribus primis fiunt
causis circa mortuos vel alias ad dei honorē & hoīm sa
lutē tendūt Cetera vero que fiunt tribus causis vltimis
p'ditionē inducūt hīs qui talibus sine p'uida discretio
ne spirituum attendunt. Vnde Aug⁹ li. vbi supra. c. x.
dicit. Miracula faciunt demones vt credantur dīj. San
cti autem angeli & homines ea faciunt vt laudetur de⁹.
Hec ex domino Henrico de Assia sup' Gen.

Dnū caput est de diuina
natione: cōmētio & inuocatione demonū.

Circa quod sexdecim questiuncule soluē
tur: quarū q̄libet ifra suo ordine scrutabiē.

Prima questiuncula est. Si

q̄s possit vaticinari futura p̄ inuocationē demo
num absq̄ p̄cō (R̄ndet. futura tribus modis
vaticinari p̄nt & cognosci. Vno mō naturaliter ex cau
sis suis determinatis & certis vel ex causis vt in plurib⁹
& frequēter agentib⁹: & taliuz nō est diuiniatio s; p̄cogni
tio. Vnde ortus sol⁹ cras v; cū medicus p̄dicat futurā sa
nitatē: & astronom⁹ futurā eclipsim vel pluuiā: vati
natio nō est: s; p̄cognitio ex necessarijs causis vt frequēter
agentibus. Sc̄do mō futura p̄nt cognosci dei reuelatiōe
& hoc etiā mō futurorū p̄cognitio nō est diuiniatio. Vn
de si q̄s futura cōtingētia deo reuelāte p̄nūciat: ipse tūc
nō diuinat. i. q̄d diuinū est nō facit: s; magis q̄d diuinū
est suscipit. Tercio mō p̄nt cognosci futura demonis in
dicatione: & respectu horū est diuiniatio. Nam vt dicit
Aug⁹ in li. de doctrina xp̄iana / diuiniatio est vsurpatio
p̄cognoscēdi futura ex q̄daz pestifera societate / hoīm &
demonū: & hoc tertio mō vti diuinatiōe illicitū ē & sem
per p̄cōm mortale. Qd̄ pbat auctoritatibus & rōnib⁹.
P̄mo auctoritate Deutero. xviij. dicēte. Non sit q̄ phito
nes cōsulat nec diuinos. Phitones aut̄ a phiton appolline
dicti sunt q̄ dicebat esse auctor diuinādi vt dicit Isidor⁹
Propterea. xxvi. q. v. c. q̄ diuinatiōes dī. Qui diuinatiōes
expetunt sub regula q̄nquēnij taceāt sc̄dm gradus p̄nie
diffinitos. Sc̄do pbat idē q̄tuor rōnibus. Primo rōe mo
dific. Ille q̄ vsurpat mō idebīto q̄d dei ē: deo n̄ reuelāte
mortalit̄ peccat. s; diuini h̄ faciūt: diuinitate se plēos simu
lātes: s; astutia q̄daz fraudulētē hoīb⁹ futura cōiectātes:

kk iij

futura p̄nt
p̄cogni p̄cōm

7°

3° ch. illud

corlu^o

Con. Dig. phitones

Caput Nonum

2°

ergo/Scđo rōne auxiliij sic. Si quis assumit auxiliū demonū ad aliqd cognoscēdū vel faciendū grauiter peccat: s; oīs diuinatione ex opatione demonū puenit: vñ quia exp̃s se demones iuocant ad futura manifestāda: vel quia demones se ingerūt vanis inquisitionibus futurorū vt mētes

3°

hoīm īplicet vanitate: ergo. Tertio rōne pacti sic. Si q̃s vtīt pacto tacito vel exp̃esso cū demonibus grauiter. i. mortaliter peccat. Sed diuinatione est huiusmodi: quia diuinatores vel offerūt sacrificiū demoni vñ assumunt auxiliū demonū: ergo.

Sp.

Marci v. & Luc. viij

Col.

Qd si arguat cōtra sic. Non ē illi cū neq; mortale qd xp̃s egit & fecit. Sed ip̃e interrogauit demonē qd sibi nomē ēēt: q̃ r̃ndit Legio: & multi sum⁹ vt h̃i Mar. v. & Luc. viij. ergo licet quisq; pōt cōsulare demones. Ad hoc r̃ndet Tho. scđa. ij. q. xc. ar. i. dicens: qd aliud est q̃rere aliquid a demone: & aliud ē inuocare demonē. Primū enī. i. q̃rere aliquid a demone sponte occurrēte qñq; licet ppter utilitatē ppriā vel aliorū maxime quādo virtute diuina pōt cōpelli ad dicendū vera: sicut p̃s de xp̃o vbi sup̃: & in beato Martino & alijs sc̃tis. Secundum vero. i. inuocare demonē ad cognitionē occultorū acq̃rendā ab ip̃so: nūq; licet vnde nūq; licet ppter aliquā corpālē vel ipālē utilitatē: puta inuentionē rerū pditarū quas diabolus scit: & nouit quis inuenit ab eodē exq̃rere: vel ei⁹ auxiliū in huiusmodi vtī. Cui⁹ rō est: q̃a nūlla utilitas ipālīs pōt cōpari detrimēto spiritalis salutis qd īminet ex inquisitione occultorū per iuocationē demonum. hec Tho. vbi sup̃. & loq̃. de tur. cre. 26. q. v. c. Nec mirū. & Ranerius titulo de diuinatione.

Pla

Secunda questiuuncula est.

Quot sūt genera & sp̃es diuinationū qb⁹ iuocātur demones. Ad quā r̃ndet: qd triplex ē gen⁹ vñ modus diuinationis i generali. Primū gen⁹ qd fit p exp̃es

Sp̃m gen⁹ diuinationis

Tertie decadis CEXLIII

faz v^l manifestā inuocationē demonū Scdm est qd sit
 absq^{ue} exp^lsa iuocationē demonū p solā cōsiderationē dispo
 sitionis vel motus alicui⁹ rei Tertiū est absq^{ue} exp^lsa in
 uocatione demonū p ppriā opationē. s. dū aliqd facim⁹
 vt nobis aliqd occultū reuelet & manifestet Primū gen⁹
 diuinatiōis ptinet a necromāticos qd gen⁹ sub se conte
 met qnq^{ue} spēs siue modos Pria spēs vocat^{ur} p^lstigiū q^{ue} ope
 ratione demonū fantasia & oclⁱ hoim ludificānt & illu
 dunt vt nō videāt qd verū est: s; credāt qd nō est verū: vt
 factuz fuit in muliere q^{ue} ab oibus videbatur eq^{ue}: & a factō
 Machario videbat^{ur} femina/ p^lstigio virtute ei⁹ scitatis
 soluto/ vt sup^{er} dictū est Scda spēs vocat^{ur} diuiniatio p sō
 nia puta cū in vigilia exp^lse ad hoc demones inuocant^{ur}
 & cū eis in vigilia exp^lsa v^l manifesta pacta habētur et
 sic in sōnis postea ex reuelatiōe demonū causat^{ur} in hoī
 bus p^lcognitio aliq^{uor}um futurorū euentuz Tertia spēs
 vocat^{ur} necromātia: q^{ue} qbusdā p^lcatiōib⁹ adhibito sanguie
 vident^{ur} resuscitari mortui & diuīare & ad interrogata
 rēdere. et dī necromantia a necros grece: latine mortu⁹
 & mātia. i. diuīatio vt p^l in illis q^{ue} diuināt cū liguis asini
 mortui Quarta spēs vocat^{ur} diuīatio p phitonē. i. ventri
 loquū: v^l phitonissā. i. ventriloquā q^{ue} futura p^lnciant^{ur}
 p hoīes viuos sic in arrepticijs p^l & .i. Reg. xxviiij. de Sa
 muele Quinta spēs fit p aliq^{uor} figuras v^l signa q^{ue} in reb⁹
 inaiatis apparēt q^{ue} figure vel signa si apparēt in aliq^{uor} cor
 pore terrestri puta i terra: in aq^{ue}: in igne: vel in ferro: aut
 lapide polito/ Si in terra dī geomātia. a geos grece: lati
 na terra: & mātia q^{ue} est diuiniatio vt p^l in illis q^{ue} faciunt
 diuinatiōes cū linguis mēbris hoim suspensorū/ Si in
 aere dī aeromātia vt patet in illis q^{ue} annotāt bestias vt
 nō comedant^{ur} a lupis. v^l qn ex magno vento diuināt p
 dimentur/ Si aut^{em} in aqua vocatur ydromantia. ab ydor

KK iij

1° gen⁹ diuina

2° gen⁹ diuina

3° gen⁹ diuina

4° gen⁹ diuina

diuina. x. sōnia

Necromantia

diuina. p. phitonē

Geomantia

Aeromantia

ydromantia

Caput Nonum

grece: latine aqua: & matria qd est diuiniatio: vt py in illis q
diuinat furta cu fiala vitrea aq plena vel cu vinali: Si at
in igne vocat p yromatia. a pir grece: latine ignis: & ma
tia: vt py in illis q diuinat p lignu viride scintillans in
igne. vel i illis q nolut pstare igne viciniis aliquibus diebus
ebdomade. melis v lani. Si aut i viscerib? aut fibris vel in
testinis aialiu imolatoru in aris demonu: vocat auruspiciu:
& exercetes talia vocant auruspices vel arioli: Si aut
pitia mulieru fiant aliq ligature i damnu alicui? v l co
modu vt i crista galli: & rana v l imacie cere vocat male
ficiu: Scd? gen? diuiniatiois cotinet duas spes v l modos (Pri
ma spes e p solaz cōsiderationē dispōis sit? & motus sū
deru. & hic modus ptinet ad astrologos q si vtant cōside
rationē astroru ad p̄cognoscēdū futura et nataliū cōditiones
ex celestib? corpib? naturalit: diuiniatio eorū nō erit illicita
nec supstitiosa. Si vero vtant cōsideratiōē astroru ad p̄
cognoscēdūz futuros casuales vel fortuitos euētus: aut
etiaz ad cōgscendū p certitudinē opa hoīm: qd ex vana
& falsa opiniōe pcedit erit diuiniatio eorū sic illicita: q
tūc opatio demōis se igerit: & imiscet vt mentes hoīm i
plicet vanitati & falsitati vt dicit Tho. ij. ij. q. 95. ar. iij.
Scdus modus v l spes diuiniatiois e p cōsiderationē mor?
vel vocū auiū vel quorūcūq; aialiu siue p sternutatiōes
hoīm & tal? vocat auguriū: qd dicit a garritu auiū sic au
spiciū ab inspectiōe auiū: q uorū primū ptinet ad aures
scdm ad oculos/Auspiciū fuit i Romulo & Remo quos
rū alter Romulus cōditā ciuitatē romā vocauit noie suo
eo q victor ipse duodeci .Rem? sex vultures viderat:
Garrū? vero fuit in verula q prio die maij audies qng
es cantareī mane cuculū: credidit se iuuenē pulchrū du
cturam i virū Tertiū gen? diuiniatiois e qd sit ex cōside
ratione eorū que eueniūt ex qbusdaz q ab hoibus seriose

pyromania

Auruspiciu

Maleficiu

De 2o gen? diuiniatiois

p. spec

Pa. spec

Auguriū
Auspiciū

De 3o gen? diuiniatiois
natiōe p. spec
natiōe p. spec

Tertiē decadis CCXLV

1^a spēs sūt ad aliqd occultū ingredū dūz facim⁹ aliqd vt nobis
2^a spēs aliqd occultuz manifestet. & hoc gen⁹ vocat diuinatio p
3^a spēs sortes: & cōtinet sub se tres spēs. *Pria* spēs vocat ciromā
 tia. i. diuinatio man⁹. Nam ex liniamētis man⁹ cōsidera
 tis fit diuinatio de occultis futuris. *Scda* spēs vocat spā
 tulamātia: ex qbusdaz figuris in spatulis alicui⁹ aialis ap
 parētib⁹. *Tertia* spēs vocat geomātia q̄ fit ad aliqd occultū
 ingrendū per ptractionē pūctorū vel per cōsiderationē
 figurarū que pueniūt ex plumbo liqfacto in aq̄ plecto
 seu ex qbusdaz cedulais scriptis vel nō scriptis in occulto
 repositis dū cōsiderat q̄s quaz cedulam accipiat: vel etiā
 ex taxillorū plectiōe quis plura puncta piciat. v⁹ etia⁹
 dūz cōsiderat quid apienti librū occurrat q̄ oīa sortiū no
 mē hñt & supstitiosa sūt & illicita: quia cōsortio demo
 nū exercent. ex Tho. vbi sup̄. & ex Ranerio de pīsis or
 dinis p̄dicatorū. & vide. c. igitur. xxvi. q. iij.

Cyromātia

Spatulamātia

Geomātia

Tercia questiuncula ē: Si sit
 licitū vti reb⁹ naturalib⁹ ad sanitatē corpis acq
 rendaz. Rñdet q̄ si res naturales adhibeant ad ali
 quos effectus ad quos putant virtutē naturalem hñe nō
 est supstitiosuz neq; illicitū. Si vero adiungant quedaz
 alia puta signa aliq̄ vel caracteres vel noīa vel quecūq;
 alie obseruatōes q̄ manifestū est naturalē efficaciaz nō
 hñe. erit supstitiosum & illicitū. Tho. vbi supra. arti. ij.

Quarta questiuncula ē: Si
 figure vel signa vel caracteres pñt reb⁹ natura
 lib⁹ adhiberi ad effect⁹ aliq̄s inducēdos. Rñde
 tur negatiue. Cui⁹ rō est: quia cū tales caracteres; figure
 v⁹ signa ad nichil naturaliter operētur eo q̄ figura nō
 est alicui⁹ naturalis actiōis principit/tales figure v⁹ ima
 gines ex operatiōe demonū effectuz hñt vnde semp est

kk. v

Caput Nonum

illicitū eas facere. q̄a in talibus habentur pacta expressa vel tacita cū demonibus: iō. xxvi. q. ij. c. illos, huiusmodi reprobantur. & Tho. vbi supra, in sol. ij. argumenti.

Quinta questiūcula est: An

Quod ad p̄cognoscenda aliq̄ futura fortuna v̄l infortunia / sicut infirmitates vel sanitates vel huiusmodi (vt medici faciūt) sit licitū aliqua signa obseruare? Respondeť q̄ si quis p̄sagiū futurorū consideret ex causa que per signa expressa apparēt nō erit illicitū: vt verbi gratia: sicut si seruus timeat flagella vidēs iram dñi. & si militer etiā esse posset si quis timeret nocementū alicui puero: ex oculo fascino. A simili / cause infirmitatus ex quibusdam signis cognoscuntur. Et ideo medici talia signa licita seruāt ex q̄bus de sanitate v̄l infirmitate morte vel vita p̄nt licite iudicare. Tho. ij. q. q. 6i. arti. iij.

Sexta questiūcula ē. Si ob

Seruare tpa ad aliqd faciendū sit licitū: R̄ndet per duos doctores. Prim⁹ est dñs Pet⁹ de tarā.

postea papa Innocēti⁹ q̄ntus. 4. scripto Iniaz. di. 33. arti. 4. dicens: q̄ obseruātia tēporū est triplex. Quedā est sup̄stitiōis vel impietatis vt in illis q̄ obseruāt tēpus eorū q̄ sub sunt libero arbitrio & inchoāt actiōes sub tali signo celi & huiusmōi rephēdunt ysaie. 47. Stent & saluet te angures celi q̄ cōtemplabant sydera et supputabāt menses.

Quedā ē sagacitatis & p̄uisiōis i illis q̄ obseruāt q̄litate t̄pis ad rerū habundantiā cōsequēdā & idigentia excludēdā. & hoc nec rephēdit nec laudat. Eccli. 33. Quare dies diēsupat et iterū lux lucē & añ⁹ añ⁹ a sole. Quedā obseruātia t̄porum ē pietatis & deuotiōis i bonis xpianis qui festa obseruāt in q̄bus iudicāt magis esse vacandū deo q̄ in alijs dieb⁹ p̄pter beneficia sp̄aliter die illo v̄l festo ex

De obseruātia tēporū

hibita. Ap^ls ad Ro. xiiij. Ali⁹ iudicat diē inter diē (Scdus
doctore est dñs Alexan. de Ales. ij. par. sūme. q. liij. ar. vi.
dicēs: q̄ quedaz occurrūt cursu naturali & quedaz cursu
voluntario. Primo ergo obseruare tēpus ad faciendum
aliquid quod causat ex naturali cōplexione elementorū
& tēpis nō est p̄cūm. vnde & medici circa egritudines fas
nandas: & circa medicinas dandas cōsiderant mor⁹ cor
porū superiorū: quod qui nō faciunt/aut motus celestis
um ignoiant corporē. aromatarij nō medici cēfendi sūt
obseruare verō tēpus in hīs q̄ libero arbitrio subdunt
est p̄cūm. Vnde sup illo verbo ap^li ad gala. iij. Dies ob
seruatis & menses & tēpa & annos. glo. inculpat eos qui
cōstellationes sequunt dicētes. Agam hoc mense cōmer
tū: quia illa stella agit mensem. Non plantabo hoc ans
no vineam q̄a bisextus est. Hec ex adductis.

R⁹ DoctorNo Imp⁹ V

Quarta questiuuncula ē. **In**
inuestigare de reb⁹ surtim subtractis p̄ inspe
ctionē astrolabij & per iudiciū astrorū sit p̄cūm.
Respondet q̄ inuestigare quedaz q̄ pprie sequūtur im
mutationē astrorū: vt puta de calore & frigore imbrī &
siccitate nō est p̄cūm. Iudicare vero de hīs que subsunt
libero arbitrio que nō sunt subiecta legi astrorū ē gra
ue p̄cūm q̄a in talibus interuenit inuocatio demonum.
Hec Alexan. ij. par. sūme. q. liij. arti. vi. q. iij.

V

Quarta questiuuncula ē. **In**
sit licitū in collectionib⁹ herbarū vel p̄ quauis
infinitate dicere aliqua carmina vel aliquas
scripturas super hoies vel aialia ponere/preter symbolū
& orationē dñicam. Respondet q̄ nō licet super hoies
vel aialia aliqua ponere preter symbolum & orationē
dñicam. Si vero aliqua supstitiosa addant graue p̄cūm
est. Vnde in decretis dicitur. xxvi. quest. v. Non liceat

Caput Bonum

xpianis ze. Nec in collectiōibus herbarū q̄ medicinales
sunt aliq̄s obseruatiōes aut incantatiōes attēdere: nisi
tū cū symbolo aut dñica oratione vt tū creator oīm. s.
de^o honoretur. Secūdo hoc idē pbatur per hoc quod di
citur extra de sortilegijs. c. ex tuarū tenore. Vbi dicitur q̄
quidā presbyter cū quodā ad priuatū locū accessit nō ea
intentiōe vt demoniū iuocaret; s; vt in spectiōe astrola
bij furtū cuiusdā eccl'ie posset recuperare: quod licet ex
bono zelo & simplicitate facere pponeret tñ grauissimū
fuit ei⁹ pccm. Hec Tho. secunda secūde. q. xvi. ar. iij. &
Alexan. ij. par. summe. q. liij. arti. vi.

Nona questiuncula est. An
suspēdere diuina verba ad collū sit licitū. Rndet
q̄ non: duplici rōne. Prima ē: quia cū euangeli
um q̄tidie in eccl'ia legat̄ & audiat̄. Si verba dei nō p̄sūt
in aure quō circa colla posita possunt saluare. Secūda
ratio ē: quia vir⁹ euangelij ē in intellectu & nō in figuris
ergo melius in corde posita p̄sunt q̄ circa collū suspēsa:
Vbi nota q̄ in oib⁹ scripturis suspēsis tria sunt caueūda
& attēdēda. Primū est quid sit qd̄ scribit̄ vel p̄fert̄ quia si
est aliqd̄ ad iuocationē demonū ptinēs manifeste super
stitiosus & illicitus ē. Scdo caueūdū est si cōtineat igno
ra noīa ne sub illis aliqd̄ illicitum lateat. Vñ dicit Criso:
sup Mat. q̄ phariseos magnificantiū simbras exēplo
nūc multi aliq̄ noīa hebraica cōfingūt & scribūt & al
legāt: que nō intelligētib⁹ metuēda vident̄. Tercio vidē
dum est & caueri dūz ne aliqd̄ falsitatis cōtineat: quia sic
ei⁹ effectus non posset expectari a deo qui non est testis
falsitatis. Quarto etiā est caueri dūz ne cum verbis sacris cō
tineatur aliquā vana puta aliqui characteres p̄ter signū
crucis. Hec. b. Tho. secunda secūde. q. xvi. arti. iij.

Decima questiuncula ē. An

d Reliquas scōrū portare & q̄litercūq; tenere sit licitū. Rñdēt q̄ eadem rō est dereliquis scōrū & de euangelio vñ de verbis diuinis: q̄a si talia portentur ex fiducia dei & scōrū quorū sūt reliquie nō est illicitū. Si autē circa hoc attēderet aliqd aliud vanū puta q̄ vas esset triangularē aut aliqd huiusmōi qd pertineret ad dei irreuerentiā & sanctorū: supersticiosū est & illicitū vt dicit Tho. vbi supra immediate in solu. iij. argu.

Undecima questiuncula est

v An serpētes icātare vñ aīalia icantatiōib⁹ sanare sit licitū. Rñdēt q̄ si in icantatiōib⁹ serpētū vñ quorūcūq; aīaliū respect⁹ habeat solū ad uerba sacra & ad virtutē diuinā nō erit illicitū. Sz plerūq; icātationes tales hñt illicitas obseruātiās: & p demōes sortiunt effe ciū & p̄cipue ī serpētib⁹: q̄a serpens fuit primū demonis insitū ad hoīem decipiēdū. hec Tho. vbi sup ī sol. ij. arg.

Undecima questiuncula ē.

d An iudiciū ferri cadētis vñ aque bullientis / ordinare ad alicui⁹ p̄cti occultū īnq̄sitiōē sit licitū. Rñdēt q̄ nō: & hoc triplici rōe. Prima ē: q̄a ordinatur ad indicandū occulta q̄ diuino iudicio reseruātur. Scda rō est: q̄a ī talib⁹ miraculū expectat: qd diuina rēptatiōē nō caret. Tertia rō ē: q̄a iure canonico reprobāt. Vnde. ij. q. v. cōsuluit ī decreto Stephani pape. v. dicit. Ferri cadētis vel aq̄ feruentis exaīatione confessiōē extorqueri a quolibet sacri nō cēsent canones & qd scōrū patrū dōctū mēto sancitū nō est supstitiosa adinuentiōē nō est p̄sumendū. Spontanea enī cōfessiōne vel testifi appbatio ne publica delicta habito p̄ oculis dei timore p̄missa

Caput Nonum

sūt regimini nro iudicare. Oculta vero et incognita illi sūt
reliqueda q̄ solus nouit corda filiorū hoīm et eis dē rōib⁹
videt eē phibitū iudiciū duellorū: vt dicit ho. 2. 2. q. 95. ar. 8.

Tertiadecia q̄stiūcula ē: Si

p̄ acq̄sitiōe scientiarū licitū sit vti obseruatijs
 artis notorie. Respondet q̄ quatuor sūt vie pueniēdi
 apparēter vel existēter ad singulariū scientiarū excessus.

Quarū prima est p̄ illuminatiōes diuinā. Luce. xxi. Ego
 enī dabo vobis os & sapientiā. Et. i. ad Cor. xij. Alij qui
 dē p̄ spm̄ sermo sapiētie zc. & subdit ibidē i fine. Hec aut
 oīa opat⁹ vn⁹ & idē spūs diuidēs singulis put vult. Scda
 via est p̄ regularē eruditiōē hūanam. s. vel a se ipso iue
 niendo v̄l ab alio addiscēdo. Tertia via est p̄ singularē de
 monis assistentiā & influentiā quā quosdā mirabiliter
 inspirare solet. Quarta via est p̄ artē sup̄sticiosaz noto
 riā ademonib⁹ insidiōse confectā & hāc praticare illicitū
 est. Probat⁹ tum primo q̄ ars notoria vti q̄busdā q̄
 scdm̄ se n̄ hnt virtutē causandi scientiā sicut inspectiōes
 quarūdaz figuraz & q̄rundaz signorū & verborū q̄
 bus. s. signis & verbis nō vti⁹ ars notoria vt causis: s̄ vt
 signis nō vt diuinis institutis. sicut sūt signa sacramen
 talia: s̄ vt signis p̄uētib⁹ ad pacta quedā cū demonib⁹
 habita vti et iā ars notoria q̄busdā singularib⁹ obseruā
 tijs & carmib⁹ & orōnib⁹ ignotis ex pacto etiā demonū
 constitutis. Itē acq̄rere cognitiōes futurorū auxilio demonū
est pctm̄ p̄p̄t sodetate cū eis in itā qd̄ in p̄posito artis no
torie locū hēt. Et dicit hec ars notoria q̄li p̄ ea oīa fiant
nota. Hac aut arte notoria p̄mittente deo diabolus qm̄
q̄ facere consuevit quosdā in sciētijs oībus vel aliq̄bus
singulariter p̄cellentes vel apparentes atq̄ oīb⁹ vel aliq̄
bus hūano mō doctis stupendos. Sed qd̄ hoc nisi vt finaz

*Arb notoria q̄
 q̄m̄ in ista lū
 dicitur et c.
 b. p̄p̄t*

liter tales ex supbia pereāt et alios varijs psuadēdi modis
eorū falsa auctoritate in fama & gl'ia calorē habētibus.
ad interitū dānationis pducāt. hec Henri. de As. et Tho.
vbi sup. Talib' igit' sortilegis & diuis aliū taxant pene sm
leges: & aliter scdm canones. Nam scdm leges sortilegi
et diuini debēt decapitari et cōburi. C. de malef. null' 2c.
et. l. nemo. et. l. culpa. sm vero canōes. si crimē est occultū
imponit pnia qdragita dierū: vt extra eo. c. i. Si āt pām
est notōrū debet ei cōio denegari. de cōse. di. ij. p. diles
ctōe. Si fuerit cleric' deponat. Si fuerit laicus & nolue
rit ferre penā excōicet: & hoc si criminali' accuset. De
laicis aut dicendū est si sūt serui verberib' castigenē. Si li
beri incarcerenē. xxvi. q. v. cōtra idolorū. Epī aut tales
de sua parochia debēt pñcere & pñt turpi' decaluare. i.
eorū vestes añ et retrō & capillos scindere infames etiaz
sunt censendi. Hec lo. theoronicus p'dicatorū ordinis
in lū. cōfessorū li. i. ti. xi. Et Alexan. ij. pte. sū. q. liij. ar. v.

Quarta decima questiuicula

Quest: Si p'stigijs & diuinationib' demonū cū sic eue
nit sit credendū. Rñdet q' nō: rō est: q' demonis
intētio est ad fallendū: s; hoc maxie faciūt in diuinatiōi
b'. dicūt enī qñq; vera vt assuescāt hoies i alijs credere eis
in q' postea decipiāt. Itē solus de' scire pōt futura vel il
le q' ab ipso accipit tanq' a speculo eterno: quēadmoduz
est de angelis & scīs pphetis. S; p hāc viā nō accipiūt de
mones: ergo. Et licet demones ppi magnā expientiā quā
hñt m'ra cognoscāt naturalib' signis & magna sit pprie
tas intellect' eorū: nō ppter hoc in sequit' q' decertiu die
futurorū cuentū sit eis fides exhibēda: cū futurorū co
gnitiōnē nō habeāt nisi cōiecturales & fallibiles. Quē
admodū igit' hoīb' qbus psumit' q' falsa semper dicere

No

No est credēdū q'ma
monib' et signis
q'ma d'ignit' pp ab

Caput Nonum

confueuerunt non est prestanda fides: ita & demonib⁹
ppter eorū voluntatē continue decipiendi & obscurita
tem intellectus eorum ex culpa non est danda eis fides.
Ioh⁹. de turre crema. xxvi. q. v. c. Nec mirum.

Quintadecima questiuicula
est: Si sit licitū vti iudicio sortiu ad accrendū &
sciendū aliquē euentū occultū puta de electiōe
platorū & manifestatiōe pctorū oculorum & adeptiōe
dignitatū tpalium. Rñdet & primo de electiōe platorū
dicendo q nō sit licitū vti sorte diuisorīa. Qd pbat du
plici rōe. Prima est: qā tales electiōes spūs sancti inuo
catione & inspiratione fieri debēt & nō euentu sortiu.
Scda est: qā in vsu sortiu pōt esse aīarum periculū ppter
maliciā hoīm: ergo ne fraudes cōmittant in electiōib⁹
platorum: nō sorte s; spūs sancti inuocatiōe & inspiratio
ne & vocū electiōe fieri debēt. Sed cōtra: ea q a sanctis
facta in scripturis inueniunt nō videtur esse illicita. S; Op
tam in veteri q̄ in nouo testamēto sacti inueniūtur sor
tib⁹ vsi esse: qd p; Legitur. n. pri. Re. xiiij. q Saul sorte de
prehendit filiū suū Ionathā mel comedisse. Et Ione primo
q Ionas sorte in mare eieci⁹ est. Et Luce. i. etiā legi⁹ q za
charias sorte exijt vt incēsū poneret. Et Actu. i. etiā legi⁹
q Mathias sorte est ab aplīs in plātū. i. in aplm elect⁹: q
videtur q in electiōib⁹ ecclīasticis platorū licitū sit vti
sortib⁹. Rñdetur q donec veniret veritas in publico con
cesse fuerūt sortes in veteri testamēto & in punitionib⁹
& in electiōib⁹: & in hīs q ordinabatur. Vnde Beda
sup act⁹ ap̄lorum. i. sic ait. Hic. s. Mathias eligitur sorte
ne a lege discrepet in q sūmus sacerdos qrebatur: quāq̄
rendus erat verus sacerdos. Vnde donec veniret veritas
figura habuit exerceri: & ppter hoc electio Mathie sorte

Tertie decadis CCXLVIII

facta est ante pentecosten in qua dabitur spūs sanctus.
Nondum enī oīno facta erat veritatis publicatio, quia
nondū erat plenitudo spūs sancti in ecclia effusa, septē
autē diaconi post ea non sorte sed electione discipulo-
rum sunt ordinati. Vnde Iero. super illo verbo allega-
to Ione, i. in glo. dicit q̄ Ionas fugitiuus sorte dephen-
ditur: & Mathias sorte eligitur: non agitur virtute for-
tium: sed volūate dei qui sortes regebat incertas. Non
ergo hoc exemplo debemus vti sortibus: quia priuile-
gia paucorū nō pūt facere legē cōem. Silit̄ Pharaō &
Nabuchodonosor iudicio somniorū futura cognoue-
runt: nō tñ ideo sōnīs vbiq; est credendū. Scđo in mani-
festatione occultorū peccatorū nō est licitū vti iudicio
fortium per duellū & per iudiciū ferri candentis & aq̄
feruentis: tum q̄a ordinantur ad iudicandū occulta que
diuino iudicio preferuantur seu referuantur: tum etiā
quia iudiciū sortium nō est auctoritatē diuina sancis-
tum. Vnde, ij. q. iij. in. c. Consuluiti/ decreto Stepha-
ni pape dicitur, ferri candentis vel aque feruentis exa-
minatione confessionem extorqueri a quolibet/ sacri non
cēsent canones: & qđ sanctorū patrum documēto sancitū
non est: superstitiosa adinventionē nō est psumendus.
Spontanea enim confessio vel testium approbatione
publicata delicta habito p̄ oculis dei timore cōmissa sūt
regimīni nostro iudicare. Occulta vero & incognita illi
sunt relinquenda qui solus nouit corda filiorum homi-
nū. Et eadem ratio videtur esse de lege duellorum nisi
q̄ plus accidit ad cōmunē rationē sortium in quantum
non expectatur ibi miraculosus effectus nisi forte qui
pugiles sunt valde ipares virtute vel arte. Hec Tho. se-
cunda scđe. q. xcv. arti. viij. Quantum vero ad adeptio-
nem dignitatū temporalium vel defensionē ecclesiarū

Caput Bonum

1 & distributionē elemosynarū dicitur: q̄ si necessitas im-
mineat cū debita reuerentia licitū est sortibus diuinū im-
plorare auxilium & primo in adeptione dignitatum.
Nam in hijs que ordinantur ad terrena disponēda ple-
rumq; homines sortibus vtunt. Vnde in figura huius
David legit (pr̄mi Reg. xvij.) cum philisteo singulare
inisse certamē: quod ad rationē sortium plus aecedit q̄
ad iudiciū ferri candentis vel aque bulientis: vt patet
supra. Secundo licitū est vti sortibus in gubernatione
vel defensione ecclesiā. Cum enī quedam ciuitas esset
obsessa & clerus dubitaret qui deberent fugere & qui
manere. Respondit Aug⁹ in epistola ad Honoratū sic
dicens. Si inter dei ministros sit disceptatio qui eorū p̄
secutionis tpe maneant ne fuga fiat omniū: & qui eos
rum fugiant ne morte omniū deseratur ecclesia. Si hec
disceptatio aliter nō potuerit terminari/quantū michi
videt qui maneant & qui fugiant sorte legendi. i. eligē-
di sunt. Tercio licitū est vti sortibus in distributione ele-
mosynarū. Vnde Aug⁹ in primo de doctrina xp̄iana
licet. Si tibi habundaret aliquid quod oporteret dari
ei qui non haberet nec duobus dari potuisset. Si tibi oc-
currerent duo quorum neuter aliū indigentia vel erga
te necessitate aliqua superaret nichil iustius faceres q̄
vt sorte legeres vel eligeres cui dandum esset quod dari
vtriq; non posset. Hec Tho. secunda sc̄de. q. xc. ar. viij.
Ratio autē quare in istis tribus actibus supradictis est
licitum vti sortib⁹: est ad dirimendū dubitationes & cō-
tradictiōes humanas. Vnde Prouer. xvij. dicitur. Cōs-
tradictiones cōprimūt fors. hec ex Ranerio p̄fano.

Exradecima questiuicula
est: Quare tria peccata. s. sortilegiō: diuinatio

Tertie decadis CCXLIX

nū: incantationū & huiusmodi plus habūdant in mulie-
rib⁹ q̄ in viris. Rñdet q̄ aliter fuit de doctrīna dei & ali-
ter de doctrīna diaboli: q̄a doctrīna dei descendit a deo
in xpm & a xpo in virū & a viro in mulierē. Et hūc or-
dinē tangit ap̄s prime ad Cor. xi. dicens. Omnis viri ca-
put xps est: caput autē mulieris vir: caput vero xpi deus.
Ecōtra fuit in doctrīna diaboli q̄a ipse diabolus primo
transsudit eā in mulierē vtpote que min⁹ habeat defen-
su & discretiōe spūs: & p mulierē in virū: & iō citius &
frequentius hec p̄dicta p̄cta iueniunt in sexu muliebri q̄
virili. Hec Alex. ij. pte sū. q. liij. de sortibus ar. vi.

Decimū caput est de cō-

Decessa & assidua contra hoīes demonū pur-
gna. Circa qd sex questiuncule soluent: q̄
rum quelibet infra suo ordine declarabit.

Prima questiūcula est: Qui

Pbus cōcessa ē maior ptās sup hoīes/an malis spi-
ritib⁹ vel malis hoībus. Ad quā rñdet q̄ maior
ptās pmissa est malis hoībus sup bonos & malos q̄ sit p
missa demonibus sup eosdē. Que cōclusio pbat rōibus
& priō sic. Nam expientia docuit & docet q̄ de⁹ pmissit
& adhuc pmittit tyrānos & alios iniquos hoīes: p arbi-
trio/hoīes bonos & optimos affligere & molestare mar-
tyrīs: & tandē qñ & quō voluerūt eos interficere: qd de
cōi cursu nō est sic pmissus demonib⁹ sup hoīes. Alios
qn mox cū aliqūē pciperēt eē in p̄cto mortali: ipsuz inter-
ficerēt: sciētes hoīes in mortali culpa mortuos: eē dānatos
ergo. Itē scdo sic: q̄a hō pōt se magis custodire & defen-
dere ab iūmico hoīe q̄ ab inimico demone: cū ille sit ho-
stis visibilis & iste iuisibilis: ppter q̄ rōnabilis nō tāta ptās
pmissa ē demonib⁹ sup hoīes: quāta hoīb⁹ sup eosdē. Itē

Capit Decimum

tertio quia demon est periculosior inimicus homini q̄
homo; eo q̄ demon principaliter appetit tollere bona
aīe. s. spūalia & moralia sine quibus beatitudo attingi
nō pōt; homo verus inimicus vt plurimū querit tollere
bona fortune vī nature; & ergo min⁹ sunt timēdi hoīes
inimici q̄ demones; q̄a & si corpus occidere pñt; aīam
tñ nō pñt occidere vt demōes. Item q̄rio sic; q̄a quātū ad
pñtem statū mundi/vī cursus hui⁹ t̄pis; et eorū que sub
ipso sunt; deus sic res administrat liberas & illiberas q̄
eas p̄prios motus hīe sinīt; vt dicit Aug⁹. Demones autē
nō subsūt statui currētī hui⁹ mundi cū sint dānati; ergo
cōtra hoīes alterius status nō pñt oēm conatū exercere
contra quos conari extreme p̄ viribus licitū est hominī
b⁹ cū sint ambo eiūsdē status, hec ex Henrico sup Gen.

Secunda questiuncula cor-
relaria est; cui concessa est maior p̄as ad affligē-
dos bonos; agentī naturali vel hominī libero:
Ad quā respondet q̄ hominī agētī libero statui vīe sub
iecto. Nam crebro legunt homīnes iusti ab impijs expo-
siti agētib⁹ naturalib⁹; vt igni aque; veneno bestijs; q̄ tñ
nō fuerunt lesi sicut p̄z multipliciter ex historijs sancto-
rum; nā deo permittēte & actionē libere agen tiū īpediē-
te plures hoīes & martyres a varijs tormentorū generib⁹
necari nō potuerunt; & tamen in actione gladij ab agē-
te libero omnes interierunt. Hec ex eo vbi supra.

Tertia questiuncula corre-
laria est; quare actio afflictīua naturaliter agē-
tiū ab agentib⁹ liberis; quandoq; a deo fuit per-
missa; qūdoq; impedita. Actio vero gladij semp in oēs
suū sortita est effectū & nūq; īpedita. Ad quā sic rñdet

Tertie decadis ccl

q̄ actio afflictiua naturalium agentium permissa quāq̄ fuit
 ppter p̄ctm̄ eius qui lesus est: vel eius cuius impietate in-
 nocentes: igni: hestis mari zc. applicant: vel q̄a ip̄ij dis-
 gni nō erant miraculo moneri: vel quia iustum erat vt
 eorum malicia compleri pmitteret: & sic etiā meritum
 cresceret martyrij in afflictis. Quandoq̄ autē talium actio
 phibita fuit primo vt patietes apparerent esse veri serui
 dei: cui omnis natura obedit que non est instituta vt in-
 nocentes ledat: sed vt adiuuet: secundo vt etiā sic ostens-
 deret q̄ innocens natura: quantū est de se innocentē ho-
 minē nō ledit. De actione vero gladij vibrata ab impijs
 quare nunq̄ phibita fuerit: tres cause assignant. Prima
 quia gladius est instrumentū ordinariū & principale
 executoriū iudiciarie p̄tatis ad aīaduertiendū in facinoro-
 sos hoīes: vt habet. ff. de iurisdictione oīm iudiciū. l. im-
 perium. cuius executionē deus a quo est omnis potestas
 potius semp̄ decreuit exequi quā impedire. Secunda: a
 deo gladius nunq̄ fuit phibitus quia phibitio ei⁹ pro
 miraculo nō fuisset recepta. sed vel abitrio p̄cussoris im-
 putata quasi fingentis se nō posse percutere. Tertia q̄
 cum apud gentiles famosa quedam superstitio esset q̄
 magi demonū operatione facere consueuerūt: gladios
 non scindere. Ideo rationabiter actio gladij a deo phibe-
 ri non debuit: ne illi in quos vibratus fuisset suspecti
 de superstitionibus haberentur. Hec ex Henrico de As-
 sia super Genesim.

Quartā q̄stiuicula ē: Quot
 sunt species demonū hoīes ante & post iudiciū
 torquentiū. Ad quā sic respondet q̄ vsq̄ in diē
 iudicij due sunt spēs demonū torquentiū & insidian-
 tium hominibus. Aliqui enī sunt alligati in huius n̄i

LL iij

Caput Decimum

aeris medio quod tenebrosū est & caliginosus qui nos
bis dati sunt in ministeriū exercitationis nostre vsq; in
diem iudicij temptādo nos nō tñ supra id quod possū-
mus: quo quidem aeris medio libenter nobiscū morantē
quod patet: quia frequēter legunt peti uisse a xpo vt nō
mitterent in infernū: quod nō ideo faciūt q̄si dum cir-
ca nos sunt pena eorū in aliquo minuat: nā vt dictū est
demonēs quocūq; vadunt secū in infernū & ignē portant/
quo semp ardent: nō materialiter & actione corpora-
li. s. calefaciēdo: desiccando &c. q̄a sic oīa circa nos cōbure-
rent: sed actione & motu spūali: s; ideo malunt hic nos
biscū q̄ in inferno esse: quia penale sibi existimāt esse
in inferno vbi rari⁹: inefficacius: & remotius cōtra nos age-
re possunt quā dum in hoc aere p̄p̄nqui nobis cōmorā-
tur. Alij demonēs sunt alligati in inferno ad torquendū
ante iudiciū solum animas: post vero iudiciū tor-
quendo cōpositum. i. animā & corpus modo quo dictū
est supra prima decade. iij. capite, questiūcula. v. Alij &
tertij demonēs sunt in purgatorio qui assistūt ibi: ante
aīas irridendo: & insultando eis de supplicijs suis vt di-
cit Tho. in. iij. sniaz. di. xxi. q. v. Nullā tñ habēt potesta-
tem torquendi aīas ibidē cū fuerint in pñti vira: eorū vi-
ctores. Albertus aut in. 4. assignans causas quare demo-
nēs in purgatorio nō torqueant aīas dicit: primo q̄a nō
fuit consensus diabolo factus: in eis q̄ peccauerūt veni-
aliter tñ: imo habitualiter deo consentire videntur. Et
ideo soli deo & iusticie eius subdi debēt & nō tortori dia-
bolo. Item scdo pbat idem sic: sicut videmus in politijs
q̄ alius est puniens filiū & alius furē vel hostē: ita debet
in diuinis esse: quia nostra iustitia exemplata est a deo
sed super filiū pater ponit: sup hostē ponit cōmissari⁹:
sic ergo cum existentes in purgatorio sint filij dei: deus

Tertie decadis ccli

pater debet eos punire & non demon. Nec etiam puni-
untur per angelos bonos: quia non est verisimile quod ange-
li boni concius suos tam vehementer affligant: imo visi-
tant & confortant ut dicit dominus Petrus de palude: quod si dicat
quod angelus bonus lesit Iacob tangens neruum femoris eius
qui statim emarcuit. Gen. xxxij. Dicitur quod illud fuit ad con-
cupiscentie refrenationem & non ad grauem afflictionem:
ut dicit dominus Bonauentura in. iij. s. n. i. a. z. di. ij. Et quia ista
exercitatio in purgatorio & in aere caliginoso circa nos
a demonibus & ministerium bonorum angelorum in
die iudicii terminabitur. Ideo omnes spiritus mali pur-
gatorii & aeris caliginosi post diem iudicii cum hominibus ma-
lis & damnatis detrudentur in inferno: boni vero cum
eorum angelis in paradiso. Tho. pri. par. q. lxx. arti. iij.
ad tertium. & intra. q. adducti.

Quinta questiuicula est: que
sunt cause quod demones sic temptent: torqueant
& insidient hominibus. Ad quam respondetur
quod quintuplex causa est cur demones hominibus insidient
Prima est eorum malicia: quia cum odio deum habeant ex ma-
licia sua querunt auertere homines a seruitio dei quantum
possunt: sicut is qui inimicatur alicui & odit: querit auer-
tere ab eius obedientia & reuerentia subditos eius: sic de-
mones ex malicia querunt auertere a seruitio dei ser-
uos eius & maxime sanctiores & meliores. Vnde Hiero-
nimus ad Eustochium inquit. Non querit diabolus
homines infideles: non eos qui foris sunt: & quorum car-
nes rex in olla succendit Assuerus: de ecclesia christi
rapere festinat. Esce eius secundum Abachuc electe
sunt. Iob subuertere cupit: & deuorato Iuda ad cribran-
dos apostolos expetit libertatem. Et Iob. xl. cap. Esca-

Caput Decimum

eius electa & habet fiduciam q̄ influat iordanis in os eius id est q̄ deuoret baptismo purgatos: q̄ baptisumus habuit originē in iordane. Et p̄pterea baptizati designantur p̄ iordanē. Sc̄da est eorū supbia respectu diuine p̄tatis quā vsurpare n̄tunt: vt sicut deus hēt bonos angelos sibi ministrātes & assistētes in determinatis officijs ad salutem hoīm: sic & demones in ipugnando videant sibi determinatos ministros hēre ad ipugnationē hoīm. Propterea dicit s̄ob penultio. Ipse est rex sup̄ vnīuersos filios supbie. Exēplū in vitis patrū de sathana q̄ visus fuit a q̄dam/exigere rationē a satellitib⁹ suis/demonijs inferioris gradus/de malis/ad que induxerāt tēptatos p̄ ipsos/& illū qui quendā sanctū virū in heremo cōmorantē: tēptatum ab eo per plurimos annos: ad ruīnā tandē luxurie adduxerat: multū cōmendauit & honorauit. Tertia est inuidia. Nam demones salutē hoīm inuidentes p̄fectum eorū p̄ tēptationes impedire n̄tunt. Vnde dicitur Sap̄ie. ij. Inuidia autē diaboli/mors introiuit in orbem terrarum. Et. xvi. q. ij. c. visis. d̄s de diabolo q̄ dolet satis & erubescit caritatem quā in celis nequiuit habere. i. cōseruare: homines constantes ex lutea materia: in terris tenere: & q̄a ibi debent ascēdere quo ipse descēdit. Propterea Aug⁹ de ci. dei dicit. Non tam luno videt inuidisse Romanis quā demones omni generi humano sedes inuident sempiternas: & licet sciāt q̄ ex dānatione hoīm maiorū quos ex inuidia tēptāt: pena eorū augeat: sicut ex incitatione hoīm ab angelis ad bonū gloria eorū crescit nō in p̄pter hoc dimittūt hoīes tēptare similes inuido de quo narrat q̄ petierit sibi vnū oculum erui vt p̄ximo suo cui inuidebat duo oculi eruerent Dicit. n. de quodā rege q̄ pollicitus fuerit duob⁹. s. inuido & auaro se facturum q̄ cūq̄ peteret: ita in q̄ qui posterior peteret duplū.

haberet. Et cum uterq; differret peteret: alter motus cupiditate dupli boni habendi: & alter ne socius suus plus quā ipse haberet. tandem precepit inuido rex vt prius peteret: qui petijt vt vnus sibi oculus erueret: vt socius suus duos ammitteret: noluit enī aliqd petere boni ne socius duplum haberet sic demones temptāt ex inuidia homines: licet nō ignorēt eorū penā in futuro crescere ex hoīm dānatiōe. Quarta est iustitia dei que illis vtiť vt instrumento & ministris ad hoīes puniēdos: sicut i hoc mūdo missus ē spūs mēdax ad puniēduz achab regē isrl' vt dī. 3. Reg. vlti. Siliter & in inferno eodē vtitur mō illis deus ad iustitiā. Quinta est hoīm pigritia: qā. s. p̄dides rūt eorū arma. nā ponit. iij. pte in vitis patrū: q cū senex quidā regreret abbatē senē cur a demonibus hoīes vexarent & monachi: Rndit senex qm̄ arma eorum p̄diderunt. i. virtutes: penitentiam: humilitatē: obedientiā & paupertatem. hec Tho. pri. par. q. cxiiij. ar. i. Et. d. Antoninus archieps florentinus in prima parte sūme.

Extra questiuncula est. Si
 cuilibet morienti semper demones appareant.
 Ad quā videt prius respōdendū negative. Quia aut apparet morienti scdm formā substantie eorū in corpore: aut apparet in corporibus assumptis. Si primo modo: nō viderent. Oculis enī corporalis spiritalia absoluta nō videt. Oportet enim q interuisibile & videntē sit pportio & conformitas. Si vero apparet in corporibus assumptis/ob oibus viderent. Sed demon in corpe assumpto ab omnib' nō videt. vt p3. i. Reg. xxviij. de phitonissa & diabolo Samuele sene amicto pallio quē videbat phitonissa. Saul vero & duo serui eius nō vident: sed audiebant: ergo nullo modo possunt videri a

Caput Decimum

morientibus. Ad hanc dubitationem respondetur q̄
de lege communi demones omnibus morientibus ap-
parent. Hec conclusio pbatur ratione: auctoritatibus &
exemplis. Ratione sic: Tho. pri. par. q. cxliij. & iij. Inias-
di. xi. ar. iij. & ibidē Bonauē. Mon minus est pnus &
continuus diabolus ad perdendum hominem & decip-
piendum q̄ bonus angelus ad iuuandum eum & cus-
todiendum. Sed bonus angelus nō relinquit homines
iuuando & bonum suadendo vsq; in finem mortis in-
clu siue ei apparendo assistendo: auxiliando & bonum
persuadendo: vt patet. iij. Reg. vi. de rege Syrie & rege
israel. Et in vitis patrū de abbate Noyse & abbate Isido-
ro. & a Gregorio in omelia vicesime domini ce trinita-
tis: & in dialogis suis: ergo similiter & malus angelus.

Secundo pbatur auctoritatibus. Et primo sup illud
Gen. iij. Tu insidiaberis calcaneo eius. dicit glo. ordina-
ria. i. fini vite hominis. Et Eccī. xxxix. dicitur. Sunt spi-
ritus qui ad vindictam creati sunt & in furore suo con-
firmauerunt tormenta sua & in tempore consumatio-
nis effundent virtutem zc. Quam sanctus Vincentius
& Hugo cardinalis de malis angelis in morte apparē-
tibus glosant. Et Aug⁹ super illud Psal. lv. Ipsi calcenes
um meum obseruabunt. dicit per calcaneum qui est fis-
nis & extremitas hominis versus deorsuz intelligit finis
vite quem malignus spiritus p̄cipue obseruat & ei insi-
diatur sciens q̄ finalis lapsus damnatio est qui in eo dece-
dit. Et Gregori⁹ primo moraliū. c. vij. dicit. Cum hostis
noster nec in exordio actiōis parit nec in itinere actio-
nis interficit tunc duriores in fine laqueos tēdit: & tan-
to sollicitius tunc insidiat quantū sibi solū remansisse
ad decipiendū finem considerat. Vnde & Psal. Iniquis
tas calcanei mei circūdabit me. hec ille. Itē Greg⁹ super

Illud Luce. xix. Circūdabunt te inimici tui vallo, dicit
 sic. Diabolus in fine ad bonos & malos etiā & ad xpm
 venit in cruce morientē. Sed ad christum venit & nichil
 inuenit Ioh. xiiij. Venit enī princeps mundi huius &
 in me non habet quicq; quia enim hunc mortaleu ho
 minē vidit suum aliquid inuenire in ipso credidit. Sed
 sine vllo peccato a mundi corruptione exijt qui sine
 peccato in mundum intrauit. Ad bonos etiā diabolus
 venit & suum aliquid in eis fuisse inuenit: sed tamē
 eos rapere nequit: quia christus pro eis debitum soluit
 Venit etiā ad reprobos & sua multa inuenit: & eos ad
 tartara rapit, hec ille. Et glosa super illud Psalmi. ix. In si
 diatur quasi leo in spelunca sua. Dicit q loquitur psal
 mista de antichristo in vltimo mundi: vel diabolo in vl
 timo vite. Item Gregorius super Lucam. xix. dicit. Ma
 ligni spiritus animam vnde cūq; angustant/ quando
 ei non solum operis: verum etiā locutionis: cogitatio
 nis iniquitates replicant vt que prius se dilatauit in sce
 lere ad extremum de omnibus angustetur in retribuz
 tione. Et iterum idem dicit. Diabolus tanto grauiore
 temptationes ingerit: quanto magis peccatorem ap
 propinquare finī conspicit. Hec ille. Exemplis etiā
 idem pater: & primo in vita sancti Martini: cui mori
 enti apparuit diabolus quem videns dixit. Quid hic astas
 cruenta bestia. Et beata virgo Maria rogauit christum
 vt in die obitus sui demones ei non occurrerent (licet
 tamen hoc sit apocriphum) Et in transitu beati Hiero
 nymi recitat Cyrillus ad Augustinum de Eusebio di
 scipulo beati Hieronymi in fine vite clamante fratri
 bus assistentibus. O fratres adiuuate me ne pereā: haud
 non videtis demonum agmina qui me de bellare & ad
 tartara ducere festinant. Et vt ad summā: de insidijs

Decimum Caput

insatiabilis homicide diaboli contra hominem in hanc partem concludam. Sciendū est q̄ lucifer ab initio post casum vbi cognouit celestia subsellia irrevocabiliter amississe: inuidie dolore tactus intrinsecus: ne vnde ipse eiectus fuerat: hominem ascendere contigisset: cepit aduersos eum: toto malignitatis spiritu debachari: ita vt ne in morte solū: s; & in vita & post mortē: totis aduersus eū viribus moueat. Et q̄dem in vita in primos parentes cepit primo seuire: q̄n sub lubrici serpentis tegmine: mulierē latenter decepit: atq; per eā virū peccare fecit: quando deū mendacem & inuidus significauit dicens: nequaq; moriemini: scit enim deus q̄ quacūq; hora de ligno vite comederitis: eritis sicut dii: q̄n etiā sibilo virulentie sue corpora p̄thoplaustorū: & nostra que in eis radicaliter erant: carnis stimulis incendit atq; infecit: de inde totius posteritatis originem mille nocēdi milleg; leti modis corripit. In morte p̄terea homines vexare nō cessat. Nam ipse calcanē eius obseruat: sedet in abscondito quasi leo in spelūca sua vt quemq; deuoret: vt interficiat innocentē. Quimo & post mortē in corpora deuicit humana. Fertur enim a Pythagora deinde ab Ouisilio & Isidoro: q̄ natura vel arte demonis: vel forte iniamicitia a deo (teste scriptura) posita inter serpentem & semen hominum: de medulla hominis mortui que in se de veneris & spina dorsi est: serpens generatur: qui cerebro deuorato per oculos exit: reliquam partem corporis depasturus. Ad argumentum aut in fronte. q. factū dupliciter Respondet. Primo q̄ apparitiōes demonum morietibus sunt imaginarie: formāt enī demones mouendo hūores & sanguinē aliq̄s imagines representantes eos: q̄d aut videt imaginarie/ nō apparet nisi illis quibus fit visio vt patet in prophetis: ideo & sic potest

Tertiē decadis cclm

esse in demonū apparitionibus. Dicit secundo q̄ quia
similem potestātē habent demones & boni angeli sup
corpora ab eis assumpta quā hnt sup corpora ppria glo
rificata anime beatorū in quarū potestate erit q̄ corpo
ra eorum videantur vel nō: & ab vno vlt̄a pluribus in par
ua vel magna distantia: ita q̄ omnis actio corporis erit
in potestate anime. Alias enī corpus gloriosum nō esset
instrumentū summe obediens principali agentī. s. aīe.
Sic similiter dicimus & de demonib⁹ & angelis bonis: q̄
in eorū potestate est in corporibus assumptis apparere
vel nō: vel vni: vel plurib⁹: distanter vel ppe. Hec Tho.
elicitue in. iij. sn̄ar. di. xliij. q. ij. Patet hoc etiā in an
gelo bono Dañ. x. Et christo glorificato q̄ apparuit Pau
lo: quē paulus videbat: viri autem qui comitabantur cum
eo stabant stupefacti audientes quidē vocē: neminē aut̄
videntes. Actū. ix. c. Rogemus ergo nos sanctissimam
trinitatem: Beatam dei virginem genitricem: & patrem
nostrum diuinū sanctum Dominicum: vt cum venerit
hora nostri regressus ad patrē: in exitu israel de egypto:
domus iacob de populo barbaro: nobis obuiam chris
ti occurrat: exitum nostrum angelorum turba comire
tur. Nichil in nobis funesti occurrentes reperiant inimi
ci: sed sinus abrahe nos suscipiat Amen.

Absolui Illustrissime ac in
uictissime princeps: auspi ce deo: vt inā tam effi
caciter q̄ libenter opusculū quod fidei: obser
uantie: integre q̄ charitatis in te mee: esset testimoniū:
Quod nō eo consilio: tue dominationi dicare cōstitui:
q̄ crederem te: eo instrui: aut quicq̄ inde haurire posse
discipline. Tecum enim habes ea omnia virtutum ora

Caput Decimum

namenta: quibus omnis laus recte cōparatur. Tanta tibi insuper insidet sapientia: quin potius a natura inata ingenij vis: tantaq; prudentia: rerūq; omniū experiētia: vt nullus egeas exterioribus adiumentis. Verus ego vt litterarum etiam monumentis: immortalitati consecrare ris: glorieq; & nominis tui audivissimus: libellum hunc: vtinā tanto principe dignū. t. d. offerendū duxi. In quo dum belli paciſq; ingens occupationū sarcina: te respicere permiserit: habeas aliquas paruitatis intellectus mei ineptias: vt in eis recreationis gratia: non tam delecteris q; tui acutissimi ingenij iudicio: atq; censura corrigas & castiges. Vale decus principum: & ea molire que vel inuidos ad tuas laudes cogant.

Speculum peregrinarū questionū: Bartholomei Sybille Monopolitani: Sacre pagine p̄fessoris. Varijs Theologie: & vtriusq; censure: Philosophorū & astrologorū documentis exornatū: Cuilibet intuenti: & precipue in agro dominico laboranti putile. Bene perspectum & emendatum Opera & expensis circumspecti viri Ioannis Grūninger ciuis Argentiū. Ad laudē dei & legentiū vtilitatem: cōsummatū: Finit. Anno Christiane salutis post Millesimū quadringentesimū nonagesimo nono. 14. Kalendas Septembres.

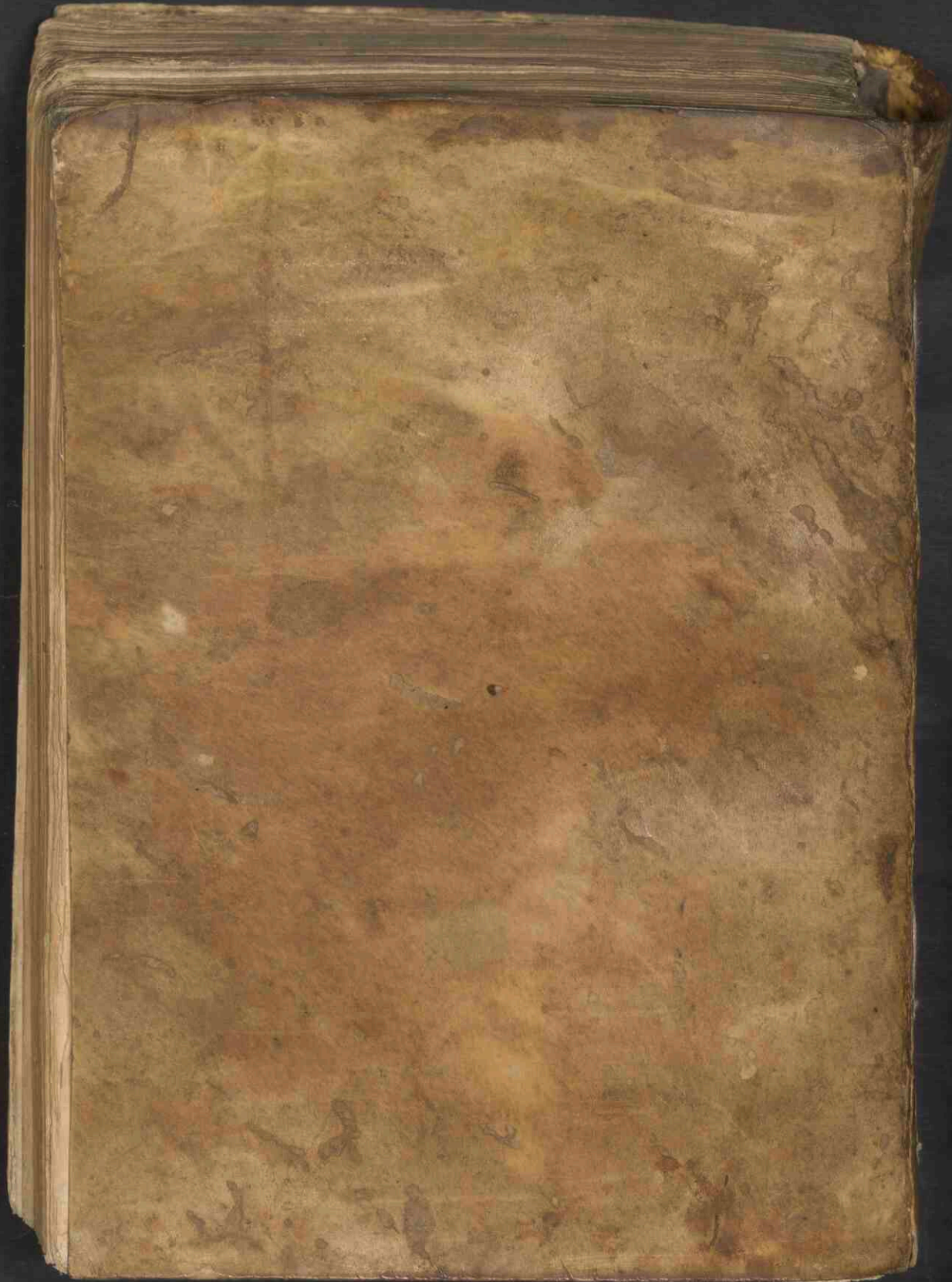
286

Don't speak.

Caroleus locum eiusd. representat

Vabellimus libro nono enciclica vñ / Regem veniendū Leo
 honorificatissime ad baronem eodem excepit la octavo
 die qua venerat / vñ in xpo deum et populum in
 vaticano vocat / misit locum causam pro ratione
 cogitandi prius audita pmt / que a paschali et
 consilio minini dabant pontifici / Quia missi qui
 aderat dicere sententia a rege concessa et ratione
 est reclamata Non esse priuati missi de eo qui
 in apostolico sit solus locutus / temere indigne
 uocari pexuati vt romanū pontificem a nullo
 preloxi a se ipso indurandū / Quia etiam ex post
 Carolus ratiōis questum omisit / pro qui id iudiciū
 videretur expectabant / pgressū ascendens perit
 vt haret sibi postea die obiectis ruminibus respon
 dere / postulare eū diei clero et populo pro ratione
 sententia / in eodem loco venerabundus sacra tanq
 euangelia in eorum qd' sanctissimū esse p
 affirmant omnia / que diuini attulerunt / falsa
 et ab ipso conficta ad leniendū sui scelus attonit
 nulla sui culpa accidisse vt tam impie a sekeratissim
 vus violaretur / habuit id pontificis de se testimū
 non minus ponderis q' si fuisse ab alio prelato
 factū Interdū tempore huius de se debet predicatio

20507

Cm

colorchecker DIGITAL SG

